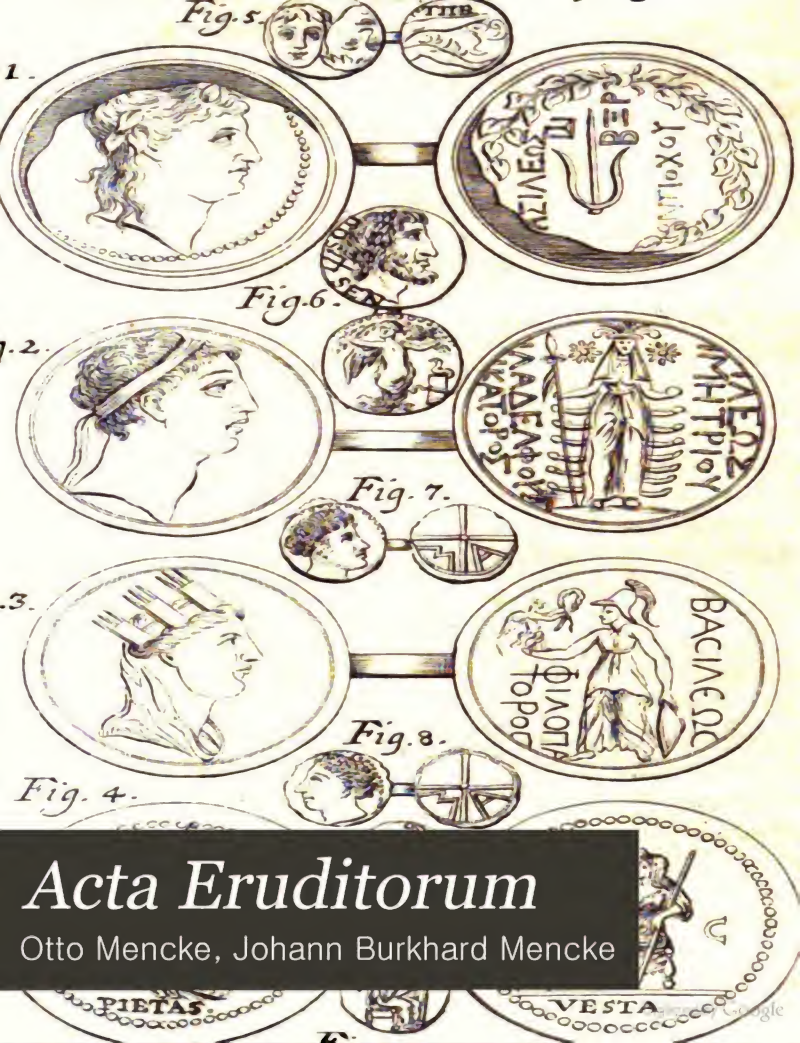

Acta Eruditorum

Otto Mencke, Johann Burkhard Mencke

Digitized by Google

OSEPH XAVPI
a nobilibus Perpe
sibus Canonici et Ar
diaconi in eccl
Perpinianen. Abbatis
ju. Sacre facultatis
Parisiensis e regia societ
tate doctorij et ab incunte
anno 1765. V decani.

Digitized by Google

Digitized by Google

MED
1.1-34

66-2 M = N. 9

~~44-7a~~

MED Rev. 1

UNIVERSIDAD COMPLUTENSE
6321348564
b17728381

Digitized by Google

ACTA ERUDITORUM

ANNO

MDCC XXII

publicata.

Cum S. Cæſareæ Majeſtatis & Regis Pol. atque Electoris Saxoniæ Privilegiis.

LIPSIÆ,

Proſtant apud JOHAN. GROSSII Hæredes,
JOH. FRID. GLEDITSCHII B. FIL.

&

THOMAM FRITSCHIUM.

Typis BERNHARDI CHRISTOPH. BREITKOPFII.
A. M DCC XXII.

Digitized by Google

N. I.

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Januarii Anno MDCCXXII.

THESAURUS ANECDOTORUM NOVISSIMUS seu Veterum Monumentorum, præcipue Ecclesiasticorum, ex Germanicis potissimum Bibliothecis, adornata Collectio recentissima: omnia nunc primum cum Præfationibus, Observationibus præviis & Indicibus necessariis publici juris facta a R. P. BERNARDO PEZIO, Benedictino & Bibliothecario Mellicensi.

Tomus I, II & III.

Augustæ Vindelicorum & Græcii, sumtibus Philippi, Martini & Joannis Veith, Fratrum, 1721, fol.

Alph. 36.

FRatrum Peziorum nomina viris doctis commendasse, & eorundem in patriæ antiquitates merita multis verbis prædicasse, illius est, qui otio se abundare existimat, cum suis illi factis egregiis, & rei litterariæ causa susceptis itineribus, odiis, laboribus, monumenta ære omni magis perennia exegerint. Quantum Austria, & omnis Germania doctissimo Hieronymo debeat, nuper indicavimus, cum in Scriptoribus Austriacis pro more & instituto nostro versaremur; nunc postquam Reverendi Bernhardi *Thesaurus Anecdotorum*, post Martenii puta & Durandi incredibilem diligentiam, *novissimus* in nostras pervenit manus, de eo etiam nonnulla proferemus in medium, cum, si de eximio opere in nostris annalibus taceremus, dici omnino possit, id a nobis fieri injuria. Diss. Iag. Tom. I. p. 1.

Bibliothecæ Benedictinæ scribendæ provinciam cum suam esse voluerit doctissimus Bernhardus, mox deprehendit id negotii 2

tiri neutiquam sibi feliciter esse cessurum, nisi suscepto in monasteria etiam longius disjuncta itinere, lustrandoque bibliothecas, & manuscriptos codices coram inspiciendo videret, quid in rem suam verti possit. Periculum primum fecit in Vindobonensibus propiusque Mellicio adsitis collegiis, & monasteriorum inclytorum *B. M. V. Scotorum, S. Dorotheæ & Tirnsteinensis* opes eruditas non sine fructu inspexit. Mox ad majora conversus, adjuncto sibi socio fratre Hieronymo, qui Austriacorum Scriptorum causa ageret, quod ipse Bibliothecæ Benedictinæ, & aliorum Monumentorum Ecclesiasticorum gratia sibi agendum esse putavit, anno hujus Seculi supra decimum quinto Austriam superiorem, sequenti sexto inferiorem peragravit, excussis in illa *Garstensibus, Glunicensibus, Florianensibus, Cremifanensibus, Lambacensibus, & Montis Pomerii*, in hac *Claustro-Neoburgensibus, Murbacensibus, S. Crucis, Mariæcellensibus, Campilitiensibus, Gottwicensibus, Zwetkensibus, & Altenburgensibus* codicibus, ea vero animi contentione, & intrepido studio, ut Fratres nullis itinerum molestiis dubiisve viarum erroribus, nec vitæ denique ipsius discrimine, quale secundo Danubio proficiscentes prope Tulnam atrocissima tempestate coorta adierunt, a proposito se dimoveri passi sint. Refectis per autumnum hyememque viribus ferio cogitare cœperunt de Itinere Bajoarico, Suevicoque, quod demum die tertia Maji, anno hujus Seculi decimo septimo ingressi sunt, non alius cujuspiam rei nisi veterum codicum cupidi aut studiosi. Hæserunt autem hoc nomine *Lunælaci*, ubi in Historiam desponsationis Friderici III cum Leonora Lusitana, autore Nicolao Lanckmanno, impensis Jacobi Wacker de Salzburga Anno domini 1503 IV Id. Decemb. in 8 maj. Augustæ Vindelic. typis excusam inciderunt, a Petro Lambecio pro inedita habitam; *Salisburgi* in D. Petri Abbatia, quam præter spem divitem veterum chartarum & librorum invenerunt, secus ac Joannes Mabillonius in Itinere Germanico affirmaverat, cujus oculis tum pleraque monumentorum veterum, mandato celsissimi Principis & Archiepiscopi, esse subducta, amici nostris retulerunt; *Rotæ*, ubi Monasterium est Ordinis Benedicti SS. Marino & Aniano Sacrum, inter alia Codicem mille annorum servans,

p. 3

5.

10.

vans, qui Apulejum Perihermenias & Ciceronem de Amicitia complectitur; *Tegurini*, quod monasterium mille fere Codicibus, aliquando sat egregiis superbit, inter quos codicis Theodosiani L. VIII. a mille prope annis exaratos merito referas; *Benedictoburæ*, ubi sibi visi sunt eos reperisse Codices manuscriptos, qui cum totius Bavariæ, ac forte etiam Germaniæ præstantissimis conferri possunt; *Pollingæ*; *Wessobruni*, in monasterio calligraphorum Ludovici Monachi, & Sanctimonialis Diemudis codicibus locuplete; *Andecæ*, ubi Benedictus Fripeis inter suos Subprior Historiam veterum Comitum Andecensium antiquis chartis & monumentis probe instructam molitur; *Monachii*, ubi supellex veterum Codicum Græcorum & Latinorum Electoralis sane multa bonæ frugis continens Nostris patuit; *Weihenstephanæ*, cujus loci Bibliotheca inter alia Horatium & Virgilium Seculi duodecimi, & sui monasterii Annales a primis incunabulis ad medium Seculum XIV a coævis productos continet; *Frisingæ*, ubi Canonici trecenta fere manu exarata volumina servant, quorum quædam ad mille annos proxime accedunt, jucundum Nostris spectaculum, adeundi prius venia ab illustrissimo Capitulo impetrata, quod ad Bibliothecam non nisi per Archivum, immensa diplomatum & chartarum mole oppletum, iri possit; *Schyræ*, cujus vetustiores codices diligentiæ elegantis Librarii, Conradi Monachi debentur; *Augustæ* denique *Vindelicorum*, ubi cum Sodalium Sanct-Udalricanorum opes, in quibus eminent: Conradi Urspergensis Chronicon Seculo XV scriptum, Epistolarum Volumen ad Vitum Bild Acropolitanum Monachum Udalricanum a Nicolao Ellenbogio, Cœnobita Ottoburano, Conrado Peutingero, Joanne Cæsare Augustano, Georgio Spalatino, Jo. Oecolampadio, Jona & aliis scriptarum, alia Epistolarum Collectio ad Carolum Stengelium, ex Cœnobita Udalricano Abbatem Anhusanum, Gretseri, Raderi, Constantini, Cajetani, aliorum, Georgii Sünder vel Sender Cœnobitæ Udalricani Chronographia XI Voluminum ab O. C. ad A. 1540, cujus tamen pars insignis res ab A. 1315 usque ad 1440 complectens periit, aliud fragmentum Ingolstadii editum, hoc titulo: *Relatio* de ortu & progressu hæresium in Germania, præsertim p. 12. 16. 18. 22. 23. 24. 26. 28. 31.

vero Augustæ Vindelicorum ex antiquis Annalibus MStis ejusdam contemporanei fideliter descripta & nunc publici juris facta anno 1654, tum Cathedralis Ecclesiæ supellex codicum CLXXIX, avidis Peziis patuerunt.

p. 37. Augustæ de reditu cogitandum erat Fratribus, &, quamvis opulentæ codicibus Bibliothecæ, Weingartensis, Ottoburana, Augiensis salivam moverent, San-Gallensis etiam Amicus ad pervolvendos vetustissimos libros bonos illos Viros invitaret, receptui tamen canendum, quod valetudo indies esset afflictior, fastidio primum stomachi, dein etiam capitis vertigine ex tot & tam gravibus laboribus, ut pronum est credere, exortis. Ingressi itaque sunt viam, sed alio itinere, quam quo intraverant Bavariam, obviis nempe Bibliothecis, incomparabili illa apud Ratisponenses *Emmeramensi* mille Codicum vetustissimorum & exquisitissimorum, *Oberaltaichensi* Voluminum quingentorum, *Windbergensi*, quæ Henrico Canisio & Jacobo Gretsero magno usui fuit, vetera publicantibus, *Canoniæ S. Nicolai Patavienſi* trecentorum codicum, & *Formbacensi*, ne hic etiam reditus sit a curis vacuus, aut literariæ rei infructuosus, in patria Isidis Ponte, Ipsum vulgo vocant, Matre clarissima & honestissima, quæ tum parentum supereſt, salutata tandem Mellicium redierunt. Hæc ita ex Dissertationis Hagogicæ Tomi primi parte prima, quam ipse diligentissimus Bernardus Iter Literarium Bajoaricum appellat, excerpsimus; in altera parte de Scriptorum Tomi I ætate, meritis, operibus, codicibusque variis docte & copiose disseritur, quali Hagoge reliqui etiam Tomi in fronte ornati sunt, ornabunturque. Sex enim minimum Tomi diligentissimo Patri edendi restant. Cæterum uniuscujusque Tomi scriptores in tres veluti cohortes dispertiti sunt: in prima censentur divinarum literarum interpretes, in secunda Theologi, Patres, Philosophi, Ascetæ, in tertia Chronica, Codices diplomatici, Monasteriorum Historiæ, Sanctorum Vitæ, Itineraria, alia Monumenta Historica. Nihil supereſt, quam ut ipsos Scriptores, librorumque titulos, ut & ipse Pezius in fronte cujuslibet Tomi facere consuevit, ordine recensemus.

38.
44.
47.
52.
56.

Tom.

Tom. I Pars I. 1 Notkeri Balbuli Liber de Interpretibus divinarum Scripturarum. Notkerus Sangallenſis ordinis S. Benedicti obiit A. DCCCCXII. col. 1. 2 Ejusdem liber Sequentiarum, quæ ad miſſas dici ſolebant. col. 17. 3 Angelomi Monachi & Diaconi Luxovienſis Ord. S. Ben. qui Anno Chriſti DCCCCXXXV floruit, Commentarius in Geneſin. col. 45. 4 Candidi Preſbyteri B. Alcuini diſcipuli, Expoſitio Paſſionis Domini noſtri Jeſu Chriſti. col. 241. 5 Ejusdem Epiſtola; num Chriſtus corporeis oculis Deum videre potuerit? col. 309. 6 Anonymi, forte Cœnobitæ Lunælacenſis Ord. S. Benedicti, Gloſſarium Latino-Theotiſcum in Biblia ſacra. col. 337. 7 Miſcellanea Theotiſca ex diverſis MSS. Codicibus collecta & in duas partes diſtributa. col. 373. 8 Engelberti Abbatis Admontenſis Ord. S. Bened. qui ſub Rudolpho Habſpurgico, Imp. claruit, Epiſtola de ſtudiis & ſcriptis ſuis. col. 429. 9 Ej. Liber de Cauſis Longævitatis Hominum ante diluvium. col. 439. 10 Ej. Tractatus ſeu Liber amplus de Gratiis & Virtutibus B. Mariæ. col. 505.

Tom. I Pars II. 1 S. Paſchaſii Radberti, Corbejenſis in Francia Abbatis Ord. S. Ben. de Fide Spe & Charitate Libri III. col. 1. 2 Gerberti, poſtea Sylveſtri II. Pont. Max. Ord. S. Ben. Libellus de Corpore & Sanguine Domini. col. 133. 3 Ejusdem libellus ad Ottonem III Imp. de Rationali & ratione uti. col 149. 4 Gerhohi Præpoſiti Reicherſpergenſis Ord. Canon. Regul. S. Auguſtini, qui Seculo XII. celebris fuit, Liber de Gloria & Honore Filii Hominis. col. 165. 5 Ejusdem liber adverſus duas Hæreſes ſui temporis. col. 283. 6 Ejusdem Epiſtola de ſenſu verborum S. Hilarii & Athanaſii de æqualitate & inæqualitate Chriſti cum Deo. col. 312. 7 Ejusdem Epiſtolæ aliquot anecdotæ. col. 329. 8 Adami Præmonſtratenſis Candidæ Caſæ in Scotia Abbatis & Epiſcopi Soliloquiorum de Inſtructione Animæ Libri II. col. 337. 9 B. Richalmi, Abbatis ſpecioſæ Vallis in Franconia, Ord. Ciſtercienſ. Revelationes de Inſidiis & Verſutiis dæmonum. col. 375. 10 Alani Magni Ord. Ciſterc. L. V. de Arte Catholicæ Fidei ex rationibus naturalibus demonſtrata. col 475. 11 Henrici de Haſſia Liber adverſus Teleſphori Eremitæ Vaticinia de

ultimis temporibus. col. 507. 12 Joannis, forte Gerſonis, Abbatis liber aureus de Profeſſione Monachorum. col. 567.

Tom. I Pars III. 1 Codex diplomaticus Ratisbonenſis. col. 1. 2 Codex Traditionum Sanct-Emmeramenſium. 81. 3 Anamodi Subdiaconi Traditionum Emmeramenſium ſeculo IX. factarum Lib. II. 195. 4 Agii Monachi Ordinis S. Bened. de vita S. Hathumodæ primæ Abbatiſſæ Gandersheimenſis Liber, 289, a Cl. Eccardo in Quaternione Monumentorum veterum editus, & a nobis nuper memoratus. 5 Ej. Dialogus metricus de obitu S. Hathumodæ, 309, qui & apud Eccardum extat. 6 Anonymi Zwethlenſis Ord. Ciſterc. Hiſtoria Romanorum Pontificum a S. Petro usque ad Cœleſtinum III. 329. 7 Gerhohi Præpoſiti Reicherſpergenſis Liber de vita BB. Abbatum Formbacenſium Beringeri & Wirntonis. 399. 8 Angeli Rumpleri Abbatis Formbacenſis Hiſtoria Monaſterii ſui. 425. 9 Joannis Wirzburgenſis deſcriptio Terræ Sanctæ. 385. 10 Alberti Oberaltahenſis O. S. B. Liber de vita S. Alberti Oberaltahenſis. 535. 11 Jodoci Metzleri Sangallenſis de Viris Illuſtribus Monaſterii ſui Libri II. 557. 12 Joannis Egonis, Prioris Augienſis, O. S. B. de Viris illuſtribus Monaſterii ſui Tractatus. 629.

Tom. II Pars I. 1 B. Flaccii Alcuini opuſculum de Comparatione Veteris & Novi Teſtamenti a denario usque ad unum, cum Epiſtolis VII ad Arnonem Archiepiſcopum Salisburgenſem. col. 1. 2 S. Wolfgangi Epiſcopi Ratisponenſis Paraphraſis Pſalmi L. 13. 3 Erhardi de Lainiz, Abbatis Petrenſis, Paraphraſis Pſalmi XII. 23. 4 Walafridi Strabonis, Augienſis Abbatis, O. S. B. Homilia de Genealogia Chriſti. 41. 5 Theodorici Canonici Paterbrunnenſis Commentatio in Orationem dominicam. 59. 6 Honorii Auguſtodunenſis O. S. B. circa Annum MCXX Hexameron. 71. 7 Ejusdem de X Plagis Ægypti ſpiritualiter. 91. 8 Idem in Pſalmos ſelectos. 97, 9 Ejusdem Scala Cœli major. 157. 10 Ejusdem Scala Cœli minor. 171. 11 Ejusdem Summa Gloria de Apoſtolico & Auguſto. 179. 12 Ejusdem Liber XII Quæſtionum. 13 Ejusdem Libellus VIII Quæſtionum de Angelo & Homine. 215. 14 Ejusdem Libellus de Animæ Exilio & Patria. 228. 15 Ejusdem Libellus de Libe-

Digitized by Google

10 Arbitrio. 237. 16 Ejusdem Sacramentarium. 249. 17 Ejusdem Eucharistion seu Liber de Corpore & Sanguine Domini. 349. 18 Ejusdem de vita Claustrali. 363. 19 Irimperti Abbatis Admontensis O. S. B. Commentarius in Cantica Canticorum. 369. 20 Ejusdem Liber de X Oneribus Isaiæ. 427. 21 Thomæ Abbatis Vercellensis ad S. Andream Ord. Can. Regul. S. August. Commentarius Hierarchicus in Cantica Canticorum. 503.

Tom. II Pars II. 1 Maxentii Patriarchæ Aquilejensis Epistola de ritibus Baptismi ad Carolum M. col. 1. 2 Adelheri Episcopi O. S. B. ad Nonsuindam Recluſam Admonitio de laude Charitatis seu Liber de studio Virtutum. 19. 3 Galtheri Veteris Theologi Liber de Computo Ecclesiastico. 53. 4 Placidi Nonantulani Episcopi Liber de Honore Ecclesiæ. 75. 5. Helperici Monachi San-Gallensis Liber de Computo Ecclesiastico. 183. 6 Gerhohi Præpositi Reicherspergensis Liber de Ædificio Dei seu de studio & cura disciplinæ Ecclesiasticæ. 275. 7. Ejusdem Dialogus de differentia Cleri Regularis & Secularis ad Innocentium II. Pont. Max. 439. 8 Idungi Cœnobitæ Emmerammensis, circa Annum M C XC, Liber IV Quæstionum de Clericis Monachis & Sanctimonialibus. 507. 9 Anonymi Benedictini circa Seculum duodecimum dialogus de esu Volatilium. 545. 10 Joannis de Spira Prioris Mellicensis circa Annum M CCCC XXX Tractatus de esu carnium monachorum infirmorum. 569. 11 Antiquus & amplus ordo publice pœnitentium. 611. 12 Ordo diffusior probandi homines de crimine suspectos per ignitos vomeres. 635.

Tom. II Pars III. 1 Supplementum Historiæ Miraculorum S. Matthiæ Ap. Autore Anonymo Benedictino Trevirensi. col. 1. 2 Acta S. Christophori M. versu & prosa descripta a Walthero Subdiacono Spirensi, qui Ottone III imperante floruit. 29. 3. Acta integra & hactenus inedita Miracula S. Herculani Ep. Perusini & Martyris, autore Anonymo Perusino. 125. 4. S. Liutbirgis Recluſæ in diœcesi Halberstadiensi Sec. IX Vita, autore Anonymo. 147. 5. Vita S. Alberti Archiepiscopi Cassellensis in Hibernia. 181. 6. Hermanni ex Episcopo Babenbergensi Monachi Schvvarzahensis Vita, autore Audrea, Monacho

Mona

Monaſterii S. Michaelis Bambergæ. 187. 7 Henrici Archidiaconi Salzburgenſis & Præpoſiti Berchtolgadenſis Hiſtoria Calamitatum Eccleſiæ Salzburgenſis Adelberto Epiſcopo. 199. 8 Vita Chunradi I Archiep. Salzburgenſis, autore anonymo Reitenhaslacenſi Ord. Ciſterc. Synchrono. 221. 9 Vita S. Altunæ Marchioniſſæ Chambenſis, autore Anonymo Niederaltahenſi Ord. S. Ben. 253. 10 Ludovici Barbi, Epiſcopi Tarviſini O. S. B. Liber de initio & progreſſu Congregationis S. Juſtinæ de Padua, nunc Caſſinenſis. 269. 11 Vita B. Nicolai de Pruſſia, autore Juliano Januenſi. 311. 12 Anonymi Epiſtola de rebus anni MCCCCLVI. 342. 13 Monumenta Vetera Res S. Simperti Epiſcopi Auguſtani illuſtrantia. 354. 14 Georgii Prioris Gemnicenſis Ord. Carthuſ. Diarium peregrinationis transmarinæ per Ægyptum & Syriam. 455.

Tom. II Pars I. Hervei Monachi Dolenſis Commentariorum in Iſaiam Prophetam Libri VIII.

Tom. II Pars II. 1 Gerberti poſtea Sylveſtri II P. M. Geometria col. 5. 2 Ejusdem Epiſtola ad Adelboldum Epiſcopum Trajectenſem de cauſa diverſitatis arearum in Trigono æquilatero. 82. 3 Adelboldi Epiſc. Traject. Libellus de ratione inveniendi craſſitudinem Sphæræ. 86. 4 Hermanni Contracti Monachi Augienſ. Liber de Menſura Aſtrolabii. 94. 5 Ejusdem de utilitatibus Aſtrolabii L. II. 108. 6. Othloni Monachi Sanct-Emmeramenſis Dialogus de tribus quæſtionibus, id eſt, de divinæ pietatis agnitione judiciorumque divinorum diverſitate, & varia bene agendi facultate. 141. 7 Ejusdem Epiſtola de permiſſionis bonorum & malorum cauſis. 251. 8 Ejusdem liber de curſu ſpirituali. 257. 9 Ejusdem Narratio de quodam miraculo, quod nuper accidit cuidam Laico. 398. 10 Ejusdem Liber de Admonitione Clericorum & Laicorum. 402. 11 Ejusdem Liber metricus de doctrina Spirituali. 430. 12. Ejusdem liber proverbiorum 484. 13 Ejusdem Sermo de Natali Apoſtolorum 538. 14 Ejusdem liber viſionum tum ſuarum tum aliorum. 543. 15 Ejusdem præfatio in vitam S. Wolffgangi Epiſcopi Ratisponenſis a ſe emendatam. Acceſſit Vita quædam Rhythmica ejusdem Sancti. 416. 16. Petri Abælardi Ethica ſeu Liber: ſcito te ipſum. 626.

Tom.

Tom. III. Part III. 1 Viti Arnpeckii Prioris Eberspergensis Chronicon Bajoariæ Libris V. col. I. 2 Monumenta vetera historiam inclyti monasterii Tegerasœnsis in Bajoaria illustrantia. 1) Historia fundationis Tegerasœnsis, autore, ut videtur, Froumondo Monacho Tegerasœnsi. 2) Chronicon Monasterii Tegerasœnsis a prima origine ad nostra usque tempora. 3) Historia consecrationis altarium ecclesiæ Tegerasœnsis. 4) Tres vetustissimæ Sequentiæ de S. Quirino Rege & Martyre Tutelari Tegerasœnsi. 473. 3 Monumenta vetera historiam inclyti Monasterii Benedicto-Burani illustrantia. 1) Breve antiquum Chronicon Benedicto-Buranum. 2) Rerum Benedicto-Buranarum notitiæ antiquæ. 3) Epistolæ Benedicto-Buranæ. 4) Anonymi Benedicto-Burani Historia Fontis Salutis. 595. 4 Codex diplomaticus inclyti monasterii Admontensis in Stiria O. S. B. 657.

Cæterum cum inter omnes, qui has literas amant, pervulgatum sit, quantam olim spem Codicis diplomatici Udalriciani in lucem publicam edendi excitaverit Rev. Autor, quæ nunc ejus de toto isto negotio sit sententia, ipsis Reverendi Patris verbis, ex dissertatione Isagogica Primi Thesauri hujus Tomi depromti, explicare lubet. *His*, inquit, *tribus diplomaticis Codicibus*, p. 33. puta Ratisponensi, alio Traditionum Sanctemmeramensium, & Anamodi Traditionum Libris II, in isto primo Tomo editis, *utique satis iis factum fuerit, qui* Codicis diplomatici, ab Udalrico Babenbergensi *collecti editionem tam vehementer, etiam post repetita nonnullorum adversus nos scripta, contenderunt. Nam & lectionem Udalriciani Codicis partem, quæ in Germanicis diplomatibus versatur, longe hic emendatiorem & pleniorem habent: & reliqua omnia necdum edita, etiam ea, quæ ille in publicum efferri quam indignissime tulit, in alio quodam nostro* Codice diplomatico-Historico Epistolari, *prelo propemodum jam parata habent. Supprimimus itaque integram Udalriciani Codicis editionem, nequaquam ob allatas ab adversario rationes, quæ viros doctos & eruditos non potuerunt impedire, quo nos minus ardenter adsequenda prima consilia publice ac privatim cohortarentur: sed propterea, ne eadem melioris notæ monumenta semel integra*

Digitized by Google

& plena, qualia in his tribus Codicibus Emmeramensibus a nobis producta sunt, & iterum mutila & truncata atque adeo inutilia, quomodo ea in Codice Udalriciano exstant, eodem integre recuso edere cogamur. Quæ ratio nostra si quibus viris eruditis minus probatur, nulla re alia opus est, quam ut suam nobis voluntatem publice demonstrent. Habebunt illico etiam integrum controversum Codicem in aliquo sequentium Voluminum, si istis expensis adhuc Reipublicæ nostræ commodum fore judicabunt, quod ante hoc opus in lucem emissum nos præstituros polliciti sumus. Utinam vero tandem in lucem prodire liceat integro Codici, tot hactenus historiarum & rei diplomaticæ curiosorum votis expetito! Utinam & brevi prodeant reliqui Thesauri hujus Tomi! quibus si Theologici argumenti paulo minus, historici vero plurimum inseruerit Rev. Autor, haud amplius Gallis Dacherios suos, vel Baluzios ac Martenios invidebimus.

HISTORIA NATURALIS CURIOSA REgni Poloniæ, Magni Ducatus Lituaniæ, annexarumque Provinciarum, in Tractatus XX divisa: ex Scriptoribus probatis, servata primigenia eorum phrasi in locis plurimis, ex MSS. variis, Testibus oculatis, relationibus fide dignis, experimentis, desumpta. Opera
P. GABRIELIS RZACZYNSKI,
Soc. Jesu.

Sandomiriæ, typis Collegii Soc. Jesu, 1721, 4. Alph. 2 pl. 15.

CL. Autor, qui singulari & inusitato nationis suæ exemplo, perscrutationi Historiæ Naturalis incubuit a longo jam tempore, ægre audiens, quod multorum capita insederit illa opinio, ac si natura alibi matrem, in Polonia novercam egerit, siquidem præter frumenta, sal & boves, nihil singulare ab ipsa huic Regno concessum esset, eruere, pandere abdita, rariora patriæ suæ allaboravit, simulque advertit, tantam latere rerum naturalium curiosarum in hoc Regno opulentiam, quam-

quanta par esset implendo grandi ærario. Digessit igitur has suas de rebus naturalibus Poloniæ observationes in præsens Volumen, & methodum eruditiss. Merret in Pinacoth. Rer. Britann. Sibbaldi in Scotia Illustr. Balbini in Histor. Natur. Bohemiæ, uti in præfatione ipse dicit, imitatus, non omisit in enarratione sua ubivis obvia etiam nota ac viliora, & totam hanc Historiam de cætero in XX Tractatus divisit, quorum I Terræ abdita pandit, II Terræ felicitatem continet, III Montes exhibet, IV singularia aquarum exponit, V notabilia profluentium & aquatilium concludit, VI Mare Balthicum ingreditur, VII arboreta invisit, VIII Animalium quadrupedum fera repræsentat, IX Animalia venenata & exanguia producit, X Aves, feras & familiares commemorat, XI memorabilia Hominum manifestat, XII Qualitates rariores Hominum adfert, XIII Ostenta varia enumerat, XIV extraordinaria mortuorum adducit, XV calamitates occurrentes describit, XVI Anni 4 partes complectitur, XVII Meteora illustrat, XVIII Phasmata aerea explicat, XIX Præsagia refert, XX Mira Naturæ & Artis attingit.

Ex singulis rariora quæ sunt, hic recensere operæ pretium ducimus.

De Fossilibus agens, ex MS. quodam refert, Reginæ Ludovicæ, Joh. Casimiri consorti, cum salis fodinas Vieliscenses lustraret, anno 1661 a fossoribus glebam, vulgo bancum salis præsentatum fuisse, qui in aliquot concisus partes, ramum betulæ protulit, æquantem crassitudine sua radium sive os minus cubiti humani. p. 4.

In terra Leopoliensi arboretum inveniri, sub nomine Sylvæ Lapideæ, vernacula *Las kamienny*, meminit, ita appellatum propter lithoxyla numerosa in radicibus, si non truncis etiam & corticibus arborum reperiunda: sicut in Podolia etiam fagi antiquissimæ esse dicuntur, quarum partes terræ proximiores inservire solent villanis silicis loco ad ignem chalybe provocandum. §. 5.

Ollas fossiles seu nativas, prope Srzemum in Majori Polonia sub terra copiose nascentes, ab urnis sepulchralibus gentilium veterum omnino diversas esse, cum Polon. Historico Dlugosso, qui L. II Historiæ suæ de his ollis, jussu Regi- §. 6.

gis Jagellonis 1415 erutis & examinatis in præsentia ejus, sin-
p. 15. gulare adducit exemplum, asserit. De subterraneis cryptis verba faciens, præter Kiovienses, ex relatione *Herbinii* & *Beauplani in descript. confin. Polon.* satis notas, meminit cavernæ ingentis in Podoliæ Palatinatu ad pagum *Krzywcze*; fornices ibi amplitudine & altitudine spectabiles, in parietibus lapides varii, speculares alii, alabastriti alii, cæteri fractis rupibus similes, marmoris rubri etiam referentes speciem, una cum hominum, avium, animalium figuris; forte pliantasticis. Longitudo quanta sit antri, etiam rivulos limpidos continentis, sciri non posse perhibet, nemine hactenus ad ipsam extremitatem progredi ausoIn proxime sequenti cap. de Gemmis & Lapidibus figuratis,
19. inter alia mentio fit Amnitis, ex arenis ita compositi, ut ovis piscium similis videatur, mole juglandem æquantis, ad Vistulæ
32. margines Thorunio viciniores frequenter occurrentis. Sub finem ejusdem capitis refert ad Podhayce Roxolaniæ oppidum stagnum quoddam fovere uniones testaceis clausos, itemque
36. in terra Leopolienſi ad pagum Kuhaiow. Poloniæ nec deesse marmoris speciem, Sect. III Tractatus primi docet, ubi certiores nos reddit Autor, Sigismundum III Regem, prope Chenciniam columnas binas marmoreas excidi jussisse, altitudine pedum fere triginta octo, e quibus unam postea magno molimine Vladislaus Rex Warsaviæ ante Cracovienſem portam, memoriæ patris sui dedicatam erexit, adhuc dum in singulare urbis ornamentum superstitem: altera, dum extrahebatur, &
40. machinæ ponderi non sufficerent, per medium fracta fuit. De Nitri ingenti proventu in Podolia & Ukraina ex autore Polono quodam, Siemianowicz appellato, qui de Artilleria tractatum scripsit, singularia allegat: tam ferax autem hujus salis terra illa, ut unus ex familia Koniecpolsciorum Nobilis regnante Johanne III ex bonis suis hæreditariis salis Nitri octo millia pondo (Polonis Kämieni 24 libras continens) singulis annis perce-
46. perit. De Metallis perfectis agens in Capitaneatu Mevenſi, Corylum impleviſſe narrat venam argenti puriſſimi, casu a villano quodam inventam, & Illustr. Gninski Palatino Pomeraniæ

quon-

quondam dono datam. Descriptionibus salis fodinarum a variis Autoribus factis adjungit relationem de statu earundem nouissimo, a quodam per septem annos Vielisci commorante, ibidemque labores circa sal quotidianos ex officio lustrante, communicatam. Fertilitatem Poloniæ laudans, Tract. II. Sect. I inter alia exempli loco etiam Milii meminit, & quod fere incredibilis hujus frumenti proventus in Ukraina sit, ex hoc constare docet, quia unus Nobilis Ostrogio vicinus, duo millia & quadringentos medimnos decorticati Milii anno 1716 Gedano intulerit. Non defecisse quondam Poloniæ Vites viniferas, ex Archivo Civitatis Leopolienſis liquere existimat, utpote quod testatur, in montibus & collibus circa Leopolin jacentibus extitisse vineas, ex quibus antiqui Russiæ Duces centena aliquot doliorum vini decimando perceperunt; in Majori Polonia etiam quondam cultas fuisse vineas, ex privilegio urbi Posnaniensi a Primislao & Boleslao, fratribus, Poloniæ Ducibus concesso, patet, utpote in quo sequentia leguntur: *Fluvium, qui Varta dicitur, per milliare unum ex utraque parte cum omnibus utilitatibus in perpetuum concedimus civibus, exceptis Vineis &c.* Acta hæc fuerunt Posnaniæ, Anno 1252. Sectione II hujus Tractatus de Plantis officinalibus agens, Podolicam tellurem, præ aliis provinciis, plantas multifarias Medicinales proferre asserit, quod Turcæ animadvertentes, aliquando exclamasse traduntur: O quantum thesaurum Polonia possidet, ad sanitatem conservandam, & amissam recuperandam! Et circa finem hujus Sectionis, de variantibus pratis agens, narrat, dari prata circa Cracoviam, Lublinum & Sandomiriam, quæ dum æstate desecantur, pluviam accersunt, siccissimis etiam diebus, testante longa œconomorum observatione. Sect. I Tract. IV de Aquis Medicatis & Venenatis agit. Ex prioribus notabilis descriptio Montis Admirabilis dicti, in Palatinatu Cracoviensi, una cum fonte salutari, a Conrado Reginæ Mariæ Archiatro a. 1684 visitati, cujus visitationis relationem Actis nostris eodem anno insertam fuisse meminit. In petrificantibus autem aquis, Montis Kiciern inter Lubowlam & Podoleneciam Scephusii siti, fontis & profluentis fit mentio, cu-

p. 56.

68.

84.

91.

115.

116.

jus aqua ſtatim ac ex terra prorumpit hinc inde lapideſcit. Ad
p. 121. mortiferas aquas refert fontem illum, qui in pago Sklo, circa Jaworowiam ſcaturit: non congelatur ſæva hyeme rivus ex illo emanans, verum vapores denſos emittit, ligna, ſi diutius injecta manſerint, inſtar ſacis, ſi accendantur, ardent; a ſcabi-
139. oſis equis ſanatis has aquas detectas fuiſſe aſſerit. Sect. I Tractatus V de Fluminibus & Piſcibus agit, ubi refert, in Poleſia Lituana tam divitem Cancrorum piſcationem eſſe, ut his porci ſaginentur, Lapidum Cancrorum de Nobilitate quidam inde Gedanum detulit unica vice ducenta pondera, quodlibet autem pondus triginta libras continebat. Sub finem hujus Sectionis Lucii piſcis fit mentio prægrandis, qui in Roxolania vulpem ſiti afflictam accedentem ad lacum tam fortiter apprehendit, ut poſt luctam non brevem, in illa dentes relinqueret ipſique evadendi modum præcluderet, atque ſic a villano accurrente, ſimul cum præda caperetur prædator, captus ad Johannem III Regem defe-
162. rebatur, rari muneris titulo. De ſtagnis Ruſſiæ Sect. III Tract. V agens, amplitudinis tam magnæ hæc eſſe, ut ad milliare Germanicum & ultra extendantur, refert Cl. Autor: in his bicubitalis magnitudinis carpiones piſcantur accolæ: reliqua autem profunditate ſuperat Grodecenſe appellatum, ubi de cavitatibus frequenter Carpiones grandes ac vetuli, 20, 30 imo & 40 annorum, extrahuntur: piſcatores enim ex notis maxillæ ætates horum piſcium agnoſcere non dubitant. De Succino ſingularia Sect. II
180. Tract. VI in medium afferuntur: nobis ex his ſufficiet annotaſſe, non in mari Balthico ſolum, ſed etiam in lacubus variis a mari remotioribus, e. g. in Warmienſi lacu ad pagum Lautry, ad villam Wirzchucin ultra Bidgoſtiam, in lacu Zbonſzinenſi Posnanienſis Palatinatus, in Lubicovienſi diſtante milliari uno a Medereco &c. Succinum inveniri: imo & in collibus fabuloſis & ſylvis Maſoviæ ad Narviam fluvium, collectum fuiſſe ſuccinum teſtatur. De arboribus & fruticibus rariora Sect. II
199. Tractatus VII ſiſtuntur, atque inter ſingularia refertur, quod in Podolia nulla penitus inveniantur Pineta, cum tamen per totam alias Poloniam Sylvæ Pinis inſtructæ occurrant vaſtiſſimæ. De Pinaſtro Bellonii, vulgo Krumbholtz, præter jam nota ex aliis

Digitized by Google

storibus, sequentem communicat ab accola Carpathi sibi datam relationem: *Krumbholtz humilis est arbuscula conifera, Pino similis, copiose frutescens & per terram serpens, forsan propter vim tempestatum deprimentium virgas, dum sunt adhuc tenera: summitates virgarum intra annum enatæ, abscissæ & in fragmenta divisæ sunt materia olei &c.* Inter rariora non minus numeranda Quercus illa annosa, cujus in eadem hac Sectione mentionem facit Autor; vidit ipse illam ad ripam Zarnovecensis lacus extremitate una vicini villæ Zymanowo, orgias quinque in ambitu superantem. p. 201

Cum de Animalibus quadrupedibus seris Sect. I *Tract.* VIII agit, Ursorum inauditam hactenus ætatem afferere non dubitat Venatorum Polon. experimento: ipsi observarunt, quolibet anno glandulam unam Ursо in renibus accrescere, & ætatem sic indicare; numeravit quidam in Roxolania renulos tales centum & quadraginta: renum enim corpus in Ursis refert racemum uvarum aut potius pineum conum, de qua structura Willughby Anglus a Rajo citatus in Synopsi Animalium quadrupedum. Ibidem de Thuro, Uri specie, refert, venatores, capto Thuro cor eximere, quo per medium dissecto, ossiculum crucis formam exhibens reperiunt, prægnantibus & graviter parturientibus salutare observatum, ad modum ossis de corde Cervi. 228.

Boum greges Russiæ & Podoliæ præsertim numerosas esse, omnibus notum: Autor noster compertum se habere dicit, quendam Nobilem in Russia, singulis annis, plusquam mille boves pro decimis saltem a villanis suis accepisse. Singulare est Podoliæ & Ukrainæ, quod greges pecorum tantum per Decembrem & Januarium medium, diu noctuque sub dio jacentes, pabulum domi accipiant, reliquo hyemis decursu campos obambulant nive contectos, qua ungulis remota, gramina carpunt. 238.

Aves feras sylvestres & aquat. sistit Sect. I Tract. X. *Annotari* ex hac meretur observatio, de extraordinaria Anatum ferarum multitudine in fluvio Styr Volhyniæ, etenim ibi duæ aut tres sexagenæ fagopyro allectæ frequenter simul & semel involvuntur panthero ab aucupe. 269.

De incredibili copia Attagenarum & Perdicum in Polon. & Lithuan. p. 272 & p. 291 *datur notitia*, per Specialia roborata exempla, quale est illud, quod

quod in nuptiis Magnatis cujusdam Grodnæ celebratis Comitiorum Regni tempore tria millia & quingentas perdices, inter alia
p. 284. fercula, appositas fuisse mensis, observatum. Ad allegatam jam Sectionem de avibus pertinet etiam observatio de Hirundinibus sequens: *Hirundines ad maritimas oras feruntur gregatim sub æquinoctium autumnale, ac totos sex menses sub altis rupibus, promontoriis mari imminentibus delitescunt, mutuis complexibus cohærentes. Deprehenderunt maris Balthici accolæ & piscatores hirundinum cumulos, dum succinum sub rupibus legerunt. Non omnes tamen ad maris rupes avolant, sed nonnullæ alia quærunt receptacula, lacuum & stagnorum ampliorum & profundiorum littora hinc inde in Polonia, Lithuania, speciatim autem in Russia &c.* De quibus singularia & plura ad-
288. ducit Cl. Autor documenta. Locum inter rariora, respectu ad alias terras, merentur aves soli fortassis Poloniæ familiares, quarum altera *Nivalis* appellatur, Polonice *Sniegulka*, & in territorio Lowicensi specialiter reperitur, quæ cum nive simul advenit, & disparet etiam iterum cum nive: inveniuntur tales etiam in Warmia, sed pauciores, plures in Pomerellia, ubi dum advolant in Novembri, coloni inde sumunt præsagium hyemis tempestivæ &
294. rigidæ: altera est *Avis S. Remigii*, Polonice *Remiz*; de hac ex Bonanno in Museo Kircher. refert mirum nidos conficiendi modum, qui nidi ex Lithuania & Volhynia deportantur ad alias Polon. provincias & catarrho equorum mederi observantur, si sub eorum naribus comburantur, imo & hominum
320. anginæ, si cum lacte decocti cervici applicentur. Ex Sect. II Tract. XI locum hic invenire debet relatio de Monticolis sub Cracovia, Polonis *Gorale* appellatis, qui tam agiles sunt & cursu præstantes, ut cum generosissimis equis cursu certent
325. nonnulli statuta meta & præmio. In ejusdem Tract. sectione III mentio fit voracium hominum, & in medium adducitur exemplum Viri ex Equestri ordine, in Palatin. Cracov. qui ordinario sumebat jentaculum paratum ex capone asso, Indico gallo, ansere & assatura bubula, non sine congio medio mulsi & vini Hungarici propotu, simile erat jentaculo prandium, prandio
334. cœna, ad annum vitæ septuagesimum usque. De Imaginationis

vis viribus per idiosyncrasiam corruptis, notabile exemplum allegat Sect. I Tract. XII: narrat enim, optimum sibi notum virum in Palatinatu Calisiensi ex intuitu cultri acie sursum positi inquietudine notabili affici, latensque in eodem situ, ac conclavi ferrum sentire. Filius pariter idem objectum aversatur.

Sect. II Tractatus XII de sensibus externis agitur, & non sine p. 347.
ratione, ut rarissimum de Cœcis colores distinguentibus, adducitur sequens exemplum: a nativitate cœcus quidam Koldynski singulari inclinatione in columbas ferebatur, easque, postquam apprehendit, qua colorum varietate præditæ essent, examinabat, ut post prolixius temporis spatium, quibus ornatæ coloribus, potuerit enarrare. Tractatu XIV Sect. I mortuorum 362.
miranda sistens, Mumias etiam in Polonia inveniri docet. Numerosa scilicet cadavera instar Mumiarum indurata in Podoliæ quibusdam cryptis inveniuntur: unde prodire hinc nolentes tempore belli cum Tartaris homines, fumo de straminibus & lignis excitato, suffocati quondam fuerunt. Sectione II de 366.
Cruentationibus cadaverum in specie agens, mira profert de mortuis in tumulis adhuc voracibus, & vicinos viventes spectrorum modo trucidantibus, a Polonis speciali nomine *Upiersi* & *Upierzyca* appellatis, de quibus quæ producit authentica documenta, ulteriorem fortasse disquisitionem merentur, antequam pro veris assumantur. De Peste Sectione II Tract. XV historias recenset, quando & quomodo in Polonia grassata sit, nullam 377.
autem Contagionem tam diu Regnum esse pervagatam, quam ultimam illam magnam, quæ ab anno 1704 initium trahens in Ukraina ad Niemiroviam, invasit Roxolaniam, inde promovit virus in Minorem Poloniam, & cæteras Regni provincias, duravitque, una cum bellis civilibus, exercituum irruptionibus, innumerisque calamitatibus, pene decennium, quo fere exacto in Majori Polonia tandem plene fuit consopita Anno 1713.
Eadem Sectione de Plica morbo agit, quam in Pokucia ad Bies- 379.
ciadicos montes quondam originem habuisse, ex *Sixti Leopoliensis Medici Tract. de thermis Sklo* probare satagit. Observa- 388.
tiones de rigidissima hyeme anni 1709 specialiores invenimus in
Sect. II Tract. XVI. Eandem Sectionem claudit Cl. Autor 392.

obſervatione de Ruſſicis in Lithuania, Ruſſia, Ukraina, frigoris aſperitatem mira fortitudine excipientibus: non ſolum enim illi aperto pectore & nudipedes hyemali tempore incedunt, ſed ſolent etiam tunc balnea ſeu vaporaria ex igneis lapidibus aqua perfuſis facere, in eisque ad ſudorem eliciendum ſcopis ex betulæ ramis foliatis confectis ſe flagellare, peracta flagellatione, ſe totos frigida proluunt, vel in profluentem, aut ſtagna glacie tenui obrigata inſiliunt. De Meteoris Sect. III Tract. XVII diſcurſum faciens, meminit etiam Iridis Lunaris candido colore tinctæ, quam ipſe obſervavit Autor Sandomiriæ, anno 1720 die 8 menſis Octobris. p. 422.

Hæc ſunt ex Hiſtoria hac Natur. Poloniæ notabiliora, maximam partem ex propria Cl. Autoris obſervatione & experientia profecta. Longe plura reſtant ex Guagnino, Dlugoſſo, Cromero, aliisque Hiſtoricis Polonicis deſumpta, non minus curioſa, aſt quæ hic recenſere ſupersedemus, cum Autores iſti in eruditorum verſentur manibus. Hoc ultimo loco tacere noluimus, ſupplementum hujus Hiſtoriæ promittere noſtrum Autorem, ad quod elucubrandum novam ſe quotidie invitare materiam in præfatione fatetur. Ceterum non minus avide exſpectamus celebertimi Medici Cracovienſis, Bonfigli Hiſtoriam naturalem Poloniæ, quam prope abſolutam aliquot in folio, quod aiunt, Voluminibus proditurum, ſpes nobis nuper facta eſt.

A NATURAL HISTORY OF ENGLISH INSECTS.

i. e.

HISTORIA NATURALIS INSECTORUM Anglicorum, figuris æneis centum ad vivum expreſſis illuſtrata, Autore ELEASARE ALBINO, Pictore.

Londini, apud Wilh. & Jo. Innys, 1720, 4 reg. Alph. 1 pl. 4 tabb. æn. 100.

PErgratam rerum naturalium Studioſis operam præſtitit Autor maxime induſtrius, edito hoc opere ſplendidiſſimo, quod

quod a manu Autoris, colores figuris inducentis, singulare pretium nanciscitur. Nam cum is a Daudridgio, Viro ingenioso, qui in observanda insectorum generatione ingentem operam posuit, tum a fœminis nonnullis illustribus sæpe adhibitus fuisset, ut papilionum varia genera in charta nitide designaret, & coloribus exornaret, tanta harum rerum voluptate captus est paulatim, ut species papilionum circiter ducentas adnotaverit, quas omnes hic in tabulis æneis nitidissime repræsentat. Exhibet vero non modo ovula, vermem, papilionem, utriusque sexus, tum masculum tum fœmellam, ac denique chrysalidem; variasque adeo insectorum transformationes, verum etiam fruticum, arborum ac plantarum folia, quibus adrepere ac delectari insecta hæc solent. Atque hæc deinde addita succincta descriptione ita explicat Cl. Albinus, ut simul, quibus potissimum in regionibus quævis species commoretur, quo tempore ovula excludat, vermemve producat, vel in papilionem ac chrysalidem transeat, diligenter ostendat, subinde quoque autores idoneos, Gœdartium, Rajum, Johnstonum, Mouffetum, Listerum, Merianam, aliosque adducens. Ceterum cum oculos potissimum oblectare voluerit Autor, excerptis descriptionibus haud prolixis suppeditandis supersedemus.

PHYSICES ELEMENTA MATHEMATICA, experimentis confirmata, sive Introductio ad Philosophiam Newtonianam, Autore GUILIELMO JACOBO 's GRAVESANDE, A.L.M. Jur. Utr. & Phil. Doctore, Regiæ Societ. Lond. Socio, Astron. & Math. in Acad. Lugd. Bat. Professore Ordinario.

Tomus II.

Lugduni Batavorum, apud Petrum & B. & P. Jansonios vander Aa, 1721, 4.

Alph. 1 plag. 5 Tabb. æn. 25.

CL. Autor in Præfatione monet, ex hoc altero Tomo Elementorum Physices demum apparere, cur iisdem Introductionis ad Philosophiam *Newtonianam* titulum impertitus fuerit: in eo enim explicat, quæ *Newtonus* de lumine atque coloribus detexit & in Optica publici juris fecit, quæque idem in Principiis Philosophiæ naturalis Mathematicis de mundi *systemate* ac causis motuum cœlestium physicis tradidit, quamvis etiam alia subinde admiscear, quæ ante *Newtonum* cognita fuere. Incipit Tomus secundus a Libro tertio, qui in tres partes dividitur. Prima de igne, secunda de lumine, tertia de coloribus agit. Definit idem Tomus in Libro quarto, qui in duas partes abit. Prior de mundi Systemate, posterior de motuum cœlestium causis physicis tractat.

Lib. 3. c. 1. De igne primum aliquas proprietates in genere recenset, veluti quod corpora facillime penetret, quod celerrime moveatur, quod corporibus se jungat eaque expandat, quod a corpo-
2. ribus ad certam distantiam attrahatur. Ignem omnibus corporibus contineri probat, quod ex attritu calefiant, eumque corpora electrica vocentur, quæ, si ex attritu calefiant, alia leviora ad distantiam sensibilem trahunt & repellunt, ideo varia experimenta de electricitate profert. Constat vel ex his Actis Supplem. Tom. V Sect. IX p. 404. & *seqq. Francisci Hauksbee* in experimentis Physico-Mechanicis varia dedisse de electricitate vitri, de productione luminis ex corporum attritu, de phosphoro in vacuo & Mercurio in tenebris lucente, eadem quoque *Gravesandius* repetit, cum ab igne derivet phænomena ista. Calo-
3. rem habet pro motu ignis in corpore contenti: ideam luminis oriri statuit, si ignis per lineas rectas oculos intrat & motum fibris in fundo oculi communicat. Affert experimenta notis-
4. sima de igne in vacuo extincto. Dilatationem ex calore explicaturus de thermometris & æolipilis breviter agit. Progreditur
5. deinde ad proprietates luminis: ubi primo commemorat radiorum inflexionem, ex qua patere arbitratur, lumen a corporibus attrahi, a quibus radii inflectuntur. Ut aliquam hujus inflexionis ideam animo concipiamus, &, quo jure inde attractio luminis inferatur, intelligamus; lubet experimentum huc transscri-

Digitized by Google

TAB. I. ad A. 1722 M. Jan.

Fig. 2. pag. 21.

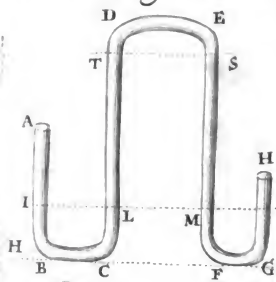

Fig. 6.

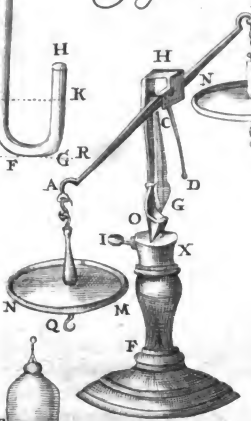

Fig. 5.

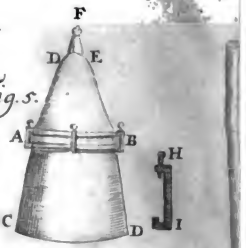

Fig. 4.

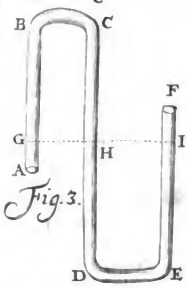

Fig. 3.

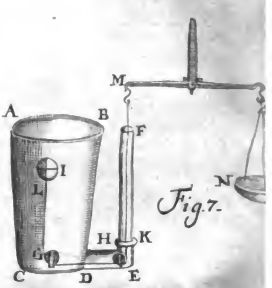

Fig. 7.

Fig. 1.

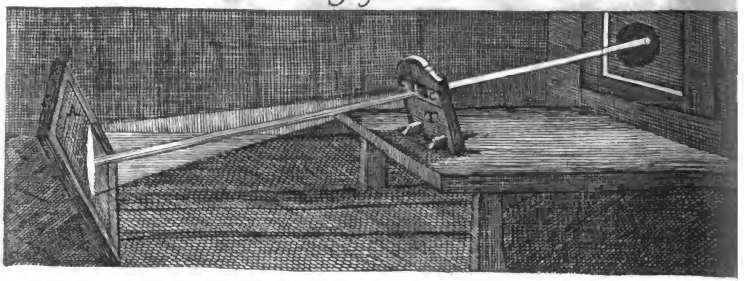

Digitized by Google

scribere. In superficie Tabellæ T longitudinis & altitudinis circiter sex pollicum est cavitas cc, in qua moventur frusta duo chalybea, quorum acies similis aciei cultri. Amborum acies in medio tabellæ concurrunt & exacte conjunguntur. Ubi concurrunt, per foramen quadratum in tabella, cujus latus fere pollicem æquat, ad eas penetrat radius per foramen in cameram obscuram immissus. Quod si tabella T tribus pedibus a fenestra distet, acies vero decima circiter pollicis unius parte a se invicem removeantur, & lumen ad distantiam quinque pedum a tabella super charta A excipiatur, ad latera ejus ab utraque parte lumen simile caudæ cometæ apparebit. TAB. I. Fig. 1.

Altera luminis proprietas, quam Autor considerat, est refractio, ubi modos exponit eam observandi. 6.

Statuit refractionem oriri ex eo, quod radii a densiori medio magis quam a rariori attrahantur, & experimento legem refractionis a *Snellio* inventam & *Cartesio* repetitam probat. 7.

Speciatim deinde disserit de refractione in medio superficiebus planis terminato atque in medio superficiei sphæricæ, cum convexæ, tum concavæ, & inde vitrorum politorum seu lentium proprietates derivat, a scriptoribus Dioptricæ demonstratas. 8.

Pergit ad visum, in quo refractioni est locus; ubi initium fit a structura oculi, usu partium experimentis confirmato. 9.

Docet etiam, quomodo quædam oculorum vitia per vitra convexa & concava corrigantur. 10.

Tandem microscopia & tubos describit ac utriusque instrumenti rationem exponit. 11.

Tertia luminis proprietas est reflexio, ubi non solum communem reflexionis legem in cubiculo obscuro experimento manifestam reddit, verum etiam ex *Newtono* docet, lumen minime reflecti ex impactu in partes solidas corporis. 12.

Occasione reflexionis recensetspeculorum planorum & sphæricorum phænomena. 13.

Colophonem partis secundæ imponit descriptio laternæ Magicæ ac phænomenorum ejus. 14.

Quæ de opaco & coloribus habet, ex *Newtoni* potissimum Optica desumuntur. 15.

Cum eo igitur adstruit, opacitatem non oriri ex eo, quod viæ, per quas lumen transire posset, obturentur a materiæ particulis, sed eam potius a poris pendere, medio diversæ densitatis cum particulis corporis repletis. 16.

Monstrat cum eodem, radios solares diversos admittere 17.

18.

mittere refrangibilitatis gradus, eamque non a medio refringente, sed ipsorum radiorum constitutione pendere. c. 19. Docet cum eodem, diversos radiorum solarium colores cum diversis refrangibilitatis gradibus conjunctos, & eorum immutabilitatem experimento stabilit. 20. Postquam de colorum permixtione & albore disseruit; ortum iridis explicat. 21. Antequam ad corporum naturalium colores digreditur, tenues lamellas ante omnia examinat: ubi ex *Newtono* repetit, radios luminis ope laminæ tenuis & translucidæ inter se separari & pro varia crassitie laminæ radios quorundam colorum transmitti, aliorum reflecti, & eandem laminam tenuissimam alius esse coloris, si radiis transmissis, quam si reflexis videatur. 22. Corpus unumquodque illius apparere coloris cum *Newtono* statuit, qui oritur ex permixtione radiorum reflexorum. 23. Radios, qui a corpore non reflectuntur, in hoc penetrare ibique innumeras reflexiones & refractiones pati, donec tandem sese jungant particulis ipsius corporis.

Lib. 4. c. 1. Postquam adeo Libro tertio inprimis explicavit, quæ in Optica docuit *Newtonus* & in Experimentis Physico-Mechanicis monstravit *Hauksbejus*; ad Physicam cœlestem *Newtoni* pedem promovet. Explicatis terminis astronomicis, planetarum ordinem, eccentricitatem, distantiam a Sole, tempus periodicum, motum vertiginis, inclinationem orbitæ definit, una cum distantiis secundariorum a suis primariis & eorum temporibus 2. periodicis. Habet quoque nonnulla de orbitis planetarum. Sequuntur primum generalia motus planetarum apparentis phænomena: 3. mox in specie recenset Autor phænomena Solis ex motu Telluris in orbita, nec non planetarum cum inferiorum, tum 4. 5. 6. superiorum ex eorum & Telluris motibus in orbitis. Nec insuper habet phænomena satellitum ex motu horum in orbitis, in quorum numero cum sit Luna, de Solis quoque ac Lunæ eclipsibus agit. 7. Expendit præterea phænomena ex motu Solis & planetarum circa axes, nec non phænomena Telluris superficiem ac 8. peculiares hujus partes spectantia, ubi & zonarum differentia exponitur. 9. Commemorat denique phænomena ex motu axeos Telluris,

furis, ubi potissimum dierum atque noctium vicissitudines locum habent. Narrat quoque, quæ de stellis fixis in libellis astronomicis obvia, ubi in primis distributio in asterismos occurrit. Causas physicas motuum cœlestium cum *Newtono* a gravitate petit. Sumit: omnia corpora in se mutuo gravitare; gravitatem esse materiæ quantitati proportionalem; eandem ad inæquales distantias esse inverse ut quadratum distantiæ. Affert argumenta pro vacuo, quæ nimia forte confidentia demonstrationum titulo insignire non dubitat. Probat motum Telluris circa Solem, ubi inter alia utitur argumento a mutua Solis ac Telluris gravitatione in se invicem desumto. Addit argumenta pro motu vertiginis *circa axem*. Densitates planetarum definiturus sumit: quantitates materiæ in variis corporibus esse inter se ut gravitates ad eandem distantiam ab iisdem, quæ gravitates sint inter se inverse ut quadrata temporum periodicorum corporum revolventium circa varia illa corpora ad eandem illam distantiam. Unde tandem deducit: quantitates materiæ corporum in nostro systemate esse inter se directe ut cubos distantiarum, ad quas circa hæc corpora alia revolvantur, & inverse ut quadrata temporum periodicorum horum corporum revolventium. Calculo subducto, prodeunt quantitates materiæ in Sole 10000, in *Jove* 9. 748, in Saturno 4. 223, in Tellure 0. 0044; pondera in superficie Solis 10000, Jovis 797. 15, Saturni 534. 337, Telluris 407. 832; densitates Solis 10000, Jovis 7404, Saturni 6011, Telluris 39214. Mox distinctius declarat, quomodo motus ellipticus planetarum circa Solem ex motu projectionis & gravitate prodeat & quæ inde pendeant. Inprimis theoriam Lunæ ex causis iisdem physicis explicat: quod est inter palmaria *Newtoni* inventa referendum. Planetis tam primariis, quam secundariis figuram sphæricam tribuit, quam ex mutua partium attractione deducit. Hanc tamen figuram addit aliquam mutationem subire ex motu vertiginis, ob quem in figuram sphæroidis depressi in polis degeneret. Exhibet explicationem physicam motus axeos Telluris, &, ubi *Newtonianam* de æstu maris hypothesin proposuit, tandem loco ultimo densitatem & figuram Lunæ determinat. Ponit densitatem Solis ad densitatem Lunæ ut 10000 ad 48911. c. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20.

OBSER-

OBSERVATIONES ET EXPERIMENTA nova de Anatomia Foliorum, quibus integra Plantarum Anatomia illuſtratur, Autore LUDOVICO PHILIPPO THUMMIGIO.

1 *Petiolum* vocamus eam folii partem, quæ per medium ejus extenſa ultra ipſum producitur & ſurculo adhæreſcit: quæ inde per folii latitudinem diſperguntur partes petiolo, *ramos* appellamus; *ſurculos* vero, qui perinde ex ramis ac rami ex petiolo educuntur in varios plexus reticulares tandem deſinentes, quorum interſtitia utriculorum congerie replentur. Petiolum, ramos ac ſurculos eſſe fibrarum ſecundum *longitudinem* extenſarum faſciculos, tum avtopſia conſtat, tum ab Autoribus annotatum reperitur. Fibras in omni arboris parte in fiſtulas ſucciferas & tracheas diſtinguunt, quarum iſtæ ſucco turgent, hæ aere plenæ ſunt. Fiſtulas ſucciferas in venas & arterias diſtinguit *Leuwenhœkius*, quarum iſtæ ſuccum a radice verſus extremas arboris partes vehunt, hæ eundem ab extremis partibus verſus radices revehunt: id quod experimentis comprobavit *Perraltius*. De Trachearum exiſtentia *Cel. Fontenellius* videtur adhuc ſubdubitare, quod nec microſcopiorum acie diſtincte videri poſſint.

2. Equidem in Actis Eruditorum Anni 1715 p. 344 annotatur, tracheas vel oculum nudum, nedum armatum in vite diſtinguere, neque hæc a vero abludunt: ipſimet enim tracheas non ſine voluptate conſpeximus, cum a ſurculo vitis orbem tenuem reſectum microſcopio ſubjiceremus. Quoniam tamen cum orbiculos ſimiles ex aliarum arborum ſurculis microſcopiis etiam exquiſitiſſimis admoveremus, iſtiusmodi tracheas diſcernere haud valuimus, alia via incedendum eſſe duximus. Aquam vitro cylindrico vix trium digitorum alto, diametro tertiam digiti partem parumper excedente, infuſam ab aere purgavimus ope Antliæ pnevmaticæ, ne ſcilicet bullulæ ex aqua aſcendentes cum iis confunderentur, quæ ex petiolo folii egrederentur. Quo facto petiolum e folio ſeparavimus, extremitatibusque reſectis, ut tracheæ, ſi quæ adeſſent, magis apertæ forent, in aquam immi-

missimus, ut extremitas a fundo vitri intervallo quodam abesset. Campana vitrea usi sumus angusta, ut aer sub eodem contentus insigniter statim rarefieret, utque erumpens in oculos magis incurreret, clauso epistomio embolum eduximus: quo facto, prima statim vice variæ bullularum admodum exiguarum, ut cum minimo arenæ subtilioris granulo vix componi possent, series, instar fluenti continui sursum per aquam ascendebant. Quoniam bullularum ordo aliis intervenientibus neutiquam turbabatur, manifesto id nobis indicio fuit, singulas singularum serierum per oscula sibi propria exire. Cum cæteroquin ex osculo quovis bullulæ serie non interrupta sese exciperent, hinc collegimus, aerem ibi locorum, unde procedit, esse continuum. Patet ergo dari intra petiolum per totam folii longitudinem receptacula aeris. Esse vero eadem tubulos, inde primum arguere haud dubitavi, quod sectione ad arbitrium facta prodierint oscula per basin petioli secti ordinatim disposita, hincque facile constaret, eadem in quavis alia sectione horizontali seu priori parallele facta exsurgere. Mox experimento fidem feci: sectione enim in diversis petiolis ad diversam altitudinem facta, oscula eo, quem diximus, modo sese exhibuerunt conspicua. Præter ista aeris fluenta per integram petioli superficiem hinc inde erumpebant bullulæ, sed insigni admodum discrimine. Cum enim primum emergerent, ob exilitatem oculorum aciem vix subire poterant; mox sensim sensimque aliquod molis ceperunt augmentum, licet singulæ non idem, adeoque sub magnitudine diversa superficiei veluti agglutinatæ hærebant, donec nova sectione peracta in majorem adhuc molem expansæ avellerentur & summa peterent. Primum bullularum illarum augmentum bullulis aereis in unam confluentibus debetur: quoniam igitur bullula sequens de sede sua non dimovit antecedentem, sed cum eadem coaluit; impetus, quo fuerunt latæ, exiguus fuit. Non multum ergo aeris ibi conjunctum fuit unde bullulæ processerunt, nec bullula sequens directe impegit in antecedentem. Cum bullulæ ex osculis basium exeuntes ejusdem essent molis, qua cæterœ in superficie, ubi primum prodiere, conspiciebantur, ac continua serie aliæ aliis succederent, numerum bullularum per uni-

cum oſculum effluentium multum exceſſiſſe numerum earum, quæ eodem temporis ſpatio per poros ſuperficiei enitebantur, quis non capiat? Quodſi tamen quis dubitet, uteum argumentatione valida ex hoc bullularum procedentium diſcrimine trachearum a cavitatibus diſſeminatis differentia inferatur, nec ne, eum ad experimenta tritiſſima, quibus aer ex tubis altera extremitate clauſis, altera apertis & aquæ immiſſis extrahitur, remittimus.

3) Ut experirer, num petiolo & ejus ramis inſit medulla, ex eo lamellas tenues ſectione tranſverſim baſi parallele facta excidi, tum ubi extra folium conſtituitur, tum ubi intra idem continetur: quas cum microſcopiis Muſſchenbrœkianis lumine tum Solis tum candelæ accenſæ colluſtratas ſubjicerem: ſtatim in oculos veſicularum quædam congeries incurrit candore perpulchro ornatarum, quarum alias oculis deprehendi medullam in arborum ſurculis contemplatus. Enimvero quemadmodum ſectio petioli a figura circuli abit; ita nec ejus medulla eandem retinet, neque in medio ſectionis continetur, ſed per integram fere latitudinem per modum ungulæ extenditur. Mox ſectionem ſurculi per medullam mediam denuo diſſectam juxta iſtam lamellam appoſui, & utrobique veſiculæ tenues exilesque ſe obtulerunt nullo diſcrimine, niſi quod in *Syringha* Luſitanica medulla ſurculi arboris eſſet candidior inſtar ſacchari, in petiolo vero ſphærularum vitrearum colorem æmularetur.

4) Partem etiam petioli inſtrumento decenter applicato ita ſubmiſi, ut viſus per lenticulam in ſectionem horizontalem candelæ lumine colluſtratam dirigeretur, & tunc medulla veluti in cumulum aſſurgere viſa perimetro a ſubſtantia reliqua intervallo quodam ſejuncta. Secandus autem eſt petiolus cultello acuto, ne partium turbetur ſitus. Quoniam vero experientia multiplici convictus didici, idem objectum ratione diverſa ad microſcopia eadem multo magis ad diverſa applicatum uno caſu ſpectanda exhibere, quæ in altero latent, tenuiſſimam lamellam e medio petioli reſectam vitro nondum perpolito agglutinavi, ut per exiguam ſphærulam eandem contueri daretur. Viſæ ſunt fiſtulæ ſucciferæ perſpicuæ atque virides, quamvis non

omnes

Digitized by Google

omnes ejusdem prorsus coloris, quoniam inter annulos virescentes medium occupabat locum alius paululum albicans; medulla autem obscura apparuit, nisi quod hinc inde foramina ejusdem cum vesiculis medullaribus diametri, per quæ oculo prospectus patebat, occurrerent. Quoniam Vir illustris *Newtonus* in extremo Optices opere ostendit, in corporibus opacis occultos eorum meatus materia aliqua repleri, quæ a partibus ipsis densitate plurimum differt, ecquis non videt insignem in lamella admodum tenui medullæ obscuritatem arguere, quod vesicularum cavitates subtilissimo quodam fluido repleantur, ab aere utique diverso, cum gemmas arborum ex medulla erumpere conflet.

5) *Fistulæ* medullæ contiguæ viridioris erant coloris, his succedebant aliæ quodammodo albescentes & flavedinis quidpiam *etsi* parum trahentes. Eas denuo exceperunt aliæ colore viridi primis pares. Cum fibræ istæ oculo nudo vel microscopiis non nimium augentibus instructo candidæ appareant, color ille viridis non fistulis ipsis, sed fluido in iis contento inesse debet. Componuntur itaque eædem ex tenui admodum lamella, cum earum color præ colore intus contenti fluidi, consequenter etiam crassities lamellæ præ diametro cavitatis evanescat, atque diversus in ipsis color diversi generis fluida in iisdem contineri *innuit*. Imo per ea, quæ ex *Newtoni* Optica modo adduximus, liquor in fistulis herbeis cum minus perspicuus sit altero, qui in intermediis continetur, refertus est particulis a densitate ipsius multum dissidentibus, consequenter ad densitatem materiæ, ex qua fistulæ componuntur, magis accedentibus. Porro cum partes solidæ potissimum nutriantur, fluidæ vero in nutrimentum impendantur, atque fluidum in fistulis herbeis partes *alat* densitate ad ipsam fistularum materiam, consequenter ad partes *solidas* proxime accedentes, imo ex inferius dicendis constet, *materiam* fistularum esse densiorem aquea; haud obscure intelligimus, *fistulas* herbeas vehere succum nutritium, cæteras autem *fluidum magis* aquosum. Atque hac demum ratione evincitur, quod ex quibusdam experimentis obscure conjecit *Perraltus*. Lamella, qua usi sumus, e petiolo folii persici; quas vero in perscrutanda medulla adhibuimus, eæ ex petiolo folii armeniaci nobilioris erant excisæ.

6) Petioli a surculo arboris ortum expiscaturi, folio abscisso, ut inferior petioli pars surculo arboris adhæreret, portionem aliquam ligni ac medullæ una cum gemma, cui eadem annecteba-tur, a surculo resecuimus. Mox gemmam separavimus & lignum atque medullam plano petioli remotis superfluis adæquavimus. Tandem juxta longitudinem medullæ portionem ligni ad surculum pertinentis & petiolum in duas partes dissecuimus, planumque sectionis contemplati præsertim in vite oculo nudo fibras ligneas surculi perinde ac ipsius medullam juxta petioli longitudinem extendi observavimus. Frustulum illud ligni ac petioli cum microscopio admoveremus, fistularum continuitas multo evadebat illustrior. Fibræ ligneæ surculi non procul a sede gemmæ fiebant bifurcæ, altera parte in gemmam, altera in petiolum excurrente. Quæ in petiolum ingrediebantur, in ipso statim limine denuo videbantur discerptæ, ita ut ad utrumque medullæ latus sub cortice secundum petioli longitudinem protraherentur. Sunt ergo fibræ petioli continuatio fibrarum surculi, ac ipsius medulla per petiolum extenditur, consequenter petiolus cum folio ex fibrarum quarundam ac medullæ surculi ultra eundem continuatarum explicatione oritur. Unde apparet, quomodo succus nutritius ex foliis in arborem descendere atque in gemmam deferri queat.

7) In ramorum folii ex petiolo exortum inquisituri & oculos in petiolum convertentes, eum versus summitatem folii continuo gracilescere observavimus. Quamobrem suspicati fieri forsan posse, ut per fibrarum distractionem ramuli emergant, oculos ad eosdem defleximus; fortuna autem favente contigit, ut folium occurreret a malo decerptum, in quo ramus tertius, qui a petiolo producebatur, ab eodem jam separatus conspiciebatur, & juxta eum parallelus decurrebat intervallo trium decimarum digiti Rhenani, ubi cum ipso coaluerat. Mox oculo armato distinctissime cernebamus, per collectionem fibrarum a petiolo avulsarum novum fasciculum formari & ad latus deflecti. Lanuginem, qua aversa folii a malo decerpti pars vestitur, scalpelli acumine integumento petioli atque ramuli salvo abrasimus, ut connexio rami cum petiolo distinctius contueremur.

mur. Adhibitis microscopiis exquisitioribus distinctissime vidimus, quomodo tandem fibræ ramuli crena in coalitu evanescente in fibras petioli abeant. Reiteravimus observationem in aliis foliis eodem semper successu, etsi oculum nudum omnis fibrarum separatio prope coalitum effugeret.

8) Rami subinde fiunt bifurci per fibrarum distractionem in duos fasciculos: id quod in folio mali microscopium eadem claritate & distinctione ac in ramorum ex petiolo exortu nobis exhibuit. Ramos sic divisos denuo fieri bifurcos observavimus: atque ita enascuntur furculi. Ex ramis pariter atque furculis alii minores excurrunt furculi ab uno ramo vel furculo progredientes ad alterum, atque ex his denuo alii ab uno furculo minore ad alterum protensi: unde plexus reticulares, quos non modo oculus nudus, objecto inter oculum & lumen posito, verum etiam armatus imprimis distinguit, formantur. Intra areolam unius plexus subinde excurrunt furculi minores, quibus plexus reticulares minores intra majorem efformantur, & qui aliquid viriditatis secum ferentes cæteris minus pellucidi comparent, imo lumine desuper in faciem folii aversam illapso collustrati, cæteris existentibus candidis nigrescunt, & quasi crenæ in substantia utriculosa exhibentur.

9) *Nihil* in tota folii anatomia nobis plus fecit negotii, quam utriculi. Inter lumen Solis & lentem microscopicam collocati, obscuri apparent: constat tamen, hunc situm observationibus maxime convenire. Idem etiam accidit, si obtutus dirigatur in faciem a lumine collustratam, tuncque haud parum confunditur cuticula, quæ difficillime separatur. His tamen non obstantibus primum in portiuncula folii perfici plexus reticulares vidimus repletos corpusculis quibusdam globosis propemodum se *invicem* tangentibus, quemadmodum utriculorum ordines *delineat Malpighius*. Separavimus deinde cuticulam cuspide acuminata *scalpelli*: sed non vidimus, nisi massam viridem ex particulis adeo exiguis compositam, ut pulvisculorum solidorum speciem præ se ferrent, etiamsi massam per microscopium contemplaremur, quo animalcula spermatica stupendæ prorsus, uti notum est, exilitatis, in semine animali alias distinximus. Nul-

la itaque ſpes affulget fore, ut earum figura diſtincte cernatur. Forte fortuna ſeſe obtulit folium cerafi, ubi infectum cuticulam ſeparaverat & utriculos hinc inde exederat. Ejus portiunculam per varia microſcopia intuentes vidimus, quædam intervalla inter plexus reticulares nihil maſſæ utriculoſæ amplius continere, ſed tantummodo cuticulam ab altera folii parte oſtentare. In aliis intervallis ſupererat aliqua maſſæ viridis portio: enimvero ſive multum, ſive parum adeſſet, nihil tamen amplius diſcernere valebamus, quam quod modo retulimus, etſi cæteroquin maſſulæ reſiduæ admodum perſpicuæ eſſent coloris paulo viridioris quam fiſtulæ herbeæ, de quibus ſupra diximus.

10) Reſtat ut, quæ de poris utriculorum nobis innotuere, exponamus. Vitro cylindrico, quo ſupra uſi ſumus, aquam fontanam limpidam infudimus & ab aere purgavimus. Mox folium mali perſicæ in eam ita immiſimus, ut juxta longitudinem vitri extenderetur & faciem lumini per feneſtram illabenti averſam obverteret. Cum more ſolemni ad antliam aptaretur vitrum, prima ſuctione facta, ingens bullularum perquam exilium numerus per omnem ſolii ſuperficiem prorupit, quarum moles ſucceſſive varia in ſingulis quantitate increſcebat: alicubi bullulæ adeo erant exiguæ, ut viſus aciem fere eluderent. Cum antlia ulterius exerceretur, volumen quarundam eousque augebatur ut a folio ſeparatæ per aquam aſcenderent. Vix autem major folium reliquerat, cum alia exilis in locum ejus ſuccederet. Aere omni exhauſto, folium adhuc undiquaque bullulis obſitum conſpiciebatur, quæ tamen externo admiſſo decreverunt, atque jam evanuerant, cum nondum tantum aeris intromiſſum eſſet, quantum per antliam fuerat eductum. Omnis autem color per integram fere folii ſuperficiem immutabatur, in obſcuriorem, ut hinc pateret, aquam in utriculos folii penetraſſe, atque adeo cuticulam innumeris iisque valde exiguis pertuſam eſſe poris. In altera folii facie non niſi pauciſſimis in locis bullulæ emergebant. Folium mali armeniacæ generoſioris ad bilancem exactiſſimam appendimus, ubi vel octava unius grani æquilibrium tollit, atque octodecim gran. pondus ejus deprehendimus. Facto experimento, cum idem linteo abſterſiſſemus, pondus quatuor gra-

granis auctum reperimus: id quod indicio erat, quatuor aquæ grana per poros cuticulæ in utriculos penetrasse. Cæterum duabus circiter horis elapsis folio rediit pristinus color. Cum inferiorem tantum petioli partem aquæ immergeremus, facto experimento, nec ulla in colore, nec in pondere observabatur *mutatio*. Unde constat, non facilem per tubulos petioli in utriculos patere accessum. Fragmentum folii ab experimento obscurioris coloris factum in aqua subsedit, cum antea eidem innataret. Folium ergo ob aerem in eo disseminatum aqua specifice levius exstitit; ipsa vero ejus materia eadem gravior.

Allerhand nützliche Versuche ꝛc.

h. e.

VARIA EXPERIMENTA, QUIBUS AD Naturæ ac Artis cognitionem accuratam via sternitur; Autore CHRISTIANO WOLFIO, P. R. B. Consil. aulico, Math. & Nat. P. P. O. Societ. Reg. Brit. & Boruss. Sodali, Ordin. Phil. p. t. Decano.

Tomus I.

Halæ Magdeburgicæ, sumtibus Rengerianis, 1721, 8.
Alph. 1 plag. 16 Tabb. æn. 17.

Postquam Cel. Autor Logicam, Metaphysicam, Ethicam atque Politicam absolvit, ad Systema Philosophiæ complendum nil amplius restare videbatur, quam ut Physicam adderet, diu multumque desideratam. Enimvero cum in physicis ab hypothesibus fictitiis abstineat, neque in principiorum loco habeat, nisi quod vel experientia clara, vel demonstratione nitatur, nec adeo ulterius progrediatur, quam observationes ac experimenta permittunt, quemadmodum monuimus in Actis A. 1719 p. 124, ideo *Physicæ* experimenta præmittere decrevit, quibus tanquam fundamento inconcusso dogmata physica superstruere possit. Quosnam sibi fines in experimentorum descriptione proposuerit, in Actis hisce l. c. indicavimus. Ut eos consequeretur, singula experimenta in collegiis experimentalibus sæpius repetita, sum-

ſumma tamen cum cura denuo iteravit; inſtrumenta, quibus uſus eſt, accuratiſſime deſcripſit, &, ſicubi opus fuit, ſingulas eorum partes ſeorſim delineatas æri incidi curavit; ſingula phænomena multa cum circumſpectione annotavit, principia, quæ inde ſtabiliri poſſunt, legitima conſequentia deduxit, uſus anterioribus tanquam præmiſſis in argumentando; ubi opus erat, principia Geometrica in ſubſidium vocavit; ſi quæ ſupererant, dubia novis experimentis ſuſtulit, & aliis vim conſequentiarum legitimam comprobavit. Atque inde factum eſt, ut continuus conſequentium cum antecedentibus appareat nexus, non ſecus ac in ſyſtematibus Metaphyſicæ atque Philoſophiæ practicæ, de quibus alibi diximus in his Actis.

Tomus primus, qui jam prodit, novem capitibus abſolvitur. C. 1 Autor agit de gravitate ſpecifica corporum, atque oſtendit, quomodo ponderando determinetur cum in fluidis, tum in ſolidis. Exempli loco determinat gravitatem unius digiti cubici Rhenani aquæ 495 granorum, Mercurii vero 6618. Unde gravitatem ſpecificam Mercurii ad aquam deducit paulo majorem quam $13\frac{1}{3}$ ad 1. Diſſerit quoque de uſu cognitionis gravitatis ſpecificæ corporum tam in ſcientiis, quam in vita communi. Agit etiam de experimento veterum, quibus elementorum loca illuſtrare ſategerunt, & de libella in gravitate ſpecifica aeris atque ſpiritus vini fundata. C. 2 æquilibrium fluidorum examinat. Altitudinem fluidorum in ſyphonibus vitreis quomodocunque inflexis determinaturus, in tabula verticaliter ſuſpenſa ope libellæ modo dictæ lineam ducit horizontalem, ad quam ſyphones, prout fert uſus, applicat. Simpliciſſimis autem hiſce experimentis aeris quoque gravitatem probat. Sit ABC DEFGH tubus vitreus recurvus, cujus crura AB & CD ſint ad BC & DE, crura vero EF & GH ad DE & FG normales, excedant vero crura DC & EF multum magnitudine crura AB & GH. Sit HR linea horizontalis ope libellæ determinata. Quodſi tubus aqua repletus ita ad eandem applicetur, ut crura AB, DC, EF, GH, ſint ad eam normales; liquor in cruribus AB & HG ſubſiſtet ad eandem rectam IK horizontali lineæ HR parallelam, in LDEM ſuper eadem ſuſpenſus hæret. Immo quomo-

TAB. I. Fig. 2.

quomodocunque tubum vertas, modo eundem ita constituas, ut aqua cruris A B sit in linea horizontali; erit etiam superficies aquæ alterius cruris G H in eadem horizontali I K. Quoniam itaque aqua in I B æquilibratur aquæ in C L, & quæ est in G K alteri in F M; haud difficulter ostenditur, aquam in L D & M E sustineri ab aere in A & H gravitante. Quodsi altitudo crurum M E & L D tanta sit, ut Mercurius inibi contentus gravitatem aeris excedat, in A & H effluet, donec columnæ residuæ eandem adæquent vacuo in parte superiori T D E S relicto. Apparet adeo, quanta facilitate aeris gravitatem detegere ac determinare licuisset, siquidem rectam experimentandi viam ingressi fuissent veteres. *Idem* evincitur ope tubi A B C D E F, ubi aquæ superficies G & I sunt in eadem horizontali G I, etsi osculum A sit inversum, ut aqua effluere deberet, nisi aer impedimento esset. Commemorat phænomena singularia horum siphonum, quibus *pressio* aeris confirmatur. Utitur æquilibrio fluidorum ad gravitatem eorundem specificam determinandam. C. 3 ad pressionem & resistentiam fluidorum a gravitate ortam progreditur, ubi inter alia instrumenta ab aliis usurpata utitur Siphone suo anatomico, de quo diximus in Actis A. 1714 p. 256. Nimirum cylindrum A B aqua replet & vesica expansa obligat: quo facto, pro ratione altitudinis tubi E F pondus vesicæ imponit. Quam primum enim aqua tubo huic infunditur, pondus attollitur. Demonstrat etiam, materiam fluidorum esse in perpetuo motu ac vi motrice præditam, atque simplici admodum ratione, mediante nempe tubo vitreo utrinque aperto, aeris vim elasticam & compressibilitatem probat. C. 4 antliæ pnevmaticæ structuram & historiam exponit ea accuratione, ut adæquatam instrumenti ac singularum partium ideam inde haurire liceat, singulorumque rationem reddit, quæ in structura notantur. C. 5 aeris attributa & effectus experimentis illustrat, phænomenorum rationes affert, & quamvis pleraque experimenta ab aliis quoque tentata sint, nova tamen ratione inter se connectuntur, & unumquodque ad proprium sibi usum transfertur. Immo quemadmodum ubique, ita hic inprimis quam accuratissime describit omnes cautiones in experimentando requisitas, cum artem quoque experimentan-

TAB I. Fig. 3.

Fig. 4.

mentandi, quamvis in actu exercito, hoc est, non per regulas, sed per exempla docere intendat. Rationem gravitatis specificæ aeris, quem respiramus, ad aquam definit ut 846 ad 1 & demonstrat, quem *Sengwerdus* lapsum commiserit, quando eandem ex suis experimentis deducit ut 500 ad 1. Ignoravit scilicet, aerem super aqua in vase vi ponderis atmosphærici suspensa rejectum esse rariorem externo ambiente: quod sane mirum, cum scrupulose rationem quæsiverit ipse miratus, cur tanta prodeat gravitas specifica aeris. Ostendit etiam Autor, quomodo iidem effectus vi gravitatis & vi elastica aeris edantur, sive resistentia tollatur, sive vis elastica intendatur, vel calore, vel compressione. E. gr. ut pateret, aerem inclusum vi elateris sui orbes vitreos diffringere; primum orbes vitreos ope picis intra ambitum vitri figuram coni truncati referentis firmavit & sub campana vitrea evacuanda collocavit. Enimvero cum orbis vi-
TAB. I. Fig. 5. treus tanto sæpius impetu disjiciatur, ut campanæ damnum inferatur, peculiare fieri curavit instrumentum, quod aliis etiam usibus inservit. ABDC est vitrum cylindricum annulo plano orichalceo AB instructum, cujus ambitus interior exteriori depressior, ut orbis vitreus commode ibidem firmari possit. A B D E est vas conicum, simili annulo in A B instructum. Basis superior D E cochlea F annulo coriaceo interposito obturatur, ne aeri externo ingressus pateat. Vas superius ad inferius aptatum, annulo coriaceo inter orichalceos interposito, ope retinaculorum I H & cochlearum H, firmatur. Quod si aer ex vase inferiori AD educitur, inclusus in D E B A orbem diffringit. Docet quoque Autor, quomodo campana vitrea vi spiritus vini accensi evacuari possit, ut antlia deficiente nonnulla experimenta ad attributa aeris stabilienda fieri possint. Immo docet construere antliam levi sumptu ad phænomena aeris discentibus repræsentanda. C. 6 experimenta larga manu promit, quibus aer in corporibus fluidis ac solidis delitescens elicitur. Sumsit experimenta in aqua, urina, sanguine, spiritu vini, lacte, cerevisia, aceto, vino, albumine & vitello ovi, farina, massa farinacea, ligno, subere, corio, pice, malis armeniacis nobilioribus eorumque nucleis. Notatu digniora sunt, quod fluida leni admodum ac subinde vx sensi-

sensibili calore calefacta ingentem bullarum ingentium numerum emittant, etsi in frigidis nec unica bullula appareat; quod massa farinacea non fermentata in vacuo perinde ac fermentata instar vesicæ infletur; quod materia ligni & corii sit aqua specifice gravior, lignum vero ipsum & corium eadem specifice leviora ob poros aere repletos; quod intra pomorum substantiam tenues tracheæ contineantur; quod denique aqua ac alia fluida, etiamsi per insignem altitudinem decidant, cum aere tamen nequaquam misceantur. Unde Autor eos refellit, qui argutantur, aerem cum sanguine misceri, dum ex vena per eundem profilit aut ex naribus per eum destillat. C. 7 phænomena æolipilarum expendit, tum si aqua, tum si spiritu vini camphorato impleantur. Ostendit vero, per eas nec ventorum genesin, (quod ipsi *Cartesio* visum fuit) nec transelementationem veterum, hoc est, aeris in aquam & aquæ in aerem transmutationem patere. C. 8 Hydrostaticam experimentis illustrat & inter alia Aerometra recentissimum quoque *Hauksbejanum* describit, atque ejus usum ex principiis hydrostaticis per experimenta stabilitis demonstrat. AB est jugum libræ, CD examen, CG perpendiculum ad examinis situm verticalem, jugi horizontalem dignoscendum, HO sustentaculum, quod, prout usus postulat, nunc attolli, nunc deprimi & ope cochleæ I intra columellam GF firmari potest. NM sunt lances, quibus in Q appenditur corpus vitreum R, Mercurio onustum & liquori immergendum, in T vero pondus eidem æquale. Lanci, ubi vitrum R appenditur, imponuntur pondera vitro sub liquore demergendo sufficientia & gravitatem fluidi mole eidem æqualis indicantia. Agit hic etiam Autor de descensu gravium in Fluidis & de vi ad grave specifice levius sub fluido graviori retinendum requisita, cujus examinandæ gratia hoc instrumentum excogitavit. In fundo vasis ABDC, cui aqua vel fluidum quodcunque aliud infunditur, asserruminatur cochlea G & tubus DEK, atque in eo cochlea altera H. Corpus I sub fluido detinendum alligatur filo crassiori, qui juxta cochleas eductus per tubum FK, alteri EK variis artificiis aptandum, trajicitur & altero sui extremo libræ MG alligatur. In lance N deponitur pondus, quod

TAB. I. Fig. 6.

Fig. 7.

una cum lance ſufficit corpori ſub fluido detinendo. C. 9 conſiderat aſcenſum fluidorum ſpecifice leviorum per graviora inſtar tenuiſſimorum filamentorum, v.g. Spiritus vini per aquam, aquæ per Mercurium, aquæ dulcis per ſalſam, calidæ per frigidam, vini per aquam, citra commixtionem, in tubulis etiam capillaribus, ubi filamenta fluidorum aſcendentium ac deſcendentium filamenta telæ aranearum æmulabantur. Quomodo motus iſti conſequantur & filamenta formentur, prolixe ac perſpicue explicat, atque hinc nonnulla deducit, quæ ſubtilitatem Salium in aquis reſolutorum & aeris per easdem diſperſi, itemque aquarum expanſionem vi caloris factam illuſtrant.

Vernünfftige Gedancken von dem Geſellſchafftlichen Leben der Menſchen.

h. e.

MEDITATIONES POLITICÆ DE SOCIetatibus humanis, ac inprimis de Republica; Autore CHRISTIANO WOLFIO, Academiæ Fridericianæ tunc temporis Pro-Rectore.

Halæ Magdeburgicæ, ſumtibus Rengerianis, 1721, 8. Alph. 1 plag. 19.

Siſtimus hic alteram partem Philoſophiæ practicæ *Wolfianæ*, quæ Oeconomicam & Politicam complectitur. Illam Cel. Autor parte priore; hanc poſteriore pertractat. *Part. I c. 1* de Societatibus in genere agens rationes allegat, cur homo vitam ſolitariam animalium inſtar agere nequeat, & *Societatem* definit per pactum conjunctis viribus promovendi commune bonum. Unde ſocietates per finem diſtinguit & earum beatitudinem in non impedito progreſſu ad commune bonum obtinendum conſtituit. Hinc etiam deducit, ſocietates inſtar ſingularum perſonarum conſiderari poſſe: quod eſt magni momenti principium per omnem Oeconomicam & Politicam, cujus ope utraque cum Ethica connectitur, ita ut veritates œconomicæ ac politicæ ex veritatibus ethicis, politicæ quoque interdum ex œconomicis demonſtrari pariter ac inveniri poſſint, quemadmo-

modum a Nostro factum reperimus. Sicuti enim veritates morales tum theoreticas, tum practicas, cum metaphysicis continuo nexu copulavit; ita non minus œconomicas atque politicas ex moralibus, interdum etiam ex methaphysicis immediate derivavit. Mittimus cetera, quæ de Societatibus in genere demonstrat. Inter Societates simplices c. 2 primo loco expendit *conjugalem*, quam esse ait Societatem sobolis procreandæ ac educandæ gratia initam. Eum in finem demonstrat, 1 homines ad sobolem procreandam a natura obligari, 2 qui sobolem procreat, eundem quoque obligari ad ejus educationem, 3 sobolem non debere procreari extra Societatem. Realitate definitionis evicta, inde porro eruit, tum quæ de hac societate, tum de castitate ipsique opposita libidine tenenda sunt. Immo ex hoc ipso fonte, in subsidium tamen ubique vocatis principiis moralibus, inter quæ etiam jus naturæ ethicum locum habet, officia conjugum derivat, simulque demonstrat, quæ jura legi naturali convenienter de conjugio & sponsalibus ipsisque conjugibus & eorum bonis disponunt. C. 3 ad *Societatem paternam* progreditur, quæ inter liberos atque parentes intercedit atque in anteriore fundatur. Ad educationem liberorum duo potissimum ex parte parentum requirit, providam eorum curam & regimen liberorum. Illa liberis suppeditantur, quæ ad promovendam status interni atque externi perfectionem necessaria sunt; hoc autem de actionibus liberorum disponitur, quibus ad eam obtinendam opus est. Sigillatim itaque exponit, quamnam curam gerere debeant corporis, quamnam animi cum in emendando intellectu, tum in perficienda voluntate ceterisque ejus dotibus, ut scilicet non modo in infantia, pueritia & juventute, quamdiu parentibus subsunt, verum etiam sui juris facti omnes officiorum erga se ipsum ac alios partes adimpleant. Multa hic singularia occurrunt, sed quæ recenseri prolixitas prohibet. Mittimus quoque, quæ c. 4 de societate herili ac speciatim de dominorum ac servorum officiis demonstrantur, hoc unicum monuisse contenti, annotare Nostrum, quæ hic præcipiuntur, suo etiam modo applicari posse ad personas publicis muneribus quibuscunque fungentes.

Tandem c. 5 de domo agit, quæ cum ex societate conjugali, pate na, atque herili componatur, operam potissimum dat, ut ostendat, quid patri ac matri familias, liberis ac servis incumbat, ne una Societas saluti alterius obsit, sed in Societate composita unaquæque simplicium salute sua, quantum fieri potest, integra fruatur.

Maxima est pars posterior, quæ de Republica tractat. Autor c. 1 principia generalia de Rep. tradit. Postquam igitur Reip. necessitatem adstruxit, hanc legem ejus fundamentalem demonstrat, in ea fieri debere, quæ salutem & tranquillitatem publicam conservant, omittenda esse, quæ utrique adversantur, atque hinc officia generalia viventium in Rep. deducit: ex principiis autem generalibus de perfectione in Metaphysica stabilitis ostendit, quænam ad Reip. perfectionem requirantur. C. 2 de diversis Rerumpublicarum formis disserit, quantum in singulis finis Reip. salus & tranquillitas publica obtineri queat, disquirit, singularum commoda & incommoda expendit, similitudinem denique Reip. cum Societate paterna & domo evolvit. C. 3 prolixe ex principiis ethicis cum politicis conjunctis deducuntur, quænam in Rep. constituenda attendi mereantur. Ubi in genere monet, huc potissimum collineandum esse, ut, qui ad officia jure naturali præscripta præstanda prompti sunt atque parati, a ceteris non modo non impediantur, verum etiam singularibus subsidiis fruantur, quibus extra Remp. carere tenentur; e contrario autem, qui ad vitia & scelera proni non curant, quod æquitati naturali convenit, ad actus minimum externos legi naturali conformes edendos adigantur. Singula igitur officia, quæ in Ethica exposuit, sub examen revocans inquirit, quænam eorum gratia in Rep. decerni ac constitui debeant. Reperias itaque in hoc capite, quomodo numerus civium sit augendus, & ne minuatur, præcavendum; quomodo curandum, ne desint labores corporis viribus integris utentibus, nec mendicantium numerus crescat; quænam cura gerenda scholarum, Academiarum, societatum Scientiarum & Artium, scholarum mechanicarum, artium manuariarum, studii virtutum, religionis ac cultus divini; quæ disponenda

sint

Digitized by Google

sint de comœdiis, & tragœdiis; nec non de singulis contractibus in vita humana necessariis; quomodo obligatio civilis instituenda, ubi de pœnis & earum executione, itemque de criminibus ac delictis, quatenus in Rep. pœnis coercendæ, multa habentur; qua providentia opus sit, ne quidam cives nimio labore enerventur; quanam opus sit circa morbos, præsertim pestem, circa corporis exercitia, circa viarum securitatem, circa victum & amictum, circa eleemosynas, circa agriculturam & rem pecuariam, circa architecturam & ædificia, circa oblectamenta sensuum, oculi in specie, aurium, olfactus & gustus, circa ludos, circa famam ac honores, circa opes &c. Plurima hic singularia occurrunt, & quæ nova non sunt, ad rationes tamen geminas ita revocantur, ut pulchro nexu cum primis notionibus metaphysicis vel immediatio, vel mediantibus principiis ethicis connectantur. Quicquid enim Cel. Autor defendit, ex jactis in Metaphysica & Ethica fundamentis prorsus a priori demonstrat. C. 4 legum civilium rationem explicat. Etsi defendat, omnes omnino liberas hominum actiones jure naturali determinatas esse, leges tamen civiles necessarias statuit, quia 1 obligatio naturalis non in omni casu sufficit, ut homines ad legem naturæ actiones suas componant, 2 rigor legum naturalium non commode semper in Rep. observari potest, ne lites in infinitum serantur, 3 ne legum applicatio libidini judicum exponatur. Duplices itaque statuit leges civiles, quarum aliæ non materialiter, sed tantum formaliter, aliæ vero & materialiter, & formaliter a naturalibus differunt. Monstrat deinde, quænam cura haberi debeat æquitatis naturalis, quinam leges ferre teneatur, & quorum ea in re consilio sit opus, quinam statuta condere debeat, qua circumspectione eadem sint confirmanda, quam sancta sit ratio legum, quomodo leges successive meliorandæ, quam cautæ peregrinæ sint recipiendæ, quæ de promulgatione legum tenenda & quæ his affinia. Hisce generalibus præmissis ad specialem de materia legum tractationem progreditur, ubi primæ leges speciales expenduntur. C. 5 majestatem summorum imperantium contemplatur, ubi cum de potestate, tum de potentia agit, & quomodo utraque limitanda sit, ne abusus in detri-

detrimentum Reip. vergat, multis ostendit. Non paucas hic materias speciales reperias, quarum recensioni supersedemus prolixitatem evitaturi, solius criminis læsæ majestatis mentione facta. C. 6 regimen supremi Magistratus describit, ubi & de judiciorum & tribunalium constitutione, de judicum persona ac officio, de forma processus, de officio civium erga Magistratus inferiores, de Senatu urbium, de commerciis, de augendis in Rep. opibus, de cura circa convictum, de re metallica, de cura salutis ac tranquillitatis publicæ, de Consiliariis, de reditibus Principum aliisque huc spectantibus, quæ rationi conformia sint, demonstrat. C. 7 Jura belli determinat, & quæ huic materiæ cognata sunt examinat. Reperies in hoc libro, unde ratio sufficiens reddi potest omnium eorum, quæ in Rep. quomodocunque ordinata obvia sunt, & exactum de iis judicium formetur.

MARTINI HASSEN, MORAL. AC CIVIL. in Academia Vitemb. Prof. P. Synopsis Scientiæ de Prudentia Morali, universa & præcipua Honesti, Decori, Justi, Æqui & Boni Principia succinctis Positionibus complexa.

Vitembergæ, apud Christoph. Theoph. Ludovicum, 1721, 4. Alph. 5 pl. 2.

Equidem difficile admodum est in nuce exhibere librum, qui nudis positionibus nonnullis absolvitur, quarum explicationem auditoribus suis coram faciendam Cl. Autor servat. Adeo enim concise ac breviter argumenta, in quibus versatur, persequitur, ut, quos passim commendat Scriptores, nominet duntaxat ne quidem prænomine ipsorum addito, thesium vero nexum non ipse indicet, sed lectori excogitandum relinquat. Quæ tamen vel de methodo doctissimi Autoris, vel de ejus sententia circa varias naturalis juris propositiones atque illarum disciplinarum ordinem annotavimus, hæc sunt. Moralium doctrinam ad Pufendorffii & ejus assectarum modum generalissime pro omnium Moralium disciplinarum complexu accipit, in-

inque duas partes Ethicam & Jurisprudentiam dispescit. Illam ceu præparantem disciplinam concipit, quæ actiones hominis honestas reddat ac decoras: hanc ut perficientem, quæ ut actiones justæ ac licitæ sint, faciat. Species hujus diversas ex normarum seu legum diversitate collegit; siquidem in statu naturali vel singuli jure naturali vel universi jure Gentium regantur. In civili autem statu quatenus homines tanquam imperantes & subditi, aut parentes & liberi concipiuntur, actiones eorum civili prudentia aut Jure Publico universali diriguntur. Ethicam ipsam definit, quod sit scientia practica hominem ita informans & corrigens, ut actiones suas per rectam rationem ad honestatem felicitatisque consecutionem dirigere possit. p. 6.

Inde historiam Ethices tradit & suæ a vulgari, quam Aristotelico-Scholasticam vocat, discrimen septem momentis complectitur. Nempe secus se ac Aristoteles fecit, 1) Deum pro Summo Bono atque omnis veræ felicitatis fonte in moralibus statuere, 2) illum non constans sed imaginarium, temporale, politicum ac bonis externis maxime indigum Summum Bonum admisisse, 3) media istud amplectendi non tradidisse, 4) illum futiliter de virtute disseruisse, larvas immiscuisse, neque vitæ satis accommodatam doctrinam illam stitisse, 5) vitia hominis non describentem de subjecto Ethices imperfecte admodum esse philosophatum, 6) Aristotelem non Dei sed sui ipsorum amorem homines docere, neque amorem Dei sed temporariam duntaxat felicitatem pro scopo vitæ probæ male præscripsisse, 7) demum justi & æqui honesti ac decori principia inconsulte miscuisse. 16.

Quare ut domesticis principiis ubique Ethica sua fulciatur, doctrinam de Deo ejusque existentia, essentia ac providentia præmittit. Illam ex innata Dei idea seu assensu, quem homo, ubi terminos modo comprehendit, assertionibus de Deo præbet, methodo Theologis tritissima demonstrat. 19.

Intrinsecum vocat hoc Deum agnoscendi principium, cui extrinsecum viam nempe Scholasticorum quadruplicem inveniendi Deum, addit. Denique & uberiorem de Atheis, causa Atheismi, Antidoto &c. tractationem subnectit. Ex iis post- 23.

Digitized by Google

quam providentiam divinam asserit, ad humanæ naturæ consideracionem progreditur, & Physices quoque partem, quæ tradit de corpore humano, in Ethica exponere non veretur;
p. 71. quemadmodum nec Logica carere suos in Ethicis auditores finit, dum modos ac diversas ratiocinandi vias explicat & probabilitatem a famoso Loyolitarum Probabilismo
47. 50. docte discernit. Dum de Natura Voluntatis disquirit, illud inter detectas ab ipso veritates referri meretur, quod voluntas ab intellectu non realiter sed sola operatione differat. Accedens inde ad nobilem illam inter Philosophos controversiam
72. de modo, quo corpus cum anima conjunctum sit, nodos illos mirabiliter solvit, causando, Deum hominem constituisse tanquam medium quoddam inter sensibilem & mentalem mundum, & corpore quidem uti ipsum jussisse ita tamen ut ad creatorem cuncta referret. Absoluta sic de primis principiis disqui-
75. sitione, de amore hominis erga Deum agit, quæstionem de amore Dei in homines injiciens, &, de quo Sæculo elapso multum inter Philosophos disputatum fuit, purum Dei amorem
78. plane proscribens. Bonum summum & felicitatem summam, ob-
84. jecta amoris hujus, ita discriminat, ut hanc accipiat pro complexu eorum omnium quæ hominem exfatiunt, illud vero ipsi
95. causa sit felicitatis seu Deus ipse. Ejus voluntatem quoniam
104. per rationem assequimur, prolixa de ratione disquisitione, principia rationis connata dari, adstruit, quibus vitiis intellectus laboret, indicat, eorumque remedia & cautelas sigillatim ex-
110. ponit. Morbos voluntatis vulgatas illas tres propensiones prædominantes posti Ill. Thomasium facit. Ternarium vero earum numerum variis ex rationibus, inter alias ex ternario temperamentorum corporis numero (proscribit enim phlegmaticum) derivat. Cum ergo corporis & animi temperamenta arctissime
128. connexa esse monstrasset, diserte prorsus ac dilucide classes eorum diversas enodat. Porro causas propensionum voluntatis morales una cum earundem characteribus tum naturalibus tum moralibus exponit. Remotis ita obstaculis, quæ virtutem vel
141. obfuscant vel impediunt, ipsam ejus naturam evolvit, ac defi-

nit,

nit, quod usus ejus rectæ rationis fructus sit. Peripateticorum vero definitiones receptas aliorumque divisiones prolixo argumentorum agmine profligat. Ipse pro triplici officiorum nostrorum, erga Deum, alios & nos ipsos, ratione tres ejus species facit, pietatem, temperantiam & justitiam. Formale autem consecutivum virtutis honestum vocat, illudque definit, quod sit *laus*, decus, honor & præstantia hominis ex virtute omnia agentis. Adjunctum denique ejus decorum describit, quod sit modus agendi dicendive ad honestatis dignitatisve tuendæ regulas pro circumstantiarum ratione accommodatus. p. 148.

Parte secunda ad Jus Naturale accedens ejus cum Ethica nexum *in eo* statuit, quod, dum hæc virtutem explicat, Jurisprudentia, quomodo legibus conformiter vivatur, ostendat. 161.

Primum vulgatam legis divisionem in obligantem & permittentem, a multis nostrorum temporum JCtis proscriptam, una cum legibus Dei positivis universalibus, quas strenue olim defendit, mox vero rursus sprevit Thomasius, repetit. In capite de interpretatione Legum cum aliis consentit; sed de æquitate agens eos reprehendit, qui æquitatem in sola universalium Legum restrictione consistere dicunt, siquidem omne quod in legibus aliisve negotiis iniquum est, æquitate ex ratione vel natu*rali vel civili* corrigatur. 170. 174. 190.

Ipsam Naturalem Legem, postquam ejus existentiam suo modo docuit, definit per voluntatem Dei, *quæ* per solam rationem recte adhibitam innotescit, & omnium hominum actiones pro natura objectorum in relatione ad homines consideratorum ad Dei gloriam hominumque salutem ordinat. 201.

In historia Juris Naturæ, quam text, nuda fere nomina Autorum recensere contentus, præterquam quod pauca de *Grotii*, Pufendorffii & Hobbesii vita commemoret, reliqua *privato* discursui servat. 208.

Propius nunc ad Naturæ Leges accedens dum genuinum *principium* earum quærit, ante innumera fere aliorum principia explodit quam sunum addat, quod sit scil. convenientia actionum cum natura objectorum in relatione ad homines consideratorum. De hoc dubitari non posse confidit, dummodo certum, 216.

tum, evidens, adæquatum ac domesticum illud esse ostenderit. Verum hæc quasi præliminaria sunt. Nunc demum ipsam Juris ejus disciplinam & leges aggreditur, & secus ac alii quatuor ejus partes constituit. Agit enim de officiis habito respectu 1) supra nos, 2) intra nos, 3) juxta nos, 4) infra nos. 236.

Parte priori non officia solum erga Deum, sed erga spiritus quoque explicat, utpote quorum existentiam argumentis pluribus ex ratione demonstrari posse autumat. Quæ notandæ sunt circa ejusmodi officia Naturæ leges singulas exponit, & quo specimen exstat, ad cujus normam simili in casu ex præscripto naturalium legum judicandum sit, sub finem singulorum capitum casus aliquot proponit, atque ponderatis probe rationibus decidit. Officia, quæ objectis juxta nos positis debentur, secundum statuum nat uram partitur, atque divisiones varias eorum, quatenus status vel absolutus est vel hypothetieus &c. enucleat, præterea leges observandas in diversis statuum illorum conditionibus, sive hæ sint ex institutо, ut sermo, pactum & dominium, sive ex peculiari relatione, qualis inter Dominum & servum, maritum & uxorem, liberos ac familiam intercedit, fusius recenset. p. 248.

Explicat denique Jus Gentium, & postquam peculiare hoc Jus esse, tum a Naturali tum a Civili diversum, ex eo evicit, quod Jus Civile speciale nimium, nimis autem generale Jus Nat. sit, definit hoc Regulam ex Gentium consensu, immutabili necessitate subnixo, sub publica fide ita receptam & introductam, ut publicos earundem actus ad mutuam incolumitatem dirigat, hocque nomine gentes mutuo obliget. Sigillatim deinde & de generalibus & de specialibus Gentium actibus disquirit, & sic omnia, quæ circa pacta, fœdera, controversias, bella, limites, præcedentiam & reliqua a Gentibus vult observari, inculcat.

Politicam, quæ tractationem hanc excipit, objecti ejus respectu proponit. Hoc vero officia hominum in civilem securitatem coeuntium esse statuit, unde jam duæ Politicæ partes emergunt, officia nempe tum vinculi civilis tum sacri respectu. Hic igitur præter ea quæ aliis Politices compendiis familiaria sunt,

Digitized by Google

sunt, invenies, quod nemo Politicorum hactenus tentavit, Commentarium uberiorem de rebus sacris, de sacerdotio, de potestate & imperio, Ecclesiasticis, de Consistoriis, Visitationibus, Synodis, de bonis Ecclesiasticis, cura ædium sacrarum, institutione Scholarum tam inferiorum, quam superiorum.

FRID. ADOLPHI LAMPE, SS. TH. IN Academia & Ecclesia Ultrajectina Doctoris publici, Synopsis Historiæ Sacræ & Ecclesiasticæ ab origine mundi ad præsentia tempora secundum seriem periodorum deductæ.

Trajecti ad Rhenum, apud Gysbertum Paddenburg, 1721. 8. Alph. 1 pl. 9.

EX Ecclesia Bremensi nuper in Academiam & Ecclesiam Ultrajectinam vocatus Reverendus Autor, qui multis jam invenit ingenii monumentis, ex quibus libros de Cymbalis veterum in Actis nostris A. 1704 p. 142, & Exercitationes sacras in Pf. XLVA. 1715 p. 444. recensuimus, novi muneris partes ritè ornaturus, primitiarum instar utriusque Testamenti historiam in hac Synopsi scite compositam, orbi erudito offerre voluit, quæ & rerum justo ordine dispositarum copia & venusta verborum brevitate maximopere commendari meretur. De Historiæ Ecclesiasticæ indole, objecto, utilitate, scopo, fontibus & adminiculis, nec non de temporis distinctione pauca quædam præfatus in prolegomenis, tria Ecclesiæ intervalla majora constituit, primum a mundo condito ad exitum Israelitarum ex Ægypto, alterum ad nativitatem Christi, tertium ad nostra usque tempora, & primum quidem atque secundum historiam V. T. complectentia in libro *primo*, tertium vero, sive Historiam N. T. in libro *secundo* ita describit, ut dubiis chronologicis *quaquaversum* commodum visum fuit ratione solutis, primum illi eorum, *qui* pro membris Ecclesiæ habentur, tum facta lectum Ecclesiæ in historiam conferat. *Primum* intervallum, *cujus hujus* ideam levi penicillo adhuc penitius adumbre-

mus, in tres periodos majores, diluvio, Abrahami vocatione, & populi Israelitici ex Ægypto liberatione terminatas, distinguit, & tribus capitibus prioribus libri primi illustrat. Ex quibus saltem notamus, Cainanem ex Patriarcharum Genealogia exterminari, quem in Lucæ textum ex nimia primorum Ecclesiæ Patrum erga interpretes Alexandrinos reverentia irrepsisse arbitratur. *Alterum* Ecclesiæ intervallum a Mose ad nativitatem Christi, ob majorem rerum literis consignatarum copiam, in plures periodos secundum varias regiminis populi Israelitici mutationes dispescit, & fata Ecclesiæ sub ducibus Mose & Josua cap. 4, sub Judicibus cap. 5, sub Regibus ante & post regni divisionem cap. 6 & 7, in captivitate Babylonica cap. 8, & denique sub principatu Maccabæorum cap. 9 breviter quidem, nervose tamen exponit. Ubi inter alia dubium chronologicum de durati-
p. 16. 17. one regiminis Judicum enodaturus, verba Act. XIII, 20, ita distinguenda esse contendit: καὶ μετὰ ταῦτα, ὡς ἔτεσι κ. τ. λ., ut numerus expressus ad electionem patrum v. 17 memoratam referatur: ad quem locum conferri possunt, quæ ex Anonymi cuiusdam dissertatione Mense Jun. A. 1721 p. 245 annotavi-
40. 49. mus. Nec omne dubium sublatum esse crediderimus, quando LXX septimanas, seu 490 annos Danielis, ab anno Artaxerxis I vicesimo primo incipere, & septennio post obitum Christi desinere opinatur. *Tertium*, quod in libro secundo prolixius deducit, ecclesiae intervallum, vita Christi, quam in terris egit, *cap. I* strictim exposita, *iuxta ductum prophetiae* in *sex* periodos majores, & hasce rursus in articulos minores dividit, atque in singulis articulis describendis *1 doctrinam* & scriptores ecclesiasticos, *2 statum* & *formam* ecclesiæ, tam internam quam externam, *3 haereses*, & earum caussa habita *concilia*, & denique 4 apertos ecclesiæ *hostes*, persecutiones, & res Judæorum ac Gentilium, hocque pacto regni, & Christi, & diaboli, faciem delineat, & acri judicio perpendit. *Prima* periodus sæculo primo, eoque
69 Apostolico, absolvitur *cap. 2*, ex cujus sæculi scriptis ecclesiasticis priorem tantummodo Clementis ad Corinthios epistolam genuinam esse censet. *Secunda* in duos ipsi dispescitur articulos, al terum

rum feliciorem a Traiano ad Decium per sesquisæculum circiter, alterum persecutionibus asperrimum ad Constantinum M. per 63 annos completos, nempe ab A. C. 249, quo regnare cœpit Decius, usque ad A. C. 313, quo pax ecclesiæ per Constantinum M. instaurata, durantem *cap. 3 & 4. Tertiam*, in duos iterum articulos distinctam, alterum lætiorem, & intra Sæc. IV *subsistentem*, alterum turbulentum, integris duobus sæculis ab A. C. 407 usque ad A. 603 decurrentem, *cap. 5 & 6* enarrat. *Quartam*, quam longam ecclesiæ noctem dicit, in qua Antichristus per gradus certos DEi templum occupaverit, in tres articulos dispescit, & primum ad Carolum M. per duo sæcula, *cap. 7*: alterum ad excessum Ottonum per totidem sæcula, ad A. C. 1002, *cap. 8*: & tertium ad initia Waldensium per sesquisæculum, & quod excurrit, delapsum, *cap. 9* exhibet. In *quinta* vero Ecclesiæ periodo ordinem paululum invertit, & Ecclesiam Romanam, veræ Ecclesiæ sublatis signis adversariam, inter hæreticas collocat. Atque, ut evidenter ostendat, quomodo tenebræ, quæ Ecclesiam tantum non oppresserint, in hac periodo successu temporis discussæ fuerint, primo diluculum, a Waldensium initiis ad Wiclesum, sive ab A. C. 1170 usque ad A. C. 1360, per duo ferme sæcula *cap. 10*: tum auroram, a Wiclefo ad Zwinglium, pro quo Lutherum nostrum merito substituimus, per sesquisæculum suborientem *cap. 11*: & tandem ipsam Evangelii lucem, sive solis ortum per dimidium, quod reformationis recte dicitur, sæculum, ad pacem usque Passaviensem, A. C. 1552 stabilitam, *cap. 12* observat. *Sextam* denique periodum, in qua ex ipsius sententia adhuc vivimus, ita distinguit, vt ad primum eius articulum referat, quæ ad A. C. 1648, sive ad pacem Westphalicam gesta sunt, *cap. 13*: ad alterum vero nuperrima ecclesiæ fata, quæ nostram attingunt ætatem, & fusius ab ipso percensentur *cap. 14*. In toto *hoc opere*, cui index rerum præcipuarum adhuc adjiciendus *fuisset*, omnia dilucide exponit, quamplurima curiosa & litteraria inspergit, nonnulla fabulam redolere fatetur, ex gr. quæ de veneno Iohanni propinato, nec non de immersione p. 85.

eius

eius in oleum fervens vulgo perhibentur; & multa in medio relinquit, ut nec criticæ temeritatis, nec supinæ credulitatis insimulari possit. *Romam*, quæ circa monarchiæ Babylonicæ initia condita, spiritualis olim Babylon futura, in id destinatum
p. 84. esse adserit, ut statim a nascente Christianismo, regni Satanæ,
331. regno Christi oppositi, perpetua esset metropolis. *Lutherum* ac *Zvvinglium* duos heroes nominat, qui absque communicato consilio, soli, in diversis regionibus eiusdem veritatis, oppressae hactenus, potentia DEI suffulti, vindices fuerint, in fundamento fidei conspirantes, sed in quæstionibus quibusdam minoris momenti dissentientes: qua re factum sit, ut Protestantis ecclesiæ statim ab initio duo quasi castra fuerint, *inter se quidem aliquantisper divisa*, nihilominus tamen pro com-
332. muni causa contra Antichristianismum pugnantia. De extero quod Zwinglii errorem, quem in salute gentilibus quibusdam adscripta humani aliquid passum esse ingenue fatetur, tamen
339. etiam excusari posse prætendit: quod Helvetiam pro pia e-
336. mendatæ religionis matre habeat: quod Lutherum iracun-
390. diæ accuset, & non paucos ex Theologorum nostrorum numero eximiam eruditionem nimia ingenii flylique acer-
397. bitate inquinasse arguat, calamosque felle tinctos nonnullorum notet, suorum vitiis alto silentio dissimulatis, ac si purioris, quo titulo suam insignit, ecclesiæ doctores hujus criminis plane expertes fuerint, & id genus alia, sectæ, cui addictus est, studio facile condonari; non autem tam facile
398. probari potest, Nic. Crellium ideo supplicio affectum esse, quod concordiam Bergensem, vti scribit, non probaverit, quum in publico epitaphio hostis pacis & quietis publicæ tur-
452. bator dicatur. Ut vero divina gratia & misericordia nævos ecclesiæ Protestantium, graphice ab ipso descriptos, quibus emendandis humana virtus non par est, ipsa corrigat, & veritatem cum amore conjunctam ubivis terrarum victricem esse jubeat, serio & quam maxime in votis habemus.

* * *

Digitized by Google

ACTA
ERUDITORUM,
publicata Lipsiæ
Calendis Februarii Anno MDCCXXII.

DEL TESORO BRITANNICO PARTE PRIMA, overo il Museo Nummario &c,

h. e.

THESAURI BRITANNICI PARS PRIMA sive Museum Numarium, quo continentur numi Græci & Latini cujuscunque materiæ & formæ ante in lucem hac dediti; delineati ac descripti a NICOLAO FRANCISCO HAYM, Romano.

Londini, apud Jacobum Jonson, sumtibus Autoris, 1719, 4. Alph. 2 plag. 12.

OPeris novi Italico sermone, &, ut eius ignaris in Anglia legi possit, simul Anglico (versione ea ad calcem libri rejecta) exscripti Volumen primum producimus, quod Autor nobilissimus, artis Musicæ, quam, ut docet præfatio, profitetur, alumnus, Illustrissimo Comiti Carnarvoniæ IACOBO, cujus in ædibus supremam illi manum accessisse indicat, dedicavit. In procœmio narrat, se pro ingenerato sibi in patria vrbe Roma rerum antiquarum amore Londini horis subsecivis numos hinc inde oblatos delineasse, quos cum amici harum rerum periti vidissent, delineationesque laudassent, factum esse, ut eosdem ære exprimere, ope aquæ regiæ, conaretur. Non cassisse eam rem, adhibita paulo majori diligentia, successu, cumque antiquariam supellectilem in Anglia infinitam, viris doctis neque cognitam satis, neque descriptam, reperisset, præsentis operis confarcinandi consilium natum esse, in quo, initio a numis facto, quicquid Anglia moni-

mentorum ad antiquitatis scientiam ornandam amplificandamque pertinentium, complectitur, colligeret; ἐργοδιώκτας obtigisse patronos, qui suæ ipsum familiæ, annuum solventes stipendium, adscripsere, Comites, Halifaxium, extinctoque eo, Carnarvonienſem: hinc iam prodire Thesaurum hunc Britannicum, ex antiquitatibus Græcis pariter Latinisque congestum & in quatuor Partes, vel ut appellat, Musea divisum; primum, numarium, numos ex gazophylaciis quibuslibet Angliæ selectos complecti, ac tria volumina satis magna tractationi suæ deposcere; altero, gemmario, gemmas se antiquas; tertio, statuario, statuas marmoreas, æneas & signa pectore tenus efformata (*buſter* appellant,) quarto, vario, mensuras, annulos, instrumenta sacrificiorum, lucernas, urnas, inscriptiones exhibiturum se esse, ita vt non nisi ἀνέκδοτα atque ex his ipsis præstantissima quæque, ceteris prætermissis, promat.

Hinc ad Musæum numarium, cuius primam partem Volumen hoc sistit, paulo distinctius describendum sese accingit, docetque, Græcos numos Regum, heroum, populorumque Græciæ sacturos ubique initium, Consularibus Imperialibusque Latinis & Græcis dehinc sequentibus, in quorum postremis a Julio Cæsare usque ad Justinianum ulteriusque se progressurum, Chronologiæ ratione diligenter habita, pollicetur. Ceterum observat, unumquodque Volumen alteri supplendo inservire; neque enim omnes se unius generis numos uno loco producere potuisse, propterea quod & numophylaciorum in Anglia numerus nimis magnus id institutum haud ferat, & operis editionem maturandam, amicis hortantibus, duxerit: secus necesse fuisse, ut omnes omnino numi æri inciderentur ante, neque edi, nisi post plures demum annos, librum plurimorum votis expetitum potuisse: si quid hic desideretur, fore, ut Index chronologicus numorum tertio Volumini subjiciendus lectoribus satisfaciat: Begeri Thesaurum Brandenburgicum, eadem ratione digestum, non fastidientes & suo operi veniam daturos arbitratur.

Delineationes ut responderent exacte numis, quos reddunt, operam dedit: fissuras, corrosiones, absumtasque litteras expressit ubique, & artificium cuiusque numi, magnitudinem & meta-

Digitized by Google

metallum, ex quo conflatus est, accurate notavit, qua ex parte, quantum plerosque alios libros, quibus antiqui numi describuntur, possit relinquat, qui eos vel obiter perlustravere, satis norunt. Vultus capitum summa inprimis diligentia effformavit, ita, ut a προσωπῳ vel parum vel nihil abeant, eamque ob causam integram Syriæ Regum seriem, quam Vaillantius minus exactam dederat, recens delineatam exhibuit. Quod dum commemorat Autor, monet obiter, vultus Imperatorum in Græcis numis alios, alios in Latinis deprehendi, idq; cum artium in Græcia antehac florentium casui, tum vero perpetuæ consuetudini Græcorum, similitudinem vultuum exactam haud servantium, tribuit. Ceterum ne dissimilitudo hæc fallat incautos lectores, veriorem vultuum delineationem ex Latinis numis addidit, ut, quantum aberrarit manus sculptoris, rectius appareat, omnesque adeo intelligant, Græcos numos propter recondite doctrinæ vestigia, quæ servant, potius, quam artificium magni esse faciendos.

Quod ad annotationes attinet, eas docet Autor se dedisse, quæ neque ab alto nimis repetantur, neque scriptorum infinitis locis cumulatis superbiant, sed ab omni ostentatione absint, cuique liberam sentiendi facultatem relinquant, numos notatu digniores explicent tantum, ab aliis explicata bona fide indicent, brevitatemque gratam sectentur. Neque diffitetur, subinde ad solenne illud N. L. fuisse recurrendum, virosque adeo doctos, ut suppetias ferant, rogat, explicationes eorum, si quas transmiserint, separato volumine editurus. Quasdam ante impressum librum a Jo. Massonio, & Benedicto, Nobili Lucensi, acceptas jam tum inservit, quod lucem obscurioribus numis haud mediocrem affunderent.

Prout autem summa ejus in describendis numis diligentia, qua magnitudinem, crassitiem, vernicem, quo aliquando obtecti reperiuntur numi, rationem artificii modo exquisiti modo rudioris, pondus, aliquando etiam dubia de νοθείᾳ eorum exponit, omni laude digna est: ita & delectus, quem in adducendis numis habuit, suffragia omnium, quibus hæc studia cordi sunt, merito feret. Adducit enim numos I) plane non impressos

pressos ante, neque a quoquam in Indices numarios relatos, nec rursus eos omnes, sed notatu dignores, ceteris in Indices, si forte illi auctiores edendi olim sint, rejectis, II) rarius obvios, imprimis si vel in vultu, vel in aversa parte nonnihil sint ab ἀχαράκτῳ diversi, aut si aliter eos explicandos putet, III) signis quibusdam, (quæ *contremarques* appellant,) notatos. His accedunt numi quidam rarissimi, qui si Nostro integri se obtulerint, & eruditionis vestigia præ se ferant, eos licet ab aliis jam exhibitos, Punicis etiam, Etruscis, Phœniciis, Persicis & similibus non neglectis, heic effingit, ab his initiis industriæ suæ, si probari eam viris doctis senserit, ad opera majora & elaboratiora edenda perrecturus.

Procemio subjecta est nova ad lectores Præfatio, in qua suam in reddenda vultuum similitudine, præsertim vbi numi se majoris momenti offerrent, diligentiam, approbare conatus criminationem diluit, in hoc opere aliquando produci numos, qui ubique occurrant, observatque, non eam se sibi legem indixisse in hoc Thesauro colligendo, ut unos rariores exhiberet, sed primo nondum editos, deinde & eos, quibus lux nova affundi posse videatur; nec posse vulgares appellari, adhuc a nemine eorum, qui collectiones numorum adornarunt, commemoratos, tametsi illi plus semel in Musеis deprehendantur. In altero volumine operis hujus, de quo alibi dicemus, expectare jubet numos plurimos e ditissimo penu Ducis Devonensis depromtos, spemque numorum, quos numophylacium Comitis Pembrociensis complectitur, separatim edendorum facit. Sequitur hinc declaratio ponderum auri & argenti, prout in Italia atque Anglia recepta sunt, ad quorum rationem numos veteres exegit, ut & notarum, quibus vel materies, vel magnitudo eorum indicatur.

Operis ipsius jam initium faciunt numi Regum Syriæ cum prætermissi Vaillantio, tum & alii ab eo jam commemorati, quos iterandos Cl. Haymius duxit, quod sculptores in vultu delineando aberrarunt, quodque præterea visos a se numos deprehendit aliquantum diversos. Historiam Regum Syriæ in compendio adjecit doctissimis observationibus subinde illustratam. Sequuntur numi Phœnicii, Regum Commagenorum, de quibus eruditi-

Digitized by Google

TAB. II. ad A. 1722. M. Febr. pag. 53.

Fig. 5.

Fig. 1.

Fig. 6.

Fig. 2.

Fig. 7.

Fig. 3.

Fig. 8.

Fig. 4.

Fig. 9.

Digitized by Google

eruditissimi Massonii dissertatio inserta est, virorum illustrium, urbium populorumque Græciæ, in qua parte operis collectio numorum Atheniensium Illustrissimi Comitis Winchelsegæ, ab eodem annotationibus doctissimis illustrata lectorum oculos facile in se convertet, ac denique Imperatorum, in Carausio desinentium.

Superest jam, ut exempla quædam rariorum numismatum subjiciamus, ostendamusque lectoribus, quo pacto Cl. Haymius in iis explicandis versetur. Primum esto numi, quem unicum appellat, altera sui parte caput juvenis hedera cinctum, altera anchoram in corona, hedera constante, cum litteris: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΝΤΙΟΧΟΥ ΒΞΡ exhibentis. Eum numum, quod annum CLXII præfert, ad Antiochum Evergetam, filium Demetrii I Regis Syriæ, refert Cl. Haymius, eumque non VII, quod Vaillantius voluit, sed sextum ejus nominis perhibet, *idque* ratione chronologica probat, successionique Regum Syriæ ex parte lucem haud mediocrem affundit. Succedat alter, qui hinc caput Demetrii II diademate cinctum cum litteris M. illine figuram muliebrem stantem, dextraque thyrsum, sinistra pomum tenentem, & corona, unde duo poma pinea pendent, conspicuam exhibet. Juxta caput duæ stellæ atque ad latera phalli sive Priapi votivi reperiuntur una cum inscriptione: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΦΙΛΑΔΕΛΦΟΥ ΝΙΚΑΤΟΡΟΣ. Hunc numum ex purissimo argento factum & 216 grana Anglicana pondere æquantem, artificioque non minus quam, quod similis nusquam invenitur, insignem ita explicat Cl. Haymius, ut litteram M. referat ad urbem Phœnicum, quæ Marathus Straboni dicitur, & figuram stellatam congeriem quandam omnium Syriæ numinum, ut ita loquamur, vel pantheon interpretetur, ita tamen, ut Astartem, h. e. Venerem, primarium locum tenere credat, in quam conveniunt pleraque, quæ *hic* deprehenduntur. Addimus denique tertium, cujus facies anterior caput fœminæ turritæ velatæque, posteriorque Palladem cum scuto & victoriola inscriptionemque ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΦΙΛΟΠΑΤΟΡΟΣ sistit. Ei explicando Jo. Massonius operam suam admovit, cujus verba Cl. Haymius profert.

TAB. II. Fig. 1. p. 52.

Fig. 3. p. 70

Fig. 3. p. 146.

Explicatio ejus huc redit, numum hunc esse Philopatoris, qui in Ciliciæ maritimæ parte regnavit Tarcondimoto II successor datus; id patere ex numo gemino, in quo eadem omnia, una cum nota numerali ΔΔ reperiantur, quæ in eam sententiam, etiam tacentibus Historicis, cogat descendere. Ceterum de præstantia thesauri hujus vel inde conjicere liceat, quod celeberrimum illud numophylacium Serenissimi Principis FRIDERICI, quod Arnstadio translatum Gothæ asservatur, non diffitente id Cl. Schlegelio, numophylacii istius præfecto, numorum, qui hic describuntur, vel nulla, vel perpauca exempla, eaque frustra adhuc quæsita, asservat.

MONUMENTA VETUSTATIS KEMPIANA, ex vetustis scriptoribus illustrata, eosque vicissim illustrantia; in duas Partes divisa, quarum altera Mumias, Simulacra, Statuas, Signa, Lares, Inscriptiones, Vasa, Lucernas, Amuleta, Lapides, Gemmas, Annulos, Fibulas cum aliis veterum reliquiis; altera Numos, materia modoque diversos, continet.

Londini, apud P. Vaillant, G. & J. Innys, &c. 1720, 8 med. Alphab. 1 plag. 5 cum dimid. (in quibus 7 paginæ Inscriptionum in æs incisarum) Tabb. 3.

JOhannes Kempius, Soc. Reg. Brit. Socius, Vir sola natura, sine litterarum adjumento, per indefessam suam industriam multarum rerum peritia ornatus, dum in vivis esset, magnum vetustatis reliquiarum apparatum undiquaque collegerat. Qui cum post mortem ejus ad Fratrem germanum, hominem quidem probum, sed in his rebus parum versatum, devenisset; multos ille adiit rogans, ut sibi subvenirent Catalogum exscribendo. Postquam vero unum atque alterum frustra tentasset; inventus est tandem *R. Ainsworth*, qui illum laborem in se susciperet. Hic est, cui hanc descriptionem Monumentorum eruditi debent; etsi *Ioannes* etiam *Wardus*, a quo multum sese adjutum profi-

profitetur Cl. Editor, in societatem laudis adjungendus est. Illi nominatim, quæ de Vasis & Lucernis, de Amuletis, de Annulis & Fibulis tractantur, & eruditissimus de Asse & partibus ejus Commentarius prorsus debentur, vide Præfat. p. 6. Etenim non nudi hic loculorum Kempianorum indices dantur, quæ res tamen & ipsa augere quodammodo rem litterariam potuisset; sed accuratiores rerum descriptiones, luculentæ illustrationes & inprimis singulis capitibus Dissertationes quædam Præfationum loco adduntur, quæ ad intelligentiam veterum monumentorum multum conferre possunt. Sic antequam recensionem Mumiarum & Simulacrorum Ægyptiacorum ingrederetur, multa late disseruit Cl. Editor de Ægyptiorum Funeribus, modo condendi corpora humana & adversus corruptionem muniendi, de Hieroglyphicis p. 11, & denique p. 39 de Ægyptiacis Deorum simulacris. Ubi inprimis observat de Mumiis Kempianis, illis post tot sæcula adeo nihil imminutum esse, ut Plato non sine veri specie a corporum firmitate animarum immortalitatem deducere possit. In Museo autem Kempiano tam viri, quam fœminæ medicatum ejusmodi cadaver invenitur; & præterea leuncula virilis e terra figulina vitro obducta, qualem Mumiarum ventriculis sæpissime conditas & inde erutas esse, testibus Bellonio, Gravio, Nardio aliisque, ad recensionem observatur, & recte pro *Deis tutelaribus* ab autoribus haberi asseritur. Ad *Hieroglyphica* illustranda attulit Cl. Editor linteum quoddam Isidis, Osiridis, Anubidis, aliorumque Deorum *apotropæorum* & *prophylacticorum* imaginibus insignitum: quas eadem inde a p. 35 probe illustrat; de ipsis signis Hieroglyphicis nihil dicendum esse arbitratur. Hujusmodi lintea corporibus affixa fuisse, ut manus impias & sceleratas prohiberent, sceleratis per Deorum conspectum metu incusso, non vane opinatur doctissimus Auctor. Sed ipsorum Deorum *simulacra ænea* ut *aliorum* quorundam in ipsa recensione descripta & observationibus uberrimis inde a p. 2 illustrata legere licet: vellemus & videre; sed illa forsan aliorum opera fuerit, resp. litterariæ & sigillatim antiquariis valde proficua. Excipiunt alia *simulacra* (Deorum) & *statuæ* (Hominum,) *capita* pleraque omnia cum busti,

bustis, ut loquuntur, *Tabulæ* signis exsculptæ, *ex marmore* omnia, pag. 23. Hic Palladem, Venerem, Bacchum, Herculem, Priapum, Terminum, Silenum, Faunum, Martem, & præterea militem, virum consularem, pugilem, infantem puerulum, Brutum etiam, Cleopatram, Iubam, Lepidum, Neronem, Hadrianum, Pertinacem (quæ nomina ex conjectura fere Cl. Editor illis imposuit) & multos alios cum cura descriptos legere est; quibus Dissertatio de *antiquis simulacris & statuis* præmittitur. Postea pauca *de Inscriptionibus Græcis & Latinis* præfatus, p. 35, Inscriptiones elegantissimas, numero unam & quadraginta exprimi curavit, quarum quædam jam apud ipsum Gruterum, vel alios leguntur; quædam vero nunc primum cum eruditis communicantur. Et editæ etiam ex his emendari possunt, quod p. 37 Cl. Autor exemplis ostendit. Mox p. 46 de simulacris statuisque, quæ fusa ex metallo effinguntur, adeoque de Penatibus & Laribus non vulgaria differendo attulit, quibus p. 59 recensionem simulacrorum, statuarum & capitum, omnium *ex ære*, subdidit. Proxima est Dissertatio *de vasis & Lucernis*, p. 98, *Vasa* primum fictilia, p. 99, & lignea, p. 101, mox ænea, &, luxu Romam invecto, argentea etiam & aurea fuisse p. 102 sqq. demonstrat. Quin & ex electro, cornibus, vitri non uno genere, atque ex crystallo efficta esse inde a p. 103 docetur. Præ omnibus autem *murrhina & gemmea* vasa in deliciis fuerunt, p. 105. Post illa de forma Vasorum multiplici p. 107 sqq. disputatur, & p. 112 de Vasis *celatis* erudita sane collectio incipit; quomodo & comparata est, quam p. 116 seqq. de *Chrysendelio* h. e. aureis crustis illigatis, & p. 119 de *diatretis & gemmatis* (diversis illis quidem a gemmeis) dedit. De *Lucernis* pauca attulit, quæ tamen aliquo modo materiam, magnitudinem, figuram & usum illarum illustrare possunt. Deinde Vasa & Lucernæ Cimelii Kempiani a p. 124 enumerantur, additis annotationibus specialioribus, uti ill reliquis recensionibus factum. Pari modo *Amuleta* prius p. 131 in universum, historica quadam ex antiquitatibus narratione, illustrantur, quam p. 137 ipsa hujus Musei Amuleta enarrentur: ubi tamen immisceatur alii etiam lapides, gemmæ & id genus

genus plura, quia sæpe conjectura tantum Amuleta esse constitit. Sequitur p. 145 Tractatio de *Annulis & Fibulis*. De Annulis cum multi multa jam tradiderint, merito pauca dicenda esse statuit Cl. Auctor, at *Fibulas*, non æque pertractatas, majori cura expendendas judicavit. Itaque & *Architectonicas*, & *Gymnasticas* ac *Chyrurgicas*; maxime tamen *Vestiarias* considerat. Cum vero tandem ad recensionem Vasorum sepulcralium deventum esset, *de Crematione & sepultura veterum, præcipue Romanorum*, quædam præfanda duxit diligentissimus Ainsworthus. Antiquissimum morem cremandi cadavera humana tam apud Græcos, Latinos & Ebræos quam alias gentes fuisse eleganter p. 154 ostendit, & verba *tumulo condi*, *sepeliri*, non semper de toto cadavere capienda esse, p. 156 rudiores docet. Inde morem crematorum ossa colligendi, sive, uno verbo, *ossilegium* p. 159 explicat. Hinc Vasa *Ossaria & Cineraria*, *Lacrymatoria* etiam, p. 161 describit. Et denique Lampadas, Lucernas & ipsa Sepulcra, ac quæ circa illa omnia olim moribus fuerint constituta, non neglexit. Quibus cum ipsam recensionem Vasorum Kempianorum subdidisset, priori simul Parti, cum Addendis quibusdam & Omissis, finem imposuit. Pars posterior incipit cum elegantissimo Commentario *de Asse & partibus ejus*. Ubi primo pauca de origine & divisione Assis traduntur. Deinde locus Plinii XXXIII Hist. Nat. c. 3 observationibus ditissimis curatius illustratur. Auctor nempe quis æris signandi, quibus notis & imaginibus æs insignitum fuerit, inde a p. 6 disquirit, & ut *Iani* & *navis* icones in assibus cujusque ponderis ad Imperatorum usque tempora expressas fuisse demonstraret, aliquot hujus generis numos, raros certe & antiquissimos, ex Kempiano thesauro p. 12 & 13 exhibet, qui multorum sane errores retundere possunt. Neque etiam cum Car. Patino p. 14 facere vult, quod tot partes assis, in quot communiter dividi soleat, revera insum numorum fuerint percussæ. Simul lapsum Ant. Augustini de Mæciani notis in numis percussis p. 16 acute advertit, & nobilem quæstionem, quid per *Aes grave*, toties veteribus memoratum, intelligi debeat, allatis doctorum virorum, Gronovii inprimis & Perizonii, opinionibus, non quidem

dem decidit, ita tamen tractat, ut cuilibet in promtu sit ex dictis & allatis aliquid certi statuere. Postea p. 23 & proximis de imminuto librali pondere æris agit, & nonnullorum ex Kempii thesauro, quos expenderat, rei declarandæ causſa pondus exhibet. Nec oblitus est de Medalionibus, ut vocant, p. 29 quædam afferre: assem vero ex argento p. 32, uti p. 33 æreum denarium merito explodit. Pag. 35 de sestertiis eorumque materia, & p. 37 sqq. de modo numerandi & diversis loquendi rationibus breviter ea dicuntur, quæ Gronovius non minus erudite, quam fuse proposuit: quem forte ducem sequendo etiam p. 45 Tabulam *usurarum* adjecit. Cum vero superius *assis librales* mentionem fecisset, occasionem sibi datam existimavit p. 45 sqq. in veteris Romanæ libræ pondus inquirendi: & expositis diversis Gravii, Pæti, Savoti aliorumque viis, quibus ad illius indagationem processerunt, ipse etiam ostendit hujus rei indagandæ rationem, ita quidem, vt variis experimentis eam confirmet, & illos, qui aliquid hujus generis tentare volunt, sua itidem ut confirment, admoneat. Addidit p. 73 ex Museo Kempiano seriem quandam assium, qua Librales, Sextantarii, Unciales, Semunciales & Dupondia uncialia probe omnia sunt expensa. Hæc autem propterea latius sumus persecuti, quia partim argumenti dignitas nos invitabat, ut ipsi illi aliquantum inhæreremus & aliis simul gustum de illo præberemus; partim enumeratio ipsorum Kempianorum numorum, quam sub hanc Dissertationem dedit Cl. Ainsworth, nos prohibebat, de illis verba facere: nisi nudas nummorum inscriptiones & hic apponere adeoque actum agere voluissemus.

INSCRIPTIO SIGEA ANTIQUISSIMA Βοεηροφηδὸν *exarata. Commentario eam Historico, Grammatico, Critico, illustravit* EDMUNDUS CHISHULL, *S. T. B. Regiæ Majest. a Sacris.*

Londini, apud G. & J. Innys, 1721, fol.

Plag. 9.

Spectatissimum hoc totius Asiæ monumentum in Troade, inter

Digitized by Google

TAB. III. ad A. 1722 M. Febr. pag. 59.

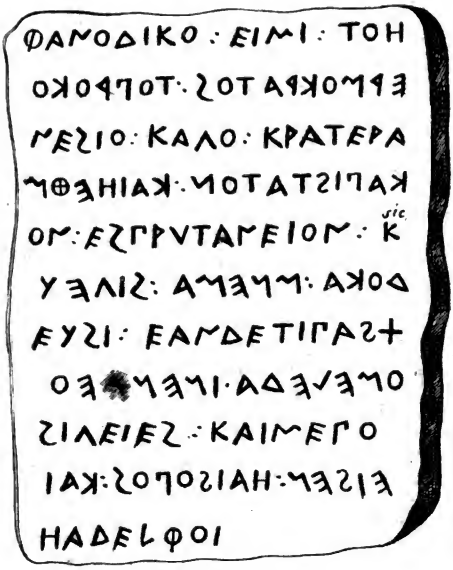

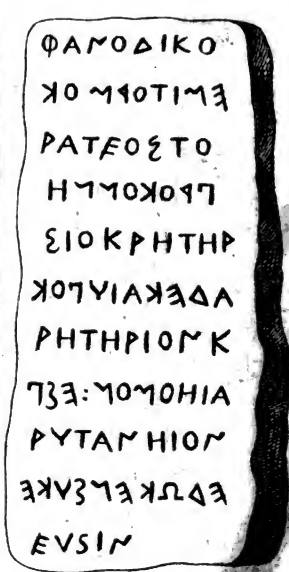

Priscum Alphabetum Græcum

Α [Β] ΛΔΕ [F Ι] ΗΘΙΚ ΙΜΝΟΓΡΖ et Ζ, ΤΥΦ+

ter Promontorium Sigeum & amnis Scamandri campum, visendum jacet: ipso nempe illo in loco, ubi Mitylenæi, lapidibus ab eversa Troia comportatis, Sigeum urbem condidere. Nam & hoc ingens saxum loco quodam intra Troiæ mœnia nobilitatum fuisse, res ipsa indicat, antequam Sigei in Prytaneo statuæ Phanodjci inserviret; nunc vero, urbe Sigeo jam olim diruta *ab Ilien*sibus, in villa paupercula (*Jeni-bissari* primum, mox *Gaurkioi* nominarunt Turcæ) Græculis Christianis, ante fores templi otiantibus, sedile præstat. Inter tot vero rerum vicissitudines saxum illud sua mole non se tantum, sed & inscriptionem ejus latori concreditam bis mille & trecentos annos tutatum est. Eam primus D. *Guilielmus Sherard*, consulatum Smyrnæ gerens, per Homerum Dragomannum Græcum bona side exscribi curaverat, & Britanniæ ostentaverat. Postea eandem vidit, exscripsit & depinxit *Samuel Lisle*, A. M. qui Anglis Smyrnæ negotiantibus a sacris fuit. Utriusque Apographa omni fere apice inter se congruere, doctissimus Editor affirmat. Ipsa autem inscriptio priscis litteris & punctis ita confecta est, ut eam Tab. III exprimi curavimus. Series illa numero 2 notata est pars lapidis superior, &, post admissas Simonideas litteras, vel a Prytano quodam, vel ab aliquo ex posteris Phanodici videtur adjecta; quæ mutatis quibusdam litteris & novatis vocibus satis arguit, quod ad ætatem illius alterius non assurgat. Placet tamen utramque consueto magis scribendi & dicendi genere & hic legendam dare, prout eam dedit Cl. Chishull; TAB. III.

Φανοδικε ειμι. τε
ημοκρατες. τε προκο
νησιε. κρητηρα
καπιστατεν. και ηθ
μον. ες πρυτανεειον. ε
δωκα. μνημα. σηγει
ευσι. εαν. δε. τι. πασχ
ω. μελεδαινεν. [* εω.]
σηγειεις. και. με. εποι
ησεν. ὁ αισωπος. και
ὁι αδελφοι. i. e.

Φανοδικε.
ειμι. τερμοκ
ρατες. τε.
προκονη
σιε. κρητηρ
α. δε. και. ὑπυ
κρητηριον. και.
ηθμον. ες. πρυ
τανηιον.
ἐδωκεν. σηγες
ευσιν.

Phanodici fum Filii Hermocratis Proconeſii. Et ego Craterem & Crateris Baſin & Colum ad Prytaneum dedi memoriæ ergo Sigeis, Si quid vero patiar curare me jubebo Sigeor. Et me fecit Æſopus & Fratres.

Phanodici ſum filii Hermocratis Proconneſii, Craterem vero & Hypocraterium & colum ad Prytancum dedit ii Sigeis.

In Commentario ipſo §. 1 obſervat Cl. Chishull litteras Α, Γ, Δ, Θ, Λ, Μ, Ν, Σ, Χ, Υ antiquiſſima illa forma ſignatas, quæ pleræque omnes ſeſe Cadmeas fatentur, & figuram a Phœniſſa vix leviter mutatam gerunt. §. 2 ex Ionica aſpirata, ſimili plane Latinorum H, quæ vocalis iſtius longæ vices nondum gerebat, veram omnino Inſcriptioni laudem conciliat: recteque ſimul affirmat, vocem Ἡθμὸς aſpirandam eſſe, autore tam vetuſto lapide; etſi de Vocabulis ΗΑΙΣΟΠΟΣ & ΗΑΔΕΛΦΟΙ non idem ſit ſtatuendum, quia in his Articuli ὁ & οἱ in ipſa vocabula per ſynalœpham coaluerunt. §. 3 Ε & Ο vocales una ſemper figura, ſive breves ſive longæ illæ fuerint, exaratas curatius perluſtrat, & inde de ætate & tota mutationis ratione quædam diſſerit: cum etiam a Platone hic modus ſcribendi pro antiquo ſit habitus. Eodem pertinet, quod §. 4 tractatur, Genitivus Caſus per nudum ο pro ου prolatus: ut & ε pro ει; quorum prius omnibus antiquis in uſu fuiſſe, jam olim Sophiſtæ apud Athenæum concluſerunt. Hæc omnia opportune §. 5 illuſtrantur exemplo Tabularum *Herodis Attici*, quas olim explicaverat ſingulari tractatu Salmaſius, & apud Gruterum pag. 27 n. 1 legimus. Is enim Herodes Atticus epigraphen puram putam Archaicam confinxit, ut qui ipſe Criticen, teſte Philoſtrato, ſummo ſtudio exercebat: atque ita feliciter antiquiſſimam ſcripturam expreſſit, ut proxime Sigeæ noſtræ inſcriptioni accedat. Nam quæ præterea habet ſingularia, ea §. 6 adnotavit Cl. Editor. Reverſus autem ad Sigeum Monumentum §. 7

in

in rarum istud βουστροφηδὸν scribendi schema, ab inflexione versuum, bourn arationem imitantium, ita nominatum, inquirit. Ejus unicum hoc exemplum inter omnes ubique reliquias antiquitatis exstare, asserit: nec nisi unum olim innotuit Pausaniæ; etsi Solonis leges eodem modo scriptas fuisse ex Suida & Harpocratione constet. Tunc §. 8 interpunctiones examinat, maxime vero §. 9 distinctionem in voce μελεδα. ιναν positam, cujus loco, inter alias conjecturas, putat olim Æolicum Digamma sculptum fuisse, quod tempore evanuerit. Qua occasione errorem Reverendi Montfauconii corrigit in explanatione Deliacæ Inscriptionis Palæograph. Græc. Libr. II c. 1 commissum. Ejus certe F Æolici loco, Υ in voce Συγευευσι scriptum esse, §. 10 ex sententia Scaligeri existimat: nisi, quod addit, pro ι littera, errore ex loquela orto, subditum fuerit: ut in prima syllaba Inscriptionis addititicæ Συκευσι pro Στγειευσι sculptum est. Deinde §. 11 de ipsa illa additicia Inscripitone, qua antiqua illa ad alius seculi normam innovata est, disputatur: utque novitas illius certius demonstraretur, §. 12 priscum Græcorum Alphabetum sistitur & erudite satis examinatur, & §. 13 cum veteribus Latinis atque Etruscis litteris confertur, & quod cum Phœniciis & Samaritanis etiam cognatum sit, §. 14 breviter docetur. Inde tandem concluditur §. 15, ab Hebræis adeoque Dei digito omnes litteras esse profectas, etsi, ut §. 16 additur, non omnes gentes eundem modum & ordinem scribendi perpetuo observaverint. Hæc fere sunt, quæ Cl. Chishull de elementis monumenti commentatus est. Pergit §. 17 ad illustrationem dictionis & materiæ inscriptionis: & postquam de temporis notatione φανοδικο, de verbo ειμι, quod novator per εμι protulit, οι & in πρυτανευσιο litteram υ geminavit, paucis absolvetur, obiicit, quod ille Phanodicus, patre Hermocrate, & patria Proconneso Insula oriundus ob sua in Sigeos beneficia statuam *in Pryta*neo meruisse videatur. Ea statua personam loquentis induit & se Phanodici esse profitetur. Amabant enim hujusmodi Prosopopœias veterrima per Græciam opera, quod exemplis ex Herodoto, Pausania & Platone prolatis confirmat. §. 18 Donaria recenset, monumenti loco a Phanodico in Pryta-

taneo posita, *Craterem* nempe, *Sustentaculum Crateris & Colum.* Quæ cum omnia ad cœnationes sint apta; docet simul, quod Prytanea illa Græca epulo publice præbendo, si legatis forte exteris, aut senatoribus urbis, aut viris aliis illustribus is honos habendus esset, fuerint destinata. §. 19 ea pars inscriptionis ἐαν δε τις παχῳ, qua statua ægrotantis quasi, ut videtur Cl. Editori, personam induit, ita circumscribitur: *ego verosi quid patiar, si aliquo me forte incommodo laborare, ut frangi, aut imminui, aut loco dimoveri accidat: accerso mihi medicos, Sigeos amicos meos, hos me curare & reficere, ab his mihi medelam adhiberi, jubebo.* Tandem §. 22 adnotat, quod antiquis plerisque operibus adscripta fuerint artificum celebriorum nomina, & ita finit jucundissimum Commentarium, quo eum non magis, quam publicata veneranda ista Inscriptione optimam litteratorum gratiam iniisse confidimus.

CAPITA DEORUM ET ILLUSTRIUM Hominum pacis bellique artibus clarissimorum, nec non Hieroglyphica, Abraxea, & Amuleta quædam in Gemmis antiqua partim, partim recenti manu affabre incisa, quæ magno studio collegit IO. MARTINUS AB EBERMAYER, Norimbergensis: enarravit observationibusque historicis illustravit ERHARDUS REUSCH.

Prostant exemplaria Lipsiæ & Francofurti, 1721, fol. Alph. 2 plag. 17 Tabb. æn. 17.

QUod ante septem vel octo menses, hujus nostri Operis Mease Julio Anni 1720, ubi de Gemmarum Ebermayerinarum prima serie aliquid in literas retulimus, boni publici & rei antiquariæ promovendæ causa optavimus, ut altera Deorum illustriumque hominum capita continens in lucem publicam prodeat, id nobis nunc contigit cumulatissime, cura Cl. Reuschii, cum Experientissimo Baiero, per gravissimas, quibus in amplissimis muneribus distinetur, occupationes, non licue-

rit

rit telam fuſceptam perficere. Sane tam abunde impleta eſt ſpes noſtra, ut omnino fatendum nobis ſit, hanc veluti alteram *Κειμηλιαρχείς* nobiliſſimi partem, ſive dignitatem ſpectes gemmarum, ſive numerum, qui eſt 450, ſive ordinem, ſive Interpretis doctiſſimi diligentiam & doctrinam, ſive cæli elegantiam & induſtriam, ſive chartarum litterarumque nitorem, prioribus nihil concedere, immo hanc ab illa in nonnullis ſuperari. Sunt omnia antiqua aut ſaltim ad imitationem veterum facta opera artificiis celeberrimi Chriſtophori Dorſchæi, quem paria facere cum Pyrgotele, Callimacho, Apollonide, Cronio, Dioſcoride, Theodoro aliisque, inter Græcos quondam aut Romanos hac arte celebribus, diligentiamque Jo. Mariæ Mantuani, Franciſci Nichini Ferrarienſis, Jacobi Taglicarnii, Leonardi Mediolanenſis & reliquorum vel æquaſſe vel ſuperaſſe, in conſeſſu peritorum jam pridem ex æquo judicatum eſt. Si cui hæ laudes videntur eſſe majores, quam quas homo Germanus capere poſſit, ille hoc idem *ταμεῖον* nobiliſſimi Ebermayeri oculis uſurpet, &, inſpectis ſummorum Pontificum, omnium item Galliæ Regum, & Ducum Venetorum Capitibus in Chalcedoniis ſat amplæ magnitudinis ejusdem ſculptoris Dædala manu cælatis, nihil præter meritum Norico Pyrgoteli nos tribuere, fatebitur. Sed nos ad noſtras gemmas, quæ per claſſes diſpertitæ ſunt, ita ut Cap. I Capita Deorum itemque miniſtrorum ſacrorum, Cap. II Capita Heroum, Cap. III. Capita Regum & Illuſtrium Romanorum, Cap. IV Capita Imperatorum & Auguſtarum ſane quam multa, Cap. V Capita Regum & Illuſtrium exterorum, Cap. VI Capita Philoſophorum, Oratorum, Poetarum, Cap. VII Miſcellanea, Cap. VIII Ægyptiaca, Abraxea comparant. Mira vultuum varietas, ornatus diverſitas, gemmarum omnis generis copia, quibus cum in charta cupidus paſcatur animo & oculus, dubium non eſt, majori cum voluptate nitentia illa antiquitatis *λείψανα* coram ſpectari. Quod ſi quis examinerit, pretio non levi, cura non minima iſta undique conquiſita eſſe, magni faciet propenſam in has literas ornatiſſimi Profeſſoris voluntatem: quam hic iterum, ut par eſt, publice collaudamus. In Tabulis æneis XVII gemmæ exhibentur, ut jam monuimus,

monuimus, CCCCL. diverſiſſimi moduli, pari omnes eaque ſatis conſpicua forma æri inciſæ, orbe naturalis magnitudinis addito, niſi ubi lapillus ſua natura iſtam menſuram excedit. Qui his ex mole ſtatuit pretium, uti omnino ſtatuendum eſt, quod tunc plura liceant artifici, pateant ſpectanti, hunc Pallas in Sarda Tabulæ primæ XIII, ænigmatis quid alens, quod doctiſſimus Interpres p. 8 ſeqq. evolvere ſatagit, & eadem in Achate ejusdem Tabulæ XIV Hector, Andromache & Aſtyanax in Chalcedonio Tabulæ tertiæ LXVI, L. Corn. Scipio Aſiaticus in Chryſolitho Tabulæ quartæ XCIV, Claudius Imperator in Sarda elegantiſſima maximi moduli, quæ Dactyliothecæ Ebermeyerianæ frontiſpicium exornat pag. 88, Pittacus in Chryſolitho Tabulæ duodecimæ CCCXX, Hippocrates in Achate Tabulæ decimæ tertiæ CCCXXXVIII, Plato in alio ejusdem Tabulæ Achate CCCXLVII, Ariſtoteles in Iaſpide ejusdem Tab. CCCLIV & quatuor Capita in occipitiis invicem juncta, quæ Cl. Reuſchius pag. 185 ſeqq. Alexandri, Ariſtotelis, Arati, & arietis ait, in Iaſpide Tabulæ decimæ quintæ CCCXCII præ reliquis delectabunt. Qui doctas commentationes ad iſtum gemmarum apparatum ſimul evolvet, ſuccinctam Deorum, Fœminarum, Virorumque iſtorum, quorum vultus exſtant, hiſtoriam, multa præterea ad ritus, ſymbola, & omnem antiquitatis notitiam pertinentia, immo aliquando ea, quæ non expectaſſet, ſatis egregia & laudanda offendet. Ita, ubi Eurypyli faciem ſibi inveniſſe viſus eſt Cl. Reuſchius, verſus Homeri allegat Odyſſ. Λ. v. 519.

Ἀλλ' οἷον τὸν Τηλεφίδην κατενήρατο χαλκῷ
Ἥρως Εὐρύπυλον, πολλοὶ δ' ἀμφ' αὐτὸν ἑταῖροι
Κητεῖοι κλείοντο, γυναίων εἵνεκα δώρων.
Κεῖνον δὴ κάλλιστον ἴδον μετὰ Μέμνονα δῖον.

Sed qualem Telephidem proſtravit ferro heroa Eurypylum: multi vero circa illum ſocii Ceteji interfecti ſunt, muliebria propter dona. Illum vero pulcherrimum vidi poſt Memnona divinum: in quibus ad duplicem ſcopulum hæſit Strabo, utpote cui nec de Cetejis, nec de muliebribus donis ſatis conſtabat. Cetejos Pergamenos fuiſſe ex numo Chriſtinæ reginæ demonſtravit

vit Ez. Spanhemius in æterno de usu & præstantia numismatum opere Diss. VIII p. 505. Muliebria dona Noster interpretatur ipsam Helenam, propter quam totum illud bellum conflatum est, quod ea, quippe a Venere Paridi habere concessa, muliebre donum argute dici possit. Sed sufficiant hæc de opere, quod ipsum inspexisse, illos, qui harum literarum amore ducuntur, non pœnitebit. Cæterum commemorare juvat, quod Cl. Reuschius, dum Marci Velseri nonnulla citat, p. 104 monendum credidit, *Opera viri hujus illustris historica & philologica sacra & profana*, quæ sumtibus *Wolfgangi Mauritii Endteri* bibliopolæ Noribergensis anno octogesimo secundo Seculi superioris in unum collecta inter libros rariores numerantur, & magni veneunt, non in peregrino solum terrarum orbe, sed in ipsa Germania, prostare adhuc in laudata Endteri officina. Commendatoria sunt Velseriana, quam ut nostra hedera opus habeant; ut autem sciatur, ubi ista justo pretio haberi possint, est e re & publica & privata.

IO GEORGII ECCARDI EPISTOLA DE Numis quibusdam explicatu difficilioribus ad Virum Ill. & Summe Rev. Dn. GERHARDUM, Abbatem Luccensem & Ecclesiarum Electoratus Brunsuico-Luneburg. Directorem.

Lipsiæ, apud Io. Frid. Gleditschii B. Filium, 1722, 4. Plag. 2 & Tab. æn. 1.

Illustrat hic Celeb. Autor numos sedecim, quorum primum a Max. Rev. Hanckio, ceteros a Serenissima Walliæ Principe nuper transmissos, summe Rev. Abbas Luccensis in splendidissimo numophylacio suo servat: e quibus nos quoque hoc in loco nonnullos producere operæ pretium existimamus. Præcipuus est numus aureus, primæ magnitudinis, cujus in parte altera est caput fœminæ velatum eoque modo ornatum, quo sub Augusto Tiberioque Augustæ & Principes fœminæ conspiciuntur; infra legitur PIETAS: in aversa mulier sedens in bisellio, capite itidem velato, dextra extensa Palladium, TAB. II. Fig. 4.

dium, sinistra sceptrum tenens exhibetur, infra: VESTA, & circa mulierem S. C. Hic, cum Noster alium numum, figuram simili modo velatam, subscripta voce PIETAS, & in aversa Drusi nomen cum literis S. C. exhibentem, offenderit apud Begerum, qui capite fœmineo Liviam designari Drusi aviam credidit; verisimilius existimat, Vipsaniam Agrippinam, quam matrem fuisse Drusi, (quippe primam uxorem Tiberii) contra Harduinum probat, a Senatu ad nutum Tiberii, uxoris, licet repudiatæ, memoriam magni facientis, inter Divos quasi relatam & Vestæ ob castitatem æquiparatam, hic repræsentari. Cumque nomen ipsius addi, quia Augusta non fuisset, & alter ejus maritus Asinius Pollio Gallus adhuc viveret, incongruum esset, ejus loco, ut putat, veteris mariti in pristinam uxorem & filii in matrem PIETAS imagini ipsius suppositæ est. Cæterum dum sub ipsis etiam Imperatoribus numos aureos S. C. cusos Autor probat, opportune provocat ad eum, qui in Actis nostris Anni 1692 M. Jan. Wagenseilii Dissertationem de re monetali veterum Roman. recensuit eundemque plane numum p. 18 descripsit (fuit is Vir in re numaria versatissimus Christianus Wagnerus) quem tamen putat in eo falsum, quod *imaginem* velatam pro *Faustina Iuniore*, *Pallados* icunculam pro

TAB. II. Fig. 5. *victoriola*, & *baculum* seu *sceptrum* pro *hasta* agnoverit; qua de re aliorum esto judicium. Sed ut de ceteris quoque numulis nonnihil dicamus, producimus hic aliquem, duo capita juvenilia inversa sistentem, quæ Noster Castoris esse & Pollucis, qui navigantibus præsunt, & inversum quidem inter Deos illum, cujus, ut fert fabula, inter mortales versandi vices forte erant, hariolatur, fatetur tamen, nec Montfauconium, nec quenquam alium similem Dioscurorum figuram observasse. In altera numi facie figuram pæne detritam Noster navem interpretatur, & literis TIIR, *Tyrum urbem*, litera Y in duplex I mutata, designari censet. Figura 6 caput exstat Neptuni laureatum

Fig. 6. cum tridente post tergum prominente, additis DOS. SEN. in aversa Victoria alata gradiens læva palmam in honorem inclinans & dextra eam comprehendens, ante eam ara in qua serpens Æsculapii signum, & pone: L. RUBRI, victoriam navalem

Digitized by Google

valem designari minime dubitat Noster, eam forte, quam victo Pompejo de Ptolemæo Rege Ægypti retulit Cæsar, cui thensam a Senatu decretam indicent verba DOS SENATUS. Ceterum *Lucium Rubrium*, Corfinio Pelignorum Metropoli capta, a Cæsare benigne dimissum, hoc monumento ejus gratiam quæsivisse, cum Begero existimat, Rubriam vero gentem Æsculapium singulari cultu coluisse suspicatur. Fig. 7 & 8 idem Noster caput, diverso quidem situ, in aversa duas lineas se mutuo intersecantes & literas M. A, hoc est, Nostro interprete, *Marcus Antonius*, agnoscit. Numum in Fig. 9 pro Parthico tum obtiram in altera parte, tum ob senem sedentem mitratum vesteque longa, *Candys* Parthi vocant, indutum venditat, & cum Parthicos Principes alios omnes barbatos in numis repræsentari constet, hinc imberbem illum Tiridatem interpretatur, qui juvenis ad regnum pervenit, alterum vero barbatum & sedentem ac manu lilium (an non lotum?) tenentem, Vononem patrem Tiridatis, ut indicetur, eum defunctum ac inter Divos relatum. Reliquos ex ipsa Epistola cognoscere Lectores malumus.

TAB. II. Fig. 7 & 8. Fig. 9.

ANIMADVERSIONES AD METHODUM Homiliarum Ecclesiasticarum rite instituendarum: Autore CAMPEGIO VITRINGA, Th. & H. S. Prof.

Franequeræ, excudit Henr. Halma, 1721, 8 maj. Plag. 11½.

OPellæ hujus typum Celeb. Autor ante novem annos auditoribus suis ad calamum dictavit, qui cum ab aliis describeretur, a pluribus expeteretur, ipseque de illo vulgando subinde interpellaretur, non hac solum ratione ad id inductus est, ut illum in publicum mitteret, sed eam quoque ob causam, quod ipse existimaverit, pluribus usui esse posse, quippe quum experientia ipsum doceat, plures sacri ordinis homines a judiciis ejus hisce de rebus non abhorrere. Nec tamen propositum ipsi est, integram concionum Methodum opella hac tradere, id quod a tot aliis hominibus doctis & artis hujus peritis jam dudum fac-

ctum sit, ex quibus inprimis Jo. Waeyenii & Salom. Tillii Tractatus hujus argumenti commendat. Animadversiones saltem ad Homiliarum rite instituendarum Methodum scribere voluit, quum pauca præcepta & animadversa hic prudenti sufficere posse videantur, methodum vero disponendarum Homiliarum artis includere velle spatiis & infinitis fere adstringere legibus, vere res operosæ & non necessariæ sit diligentiæ. Postquam igitur Ven. Autor in Præfatione tum instituti sui rationem, tum quinam Concionatores ipsi inprimis probentur, quantaque modestia ac reverentia sermones sacros ab eorum administris absq; discrimine semper exceperit, quamdiu aurium vitium, quo pluribus jam annis affectum se esse conqueritur, non obstiterit, tum quam ingens Ministerium sacrum gratiæ & providentiæ divinæ sit beneficium, quamque parum & a populo & ab ipsis sacrorum Ministris quam plurimis, pro pretio ac præstantia sua æstimetur, pluribus expositi, gravemque ad Ministerii Candidatos ipsosque Ministros sacros directam adhortationem, ut partes officii sui rite impleant, subjunxit, ipsam rei Tractationem aggreditur, quæ duabus absolvitur Partibus. *Pars prior* agit de *Precibus* a Ministro Evangelii *pro* & *cum* Cœtu Christiano in sacris publicis ordine habendis, constatque *Capitibus quatuor* & *Prologo*. In *Prologo* denuo rationem reddit inscriptionis hujus libelli, quam supra jam exposuimus. Deinde *artem* vocari posse rem homileticam, nullus ambigit, quum Demegoriæ publicæ suas leges, præcepta, μαθήματα, ad suum judicium cum ratione exacta omnino habeant. Omnem tamen orationem mollem, quæsitam & affectatam, e floseulis Rhetorum artificiose dispositam, improbat, quum res Religionis Christianæ nihil nisi grave & masculum, vel *simplicitatem* amet, fucum vero omnem & ἀλλόκοτον respuat. Oratorem autem Christianum ita vult esse affectum, ut plane, diserte, presse sensus suos exponat, & nihil περίεργον in sermone aut gestu sectetur, sed apte & ad rem loquatur absque vanitate. Hinc præmisso brevi exordio, quam magnum & eximium sit, hominem mortalem audere non pro se tantum, sed & pro aliis Deum adire & supplicem fieri, atque adeo *Oratoris* veluti ac Paracleti partes in se suscipere, *Cap. I*

offen-

oſtendit, Miniſtrum Evangelii in precibus publicis ſuſtinere *perſonam* Corporis *Credentium*, quod in Cœtu eſſe ſupponitur, & ſic eſſe conformandam orationem, ut huic hypotheſi conveniat. *Cap. II.* rationes hujus hypotheſeos reddit; *Cap. III* temperamentum ſuperioris ſententiæ tradit; *Cap. IV* agit de uſu *Celebrationis divinarum perfectionum* & *Virtutum* in precationibus publicis *non negligendo*. Ubique hic Celeb. Autor ad conſuetudines placitaque Eccleſiæ ſuæ reſpicit, precumque typos ſubinde intermiſcet, quibus mentem ſuam uberius declaret.

Pars altera Animadverſa ad ipſas Homilias ſacras rite inſtruendas fiſtit, & Capitibus XII abſolvitur, quorum lemmata & contenta breviſſimis recenſebimus. *Cap. I* exponit obſervanda circa *Exordia* textibus aptanda, quorum *modus* & *ratio* oſtenditur ex exemplis in rem prolatis. *Duos* hic Ven. Autor Exordiorum *fontes* quam maxime probat, ſcilicet, ſi contineant *ſententiam preſſam, gravem, & per modum ſententiæ aut documenti circumſcriptam* (non vulgarem & tralatitiam) *quæ apta ſit excitare auditores ad attentionem, eosque ita afficere, ut de actione tota honeſte præjudicent*, vel, ſi ſumantur ex *typicis* & *emblematicis ſelectioribus*. Minus vero probat illud *Prologorum* genus, quod *ex ſuccincta expoſitione loci alicujus Scr. S. argumento textui affinis* petitur, ea ex ratione, quod hæc Exordia, licet facillimi ſint generis, nec gravia memoriæ, ubique in promtu, & frequentius etiam a Tractatoribus exercitatis adhibeantur, minus tamen valeant ad excitandos auditores, quin illi potius quodammodo fatigentur, & obruantur expoſitione Locorum unius argumenti, in qua vitari nequit earundem rerum repetitio. *Cap. II* agit de ipſa Textus ſacri *Pertractatione*, & quidem primo de his, quæ eam proxime præcedunt. Quo pertinent (α) Demonſtratio *nexus* ſeu *cohærentiæ* Loci exponendi cum *oratione* ſuperiore, cujus partem facit; (β) Commendatio argumenti textus, quæ tamen ex mente Autoris minus eſt neceſſaria, etſi nihil etiam vitii habeat; (γ) Analyſis ſeu *Partitio* membrorum *textus*. *Cap. III* de ipſius Textus ſacri *Expoſitione* quædam preſſius inculcantur. Hæc Expoſitio eſt vel *Pa-*

raphraſtica, ubi longior aliqua periocha textus ſacri brevi ac ſuccincta expoſitione declaratur, & ſenſus partium aut phraſium intellectu obſcuriorum absque operoſiore demonſtratione in medium profertur; vel eſt *Homiletica*, ubi ad pericopam breviorem fuſior & operoſior digreſſio inſtituitur, & vel ſententia integra, vel ſingula ſententiæ membra accuratius excutiuntur, & res iisdem contentæ ex principiis ſuis explicantur, ad plenam ſolidamque dicti intelligentiam. *Homileticæ Expoſitiones* rurſus duplicis ſunt generis; vel enim argumentum textu comprehenſum libera digreſſione tractandum & explicandum ſumitur, ita ut occaſio tantum diſſertationis de hoc illove argumento ex textu captetur; vel, ſententia textu comprehenſa per modum *interpretationis*, ex verbis phraſibusque ſingulis, & circumſtantia ac nexu orationis, diligentius eruitur & in lucem protrahitur, hoc præſertim ſcopo, ut ſenſus ſcriptoris ſacri auditoribus pateſcat. Qui poſterior modus priori a Cel. Autore variis ex rationibus præfertur. Hac occaſione ſimul de Textibus ſacris, qui generis ſunt quintuplicis, vel *hiſtorici*, vel *dogmatici*, vel *prophetici*, vel *parabolici*, vel *moralis*, agitur, & quid in ſingulis obſervandum ſit oratori ſacro, ſtrictim exponitur. *Cap. IV* de *Practica* ſermonum ſacrorum *parte* commodiſſime inſtituenda in genere diſſeritur, ſeu de *Applicatione* & *Uſibus* ex textu eliciendis, qui varii ſunt variæque a Doctoribus tractantur, ut prolixius hic oſtenditur. Permittit Ven. Autor ſuam cuique hac in re libertatem, eam tamen methodum, qua expoſito breviter textu ſtatim Doctrina ſeu πόρισμα unum vel plura, prout fert occaſio, eliciuntur, aliisque Scr. S. teſtimoniis adſtruuntur & confirmantur, & tum demum in uſus practicos diverſi generis, prout res & circumſtantiæ ferunt, vertuntur, omnium cenſet optimam & ad ædificationem publicam accommodatiſſimam. *Cap. V* in ſpecie agitur de *Applicatione* textuum *argumenti Hiſtorici* rite atque ordine digerenda; id quod ex 1 Chr. IV, 9, 10 egregie illuſtratur. *Cap. VI* de *Applicatione* inſtituenda ad Textus *argumenti Dogmatici*; ubi illuſtrationis exempla ſumuntur ex Io. IV, 24, Apoc. I, 10 & Eph. I, 7. *Cap. VII* de *Applicatione* inſtituenda ad textus *argumenti moralis* ſeu

pra-

Digitized by Google

practici; exempli loco adducitur 1 Petr. II, 2. *Cap. VIII* de Applicatione instituenda ad textus *argumenti Prophetici. Cap. IX* de textibus *argumenti Parabolici* vel *Typici* in usum vertendis, quod ex Matth. XIII, 3,45, itemque ex Num. XIX, 1 sqq. ostenditur. *Cap. X* agitur de *arte & mediis*, quibus Tractator Evangelicus prudenter & honeste uti potest, in afficiendis & movendis auditoribus, & excitanda conscientia, & eliciendis bonis animi motibus atque affectibus. Ubi Cel. Autor inter omnes Usus in genere homiletico quam maxime commendat *Examen status animæ & conscientiæ coram Deo*, cujus certissimi & utilissimi tum apud auditores tum apud Ministrum ipsum sint effectus. *Cap. XI* Dissertatio de *eodem argumento* continuatur. Qua occasione Cel. Autor de vitæ humanæ rerumque mundanarum inconstantia ac vanitate egregie disserit, simulque oratoriæ Christianæ genus, quod affectus movet, contra iniquos censores defendit. *Cap. XII* claudituir Dissertatio observatis de *acute* vel *paradoxe* dictis Applicationi miscendis. Quam in rem Celeb. Autor Gregorium inprimis Nazianzenum & Chrysostomum, nec non Augustinum & Bernhardum, ad imitandum proponit & commendat, tandemque acute & paradoxe dictorum exemplis quibusdam in medium prolatis, utilissimæ huic opellæ, quæ ab omnibus oratoribus sacris verba ad populum cum fructu facturis volvi revolvique sedulo meretur, imponit finem.

CHRIST. MATTHÆI PFAFFII, THEOlogi & Cancellarii Tubingensis, Institutiones Historiæ Ecclesiasticæ, juxta ordinem seculorum, delineatæ &c.

Tubingæ, apud Theodorum Mezlerum, 1721, 8. Alph. 1 pl. 6.

QUas summe Reverendus Auctor in usum auditorum suorum ante quadriennium in calamum dictavit Historiæ Ecclesiasticæ institutiones, eas nunc in lucem publicam prodire jubet, multis, quod in præfatione ipsemet testatur, precibus defatigatus. Genuinam vero in hac ipsa præfatione historiæ ecclesi-

cleſiaſticæ ediſcendæ rationem traditurus, primum hiſtoriam univerſalem politicam & civilem, vel ex Cl. Hubneri quæſtionibus hiſtoricis, ut ſibi cognitam reddat, qui in ſtudio hiſtoriæ eccleſiaſticæ proficere velit, ſerio admonet, optatque, ut Viro illi clariſſimo hiſtoriam quoque eccleſiaſticam eodem filo enarrare placeat, certo perſuaſus, ſi eadem perſpicuitate, methodo & brevitate res tractaretur, fore, ut plurimum amœnitatis & facilitatis ſtudio huic, alioquin difficili, ſuccreſceret. Jactis in hiſtoria politica fundamentis, & ordine Imperatorum per omnia Sæcula, una cum præcipuis revolutionibus politicis, probe perſpecto, prima hiſtoriæ eccleſiaſticæ ſtamina picturum, Cavei, Spanhemii, Arnoldi quoque, & Ittigii quondam noſtri ſcripta, ad hiſtoriam eccleſiaſticam ſpectantia, comparare, atque ad filum inſtitutionum ſuarum digerere: ad altiora vero progreſſurum, auctores in hiſtoria Theologiæ litteraria ab ipſo allegatos, & fontes ipſos, per ordinem Sæculorum & Eccleſiarum conſulere, atque ſimul arti criticæ, chronologiæ, & geographiæ operam gnaviter navare jubet. Ante omnia animum requirit a partium ſectæque ſtudio alienum, cum in dijudicandis conciliis & hæreſibus magna cautione opus ſit, ne ab hominibus male ſapientibus, rigidisque ſuperſtitionum ſententiarumque communium defenſoribus, quorum mentes ignorantia rerum odiumque theologicum vaſtat, abripi ſe patiatur. In *prolegomenis* de argumento & ambitu, de neceſſitate & Scriptoribus recentioribus, nec non de nævis hiſtoriæ eccleſiaſticæ, erudite diſſerit, & quatuor conſtitutis epochis, ab Auguſto ad Conſtantinum M. ab hoc ad Carolum M. deinde ad reformationis tempora, & hinc ad noſtram ætatem, methodum naturalem ſecutus, per ſæcula progreditur. In quovis autem ſæculo diſtinctis capitibus ſcriptores eccleſiaſticos, eccleſiæ propagationem & ſtatum, doctrinam catholicam, ceremonias & ritus, hæreticos, concilia, ſchiſmata, perſecutiones, & denique res Judæorum ac Gentilium perſequitur, nec quicquam facile prætermittit, quod ſcitu neceſſarium, ſano ac moderato ubivis judicio uſus. Singula jam perluſtrare Sæcula noſtri non patitur inſtituti ratio; ex ſæculo tamen quarto, cui recenſendo plurimum

Digitized by Google

mum operæ impendit, itemque ex sæculis recentioribus pauca quædam delibare liceat. Sæculi quarti scriptores ecclesiasticos dum magno numero *Cap. I* exhibet, &, quæ scripta genuina sint, nec ne; quæ cujusvis autoris præstantissima; quæ editio optima sit, & id genus alia litteraria & critica, ex insigni apparatu suo liberaliter exponit; inter alia sub adscititio Johannis Phereponi, qui Parisinam operum Augustini editionem Antwerpiæ cum notis recudi curavit, Clericum; & de Riviere, editionem hanc a Benedictinis adornatam vindicantis, nomine Montfauconium latere indicat. In *Cap. II* ecclesiæ faciem externam immutatam, & propagationem depingens, relationi de cruce, a Constantino M. visa, a Jacobo Tollio notam fabulæ perperam inuri testatur. Doctrinam vero, disciplinam, ritusq; hujus Sæculi ecclesiasticos in *Cap. III* justo ordine recenset: & hæreses ac Schismata in *Cap. IV* perstringit; in illis Arii sententiam & Arianorum sectas, in his schisma Donatisticum quam maxime notans. Conciliis deinde hujus sæculi, & œcumenicis, Nicæno & Constantinopolitano, & particularibus *Cap. V*, nec non persecutionibus variis *Cap. VI* enarratis, in *Cap. VII* alias res, ad Sæculum hoc pertinentes, tradit, e. g. statum monasticum hoc ævo magna sumsisse incrementa: fabulam redolere inventionem & exaltationem crucis Dominicæ &c. memorabilem esse Theodosii Magni victoriam & publicam pœnitentiam: ab eodem Imperatore ethniciissimum penitus esse proscriptum: Judæos, templum Hierosolymitanum denuo exstruere frustra conantes, pleniſſimo religionis exercitio & summa in hoc sæculo usos esse licentia, christianorum Imperatorum legibus intra angustiores limites postea constrictos. Ex recentioribus sæculis *tantum* observamus: Bellarminum sub Matthæi Torti nomine *juramentum* fidelitatis, a Jacobo I Rege Angliæ subditis imperatum, impugnasse: ecclesiam Anglicanam in duas partes, *rigidiorem* alteram, alteram moderatiorem, esse divisam, quarum prior in duas iterum sectas abiit, altera successionem episcopalem sub Episcopis, a Wilhelmo III in locum eorum, qui juramentum fidelitatis præstare nolebant, & propterea ab officio removebantur, surrogatis, concedente; altera negante.

Digitized by Google

Et conferri utique merentur, quæ de lite pietistica, de viris vel atheismo, vel enthusiasmo, famam haud vulgarem consecutis, Julio Cæsare Vanino, cujus defensionem Arnoldum satis infeliciter suscepisse testatur, Benedicto Spinosa, Petro Bælio, Valentino Weigelio, Iacobo Bœhmio, & aliis, distincte satis refert.

Hisce institutionibus Cel. Auctor non solum in gratiam studiosorum tabulas historiæ ecclesiasticæ, in quibus Imperatores, Pontifices, Hæretici, Concilia, Scriptores ecclesiastici & memorabilia, distinctis ordinibus, exhibentur: sed etiam eruditissimam *de liturgiis, missalibus, agendis & libris ecclesiasticis disquisitionem* adjecit, cujus potiora capita paucis adhuc exponemus. Summam hujus argumenti studiique liturgici utilitatem, & in prologo, & in ἐπιμέτρῳ sequentibus argumentis demonstrat, videlicet, quod ex liturgiis cultus Ecclesiæ veteris publicus & in specie doctrina de sacramentis optime cognosci, quod non solum eruditorum curiositas hoc studiorum genere suaviter pasci, sed & singulorum Christianorum pietas instrui & excitari, quod denique Romanensium praxis & doctrina ex liturgiis solidissime enervari possit, commendato Jo. Aymonio, qui precationum missaticarum lectione ad sacra mutanda commotus, metamorphosin religionis Romanæ peculiari libro adseruit. Quod ultimum argumentum ut evidentius ostendat, canonem missæ Romanum appositum, & talia in eo reperiri, notis subjectis, evincere conatus est, quæ meritum operum, purgatorium, transsubstantiationem ac sacrificium corporis Christi repetitum jugulent, præsentiamque hujus eucharisticam, in usu demum se exserentem, confirment. Ipsa vero dissertatio in tria capita est distincta, quorum *primum* liturgias, seu libros ecclesiasticos *græcos* & *orientales* recenset, docetque, ab ipso Christo in primæ sanctioris cœnæ celebratione nonnulla ex precationibus Iudæorum paschalibus & eucharisticis desumta; & verba: *sumite, edite, hoc est corpus meum*, non in consecratione, quæ precibus absoluta fuit, sed in distributione demum prolata: liturgiam vero sub nomine Christi, a Jo. Mich. Wanslebio & Jobo Ludolfo Æthiopica lingua editam, itemque liturgiam Jacobi,

Digitized by Google

cobi, Petri, Matthæi & Marci, nec non Barnabæ, & Clementis Romani, primitus ita nuncupatas esse, non quod a Viris, quorum nomina præfixa habent, conscriptæ, sed quod in ecclesiis, in quibus illi primi fuisse dicuntur Episcopi, celebratæ fuerint; ideoque liturgiam Jacobi esse Hierosolymitanam; Marci Alexandrinam; Petri Romanam: & propterea hasce liturgias maximæ semper autoritatis fuisse. Tum de liturgiis *Basilii* & *Chrysostomi*, quibus Græci communiter utuntur, utut variis modis interpolatis, *Gregorii* Theologi, *Cyrilli* Alexandrini & *Gregoriorum* Pontificum Romanorum differit; & liturgias *orientales*, quas e Græcis vel translatas, vel desumtas esse, cum Richardo Simone contendit, in Nestorianorum & Monophysitarum liturgias dispertit, &, quænam editiones vel jam exstent, vel adornentur, studiose commemorat. In recensendis vero libris Græcorum ecclesiasticis ad Leonem Allatium, quem celeberrimus Fabricius illustravit, & Guil. Caveum provocat, ad quem ultimum varias hoc loco pereruditas annotationes suppeditat. In *Cap. II* liturgias *occidentales* enarraturus, de liturgia *occidentali* & *Africana ante Gelasium* Pontificem usurpata, multa sine temeritate haud dici posse, cum Mabillonio fatetur, & a primis Christianæ religionis temporibus plurimas in ecclesiis occidentalibus, easque subinde diversas, ex Græcorum tamen formulis desumtas, in usu fuisse liturgias, a vero non alienum censet. Missam deinde *Ambrosianam* commemorat, certe antiquissimam, & in Mediolanensi ecclesia adhuc hodie celebrari subinde solitam, atque a Bona, Caveo & Mabillonio desumtam: qua occasione quid de Ambrosii libris de initiandis & de sacramentis judicandum sit, exponit. Ad Missam porro progreditur *Gelasianam*, quam Josephus Maria Thomasius primus *sibi* edidisse visus est; Jacobus Basnagius autem Gelasio longe inferiorem esse & ad sæculum X pertinere, contendit: cujus *sententiam S. R.* Autor hoc argumento confirmat, quia Gregorius M. ait L. 7 ep. 64, se canoni missatico orationem adjecisse dominicam, quæ in eodem hactenus non exstiterit; hinc eam in Gelasiano codice non inveniri oportere sequitur, quæ tamen *in illo*, quem Thomasius edidit, habetur. De liturgiis *anti-*

quis Gallicanis a Thomasio & Mabillonio editis, quæ variæ sunt dum disputat, Flacii errorem detegit, qui e codice Argentinensi veterem liturgiam Gallicam cum se edidisse existimaret, ipsam Romanam edidit, variis orationibus interpolatam. Ipse vero S.R. Autor veterem liturgiam Gallicanam singularem nullam exstitisse arbitratur. Missam *Gregorianam*, in qua invocationem Spiritus Sancti abolitam esse dolet, in ecclesia Romana primum receptam, postea vero in Anglicanam, Gallicam, Hispanicam & Germanicam ecclesiam invectam esse docet; & Sacramentarii Gregoriani editiones, a Caveo enarratas, hoc loco supplet. De Missæ *Gothicæ*, a Regibus Gothis, Hispaniæ quondam dominantibus, sic dictæ, quæ etiam *Mazarabica* dicitur, eo, quod Christiani ab Arabibus quondam *Mixtarabes* vel *Mozarabes* dicebantur in Hispania, autore non una est eruditorum sententia, aliis pro Isidoro Hispalensi, aliis pro Leandro Hispalensi militantibus. Et hæc in Hispania aliisque provinciis, Gothorum regno subjectis, viguit, donec Sæculo XI a Gregorio VII abrogata fuit, licet in Concilio Tolosano populus fortiter resliterit, &, cum contentio ex composito finienda esset duello, eques, Gothicæ liturgiæ defensor, prælio superior exierit: quod infra ex Basnagii dissertatione de duellis annotabimus, & in hac disquisitione ex annalibus Gallicis Tolosanæ *civitatis* confirmatur. Tum Autores, qui ritus missæ & officiorum divinorum rationes exposuerunt, magno numero exhibentur, nec non reliqui libri ecclesiastici Latini, de quibus Nic. Petr. Sibbern commentatus est, cujus tamen libellum se non vidisse fatetur, utpote missalia, ritualia, gradualia, ceremonialia, pontificalia, sacerdotalia, pastoralia, benedictionalia, manualia, processionalia, exequialia, pœnitentialia, itemque breviaria, officia, litaniæ, lectiones, hymni, Psalteria, antiphonaria, & qui de formulis antiquis scripserunt, copiose recensentur. Inter alia formulam ΚΥΡΙΕ ΕΛΕΗCΟΝ gentilibus quondam usitatam fuisse, inprimis testimonio Epicteti probatur, apud Arrianum l. 4 cap. 7 dicentis: *τὸν θεὸν ἐπικαλέμενοι δεόμεθα αὐτῦ Κύριε ἐλέησον.* Denique *Cap. III* liturgias *Protestantium* Germanicas, quas inter agmen ducit formula missæ Wittebergensis

genſis a B. Luthero A. 1523 conſcripta, Danicas, Suecicas, Finnicas, Anglicanas, breviter perſtringit, cui vel ex ſumme Reverendi J. A. Schmidii diſſertatione academica de Agendis eccleſiaſticis, & catalogo Agendorum Eccleſiaſticorum ei annexo, ſupplementum aliquod facile addi poſſet. Sed verendum nobis utique eſt, ne modum jam exceſſerit recenſio noſtra. Seriis tantummodo precibus a benigniſſimo Numine efflagitamus, ut per ipſius gratiam ſumme Reverendo Autori ſuffidentes animi & corporis vires ſuppetant, quo plenius hiſtoriæ eccleſiaſticæ Syſtema, in præfatione hujus compendii promiſſum, rite conficere & feliciter abſolvere queat.

TRAITE DU PYRRHONISME DE L' EGLISE Romaine,

h. e.

DE SCEPTICISMO ROMANÆ ECCLESIÆ liber, Autore IOANNE LA PLACETTE, Theologo Hafnienſi; e Latino in Gallicum ſermonem traductus a NICOLAO CHALAIRE.

Amſtelodami, in officina Jac. Desbordes, 1721, 12. Plag. 22.

QUi pluribus moralis argumenti libris immortale ſibi nomen comparavit, *Placettus*, cum ingenii ſui acumen ſufficere ſentiret etiam theoreticis quæſtionibus pertractandis, tria potiſſimum componere conſtituerat opera adverſus Pontificios. Primo ex libros deſtinarat excutiendæ illi quæſtioni, *an errare poſſit Eccleſia?* Hujus Operis particula aliqua prodiit ſub titulo *Obſervationum hiſtorico-eccleſiaſticarum*, quæ (a nobis anno 1695 p. 452 recenſitæ) cum cumulate ſatisfecerint Proteſtantis *Eccleſiæ* vel eruditiſſimis Theologis, non dubium eſt, quin optime de Eccleſia noſtra meriturum eſſe, qui & reliquas illius Operis partes (nam totum Opus abſolutum eſſe jam *dudum*, ipſe Placettus in hac ſua Præfatione docet,) in lucem *produxerit*: imo per omnia ſacra rogamus cimelii hujus poſſeſ-

possessorem, ne diutius orbem Christianum carere patiatur tam egregio, ut jure auguramur, thesauro. *Altero* Opere Placetius impugnaturus erat Romanæ Ecclesiæ infallibilitatem: atque hoc ipsum est opus, quod recensituri sumus. *Tertio* demonstraturus erat, religionem Protestantium immotis niti fundamentis, & nihil a nobis credi, quod non firmiter probari possit. Hoc opus an ad finem perduxerit, nescimus.

Accedimus ad opus ejus *de Pyrrhonismo Rom. Ecclesiæ*, in quo demonstrare conatur, nihil omnino esse, quod stantibus suis hypothesibus, certa firmaque fide persuadere sibi possint Pontificii. Nec adeo ei curæ est, ut demonstret, Pontificios esse revera Scepticos, nihilque ex animo credere, sed id agit, ut probet, eos, si mens non læva esset, fore Scepticos, quippe cum ipsis per hypotheses suas non liceat ullo loco pedem figere, & quicquam pro certo & explorato amplecti. Unde *Capite ultimo* concludit, *Pontificios, cum tot sibi suppetere glorientur inconcussa fidei firmamenta, ne unum quidem, quod sit solidum, habere, & quæ credunt, pertinaciter quidem, sed non certo ac firmiter credere.* Ostendit autem Autor, se in lectione Scholasticorum, maxime juniorum, fuisse versatissimum. Imo in Præfatione docet, parum esse promoturum, quisquis hæserit in solis controversiarum tractatoribus. Unde Dallæum, ait, Albertinum, & Ludovicum le Blanc, assiduos illos Scholasticorum lectores, multum præstitisse in theologia polemica; cæteros sæpissime commisisse ignorationem elenchi. Cæterum si dixerimus, Autorem toto opere demonstrasse adversus Catholicos, Ecclesiam posse errare, nihil a vero alienum dictum fuerit.

Prodiit autem hoc Opus initio Anglica lingua, ut ex ipsius Autoris Præfatione discimus. Hinc Latino sermone ab ipso emissum fuit A. 1696, quam editionem in his Actis A. 1697 p. 264 sqq. recensitam videre licet. Cum igitur nunc prodierit versio ipsius Gallica, nihil aliud faciendum nobis putavimus, quam ut adhibita diligentia consideraremus, an illa recensio sit accurata, faciemque totius operis ita repræsentet, ut satisfactum videri possit lectoribus Theologiæ polemicæ studiosis. Deprehendimus vero, recensionem illam esse accuratissimam, adeoque

Digitized by Google

que a nova recensione nobis abstinendum esse. Quod ad Gallicum interpretem attinet, ex ejus Præfatione id commemorandum ducimus, ipsum Placettum paulo ante obitum suum in optatis habuisse, ut hic liber transferatur in linguam Gallicam, doctissimumque Chalairium eo promtius hunc laborem suscepisse, quod crederet, versionem suam hoc tempore, quo in Ecclesia Romana omnia perstrepunt controversiis de Constitutione *Unigenitus*, ac Papæ infallibilitas majorem in modum vacillat, esse opportunissimam.

ANTHOLOGIA LATINA, HOC EST, EPIgrammata, partim e priscis, partim junioribus e Poetis non tam collecta, quam selecta a CHRISTOPH. AUG. HEUMANNO.

Hanoveræ, apud Nic. Fœrsterum, 1721, 8.
Plag. 6.

NOn juventuti solum studiosæ, sed quibusvis elegantiæ cultoribus gratum se facturum speravit, Cl. Collega noster, si exemplo *Anthologiæ Græcæ*, quæ exstat, Latinam conficeret Anthologiam, non tamen quicquid est epigrammatum, in unum corpus congerens, sed selectiora exhibens, ut scilicet ista non tam συλλογὴ, quam ἐκλογὴ, majori jure vocetur *Anthologia*. Præmisit *præfationem* satis longam, in qua naturam describit & indolem epigrammatis, quod definit *carmen breve, salis, spiritus, & elegantiæ plenissimum, poema palmarium ac poetici ingenii* (chef d' oeuvre) *conamen ultimum*. Ostendit hic diligenter fontes argutiarum, ita tamen, ut facile appareat, eum nec Scaligeri nec Vavassoris compilasse scrinia. Hinc de præcipuis epigrammatum scriptoribus fert judicium, de *Vavassore*, quem ait suo exemplo docuisse, facilius esse, præcepta dare scribendi epigrammata, quam scribere; de *Nic. Reusnero*, *de Stigelio*, de *Jos. Scaligero*, de *Sarbievio*, de *Conringio*, *Ausonio*, *Prudentio*, *Claudiano*, *Catullo*, *Politiano*, *Sabino*, *Beza*, *Mureto*, *Boxhornio*, *Driesschio*. *Martialem*, *Owenum*, & *Morhofium* censet in tantum eminere inter cæteros, ut constituere videantur p. 17.

Digitized by Google

tur triumviratum epigrammaticum: laudans tamen & *Werenfelsii* singularem in hoc genere felicitatem. Sub finem Præfationis aliquot a semet ipso composita exhibet epigrammata, e quibus unum libet hic repetere:

In consilia Henotica sive in Unionem, quam vocant, religionum.

UNIO κατ' ἀναγρ. NOVI, item IUNO.
NOVI quid UNIO sacrorum parturit?
An IUNO fallet forte vanâ nebulâ?

Accedimus ad ipsam *Anthologiam*, in qua exhibentur epigrammata *Martialis* (qui & aliquot locis explicatur, itemque emendatur, inter quæ loca eminet emendatio & illustratio *libri X epigr. 21*) viginti tria, *Ausonii* duo, *Politiani* quinque, *Oweni* quinquaginta novem, *Sabini* octo, *Reusneri* sex, *Beza* sex, *Mureti* quatuor, *Sarbievii* tria, *Boxhornii* quatuor, *Vavassoris* totidem, *Conringii* unum, *Morhofii* duodecim, *Werenfelsii* septem, incertorum autorum quatuor, *Io. Lud. Fabri* unum, *Hortensii Mauri* unum. Corollarii instar subnexuit ex *Reusneri Ænigmatographia* epigrammata ænigmatica duodecim, quibus adjunxit perelegans *Barlæi* de tabaco ænigma, depromtum ex *Wagenfelsii Pera juvenili.*

P. 47.

JOH. HENRICI MULLERI, IN UNIVERS. Altorfina Philos. Nat. & Mathem. Professoris Publici Collegium experimentale &c.

Norimbergæ, sumtibus Wolfgangi Mauritii Endteri, 1721, 4. Alph. 1 plag. 18 Tabb. æn. 14.

PRolixus, qui libro præfigitur, titulus scopum Cl. Autoris abunde loquitur. Explanare nimirum ac illustrare constituit Artem experimentandi, præmissa brevi ejus delineatione, ac potioribus ævi recentioris inventis ac specimini bus de aere, aqua, igne ac terrestribus, eamque ad genuinum scopum, usumque accommodare intendit. Ob cognationem appendicis loco adjecit orationem ac dissertationem, in quibus observationum, experimentorum, artificiorum, totiusque adeo praxeos Physicæ & Mathe-

Digitized by Google

Mathematicæ indoles, differentia, scopus & usus pluribus declarantur & circa processum experimentandi specialia quædam afferuntur. Vidimus, quæ titulus insinuat: quænam in libro intus contineantur, videamus. Utitur Cl. Autor methodo Geometris familiari, quantum rei natura patitur: rigorosas enim demonstrationes expectandas non esse in præfatione monet.

Artis experimentandi delineatio Prolegomenorum locum tenet. Definit eam per habitum instituendi experimenta: *experimentum* vero per tentamen, quo quis explorat & oculari demonstratione ostendit, quid & quantum corpus naturale in certo statu, quem artificis arbitrium huic in finem disponit, agere vel pati possit. Objectum adeo experimenti constituit corpus in statu artificiali, ut experimentum ab observatione distinguat, ubi *in* statu naturali idem contemplamur. Ab experimentorum etiam numero excludit, quod in statu artificiali consecuturum rationibus & experimentis convicti prævidimus. In hac arte neminem versari ait feliciter, nisi Matheseos subsidio utatur, cum virium naturæ quantitas æstimanda potissimum veniat. Eidem satisfieri, si quidem phænomenorum existentia sufficienter stabiliatur, ab ea alienum esse in rationes inquirere. Statum artificialem vocat, in quo Corpus ab humano artificis arbitrio constituitur: quod quibus modis fieri possit, declarat. Axiomate utitur unico, corpus sc. naturale non nisi sub certis conditionibus & circumstantiis prodere, quid & quantum agere vel pati possit: unde corollaria quædam practica deducit. Subjicit problema unicum: praxin scilicet & processum indicare, juxta quem ars experimentandi via simplicissima rerumque naturæ convenientissima exhoari & ad possibilem consummationem provehi possit.

Collegium experimentale ipsum Cl. Autor in quatuor partes *dividit*. Parte prima experimenta de aere describit, & quidem c. 1 ea, *quibus* aeris existentia & materialitas demonstratur, c. 2 alia, quæ ex varia loci situsque mutatione institui possunt, quo e. g. refertur vesica sub campana vitrea suspensa & aere exhausto intumescens; c. 3 illa, quibus aer densior redditur per compressionem, & c. 4 cetera, quibus calore rarior evadit. Describuntur

buntur quoque in hac parte machinæ hydraulicæ, in quibus aquarum motus ab aere pendet, cumque *Franciscus Tertius de Lanis* tormenta pneumatica inter desiderata referat, Noster contestatur, artificem quendam Norimbergensem, quem vernacula Roth-Schmidt, hoc est, fabrum orichalcicum vocamus, revera tale confecisse. Parte secunda ad aquam progreditur, ubi c. 1 experimenta affert circa aquam ab aere incumbente variis modis liberatam; c. 2 alia ad indagandas aquæ qualitates & affectiones, e. gr. quod calore dilatetur; c. 3 adhuc alia de aquarum motu, ubi machinæ nonnullæ hydraulicæ describuntur. Parte tertia ad ignem accedit, cujus duas inprimis facultates considerat, urendi nimirum & illuminandi. Caput I inscribit de experimentis, quæ circa ignem ex varia loci aliarumque circumstantiarum mutatione institui possunt. Huc e. gr. refert prunarum in vacuo phænomena. C. 2 experimenta describit circa ignem in loco tenebricoso constitutum, ubi inter alia experimenta definit decrementum luminis divergentis in qualibet distantia data, radiis crassioribus per foraminula circuli chartacei transmissis & æquali plano in variata distantia exceptis, quotquot capere potuit. C. 3 lucis a speculis factam reflexionem, C. 4 vero ejusdem refractionem illustrat. C. 5 lentium proprietates examinat, ubi etiam de Camera obscura. C. 6 visionis rationem experimentis declarat. Sequuntur C. 7 microscopiorum & C. 8 telescopiorum phænomena. C. 9 subdit Cl. Autor laternæ magicæ phænomena atque polemoscopii: C. 10 vero polyhedri, globi vitrei aqua repleti, prismatis trigoni vitrei, ubi & *Newtonianorum* de diversa radiorum refrangibilitate experimentorum mentionem facit. Parte denique quarta experimenta de terrestribus in scenam producit & nonnulla miscellanea, quæ ad superiora commode referri non poterant. Caput I inscribit de experimentis, quæ circa terrestria in genere ex mutatione loci institui possunt, ubi de diversa corporum gravitate specifica & eorundem in aqua gravitatione seu, ut cum *Archimede* loquamur, de insidentibus humido differit. C. 2 phænomena gravium recenset a calore & frigore alteratorum. C. 3 alterationem corporum ab humore contemplatur, ubi de hygroscopiis

Digitized by Google

ſcopiis ſeu hygrometris verba facit. C. 4 indagat, quid in corporibus contingat, quando ex mutua collisione ſonum edunt, ubi & de tuba ſtentorea. C. 5 potiora circa magnetem experimenta ſiſtit. C. 6 Mercurium in tenebris lucentem producit una cum aliis phoſphororum generibus. Caput denique ultimum experimentis quibusdam miſcellaneis impendit, ubi potiſſimum de animalibus in vacuo & veterum experimento de quatuor elementis agit.

In Appendice primo loco occurrit programma de ſpeculis uranicis celebrioribus. Sequitur oratio de duplici praxeos phyſicæ & mathematicæ ſcopo. Colophonem imponunt theſes extemporaneæ uſum rationemque experimentorum in perficienda hiſtoria naturali indicantes. Ceterum cum tam experimenta, quam propoſitiones, quæ iisdem illuſtrantur, in philoſophia experimentali verſatis non ignota ſint, ut quædam ſpecialius recenſeantur, minime opus eſſe videtur.

PRODROMUS PRINCIPIORUM RERUM naturalium ſive Novorum Tentaminum Chymiam & Phyſicam experimentalem Geometrice explicandi.

Amſtelodami, apud Joannem Ooſterwyk, 1721, 8.
Sumtibus Autoris.

Plag. 14 Tabb. æn. 15.

AUtor hujus Prodromi eſt Vir ampliſſimus *Em. Svvedenborgius*, Collegii metallici in Suecia Aſſeſſor. Theoriam metallorum, ſalium & elementorum conditurus contulit experimenta a *Boyleo*, *Hiærnero* Sueco, *Burhavio*, *Lemmerio*, aliisque, tum etiam a ſe ipſo facta, Geometriam de indagatione cauſarum conſuluit & tandem principia formavit experimentis convenientia. Antequam opus ipſum ederet, placuit Cl. Autori ſub Prodromi titulo quædam inde excerpta ſpeciminis loco publici juris facere, intelligentium judicia exploraturo.

Primum itaque ex parte Operis octava diverſos particularum

rotundarum ſitus repræſentat. Primo loco occurrit ſitus verticalis, ubi particula una alterius vertici incumbit. Demonſtrat Cl. Autor, volumen integrum eſſe ad ſpatium globulis æqualibus repletum ut 21 ad 11, adeoque plenum ad vacuum ut 11 ad 10. Succedit ſitus triangularis, quem vocat, primi generis, ubi baſis particularum in ſitu triangulari & ſuperiores jacent in verticali. Eſt hic plenum ad vacuum ut 88 ad 53. In ſitu triangulari ſecundi generis planum particularum verticale eſt ſimile horizontali antea definito & plenum ad vacuum ut 357 ad 161. In ſitu triangulari tertii generis tria plana ſunt parallelogramma & ſpatium plenum ad vacuum ut 563 ad 157. In ſitu triangulo-pyramidali fixo globus unus incumbit tribus & plenum ad vacuum ut 2464 ad 917 ſeu ut 27 ad 10 fere. In ſitu pyramidali fluido ſuperior quidem etiam incumbit tribus inferioribus, ſed particulæ a contactu diſtant æqualibus ſpatiis: plenum ad vacuum ut 2376 ad 2828. In ſitu quadrato-pyramidali fixo globus unus incumbit quatuor inferioribus & plenum ad vacuum ut 110 ad 37 vel ut 3 ad 1 fere. In ſitu denique quadrato pyramidali fluido ſive ſitu naturali particulæ inferiores æqualiter a ſe invicem diſtant & ſuperiores in interſtitiis inferiorum jacent: plenum ad vacuum ut 44 ad 19. Has rationes ex principiis communis Geometriæ beneficio calculi analytici deducit. Oſtendit etiam, quonam in caſu ſitus quilibet obtineat & ſitus ipſos inter ſe confert quoad plenum & vacuum in ſingulis. Ex parte nona theoriam aquæ adducit, ubi totus eſt in Geometria particularum aquæ exponenda. Utitur hic terminis, quos dubio procul in ipſo opere explicat. Sed iis ignoratis obſcura ſunt, quæ de figura particularum aquæ diſſerit. Apparet tamen, quod rotundas atque cavas ſtatuat, quarum ſuperficies aliis rotundis minoribus obſeſſa ſit, materia ignis ſubtili per interſtitia fluitante ac unam ab altera ſeparante. Situm iis tribuit naturalem ſive quadrato-pyramidalem fluidum. Affert alia de motu particularum aquæ, quem in naturalem, centralem & localem diſtinguit. Tandem earundem preſſionem examinat, ubi monet, unam particulam premere 4 inferiores & 4 inferiores premere 9 & ita porro. Preſſionem eandem eſſe verſus latera & fundum atque

ad

Digitized by Google

ad omnia latera æqualem: unde alia per modum corollariorum concluduntur. Recenſet colophonis loco 47 experimenta de aquis, quorum demonſtrationes geometricæ in ipſo opere occurrant. Ex parte decima quædam promit de figuris interſtitialibus aquæ in ſitu quadrato pyramidali fixo, quem tribuit particulis in fundo maris. Conſiderat hic potiſſimum ſpatia vacua inter particulas relicta, quorum alia cavo-quadrata, alia cavo-triangularia efficit & eorum ad particulas aquæ rationem definit, tum quoad molem, tum quoad pondus. Pars undecima theoriam ſalis communis ſiſtit. Particulas ſalis ab ipſis aquis naſci & in illarum interſtitiis formari, conſequenter figuram eandem cum interſtitiis habere ſtatuit, nempe uno quadrato & aliquot triangulis conſtantem, octo quidem, ſi perfectiſſima ſit. Particulæ altitudinem eſſe ad ſemidiametrum particulæ aquæ ut 4 ad 5; particulam cum octo triangulis ad aquæ particulam pondere æqui ut 25 ad 9, & 9 particulas ſalis communis generari a diſſolutione 25 particularum aquæ. Gemina his ulterius affert de fluiditate particularum ſalis communis in aqua, de ejus chryſtalliſatione, de pondere maſſæ ſalinæ, de ſolutione ſalis per aquam, de pondere ſolutionis ſalis, de evaporatione ſolutionis ſalis, de fractione particularum ſalis communis, de ejus deſtillatione eademque de combinatione ſalium fractorum. Ob multiplicem terminorum novorum uſum haud commode ſpecialia in medium proferre licet. Ut tamen aliqua delibemus, ex Noſtri ſententia concavitas particulæ ſalinæ plane applicatur convexitati particularum aquæ; una ſalis particula obſidetur in aqua a ſex particulis aqueis, nec aquæ volumen auget, ſed interſtitia *tantum* vacua occupat. Parte duodecima ſequitur theoria acidi, quod *nihil* aliud eſſe putat quam acumina ſalis communis: unde particulis ſalis acidi tribuit figuram triangularem, ſed ad dimenſionem *particulæ* aqueæ excavatam, hoc eſt eam, quæ ſit interſtitiorum 4 particularum aquæ. Arcum unius acidi eſſe 60 graduum, ſed via breviſſima nonniſi 45; ſemidiametrum ejusdem eſſe ad ſemidiametrum particulæ aquæ ut 4 ad 7, altitudinem illius ad ſemidiametrum hujus ut 31 ad 49, pondus unius acidi ad *pondus* particulæ aquæ ut 5 ad 18. Mittimus, quæ de deſtil-

latione liquoris acidi, de conjunctione acidorum & diversis illorum generibus, de combinatione acidorum cum aliis salibus, de pondere spirituum acidorum, de vi menstrui acidorum in aqua, & de jactura virium menstrui extra aquam, itemque de speciebus chrystallisationis acidi enunciat. Parte decima tertia theoriam nitri explanat. Nitri particulam angularem esse putat, quæ intrinsecus habeat volumen materiæ subtilis, inque superficie transpositæ esse acida, quæ ope aliarum circumprementium in formam nitri translata sint. Materiæ subtilis particulas esse bullares ac ope motus dilatari & comprimi posse. Duodecim particulas aqueas circa unum nitrum locum habere. Diametrum voluminis inclusi esse æqualem diametro aquæ & unam nitri particulam ad unam aquæ ponderare ut 4 ad 1. Mittimus hic quoque, quæ de origine particularum nitri, de ejus fluiditate in aqua, de evaporatione solutionis, de chrystallisatione, de pondere chrystallorum, de horum in aqua solutione, de volumine ac pondere solutionis, de destillatione, calcinatione, natura vegetativa nitri in hac theoria occurrunt. Parte decima quarta olei & salis urinosi volatilis theoriam struit, non tamen integram, sed exiguam tantum ejus partem: ubi magnus quoque recensetur experimentorum numerus. Appendix additur, regulas quasdam generales de transparentia, coloribus albis, rubris & flavis continens, quas ex sua luminis & radiorum theoria desumtas arbitratur. Scilicet nullas dari in orbe sublunari particulas, quæ non sint natura sua transparentes: si anguli reflexionis varie confundantur in particulis transparentibus, albedinem oriri: si superficies particularum varii generis particulis variegetur, oriri rubedinem; si albedo cum rubedine misceatur, flavedinem. Parte vigesima quinta, quæ ultimam Prodromi hujus partem constituit, theoriam plumbi contexit, specimen de metallis traditurus, ut veritas theoriæ elementorum ac salium eluceseat. Particulam plumbi constare arbitratur globulis & quadratis metallicis, quæ in unum corpus coaluere. De globulorum & quadratorum metallicorum formatione sigillatim tractat, sed multis

denuo

Digitized by Google

denno utitur terminis novis, quorum nimis prolixa foret explicatio: quæ etiam ratio est, quod a specialioribus recensendis abstineamus. In genere tenendum, Cl. Autorem rationes a priori reddere conari eorum, quæ per experimenta stabiliuntur, & quidem rationes ultimas petere a particularum figuris, magnitudinibus, ponderibus, ac interstitiis. Magno usus est ingenio, nec minore industria: quantum vero veritatis in theoriis suis fuerit assecutus, aliorum esto judicium.

GUALTERI HARRIS, COLLEGII REGALIS Medicorum Londinensium Socii & Chirurgiæ ibidem Professoris, Dissertatio de Peste; cui accessit Descriptio inoculationis variolarum.

Londini, impensis Guil. & Joh. Innys, 1721, 8. Plag. 3.

CUm Pestis in Galliæ parte Meridionali sævire nondum desinat, nec Angli desistunt Medici sua suppeditare consilia atque media, quibus dira hæc lues vel a finibus suæ Insulæ arceri, vel si invecta fuerit, in tempore extirpari queat. Post tractatus enim, quos hunc in finem haud ita pridem D. Mead, D. Browne, D. Bradley, D. Quincy & alii ediderunt, a nobis anno superiori Mense Septembri pag. 406 seqq. recensitos, Clarissimus Harris, cujus nomen vel ex his Actis ignotum esse haud potest, suarum duxit esse partium ad salutem publicam tuendam aliquid conferre, in senio licet, sed vegeto, constitutus. Proposuit scilicet sibi in hac dissertatione quædam ad pestem spectantia perstringere, quæ conducere quodammodo possint curando tam sævo morbo. Pestis Massilienses, a qua reliquum in *Gallia* contagium ortum duxerat, causam naturalem, si non principalem in rei frumentariæ inopiam rejicit. Cum enim provincia *illa* vineis & olivetis constet, aratri frugibus plurimum destituta, hinc ex Italia, Genua, & Barbaria annonam advehi sibi curet, numerata vero pecunia propter novam ejus in schedulas incerti valoris metamorphosin, quas mercatores peregrini pro frumento solvendas accipere noluerunt, penitus fuerit orba-

orbata, tuo hostes internecini, λιμὸς & λοιμὸς illos populos conjunctim interficere, conspirarunt. Primam pestis calamitatem esse notat, quod omnes inquilini in eadem degentes domo, simulac infectum aliquem esse patescit, incarcerentur, & aere salubri ac sereno frui prohibeantur; cum consultius fuerit & humanius, si sani ab infectis quamprimum separarentur, & in domos quasdam, tabernacula, aut tentoria extra urbem a magistratu assignanda, cito relegarentur, ubi annona debita instructi per aliquot tempus, e. g. quadraginta dies, asservarentur. Alteram pestis calamitatem vocat errorem non magis popularem, quam fatalem, qui utplurimum in ejus curatione committitur, dum febri ejusmodi inflammatoriæ medicamenta acria, caustica, magisque inflammantia opponuntur. Putat autem, in primo morbi insultu emetica non esse negligenda, utpote quæ nausea, vomitus, cardialgia, & alia ventriculi symptomata, ut putridarum aliarum febrium, ita & pestis primordia concomitantia, indicent; pro quo scopo tartarum emeticum, vitriolum album, vel radicem ippecacuanhæ commendat. Et cum alexipharmaca eum in finem propinentur, ut sudores salutares eliciant, morbumque in internis & principibus corporis partibus sævientem a centro ad peripheriam propulsent & expellant, tutiora in promptu esse existimat, temperata scilicet diaphoretica, e. g. testacea, quæ cum bolo Armena, antimonio diaphoretico & pauco sale absinthii exhibita inflammationes pestilentiales non augeant, sed mitigent. Et quanquam sudores perquam facile in peste moveri soleant, ægrorum tamen pervicaciam execratur, ob quam eosdem satis diu sustinere detrectant, quod tamen maxime necessarium est. Sin vero calida medicamenta exhibere fas sit, radicem Serpentariæ Virginianæ in exili dosi propinatam omnibus aliis præfert. Hinc theriacam & mithridatium damnat propter opium, somnum invitans, qui tamen sub hoc sudoris regimine quam maxime est avertendus: Diascordium tamen Fracastorii admittit. Si partem quandam magnus affligat dolor, emplastrum Angeli Salæ ad anthracem vel diachylum cum gummatibus pro tumore in glandulis promovendo & maturando commendat. Cumque refocilla-

Digitized by Google

cillatione opus habeant ægri, ſpiritum cornu cervi vel hauſtum vini Canarienſis aut cujuscunque Hiſpanici, Gallici, Italici, vel Luſitanici, modo puriſſimum & generoſum fuerit, calefacti eum in finem imperat; venæſectionem vero periculo plenam vocat. Pro prophylaxi, ſi fugam capeſſere rerum domeſticarum ratio minus permittat, fonticuli ut aperiantur, etiam atque etiam ſuadet, imo Medicum quendam in Hungaria inter infectos conſeſſarum, incolumem ſe conſervaſſe duobus ſetaceis utrique inguini applicatis refert. Præterea fiſtulum myrrhæ in ore detineri, fumum nicotianæ graveolentis, aquam ſalitam hauriri, faſciculum foliorum rutæ naribus adhiberi, enulæ campanæ aliquantulum deglutiri, ac Electuarium præſervativum Hermanni van der Heyden quandoque uſurpari haud ſine fructu poſſe exiſtimat.

De Inoculatione Variolarum dum agit clariſſimus Harris, illam commemorat morem inter Conſtantinopolitanos a quinquaginta circiter annis receptum, quo infantibus benignas per transplantationem communicant variolas, ut eam ſubeuntes ab ulteriore metu morbi redituri & ab omni periculo variolarum deteriorum præſerventur. Quemadmodum autem illum in Miſcellaneis Anno 1714 Menſe Auguſto pag. 382 deſcripſimus, ita jam ſolum ex Autore noſtro notamus, varia eum allegare exempla infantum, in quibus operatio hæc bene ſucceſſit, inſimulque dolere, Emanuelem Timonium, cujus benevolentia fideque Europæi enchireſeos hujus participes facti ſuerunt, quique in ampla fortuna conſtitutus ac in nuperis itineribus, Doctoratum in Medicina tam Patavii quam Oxonii conſecutus & ab ipſo Turcarum Imperatore ad Archiatri munus, quod quidem prudenter detrectavit, invitatus erat, vitæ ſuæ pertæſum in ætate florentiſſima mortem ſibi voluntariam haud ita prudem conſciviſſe. Monet quoque Autor, præter inoculationem hanc Turcicam pro variolis communicandis Chinenſibus minime poſitum eſſe, in nares infantum inter dormiendum turundam e goſſypio parvulam pure e puſtulis punctis collecto imbutam intrudere. Quem quidem modum minus tutum eſſe, cerebrumque inde offendi, ſuſpicatur. De cætero nec reticet

aliam consuetudinem Chinensibus familiarem, qua liberos suos a variolarum contagio per totam vitam immunes præstari posse, credunt, dum scilicet mox a partu ante vaforum umbilicalium separationem a placenta, imo sectione peracta ante illorum deligationem sanguinem istum vitiosum, variolarum parentem a quibusdam venditatum, leni expressione extrorsum urgent. Hunc que morem si non proficuum, certe innocuum esse judicat.

A TREATISE CONCERNING THE Small-Pox.

i. e.

F. BELLINGERI, COLLEGII MEDICI Membri, Tractatus de Variolis.

Londini, apud W. & J. Innys & J. Roberts, 1721, 8. Plag. 5.

IN hoc Tractatu, qui Epistolæ formam gerit, ad D. Johannem Batemann, Præsidem tum temporis Medicorum Collegii Regii, datæ, methodum explicat Clarissimus Bellingerus, qua in variolis curandis hactenus usus est. Quam antequam exhibeat, monenda quædam duxit circa regimen ægrorum, circa venæsectionem, & circa hæmorrhagias sistendas. Primum quod attinet, notum est, Thomam Sydenhamum Frigidum variolantibus regimen, atque diacodii usum commendasse. Postquam autem Autor adverterat, alios atmosphæræ calorem ad summum ignis gradum auxisse, alios frigus ad horrorem usque permisisse, neutrum excusandum ducit. Laudat potius temperatum calorem, & alexipharmacorum usum, nec putat, consultum esse, diacodium propinare, cum non solum in morbi principio, verum etiam reliquis temporibus, in subjectis pituitosis, comatosi prælto sint affectus, qui ejus usum contraindicent. Venæsectionem quanquam sint qui in morbi principio suadeant, ne plethoræ cum variolarum symptomatibus combinentur, & ut præcaveatur, ne ex discretis confluentes evadant variolæ; damnat tamen hanc opinionem Noster, siquidem variolæ sub prima jam

jam morbi invasione indolem suam secum ferunt, num sint discretæ an confluentes, per nullam venæsectionem corrigendam; nec per hanc evacuationem a fusionis statu ad naturalem crasin reduci potest sanguis; multo minus hæmorrhagiæ a nimia copia sanguinis, sed prava ejusdem diathesi, in texturæ laxitate fundata, ortum ducunt. Hocque symptoma, hæmorrhagias scilicet, tam narium quam uteri, ut & hæmoptoen, per vesicatoria commode sisti posse, dicit. Cum enim illæ a particulis dissolventibus, frangentibus, dividentibus & fundentibus rubicundos sanguinis globulos excitentur, parte hujus salini venenosi seri per vesicantium applicationem evacuata, globulos dictos suæ restitutos libertati sibi invicem iterum appropinquare, naturalemque recuperare crasin, sicque symptoma hoc cessare. Sin reformident ægri vesicatoriorum usum, non opus esse, ut quis ad venæsectionem refugiat, quin pulverem suum alexipharmacum, in curandis variolis sibi solennem, diaphoresin movendo eundem præstiturum effectum, asseverat. Non enim in spiritibus, ut D. Morton credidit, sed in sanguine nidum contagiosarum particularum quærendum esse, ex eo probat, quod ab hoc materia æque, quæ vesicas elevat, ac quæ variolarum pustulas replet, immediate separetur. Oppressio itaque spirituum, sanguinis diathesis, morbique genius, alexipharmacorum, inter quæ sali volatili succini, tam caustica vi, qua reliqua volatilia turgent, minus gaudenti, primas defert, usum maximopere postulant, quorum vi blanda diaphoresis excitetur, genusque nervosum & spiritus roborentur.

Utramque enim paginam ex Autoris mente absolvunt nervina, volatilia, cephalica cum anodynis, & quæ sudorem absque inflammatione movent, combinata. Ad ægrum itaque vocatus Clarissimus Bellingerus, sub prima morbi invasione lectum eum petere, inque moderato calore se continere, utque somno potiatur, studere jubet, qui si sponte non obrepat, potione ex aqua lactis alexiteria, theriacali, pulvere alexipharmaco suo & syrupo de aurantiis provocat, ac pro potu ordinario apozema ex ficubus & cochinellis ordinat. Absoluta eruptione potionem jam nominatam in discretis variolis tempore somni,

ubi opus, in confluentibus vero per totum morbi cursum repetit. Copiosum tum suadet potum assumendum ex farina hordeacea in aqua & lacte cocta. In declinatione alexipharmaca continuat. Et cum confluentes variolæ dira utplurimum combinata gerant symptomata, imprimis hæmorrhagias, his bono cum successu obviam it pulvere cantharidum, lato & subtili panno lineo excepto, aceto bulliente madido, & vertici applicato. In specie vero Autor Clarissimus, quod in aliis, qui de Variolis agunt, libris frustra quæsiveris, ut gravidæ, eis laborantes, sint tractandæ, bona communicat fide. Quamprimum scilicet in gravida prorupturarum variolarum oritur suspicio, ne abortum patiatur hæc, vel sibi vel fœtui, vel utrique interitum minitantem, propinare jubet bolum ex radice tormentillæ & bistortæ, cinamomo, conserva cynosbati & syrupo de rosis siccis, in hausu ex aqua cinamomi hordeata & theriacali, pulvere e chelis cancrorum simplici, & saccharo albo parato, per totum morbi cursum, una cum remediis jam supra commemoratis, modo frequentius, modo rarius pro circumstantiarum ratione repetendum. In declinatione morbi, ubi omnia symptomata pacata fuerunt, intestina a fecibus clysmate ex lacte cum saccharo parato semel, bis, terve de die eluere consultum, ore vero purgans exhibere, religioni ducit. Hæc, quæ hactenus docuit Autor clarissimus, duodecim historiis, quas adjunxit, confirmat. De cetero, qui descriptionem pulveris alexipharmaci, Autori ad variolas usitati, scire avet, inveniet illam calci hujus tractatus adjectam, sequentis tenoris: Rec. pulveris rad. tormentill. ℥ij. contrayerv. ℥ß. chelarum cancri totius, rejectis unguibus minoribus ℥iv. Laud. Londinens. sine odorat. ℥j. sal. succin. volat. ver. ℥v. M. Servetur singula semuncia separatim in phialis bene obturatis, & in loco arido. Paretur etiam sine Laudano.

IOHANNIS FREIND M.D. DE PURGANtibus in secundaria Variolarum Confluentium Febre adhibendis Epistola.

Londini, apud Gul. & Joh. Innys, 1719. 4.
Plag. 19.

In

IN præsenti Epistola ad Richardum Mead data Clarissimus Freind hunc ad absolvendum, quod meditatur de Variolarum *omni* genere, opus provocat & adhortatur, ac ne dicendi materiam ei præripiat, de variolarum Curatione, ea præsertim, quæ secunda febre jam invalescente medicamentis purgantibus instituenda est, nunc agit. Ad quam denuo explicandam eo lubentius se accinxit, quo certius est, hoc purgandi institutum novum plerisque videri, atque inauditum, nonnullosque ea, quæ hac de re olim jam disseruit, vel parum intellexisse, vel perverse interpretatos esse. Postquam scilicet Clarissimus Freind in Commentario VII in Hippocratem de Morbis Popularibus de Purgatione, quam vim habeat in febre putrida, quæ variolis confluentibus supervenit, egerat, prout in Actis his Anno 1717 Mense *Aprili* pag. 153 monuimus, fuerunt, quibus hæc methodus admodum placuit. Angli enim non solum in epistolis, quas D. Freind modo laudato suo tractatui adjecit, sed & Vratislaviæ D. Christianus Hellwich in Ephemeridum Naturæ curiosorum Centuria VIII obs. 60, ut in Actis his Anno 1719 Mense Augusto pag. 337 innuimus, publice id testati sunt. Fuerunt tamen etiam, qui eidem se opposuerunt, quos inter Johannem Woodwardum allegasse sufficiat, prout in Actis Anno 1720 Mense *Septembri* pag. 408 librum ejus de Medicinæ & Morborum statu recensentes indicavimus.

Cum igitur hæc methodus variis opus habeat cautelis, morbique signa omnia cum diligentia & judicio notanda sint, suum esse duxit Clarissimus Autor, docere, quemadmodum ii, qui in hac medendi arte minus sunt versati, eam tandem aliquando percipere ac assequi queant. Hinc Historias singulares decem proponit, partim ut continuata illa series affectuum atque connexio, ad quam maxime in ægrotis tractandis attendere oportet, distinctius elucescat, partim ut ipsa medendi via facilius eruatur. Exhibent quidem hæ aliquot exempla Variolarum, non ex Confluentium, sed Cohærentium genere; hæ tamen ab illis Autoris judicio parum differunt, ac eadem fere sui signa præbent, eandem plane maturescendi tempore febrem accendunt, atque *utplurimum* ptyalismum comitem habent; imo periculum, quod imminet, non tam ab ipso pustularum genere, quam a

numero variolarum prorſus oritur, non in facie tantum, ſed & in cætero corpore computando. Patet ſimul ex hiſtoriis his, rationem medendi per cardiaca vehementiora inſtitutam, quam plerique Scriptores nimium deprædicant, vix cum judicio adhiberi, niſi in eo unico variolarum tempore, ubi hæ aut non ſatis proruperunt, aut etiam retroceſſerunt; atque hoc præſidii genus eo valentius pronunciat Noſter, quando cum opiatis fuit commixtum; nec abhorruit Autor a Venæſectione die quarto in adultis, ubi reſpirandi difficultas & affectus comatoſus urgebat. Potiſſimum tamen ex eis diſcere licet, ægros in orci faucibus hærere viſos purgandi beneficio ex illis fuiſſe ereptos. Poſtquam igitur Clariſſimus Autor variolas Græcis incognitas ab Arabum imperio initium duxiſſe, evictum dedit, ſuarum eſſe partium ratus eſt, demonſtrare, doctrinam hanc pro nova nullo modo venditandam eſſe. Docet enim, Arabibus in more poſitum fuiſſe, in febre aucta ſub declinatione variolarum ad purgantium uſum ſe recipere, teſtimoniis a Rhaſe & Alſaharavio petitis. Quanquam autem per aliquot ſecula de hac Methodo apud Medicos Europæos altum fuerit ſilentium, ſiquidem Avicenna, quem hi ſectabantur, ejus nullam fecit mentionem, literis tamen aliquando renatis & excuſſo fere Arabum jugo, hominibusque non ex aliorum autoritate, ſed experientia duce uti, ſuamque ſequi ſententiam annitentibus, purgandi viæ iterum inſiſtere cœperunt Medici in variolarum cura, quod ex Fernelii, Marcelli Donati, Mercurialis, Roderici a Fonſeca, Campolongi, Diomedis Amici, Paræi, Mercati, Ballonii, & Chicotii ſcriptis planum dat. Quæ tamen ab his Medicis de hoc argumento tradita ſunt, nimium laxa, confuſa & ad morbi momenta non ſatis explicata eſſe pronuntiat, quia ſcilicet ne febrem quidem ipſam, quæ maturationis tempore variolas confluentes perpetuo ſequitur, pro rei dignitate ſatis adverterunt, multo minus ſtadiorum a variolis emenſorum, nec ptyalismi, in confluentibus perpetui, meminerunt. Donec Sydenhamus hoc, quicquid defuit, largiter ſuppleverit, morbi diverſa & ſtadia & genera luculentius expoſuerit, febrem ſecundariam accurate deſcripſerit, & hanc alvum movendi methodum ab omni retro anti-

antiquitate institutam primus inter Anglos invexerit. Ab hoc tamen dissentit Noster in eo, quod ille decimo tertio die, modo præmissa fuerit venæsectio, purgationem præ cæteris convenire remediis arbitratus, prorsus ante hunc diem eam tentari vetuit; hic vero, cum citius plerumque, quam die decimo tertio, ad ultima ventum sit, hoc auxilii paulo maturius etiam arripi debere existimat. Hanc etiam purgandi rationem præter Variolas in febribus putridis, aliisque, quæ paulo difficilius solvuntur, ab omni retro antiquitate ad nos tandem defluxisse, testimoniis Hippocratis, Galeni, Prosperi Martiani, Vallesii, Lommii, Herculis Saxoniæ, Fernelii & Sydenhami, qui in peripneumonia notha, in febre hyemali, imo in ipsa febre pestilenti, præmissis, quæ sudores uberrime provocarent, post viginti quatuor horas eadem usus est, confirmat. De cætero opus hoc suum claudit Clarissimus Freind epistolis, a Sedgwick Harrison & Ioanne Bate acceptis, in quibus purgationem in variolarum Confluentium febre secundaria non minus proficuam quam necessariam esse, variis historiis & curationibus confirmatur.

CHRISTIANI IOANNIS BOMBLE, Eccles. Batavoduri, Analysis nec non Chronotaxis Apocalypticæ.

Amstel. ex officina Henr. Strickii, 1721, 4.
Plag. 5.

APocalypsios Iohannææ ἀνάλυσιν a Campegio Vitringa magna cum eruditione, solertia & ἀκριβείᾳ conscriptam, in Actis nostris A. 1706 pag. 27 pro instituti nostri ratione recensuimus, nec dubium est, quin prolixam ab omnibus illis gratiam inierit, qui in studio prophetico, maxime apocalyptico, Coccejana principia sequuntur. Ex hoc ipso Commentario Apocalyptico, cujus altera editio A. 1719 prodiit, Autor noster præsentem concinnavit *Analysin* & *Chronotaxin*, quam præscitu consensuque S.R. Vitringæ edidit. Et quidem in *Analysi* totius systematis ideam exhibet ipsissimis Vitringæ verbis, integram Apocalypsin in tres partes majores, prologum, revelationes, statum eccle-

ecclesiæ cum interiorem in VII epistolis ad totidem ecclesias Asiaticas, tum exteriorem in VII sigillorum, VII tubiciniorum ac utriusque bestiæ visionibus repræsentantes, & epilogum dispescentis. In *Chronotaxi* vero per octo columnas parallelas implementa apocalyptica complectitur, &, quis in quavis periodo ecclesiæ status interior, quisve exterior fuerit, quæ fata ecclesiæ generaliora, & præsertim Romæ, tam paganæ, quam antichristianæ, fuerint, quæve futura sint, citatis semper novæ editionis paginis, luculenter commonstrat, ita ut ex hisce tabulis, quæ ex mente Vitringæ in Apocalypsi vel parallela vel distincta, nec non quæ vel jam impleta, vel adhuc exspectanda sint, uno quasi intuitu conspici possint. Quapropter non male sibi consulet, qui novam Commentarii Vitringæ in Apocalypsin editionem comparaturus, hasce plagulas, eadem forma expressas, cum illo compingi curaverit, quas, si Commentarius non jam editus fuisset, ipse Vitringa absque dubitatione ulla se libro suo vel præmissurum, vel subjecturum fuisse, litteris ad Autorem datis affirmavit.

AN ESSAY ON THE USEFULNES OF Mathematical Learning.

h. e.

TENTAMEN DE USU STUDII MATHEmatici. Editio secunda.

Oxonii, apud L. Lichfield & S. Wilmot, 1721, 8.
Prostat etiam Londini apud J. Knapton, R. Knaplock, W. Innys & J. Morphew.
Plag. 2½.

AUtor studii Mathematici usum demonstraturus iisdem utitur argumentis, quibus alii idem commendarunt in hoc studio cum laude versati. Ostendit nempe, quod mentem perficiat, quod aliis scientiis ac artibus adminicula præstet, quod denique salutem generis humani variis modis promoveat.

* * *

Digitized by Google

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Martii Anno MDCCXXII.

HISTORIA GENEALOGICA PRINCIPUM Saxoniæ superioris &c. omnia ex monumentis fide dignis & magnam partem hactenus ignotis demonstravit JO. GEORGIUS ECCARDUS.

Lipsiæ, apud Jo. Friderici Gleditschii B. Filium, 1722, fol. Alph. 4 plag. 6 fig. æn. 4.

CUm celeberrimo Eccardo, editis Originibus Austriacis, doctis sane & ingeniosis, a nobis etiam Mense anni superioris Augusto laudatis, alia fuerint ad manus non minus egregia, edita partim, partim edenda, ad Germanorum & Saxoniæ max me superioris Principum origines & genus pertinentia, *re-ctius sane* consuli non potuit harum literarum studiosis, quam ut *illa* omnia in hoc, cujus titulum attulimus, volumine juncta ederentur. Nostrarum in hoc opere partium esse videtur, omnia atque singula ordine adducere atque explicare, ut de ista Principum Saxoniæ superioris historia genealogica certius & distinctius hæc nostra legentibus constet.

Principia tenet *Stemma Witechindi M. Ducis Saxonum a fabulis liberatum*, ubi, postquam Majores Witechindi, longo ordine illustri Duci affícti, c. 1, filii etiam & nepotes nulla veterum monumentorum fide subnixi tanto stemmati c. 2 exemti sunt, Wicbertus Witechindo filius c. 3 asseritur, Mathildi Witichindæ, Henrici Aucupis Uxori, c. 4 Theodericus Comes Pater, Reginbertus Avus, Walbertus Proavus, Wicbertus Witechindi F. Abavus tribuitur, Imadingi, inter quos & S. Meinuercus est, ab *Imado Comite*, Reginberti F. Theoderici Fratre c. 5 deducun-

tur, Sereniſſimi Saxoniæ Electores & Duces ex Noſtri ſententia non niſi per fœminas Witichindo junguntur.

Secundo loco ſunt *Origines Sereniſſimæ domus Saxonicæ* libris duobus explicatæ. Arceſſit eas Cel. Eccardus Libri I c. 1 a Burcardo, quem Regino an. 892 Ducatum Thuringiæ accepiſſe ſcribit. Walachonem huic fuiſſe patrem, Miracula S. Walpurgis teſtantur. Burcardum quendam III fuiſſe avum, Burchardum II fuiſſe proavum, Burchardum I Comitem ſtabuli in aula Caroli M. fuiſſe abavum, conjectura nititur doctiſſimi Autoris. C. 2 Burcardus ille Thuringiæ Dux, ſuis Buco aut Buzicus, qua ſolebant ratione in media iſta ætate ſcriptores nomina Virorum illuſtrium ex vulgi uſu contracta atque immutata ſuis inſerere monumentis, filios ſine dubio habuit, & quidem ut colligere eſt, Burcardum Comitem, generum Regis Conradi, argumento nominis, & Tete ſeu Dedonem Comitem in illius ævi tabulis occurrentem, Theoderici Patrem. Thuringus ille fuit, & Dedonis nomen eſt idem cum illo Theoderici, quæ in ea familia poſtea alternis quaſi vicibus uſurpata ſunt. Theodericus, Dedonis I Filius eſt ille Theodericus de tribu Buzici, ut Ditmarus ait, ut Noſter interpretatur, e genere Burcardi, a quo Sereniſſimos Saxones recta deſcendere linea, extra omnem dubitationem poſitum eſt c. 3. Si quid eſt obſcuritatis, quod in Theoderici poſteris ad Henricum Illuſtrem usque morari poſſit, harum doctrinarum cupidos, illud libro Originum ſecundo diſcuſſum eſt.

Tertia eſt *Hiſtoria Genealogica, primorum Marchionum orientalium e ſtirpe Ervini, Sifridi & Chriſtiani.* Marchia in Saxonia fuit duplex: Septentrionalis altera adverſus Normannos & Slavos Albis inferioris accolas, altera Orientalis ad Albim, ubi Salam recipit, Sorabis oppoſita, ſede Comitibus Alſteti primum, inde Merſeburgi conſtituta, quibus acceſſit Miſnenſis adverſus Slavos Milcenos ordinata, c. 1. Marchiones orientales eruit Noſter Eruinum Patrem Hathaburgis, ex qua, vidua licet velata, Henricus Auceps juvenis filium ſuſceperat Tancmarum, Sifridum, cujus matertera nupſerat Eruino, Geronem, Sifridi Fratrem, c. 2 Chriſtianum, Hiddæ, Geronis ſororis, ma-

maritum, c. 3, cui fuit filius Gero II, nepos Ditmarus IV, pronepos Odo II ſuæ gentis ultimus, c. 5, frater Ditmarus, cujus ex nepte Hilda pronepos fuit Eſico Comes Ballenſtedenſis, Principum Anhaltinorum ſator, c. 4.

Proxima eſt *Hiſtoria Genealogica primorum Miſniæ Marchionum gente Eccardingorum.* Et hi Witichindei ſunt, ſi credimus Recentioribus; ſed vix eſt, ut alia certa fide afferri poſſint, quam Guntherum obtinuiſſe Comitatum, mox accepiſſe Rigdagum, forte Guntheri affinem, & Rigdago mortuo, Eccardum I filiosque Hermannum & Eccardum II, celeberrimum Marchionem, Sagittario peculiari libro dictum, qui hic inter probationes, quæ vocantur, integer legitur.

Origines Eccardingicas excipit *Hiſtoria Genealogica Marchionum Miſnenſium ex Wimarienſium Comitum ſtirpe.* Wilhelmus Thuringus, Eccardo II occiſo, ſucceſſit, qui Noſtro origine videtur eſſe Francus, Wilhelmi, qui iram Ottonis I in ſeditione Ludolfina incurrit, filius, Popponis nepos, Popponis Thuringorum Ducis & Marchionis littoris Sorabici pronepos, Popponis Comitis in Francia abnepos. Ita videtur Noſtro, qui & filios duos, Miſniæ Marchiones Wilhelmum & Ottonem, immo omnem iſtam gentem Wimarienſem explicat.

Sexta ordine eſt *Hiſtoria Genealogica Marchionum Miſnenſium ex Veterum Principum Brunſuicenſium ſtirpe.* Ottoni Orlamundano ex ſtirpe Wimarienſi ſucceſſit in Marchia Miſnenſi Ecbertus I Comes Brunſuicenſis, ex Noſtri ſententia Brunonis I pronepos, qui Henrici Bavariæ Ducis filius ſecundo genitus, Ottonis I ex hoc fratre nepos habetur. Ecberti I filius Ecbertus II Marchio Miſniæ ἄπαις mortuus eſt.

Marchionibus Miſnenſibus jungas *Thuringiæ veteres Landgravios*, quorum *Hiſtoria Genealogica* illorum origines proxime conſequitur. Conditor gentis eſt Ludovicus Barbatus, primus Thuringiæ Landgravius, Conradi II Imp conſanguineus, ſi diplomatum fidem ſequaris. Qui vero, cum Ludovicus & Hugo fuerint Carolingi? A Giſela nimirum Conradi II Uxore cognationem repetendam eſſe, exiſtimat Eccardus. Giſelæ pater fuit Herimannus, avus Udo Franciæ Dux, proavus Udo, proavia Heriberti I

ti I Veromanduensis Comitis filia, cui Heriberto abavum Carolum M. tribuit Buccetius & Sammarthanus. Distichon itaque anti quum, quod in Historia de Landgraviis legitur:

Quando post decimam numeratur linea quarta,
De Carolo magno processit Gisela prudens.

sequentem in modum est emendandum:

Quando post *ternam* numeratur linea quarta &c.

Sed & Ludov. & Hugo frater sanguinis Veromandui fuisse videntur. In ista gente Hugonis, & Wigmanni nomina fuere solennia; Hugo autem filium habuit Wigmannum. Ipse adeo Hugo videtur Wigmanni Comitis Gandavensis fuisse nepos, qui Luitgarden duxit Arnulphi de Flandris & Adelæ Veromanduæ patre Heriberto II satæ filiam. Hac ratione, quamvis Parentum nomina nesciamus, si Ludovicus & Hugo filia Luitgardis & quodam forte illustri Hassiæ Principe sunt prognati, satis apparet Ludovicum & Giselam esse consanguineos, cum Heribertus II illius abavus, & Udonis uxor hujus proavia patrem eundem habuerint Heribertum I, Caroli M. abnepotem. Hæc primo capite traduntur, II de iisdem fratribus, III de Ludovici Saltatoris, IV de Ludovici III, V de Ludovici IV Ferrei, VI de Hermanni Landgravii liberis disseritur. Inter monumenta adjecta Historia de Landgraviis Thuringiæ duplo auctior ex MSto exhibetur.

Accedunt loco octavo *Origines Anhaltinæ*, sane antiquissimæ, si Nostri conjecturas tuas facias. Inter Alberti Ursi certissimi Anhaltinorum conditoris majores sunt Albion Witechindi M. Amicus & Comes, & Hessi sive Esico Comes Osilfalorum, Hessi filia Gisela nupsit Unwano, ex quo matrimonio natum Bernhardum ex Reginhilda Bernhardi II & Orwini, ex Helinburge Unwani, Adalwerti, Asic, Edirami patrem, satis loquitur Vita Luitbirgis Reclusæ a Pezio edita. Unwani I patrem fuisse Albionem, Abbonem, Adelbertum I & Adalwertum Unwani I nepotem esse illum Ezerd, quem Chronicon veteri Saxonica lingua scriptum progenitorem ait Lotharii Imperatoris, non est nulla prorsus Cel. Eccardi conjectura. Ejusdem chronici fide Ezerdi filius est Theodericus I, nepos Bernardus III, pronepos Benno seu Bernardus IV, abnepos Theodericus II, cui Marchioni

Digitized by Google

chioni Septentrionali Efico IV fuit confrater, autoritate Ditmari. Hunc Efiſonem IV cum Efiſone V confudiſſe videntur Recentiores, cui filium tribuit Noſter, Hildæ Hodonis Marchionis filiæ maritum, forte Adelbertum III, nepotem Efiſonem V Ottonis Ballenſtedenſis, qui Alberto Urſo pater fuit, avum.

Originum Anhaltinarum latus claudunt *Origines Regiæ Ducum Sabaudicorum domus*, & *Stemma Deſiderii Regis Longobardorum geminum*, quas hujus Voluminis partes indicaſſe ſufficiat, quod noſtram Germaniam non æque prope attingant, & ſuperſint, quæ dici poſſunt de poſtremis duabus diſſertationibus Eccardianis, opera, quod vernaculo ſermone conſcriptæ ſunt, germanicæ linguæ expertibus, ut ſperamus, non ingrata.

Prior conſcripta eſt ante annos decem, cum Alexius Princeps magnæ Ruſſiæ Hæres in matrimonium duceret Brunſuicenſem Ducem Charlottam Chriſtianam Sophiam, ut omnibus cognitum ſit & perſpectum, ſanguine dudum junctos bene connubio jungi. Progenitor ultimus eſt Romanus Imperator Conſtantinopolitanus, Pater Annæ & Theophaniæ. Anna Wlodomiro ſive Baſilio Ruſſorum Principum, qui Chriſti ſacra venerati ſunt, primo nupſit, reliquorum Czarorum parens, niſi quod maſcula progenie in Iwano Baſilowizio deficiente, illud faſtigium per Mariæ Iconomaſiæ, filiæ Iwani Baſilowizii cum Fedore Nikitzeno Romanovio nuptias ad Michaelem Federowizium, Petri, qui nunc cum maxima dignitate rerum potitur, avum tranſlatum ſit. Theophania filiam habuit Michtildem Ezonis Comitis Palatini conjugem, ex quo matrimonio nata eſt Richenza, Micislao Poloniarum Regi nupta. Micislai pronepos Boleslaus Kriwouſty Polonorum Rex filium ſuſcepit Wladislaum, Piaſtorum in Sileſia Ducum ſatorem, cujus poſteros ſi luſtramus, deprehendere eſt, trinepotem Henricum IV Ducem Saganenſem filiam Eliſabetham Erneſto Duci Brunſuicenſi in matrimonium collocaſſe, quorum Principum trinepti Eliſabethæ, Erneſti Ducis Brunſuicenſis filiæ, Joannis junioris Ducis Holſato-Sonderburgenſis nepti, jungitur Princeps Holſato Sonderburgica Elilabetha Juliana, Antonii Ulrici Ducis Brunſuicenſis & Luneburgenſis Uxor, Charlottæ Chriſtinæ Sophiæ Ruſſiæ Principis

Avia. Hæc satis concinne tradita sunt, neque tamen in eo subsistit diligentissimi Viri industria.

Ostendit scilicet, Henrici, Patris Henrici Leonis, sororem Juditham, Friderici Barbarossæ matrem, Philippi Imp. aviam, Mariæ proaviam fuisse, cui, Henrici Magnanimi Ducis Brabantiæ Uxori, jungitur proneptis Maria, Amadæi V Sabaudi Uxor, Annæ Andronici Imp. Constantinopolitani conjugis Mater; hanc vero Annam habuisse abnepotem Zoen, Uxorem Iwani Basilowizii, Mariæ Iconomasiæ proavi. En Welphos Czarorum Majores! Rationibus aliter subductis Wilhelmus Henrici Leonis filius in matrimonium duxisse dicendus est Helenam, Waldemari I Daniæ Regis & Sophiæ filiam, proneptim ex materno genere Zaslai seu Demetrii, qui ipse Wlodomirum I Russiæ Principem avum habuit. En inter Welphorum progenitores Russos!

Altera & ultima dissertatio demonstrat, eos, qui Fridericum ultimum Austriæ Ducem conjugem habuisse principem Brunsuicensem contendunt, fabulam narrare. Evenerat in itinere, ut, præsente Nostro, sermones de Augustissima Gente Austriaca cæderentur, cui deesse prolem cum alii multa pietate quererentur, non nemo e confabulantibus, in fatis, inquit, est, ut Austriaci connubiis Brunsuicensibus exstinguantur, idem enim veteri genti contigit. Refutari non poterat iste error, quod libri iter facientibus deessent: sed Noster domum reversus deprehendit, errorem esse a multis, & ab ipso Hennigesio erratum, sed certo certius errorem, ut ex iis, quæ ex ipsa dissertatione repetemus, patebit. Fridericus Austriacorum ultimus natus circa A. 1204, A. 1246 cæsus. Conjugem ex Brunsuicensibus aliam habere non potuit, quam Henrici Leonis filiam aut neptem. Filias Leo habuit ex Clementia Zaringica Anonymam & Gertrudem, ex Mathildi Anglica Richenzam, Mathildem, Alienoram, ex Concubina Mechtilden; Anonyma, teste Saxone Grammatico, Canuto Waldemari Daniæ Regis filio, desponsata, in pueritia obiit, sorore Gertrude in illum torum succedente; Richenza, ex Pontani autoritate, nupsit Waldemaro Canuti fratri, Mathildis Godofredo Comiti de Pertico, teste Roge-

Rogero Hovedeno, Alienora Comiti cuidam, quod ex Gervasii Tilberiensis verbis colligitur. Mechtildin, Concubinæ filiam, Borwinus Princeps Mecklenburgicus thalami sociam ascivit, teste Arnoldo Lubecensi; immo si tempora consulamus, omnes hæ nobilissimæ fœminæ, Friderico in infantia adhuc constituto, mortuæ sunt. Henrici Leonis filii fuere Henricus Comes Palatinus, Otto Imperator, Wilhelmus. Henricus filias habuit Agnetem & Irmengardem. Illam duxit Otto Bavarus, coævis magno consensu id firmantibus, hanc Hermannus IV Marchio Badensis, ut ex Chronico Augustensi constat. Otto Imperator sine prole obiit, nec alii Wilhelmo liberi, præter filium Ottonem infantem, ejusdem ætatis cum Friderico Austriaco, ut hac una paris ætatis conjectura efficiatur, huncilli non fuisse generum. At enim vero ex probis etiam rerum nostrarum Scriptoribus satis demonstrari potest, ex Ottonis Infantis filiabus Helenam Hermanno Thuringiæ Landgravio, & secundis nuptiis Alberto Saxoniæ Duci, Mechtildem Henrico Anhaltino, Elisabetham Wilhelmo Romanorum Regi, Adelheidem Henrico Landgravio Hassiæ, Agnetem Witzlafo III Rugiorum Principi nupsisse. Ipse Fridericus Uxores habuit Gertrudis Reginæ Hungariæ Sororem & Berchtoldi Ducis Meranensis filiam, & Agnetem, prioris Uxoris ex fratre Ottone Meranensi neptim; utrique nuncium remisit, & antequam tertias celebrare posset nuptias, in prælio A. 1246 occisus est.

Opere doctissimo inspecto nos moratur Præfatio, in qua Celeb. Eccardus primum contra Cl. Zollmannum disputat, qui Stemma Buzico-Saxonicum haud ita pridem nobis dedit, inde aliam Austriaci Marchionis Leopoldi illustris originem affert, *quam* quidem M. R. Pezius sibi nuper reperisse visus est. Zollmanni varia in isto stemmata se offendisse scribit παροράματα, potiora tamen hæc existimat. Quod Cl. hic Stemmatis Buzico-Saxonici Autor Theodericum Ducem sive Marchionem Septentrionalem falso eundem crediderit cum Theodoro Buzicio; & quod Buzicii nomen a castello quodam Budzico perperam derivet, quæ si tam falsa sunt, uti ea esse ait Eccardus, omne illud Buzico-Saxonicum stemma vastam trahit ruinam.

nam. His autem utitur rationibus Noſter; Theodericum Marchionem obiiſſe A. 985, ex Zollmanni ſententia A. 975, Theodericum Buzicium A. 982, teſte Fuldenſi Necrologio; Theodericum Buzicium a Ditmaro appellari *egregiæ libertatis Virum*, quod Noſter interpretatur, nullo Comitatu aut alia dignitate inſignem: Dedonem etiam filium Buzicii ante non fuiſſe Comitem, quam Merſeburgenſis ab Ottone III conſtitueretur; eundem Dedonem Theoderici Marchionis & Comitis filiam Thietburgam duxiſſe, quod eſt, duxiſſe Sororem, ſi Theodericus Comes Thietburgæ Pater & Buzicius, cui filius Dedo, unus fuerit; Caſtellum illud, unde Buzicii nomen derivatum vult Cl. Zollmannus, non *Budzico* ſed *Budizco* in diplomatibus appellari, pertinuiſſeque ad Marchiones Orientales, cum Theodericus Septentrionalis fuerit; ſeculis undecimum antecedentibus Comites a Caſtris rariſſime denominari; aut, ſi denominentur, exemplo Sifridi & Bionis *Comitum Merſeburgenſium*, Brunonis *Comitis Harneburgenſis*, non dici unquam eosdem Comites *de tribu Merſeburgi*, *de tribu Arneburgi*, Tribum nunquam non gentem, additum nomen Autorem illius denotare.

M. R. Pezius in Diſſertationum ſcriptoribus Auſtriacis præfixarum quinta Albertum gladio percuſſum dixerat Leopoldi illuſtris patrem, quod nos quoque, cum Menſe ſuperioris anni Auguſto de iſto volumine verba faceremus, dubii tamen & doctiſſimi Patris rationibus non ſatis confiſi, retulimus. Alia etiam ſententia circa iſtud momentum eſt Celeberrimi Eccardi, cui Leopoldus Illuſtris audit filius Adalberti de Mertala vel Amardela, cujus Hermannus Contractus meminit, nepos Bertholdi Comitis, qui, Hepidanno teſte, Pater fuit Adalberonis, pronepos Henrici Comitis A. 902 occiſi, quem Adelberti A. 905 ultimo ſupplicio affecti fratrem, Ottonis Saxoniæ Ducis Generum facit noſter Autor. Hæc & alia, quæ de fratribus etiam & poſteris Leopoldi afferuntur, nunc conjecturis nituntur, nunc autoritatibus firmantur, ut adeo omnium illorum, qui his antiquiſſimis Auſtriacorum rebus delectantur, hanc præfationem conſuluiſſe, interſore credamus. Utramque litem componere, noſtri non eſt inſtituti.

NICO-

NICOLAI TRIVETI, DOMINICANI, Annales sex Regum Angliæ. E præstantissimo Codice Glastonienſi nunc primum emendate edidit ANTONIUS HALL, *A. M. Coll. Regin. Oxon. Socius.*

Oxonii, e Theatro Sheldoniano, 1719,8. maj.
Alph. 2 plag. 4

Fidem nunc liberavit Cl. Hallius, quam de edendo Triveto dederat, cum Lelandum de Scriptoribus Britannicis publici juris faceret, a nobis in Actis Anni 1710 p. 149 seqq. commemoratum. Etenim dignus erat ejus industria Trivetus, qui Guilielmum Malmesburiensem, ut videtur, continuaturus, res Anglicas inde a Stephano Rege ad obitum Eduardi IV, quo regnante vixit, hoc est, ab A. 1136 ad A. 1307, non modo præter morem illius sæculi terse atque eleganter, verum & tanta fide ac dexteritate descripsit, ut eum fere solum ducem secuti sint & propemodum exscripserint Matthæus Westmonasterienſis, Thomas Walsinghamus in Eduardo I, Ioannes Rossus aliique. Etfuere quidem jam antea, qui librum hunc in Anglia edere parabant, Joannes Fell imprimis & Henr. Whartonus, *sed horum* spem fefellit eventus; imo Lucas Acherius eum Spicilegii Tomo VIII e Codice Bigotiano, minus tamen præstante, indocto insuper librario usus, sed adjutus judicio & ingenio Hadriani Valesii, vulgavit. Enimvero Nostro demum ea contigit felicitas, ut Codicem præstantissimum Glastonienſem nactus, lacunas Acherianæ editionis plurimas suppleret, atque adhibito quoque alio Codice vetusto Collegii Mertonienſis, ut & ejusdem Autoris Commentariis Gallicis, qui MSti exstant in Collegio Magdalenenſi, genuinum operi splendorem redderet. Ut prætermittamus præclara Autorum, Lelandi puta, Balei, Pitsei, Leandri Alberti, Simleri, Ant. Senensis, Alf. Fernandez, Possevini, Spelmanni, Vossii, Bakeri, Acherii, Altamurae, Whartoni, Nicolsoni, Tyrrelli, Dupinii, aliorumque de Triveto variisque ejus scriptis judicia, huic editioni præmissa; *illud* tacere non possumus, Autorem hunc subinde ipsa docu-

p. 30. menta authentica singulari cura & industria insperfisse. Sic ad A. 1115 exhibetur Bulla, qua Pontifex Hadrianus IV Henrico II A. R. potestatem occupandæ Hiberniæ ea lege concedit, *ut de singulis domibus annuatim unius denarii beato Petro solvat pensionem.* Exstant porro ejusdem Henrici ad Alexandrum III
62 Pont. Litteræ, in quibus de Filiorum rebellione graviter queri-
68. tur, ut & aliæ Archiepiscopi Cantuariensis ad Episcopos Eliensem & Norwicensem, quibus hortatur eos, ut abolendam curent legem, qua sola excommunicatione punitur is, qui clericum occiderit, cum contra Judæi aut vilissimi laicorum occisor
158 morte puniatur. Legitur & hic diploma, quo Johannes Rex, Innocentii III Pont. amicitiam sibi conciliaturus adversus Gallos, eidem Regnum universum mille marcis, Angliam scilicet septingentis & Hiberniam trecentis censuale constituit A. 1213;
198 quanquam postea A. 1245 legati Angliæ ad Concilium Lugdunense missi, censum hunc annuum, quippe Regio consensu non
269 promissum, & ab Archiepiscopo Cantuariensi totius Regni nomine pridem revocatum, Pontifici negaverint. Ad A. 1291
273. 294. Literæ Procerum Scotiæ, Eduardum IV supremum Scotiæ Dominum agnoscentium, & ad A. 1292 rursusque ad A. 1296 ipsa
318 homagii Regi a Scotis præstiti formula, sed & ad A. 1301 Bonifacii VIII litteræ ad Eduardum IV, quibus Scotiam Ecclesiæ
320 vindicat, & Regis ad Concilium Lincolniæ convocatum litteræ,
330 quibus prolixe admodum jus suum in Scotiam vindicat, tum & ejusdem responsoriæ ad Pontificem, fisluntur. Neque illud omittendum, quod passim etiam Autor rerum a Germaniæ Im-
151 peratoribus ac Regibus gestarum mentionem injiciat. Ita Ottonem IV testatur in Angliam ad Johannem Regem avunculum venisse, pro cujus subsidio Rex a Clericis & laicis tertiam decimam partem bonorum acceperit. Nimiæ tamen credulitatis
262 dedit indicium, ubi de eodem Ottone sequentia annotavit: *Miles quidam Anglicus, dictus* Joannes de Benavilla, *qui sub isto Ottone pluribus militaverat annis, sæpe de illo cum magna devotione referre solebat, quod cum instante morte viaticum recipere (quia nihil retinere poterat) non auderet, tamen corpus Christi ad instantiam ejus, ut illud videret, all. tum humiliter adoravit:*

vit: & cum quasi amplexaturus brachiis expansis, nudato pectori approximaret, hostia illa in loco ubi cor latuit subito facta apertura, intravit prosiliens de manibus sacerdotis, & absque omni cicatricis vestigio reclusus est locus, sicque decumbens spiritum reddidit. Denique id quoque memorandum ducimus, Autorem Eruditorum, quorum obitus in hoc temporis intervallum, in quo versatur, incidit, ut Petri Lombardi, Thomæ Aquinatis, aliorumque vitas & scripta diligenter recensere. Premittit ultimo loco Cl. Editor *Nic. Triveti Annalium Continuationem*, ut & *Adami Murimuthensis Chronicon, cum ejusdem Continuatione*, quibus forte & *J. Bostoni, Monachi Buriensis, Speculum Cœnobitarum* accedet.

THOMÆ SPROTTI CHRONICA: E Codice antiquo MS. descripsit ediditque THO. HEARNIUS, qui & alia quædam opuscula e Codicibus MSS. authenticis descripta subjecit.

Oxonii, e Theatro Sheldoniano, 1719, 8 maj. Alph. 2 plag. 6 & tab. æn. 1.

PErgit de historia præcipue bene mereri Cl. *Hearnius*, sive curatius recudendo jam edita, sive anecdota e MSptis indefesso *labore* producendo; quorum tamen operum numerus adeo exiguus imprimi solet, ut paucissima extra Angliam conspiciantur, & quædam immenso pretio (ut Itinerarium Angliæ *Jo. Lelandi* A. 1711 & 1712 IX Voll. in 8 Anglico idiomate editum, novem, & *Guil. Camdeni* Annales e Codice Autoris manu correcto multisque additionibus aucto 1717 III Voll. in 8 recusi, tribus Guinecensibus) apud ipsos Anglos veneant. Equidem *Thomas Sprottus*, seu, ut aliis vocatur, *Spottæus*, qui circa A. 1272 claruisse fertur, minime ad *Triveti* modo memorati laudem accedit, quippe nec elegantia ipsi nec industria comparandus: præterea nondum persuadere nobis potuit Cl. Editor, eundem esse, quem Lelandus & reliqui autorem Historiæ Cantuariensis & sui Cœnobii tradunt, etsi in eo laboret, ut majoris operis sceleton hic exhiberi probet; dignus tamen videbatur hic Autor, qui non æterna nocte premeretur. Præfati-

fationem, quam Cl. Editor præmisit, satis verbosam, sed, ut videtur, extemporaneam vix est, ut attingamus; certe haud pauca immiscuit aliena, ut aliquid documentorum præfationi posset subjungere. Nam ut *Sprottum* non solum Chronologiam, minus accurate secutum, nec tamen ideo contemnendum probet, Epistolam producit *Jo. Pearsoni* ad *Ed. Bernardum*, qua de falsa Josephi chronologia erudite disserit. Dum se porro ingentem codicum vim inde ab adolescentia volvisse & Cl. *Millio*, *Grabio*, aliisque auxilio fuisse testatur, optat, Virum quendam eruditum varia scribendi genera vocumque compendia in conspectum proferre, quale quid moltus fuerit *Henr. Spelmannus*, cujus specimen passim in Bibliothecis lateat. Attexuit quoque *Sprotto* ad molem faciendam monumenta historica, aliunde collecta, nimirum Anonymi Chronica de tempore mundi e Bibl. Cottoniana descripta, quæ duas tantum paginas complent; Tractatum de Cœnobiis Petroburgensi & Rumesiensi, ex obsoleto & detrito Codice; *Nicolai Cantalupi* Historiolam de antiquitate & origine universitatis Cantabrigiensis, de cujus versione Anglica in Actis anni superioris p. 334 sqq. abunde diximus, deniq; Fragmenta e veteri Chronico Anglicano de rebus Eduardi IV ab autore coævo scripto. Ipsa quidem *Sprotti* Chronica duabus partibus dividuntur, quarum prima ab exordio mundi ad A. C. 1325 excurrens res fere tantum in Ecclesia a Pontifice & Episcopis gestas exhibet, altera in antiquitatibus Anglicis eruendis fere versatur, initio a triginta Cecropis filiabus in Angliam casu delatis facto, & fine ad A. 1339 posito. Ne
p. 19 nihil demus speciminis, notat Autor, uxorem Nini Semiramidem primam invenisse usum braccarum. Numam observat primum pecuniæ conum fecisse ex argento & nomen suum super-
21. scripsisse, unde a Numa dictus numus; pecuniam vero *dici a* pecude, quod illa primo fieret de corio pecudum, quam Saturnus postea ex ære finxerit. Julium Cæsarem credit A. U. C. 36
30 in Angliam delatum, ab Anglis annuum tributum trium millium
62. librarum obtinuisse. Dum Lotharium Imp. A. 950 monastico habitu susceptio obiisse refert, addit: *De cujus anima inter angelos & dæmones fuit altercatio: nam angeli animam monachi, de-*

damnas animam Imperatoris quærebant; sed orantibus monachis, illi qui corpus distrahebant fugati sunt. Ceterum illud speciatim memorabile observat in Autore nostro Hearnius, quod Edmundi *Ferrei Lateris* cognominati matrem, uxorem revera fuisse Ethelredi non concubinam tradat, quod recentiores Historici negent, ut Edmundum pro filio illegitimo venditent.

THE LIVES AND CHARACTERS OF ALL the Protestant Bishops of the Church of England &c.

h. e.

VITÆ ET CHARACTERES, OBITUS, SEpulturæ & Epitaphia, Opera pietatis, charitatis, aliaque benignitatis munificæ documenta omnium Protestantium Episcoporum Ecclesiæ Anglicanæ, inde a Reformatione, prout ab Elisabetha Regina A. 1559 constituti sunt. Volum. I Pars I & II. Autore JOANNE LE NEVE.

Londini, apud Wilh. & Jo. Innys, 1720, 8.
Pars I constat plag. 18, II plag. 18½.

DE Archiepiscopis & Episcopis Angliæ a primis fidei Christianæ in illa initiis ad A. 1540, quo Canonici seculares monachorum loco in Ecclesias Cathedrales introducti sunt, præ ceteris multa diligenter collegit Doctissimus Whartonus in Anglia Sacra, quam in Supplem. Actor. Erud. T. II p. 105 sqq. & 153 sqq. recensuimus. Fuerunt etiam, qui summorum quorundam sedis Cantuariensis Præsulum, sacris instauratis addictorum, memoriam scriptis publicis celebrarunt. Eminet inter illos Jo. Strypius, de historia patriæ suæ Ecclesiastica & literaria meritissimus, quippe qui quatuor priorum Cantuar. Præsulum Thomæ Cranmeri, Matthæi Parkeri, Edmundi Grindali, Joannis Whitgifti Vitas & res gestas magnis Voluminibus copiose & accurate lingua sibi vernacula persecutus est. Vid. de illis Act. Erud. A 1694 p. 315 sqq. Supplem. T. V p. 294 sqq. & A. 1712 p. 453 sqq. & Cl. de la Roche Bibl. Angl. T. V P. II p. 323 sqq.

Sic & Vita Joannis Tillotsoni ἀνωνύμως prodiit Anglice A. 1717, 8. Pariter aliorum Angliæ Præsulum, qui post Reformationem floruerunt, Vitæ hinc inde dispersæ, præsertim apud Antonium Wood in Athenis Oxoniensibus, occurrunt. Omnium autem illorum Historiam ad nostra usque tempora conscribere nemo hactenus aggressus est. Itaque Cl. le Neve, qui antea *Fastos Ecclesiæ Anglicanæ, sive Tentamen, quo ostendere conatur, quomodo illi, qui in quavis Cathedrali vel Collegiata Ecclesia, & sacello, quæ jam existunt in partibus Magnæ Britanniæ, Angliæ & Cambriæ nomine venientibus, præcipuas dignitates ornarunt, a prima fundatione ad* A. 1715 *ordine sibi successerint*, in fol. *Breves* item *Commentarios de Vita Rev. Theologi, D. Richardi Field, Canonici Vindesorienſis & Decani Glocestrienſis, Autoris eruditi librorum quinque de Ecclesia*, in 8, *Monumenta* denique *Anglicana, vel Collectionem Inscriptionum, quæ in monumentis variorum dignitate eminentium virorum, ab* A. 1600 *ad* A. 1718 *mortuorum extant*, quinque Voll. in 8. Anglice edidit, laudem meretur, quod nunc etiam omnium Angliæ Præsulum ab A. 1559 ad nostra tempora Vitas & Characteres partim ex propriis eorum chartis, testamentis, aliisque fide dignis monumentis, manu exaratis, partim e libris editis delineare & Voluminibus aliquot in compendio exhibere constituerit. Jamque in Voluminis I Parte priori Cantuarienses, & posteriori Eboracenses Archiepiscopos repræsentat. In Præfatione, parti priori præmissa, primo quidem ex eo, quod jucundum sit, majorum recordari memoriæ, & vitas eorum ante actas investigare, derivat, quod inde ab antiquissimis temporibus apud varias gentes vitæ & res gestæ aliorum scriptis fuerint expositæ. Deinde ad institutum propius accedens, innuit, se illa, quæ Strypius de prioribus Archiepiscopis Cantuariensibus, qui post reformationem vixerunt usque ad Whitgiftum, operosius pertractaverit, hic contraxisse, Vitas autem successorum eorundem usque ad Reverendissimum Wilhelmum, qui hodie sedem Cantuariensem ornat, & cui Noster primam hancce partem inscripsit, tam ex propriis eorum schedis, quam aliorum relationibus breviter descripsisse. Tandem & reliquos

Angliæ

Angliæ Præſules ſe impoſterum ſine partium ſtudio ob oculos poſiturum eſſe, promittit. Nomina autem Archiepiſcoporum Cantuarienſium, quorum vitas hic ordine exponit, ſunt ſequentis: Matthæus Parkerus, Edmundus Grindalus, Joannes Whitgiftus, Richardus Bancroftus, Georgius Abbotus, Wilhelmus Laudus, Wilhelmus Juxonus, Gilbertus Sheldonus, Wilhelmus Sancroftus, Joannes Tillotſonus, Thomas Teniſonus. Nos, cum in ſingulis Autorem ſequi nimis prolixum foret, ſaltem potiora, quæ de Joanne Tillotſono, magno etiam apud exteros nomine, & Thoma Teniſono commemorat, referemus. Natus autem Jo. Tillotſonus in pago *Sowerby*, in Comitatus Eboracenſis parochia Oliganenſi ſito, A 1630 vel ſub finem Septembris, vel initio Octobris; ſi quidem d. 3 Octob. in templo ejusdem parochiæ ſacro regenerationis lavacro tinctus eſt. Initio ab illis, qui Puritani audiunt, eſt educatus. In juventute ſua felici fato incidit in librum aliquem Chillingworthi, qui eam ipſi mentem inſtillavit, quam poſtea ſemper eſt tuitus. Licet mature primis, quas hauſerat, opinionibus liberatus fuerit, tamen vitæ, vni aſſuefactus erat, ſeveritati adhæſit, & tenerioiem erga Puritanos affectum retinuit. Cum in ſchołis Grammaticis citos profectus feciſſet, & haud vulgarem in linguis eruditis peritiam nactus eſſet, A. 1647 albo Academiæ Cantabrigienſis inſcriptus, A. 1650 prima laurea ornatus, & A. 1651 ſocius Aulæ Clarenſis in locum Clarkſoni, tutoris ſui, electus eſt. A. 1661 & 62 Curatus fuit Haketo, Vicario Cheshuntenſi in Comitatu Hertfordienſi, ibique & humanitate ſua & eloquentia militem quendam veteranum Oliverianum, qui apud Anabaptiſtas tunica rubra indutus concionabatur, ad aliud vitæ genus perduxit. A. 1663 Rector Kettonienſis in Comitatu Suffolcienſi creatus, & A. 1664, ut Londini in Collegio Lincolnienſi verbum Domini pro concione explicaret, imo & eodem anno vocatus eſt, ut die Martis Lector eſſet in Eccleſia, quæ in eadem metropoli eſt, S. Laurentii Jewrienſi, ibique præſtantiſſimos ſermones ſuos de Deitate & incarnatione optimi Salvatoris coram magna frequentia Theologorum & illuſtrioris ſortis hominum habuit. A. 1666 ſummos in Theologia honores conſecutus

p. 221

222.

223.

224.

secutus, A. 1669 Canonicus secundi ordinis in Cathedrali Cantuarienſi, & A. 1672 ejusdem Cathedralis Decanus factus eſt. A. 1675 Præbendam, quam vocant, Ealdlandiæ in Cathedrali
p. 225. Pauli Londinenſi obtinuit, quam tamen cum Oxgatenſi A. 1677 commutavit. A. 1689 Decanus Cathedralis S. Pauli, nec non
226. Clericus oratorii Regis Wilhelmi & Mariæ Reginæ conſtitutus eſt. Eodem anno collectas, quas nuncupant, in Liturgia Anglicana, a Simone Patritio primum compoſitas, a Gilberto Burneto pleniore ſpiritu & vi animatas, & a Stillingfleeto reviſas, facili eloquentia ſua expolivit, & pericopis Epiſtolicis & Evangelicis accommodatas magis reddidit. Cum Sancroftus, Archiepiſcopus Cantuarienſis, adduci non poſſet, ut juramentum fidelitatis Regi Wilhelmo præſtaret, Noſter A. 1691 in locum ejus ſurrogatus eſt. Quod autem tanta apud Regem atque Reginam gratia valuerit, ut ad illud honoris faſtigium provectus, & Epiſcopo Londinenſi antelatus ſit, inde factum eſt. Cum A.
229. 1677, regnante adhuc Carolo II, Willhelmus nuptias celebraſſet cum Maria, Jacobi Ducis Eboracenſis filia, & præcipitanter illis ex Anglia diſcedendum eſſet, rebus ad iter neceſſariis parum inſtructi Cantuariam veniebant. Hinc Bentinckus, qui comitabatur illos, vaſa quædam argentea & pecuniam, ut eo melius ipſis proſpici poſſet, a corpore, quod vocant, civili mutuo, ſed fruſtra petebat. Qua re cognita Tillotſonus, tum temporis Decanus Cantuarienſis, ſtatim & propria ipſius vaſa, & quæ
230. ab aliis mutuatus erat, cum bona pecuniæ ſumma, aliisque quæ neceſſaria illis erant, imo & ædes ſuas ad hoſpitium, donec ſecundo vento navigare poſſent, offerebat. Et has quidem declinabant, reliqua autem grata & accepta illis erant. Hinc ipſe etiam Tillotſonus admittebatur, ut Principem cum Sereniſſima ipſius Conjuge ſalutaret. Eoque factum, ut mox alii illos accederent, & Tillotſonus poſtea cum Principe & Bentincko literarum commercium coleret, & magis magisque ſeſe illis commendaret. Ceterum quarto poſt die, cum Archiepiſcopus ille Cantuarienſis conſecratus eſſet, in ſecretioris Concilii ordinem cooptatus, & poſtquam Archiepiſcopum Eboracenſem, aliosque Epiſcopos inaugurraſſet, tandem A. 1694 d. 17. Nov. in ſacello ſuo

apo-

apoplexia correptus, & linguæ usu orbatus, d. 22 Nov. ætat. 64 diem suum obiit, & in templo S. Laurentii Jewrienſi, ubi per triginta annos verba ad populum Chriſtianum fecerat, ſepultus eſt. Tanta in pauperes erat munificentia, ut, quoad ſine familia viveret, vigeſimam redituum partem in pios uſus impenderet. Apographum ſermonum ejus poſthumorum, qui duobus voluminibus in fol. prodierunt, 2500 numis aureis, quos *guineenſes* appellant, venditum eſt. Et hæc unica fere fuit hereditas, quam familiæ ſuæ reliquit poſt mortem. Rex tamen viduæ ejus A. 1695 quadringentas libras annuas donavit, illisque poſt trienium ducentas inſuper addidit. Succeſſor ejus, Thomas Teniſonus, lucem vidit Cottenhami in Comitatu Cantabrigienſi A. 1636 d. 29 Septembr. In Schola Norvicenſi Præceptore Loveringo inſtitutus, atque inde A. 1653 Cantabrigiam miſſus, inter alumnos Collegii Chriſti receptus eſt. Cum A. 1657 primam lauream impetraſſet, poſtea ejusdem Collegii Socius evaſit, ibique eo tempore Medicinæ operam dedit. Sed circa A. 1659 Richmundiæ ſacris ordinibus initiatus, Cantabrigiæ poſtea aliquamdiu Miniſter fuit Eccleſiæ S. Andreæ, ibique A. 1665 incolis cum peſtilentia conflictatis, inſervit. A. 1667 Theologiæ Baccalaureus renunciatus, mox in oppido *Braken Aſhe*, in *Norfolcia* ſito, ubi parens ejus Miniſter Eccleſiæ fuit, mox Cantabrigiæ rurſus, mox Norvici in æde S. Petri Mancroftenſi curam animarum habuit. Poſtea Rector Holywellenſis in Comitatu Huntingdonenſi, & A. 1680, cum jam eſſet Theol. Doctor, Vicarius Eccleſiæ S. Martini Weſtmonaſterienſis, & A. 1689 Archidiaconus Londinenſis factus eſt. A. 1695 Duci Monumethenſi, cum capite plecteretur, præſto fuit. Cum Vicarius eſſet Eccleſiæ S. Martini, ſcholam in parochia illa fundavit, eique Bibliothecam, libris ad promovendam literaturam utiliſſimis inſtructam, adjunxit. A. 1691 Rex, qui diſſentientes, quos vocant, cum Eccleſia Anglicana conjungere allaborabat, ſingulari Teniſoni pietate & moderatione permotus voluit, ut Epiſcopatu Lincolnienſi fungeretur. Itaque ad dignitatem illam evectus, & conſecratus eſt. Tandem A. 1694 ad ſe-

p. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 244.

p. 245 sqq. dis Cantuarienſis faſtigium aſcendit. Non ſolum multos Epi-
255. ſcopos inauguravit, ſed etiam A. 1702 Annam Reginam, & A.
261. 1714 Regem Georgium coronavit. Naturæ debitum ſolvit A.
262. 1715 d. 14 Decemb. ætat. 79, & in adyto templi parochiæ Lam-
264 sqq. bethanæ terræ mandatus eſt. In teſtamento ſuo magnam bonorum partem piis uſibus dicavit.

In Parte II Cl. Autor Archiepiſcoporum Eboracenſium Thomæ Youngi, Edwyni Sandyſii, Joannis Pierſi, Matthæi Huttoni, Tobiæ Matthæi, Georgii Mountaignei, Samuelis Harſneti, Richardi Neylii, Joannis Wilhelmi, Accepti Freweni, Richardi Sternii, Joannis Dolbeni, Thomæ Lamplughi, Joannis Sharpii Vitas ſiſtit. Nos, quæ de ultimo illorum Jo. Sharpio refert, enarrabimus. Natus ille Bradfordiæ in Comitatu Ebo-
279. racenſi A. 1644 d. 16 Febr. patre Thoma Sharpio, mercatore primario. A. 1660 Cantabrigiæ in Collegium Chriſti receptus, A. 1663 gradum artium Baccalaurei bona cum laude obtinuit, licet cum magnis antea & corporis & animi infirmitatibus eſſet conflictatus. Nam per maximam temporis partem laboraverat quartana, quæ diuturnitate ſua hypochondriacam melancholi-
280. am ipſi concitaverat. A. 1669 artium Magiſter creatus, & ſacros ordines conſecutus, Henrici Mori commendatione Heneagio Fincho, tum temporis Procuratori Regio Generali, a ſacris domeſticis eſſe cœpit. Eodem anno Magiſter artium
281. Oxonienſis declaratus, A. 1672 ad Archidiaconatum Bercherienſem, & A. 1675 ad Canonicatum Norvicenſem promotus, & Rector præterea S. Bartholomæi apud Londinenſes, & mox S. Ægidii in Campis in Comitatu Middleſexienſi factus eſt. A. 1676 tori ſociam elegit Eliſabetham, filiam Wilhelmi Palmer, Equitis Winthorpi in Comitatu Lincolnienſi, natu minimam.
282. A. 1679 Londini Theologiæ Profeſſionem in Collegio S. Laurentii Jewrienſi, & Cantabrigiæ ſummos in illa honores, & A. 1681 Norvici Decani dignitatem impetravit. A. 1686 ſilentium ipſi imperatum eſt, quod occaſionem arripuerat, in quibusdam ſermonibus ſuis doctrinam Eccleſiæ Anglicanæ a Pontificiis erroribus vindicandi. Cumque Epiſcopus Londinenſis abnueret, ſacri muneris adminiſtrationem illi inhibere, ipſi illa

non

Digitized by Google

non minus inhibita est, ac Sharpio nostro, qui tamen paulo post functioni suæ est redditus. A. 1688, Jacobo II Regi a sacris esse jussus, juramentum præstitit. A. 1689 Decanus Cantuarienſis consecratus, & A. 1691 Archiepiscopatus Eboracensis insula decoratus est. A. 1702 in coronatione Annæ Reginæ sermonem solennem habuit ad Iesaiæ XLIX, 23. Ex eodem tempore illi a Consiliis intimis & eleemosynis fuit. Mortuus est Bathoniæ A. 1713 d. 2 Febr. ætat. 69, & sepultus Eboraci in Cathedrali sua eodem, quo natus est, die. Ceterum multi procul dubio optabunt, ut, cum Clar. le Neve Vitas Reverendissimorum Angliæ Præsulum exponat, scriptorum, quibus elaborandis nonnulli haud exiguam vitæ partem impenderunt, Catalogum singulis adjecisset. 283. 283. 285. 288.

HISTOIRE CRITIQUE DE L' ETABLISSEMENT des Bretons dans les Gaules, & de leur dependence des Rois de France & des Ducs de Normandie &c.

i. e.

HISTORIA CRITICA DE SEDE BRITONUM inter Gallos stabilita, Regibus Franciæ & Ducibus Normanniæ subjectorum, Autore Abbate de VERTOT, Collega Academiæ Regiæ Inscriptionum litterarumque politiorum.

Tomi II.

Parisiis, apud Franc. Barois, 1720, 12.
Alph. 1 plag. $11\frac{1}{2}$.

MAgnam eruditionis historicæ gloriam in orbe litterato jam dudum consecutus est Cl. *Vertotius*, variis ingenii monumentis, historiam cum veterem, tum recentiorem illustrantibus; ex quibus *historiam vicissitudinum regni Sueciæ*, in Actis nostris A. 1697 p. 99, & *Reipublicæ Romanæ*, A. 1720 p. 60; *conversionum* vero *Lusitaniæ* in Supplem. T. V p. 512, & tractatum historicum *de subjectione Britanniæ* ibidem p. 144 recensuimus. Et hunc ipsum Tractatum historicum, ἀνανύμως

mus editum, a se conscriptum esse jam profitetur Autor celeberrimus, & in hac Historia critica, a nobis neutiquam prætermittenda, adversus Lobinovium, conquisitis undique historicis argumentis, tuetur, ut, motibus nuper ortis in Britannia minore, opinionem Britannorum, qui, Principes suos nemini olim subjectos fuisse contendentes, stirpe Britannica in Gallia exstirpata, sua jam sibi uti licere libertate arbitrabantur, funditus evertat, eosque in assensum & obsequium traducat. Hinc in præfatione statim monet, quod Britones priscis temporibus tanquam vasalli liberi & privilegiati habiti sint, clementiæ & liberalitati regiæ tantum acceptum esse referendum, cum Philippus Pulcher in litteris A. 1280 datis, de eorum subjectione diserte scripserit - *fidelitate ac devotione in perpetuum permansuris - - - concedimus.* Hinc veterem Britanniæ historiam, Reges Britanniæ minoris ordine enarrantem, & ad cineres Trojanos usque adscendentem, totam esse fabulam ostendit, quam, Gilda, qui Sæc. VI floruit, in fragmento suo, & venerabili Beda in historia Angliæ de Britannorum sede fixa in Gallia tacentibus, Gaufridum Archidiaconum Monumetensem, Sæc. XII, ex antiquo MSto Gualterii, Archidiaconi Oxonofordensis, concinnasse ait. Gaufridi enim, a Guil. Neubrigio falsidici nomine jam compellati, enarrationem multis scatere fabulis, adductis nonnullis, ex. gr. de sancta Ursula, de undecim millibus virginum &c. luculenter demonstrat. Hinc etiam facile apparere æstimat, quodnam de tribus illis Scriptoribus Britannicis sæculi XVI, Alano Bouchard, Petro le Baud, & Bertrano d' Argentre, Gaufridum secutis, ferendum sit judicium, de quibus singulis copiose differit, & ultimum justu Parlamenti a Nicolao Vignerio egregie refutatum esse refert. Iisdem principiis ac fundamentis cum Lobinovius, licet cautius, institisset, cujus Historiam Britanniæ minoris in Actis quoque nostris exhibuimus A. 1710 p. 18, illi tractatum historicum de subjectione Britanniæ se opposuisse; Lobinovium vero, ab Abbate des Tuilleries in dissertatione A. 1711 edita denuo impugnatum, A. 1713 sub amici nomine apologiæ quasi prodromum adornasse commemorat, monetque, sese missis reliquis quæstionibus, ad historiam Britannicam

Digitized by Google

nicam pertinentibus, missa in specie controversia de superioritate ecclesiarum Britannicarum, in hac Historia critica nil nisi subjectionem Britonum assertum ire. In tomo itaque primo Armoricam, sic dictam quod *al more* seu ad mare sita est, nomen Britanniæ a Britonibus insulanis accepisse perhibet: Britones vero ab Anglis expulsos, ab Childeberto & Clotario, filiis Clodovæi, in Gallia receptos, suos quidem habuisse comites ac judices; Regibus tamen Gallorum subjectos fuisse, & tributa solvisse, Eginhardi, Gregorii Turonensis, itemque Conciliorum Aurelianensium, Parisiensis tertii, Turonensis secundi, aliisque testimoniis, nec non silentio historicorum Græcorum & Latinorum, apud quos de regimine Britonum in Gallia ne γεῦ quidem, confirmat, testimoniis a Lobinovio adductis probe ponderatis. Et hanc quoque sententiam in Tomo secundo stabilire conatur ex historia Caroli Simplicis, quam res Britannicas exquisiturus ab ipso Autore quam optime edoceri potest. Nos obiter tantum & ὡς ἐν παρόδῳ observamus ex Cardinalis Augustini Valerii, qui vitam S. Caroli Borromæi enarravit, testimonio, T. I p. 39 allegato, Vitas Sanctorum sæpius multum inter se differre, quod in monasteriis stylo exercendo inserviant, pias cuique fabulas fingendi licentia concessa: ex quo liquido satis constat, quantum fidei vitis sanctorum a monachis conscriptis sit tribuendum.

DE DATIVA TUTELA SUB-VASALLORUM Sacri Romani Imperii Tractatio singularis, occasione publice motarum controversiarum adornata; Autore JACOBO CAROLO SPENERO *D. Jur. Feud. & Hist. in Acad. Viteberg. P. P. O.*

Halæ Magdeb. sumtu Bibliopolii Novi, 1720, 4. Alph. 1 plag. 10.

COnsultiss. Autor variis jam monumentis, tum Historiarum, tum feudalis, publicique Juris, quorum sibi curam publice commendatam videt, inclytus, in novo nuper utriusque do-

ctrinæ ſpecimine non ſine laude deſudavit, quod jam paucis lubet perluſtrare.

P. 1 & ſeqq. omnem cauſæ ſuæ rationem exponit, & illuſtrium capitum tutelas tanto ſtudioſiori providentia curandas & circumſpiciendas eſſe docet, quanto magis publici juris & ſalutis civium intereſſe videatur, quorum in manibus verſetur ſumma reipublicæ. Cujus rei conſilium cum jam inter alios Leonhardum a Pühel, Coccejum, & Romanum iniiſſe, at non niſi in ſatis obvia legum publicarum interpretatione hæſiſſe animadverteret; non inconſulto ſtudio ad magis impedita contulit animi ſui cogitationem. Sub-Vaſallorum certe cauſa tanto cupidius ipſi amplectenda videbatur, quo magis ancipiti Doctorum diſſenſu illius conſtitutionem modo ad ſola Imperii judicia pertractam, modo proximis ſubfeudorum Dominis directis reſtitutam eſſe animadverterat. Invitaverant huc Conſ. Autorem recentiſſimi controverſiarum motus, qui nuperrime Dresdæ A. 1719 de Auguſtiſſ. Saxoniæ Electoris Jure, quo ipſi de Mansfeldenſium pupillorum tutela arbitrium debebatur, publice agitati & litterarum monumentis conſignati fuere. Quid ſibi Sub-Vaſallorum nomine veniat, p. 4 fuſius exhibet, & male a quibusdam omnes illos, qui intermedio cuidam Germaniæ Domino clientelari fide pareant, hoc nomine appellari docet, quos tamen non tam Imperii, quam Principum, vi ſuperioritatis territorialis cives eſſe dudum conſtabat. Rectius §. 3 illos hoc nomine cenſet, qui, ſi comitiorum & ſuffragii jura ſpectes, immediatorum Imperii ſtatuum autoritate utuntur, potiſſimo tamen, ſi terrarum & ditionum imperium quæras, ſtatuum Jure, ſuperioritate territoriali privatos, feuda ſua, aliorum Principum autoritate confirmata accepiſſe videas. In illorum conditionem plerosque Imp. Comites variis artibus revocatos fuiſſe docet. Alios Principibus Imperii jam ante cum terris ſubjectos merita & virtus ad comitiorum Jura & immediatorum auctoritatem evexerunt, cum terras tamen Principum arbitrio eximere non poſſent. Aliis, qui jure ſuo liberi ad ſolum Imperium pertinebant, ſenſim aliorum auxilia circumſpicere, & quo tutius viverent, vicinorum Principum patrocinio terras ſuas

suas commendare duræ necessitatis leges imperarunt. Alios vis Imperii publica, & statuum communis consensus, antea liberos sub Principum clientelam revocavere, & dignitate ad Imperium, terrarum nexu ad status pertinere coegerunt. Horum causæ cum ratione dignitatis & jurium ad Imperii judicia recte referendæ viderentur, at si ex terrarum ipsos possessione æstimes, ad Sub-feudi Dominos non inique pertinerent, torsit illud mire juris Interpretes, ad quos pupillorum ejusmodi & tutelæ dativæ curam, quæ judici debetur, referendam putarent, quam ad utrosque quodammodo spectare animadverterant. Nostro quidem Autori præferendus Sub-feudi Dominus, & ad eundem recte Vasalli pupillos & tutelæ curam referri visum est, qui vivum cum omni re familiari patrocinio suo foverat atque defenderat. Fusius illud tum ex ipsius tutelæ dativæ ratione, p. 19 c. I, tum feudorum consuetudinibus p. 35 declarat. Rem omnem non tam ex Romanorum Jurium nodis extricandam, quam eruendam ex veterum Germanorum moribus p. 43 §. 13 censet, quippe quibus Feudorum nostrorum leges, postea a Francis, Longobardis, Burgundionibus excultas atque emendatas recte deberi persuadet. Horum Feuda pro diverso pacisentium arbitrio aliis atque aliis juribus usa, & modo in perpetuum gentis decus, modo in exiguæ stirpis usum, modo in masculorum, modo in nullius hæredis exspectationem data fuisse; quare non mirum, cur de Vasallorum tutela Legibus definitum nihil videamus. Postea sensim utentium consensu & auctoritate factum, ut ad pupillorum curam vocaretur proximus Feudi Dominus, qui vel alium sibi substitueret, vel ipse Vasalli pupillis ex dignitate & facultatum ratione prospiceret, ipse interea feudi fructus perciperet solus, & ubi adoleverant tandem, rationum reddendarum difficultatibus exemptus, integrum atque bona fide feudum pupillis restitueret. Unde jam non sine iniquitatis nota excludi a tutelæ Sub-Vasallorum cognitione Feudorum Dominos, docet, quibus olim vel ipsis tutelæ administrationem commendandam, vel illorum arbitrio in alios lib re transferendam fuisse constabat. Cui rei nihil obstare videbat, nisi quod, si legum provident-

dentiam ſpectes, dativæ tutelæ conſtitutio, ad competentes judices pertineat, non ad bonorum territoriique dominos, cum perſonæ, non rei dare tutorem, Romanorum placita imperaverint; ut ita prope modum male Sub-Vaſallorum tutela ad terrarum feudorumque dominos referatur, quæ ad imperii judicia tanquam Sub-Vaſallorum magiſtratus legitimos p. 78 §. 26 pertinebat, Quod etſi diffiteri non poſſit Conſ. Autor, datum tamen ab alio tutorem, invito territorii principe, feudorum diſpenſationi, quæ ad ſolum dominum pertinebat, manum adhibere non poſſe, & ejus ad minimum autoritate confirmandum eſſe, ex ipſis rerum argumentis ſatis fuſe declarat. Cap. II p. 82 contra noſtri ſententiam adverſariorum aciem diſponit. Cap. III contra illos animoſius inſurgit, qui Imperii judiciis Sub-Vaſallorum tutelam aſſerendam eſſe crediderant. C. IV p. 214 tum ex Juris Naturæ Præceptis, tum p. 210 ex veterum canonum autoritate, ex c. VI, X. de for. Compet. ex c. X & XIII. X. de Judiciis, cauſæ ſuæ præſidium quærit. At vero civilia Jura in omnia alia abire viderat Conſ. Autor, quare contra hæc munienda acies viſa. Primum erat, quod teſtamentaria & legitima tutela ne confirmandæ quidem erant Romanorum moribus, quare ſi quis agnatorum reſtaret, ne perveniri quidem ad feudi dominum, nedum quæri de dativa ejus tutela poſſe videbatur. Verum ita plane in diverſum contra Romanorum placita diſceſſere Germanorum mores, ut ne inter privatos quidem ſine judicis autoritate a Legitimis & Teſtamentariis Tutela poſſit adminiſtrari, p. 219, 57. Ipſo denique Romanorum Jure plures a judice pupillis Tutores dari docet, ſi pupillorum bona, in diverſarum provinciarum ditione ſita, ab uno curari ipſa neceſſitatis lege prohibeantur; quare ne turbentur Præſidum & Prætorum in provinciis judicia, novos pupillis tutores dare, qui bonis ad ſe pertinentibus proſpiciant, l. 27 ff. de Tut. & Cur. & Lege 21 ff. de Excuſ. Tutorum, jubentur. Quod cum Præſidibus indulgeant Leges, qui æquo animo ferrent Imperii principes, ut ab aliis dati Tutores feudis, quæ ſibi debebantur, temere manum atque operam adhiberent? Neque poteſt profecto imperiali Cameræ & Judicio aulico extra ſuæ provinciæ fines ſententiam

tiam ferentibus impune a ſtatibus Imperii obtemperari, quorum Territoria ad ipſos non ad Imperium pertinere certum eſt. Tandem ad Feudorum certe Dominos primam quam dicunt Sub-Vaſallorum inſtantiam referendam eſſe, diſſiteri non poſſumus, in qua tutelæ cognitionem agitari, adhuc nemo negavit. Ipſis quoque Saxonum Suevorumque juribus proſpectum eſt, ne Feudales cauſſæ ad ſuperiorem niſi ſolo appellationis remedio revocentur. Tandem ipſæ Imperatorum Capitulationes Feudalitatis jura nova Principibus religione obligant, quibus Sub-Vaſallorum dignitates, ad quas interea ſuccreſcunt, detrahere aliquid non poſſunt. Denique quamvis Imperii ſtatum parere aliis ejusdem ſtatibus iniquum & non e dignitate illorum conſtitutum eſſe videatur, eos tamen, qui Feudali nexu ad alios pertinent, dominorum poteſtati temere ſubtrahi non poſſe, longa argumentorum ſerie confirmat.

THE DISPENSATORY OF THE ROYAL COLledge of Phyſicians in London.

i. e.

DISPENSATORIUM COLLEGII REGII *Medicorum Londinenſis, Autore* JOHANNE QUINCY, M.D.

Londini, apud R. Knaplock, B. Took, D. Midwinter, R. Smith, W. & J. Innys & J. Osborn, 1721, 8. Alph. 1 plag. 2.

EX quo Collegii Medicorum Regii, quod Londini floret, Socii a Rege ſuo ante plura jam luſtra curam habere Praxeos Medicæ, non ſolum in civitate Londinenſi, ſed per totum etiam regnum dirigendæ, juſſi fuerunt, mandato Regio, ſuoque officio facere ſatis ſe optime poſſe crediderunt, ſi normam præſcriberent, juxta quam medicamenta in officinis Pharmaceuticis forent præparanda. Quem in finem Diſpenſatorium elaboratum, publici juris factum atque variis editionibus auctum emendatumque fuit recuſum. Quamvis autem magnam pro ſco-

po suo obtinendo adhibuit solertiam illustre hoc Collegium, observatum tamen fuit, dum ultima vice officinæ visitabantur, multa remedia desiderari, alia vero diverso modo pro cujuscunque lubitu compositа fuisse. Consultum igitur visum fuit, singula denuo examini subjicere, & præsens Dispensatorium emendatum, omnibusque numeris absolutum promulgare. Quanquam autem priora latino idiomate fuerint conscripta, ne in abusum cederent hominibus, omni jure & capacitate pharmaca parandi destitutis, hoc tamen vernacula comparet lingua, quia rumor spargebatur, priorem editionem in Anglicum translatum iri sermonem, & multi existebant, cupientes tale opus vernacula sua legere lingua. Dicemus breviter, in quo præsens editio a prioribus differat. Catalogus simplicium plane novam exhibet formam, dum quodvis vegetabile non eo solum nomine exprimitur, quo Pharmacopolis, verum etiam quo celeberrimis Botanicis nuncupari solet, ne unius ejusdemque genii & nominis planta cum aliis confundatur. Magna aquarum simplicium copia est omissa, nec aliæ appositæ & permissæ sunt nisi quæ sine virium jactura conservari possunt integræ, ac plantæ saporem & virtutes retinent. Et cum aquæ compositæ in singulis officinis alio atque alio modo præparatæ fuerint inventæ, id quod Medicis pro ordinanda earum dosi crucem fixit, maxima cura adhibita fuit, in determinanda quantitate liquoris spirituosi addendi & abstrahendi. Ita pariter magnum syruporum partim tædiosorum, partim omni virtute cæcentium, numerum deletum videmus. Quelis pariter solertia in topicis vel permittendis vel omittendis fuit adhibita. Hinc varia invenies vel penitus expuncta, vel correcta, duoties eorum compositio vel sine judicio concinnata vel intentioni non respondebat; cujus immutationis causam & rationem plerumque adjecit Clarissimus Quincy, quem interpretem suorum consiliorum voluit esse Collegium hoc, cujusque de pestis causis & contagii natura tentamen in his Actis Anno superiori mense Septembri pag. 414 relatum dedimus. Omissa etiam sunt, quæ superstitionem sapiunt, vel a falsa Philosophia suppeditata fuerunt, remedia, cuncta vero ad experientiæ trutinam sunt revocata.

Imo

Imo veterum Compositiones, non quidem ex cœca Antiquitatis veneratione, sed quatenus, æque ac novæ appositæ, experientia nituntur, sunt consignatæ.

EXPERIENC'D MEASURES, HOW TO MAnage the Small-Pox. &c.

i. e.

MODI TRACTANDI VARIOLAS EXPErientia fulti, una cum Methodo medendi Pesti, Autore EDUARDO STROTHER, M. D. & Collegii Cantabrigiensis Christi & Medicorum Collega.

Londini, apud Carolum Rivington, 1721, 8.
Plag. 17 dimidiat.

CUm Variolæ his ultimis annis copiose in Anglia grassatæ multos prole sua orbaverint Parentes, operæ pretium duxit Clarissimus Strother, cujus *Criticon Febrium* in Actis Anno 1717 mense Februario pag. 82 commendavimus, in primo Tractatu breviter delineare modum, quo tractandæ illæ sunt, ne *naturæ* operam suam strenue exequenti impedimento simus, aut *segniter* agenti calcar addere desistamus. In aerem non ultimam rejicit culpam exanthematum horum, epidemice imprimis affligentium, quoties scilicet hic acido quodam plus minus est imbutus. Febrem enim cum aposlematibus ab acido produci probat, quia acida cutim corrodunt externe applicata; medicamenta antiacida, e. g. spiritus salis ammoniaci vel cornu cervi suppurationem a tumore arcent; imo ulcerum curam promovent; ulcera saniosa post acidorum vel mercurialium cum acido subactorum usum laudabile pus suppeditant; dolor in ulceribus per medicamenta acidum destruentia obtunditur; quid? quod ipsa purulenta materia acidum spiret. Provocat insimul Autor ad experimenta: quodsi enim liquori ex sale tartari, sulphure communi & aqua super ignem digesto & sanguineum colorem *referenti*, acidum quoddam instillaveris, aut bili ad tempus ser-

ſervatæ ſpiritum quendam acidum addideris, utrobique materiam puri ſimilem fundum petere obſervabis. Accenſa igitur febre particulæ viſcidò-aeres ex mente Autoris ad habitum deponuntur, ex quibus, quæ ſubtiliores ſunt, per poros transſudant, tenaciores vero ibidem figuntur, inflammantur, & ad ſuppurationem tendunt. Febrem ſecundariam ſive in diſcretis ſive in confluentibus variolis nullam agnoſcit, ſed eandem, quæ in primo principio notatur, continuari, exacerbari & demum putridam fieri, exiſtimat. In cura Venæſectionem diſſuadet, exiſtente pulſu debili, commendat, eodem depreſſo; Emetica probat non ſolum in principio, urgente nauſea, vomitu, dolore ventriculi vel obſtructione inteſtinorum, ſed & quando ſalivatio juſto citius ceſſavit. Purgantia vero neutiquam admittit in febre ſecundaria, quibusdam ſic vocata, cum haud raro inteſtinorum parietes æque numeroſis ſcateant cruſtis variolosis, ac ſuperficies corporis; nec tamen negat, dari quandoque ſymptomata, evacuantium horum uſum maximopere efflagitantia, ſed leniorum, non acriùm, aut amarorum, quo nec, ceſſante febre, ſuperſedere queamus; quod etiam de clyſmatibus notandum eſt, quæ in primo principio pro everrenda, quæ in primis viis collecta fuit, materia, non negligenda ſunt. Veſicatoria rejicit, ne oleum igni addatur. Volatilia & acria medicamenta exulare jubet, niſi ubi ſpiritus ſunt diſſipati: pulſusque debilis exiſtit. Frigidum regimen non adhibet, niſi febrilis æſtus ſummum attigerit gradum. Opiata in deliriis non negligenda dicit, curam tamen habendam ſuadet, ne eruptio papularum illis turbetur; & quando ſalivationem ſuppreſſam reſtituere dicuntur, præſtare hoc videntur, ſymptomata removendo, quæ eam ſuffl aminarant. Maximam ergo curam in tractandis variolis in eo conſiſtere exiſtimat, ut febris dirigatur, ac modo exaltetur, modo refrænetur, & ut caveatur, ne materia ad habitum depoſita ad ſanguinem revertatur, ut hac ratione putrida inhibeatur febris.

In altero Tractatu peſtis cauſam veneno tribuit in aere fluctuanti, cujus ſpecificam naturam Medicos hactenus ex effectibus potius quam ex cauſis deduxiſſe dolet. Majorem igitur ſoler-

lertiam eis in his indagandis commendat, fauſtum pollicitus ſucceſſum, modo locis infectis varia exponantur corpora, eorumque alteratio quoad colorem omnesque alias circumſtantias annotetur. Quanquam enim exin in principio nihil certi de vera veneni proſapia determinare liceat, ſufficere tamen putat, ſi deabſentia cujusdam veneni, e. g. arſenicalis, ſoquantur experimenta. Pro fundamento enim ponit cum Iſaaco Newtono, dari vim & tendentiam unius corporis in aliud, ſeu dari attractionem, cujus exempla haud pauca ex illo adducit; & cum Roberto Boyle, morbos epidemios ab effluviis ex terræ viſceribus elevatis dependere, ac ſenſibus incurrere effluvia corporibus adhærentia. Imo Veteres huic opinioni & methodo inhæſiſſe, exin probat, quod juſſerint experimenta adornare, num quædam domus a contagio ſit libera, nec ne; panem ex furno extractum, ova recentia vel conquaſſata ibidem exponere, panem recentem aut toſtum mortuorum ori ingerere, aquam calidam in conclavi peſte defunctorum locare, inque hanc vel calidam vel frigidam manipulum vitrioli & laterem calefactum immittere, lac lecto ægrorum apponere, hircum inter ſanos alere homines, &c. Quod autem his non tam felicibus eſſe licuerit, ut veram & ſpecificam veneni peſtilentialis naturam tentaminibus hiſce explorari potuerint, cauſam eſſe dicit defectum Philoſophiæ experimentalis, quæ paucis abhinc annis excoli demum cœpit. Quoad Curam peſtis ignes luculentos tam utiles quam neceſſarios deprædicat, nec damnat exploſiones tormentorum bellicorum, quia valida per has excitata aeris commotio vel diſpergit, vel ad fundum præcipitat vapores venenatos, aut etiam, quia pulveris pyrii corpuſcula nocivas has particulas deſtruunt. Nicotianæ ſumum per tubum hauſtum ſale ſuo volatili vel ſanguinem vel aerem alterando & corrigendo non parum ad præſervationem tribuere credit. Quod ſuffitus attinet aromaticarum, fœtidarum, aliarumque rerum, certi quid de illorum efficacia ſtatui poſſe haud putat, niſi plenarie nobis ſpecifica conſtet veneni peſtilentialis natura; id quod etiam de alexipharmacis pronuntiat; Fonticulorum tamen uſum concedit. Quemadmodum igitur reliqua venena partim expulſionem ſui per eas-

dem, per quas corpus ingressa sunt, vias, partim specifica antidota exigunt, ita eidem methodo in peste insistendum esse, maxime necessarium judicat. Non igitur opus esse videtur ad venæsectionem, vomitoria, purgantia aut clysmata in luis hujus curatione refugium capere, emetica leniora si excipias, quoniam saliva miasmatibus noxiis ebria ex ore ad ventriculum descendit; diaphoretica vero promptiori se commendant successu, quatenus per poros cutis virus pestilentiale corpori communicatur, per eosdem iterum ejiciendum. Commendantur eum in finem ab Autoribus varia medicamenta, sub Alexipharmacorum nomine venientia, quæ in tres classes dividit Noster, dum alia tumultum, commotionem vel calorem excitant in massa sanguinea, alia nimium ejus motum refrænant, alia motum naturalem conservant. Quæ tamen omnia nec in una eademque peste, nec persona, nec morbi tempore indifferenter exhiberi posse judicat; hinc ad omnes circumstantias, in usu eorum, imprimis ad intensionem vel remissionem febris, ut attendant Practici, monet. Cum autem morbus hic dirus citissime sua tempora transcurrat, nec sufficiens concedat medicamento per os assumto tempus in massam sanguineam cæterosque humores operandi, sequentia proponit Autor Clarissimus problemata: an non medicamentis breviores viæ ad sanguinem sint parandæ? an non eadem in vasa possint infundi? an non hoc modo efficacior pesti obex poni possit? & an non præstet, dubium experiri remedium, quam nullum, aut tale, cui speratus effectus non ubique respondet?

PRÆLECTIONES POETICÆ IN SCHOla naturalis Philosophiæ Oxonii habitæ; Autore IOSEPHO TRAPPIO A. M. Prælectore publico Lectura Poeticæ, a Viro insignissimo D. HENRICO BIRKHE ad Colleg. omnium animarum olim Socio in celeberrima Universitate Oxoniensi nuper fundatæ. Volumen III & ultimum.

Ox-

Oxonii, e Theatro Sheldoniano, impensis Henr. Clements, Bibl. Londin. 1719, 8.

Plag. 8.

CUm Cl. Autor in secundo Prælectionum harum Volumine cujus mentionem Mense Aprili A. 1716 fecimus, in variis Poematum speciebus evolvendis occupatus fuerit; ultimo hoc Volumine illas inprimis investigat, in quibus θεῖον sublimisque illa Poeseos indoles vel maxime effulget. Primæ Prælectiones quatuor agunt de Dramate in genere, quod non solum Aristoteles Horatiique autoritate multum commendat, cum ille librum περὶ ποιητικῆς inscriptum soli Dramati destinaverit, hic præstantissima ad Pisones epistola idem argumentum vel præcipue persequatur: sed ipsi quoque Epico Poemati in sua σχίσει præferendum judicat, cum hoc historicam saltem narrationem, illud autem res ipsas oculis subjiciat. Deinde duas ejus constituit species, Comœdiam & Tragœdiam, Tragicocomœdia & Opera, neotericis Poeseos portentis, prorsus rejectis: quarum priorem monstrosissimam esse dignamque Horatii increpatione judicat:

Turpiter atrum
Desinit in piscem mulier formosa superne;

posteriorem autem a transmarinis gentibus eunuchorum & meretricularum commercio translatam, & a plurimis omne peregrinum misere deperientibus cupide exceptam, apta stili gravitate queritur. Inprimis vero mollitiem fractosque Britannorum Anorum mores deplorat, quod & ipsi ad exterorum vanitatem ita se composuerint, ut antiquam Poesin Laribus pene exulare suis, inque hujus locum Operam scilicet, si Musis placet, succedere integrumque Drama Cantilenam esse voluerint,

Versus inopes rerum nugasque *canoras*.

Brevibus postea antiqui Dramatis ejusque apparatuum Historiam aliis jam notam tradit, nihilque, quod uberiorem postulet commentationem, invenit. In sola Persona sive Larva Histrionica anonitus hæret Cl. Autor, & multum, quod Horatius aliique Romanorum & Græcorum istud theatri opprobrium passi fuerint,

rint, indignatur. Puparum gesticulationibus satis quidem convenire fatetur: at immortalia Sophoclis & Terentii poemata actione tam monstrosa jugulata esse penitus obstupescit. Cum enim Poetæ sit, naturam exprimere & artem, quantum potest, celare; risu sane dignum est, quod tantum artis impenderint antiqui, ut scirent spectatores rem ob oculos poni non naturalem sed artificiosam. Neque vero patitur affectuum, quos scenæ ratio imperat, varietas, ut persona

servetur ad imum,

Qualis ab incepto processerat, & sibi constet;

sed potius frequentiores vultus mutationes flexusque exigit, quod larvatis illis nunquam licebat. His præmissis, curatius Cl. Autor Dramatis indolem, materiam, fundamenta, unitatem, actus, scenas earumque numerum exponit, discrimen, quo ab antiquis in hac poematis specie sejunguntur recentiores, indicat, Britannosque suos plura in Dramate agere, paucioranarrare, pluribus vitiis laborare, pluribus virtutibus eminere quam antiquos, affirmat. Sequentes tres Prælectiones excutiunt Comœdiam, Dramatis speciem, ubi inprimis contra Dacerium disputat Cl. Autor, quod τὸ γελοῖον non sit unicum Comœdiæ argumentum, licet sit præcipuum. Non mediocris tamen artis esse fatetur, ingeniose ridere, insigniterque ineptire; quamvis nostra ætate multis, quibus vultus distortus est jocus, res admodum facilis videatur, qui dum alios rident, se solos ridiculos faciunt, aliorumque ludibrio exponunt. Neotericis autem plus esse acuminis ac leporis in Comœdia quam antiquis; in fabulis contexendis plus artis; hominum characteres magis ridiculos, non temere affirmat, adeo ut sine dubio antiqui in hoc genere superentur a recentioribus, excepta Terentiana morum cultate. Hispanos & Italos vix dignos esse, qui memorentur; Gallos, quibus Molerius non parum nominis in Comœdia conciliavit, facetos quidem & elegantes, Anglis tamen suis inferiores esse judicat. A Gallis autem comœdiam versibus Epicis & paribus verborum sonis investiri tam absonum judicat, ut nationem ingenio ita valentem vitium adeo portentosum tolerare non satis mirari queat. Tres insequentes Prælectiones vindicat

dicat sibi Tragœdia. Hanc sublimiorem Satiræ speciem esse asserit Cl. Autor, unde Juvenalis fateri videtur, se stilum tragicum imitari:

Grande Sophocleo carmen bacchamus hiatu.

Gallos in Tragœdia satis ingeniosos & artifices laudat: spiritu autem atque igne poetico destitui eos dolet:

Non spirant tragicum satis, aut feliciter audent.

Quod Anglos tum arte tum indole sua adjutos abunde præstare gaudet.

Prælectiones ultimas Poemati Epico dicavit Cl. Autor, sibique hic merito differtandi finem figi putat, cum nemo mortalium ulterius progredi possit scribendo. Primo quidem Bossuvii nobilis Galli tractatum de Poemate Epico gallice conscriptum multis laudibus ornat, ex cujus l. 1 c. 2 de Heroici carminis natura & origine latine reddit. In proprietatibus autem hujus Poeseos generis explicandis consulto brevis est, cum natura rerum ita postulante, multa quæ hinc spectant in superioribus jam discussa fuerint. Definitione igitur Epici carminis præmissa, in discrimen, quo illud & Tragœdia, quibus multa communia sunt, a se invicem secernantur, inquirit, & ostendit, quod tum modo repræsentandi, quo illud narratione, hæc *actione res* exhibet, tum eventu sive catastrophe multum differant. Hinc genuinum Heroici carminis objectum eruit, contraque Bossuvium & Dacerium evincit, quod non quævis illustrium virorum, sed illustres modo actiones huc pertineant; ideoque Homerum in Odyssea, & Ovidium in epistola Penelopes ad Ulyssem, bubulci Ulyssis mentionem injicientes notat, simulque privatorum facta communes mortalium mores transgressa Heroico spiritu celebrari posse docet, cum juxta Aristotelem, quem non rite cepisse Dacerium putat, Epopœia sit σπουδαίων μίμησις, quorum σπουδὴ non tam hominum quam factorum nobilitate nititur. Postea ipsius metri Heroici gravitatem sublimitatemque multum extollit, ad cujus majestatem neque Gallica neque Italica versificatio tam prope accedat, quam quidem Anglicana. Neque tamen inficiatur, inter Neotericorum poemata ne ullum fere quod Heroici titulum me-

reatur, extare. Immaturum enim Drydeni Angli judicium censet, quo ille Chanceri poema, pulcrum sane, Iliada Æneidaque æquare imo superare contendit. Tassoni aliquam dexteritatis in Heroico concinnando laudem tribuit, at quod artem magicam, incantamenta, & personas aereas ubique crepet, merito carpit. Quo vitio quoque Spencerum ingeniosissimum & vere primum inter Anglos laborare dolet, cujus poemata Lemurum, Larvarum Gigantumque horrent terroribus. Omnibus vero præferendum putat Miltonum, qui nec Homero nec Virgilio facile secundus sit, licet lingua, qua usus est, multo inferior. Inprimis laudat in eo, quod non servus antiquorum sit imitator, sed novum aliquod semper moliatur,

juvetque novos decerpere flores
Insignemque suo capiti petere inde coronam,
Unde prius nulli velarunt tempora Musæ.

Sub finem ultimæ prælectionis Academicos ad Poeseos culturam porro feliciter urgendam, Oxonienſisque Academiæ celebritatem ſtudiis ſuis provehendam maſcule *hortatur*. Nos uti Cl. Autori feliciter exantlatos harum Prælectionum labores; ita orbi erudito perfectius quoddam ſyſtema Poeticum, quod plures adhuc deſiderarunt, ex animo gratulamur.

JACOBI, SIVE ACTII SYNCERI SANNAZARII, Neapolitani, Poemata ex antiquis editionibus accuratiſſime deſcripta, acceſſit ejusdem vita, JOH. ANTONIO VULPIO Autore, item GABRIELIS ALTILII & HONORATI FASCITELLI carmina nonnulla.

Patavii, excudebat Joſephus Cominus, 1719. 4. Alph. 2.

UTi quidem Clariſſimi Vulpii adhuc optimis Scriptoribus edendis egregie de re litteraria mereri cœperunt, ita non minorem ab eruditis gratiam inivere, quod Actium Syncerum, cujus Poemata jam dudum omne tulerunt punctum, tam elegani

ganti habitu ſtiterint. Ex ipſis quidem carminibus non pauca ſe ſuſtuliſſe menda antiquarum editionum ope, aſſeverat Cl. Editor. Graviſſima quoque teſtimonia de Sannazario undique conquiſita exhibuit, indicem rerum memorabilium in calce adjecit, Altilii Epithalamium emendatius, quam vulgo circumferrur, & Faſcitelli carmina Catulli elegantias ſpirantia junxit, qui uterque cum Sannazario familiariter vixerunt. Sannazarii vitam ſingulari cura conſcriptam operi præfixit, cujus potiora momenta delibabimus. Ipſas ſedes antiquæ *Sannazariorum* familiæ in Laeumellinæ, Ciſalpinæ Galliæ regionis, pago quodam *Sancto Nazario*, cujusdam martyrio Neronis temporibus inſigni, conſtituit Cl. Autor, quo ex ultima Hiſpania profecti ſummam fuere amplitudinem conſecuti. Ex his majores Jacobi noſtri ſub Neapolitanis Regibus multum floruere, avus vero & parens adverſis caſibus agitati familiæ nobilitatem vix tueri potuerunt. Hac parentis conditione Jacobus Neapoli 1458 feſto die Sancti Nazarii, Ferdinando imperante natus fuit, quo tempore omnem Italiam bellorum peſtisque calamitates miſere vexabant. His peſſimis vitam auſpiciis exorſus domeſtica quoque parentis funeris clade admodum affligebatur. Quare mater ejus Neapoli relicta Nuceriam Paganorum cum puero Sannazario concedebat, ubi parcius paulo vivere poterant. Rediit vero noſter cum matre Neapolim Juniani Maji celebris Neapolitani ludimagiſtri hortatu, ibique litteris humanioribus, Joanne Pontano potiſſimum duce, ſedulam navavit operam, novumque Actii Synceri nomen a poemate quodam in piſcatores de amoribus ſuis in *acta* colloquentes concinnato, morumque integritate ſibi imponi paſſus eſt, ipſius Pontani exemplo, qui Jovianus appellabatur, moreque omnium alumnorum, qui in Academiam ejus admiſſi ex antiquitate nomen aſciſcebant. Ita literis cultus in amorem nobilis puellæ Carmoſinæ Boniſaciæ incidebat, quæ cum reciprocam non tribueret voluntatem, multum exercuit Sannazarium, unde plurium Italorum epigrammatum puellæ crudelitatem inſectantium materia eidem fuit ſubnata. Omnem vero puellæ memoriam depoſiturus in ultimam Galliam proficiſcebatur, quam in carminibus Arcadiæ

nomine involviſſe ferunt, unde tamen amoris impatiens mox rediit Neapolim, cum interim Carmoſina vivis exceſſiſſet, cujus mortem eclogis Phyllidis nomine deflet. Poſtea ingenii fama ſingularem Ferdinandi Regis, & Alphonſi Calabriæ Ducis gratiam merebatur, quorum alteri in bello Hetruſco, contraque Turcas, alteri contra Sixtum Pontificem præſto fuit, ubi, ſi quid ſub pellibus otii relinquebatur, id epigrammatibus concinnandis impendebat. Conſecuta deinde ſunt tempora exiliis funeribusque Regum Neapolitanorum maxime infauſta, ex quibus Federicum Ferdinandi filium regno pulſum in Galliam in exilium ſecutus eſt Sannazarius. Illo defuncto rediit Neapolim, ibique literis ſuis obſecutus eſt. Inde vero ſingulare religionis ſtudium præ ſe ferre cœpit, cujus rei & Poema de partu virginis, cui viginti annos impendit, & templum Mariæ rure ſuo ſuburbano ab eodem ædificatum, collegium Monachorum, qui Servi Mariæ appellantur, conſtitutum, Sacellumque Divo Nazario exſtructum monumenta exſtant. Venetorum Remp. quantum veneratus fuerit, teſtatur argutum illud Hexaſtichum, cujus amplum ſatis præmium a Venetis ipſi tributum fuit. Exacta fere ætate, peſteque Neapolim invadente, ad vicum in Veſuvii radicibus ſitum confugit, ubi inprimis conſuetudine Caſſandræ Marcheſiæ, ibi cœlibem vitam agentis, cujus jam olim captus amore fuerat, multum delectatus fuit, ut adeo in ſene amoris conſtantia admiranda eſſet. Non multo poſt bello a Cæſare de Neapolitano regno ſuſcepto, villa Sannazarii a militibus everſa fuit, cujus rei nuntius noſtro acerbiſſimum dolorem attulit, adeo ut cum morti proximus occiſum Ducem, cujus juſſu diruta villa erat, audiviſſet, libenter ſe de vita migrare teſtaretur, poſtquam barbarus ille violatis muſis, quibus ſacra erat villa, pœnas dediſſet. Mortuus eſt 1530 in domo Caſſandræ, quæ eum quoque in templo Mariæ ab ipſo exſtructo ſepeliendum curavit. Ejus Tumulo carmen inſcripſit Petrus Bembus:

Da ſacro cineri flores: hic ille Maroni
Syncerus Muſa proximus ut Tumulo.

Nullos reliquit liberos, ſiquidem nunquam duxerit uxorem; unicum vero filium extra matrimonium ſuſceptum præmaturo

fato

fato extinctum epigrammatibus queritur. Ita omnis Sannazariorum gens cum Actio nostro extincta fuit.

Quod reliquum est, precamur, ut Cl. Vulpii factam spem edendi scriptores reliquos, quibus seculum decimum sextum floruit, implere feliciter pergant.

EPISTOLA CHRISTFRIED WÆCHTLERI de Codice MSC. Orationum XVI GREGORII NAZIANZENI, & stricturis Jacobi Billii, ad Illustrissimum DN. DN. CHRISTOPHORUM JOST ZANTHIER, Dynastam Sigelsdorffii &c. Serenissi. ac Potentiss. Poloniarum Regis & Electoris Saxoniæ Consiliarium intimum.

Lipsiæ, typis Bernh. Christoph. Breitkopff, 1722, 4. Plag. $2\frac{1}{2}$.

COdex iste Orationum XVI Græcarum Gregorii Nazianzeni cum Nicetæ Scholiis Græcis, inventus olim Corinthi, deinde allatus Venetias, venit ibi fato, quo meliore venire non potuit, in manus Illustrissimi Dn. Dn. Christophori Jost Zanthier, ac per diuturna illius itinera circumvectus, tandem in Saxoniam nostram appulit cum hero suo. Existimabat is etiam, dignum esse, qui cum editis Gregorii Orationibus, & cum stricturis Jacobi Billii Abbatis criticis, quas hic Editioni suæ Parisiensi 1609 adscripsit, compararetur. Utrumque exequi voluit Consil. Autor hujus epistolæ, & in Orat. statim II, ubi Billius in verbis Nicetæ præfert μνημονέυεται, observat, similiter legere Codicem Zanthierianum. In Scholiis ad Orat. III dixerat Nicetas, *Mamas non est apud Gregorium*, ὡς ἐν ἀλλοτρίᾳ κείμενος ἐνορίᾳ, *utpote in aliena terra conditus*. Billius hic addidit, *nempe Horiæ*. Autor vero epistolæ ostendit ex verbis Nicetæ sequentibus, quod Mamas conditus fuerit in Cæsarea, adeoque in ἐνορίᾳ, *diœcesi* Basilii, Episcopi Cæsareensis. Sequitur locus ex Orat. IV, ubi deprehendit idem Autor, unicum comma Codicis Zanthieriani reddere totum sensum perspicuum, ὁ μὲν τοι διὰ-

διάβολος προσχῶν τῷ ἀπαλῷ τῆς γυναικὸς (Εναι) καὶ τὸ εἰκτικὸν, *diabolus animadvertens mollitiem mulieris & flexibilitatem*, τὴν πρὸς ἀρετὴν εὐκολίαν πρὸς κακίαν εἰσεποιήσατο, *propensionem, quam illa habebat ad virtutem, vertit ad malitiam.* Ἀπαλὴ γὰρ κ. τ. λ. Oratione VI in textu Gregorii est, ὁ ἐν ἐρημίᾳ τὸν Φίβον. Billius autem annotabat, in duobus Nicetæ codicibus legi, ἐνημερίᾳ. Eademque etiam est lectio Codicis nostri. In Orat. IIX quinque adeo notavit loca Billius, quæ ipsi crucem fixerint. Singula excussit Autor epistolæ, ac vidit, ubique hic integrum mansisse MSC. Zanthierianum & intactum. In Orat. IX comparat Gregorius Basilium M. cum Josepho, prorege Ægypti, ubi varia emendantur in stricturis Billii. Ibidem præfert ille χρηθὲν, præ χριθὲν, *saltat senectus, spiritui operam suam commodans.* Et Codex Nostri consonat iterum. In Orat. X deprehendit Billius, scholiis Nicetæ inserta esse verba quædam peregrina. Abest autem & ista macula a codice Nostri. Oratione XI appellat Gregorius baptismum ἀγόνων χοῶν εὐσεβέστερον ἐντάφιον, adjecitque Billius, etiam Nicetam ita legere. Codex contra Zanthierianus, ὑπὲρ τὰς ἀγώνων καὶ ἀκάρπων χοάς. Autor igitur epistolæ suspicatur mendum hic subesse. Certamina enim funebria, ἀγῶνας ἐπιταφίους, hic plane cessare, in textu perinde Gregorii & scholiis Nicetæ, sed nominari varia genera libationum, fluida & arida, infructuosa omnia apud mortuos & sterilia. Eaque occasione illustratur H. Stephanus, *Tom. I f. 840* & Cœlius, *antiqu. lect. L. 10 c. 3.* Sed & Phavorinus, *f. 23* Apud hunc enim innui Gregorium nostrum, τὸν θεολόγον, & hunc ipsum, de quo hic agitur, illius locum, quem Cœlius videtur in mente quidem habuisse, sed eum non expressit, neque adeo is occurrebat H. Stephano. In eadem Oratione sensit Billius in verbis Nicetæ recte legi, ἔλαβεν, *accepit.* In Codice autem Zanthieriano melius scribitur, ἔθυσεν, *hostiam se obtulit.* Ad Orationem XII attulit Nicetas locum Prov. XVIII, 19. Ubi Billio videbatur non admodum placuisse, quod non retinuerit τεθεμελιωμένον. Atqui in Hexaplis Origenis etiam ibi videas μεμεχλευμένον. In Oratione XIII maluit Billius τὴν νεόγραφον κακεργίαν, consentitque Codex Nostri.

stri. Et quum difficilis hic locus alius se offerat in verbis Nicetæ circa causam Arianorum, optaret Autor epistolæ, scholia illius Græce pridem edita fuisse integra, vel a Billio, vel post illius tempora ab aliis. Orat. XIV dixerat Gregorius, ἡ περίγρα διὰ τὴν ἄμαξαν, neque aliter Nicetas, ἡ περίγρα, χείρ τῆς ἁμάξης. Billius tamen credebat rectius scribi, πυρράγρα. Autor vero epistolæ nixus codice Zanthieriano, tuetur περίγρα. Quid sit λόγος συντακτήριος, quæsitum hic fuit. Excussitque eam vocem Suicerus *Tom. II f. 1184* & extendit significatum ejus etiam ad morituros, qui multa mandant superstitibus peragenda. *Confirmat id*, pergit, *Damascenus*, de impiis & mox damnandis agens. Monet tamen autor epistolæ, abesse hic plane illam Suiceri significationem. Verba etiam potius esse Ephræm Syri, quam Damasceni. Sed & vita Gregorii illustratur hic quodammodo, quodque post abdicationem etiam ab episcopatu, scripserit quasdam adhuc Orationes, in usum Ecclesiæ, quæ extant. Oratione XV dixerat Gregorius, morbum sanctum non omnino respuendum, sed in pretio habendum; ne forte Jobus quispiam inter ægrotantes lateat, multo præstantior iis, qui corpore sano sunt; etiamsi Jobus saniem radat. Hic Billius prætulit lectionem, κατὰ τὸν ἰχῶρα ξύη, non ζύη. Laudaturque iterum consensus codicis Zanthieriani. In Orationel, V, VII & XVI non deprehendas censuram Billianam. Per modestiam adjecit Autor in fine epistolæ, quid Franciscus Louvardus, Benedictinus, jam ante senserit de Editione hac Billii. Ad Nicetæ laudem commemoratur etiam Catena Patrum in Jobum. Eundem tamen non videri esse Autorem ceterarum Catenarum in Matthæum &c. quod exciderat Guil. Caveo. Frontonem sane Ducæum 1521 spem fecisse supplementi Cyrilli Alexandrini in Joannem, ope Catenarum Nicetæ, in literis ad Seb. Tengnagelium, apud Lambecium. Corderium autem, qui edidit Catenas in Matthæum 1647, in Lucam 1628, in Johannem 1630, remtanti momenti non fuisse dissimulaturum, si successum habuisset. Hæc de collatione harum XVI Orationum cum observationibus Billii. Supereſt, ut optimus iste codex comparetur totus cum libris editis, atque ut lucem tandem aspiciant integra

Ni-

Nicetæ ſcholia: quæ perpetuam exhibent paraphraſin Gregorii, textumque ſequuntur κατὰ πόδας, abruptum aliquando & quodammodo grandem, quique facile pati potuerit, ut in eum ſcriberentur a Niceta tam copioſæ enarrationes.

Gründliche Einleitung zu der Eydgenoßiſchen Bunds- und Staats-Hiſtorie.

i. e.

IUSTA INTRODUCTIO IN HISTORIAM STATUS & fœderum Helvetiæ: e probatis Autoribus, MSpis & Archivis collegit JO. RUDOLPHUS DE WALDKIRCH, J. U. D. & P. P. in Lyc. Bern.

Partes II.

Baſileæ, apud Jo. Georg. König, 1721, 8.
Alph. 3 plag. 8.

ETſi non deſint Helvetiis Scriptores fide digni, Simlerus puta, Stumpfius, Stetlerus, aliique, nemo tamen hactenus tanta concinnitate ac prudentia tum Hiſtoriam Helvetiorum, tum ſingulorum pagorum ſtatum, fœdera, jura expoſuit, quam Autor Conſ. qui cum animadverteret, jura publica Germaniæ magno hodie ardore tractari, id potiſſimum egit, ut, quæ ad pernoſcenda Helvetiæ univerſæ jura publica faciunt, accurate exponat. Itaque non minus generatim res ab Helvetiis bello paceque inde a primis initiis utque ad conventionem cum Abbate San-Gallenſi A. 1718 initam geſtas luculenter tradit, & documentis authenticis CXXXV partim Latino partim Germanico idiomate exaratis illuſtrat, verum & ſub finem Partis II ſigillatim XIII Pagorum magiſtratus, judicia, prædia, tum & urbium & regionum Helvetiis fœderatarum, San-Gallenſis, Mulhuſiæ, Biennæ, Genevæ & Valeſiæ conditionem breviter & accurate deſcribit. Ut pluribus memoratu dignis e libro recenſendis ſupersedeamus, tantum notamus, pagos Helvetiorum ad inſtantiam Corporis Evangelici e Januario anni 1701 undecim dies eliminaſſe, initiumque anni ad d. 12 Jan. ſtatuiſſe, præter tres ligas Griſonum, & pagum Abbatiscellæ, (exceptis quidem urbibus Rodenſi & Sangallenſi,) quibus & pagus Glaronenſis ob tumultus a plebe, quæ eam rem a monachis imprudentibus in præjudicium religionis verti indigne ferebat, exeitatos tandem acceſſit.

Errata.

M. Jan. p. 9 lin. 3, 4, 5, 7 & 8 pro Tegeraſcenſi *lege* Tegernſeenſi.

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Aprilis Anno MDCCXXII.

THESAURUS ANTIQUITATUM ET HISTORIARUM Italiæ, quo continentur optimi quique Scriptores, qui Regionis Transpadanæ & Alpibus vicinæ confiniumque populorum & civitatum res antiquas aliasque vario tempore gestas memoriæ prodiderunt, digeri olim cœptus cura & studio JOANNIS GEORGII GRÆVII: accesserunt variæ & accuratæ Tabulæ, ut & Indices locupletissimi, cum Præfationibus PETRI BURMANNI.

Tom. IV & V.

Lugduni Batavorum, excudit Petrus van der Aa, Bibliopola Civitatis atque Academiæ Typographus, 1722, fol. reg.

Conf. T. I Alph. 10 Tabb. æn. 40, T. II Alph. 14 Tabb. æn. 130.

POstquam Illustris sua tempestate in litteris Vir, Joannes Georgius Grævius, de Veteri Italia & æternæ urbis splendore, ritibus, imperio restituendo, vasto illo Antiquitatum Romanarum Thesauro præclarissime esset meritus, aliud opus animo conceperat, molis sane non minoris aut utilitatis, *Thesaurum recentioris Italiæ* & mediæ ætatis imperii *antiquitatum & historiarum* locupletissimum: cujus Tomi priores tres, illam Italiæ partem quæ Alpibus & Ligustico Mari est vicinior, complexi, cum jam essent ordinati, & maximam partem impressi, diem supremum obiit magnus Vir maxima cum jactura bonarum literarum, eoque tomi illi a Cl. Perizonio doctis sunt commendati,

immo laudatissimi illi solerstissimi Bibliopolæ conatus per ingens illud belli incendium, quod totam fere Europam pervasit, interrupti. Dederat autem Librarius simul fidem, se, ubi illud exstinctum esset, telam, quam exorsus erat, pertexturum, quam adeo nunc liberare incipit, & quidem uberrime, Tomis Italici Thesauri IV & V in lucem nuper editis, quos alii plures pari cura atque studio congesti propediem sequentur. Opus esse laudatissimum, nobis tacentibus res ipsa loquitur, libros rarissimos utilissimosque, manuscriptos, typis exscriptos, undique conquisitos esse, catalogus librorum, ex quibus hic Thesaurus constabit, Bibliopolæ Præfationi præfixus, satis indicat; eam denique adhibitam esse fidem, eam industriam, ut major desiderari non possit, illa, de qua modo diximus præfatio te edocebit. Chartæ & Typorum ingens est puritas & integritas; alio quam Latino sermone scripta, hic leges versa, si Benedicti Varchi Historiam Florentinam excipias, quam verborum, qua scripta est, elegantia fraudari noluerunt Viri summi nominis; diversas editiones deprehendes collatas, vetustas imprimis diligenter exhiberi, nihil quod in illis legitur, sive dedicatio sit, sive præfatio, sive aliud quidvis, omissum, nomina propria, citationes, alia notatu digniora litterarum diversitate distingui, notas aliquando additas, aliquando numeros paginarum veteris editionis adjectos, loca veterum accuratius allata, figuras æneas multas insertas, Indices sane optimos ubique subjectos offendes. In fronte præfatur operi Petrus Burmannus, facundissimum Belgii decus, cuilibet libro Typographus clarissimus, cui vel hoc unum opus maximum, XXXVIII puta Voluminum, nominis æternitatem spondet. Debent multa ei, debebuntque plura litteræ, uti ex eo satis apparet, quod Illustres Celeberrimique Viri, F. Alexander Burgos, Patavinus Philosophiæ & Historiæ Ecclesiasticæ Professor, Justus Fontanini, Joh. Burchardus Menckenius noster, Antonius Mongitores, Ecclesiæ Panormitanæ Canonicus, Bernardus Montefalconius, Jo. Laurentius Moshemius, Ludovicus Antonius Muratorius, Josephus Max. Sandius, Jacobus Scheuchzerus & Petrus Catharinus Zertus, de hoc opere in Epistolis suis præfationi Typographi subjunctis dixerunt. Sed hæc in universum

Digitized by Google

rersum sufficiant. Nunc scripta, quæ Tomum hujus Thesauri IV conficiunt, ordine recensebimus.

I *Joannis de Cermenate*, Notarii Mediolanensis, *Historia de situ, origine & cultoribus Ambrosianæ Urbis, ac de Mediolanensium gestis sub Imperio Henrici VII* ab anno MCCCVII ad annum MCCCXIII. Edidit hunc scriptorem rerum Mediolanensium insignem primus L. A. Muratorius in Anecdotorum Tomo II, sed mancum mutilumque, cujus inde supplementa a Lazaro Augustino Cotta, JCto Novariensi, accepit. Recusus est hic accurate & integer, & Indice auctior.

II *Arnulphi, Mediolanensis Historici Historia Mediolanensis, quæ continentur gesta quorundam Italiæ Regum* ab A. DCCCXXV. usque ad MLXXVI. Libri IV. Primus edidit hunc Arnulphum Godofredus Guilielmus Leibnitius Scriptorum Brunsuicensium Tomo III.

III *Joannis Petri Puricelli, S. T. D. Laurentianæ Archipresbyteri, Ambrosianæ Mediolani Basilicæ ac Monasterii hodie Cisterciensis Monumentorum singularis descriptio.* Mediolani olim edita est 1643, 4. Hi tres scriptores Tomi IV priorem partem constituunt, in altera exstant sequentes:

I *Ludovici Antonii Muratorii, sereniſſimi Ducis Mutinensis Bibliothecarii & Bibliothecæ Ambrosiani Collegii Doctoris, de Corona Ferrea, qua Romanorum Imperatores in Insubribus coronari solent, Commentarius.* Hunc Commentarium Vir doctissimus A. 1698 Mediolani Tomo II Anecdotorum suorum adolescens evulgavit.

II *Justi Fontanini, a Cubiculo honorario Clementis Papæ XI, Dissertatio de Corona ferrea Longobardorum*, quæ hic auctior apparet, quam aut Romæ A. 1717 aut Lipsiæ 1719 edita est. Cum vero in ea dissertatione sententia Cl. Muratorii impugnetur, qui illam Modoetiensium coronam clavum dominicum intextum non habere, nec ideo sacram dici posse, dudum in suo de ista corona commentario docuerat, hic *Epistola ad Cl. Menckenium nostrum* conscripta ad nonnulla Fontanini respondit, quam ut post Cl. Burmanni præfationem impressam evolvant hoc dissidium noscere cupidi, nostrum est monere.

III *Benedicti Jovii*, qui Pauli Frater est, *Historiæ Patriæ sive Novocomensis Libri II.* Venetiis primum edita est A. 1629, 4.

IV *Octavii Rubei, Brixiani, Monumenta Brixiana seu Civitatis Brixiæ Antiquitates.* Italico sermone bis edita Brixiæ 1616 & 1693, sed posteriori anno meliori ordine & auctiora, Fortunati Vinacesi cura. Hic leguntur Latine versa per Alexandrum Dukerum, & ex Manuscripto Inscriptionum Codice, qui rerum antiquarum magnificæ Civitatis Brixiæ ejusque universi agri memoria inscribitur, & olim Antonii Verderii Vallis privati Domini fuit, locupletata.

V *Antonii Gatti Historia Gymnasii Ticinensis* a Seculo V ad finem Seculi XV, nec non de ejus Urbis antiqua nobilitate, edita Mediol. 1704, 8.

VI *Baptistæ Sacchi, Cremonensis*, ex vico Platina vulgo appellati *Platinæ, Historia inclytæ urbis Mantuæ & Sereniſſimæ familiæ Gonzagæ in libros VI divisa*; edidit primus Petrus Lambecius Viennæ 1673, 4.

Quintus Tomus Venetos scriptores sistit, & Parte equidem prima:

I *Bernardi Justiniani, Patritii Veneti Senatorii Equestrisque ordinis, de origine urbis Venetiarum rebusque gestis a Venetis* Libros XV, adjectis III Libris de D. Marci Euangelistæ Vita, ejus translatione & sepulturæ loco. Petrus van der Aa secutus est editionem Venetam A. 1534.

II. *Donati Jannotii, Reipublicæ Florentinæ a Secretis, Dialogum de Republica Venetorum, cum notis Nicolai Crassi*, quæ hic primum suis locis subjectæ sunt.

III *Casparis Contareni, Patritii Veneti & S.R.E. Cardinalis, de Magistratibus & Republica Venetorum Libros V, ex editione Veneta A. 1589, cum notis Nicolai Crassi*, suis lociis obviis: accesserunt Balthasaris Bonifacii de majoribus Comitiis & Judiciis capitalibus Epistolæ II.

IV *Nicolai Crasi, Veneti, de forma Reipublicæ Venetæ per omnem ejus ætatem mistæ librum singularem*, qui cum notis in Jannotium & Contarenum prodiit Lugduni Batavorum 1642, 24.

V. *Blondi Flavii, Forlivienſis, multorum Pontificum Romanorum*

Digitized by Google

norum Scretarii, de origine & gestis Venetorum Librum effigie Viri & ejus Tumulo ornatiorem.

VI. *Petri Bembi, Patritii Veneti, S. P. E. Cardinalis, Historia Venetæ Libros XII.*

VII. *M. Ant. Coccii Sabellici de situ Urbis Venetæ, Magistratibus & officio Prætoris atque Scribarum ingeniosam descriptionem, ut & ejusdem Genethliacum & oraculum.*

Parte autem secunda & tertia *Splendorem magnificentissimæ urbis Venetiarum clarissimum*, altera quidem parte Templa, Collegia, Monumenta, Mausolea, Epitaphia, Inscriptiones, Statuas, Picturas, Sculpturas, altera Regimen Reipublicæ, Magistratus, dignitates, ædificia publica & privata, Pompas, Festa, Spectacula exhibentem, opus ex optimis & luculentis scriptoribus collectum.

Parte denique quarta

I *Antonii Stellæ, Clerici Veneti, Elogiorum Venetorum navali pugna illustrium Librum*, Venetiis olim 1558 editum.

II *Nicolai Crassi junioris, Philosophiæ & J. U. C. Elogia Patriciorum Venetorum belli pacisque artibus illustrium*, quæ Venetiis 1612, 4 prodierunt.

III *Bartholomæi Facii, Reipublicæ Genuensis a secretis, de bello Veneto Clodiano librum, ut & aliud parvi temporis bellum Venetum.* Clodianum appellat Facius bellum A. 1377 inter Venetos & Genuenses exortum. Liber exstat Lugduni 1568, 8 excusus.

IV. *Antonii de Villa, Equitis Galli, Pyctomachiam Venetam, seu de pugna illa, quæ Venetiis autumni temporibus inter Nicolaotti & Castellanos, partes civitatis amice contrarias, in ponte habetur.*

V *Josephi Laurentii, Lucensis, dissertationem de Desponsatione maris Adriatici.*

VI *Joannis Valacrii, Scoto-Britanni, spectacula Veneta, Epigrammatibus aliquot celebrata.*

VII *Andreæ Mocenici, P. U. D. Belli memorabilis Cameracensi adversus Venetos Historiæ Libros VI*, ex editione Veneta A. 1525.

VIII. *Bernardini Arluni, JCti, Patricii Mediolanensis, de bello Veneto Libros VI*, ubi quæ, Seculo XVI novo, a Germanis,

Gallis, Hiſpanis variisque Italiæ Principibus adverſus Venetos geſta, ab his vero infirmata ſunt, usque ad pacem inter hos omnes initam, aliaque hinc pertinentia dilucidiſſime & ſolidiſſime enarrantur. Hunc ſcriptorem, ex Bibliotheca Viri graviſſimi Franciſci Strykeri, nationis Hollandicæ apud Venetos conſulis, acceptum, primus edidit ex Manuſcripto Petrus van der Aa, & Jo. Burchardo Menkenio noſtro in grati animi teſſeram pro conſiliis ſaluberrimis, variisque ratiſſimorum Autorum operibus benevole communicatis, dicavit.

Hæc de ipſo opere pendenda erant, redeundum eſt ad Præfationem Burmannianam, in qua præter inſignem voluptatem, quam caſtiſſimum ſcribendi genus creat, inveniet bonarum literarum & hiſtoriarum ſtudioſus, quæ forte non quæſiverit. Ita
p. 7. ad Joannis de Cermenate Hiſtoriam annotat Cl. Autor, ſe Criticis eſſe autorem, ut in medii ævi ſcriptoribus verſantes diligenter ea loca excutiant, quibus de veterum populorum ſatis & migrationibus agunt: ſæpe enim patere, eos integra veterum loca in ſcripta ſua transtuliſſe, quæ cum olim ex manuſcriptis codicibus depromſerint, variarum ſæpe nobis lectionum copiam non exiguam illa ſubminiſtrare poſſe. Idem ex Joannis Petri Puricelli ſilentio, qui Friderici Ænobarbi res geſtas præ reliquis accurate & operoſe perſecutus eſt, omnes illos, qui de calcato
11. maximi Imperatoris collo, aut prolatis ab Alexandro Pontifice inſolentiæ & arrogantiæ plenis verbis nugati ſunt, fabularum & ineptiarum, Paulum autem Jovium animi ingrati, reos agit, cui poſteriori Hadrianus Pontifex e Batavis innocentiſſimus Eccleſiæ Comenſis Canonicatum contulerat, honorificum in ejus hiſtoria locum ſimul ſibi pactus, qua in re quam mala fide fuerit
13. uſus Paulus ille Novocomenſis, hoc in loco oſtenditur. Ex Rubei Monumentis Brixianis Apollinis *Arvali* mentio injicitur; quo Arvali nomine Saturnum inſignitum fuiſſe ſibi perſuaſit Rubeus; ſed manifeſtus eſt error ſculptoris Apollinem *Arvalem*, qui Græcis ἀγρίοις δαίμοσι dicitur, in *Arvalum* transformantis. Dum de Bartholomæi Sacchi, qui *Platinæ* nomine
15. in vulgus notior eſt, Mantuana hiſtoria ſermonem facit Clariſſimus præfationis Autor, de quæſtione nuper in Germania agitata

cum

cum cura egit, num fuerit docta Abbreviatorum in Italia ista tempestate societas, cujus moderator Platina fuerit, & quibus, quia ipse eo munere fungeretur, Abbreviatorum nomen dederit; quamvis omnino mirari subeat, qui Viri docti in re longe proniissima cespitare potuerint. Si tamen quem hic urit scrupulus, rem apertissimam apertissime hic traditam, & quid illa Platinæ: *Abbreviatores a Pio in ordinem redactos*, & iterum: *conjuratos non esse Academicos sed fœdatores Academiæ*, sibi velint, explicatum offendet.

De Nicolao Crasso juniore, Philosopho & JCto, cujus in parte Tomi V quarta Patriciorum Venetorum belli pacisque artibus illustrium Elogia leguntur, pauca quædam afferuntur, p. 27. conjecturæ nempe nonnullæ, quod hic Nicolaus Junior avum habuit Nicolaum, notarum in Jannotium & Contarenum Autorem, & ferri eundem Satyræ Menippeæ: nescimus quid serus vesper vehat, scriptorem, quam, quod Vincentii Liberi Batavi nomen præ se ferat, Petro olim Cunæo tribuerunt. Nonnihil de eo dictum est a Jo. Imperiali in Museo, plura ab Hier. Brusonio in libro *Glorie de gli incogniti*, quem ad manum non esse sibi, fatetur Cl. Burmannus. Non injucundum itaque fore credimus, cum aliis multis, quibus illæ Incognitorum laudes non sunt cognitæ atque inspectæ, tum ipsi Cl. Burmanno, cujus conjecturam fide historica firmabimus, si ex isto libro non ubique obvio, quæ Crassum istum spectant, sumus delibaturi. Natus est A. MDLXXXVI II Julii mensis die, patrem habuit Marcum Crassum, anno Seculi superioris XII Magnum Regni Cretensis Cancellarium, Matrem ex illustri Dominicorum familia oriundam, Avum Nicolaum Crassum, oratorem & JCtum clarissimum. In nobili Muræensium schola bonis literis initiatus, concessit Patavium, & Philosophiæ quidem privatim sub Mario Mazzoleno, publice sub Cæsare Cremonino, Juri vero sub Antecessoribus Ottelio & Gallo eam operam navavit, ut anno ætatis supra decimum septimo Juris utriusque Doctor crearetur. Amicis, Cremonino imprimis suo, Recuperatis & Stabilibus Academicis, Incognitis etiam amicissimus, patriæ utilis, Musis carus, dum viveret, posteritati etiam nomen suum scriptis variis commendavit, Poematibus, ali-

aliquibus nullo nomine addito, nonnullis ſub Publii Lucinii nomine publicatis, Antiparæneſi in tumultibus, quibus A. MDCVI Respublica quaſſata eſt, edita, Elogiis Patriciorum Venetorum, vita Andreæ Mauroceni, Satyra Menippea. Num alia Poemata Bucolica & Tragica, Andreas ſive Venetiæ ſervatæ, Poema patrio ſermone Epicum de Andreæ Contareni Ducis Veneti victoria de Genuenſibus reportata, de re Teſtamentaria Libri VI, de Re Politica Libri XXIV, quæ omnia in iſta Incognitorum Gloria laudantur manuſcripta, lucem publicam aſpexerint, nos latet; mortem etiam Viri cum non indicatam inveniamus, A. M DCXXXVII, quo liber modo allegatus Venetiis prodiit in lucem, adhuc vixiſſe eum conjicimus.

JO. CHRISTOPHORI WOLFII, PASTORIS ad S. Catharinæ ædem & Scholarchæ, Bibliothecæ Hebrææ

Pars II.

Hamburgi, apud Theodorum Chriſtoph. Felginer, 1721, 4. Alph. 8 pl. 4.

ALterum hoc volumen eſt operis elaboratiſſimi, cujus primam Partem A. 1715 p. 265 commendavimus. Cumque in illa Hebraicorum omnis generis ſcriptorum notitiam haud tralatitie traditam liceat reperire, in hac Autor ſumme Rev. pro ea qua pollet doctrina & judicii vi hiſtoriam imprimis criticam ſacrorum Scriptorum egregie explicat illuſtratque. Cum enim univerſum hoc volumen in octo libros diſpertitum ſit, tres priores propemodum integri Hiſtoriæ Biblicæ tributi ſunt, ita ut in tertio Grammatices etiam Criticesque Hebrææ hiſtoria ſubjungatur: quartus Talmudi utrique dicatus eſt: quintus Bibliothecam Judaicam & anti-Judaicam complectitur: ſextus de Targumim ſive paraphraſibus Chaldaicis tractat: ſeptimus Judæorum Cabbalæ, octavus denique ſcriptis Hebræorum anonymis octingentis propemodum enarrandis eſt deſtinatus. Ut autem, quantum fructus & utilitatis ex hoc opere lectori haurire liceat, eo apertius conſtet, argumenta librorum ſingula

ſingula ab Autore diligentiſſime, ut ſolet, & accuratiſſime expoſita breviter perſtringemus. In *primo* libro *Canon* maxime *Biblicus* ejusque integritas a mutilatione, tranſpoſitione, conſuſione, ac corruptione immunis, ex communi ab omni memoria Eccleſiæ uſu conſtituitur, & adverſus Criticorum quorundam objectiones & dubia vindicatur: deinde diſſeritur de variis Codicis ſacri *partitionibus*, ſive majoribus, ut in Moſen, Prophetas & Pſalmos, in Prophetas anteriores & poſteriores, ſive minoribus, ut in capita verſusque, ubi etiam de paraſchis & ſedarim, ſive ordinibus ſectionibusque minoribus apertis & clauſis, nec non de haphtharis ſeu ſectionibus Propheticis, quas paraſchis reſpondentes in ſynagogis legendo quotannis obſervant Judæi. Denique traditur de diverſo *ordine*, quo collocati deprehenduntur variis ætatibus locisque in Codicibus ſacris libri Biblici, atque varietas illa ex Humfredi Hody opere præſtantiſſimo de textibus Bibliorum originalibus p. 644 ſq. ad oculum exponitur. Succedit inde ampla & præclariſſima tractatio *de ſingulis libris Veteris Teſtamenti*, eorumque Autoribus, nec minus de libris *Apocryphis* & *de libris in Codice Hebræo citatis* ſed non extantibus, accurata commentatio, ſubjunctis copioſis elenchis quatuor alphabeticis ſcriptorum, qui *introductiones* in Scripturam S. ſive *mnemonicas* & analyſeos more ac compendii, ſive *hiſtoricas* de ſacrorum librorum ſcriptoribus, occaſione, argumento, ſtylo, ſive denique *Criticas* & de Codicibus MSStis, de editionibus verſionibusque ediderunt, vel tradiderunt notitiam Interpretum ac Commentatorum.

Sect. I. p. 41. 47. Sect. II p. 62. III p. 192. IV p. 211. V p. 247. p. 257. 262. 275.

Libro *ſecundo*, in quo de MSS. Codicibus atque editionibus Codicis Hebræi Autor eruditiſſimus ſollicitus eſt, primus labor verſatur in diſquiſitione de *autographis* ſacrorum ſcriptorum, quæ pridem interciderunt, & quæ præter rem adhuc exſtare jactantur ſive Bononiæ ſive aliis in locis. Proximus in *Codicibus aliis MSS*, remotioris ætatis, ad quos Talmudici vel alii Judæi, ut David Kimchi, Maimonides, Menahem de Lonzano, provocant. Tertius in *Codicibus MSS.* antiquioribus vel recentioribus, quos hodie adhuc conſtat ſupereſſe. Atque inter eos quos exploratæ ætatis refert non paucos, nullum antiquiorem

Sect. I. p. 282. II p. 289. III p. 293.

p. 304. potuit reperire quam Phorcenſem ſcriptum A. C. 1106. *Incerta ætatis* longe plurimos ordine alphabetico locorum, ubi aſſervantur, enumerat, tam integri Veteris Teſtamenti, quam ſingularium quorundam librorum ſingularumve Vet. Teſt. partium.

326. Lectu digna etiam de *antiquitate & bonitate* Codicum dignoſcenda, quam ſubjicit, diſſertatio, & de pretio eorundem uſu-

Sect. IV. que. Inter *editiones* Bibliorum primo loco tractatur de poly-

p. 332. 338. glottis, ubi poſt curioſam de tentatis illis vel adhuc latentibus notitiam edita diligentiſſime recenſentur, ita ut iteratæ etiam meritiſſimi de litteris viri ac deſideratiſſimi Jac. le Long induſtriæ non paucæ minimeque contemnendæ obſervationes acceſ-

354 ſerint. Neque *integra Biblia* tantummodo, ſed partes quoque pluribus junctim linguis editas accurate percenſet, ſubjuncto eorum

362. qui *Orationem Dominicam* polyglotton vulgarunt, catalogo. Similem induſtriam & accurationem deinde in enarrandis cæ-

Sect V. 354 teris Bibliorum *Hebraicorum* integrorum, vel partium editionibus probat, ordine chronologico ab A. 1488 deductam usque

p. 413. ad præſens tempus, non omiſſis etiam Hebraicis *Apocryphorum* vel

416. *Novi Teſtamenti librorum, verſionibus*, nec præterito ſtudio eorum

415. qui excerpta Biblica ſive dicta claſſica ex libris ſacris delecta ac digeſta ſub titulis vulgarunt. Ad *verſiones* V. T. ubi perventum

Sect. VI eſt, tantum agendum ſibi exiſtimavit de iis, quæ a Judæis vel

p. 419. Ex-Judæis profectæ ſunt, ut Samaritana (ubi etiam de Pentateucho Samaritanis exarato literis) nec non de verſionibus Arabicis, Græcis, Perſicis, Turcicis, Italicis, Hiſpanicis & Hebræo-Germanicis Judæorum. Nam de Chaldaicis agit infra Libro VI, & teſtatur, Gallicam nullam ſe reperiſſe, quæ Judæis debeatur, licet R. Iſaac in commentariis ſuis Biblicas voces obſcuriores Gallicis hinc inde explicat, & gloſſas Gallicas litteris Hebraicis ſcriptas ex eodem excerptas Iſaacide apud D. Capellanum vidit Rich. Simonius. Non omittendum, quod de Karræorum obſervat codicibus, non tantummodo Pentateuchum, ſed omnes libros V. T. iisdem comprehendi & punctis vocalibus animatos illos eſſe.

p. 435.

Sect. I & II Liber tertius poſtquam de nomine, origine & fatis *Maſſ-*

ræ ſive Critices Hebræorum, in enumerandis ſacri Codicis verſibus,

ſibus, vocibus & literis varietatibusque lectionum annotandis conditioneque illius & argumento ſuccincte & erudite diſputaſſet, diligentiſſime etiam explicaſſet controverſiam de antiquitate *punctorum vocalium*, antiquitateque & uſu *accentuum* multiplici, p. 476.492
hermeneutico, grammatico, muſico & rhetorico : notitiam alphabetico concinnatam ordine ſubtexit ſcriptorum tum Judæorum tum Chriſtianorum, qui *accentuum* Hebraicorum doctrinam 500.
vel tradiderunt vel illuſtrarunt. Hinc ad *variarum lectionum* 507. 526.
rationes examinandas deſcendens, quæcunque vel de differentia lecti & ſcripti (*keri* & *ketibh*) origine, ætate & autoritate diverſitatum illiusmodi, de litteris majusculis, minuſculis, inverſis, ſuſpenſis, finalibus & in medio textu poſitis, nec non quindecim 524.
vocibus deſuper punctatis, qualem Geneſ. XIX, 33 etiam in ſuo Codice reperiſſe ſe Hieronymus teſtatur, quæ de *Ittur Sopherim* 22. & 527.
(ablatione Scribarum in quinque locis) & *Thickum Sopherim* (correctione Scribarum in locis duodeviginti) vel de aliis ejusmodi varietatibus ſcitu digna feruntur, accurate exponit, & de Maſoræ ipſius uſu & pretio ſobrium fert judicium. Utiliſſimi deinde nec ſine magno labore & apparatu compoſiti ſequuntur elenchi, 1) Scriptorum *Maſorethicorum* Judæorum Chriſtianorumque, 2) Scribarum ſeu *Sopherim* & Punctatorum ſeu *Nakdanim* Judæorum, 3) Scriptorum de Maſora Chriſtianorum, 4) Chriſtianorum, qui *varias lectiones* Codicis Hebræi annotarunt vel examini ſubjecere, 5) *Lexicographorum* Judæorum, editorum ineditorumque, 6) *Lexicorum Hebraicorum* polyglottorum a Chriſtianis vel Ex-Judæis, 7) *affectorum* vel ineditorum 8) eorum qui *nomina propria* in codice ſacro expoſuerunt : in quibus omnibus non pauca addita videbis iis, quæ in hiſtoria Lexicorum Hebraicorum, Witebergæ pridem An. 1705, 8 edita & in Actis illius anni p. 301 recenſita Autor maxime Rev. expoſuit. Jam ſuccedit *ſupplementum* inſigne libri Buxtorfiani de abbreviaturis Hebraicis præmiſſo ſcriptorum hujus argumenti indice. 9) Index ſubſidiorum ad lectionem Rabbinicam: & 10) ſcriptorum Hebræo-Germanicorum, 11) Grammaticorum Judaicorum Catalogus ex B. Chriſt. Theophili Ungeri apographo Hebraicus, conferendus cum eo, quem parte prima p. 337
5 34. 537. 542. 544. 546. 548. 561. 565. 575. 591. 593. 595.

p. 597. doctissimus Wolfius exhibuit, 12) Catalogus Grammaticorum
600. Judaicorum alphabeticus, 13) Catalogus alphabeticus amplis-
621. simus Grammaticorum Hebræorum inter Christianos, 14) Ob-
servationes variæ jucundæ dignæque lectu de Lingua Hebraica,
de literarum figura, nominibus, significatu ac potestate, pronun-
ciatione, usu numerali, variisque earum affectionibus, de i-
633. diotismis figurisque Grammaticis, ac denique de lingvæ He-
635. braicæ antiquitate inque alias linguas deflexione, lexicisque har-
monicis, ubi post varias linguas explicatas, quæ Hebraicæ origi-
nem debere sunt existimatæ, integrum instituit eruditissimi &
639. ingeniosissimi Viri *Olai Rudbeckii* filii specimen, quo vocum
Laponicarum Hebræis affinium sive Lapo-Hebraicarum indicem
648. contexuit: nec non viri supra laudes positi *Bernhardi de Montfau-
con* dissertationem (ex T. 2 Hexaplorum Origenis p. 394 sq.) de
veteri literarum & vocalium Hebraicarum pronunciatione.

Cap. I p. 658. Liber *quartus*, qui totus fere de *Talmude* est, sive de corpore doc-
trinæ traditionum veterum Judaicarum duplici Babylonico &
Hierosolymitano, nomen ejus, ætatem, origines & autores Mi-
II p. 693. schnæ & Gemaræ, tum *tosaphtarum* sive additamentorum &
III p. 700 *baraitharum* sive extravagantium argumenta, item & dispositionem operis, deinde specialem, accuratam & uberiorem singulorum Codicum Talmudicorum recensionem, ordine literarum, facto initio a Pirke *Aboth* sive Patrum Capitulis, quorum plurimæ editiones ac versiones referuntur. Ita & in aliis, ubi, qui separatim vel editi vel in alias linguas conversi sunt, hoc diligenter annotatum lector reperiet, sicut etiam monitum de
716. promissis Mischnicorum vel Gemaricorum Codicum versio-
724. nibus aut adhuc ineditis. Subjicitur Catalogus alphabeticus Talmudicorum codicum ex verbis Hebraicis, quibus singuli
741 incipiunt. Nec non designatio Codicum singulorum Mischnicorum ea serie qua in sex ordinibus suis exstant, perspicue expositis singulorum argumentis. Tum Catalogus duplex Doctorum *Mischnicorum* & *Gemaricorum* Alphabeticus ex libro
754. 757. *Juchasin* concinnatur. Nec non index autorum qui a *R. Geda-*
781. *lia* in Catena traditionis (*Schalschel. th hakabbala*) allegantur, & Catalogus Magistrorum Judaicorum inde a Seburæis usque ad

Digitized by Google

ad recentiora tempora concinnantur ex *Zemach David*; tum p. 791.
index Doctorum Judaicorum medii ſuperioris maxime ſeculi, 796.
quorum mentio in *Barrioſii* opuſculis hiſpanice editis A. 1683,
hinc index in *Abrahami Ben Dior* Sepher hakabbala. Licet 801.
præclara autem hæc ſint, tamen longe plura adhuc minimeque inferiora lectoribus offert ſumme Rev. Autoris induſtria, nam hic videmus Notitiam & catalogum accuratiorem Doctorum *Thaanim*, quorum in Miſchnajoth mentio, ſcriptores de 805.
hæreſibus Judæorum tum univerſe tum de ſingulis ſpeciatim. 815.
De Hillelis item & *Schammæi* ſchola & de Tryphone Juſtini 824. 837.
Martyris: nec non de Nathane, cujus tractatum de patribus a capitulis Patrum (de quibus ſupra) monet diſtinguendum eſſe, & 855.
de Simeone Hillelis filio, quem eundem cum illo Lucæ II, 25 562.
volunt. Proxime ſequitur Notitia alphabetica Doctorum *Gemaricorum* præcipuorum, editionumque *Miſchnæ*: nec non 865. 882. 895.
Talmudis tum integri tum ejus partium; deinde de ſatis *Talmudis* inter Judæos & Chriſtianos, & plenior, quam usquam alibi 940.
reperias, *de Typographiis Judaicis* & de libertate imprimendi libros ſuos per Chriſtianas ditiones conceſſa Judæis, nec non Index alphabeticus locorum, in quibus libri Judaici typis exſcripti 959.
ſunt. Denique totus liber hic judiciis de pretio & uſu Talmu- Cap. IV p.
dis Grammatico, exegetico, elenctico & hiſtorico, de ſenſu fa- 962.
bularum Talmudicarum, de locis ubi *JESU* vel *Chriſtiano-* p. 973. 979.
rum ac *Chriſtianæ rei in Talmude* mentio, & notitia ſcriptorum de Talmude ſcriptorumque Talmudicorum concluditur. 987.

Liber *quintus* pleniſſimos indices complectitur pulcherrimosque, 1) ſcriptorum *anti-Judaicorum* Græcorum & Latinorum, 994.
ævi veteris editorum, ineditorum perditorumque, 2) Scriptorum *anti-Judaicorum*, ab Ex-Judæis antiquis & recentioribus eru- 1003.
diorum 3) Scriptorum *Chriſtianorum* recentium, qui Judaicos er- 1013.
rores oppugnarunt. 4) *Judæorum* qui Chriſti nomen & ſanctiſſi- 1048.
mam noſtram religionem oppugnare vel blaſphemare ſunt auſi, 5) Judaicarum pro gente & religione ſua apologiarum, 6) ob- 1053.
ſervationum miſcellanearum de *Judæis converſis & convertendis*, 1055.
7) *concionum* in converſos & baptizatos Judæos, & 8) *Scripto-* 109.
rum de optima Judæos convertendi ratione, 9) *Catechiſmorum* 1063.

p. 1067. pro Judæis germanice aut pro Christianis hebraice compositorum, 10) scriptorum de speranda vel non speranda magna vel
1072. universali Judæorum conversione, 11) Historicorum de rebus
1074. Judaicis Hebræorum tam universalium quam specialium, 12)
1080.1082 Christianorum de eodem argumento, 13) Hebræorum itidem
1109. & 14) Christianorum de *Antiquitatibus* Judaicis moribusque ac ritibus hodiernis. 15) observationum miscellanearum farraginem de Judæis rebusque Judaicis, ut de decem tribuum fatis, fluvio Sabbatione, Judæo, quem immortalem fabulantur, fubleſta Gentilium scriptorum in rebus Judaicis fide, supina Judæorum recentium maxime ignorantia, aliisque variis consimilibus
1108. argumentis. Postremo loco post catalogum eorum qui a Christianis ad Judæos proh pudor! defecerunt, libro colophonem imponit
1110. appendix rariora quædam scripta antijudaica paulo fusius enarrans, 1) *Petri Nigri* librum contra perfidos Judæos, 2) Alphonsi Spinæ *Fortalitium fidei*, 3) *Porcheti* victoriam adversus Hebræos & 4) *Hadriani Fini* flagellum Judæorum. Pervenimus ad li-
1135. brum *sextum*, in quo solita industria Autor summe Rev. persequitur, quæcunque ad Targumim sive *paraphrasium Chaldaicarum* originem auctoresque, rationes, autoritatem, usum, pre-
1149. tium, fata & editiones pertinent. In Pentateuchum quidem Onkelosi, quem ab Aquila recte distinguit, Jonathanis Usielidis atque Hierosolymitanæ; in Hagiographa & Megilloth incertorum, quarum aliquas male quidam tribuunt Jonathani.
1185. sq. Concludit hunc librum erudita de *Verbo Domini* dissertatio atque
1189. elenchus scriptorum, qui de paraphrasibus Chaldaicis sunt commentati.

1191. In libro *septimo* de Cabbala sive arcana Judæorum & abstrusiore doctrina, ludicris ac superstitiosis multis nugisque canoris contaminata, ita disseritur, ut & de origine ejus, natura, indole, variis generibus, nec non de pretio illius & usu judicium idoneum ferre liceat attento lectori. Copiose etiam traditur
1220. de decem illis apud Cabbalistas decantatissimis Sephiroth, at-
1228. que de illis, quemadmodum & de omni re Cabbalistica, scri-
1243. ptores alphabetico ordine enumerantur.
1247. Libro denique octavo sive ultimo non tantum solers & perspicua

Digitized by Google

ſpicua notitia traditur ſcriptorum Hebræorum Anonymorum DCCLXXXIV, cum Gabriel Groddeckius ὁ μακαρίτης in erudita diatriba, quæ Theatro Placciano adjuncta eſt, Anonymos & Pſeudonymos tantum DXIX enumeret: ſed etiam inſignis attexitur recenſio librorum precum & tephillarum ritualiumque librorum, quibus in Synagogis Judæi uti conſueverunt, obiter etiam adſpergitur notitia *diſſertationum* quæ Hebraico idiomate a Chriſtianis in Academiis variis editæ ventilatæque ſunt, ac denique volumen totum claudit *ſpecimen theſauri polyglotti* harmonici, quod non ita pridem in lucem edidit ſupra jam laudatus nobis Olaus *Rudbeckius* Fil. p. 1452. ſq. 1291. 1473.

Quam vero ſumme Rev. Wolfius promittit Partem tertiam hujus Bibliothecæ ſuæ, hoc impenſius ab eo expetimus, atque ad hanc aliasque, quas ab eo Eccleſia & res literaria exſpectat, lucubrationes pertexendas valetudinem proſperam ei toto pectore vovemus, quo magis in hac certe præſenti demonſtravit, cordi ſibi eſſe illud Domitii Piſonis apud Plinium præf. Hiſt. *theſauros oportet eſſe non libros.*

DISSERTATIO DE DARIO MEDO.

Th. I. Nomen Darii Medi in ſola Scriptura ſacra invenitur. Dan. VI & IX. Non Herodotus, non Xenophon, non Beroſus habent.

Th. II. Ex Scriptura patet, Darium hunc Medum (1) ſuſcepiſſe regnum Babyloniæ poſt mortem Balthaſaris, (2) fuiſſe 62 annorum, cum regnum ſuſciperet, 3) Regem factum ſuper regnum Chaldæorum, (4) fuiſſe Danielis æſtimatorem, (5) Patrem habuiſſe Aſverum, (6) fuiſſe Medum genere, (7) Cyri regnum ejus regno ſucceſſiſſe, (8) Angelum Dei ei datum Gabrielem, ut corroboraret & auxiliaretur.

Th. III. Sed & id bene in Hiſtoria Darii Medi obſervandum, illum Regem Medorum & Perſarum fuiſſe, antequam regnum Babylonis ſuſciperet. Hinc fit mentio Legis Medorum & Perſarum, qua Reges obſtringebantur, ut revocare decreta ſemel non poſſent.

Th. IV.

Th. IV. Hactenus bene succedunt omnia: sed jam in collatione historiæ sacræ cum profana multæ occurrunt difficultates, quas secant potius, quam solvunt Historici. Sed ut res melius procedat, examinanda sigillatim antiquorum fontium fides. De Scriptura sacra dubitari nequit. Danielis enim prophetiæ jam Darii tempore consignatæ, adeoque fallere nequeunt. Berosi fragmentum, quod Josephus contra Appionem adducit, a plurimis æstimatur, & licet in quibusdam tam a Scriptura, quam ab aliis antiquis videatur recedere, conciliatio tamen instituí potest. Herodotus pater historiæ est, fideliter scripsit, sed non semper circumspecte. Quæ tamen de regibus Orientis habet, ex Persarum relatione eis temporibus hausit, adeoque plane rejici nequeunt. Xenophon in Cyropædia Philosophus magis est quam Historicus, & autoritas ejus, qua hanc Cyri senioris historiam, a duobus maximis viris Platone & Cicerone vilipenditur.

Th. V. Tentemus ergo Historiam sacram cum profana conciliare. Mortuo Nabuchodonosore successit Evilmerodach filius ejus. Hic mirus omnium consensus. Nomen paulisper mutatum: *Iluarodamus* in Canone, quæ tamen differentia nullius momenti est.

Th. VI. Occiso a sororis marito Evilmerodacho, ille succedit, Neriglossor nomine. Sed cum sui ipsius nomine regnare non poterat, regnat filii nomine. Hic filius Beroso Laborosoarchod appellatur, quod Wilh. Langius monstrat esse idem nomen cum Nabuchodonosore, scilicet E pro I & transpositione La-boro-chod-sar. Et hæc ratio est, cur Scriptura non meminit Neriglossoris, filii enim nomine regnabat. Vocatur autem filius in Scriptura Balthasar, quod nomen honorificæ appellationis forte in evectione ad regnum ut gloriosum cognomen assumtum. Quod autem Berosus huic novem menses regni tantum tribuit, Daniel autem tertium ejus annum memorat, facilis conciliatio est. Si enim a morte Evilmerodachi computentur anni ejus, jam quatuor annos & novem menses regnavit. Videtur autem hic Rex Balthasar, ut puer, patre habenas tenente, ejus imperio coercitus, post mortem Patris autem in vitia prolapsus. Necesse quoque est, ut successio talis sit, cum a Jeremia prædictum, Judæos servitu-

ros

ros Nabuchodonosori filio ejus (Evilmerodacho) & nepoti ejus (ex filia scilicet Balthasari.) Quod autem Nabuchodonosor pater ejus vocetur Dan. V, id non rarum, avum Patrem dici. Occisus autem uterque & Balthasar Danielis & Laborosarchod Berosi, ut eo magis pateat, unum eundemque esse.

Th. VII. Sed occiso Balthasare, jam maxima oritur discrepantia. Daniel enim dicit, Darium Medum suscepisse regnum. Et Berosus dicit, Nabonnado, uni ex conjuratis, qui ex Babylone erat, regnum traditum. Ut hæc concilientur, varia notanda: (1) impossibile esse, Nabonnadum eundem cum Dario esse. Darius enim Rex Medorum, Nabonnadus Babylonius erat, & interfector Regis. Et quomodo ille, qui Babylonius erat, juxta Reges Medorum & Persarum regnare poterat? Nulla ergo ratione Nabonnadus est Darius Danielis. (2) Major est verosimilitudo, imo certitudo, Labynitum Herodoti eundem cum Nabonnado esse. Solum enim L & I discrepantiam causatur, Labonadus & Nabonadus, bene observante Langio. Et hoc evicto, jam matrem habuit Nabonnadus Nitocrim, prudentissimam fœminam, Et forte patrem Labynitum, qui inter Alyattem & Cyaxarem arbiter erat. Quod enim Harduinus dicit, Labynitum esse nomen Regibus commune, ut Pharao, id exemplo caret. (3) Jam vero quæritur, quomodo duo hi simul ad regnum Babyloniæ evehi possent, id quod ulterius inquirendum.

Th. VIII. Labynitum statim ac occisus Balthasar, Regem nominatum, dubitare nos non sinunt clara Berosi verba.

Th. IX. Darium Medum quod attinet, clarius adhuc ex Scriptura est, illum suscepisse regnum Chaldæorum post Balthasarem. Sed potest tamen Scriptura ita explicari, ut forte aliquid intervalli fuerit inter unius mortem & alterius successionem in regno Babylonico. Certe non vi regnum Babylonicum subegit Darius Medus, sed קבל accepit המלך regnum, factus est, electus & constitutus Rex. Videbimus jam, quid concludi possit.

Th. X. Balthasar quidem moribus pessimis fuit, & ideo occisus. Interea tamen non omnem humanitatem & justitiam exuerat. Quam fidelis enim promissorum servator fuerit erga Danielem, qui tamen tam tristia illi prædixerat, Scriptura nar-

rat. Verosimile ergo est, illo amicorum scelere sublato, non omnes in Nabonnadi successionem consensisse incolas. Et neminem minus, quam Danielem, virum non sanctum modo & justum, sed & a Balthasare dignitate & muneribus affectum. Qui autem non consentiebant, ad alium jam Successorem respiciebant.

Th. XI. Scripserat jam manus Dei, regnum Balthasaris tradendum Medis & Persis. Ad quem ergo prius respiceret, quam ad Regem Medorum & Persarum tunc regnantem? Ille sine dubio erat Astyages, praeterea forte sanguine Balthasari conjunctus. Nabuchodonosor Medam in matrimonio habuit. Illa juxta fragmentum Alexandri Polyhistoris in Syncello, filia Astyagis Satrapae Mediae dicitur. Est quidem obscurius hoc fragmentum, & rem non satis clare explicat. Interea ansam dat conjectandi affinitatis vinculo Reges Mediae & Babyloniae conjunctos. Darius ergo Medus sive affinitatis jure, sive a praestantissimis evocatus regnum Babyloniae suscepit, & suo adjecit. Quid vero tunc Labynitus? Altum est silentium, Daniele, ut Regicidam, ne nominare quidem volente Berosо, sub nomine Nabonnadi nominante, sed Darium Medum praetereunte, quod forte non satis de rebus Babylonicis temporum tam longe a se remotorum instructus fuerit. Sed id credi potest, suscipiente regnum Dario, vel *latuisse* vel aufugisse Labynitum: Satrapam autem constitutum, ut vult Langius, nulla ratione credibile est. Interea non videtur Darius Babylone resedisse, sed in Mediam rediisse, & Danielem, quem tam charum & honoratum habuit, secum in Mediam abduxisse. Id quod Josephus clare dicit p. 352, & quod *nil* nisi verum dicat, facile concludere est ex v. 4. c. VI Danielis: quod cogitavit Rex illum toti regno praeponere. Talem enim virum secum habere omnino Regis intererat. Et sane historia de fovea Leonum multo magis in Media, quam in Babylonia videtur gesta. Vix enim probabile est, Darium Leges Medicas & Persicas in Babyloniam inferre statim voluisse, imprimis cum sine armis regnum videatur occupasse.

Th. XII. Redeunte in Mediam Dario, qui Astyages est, bella illum civilia exceperunt, Cyrus nepos Persas ad rebelliones-

nem

nem concitavit, & post varios conflictus vicit, regnoque cedere coegit. In his tumultibus Labynitus regnum recuperare poterat, & inde annos computare, & mortuo post aliquot annos Dario, a Chaldæis omnibus pro Rege agnosci. Cyrus jam Medis & Persis imperans, Crœsum etiam subegit, quæ omnia causam Nitocri dare poterant muros instaurandi, Euphratem ducendi, finitimos Reges & Gentes conciliandi contra Persas. Quæ tamen omnia, Deo ita moderante, impedire non poterant, quin Labynitus a Cyro regno depelleretur.

Th. XIII. Ita Scripturam sacram cum profanis Auctoribus conciliavi. Sed jam varia expedienda mihi restant. Objicitur, (1) Astyagem non fuisse Darium Medum. R. Cur non? Nam pater Darii Medi Assverus. Et quodnam nomen melius Assvero congruit, quam Cyaxares, Astyagis Pater? Si non, dic ergo, quis alius Rex eo tempore Medis & Persis imperaret, nisi Astyages? Non potes. Sed inquies, (2) Darius Medus fuit frater Astyagis. R. At hoc probari nequit, vel fratrem habuisse Astyagem, vel si habuerit, unquam regnasse, vel si regnaverit, utrique genti, Medis simul & Persis, fratre vivo, regnasse. Ex Herodoto, & omnibus antiquis patet: Persas a Phraate subjectos paruisse Medis, & contra Astyagem a Cyro incitatos. Ficulneum istud argumentum est, quod pro probando contrarium ex loco Esaiæ adducitur: *Ascende Elam, ascende Madai*. E. duo Reges erant. Quidni duæ gentes sub uno Rege? Sed (3) objiciet alius: Fuit E. filius Astyagis. Cyaxarem enim illum appellat Xenophon. R. At Astyagem non habuisse filium, Herodotus, Ctesias, Diodorus Siculus & uno consensu Veteres tradunt, qui magis audiendi, quam unus Xenophon. Etsi vel habuisset, unde, nisi ex mera & incerta conjectura probare posses, Cyaxarem hunc Xenophontis fuisse Darium Medum Danielis. Certe Cyrus immediate successit Astyagi in Media, juxta Herodotum & omnes. Cyrus etiam Dario Medo immediate videtur successisse, juxta Danielem. Sed nego, successionem illam, quæ in Daniele memoratur, ulterius se extendere quam in regno Medico & Persico. Cyri tertius annus Dan. X, 1 est imperii Medici. Sed primus Cyri annus Esdræ I. est

imperii Babylonici. Daniel enim videtur ante reditum Judæorum ex captivitate mortuus fuisse. Nescio enim, cur non alias simul ipse rediisset. In Babylonia autem Cyrus non Dario Medo, sed Labynito successit. Viginti & unus anni intercesserunt inter initia horum Cyri regnorum. Medicum incipiebat anno Nabon. 189. Babylonicum anno 210. Harduini fictitios Reges & commentitias successiones relegere, est refutare. Inquies, (4) quæ de Dario Medo dicuntur apud Danielem, non quadrant in Astyagem. Astyages crudelis in Medos, in filiam, &c. Darius Medus Danielis amantissimus, Dei veri adorator &c. R. Sed quis nobis verum Astyagis characterem unquam depinxit? Certe Herodotus non vidit neque cognovit. Omnia ex Persarum relationibus habuit, quæ mala plura, bona fere nulla de Astyage dicebant, ut rebellionem eo melius tegerent. Certe Æschylus de Cyri antecessore, ut prudente & benigno viro loquitur. Sed licet veri Dei agnitor, nonne lapsus tamen in crudelitatem Nabuchodonosor? Potuit & labi Darius Medus, & crudelitatis in familiam & subditos pœnas luere. Certe qui Principibus tam impia mandata gratificari poterat, poterat ille & somnio quodam, divinitus forte oblato, nimis angi, & in crudelitatem abripi.

Th. XIV. Darium E. Medum Cyri avum maternum esse, ex nostra hypothesi fluit. Sed Nabonnadum Megasthenes asserit nulla unquam affinitate Nabuchodonosori fuisse conjunctum.

Th. XV. Æschyli locum quod attinet, cum dictis facile conciliatur. Si enim de Susorum expugnatione loquitur, jam primus Medus, qui Susa expugnavit, Cyaxares fuit. Alter, qui non nominatur, Astyages. Tertius Cyrus, succedens Astyagi.

Th. XVI. Scholiastes Aristophanis & Suidas nominant Darium, Dario Xerxis Patre antiquiorem: & hoc ipso nostram sententiam confirmant. Verum enim Astyagis nomen Darius, qui cognomen aliquod nancisci potuit, unde Astyagis appellatio, juxta Græcorum pronuntiationem, orta.

Addimus Schema Chronologicum historiæ hujus.

Ex-

Digitized by Google

Æra Capt. Jeh. ab anno Jojakimi 4	Æra Nabon	Æra Olympiad.	Regnum Babylonicum	Regnum Medo Persarum	Anni Imp. Medici Astagis	Anni Cyri	Danielis historia
43	182		Evilmerodach incipit.	Astyages, qui Darius est.	25		
45	184	- - -	Balthasar sub tutela Nerigloſſoris		27		Visio cap. 7
46	185	Ol. 54					
47	186		3 annus - - -	- - - -	29		Visio c. 8
49	188		Darius Medus, qui Astyages est, regnum utrumque conjungit. Tunc ab Angelo contra Nabonnadum & rebelles confortatus.		31		Visio c. 9
50	189	Ol. 55	Bellum civile Cyro duce, incipit. Cyrus victus.		32	1	
51	190		Cyrus altero quoque anno victus.		33	2	
52	191		Cyrus tertio victus. Rex Persiæ Dan 10 vocatur Cyrus, quia nondum Mediam subjugarat.		34	3	Visio c. 10. & 11
53	192		Cyrus victor. Darius seu Astyages ad privatam sortem redactus Rex.		35	4	
54	193	Ol. 56	Nabonnadus s. Labynitus regnum recuperat & hinc annos 17 computat.			5	
Annus 70 & ultimus.	209	Ol. 60					
Reditus Judæorum	210	- - -	Cyrus Babylone potitus iterum utrumque regnum conjungit. Hinc annos Cyri Esdras computat.			22	
	217	Ol. 62					
	218	- - -	Cyri mors vel hoc vel sequente anno.			30	

Digitized by Google

ΠΑΡΑΤΙΤΑΑ ΤΗΣ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΑΣ *& Hiſtoriæ Sacræ, a mundo condito usque ad* τὴν ἔξοδον *Iſraelitarum ex Ægypto; Profanam quæ explicat, prout deſumta ex Libris Metamorphoſeων P. Ovidii Naſonis ad hæc tempora ſpectat, Autore* LUCA CUPERO, *Philologo.*

Amſtelod. apud Henr. Strick, 1721, 8. Alph. 1 plag. 3.

CUm Cl. Autor animum induxiſſet Chronologiam & Hiſtoriam vetuſtam interpretandi, quam ſacræ in primis litteræ tradiderunt: eam ita adumbratam ſimul eſſe in Libris *Metamorphoſeων Ovidii* ſibi perſuaſit, ut operæ pretium facturus videretur, ſi ſacram Chronologiam cum profana, eaque Ovidiana curatius compararet. Et quamvis fuerint, qui primo ſtatim libelli adſpectu offenderentur; ita tamen fabulam ſuam egit, ut optime egiſſe ex ipſo opere appareat. Dum enim Ovidius principio præclari iſtius operis diſerte profitetur, ſe perpetuum carmen prima ab origine mundi ad ſua tempora deducere: vel cuivis alii opinionem iniicere potuiſſet, quam Cl. Cupero injecit, contineri in illo Syſtema aliquod Chronologicum ſive Hiſtoricum, connexum a Mundo condito usque ad Jeſum Chriſtum natum ſub Auguſto, quibus diebus Poeta noſter vixerat. Iam vero nihil amplius, quam tempora ab origine mundi ad Exitum Iſraelitarum ex Ægypto examinare conſtituit: in quibus hoc hypotheſi ſuæ maxime proficuum deprehendere potuit, quod dudum Viri docti Creationis, Diluvii & quorundam aliorum manifeſta veſtigia in Naſone obſervarunt. Itaque introductione inde a p. 1 ad 40 Creationem doctiſſimis adnotationibus, tam ex ſacræ linguæ genio, quam poeta ſuo petitis, diligenter illuſtrat, dum p. 3 de ſuperficie terræ ejusque figura Sphærica, p. 5 de initio νυχθημέρου a nocte, non a die, p. 6 de diverſis aquis, p. 23 de terra Planeta & reliquis Planetis maribus ac montibus, viriditate & quibusdam creaturis præditis diſputat. Et quia Chronologica tractat, locum ibi inveniſſe etiam credidit, p. 24 de He-

de Hebdomadis, p. 25 de Menſibus, p. 28 de Diebus, p. 31 de Annis, vulgaria illa Chronologorum, ſed ex ſacro Codice demonſtrata, proferendi. Sic auſpicatur primam temporum Periodum p. 47 a mundo condito uſque ad diluvium: ubi inquiſitio illa Chronologiæ ſacræ & ætatis hominum, quí ante diluvium vixerunt, ſic ſatis bene ſe habet, utpote quam nemo neſcivit; ſed ubi ad alteram partem, h. e. ad Hiſtoriam Sacram Profanam explicantem devenit, non æque bene ſe gerit. Præſupponit enim, Profanos Scriptores exiſtimaſſe, magnum temporis ſpatium intereſſiſſe inter ea quæ Geneſ. c. I & c. II memorantur, p. 58. & 62; & hinc *Auream ætatem* Ovidii ac partem *Argenteæ* trahit ad ſtatum integritatis. Saturnum pro Deo accipit p. 62, & ne nimium ſterilis eſſet ea tractatio, p. 64 de nomine Dei יהוה diſputat, idque יְהֹוָה enunciandum eſſe docet. Pag. 66 folia ficulnea, ex quibus cinctoria ſibi fecerunt Protoplaſtæ, pro habitaculis in arbore quadam Paradiſi accipit, & p. 67 *Æneam* denique *ætatem* de Lapſu hominis interpretatur, uti p. 70 adſerit, *ferream* cum parricidio Abelis initium feciſſe. Aſtræam Naſonis I v. 150 de *Eſthere*, ut ultima fidelium ante Chriſtum natum, intelligit: qui ſaltus vix eſt ferendus, cum eadem opera de juſtitia, quæ apud homines diutius quam reliquæ virtutes culta, interpretari potuiſſet. Pag. 75 ſeqq. Gigantes Ovidii cum corruptis ante diluvium hominibus confert, & mores Lameci in *Lycaone* Naſoniano depictos eſſe, p. 84 oſtendit: ita vero vt vates ſimul reſpiciat ad Hiſtoriam *Labanis*, p. 86, qua opinione nihil ſane ad Chronologiam opus fuiſſet. Periodo ſecunda digerit tempora a Diluvio uſque ad exitum Abrahami ex Ure Chaldæorum, & notatis variis difficultatibus Chronologicis, diluvium, prout ab Ovidio deſcribitur, illuſtrat. Per *Eumenem*, qui tunc oracula tenuerit, p. 140, verbum Dei ad Noachum perlatum eſſe p. 110, & per *Ventum*, cujus in ea deſcriptione Poeta meminit, nuncios a Jacobo ad Eſavum miſſos, uti per Aquilonem emiſſum *perſecutionem Labani*, intelligi p. 117 ſqq. ſtatuit: cujus commatis fere omnes ſunt, quas quærit, alluſiones ad Hiſtorias ſpeciales in ipſa illa deſcriptione Diluvii conten-

Digitized by Google

tæ. Pag. 140 ſqq. pluribus docet, *Schemum* atque nobilem illum *Melchiſedecum* unum eſſe eundemque, quibus talia protulit, quæ vero non multum ſunt abſimilia. Contraria autem veritati, quæ de tribus Viris Abrahamo apparentibus p. 146 diſſerit, inter quos primum, qui nomine *Jehovæ* inſignitur, eundem Schemum fuiſſe, (etſi p. 151 eam difficultatem quomodocunque tollere nitatur) reliquos duos Schelachum & Heberum majores Abrahami, p. 152 arbitratur. Per *Iapetum* Ovidii ejusque uxorem *Aſiam* intelligit p. 162 *Abrahamum* & *Sarah*, & per *Orchamum* Ovid. IV v. 212 *Nachorem*. *Nimrodum* eſſe *Belum*, p. 167, & *Belidem* Ovidio IV v. 463 memoratos *Nimrodianos* turrem exſtruentes, p. 169 ingenioſe demonſtrat. Periodus demum Tertia diſponit tempora, quæ ſunt inter Exitum Abrahami ex Ure Chaldæorum uſque ad Exitum Iſraelitarum ex Ægypto, idque intervallum deſcribit annis 430, quos demonſtrat p. 173 ſqq. Huc Ovid. Metam IL v. 594 trahit & de *filiabus Loti* interpretatur, p. 189, mox advocat *Celmum* & *Jovem* ex Ovid. IV v. 281, & *Jovem Jacobum*, *Celmum Eſavum* interpretatur. Pag. 203 ſqq. de *duodecim Zodiaci ſignis*, tanquam de *tot Jacobi liberis* diſſerit, eorumque profectiones de *Conſtellationibus*, quæ loca ſua mutaverunt, exponit p. 216. *Phœbus* Cl. Auctori p. 217 eſt *Joſephus*, *Lea* uxor Jacobi *Iuno*, & *Zilpa* ancilla ejus *Parrhaſis*, de quibus Ovid. II v. 410, qua occaſione Hiſtoriam Jacobi illuſtrat. *Oceanus* ſenex eidem p. 239 eſt *Eſavus*, & *Latonia* p. 248 *Dina*, cujus hiſtoriam ibidem exſequitur. *Semiramis* vero *Thamar* a *Semo* ita nominata, cujus filiam fuiſſe Thamarem plurimi Judæi tradunt, p. 271. Reliqua Joſephi & Jacobi Hiſtoria occupat, quam quo minus ſigillatim exponamus inſtituti ratio prohibet. Satis enim jam allata docebunt, qualis ſit opera Cl. Cuperi. Si vero ſive ingenio, ſive judicio interdum falſus fuit, condonabimus iſtud omne Ovidio ſeductori, qui de uno & altero momento ita cecinit, ut vi quadem ad hanc vel illam opinionem, ſi ſemel Carmina ejus cum hiſtoria ſacra comparare inceperis, rapere videatur.

DISSER-

Digitized by Google

DISSERTATION HISTORIQUE SUR LES DUels & les Ordres de Chevallerie par Monſ. B--

i. e.

DISSERTATIO HISTORICA DE DUELlis & ordinibus equeſtribus.

Amſtelodami, apud Petrum Brunel, 1720, 8. Pl. 12.

QUi multis ingenii monumentis politæ eruditionis, & πολυαναγνωσίας non ſolum, ſed & πολυμαθίας gloriam conſecutus eſt, Vir eleganter doctus, Jacobus Baſnagius, in Acta noſtra jam ſæpius dignis cum elogiis relatus, in hac diſſertatione hiſtorica de duellis accurate diſputat, & ex hiſtoria, cum civili, tum eccleſiaſtica, nec non ex ſaniore morum doctrina, multa in medium profert, quæ lectu non minus utilia quam jucunda cenſemus. In *præfatione* refert celeberrimus Autor, Italos quam maxime in deſcribendis duellis ſe induſtrios exhibuiſſe, eademq. adeo deperiſſe, ut Poetæ, JCti & Theologi rationem fere perdiderint, falſiſſimis exiſtimationis tuendæ regulis occupati, quas in ſyſtema aliquod redactas, & in academiis legum civilium ſtudio antepoſitas, Comitem Maffeum in libro de ſcientia equeſtri, Romæ 1710 edito, omnium optime & retuliſſe & rejeciſſe, ſuosque ad meliorem mentem revocaſſe notat. Gallorum Scriptores in tres claſſes diſpeſcit, quorum alii, qui iis temporibus vixerunt, in quibus ex duellis Regum & eccleſiæ auctoritate initis de familiis, regionibus & beneficiis judicium ferebatur, duella magni fecerunt, & data opera in hiſtoriam contulerunt: alii, quorum ætate furor ille deferbuit, ut gentis ſuæ gloriam tuerentur, antiqua duella a recentioribus diſtinxerunt, & illa quidem vindicarunt, hæc reprobarunt: alii denique circa finem ſæculi ſuperioris, ſententiam Regis, duella graviter prohibentis, & malo huic feliciter medentis, ſecuti ſunt. Seldenum, Anglos ante Normannorum adventum duello conflixiſſe negantem, & hic & in opere cap. IV notat, atque Iani Slicheri diſſertationem juridicam inauguralem de debita ac legitima vindicatione honoris & de duello (Amſt. 1717 in 12 ed.) exquiſitis laudibus ornat.

Ipsa vero dissertatio XV capitibus absolvitur, quorum *primum* ideam duelli generalem exhibet, & præmissa hac observatione, si quis duellorum originem a Caino & Abele deducere velit, injustitiam eorum esse manifestissimam, eo quod Abel innocentissimus succubuerit, ex inordinatis passionibus humanis duella proficisci docet, iracundia & vindictæ cupidine hominem, falsa vanæ gloriæ persuasione fascinatum, extra se rapientibus, ut, præsertim si semel atque iterum successerit, nec tristia, quæ duella sequuntur, fata secum reputet, nec vinculis legum divinarum perruptis, ab hac insania, nisi sola Principum severitate, coerceri queat. Cum itaque vindicta & impotentia animi mortales statim a condito orbe ceperit, duellorum originem a prima mundi ætate repetendam esse liquet, quorum in *Capite II* varia, ratione causæ impulsivæ, constituit genera. Ejusmodi enim certamina singularia suscipiebantur quondam, modo pro bono publico, quando misso in compendium bello, paucis pugnaturis utriusque belligerantis populi fata committebantur, modo ad detegenda crimina, vel crimen aliquod diluendum, & veritatem alicujus rei eruendam, modo ad solam fortitudinis gloriam consequendam, modo ad innocentes vindicandos, oppressosque liberandos, modo denique amore incitante: ubi obiter addimus, duellis olim non lites solum esse terminatas, sed & nuptias conciliatas, bellorum eventum exploratum, & id genus alia demonstrata, quæ ancipiti duellorum eventui non subjicienda fuissent. Quia vero frequentissime famæ & gloriæ causa instituebantur, in *Cap. III* falsa falsi honoris principia ex veris veræ philosophiæ moralis præceptis hisce potissimum rationibus confringuntur, quod vera gloria non ex vulgi judicio pendeat, sed in legitima officii, sive a Deo, sive ab hominibus injuncti, administratione consistat, qua occasione antiquorum sententia rejicitur, qui judicem aut ducem, a reo vel milite provocatum, in duellum descendere oportere contenderunt: porro quod postulandum non sit, ut omnes bene de nobis sentiant: quod gloria majorum in umbram abeat: quod injuriæ sint effectus iræ, patientia virtutis: quod duellis minime probari possit, justane an injusta sint, quæ facta sint: quod Philosophi gentiles & JCti pagani, Lombardorum leges, vindictæ locum relinquentes, a legibus Romanorum, qui actionem

Digitized by Google

nem non permittebant contra injurias, probe distinguentes, duella illicita esse jam agnoverint: quod ea opinione, ac si satisfactio existimationem restituere possit, nimium auctoritatis inimico concedatur: quod virium ostentatio homine ratione prædito sit indigna: quod denique falsissimum sit Deum præesse duellis, & ab innocentis partibus stare, atque mediante duello occultam ipsius voluntatem revelari, cum id ipsum, licet ab ecclesiæ doctoribus quondam traditum, & per multa sæcula creditum sit, cum primis religionis christianæ principiis pugnet. Dirutis itaque fundamentis, quibus duellorum necessitas innitebatur, ad historiam duellorum enarrandam progreditur Cl. Autor, & *Cap. IV* prolixe refert, quæ duellorum origo fuerit, quove loco habita fiut apud quam plurimas gentes, ubi primum de duellis Principum, & de spectaculis Græcorum Romanorumve gladiatoriis disserit, & inter alia ex lege Ulpiani, veniam concedente acceptas injurias vindicanti, probat, duella etiam apud gentes bene moratas in usu, & nullo non tempore homines turbulentos, impatientes, rixosos & vindictæ cupidos fuisse: tum Germanos & reliquas gentes septentrionales armis lites decidisse, Velleji Paterculi & Taciti testimoniis confirmat; apud Danos etiam Frothonem III lege publica declarasse, *armis melius componi posse lites, quam ratione, & verberibus seu ictibus, quam verbis*, commemorat, cui Theodorici Regis Gothorum, duella abrogaturi, litteras ex Cassiodoro opponit: duella etiam legum autoritate confirmata fuisse, inprimis lege Salica, Alemannorum & Bojoariorum, lege Gombetii, Roderici, Grimoaldi, qui mulierem quoque adulterii accusatam heroem quærere jussit, pro ipsa certaturum; nec non Luitprandi, qui tamen, eo quod certi esse nequeamus de judicio divino, & multis exemplis constet, innocentes occisos esse, & justam causam defendentes periisse, prohibuit, ne bona victi in duello in fiscum raperentur; porro Caroli M. & Ottonis II aliorumque; ordinem temporis secutus, latius exponit, monetque, Avito, Archiepiscopo Viennensi, & Agobardo, Archiepiscopo Lugdunensi, nec non Concilio Valenciæ A. 855 habito, frustra sese opponentibus, e contrario Nicolao I Papa Romano duella licita esse pronunciante, non Gallos solum, uti quidem Audigui-

erus opinatur, sed & Hispanos & Italos, a Longobardis & Gothis subjugatos, Anglos etiam, quos ante adventum Normannorum duello congressos esse, Edmundi & Canuti certamine adversus Seldenum evincit, duella semper magni fecisse. Pandectarum volumine a Lothario II invento, edictum Longobardorum non abrogatum esse, atque adeo duella successu temporis non in desuetudinem abiisse, sed hastiludiis, seu vulgo sic dictis torneamentis, institutis, frequentiora fuisse, *Cap. V* ostenditur, ubi in originem ludorum equestrium inquirit, eosdemque ab Alexandro II in Concilio Lateranensi, & Clemente V in Concilio Viennensi irrito successu damnatos esse refert. In *Cap. VI* ad *milites* sese convertit, qui cum ordinibus equestribus non confundendi, & de feudis, militumque creatione erudite disserit, eleganterque describit, quomodo juvenes nobili loco prognati, & juramento adstricti ne ullam ferant injuriam, accincti gladiis, lites quæsiverint, & præcipites in duella ruerint, plebejis baculo & scuto inter se pugnantibus. Ordinum vero equestrium originem demonstraturus, *Cap. VII* in investiganda hujus vel illius origine longe aberrari, Monachorum exemplo adstruit, ab antiquis Judæis, quin immo ab ipsis patriarchis originem suam repetentium, atque ὡς ἂν παρόδῳ adversus P. Elioti accusationem, quod Therapeutas ex Monachorum ordine, solo religionis præjudicio, excluserit, suam tuetur sententiam, Therapeutas, quos Monachorum instar vitam solitariam egisse nunquam negaverit, Judæos fuisse, & ne umbram quidem religionis Christianæ præ se tulisse. Pari ratione ordinum equestrium originem imaginariam esse adserit, si quis a Constantino M. eam deducere velit, & Scipionis Maffei epistolam de fabula equestris ordinis Constantiniani Tiguri 1712, 4 editam, ideo suppressam esse ait, quod evidentissime id quod probandum sibi sumserat, demonstraverit, cum ordo Constantinianus, quantum conjicere liceat, ab Imperatore Isaaco Angelo Comneno A. 1190 demum sit institutus. Fabulam quoque redolere institutionem ordinis equestris S. Georgii, *Cap. VIII*, & *Cap. IX* veram ordinum equestrum originem ex seculo XII ab expeditionibus cruciatis petendam esse, omniumque primum ordinem fuisse S. Johannis Hierosolymitani, atque hunc ordines sancti sepulcri, Tem-

Templariorum, & ordinem Teutonicum inſecutos eſſe, prolixius commonſtrat. In *Cap. X* regulas duellorum a JCtis, Decio, Baldo & Bartolo, Pozzo & multis aliis doctoribus ſcholaſticis Sæc. XIII & XIV præſcriptas eſſe, Poſſevinum pro duellantibus preces compoſuiſſe, Romanenſium fabularum Scriptores Sæc. XV infinitarum ineptiarum auctores exſtitiſſe, ſacerdotes religioſos & Epiſcopos duella & adornaſſe & inſtituiſſe, Martino IV, Nicolao I & Concilio Seligenſtadienſi A. 1002 duella approbantibus, & Regibus, uſque ad Ludovicum XIII legum ſuarum, in quibus duella interdicta fuerunt, obſervationem leniter admodum urgentibus, exponit. In *Capite XI* de iis agit, qui ad duella obligati erant, & primum duella non niſi a Principe, vel iis, quibus ſingulare hoc privilegium conceſſum, adornari potuiſſe monet, tum totam familiam imo civitatem ad ſingularia illa certamina obligatam, & omnis ordinis homines, ne nothis quidem & fœminis exceptis, legi duellorum ſubjectos fuiſſe refert, ubi Abbates etiam atque Epiſcopos cum aliis decertaſſe, allatis exemplis comprobat. Et notatu ſane digniſſimum eſt exemplum Clerici cujusdam, veritatem verborum Chriſti: *Quisquis ſe humiliaverit, extolletur*, blaſpheme negantis, qui in duello, ore & lingua ictu vulneratis, periit & juſtiſſimas inſolentiæ verborum ſuorum pœnas dedit. Leproſos, ægrotos, & qui annum ætatis vel vigeſimum primum nondum attigerint, vel ſexageſimum egreſſi ſint, a duello exemtos quidem fuiſſe, quamvis ſenes etiam & ægroti, currui inſidentes, nonnunquam ad duella coacti fuerint, duelli vero neceſſitatem etiam filiis Regum, imo ipſis Regibus impoſitam eſſe tradit, atque hac occaſione duelli inter Carolum V & Franciſcum I propoſiti mentionem injicit. Materiam *liti ſuppeditabat*, quicquid ullo modo in diſceptationem cadebat, inprimis, quando aliquis accuſabatur, quando jus dominii in dubium vocabatur &c. Sic duellum etiam adornatum eſt in Hiſpania de quæſtione, quænam liturgia ſit præferenda, Gothica, an Romana, atque in hoc duello Gothicæ liturgiæ defenſor quidem ſuperior exſtitit, hoc tamen non obſtante, Papa Gregorius VII & Rex Hiſpaniæ renitenti populo Romanam liturgiam obtruſerunt. In *Cap. XII* duellorum leges & regulas tradit, ex quo tantum ob-

ſervamus veritatem rei etiam per crucem inveſtigatam eſſe, ad quam duo homines, actoris & rei perſonam induentes, ea lege extenſis brachiis ſiſtebantur, ut, qui primus defatigatus ſitum mutaret, cauſa caderet. Ex *Cap. XIII*, in quo exponit, quibus modis Deum & religionem in duellorum partes traxerit ſuperſtitio, plura excerpenda forent, niſi brevitatis gratiam ſectaremur; hinc paucis ſaltem notamus, Deum ipſum præſidem & judicem duellorum conſtitutum; Sanctos in duellantium numerum relatos, in primis Neſtorem, quem Metaphraſtes apud Photium cod. CCLV f. 1403 Demetrii Martyris defenſorem fiſtit, & de quo diſputatur adhuc, an Chriſtianæ religioni addictus fuerit; nonnulla pietatis exercitia, utpote invocationem S. Georgii, communionem, pernoctationem ad ſepulcrum Drauſini, & alia conflictus fuiſſe præſcripta. Reliqua ſuperſtitioſa, & antiquis temporibus ulitata veritatem probandi genera *Cap. XIV* aſpergit, per ferrum ſcilicet candens, & aquam: quod vltimum genus quoad omnes circumſtantias deſcribit, idque Eugenium inſtituiſſe, ex Mabillonio adverſus Harduinum evincit, hæreſes quoque & hæreticos judicio aquæ examinatos eſſe miratur, Divo Bernardo ſerm. in Cant. LVI f. 766 illud ipſum approbante, cujus aſſentum fruſtra negat Del Rio in diſquiſ. Mag. L. IV. Quando vero nonnulli arbitrantur, uſum duellorum pro nobilibus, aquæ pro plebejis, & ferri candentis pro monachis inſtitutum eſſe, Autor *in fine* hujus capitis hanc diſtinctionem non æque obſervatam eſſe opinatur, in hiſce vero veritatem probandi generibus tantum credulitatis, quantum barbariei & crudelitatis deprehendi poſſe fatetur. In *Cap. XV* tandem ad noſtra progreditur tempora, indicans, quomodo duella, quæ per quingentos vel ſexcentos annos apud omnes fere nationes, ordines & ſtatus altiſſimas radices egerant, nec decretis Papalibus reſcindi poterant, paulatim deſinere cœperint & aboleri, dum myſteria religionis duellis ſubtracta; præjudicium de providentia Dei circa duella depoſitum; commodum, quod & eccleſiaſtici & ſæculares judices ex duellis capiebant, abrogatum; equitibus, quorum ordines hodie adhuc ſuperſunt, diteſcendi ſtudio deditis, & ſententia eccleſiæ prorſus immutata; tum etiam graviores pœnæ conſligentibus indictæ. Ubi zelum Cleri Gallici A. 1657 con-

Digitized by Google

congregati, & Comitis de Druy librum, quem contra duella scripsit, publico præmio ornantis commendat, librum vero tantis elogiis indignum reputat, & in fine totius dissertationis ex morum præceptis solide docet, quomodo duellis conflictandi pruritus sit coercendus. Adjecta est ordinatio Philippi Pulchri Regis Galliæ, A. 1306 duellis præscripta, quam ex Cangii Glossario descripsit.

INTRODUCTIO AD LIBROS POETICOS Veteris Testamenti, præcognita critica & historica ac auctoritatis vindicias exponens: adornata studio L. J. GOTTLOB CARPZOVII S. Theol. Prof. Pub. Extr. & Lingu. Sanctæ. Ord. nec non Archidiaconi Thomani.

Lipsiæ, apud Hæredes Fridr. Lanckisi. 1720, 4. Alph. 1 pl. 12.

QUod ante septem annos publici juris facere cœpit introductionis in libros S. Codicis opus Vir summe Rever. & Clar. CARPZOVIUS, de cœtu Dei optime meritus, id omni studio perficere adhuc conatus est, & uti in Parte *prima*, quam A. MDCCXIV in his Actis p. 401 exhibuimus, ea omnia, quæ ad accuratam librorum sacri codicis *historicorum* cognitionem faciunt, & diligenter conquisivit, & recte dijudicavit: ita eadem quoque ratione in hac Parte *secunda* in enarrandis *poeticis* versatur. Cap. I a ratione & indole poeseos Hebræorum auspicatur, & non tantum eam existere, & in sacris litteris metrum, quod versus numeris suis dimensos & musicæ aptos complectatur, occurrere affirmat, sed etiam rejectis eorum sententiis, qui eam vel in accommodatione musica, vel in parabolico dicendi genere, vel in accentuum situ, vel in metro ad pedes & mensuram Græcorum astricto, vel in ὁμοιοτελεύτοις ponunt, notatisque iis, qui metrum aliquod ad corrigendum textum Hebræum somniarunt, vel rationem Poeseos Hebraicæ antiquæ prorsus ignorari statuunt, suam sententiam ita aperit, ut dicat, poesin illam certo commensurari & circumscribi metro, hodie prorsus deperdito, poemata, quæ

quæ cantica conficiant, certis melodiæ & muſicæ finibus, nobis tamen æque incognitis, niſi in quantum ex pſalmorum hemiſtichiis interdum colligi poterit, contineri, alternisque vicibus & a diverſis decantata fuiſſe, in carmine Hebræo ſtylum comparere Laconicum, ſententiarum pondere gravem, variisque figuris grammaticis æque ac rhetoricis ornatum, ſingulas periodos, cum cancellis arctioribus illigetur dictio poetica, in duo communiter, nonnunquam in plura ſe ipſas diſpertiri tmemata, & velut hemiſtichia, quæ ſatis perſpicua ſcanſionis veſtigia determinatumque ſyllabarum & pedum numerum, nobis tamen incognitum, prodant, & rhythmum in fine verſus tinnulum Poetas ſacros non quidem ſtudioſe quæſiviſſe, nec tamen prorſus neglexiſſe. Hinc cauſas, cur divina ſapientia voluerit, ut in ſacro codice libri metro aſtricti extent, exponit, & tandem Scriptores, qui de hoc argumento vel ex inſtituto vel ex occaſione commentati ſint, recenſet. Cap. II. de *Jobo* diſſerit, variaque & de loco, quem inter Scriptores ſacros tum antiquitus obtinuerit, tum adhuc obtineat, & de origine vocis, quæ ab אוֹיֵב inimicitias egit, arceſſenda, & de ejus hiſtoriæ veritate atque proſapia, quæ non ſit *Iſaſcharis*, ut veroſimile viſum Clar. V. von der Hardt, ſed Nachoris, & dignitate ejus, quæ non fuerit regia, ſed prophetica & ſacerdotalis, & ætate, quæ in Iſraelitarum Ægyptiacam ſervitutem inciderit, & amicis ejus, quorum dicta ea tantum normæ fidei morumque rationem habeant, quæ vel teſtimonium divinitatis aperte ferant, vel cum aliis Spiritus S. effatis exacte conſpirent, aſſert. Tum ad librum ipſum progreditur, & in ejus ſcriptorem, qui ratione orationis in metro Jobus, ratione orationis in proſa in initio & fine libri ſe offerrentis, ſit Samuel, in ejusdem linguam authenticam, quæ Hebraica Arabiſmis tincta, (retinuiſſe enim Jobum avitam & gentilitiam Hebræam linguam, quanquam inter Arabes degerit, eorumque communi lingua ſit uſus,) in ejusdem argumentum, quod abſolvatur diſputatione Jobi cum amicis de eo, num piis citra ſuum meritum in hac vita interdum malefiat? in ejusdem ſcopum, qui ſit, patientiæ humanæ gubernationisque divinæ ſingulare exemplum præbere, non vero, ut Antonides ſibi perſuaſit, fata Eccleſiæ N. T. tradere, in ejusdem utilitatem divinamque

tamque autoritatem, a Spinoſa, Clerico & Obſervatoribus Hallenſibus fruſtra impugnatam, in ejus integritatem, qua Hebraicus textus neque ex verſione Arabica neque Græca ſit ſupplendus, & tandem in tempus, quo res Jobi adverſæ ſint exortæ & ſedatæ, (ortas autem anno ætatis ejus ſexageſimo & finitas quinto, qui illum ſecutus fuerit, anno putat,) cum cura inquirit. Hinc Cap. III tranſit ad *Pſalmos*, verſaturque in expoſitione, & loci, quem in ſacro codice obtineant; & titulorum, quibus generatim gaudeant; & eorum a quibus compoſiti ſint, qui neque a Talmudiſtis, neque ab Hermanno von der Hardt, quosdam ad reditum Judæorum e captivitate Babylonica rejicientibus, recte conſtituantur, ſed ſint David, Moſes, Aſſaph, Salomon, Heman, Ethan, Jeduthum, filii Core, & quidam viri Θεόπνευστοι in captivitate Babylonica; & collectorum, qui ante exilium illud fuerint Viri Ezechiæ, & poſt illud Eſdras, a quo illi additi, quos Θεοπνεύστες agnovit; & dictionis metro alligatæ animosque mirifice moventis; & argumenti, & ſcopi, & uſus muſici & autoritatis divinæ, quæ Pſalmo CLI & pſalterio Salomonis merito denegetur, & chronologiæ, & titulorum ἀυθεντίας, officii atque diſſonantiæ & partitionis. Pari ratione Cap. IV agit de *proverbiis Salomonis*, diſſeritque de loco, qui iis cum inter libros ſacros tum inter ſcripta Salomonis aſſignetur, de eorum inſcriptione, ſcriptore, qui fuerit Salomo, minime Auguris cognomine gaudens, ſingulari vero eaque, qua homines ſuæ ætatis ſuperavit, non autem abſoluta præditus ſapientia, dono prophetico inſtructus, regalem magnificentiam præ ſe ferens, vitiis etiam ſe contaminans, attamen ab iis quoque ſe pœnitentia purgans, typum Meſſiæ gerens & multis ſcriptis, quorum tamen quædam ſint ſpuria & ſuppoſita, clarus; de collectore, qui ratione majoris partis fuerit Salomo, ita tamen ut Viri Ezechiæ gnomas ejus, in ſanctuario aſſervatas, Θεοπνεύστες in unum ſyſtema contulerint, de tempore, quo conſcripſerit, ea ſcilicet ætate, qua Dei amicus adhuc deprehenſus, de argumento & ſcopo, qui non ſit convivales ſermones enarrare, ut Salazaro viſum, ſed νεθετικὸς, ita, ut hic præcepta ſapientiæ ad vitam ſancte juſteque inſtituendam & beatitudinem conſequendam tradantur, de ſtylo, qui ſit poeticus, parœmialis, & ob

ſublimitatem explicatu difficilis, de divina autoritate, quæ contra Judæos, Socinianos, Spinoſam, Simonium & Clericum cum cura ſtabilitur, de nexu, qui a Scriptoribus Adagiorum plerumque negligatur, tandemque de eorum œconomia. Dum ad *Eccleſiaſten* Cap. V pergit, obſervat, vocem קהלת eſſe generis communis, dicique de Salomone, quod verba ſua palam & convocata concione habuerit, libri ipſius ſcriptorem non eſſe Zorobabelem, ut Grotius, nec Jeſum Jojadæ, qui poſt exilium Babylonicum vixerit, ut Hermannus von der Hardt ſibi imaginetur, ſed Salomonem, ejusdemque propoſitum eſſe in hoc libro, edere confeſſionem vanitatum cum damno huc uſque & ad nauſeam deguſtatarum, ſtatuereque publicum pœnitentiæ monumentum, ut hac ratione alios a ſpuriis mundi gaudiis ad Deum veræ beatitudinis lætitiæque fontem reducat; fallique & Clericum fingentem, hunc librum dialogi rationem habere, in quo pii homines & Sadducæi inter ſe colloquantur, & Obſervatores Hallenſes, Salomonem in ſcepticorum numerum referentes, & Collinum, a Salomone æternitatem mundi hic ſtabiliri, immortalitatem vero animæ vitamque æternam negari, contendentem. Ad extremum *Canticum canticorum* Cap. VI expendit, idque omnino a Salomone in florente ætate conſtituto profectum, & cum in choro inſtruendo verſaretur, interque alios hymnos Pſalmum XLV perpenderet, confectum eſſe, cui *μυςικοτάτῳ* commentarium addendum ſtatuerit; ejus ſcopum eſſe caſtas Chriſti in amore Eccleſiæ hujusque rurſus in Chriſto ſponſo delitias exponere; lectorem ejus eſſe quemque pium in lectione Scripturæ ſacræ verſatum rerumque divinarum gnarum; & ejus autoritatem divinam perſiſtere firmam, tametſi a multis in dubium vocata ſit; neque ulli mirum videri debere, nomen Dei proprium & quidem יהוה ibi plus ſemel non legi, amare enim hujus Cantici ſcriptorem nomina Dei impropria, quæ ſuo inſtituto apte conveniant, luculenter annotat. Quemadmodum vero Cl. Autor in fine ſuperiorum capitum uniuscujusque libri *σύνοψιν* & *οἰκονομίαν* exhibuit, ut & interpretes Judaicos, Evangelicos, Pontificios & Reformatos recenſuit, ita hic quoque idem ipſum præſtitiſſe, B. L. deprehendet.

De

De tertia libri hujus Parte, seu Introductione ad libros Propheticos, quæ superiore anno prodiit, dicemus proximo Mense.

A COMPLEAT TREATISE OF THE GRAVEL and Stone.

i. e.

TRACTATUS DE ARENULIS ET CALCULO, ejusque Causis, Symptomatibus & Cura, Autore NICOLAO ROBINSON, M.D.

Londini, apud G. Mortlock ac W. & J. Innys, 1721, 8.
Plag. 19

TRactatum hunc in duas divisit Partes Clarissimus Robinson, in quarum priori, octo Sectionibus circumscripta, anatomice & physiologice explicat partes calculis maxime obnoxias, renes puta, atque vesicam urinariam, urinæ secretionem & excretionem describit, causam originalem & generationem lapidum in genere detegit, in quantum hi cum calculis humanis conveniant, manifestat, horum causas, tam proximam, quam remotas, ut & diversam figuram, magnitudinem & numerum exponit, & quæ circa signa tam diagnostica quam prognostica monenda sunt, adducit; in posteriore, septem Sectiones continente, facta introductione ad curam calculi, debitum præscribit regimen sex rerum non-naturalium, specifica ad hunc morbum nominat, symptomatum mitigationem subministrat, calculos majores dissolvi posse, & quomodo minores expellendi sint, docet, ac tandem methodum subjungit, qua dissolvi queant majores. Circa generationem lapidum in genere monet, in aquis inexistere semen saxosum seu petrosum, per attractionem salium in eis obviorum, & mediante fermentatione in succum sui generis mutatorum augmentum capiens. Calculum humanum examinans, recensitis variis tam veterum quam recentiorum de ejus origine sententiis, haud possibile esse statuit, talia ejus statuminare principia, quæ pro basi & fundamento inserviant omnium, qui quovis tempore, & singula æqualiter exercent individua. Cum enim indies uri-

næ diverſorum hominum a variis accidentibus enormiter alterentur, neceſſario inde ſequi putat, principia, quæ pro baſi calculi in una perſona fuerunt poſita, eſſentialiter differre a principiis calculorum in aliis perſonis; haneque diverſitatem potiſſimum variæ diætæ rationi, cui alii atque alii homines ſubjacent, adſcribit. Calculum humanum, facto examine maximam partem ex ſale fixo, fortiſſimum ignis gradum ſuſtinente, conſtare deprehendit. Exiſtimat igitur, ſal hoc fixum originem ſuam debere ſali eſſentiali, aquis inexiſtenti, quod ſicut in macrocoſmo cum aqua globum noſtrum transfluit, atque lapidibus, mineralibus, &c. incrementum largitur, ita cum alimentis tam ſolidis, quam fluidis aſſumtum, & per varios mæandros corporis circumgyratum, de natura ſua priſtina multum deperdit, ac mediante ſtomachi calore, & ſanguinis humorumque circulo, cum quibus circumfertur, magis figitur, conſiſtentiam duram & compactam acquirit, ac cum lympha glutinoſa, qua urina ſcatet, in calculum ſolidiſſimum cæmentatur. Eam enim inter lapides hujus univerſi & calculos corporis humani annotat differentiam, quod illi a liquore fermentante, cujus centrum ſemen proprium eſt, hi vero ab accretione vel appoſitione materiæ, per glutinoſam lympham urinæ cæmentatæ, oriantur. Inter cauſas remotas quomodo res non-naturales ad calculi generationem ſanguinem & humores diſponant, inquirit. Nulla vero certa ſigna diagnoſtica calculi in vefica hærentis niſi per catheterem haberi poſſe exiſtimat, & circa prognoſtica monet, periculoſam quidem nephrotomiam eſſe operationem, ejus tamen feliciter peractæ exemplum allegat. Curam quod attinet, ſpecifica commendaturus medicamenta, diſtinguit hæc in ea, quæ ſymptomata removent, quæ arenas parvosque calculos expellunt, & quæ majores diſſolvunt. Sub illa claſſe ſtant anodyna & balſamica, & ſi cruciatus vehementer urgeant, narcotica; ſub iſta diuretica; & ſub hac lithontriptica; quorum ultimorum vim in eo conſiſtere perhibet, ut ſale ſuo nitroſo in calculi poros ſe inſinuent, ac glutinoſam lympham, quæ unit & cæmentat arenoſas particulas invicem, abſumant, fractasque moleculas ejiciant. Probaturus autem, non impoſſibile eſſe, majorem calculum diſſolvere, provocat ad autoritatem Veterum

rum, Sennerti puta, Amati & Zacuti Lusitanorum, Riverii, Varandæi, Helmontii & Horatii Augenii, qui omnes majores calculos dissolutos fuisse testantur; monet autem simul, hos Autores ægris non per unum alterumve mensem medicamenta propinasse, sed per annum integrum in eorum usu continuasse. Quod vero recentioribus Medicis adeo felicibus haud esse liceat, ut similem faustum successum spondere queant, culpam rejicit partim in nimis solidam & compactam calculi consistentiam, quæ lithontripticorum particulas impedit, quo minus intra ejus poros penetrare, & glutinosam lympham dissociare valeant; partim in Medicorum imperitiam; partim in ægros immorigeros, qui nec debitum diætæ regimen admittere, nec tam longo tempore pharmacis uti gestiunt. Rationes demum, quæ pro calculo dissolvendo militant, dum allegat, ad primam calculorum genesin recurrit, quam ab unius pluriumve rerum non-naturalium abusu derivavit. Exin enim ventriculus primum læditur, hinc chylosi turbata, crudi humores ad massam sanguineam protrusi calorem præternaturalem accendunt, ac lentorem parant, qui humores viscidi cum sanguine ad renes delati glandulas eorum vitiant, viscerisque tonum relaxant, unde læsa urinæ secretione, ponderosæ atomi ad renum pelvim vel vesicam præcipitantur, sicque ansa præbetur calculi concretioni. Pro quo dissolvendo rei cardo in eo vertitur, ut lentor hic præternaturalis sanguinis, qui salia fixa ad unionem disponit, corrigatur, & præcaveatur, ne a materia nova semel formatus major capiat incrementa. Quod medicamentorum ope effici posse eo minus dubitat Autor, quo certius est, naturam calore suo innato sponte sua discontinuare calculorum materiam mollem, imprimis cum videamus, guttam lapidem etiam durissimum cavare sæpe cadendo, & calorem fornacis saxa compactissima reddere friabilia. Quod etiam ex eo patescere putat, quod, quo propius absint a centro cordis vel motus calculi, eo friabilioris minusque compactæ substantiæ illi observentur; ut in renibus, qui molliores semper observantur iis, qui in vesica generantur. Methodum itaque primum præscribit, juxta quam calculi minores ex renibus & vesica cum urina sint eliminandi. Præparare autem ante omnia jubet corpus pro hoc scopo per venæsectionem, in statu plethorico, quoniam

niam hæc sanguinem reliquosque humores fundendo, diureticorum operationem promovet; per leniora catharctica in alvi styptícitate, vel per oleosa clysmata, quorum ope intestina non minus a fæcibus liberantur, quam totum corpus solubile & in debito calore conservatur, ad hæc inflammatio tollitur, & ut calculi absque dolore transeant, efficitur. Præparato hac ratione corpore ad tres indicationes respiciendum esse monet, primum ut paroxysmus sedetur, hinc ut concretiones sabulosæ removeantur, ac denique, ut, ne novæ generentur, præcaveatur. Paroxysmus tollitur, dum symptomata mitigare studemus; sub concretionum sabulosarum excernendarum studio ante omnia mucilaginosa & oleosa sunt præbenda, quibus renum & vesicæ mucus contra calculorum asperitates defendatur, hinc diuretica sunt subministranda; præcavetur denique sabuli concretio per usum Aquarum Mineralium, illarum potissimum, quæ de ferro participant, per equitationes leniores, per potum lactis recens emulcti, & per balnea calida. Ut vero calculus etiam major dissolvatur, sequentes indicationes pro fundamento ponit, 1 bonum diætæ regimen servandum, 2 digestionem imminutam restaurandam, 3 dyscrasiam sanguinis & humorum corrigendam, & 4 calculi dissolutionem per fortiora lithontriptica esse moliendam. Nullum enim subesse metum putat, præparato sic corpore, dirorum superventurorum symptomatum. Fractum autem lapidem per vesicam eliminari, discerni posse judicat, quando urina limosa, crassa & fæculenta redditur, sabulum fundum matulæ petit, magnique dolores ante dissolutionem fuerunt observati, quo in casu anodyna mitiora cum diureticis miscenda sunt. Evacuatis hac ratione omnibus fragmentis atque concretionibus calculosis, opus esse existimat, ut æger temperamenti cholerici, alvique obstructionibus obnoxius, per integrum annum singulis mensibus semel emeticum, singulis hebdomadibus laxans ex cassia recens extracta, seu electuario lenitivo cum cremore tartari aut manna capiat, liberis vero ab evacuationibus diebus medicamentum ex terebinthinata & gummosis compositum assumat, cæteraque ad calculi præservationem supra commendata observet.

Nova

NOVA OBSERVATA ET INVENTA circa ferrum & ignem, & præcipue circa naturam ignis elementarem, una cum nova Camini inventione.

Amſtelodami, apud Joannem Ooſterwyk, 1721, 8. Plag. 3½ Tabb. æn. 3.

HOrum obſervatorum ac inventorum Autor eſt Vir Clariſſimus, *Emanuel Swedenborg*, Aſſeſſor Collegii metallici in Suecia, cujus Prodromum principiorum rerum naturalium ſupra M. Febr. p. 83 recenſuimus. Cum nullibi melius naturam ignis cognoſci poſſe exiſtimet, quam in caminis & furnis metallicis, experimenta inſtituit in camino maximo, in quo minera ferri funditur. Ejus igitur primo tradit ſtructuram & figuris æneis delineat, quæ verbis ſatis clare exponi nequeunt. Quando in iſto camino opera fuſoria inſtituenda, ab ima is parte uſque ad ſuprema carbonibus repletur, igne ſubjecto incendendis: quo facto ab omni parte occluditur, laminis ferreis per decem vel duodecim dies ſupra repoſitis, quibus equidem ignis extinguitur, ſed tamen poſt decem vel duodecim dies camino rurſus aperto, carbones absque omni ſcintilla nigerrimi apparentes calidiſſimi ſunt & ad decimam modo ſui partem diminuti deprehenduntur, licet interea temporis calor murum ad unius pedis diſtantiam penetrarit. Aperto camino poſt quadrantem horæ ſponte ſua a ſolo aeris contactu erumpit ignis & flamma maxime volatilis, circum circa quaſi carbonis ſuperficiem lambens, ſine ulla ſcintilla apparentis in carbone ignis. Cum caminus apertus eſt & carbonibus repletur, primum in medio tantum minera imponitur, & quidem 1 die nonniſi 5 mineræ pondera imponuntur, ſecundo 7, tertio 9, quarto 10, quinto 11, & ſic continuando usque ad diem decimum quartum ad 20 pondera. Secundo etiam die minera aliquantiſper a centro, tertio remotius, tandem ſexto & octavo die ad ipſos etiam parietes minera imponitur, quodſi ponderum mineræ impoſitio juſto citius augetur, hoc fit cum diſpendio fuſionis. Hinc Autor concludit, vim ignis a peripheria ad centrum augeri in ratione parabolica, ſcilicet ut ordinatæ ad axem; eandem etiam in cor-

corporibus duris in ratione parabolica augeri; ignem, cum in dura penetret, augeri in ratione simplici temporum & distantiarum. Quantitas mineræ & carbonum variat pro diversa camini constructione; in melioribus utriusque pondus esse æquale. Recenset deinde Autor varia signa, unde dignoscere licet, num plus aut minus mineræ vel carbonum requiratur, & tum notatu digna circa scorias, tum folles in istis furnis usitatos, tum ferri quoque fusionem describit. De igne porro annotat, ignem infra erumpentem diversi esse coloris pro ratione carbonis ac mineræ, nunc rubri, nunc flavi, nunc virescentis, flammam desuper erumpentem per gyrum quendam spiralem aquæ latentis sonum edere; maximum ignem inesse camini medio, ubi minera primo liquescit; parietes camini, cum fusio peragitur, æque lædi a calore minori, quam a majori; finita opera fusoria calorem primum penetrare transmurum, non citius, etiamsi per $\frac{2}{3}$ partes anni fusio continuetur; carbones a scoriis inclusos ne hilum quidem consumi. Recenset alia, quæ circa ipsum caminum observantur, variaq. circa ferrum experimenta. Quatuordecim affert regulas de ignis natura elementari, quas inter e. g. est, quod ignis sursum feratur, quod per superiora plus caloris erumpat, quam per inferiora, quod eruptiones caloris augeantur secundum altitudinem suam in ratione duplicata temporum, quod calor pressione quadam incumbat partibus superioribus, sicut aqua inferioribus; quod ignis ascendens eundem sonum habeat, quem aqua descendens &c. quas regulas ex recensitis antea observatis deducit. Subjungit his theoriis aliquam praxin, nempe constructionem camini, in quo non plus ligni aut carbonum insumendum esse confidit octo vel decem diebus, quam in usitatis per unum aut duos. Imitatur formam caminorum, in quibus ferrum funditur.

Abmessung des jährlichen Regen- und Schnee-Wassers ꝛc.

h. e.

SPECIMEN HYETOMETRIÆ CURIOSÆ AB A. 1715 usque ad 1721; Autore Metrologiæ parallelæ Ulmensis.

Francofurti & Lipsiæ, sumtibus Danielis Bartholomæi, 1721, 8. Plag. 3.

Autor

AUtor hujus ſpeciminis eſt *David Algæwer*, verbi divini apud Ulmenſes Miniſter & in Gymnaſio Ulmenſi antea Mathematum Profeſſor, qui ab anno 1710 usque ad 1714 obſervationes meteorologicas ſermone patrio publicavit. Obſervavit idem, exemplo *Philippi de la Hire*, ab anno 1715 usque ad 1721 quantitatem aquæ pluvialis & nivis liqueſactæ, uſus vaſe quadrato ex lamina ferrea ſtanno obducta parato, cujus longitudo & latitudo erat pedis unius, altitudo nonniſi quatuor digitorum. Aquam hoc vaſe exceptam infudit alii minori, cujus longitudo pariter ac latitudo & altitudo erat 3 digitorum, & hanc menſuram notavit in Diario. Menſe finito ſummam reduxit ad vas majus, quo pluviam & nivem excepit, ut altitudo aquæ in eodem innoteſceret, dividendo ſcilicet menſuram minorem per 16. Exhibemus itaque quantitates aquarum in ſingulis menſibus juxta menſuram minorem ſequenti Tabula.

Nomina Menſium.	Quantitas aquæ pluvialis					
	A. 1715 & 16	1716 & 17	1717 & 18	1718 & 19	1719 & 20	1720 & 21
Mart. ab æqu.	33	62	150	40	80	59
Aprilis	229	112	192	477	140	375
Majus	406	662	401	680	274	778
Junius	719	735	669	1185	423	700
Julius	507	474	640	244	616	473
Auguſtus	963	536	352	998	270	807
Sept. ad æqu.	352	358	240	538	255	411
Sept. ab æqu.	24	398	12	0	142	82
October	289	238	284	349	722	592
November	207	157	274	306	486	366
December	204	696	762	395	467	557
Januarius	350	166	209	474	553	150
Februarius	63	229	79	430	575	225
Mart. ad æqu.	194	32	92	414	154	5
Sum. in menſura majori	23. dig. 7 lin.	25 dig. 2 lin.	22 dig. 8 lin.	34 dig.	26 dig. 9 lin.	29 dig. 6 lin.

Obſervavit quoque Cl. Autor A. 1712 quantitatem aquæ

pluvialis 24 dig. 3 lin. A. 1713, 28 dig. 3 lin. A. 1714, 26 dig. 3 lin. In appendice breviter describit auroram borealem d. 1 Martii anni superioris visam. Curiosum est phænomenon, quod d. 1 Jun. hor. 5 vespertina usque ad septimam Sol cœlo sereno visus fuerit instar Lunæ, radiis ac splendore orbus, qualis æstivo ac hiemali tempore per nubes ac nebulam transparere solet.

Joh. George Leutmanns A. M. & P. D. vollständige Nachricht von Uhren; erste Continuation &c.

h. e.

JOH GEORGII LEUTMANNI, A. M. ET P. D. Tractatus de horologiis automatis Continuatio prima seu Pars secunda, cum Præfatione CHRISTIANI WOLFII, S. R. M. Bor. Consiliarii aulici & P. P. O

Halæ Magdeburgicæ, in bibliopolio Rengeriano, 1722, 8. Plag. 11 Tabb. æn. 40.

CUm Cl. Autor didicisset, suum de horologiis automatis Tractatum, in Actis A. 1718 p. 240 commendatum, plurimis placuisse; eundem ut continuaret, facile se adduci passus est, plura de eodem argumento in posterum additurus. Hac quidem vice primo loco describit illud horometrorum genus, quo utuntur artifices ad cetera examinanda; Germani *eine Probir-Uhr h. e. horologium examinatorium* vocant. Succedit accurata descriptio omnis instrumentorum apparatus, quo utuntur artifices in fabricandis horologiorum partibus, ex quibus componuntur. Sistit porro Cl. Autor ideam, quam animo concepit, conficiendi horologii, quod una cum tempore medio indicet etiam apparens. Ad horologia examinatoria cum cœlo in gratiam reducenda Sciatericum æquinoctiale delineat, quod singula minuta horaria distincte monstrat. In eundem usum exhibet instrumenta lineam meridianam in plano horizontali ducendi. Tandem docet, quomodo horologia examinatoria ad motum Solis componantur, tum etiam, si ita visum fuerit, ad fixarum stellarum motum. Huic horologiorum generi jungit alterum, quod Nostratibus *eine Repeti-*

ptir-Uhr, hoc est, *horologium repetitorium* appellatur. Id habet singulare, ut quoties nobis visum fuerit, intra eundem horæ ambitum numerum horæ repetat, ac consueto sonitu horas a meridie elapsas numeret. Explicat quoque discrimen inter tempus medium atque apparens, cujus gratia in usum horologiorum automatorum plures æri incidi curavit Tabulas. Mantissæ loco *Viaria*, utilissimum in metiendo itinere instrumentum, superaddit. *Wolfius* in præfatione temporis divisiones ac discrimen in usum chronometricum explicat.

GEOMETRY IMPROV'D I. BY A LARGE AND accurate Table of Segments of Circles, 2 a concise Treatise of Polyedra &c.

h. e.

GEOMETRIA PROMOTA I. PER TABULAM amplam & accuratam Segmentorum Circulorum, & 2. per Tractatum concisum de Polyedris, Autore A. SHARPIO, Philomath

Londini, apud Richardum Mount, Joannem Sprint & Wilhelmum Innys, 1718, 4.

Plag. 17 Tabb. æn. 4.

DUo hic comparent Tractatus: alter de segmentis circulorum, alter de polyedris. In Tractatu primo docetur constructio Tabulæ segmentorum circularium, exhibetur Tabula ipsa cum quibusdam aliis subsidiariis, monstratu tandem varius Tabulæ usus. Condidit Autor Tabulam ope duarum serierum infinitarum pro segmento circuli. Prima series, suppositis sinu verso = C & diametro = 1, est $2C^{\frac{1}{2}}C(\frac{2}{3}-\frac{1}{5}C-\frac{1}{28}C^2-\frac{1}{72}C^3-\frac{5}{704}C^4-\frac{7}{1664}C^5-\frac{7}{2560}C^6-\frac{33}{17408}C^7-\frac{429}{311296}C^8-\frac{715}{688128}C^9-\frac{2431}{3014656}C^{10}-\frac{4199}{6553600}C^{11}-\frac{29393}{56623104}C^{12}-\frac{52003}{121634816}C^{13}$ &c.) Altera series sup-

ponit finum verſum duplum datum & quadratum complementi ejus ad $1 = x$ facitque ſegmentum æquale ſemicirculo $-\frac{3}{2}rx$

$$\left(1-\frac{1}{6}x-\frac{1}{40}x^2-\frac{1}{112}x^3-\frac{1}{1154}x^4-\frac{7}{2816}x^5-\frac{21}{13312}x^6-\frac{33}{30720}x^7-\frac{429}{557066}x^8-\frac{715}{1245184}x^9-\frac{2431}{5505024}x^{10}-\frac{4199}{12055624}x^{11}-\frac{29393}{104857600}x^{12}-\frac{52063}{226492416}x^{13}\&c.\right)$$

Pro facilitando uſu reſolvit terminos utriusque ſeriei more conſueto in fractiones decimales. Seriei primæ locus eſt in computandis ſegmentis minoribus; alteri vero in majoribus, ubi priores tædioſas parit ambages. Ipſas quod attinet Tabulas, ſegmenta in iisdem exhibentur 5000 ad ſingulos ſinus verſus in particulis iſtiusmodi datis, quorum radius habet 5000. Quodlibet ſegmentum exprimitur 17 notis numeriis & adjicitur unicuique differentia a proximo præcedente. Subjicitur Tabula pro computanda ſoliditate ſegmenti conici, ſi planum ſectionis fuerit hyperbola & Tabula Logarithmorum ad loca numerica 60 extenſorum pro ſingulis numeris ab 1 usque ad 100 & omnibus numeris primis usque ad 1100, una cum Tabula pro 20 Logarithmis a 999990 usque ad 1000010 eorumque differentiis a primis usque ad decimas continuatis. Uſum tandem Tabularum ubi commonſtrat, ad Coni etiam ſegmenta ſolida dimetienda digreditur.

In Tractatu de polyedris Autor non modo conſtructionem & dimenſionem tradit quinque Corporum regularium, de quibus jam in Elementis egit *Euclides*, verum etiam duodecim nova producit, hactenus Geometris non expenſa. Iſtiusmodi polyedrum eſt, quod terminatur ſex rhombis & duodecim figuris quadrilateris ex triangulis æquicruris inæqualibus compoſitis.

CLARISSIMORUM VIRORUM ORATIONES

Selectæ, quæ partim argumentorum præſtantia, partim dicendi elegantia ſeſe commendant. Collegit, recenſuit, indicibus-

cibusque neceſſariis adauxit JOANNES ERHARDUS KAPPIUS.

Lipſiæ, impenſis Joannis Chriſtiani Martini, 1722, 8.

Alph. 4 plag. 10.

QUod poſt fata etiam celeberrimus Germaniæ noſtræ Polyhiſtor, *Daniel Georgius Morhofius*, olim ceperat conſilium variorum eruditorum Panegyricos ſelectos aliquot voluminibus in lucem edendi, morte autem funeſta præpeditus præſtare non poterat, illud nunc hoc volumine exſequi cœpit Clar. *Kappius*, aliquoties jam in Actis noſtris memoratus. Diſceſſit tamen in eo a Morhofii conſilio Cl. Editor, quod, quum ille tantum aliorum Orationes Panegyricas publicare in animo haberet, Noſter alias etiam, rerum & argumentorum præſtantia commendabiles, non negligendas ſibi eſſe putaverit, ut hac ratione utile dulci miſceretur, lectoresque, & qui in orationibus Latini ſermonis nitorem & qui res in iis pertractatas adamare ſolent, animum ſuum exſatiare poſſent. Non enim principe loco integritatem ſermonis Latini habuit, (qualia inſtituta Latinas orationes, epiſtolas, programmata, carmina & quæ ſunt hujusmodi, in quibus ſermonis integritas principe loco habetur, porro in vulgus edendi, diſſuaſiſſe nuperrime illuſtrem *Dn. de Ludewig*, in præfatione monetur,) ſed ad argumenta quoque, rebus utilibus et eruditis inſtructa, reſpiciendum ſibi eſſe putavit, &, dum de variis linguis & diſciplinis agentia & a variarum nationum doctoribus elaborata ſelegit, argumentorum etiam varietate placere voluit.

Diſtributum vero eſt hoc primum, quod nunc ſiſtitur, Orationum ſelectarum Volumen in tres partes, quarum prima Orationes in rerum Academicarum ſolennitate habitas complectens, numero XXIV, ſparſim quidem & ſeparatim editas omnes, ſed magna tamen cum diligentia collectas & non minori recenſitas, denuo exhibet. Oratio I Cel. *Jacobi Facciolati* ad S. Scripturam, de argumento quippe graviſſimo graviter & eleganter diſſerens, jure meritoque primum locum obtinuit. II eſt *Stephani Morini* de utilitate linguarum Orientalium ad intelligentiam S. Scripturæ. III p. 1-21. 22.

p. 55. *Edmundi Caſtelli* de uſu linguæ Arabicæ. IV *Jo. Alphonſi Turretini* de multiplici ſacrarum Antiquitatum uſu ac præſtantia. 88.
114 V *Hadriani Relandi* de eodem argumento, de uſu nimirum Antiquitatum ſacrarum. VI *Jacobi Perizonii* de uſu atque utilitate
135 Græcæ Romanæque linguæ, eloquentiæ, hiſtoriæ & antiquitatis in
178. gravioribus diſciplinis. VII *Michaelis Roſſal* de præſtantia linguæ Græcæ ad artium, quibus liberales doctrinæ continentur, co-
214. gnitionem adipiſcendam. VIII *Arnoldi Drakenborch* de utilitate & fructu, qui ex humanioribus diſciplinis in omne hominum &
253. doctrinarum genus redundat. IX *Caroli Andreæ Dukeri* de difficultatibus quibusdam interpretationis Grammaticæ veterum
287. ſcriptorum Græcorum & Latinorum. X *Petri Burmanni* in humanitatis ſtudia. XI *Jo. Clerici* de præſtantia & utilitate Hiſto-
334. riæ Eccleſiaſticæ. XII *Jo. Ens* de perſecutione Julianea. XIII
361. *Franc. Burmanni* de perſecutione Diocletianea ejusque exitu glo-
383. rioſiſſimo. XIV. *Dav. Millii* de Mohamedaniſmo e veterum
434. Hebræorum ſcriptis magna ex parte compoſito. XV *Antonii*
420. *Mauricii*, quod linguæ Hebraicæ cognitioni in primis accepta referri debeat beata XVI Sæc. inſtituta Reformatio. XVI eſt laudati jam *Turretini* de Seculo XVII erudito, & hodiernis literarum
496 periculis. XVII vero ad Hiſtoriam laudati *Facciolati*. XIIX *Jo.*
537. *Olivæ* de nummorum veterum cognitione cum hiſtoria jungenda.
554. XIX *Jacobi Gronovii* de origine Romuli. XX *Caſparis Cæberi* de
572. univerſo rei litterariæ hodiernæ ſtatu. XXI *Camilli de Quintiis*
613. Soc. Jeſu: Quantum Neapolis a litteris, quantum litteræ a Nea-
648. poli gloriæ atque ornamenti retulerint. XXII *Joannis Poleni* de Phyſices in rebus Mathematicis utilitate. XXIII *Facciolati* ad jurisprudentiam, & denique XXV Cl. *Joannis Jac. Maſcovii* de ortu & progreſſu Juris Publici in Germania.
679.

Altera hujus Voluminis pars Orationes argumenti gratulatorii ſiſtit, & quidem XV, quarum I Cl. *Juſtus Chriſtophorus Bœhmerus* CAROLO VI de ſummo in rebus humanis faſtigio, di-
739. ademate & unctione nomine Academiæ Juliæ gratulatus eſt. II eſt
752. Genethliaca CAROLI VI & ELISABETHÆ CHRISTINÆ filio atque Archiduci primogenito LEOPOLDO Altorfii a
786. Cl. *Chriſtiano Gottl. Schwarzio* habita. III ab Illuſtri *N. H. Gundlingio*

Iungio natali LIII FRIDERICI, Regis Boruſſiæ, Halæ dicta, & IV in ejusdem Regis natalem LV libertas Fridericianæ a laudato *Gundlingio* aſſerta eſt. V *Oligerius Jacobæus* CHRISTIANO Daniæ Monarchæ natalem XLVI, *Jac.* vero *Gronovius* VI WILHELMO, Britanniæ Regi, felicem adventum in Bataviam gratulatus eſt. Quatuor ſequentes ſunt nuptiales: VII nimirum *Jo. Hermanni Schminckii* in nuptias FRIDERICI Landgravii Haſſiæ cum ULRICA ELEONORA, Suecorum tunc Principe regia & regni herede; VIII *Gundlingii* in nuptias FRIDERICI, Regis Boruſſiæ, cum SOPHIA LUDOVICA; IX *Danielis Eremitæ* in nuptias COSMI Medicei cum MARIA MAGDALENA Auſtriaca; X noſtri *J. B. Menckenii* in nuptias FRIDERICI AUGUSTI, Ducis Sax. Principis Regii & Electoralis, cum MARIA JOSEPHA, Archi-Duce Auſtriæ. Oratio XI *Henrici Moreelſe* GUILIELMO, Araufionenſium Principi, poſt inaugurationem Celſitudinis ſuæ in Præfectura Provinciæ Trajectinæ dicta, XII *Cæſaris Cremonini Centenſis* in creatione Venetiarum principis LEONARDI DONATI habita eſt. Orat. XIII *Jo. Wolffgangus Kieſerus* CHRISTIANO WILHELMO Principi Schwartzburgenſi, Principis elogium ſuſcipienti, ſummam ac duraturam felicitatem precatus, & XIV *J. Adamus Henricus* de *Kochenberg* felicem temporum reparationem auſpiciis & victricibus armis Imperatoris LEOPOLDI Pannonico bello partam & parandam ſeculo gratulatus & appretatus eſt. Tandem Orationem XV *Petrus Burmannus* de auſpicatiſſima terra marique anni CIↃ IↃCCVI Batavorum & fœderatorum militia, & præclaris a communi hoſte reportatis victoriis eodem anno publice dixit.

Tertia denique pars hujus Voluminis Orationes ſelectas in celebritate funerum habitas comprehendit, quarum XIII hic exhibentur. Oratio I eſt CLEMENTIS XI Pontificis in mortem LUDOVICI XIV Galliæ Regis. II *Jo. Caſparis Kuhnii* in memoriam ejusdem Regis. III *Turretini* in obitum GUILIELMI III Britanniæ Regis. IV *Bartoli Bartholini* in memoriam FRIDERICI III Daniæ Regis. V *Danielis Eremitæ* in funere FERDINANDI MEDICEI. VI laudati *Buhmeri* in funere ANTONII

P. 803. 837. 855. 880. 930. 950. 991. 1008. 1018. 1029. 1048 1080. 1129. 1132. 1154. 1183. 1201. 1237.

NII ULRICI, Brunſuicenſium & Luneburgenſium Ducis, VII
p. 1271. *Andreæ Naugerii* in funere BARTHOLOMÆI LIVIANI.
1297. IIX ejusdem *Naugerii* in funere LEONARDI LAURETANI. IX laudati *Petri Burmanni* in obitum EVERARDI DE
1333. WEEDE. X ejusdem *Burmanni* in obitum HERMANNI VAN
1363. HALEN XI *Clerici* in obitum PHILIPPI A LIMBORCH.
1392. XII *Drakenborch* in obitum FRANCISCI BURMANNI.
1417. XIII *Gottfridi Leonhardi Baudiſii* in exequiis GOTFRIDI GRÆVII habita.

His duabus & quinquaginta Clariſſimorum Virorum Orationibus, noſtra omnino laude non indigentibus, præmiſſa eſt Sereniſſimi Principis CHRISTIANI ERNESTI, Marggrafii Brandenburgici, elegantiſſima Oratio, quam d. 21 April. 1659 in Academia Argentoratenſi *de Principatus bene regendi artibus* ſumma omnium admiratione memoriter dixit, una cum ejusdem Academiæ ad hanc Orationem audiendam invitatione, & de eadem gratulatione. Laudat etiam hanc Sereniſſimi Principis Orationem Cel. Bergeri verbis in præfatione ſua Cl. *Kappius*, in qua poſt varios eruditos, qui ipſi in colligendis diverſorum autorum orationibus præiverunt, ſtrictim carptimq. recenſitos, quædam ad hoc inſtitutum facientia non ſolum in genere prænonet, ſed etiam nonnulla de quibusdam orationibus in hoc volumine recenſitis ſpeciatim animadvertit, & ſub finem plura orationum ſelectarum volumina, ſi primum hoc erudito orbi non diſplicuerit, pollicetur, quorum alteri notitiam Collectionum a diverſis autoribus conſcriptarum Orationum præmittet. Non dubitamus, gratum acceptumque fore litteratis hominibus hoc promiſſum Cl. Editoris, quippe qui hoc primo volumine ſatis ſuperque oſtendit, ſi. bi regulas & cautiones bono editori obſervandas non incognitas fuiſſe. Perſuaſum etiam habemus, Editorem doctiſſimum a Viris, qui rei litterariæ promovendæ cura tenentur, facile plures ejusmodi rariores orationes impetraturum, ut eo felicius, quod precamus, in hoc negotio pergere poſſit.

Prodiit nuper Actorum Eruditorum Supplementorum Tomi VIII Sectio I.

Digitized by Google

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ
Calendis Maji Anno MDCCXXII.

ΦΛΑΒΙΟΥ ΙΩΣΗΦΟΥ ΤΑ ΕΥΡΙΣΚΟΜΕΝΑ.
i. e.
FLAVII JOSEPHI OPERA, QVÆ REPERIRI potuerunt, omnia. Ad Codices fere omnes cum impressos tum Manuscriptos diligenter recensuit, nova versione donavit & Notis illustravit JOANNES HUDSONUS.
Volumina II.
Oxonii, e theatro Sheldoniano, 1720, fol.
Alph. 16.

TAndem post diuturnas contentiones, cum per tot annos sua expectatione suspensus & novæ Josephi editionis desiderio pæne contabescens spes suas & vota delusa vidisset literatus orbis, moras rumpit & post tot eruditorum labores in lucem prodit tot eruditis fatale opus, Flavius Josephus; Scriptor certe illustris, cui quicquid ad Veteris Testamenti Ecclesiæ Historiam, quæ in S. Codice integra haud continetur, pertinet, Politiam nempe Judæorum & durissima post hæc fata, quæ tandem subire coacti fuerunt, imprimis deberi, constans est Ecclesiæ Scriptorum testimonium. Ac proinde cum multa sint, quæ huic insigne pretium conciliant, mirum omnino videbitur iis, qui Veterum Scriptorum fata cogitant, neminem fuisse eruditorum, qui id præstaret Josepho, quod multi jamdudum præstiterunt Autoribus, Josepho longe vilioribus. Forte deterruit ab opere nonnullos rei difficultas; aliis, qui manum labori admoverant,

prius morte extinctis, quam laborem absolvissent, inter quos eminent Joh. Andr. Bosius, Stephanus Monachius, Eduardus Bernardus, Jacobus Gronovius Godofredus Olearius & Hadrianus Relandus, quod observatum clarissimo præfationis Autori, quæ præmissa est Operi. Jam vero uni Hudsono, Viro litterarum peritissimo, ea contigit felicitas, ut rem ab aliis susceptam, acerrime ab aliis expectatam, fortunate tandem ad finem perduceret. Certe si ex eruditis ejus laboribus, quos edendis nonnullis tum Græcis, tum Latinis Autoribus, Vellejo nempe Paterculo, Thucydidi, Dionysio Halicarnasseo, tum quoque Geographiæ Veteris Scriptoribus Græcis minoribus, Longino, Mœridi Atticistæ aliisque non sine laude impendit, præsentes quoque Josepho impensos labores æstimaveris, quid præstitum fuerit a Viro doctissimo, judicare tibi facile erit. Optimis stipatus mediis tanto labori necessariis opus aggrediebatur. Ad manus enim ipsi erant omnes veterum Josephi interpretum & Textus Græci editiones. Codices Manuscriptos fere omnes vel ipse oculis lustraverat, vel lectiones ex iis ab aliis collectas magnisque interdum sumtibus comparatas possidebat. Ex quibus autem in paranda sua Editione profecerit Hudsonus, sequentes fuerunt Codices & editiones: Editio nempe princeps Basileensis, Lectiones, quas Vir illustris Emericus Bigotius e Codicibus perantiquis descripsit, Codex Pembrochianus in Bibliotheca Bodlejana, Exemplar Busbequianum in Bibliotheca Cæsarea, Codex in Bibliotheca Cæsarea, cujus lectiones aliquot notavit Lambecius in Comm. l. 8 p. 37, Codex D. Caji apud Cantabrigienses, cujus lectiones ipsi dono miserat Jo. Dawson de Haslingfield, Josephi Μακκαβαϊκὸν e MS. vetustissimo Caroli I Regis Angliæ, quod Alexandrinum vocatur, Lectiones Veteris Codicis Regis Galliæ, quas manus carpserat Is. Casauboni, Liber MS. e Bibliotheca Viri Summe Venerabilis Johannis Mori Eliensis Episcopi, Genevensis Editio excusa A. D. 1611, Codex alius in Bibliotheca Regis Galliæ, Varietates Codicis Hafniensis, quas olim in Angliam transmisit D. Wandalinus, Codex Hennebergensis & Schleusingensis, Membranæ Lipsienses, Lectiones Mediceæ, a Bigotianis diversæ, bonæ notæ Exemplar in Collegio Novo apud Oxonienses, Variantes Lectiones Schedarum Peirescianarum.

scianarum, quas Sam. Petitus notaverat in Commentariis MSS. in Bibliotheca Bodlejana asservatis, Liber Rhedigerianus apud Vratislavienses, Lectiones quædam Vaticanæ opera Rualdi Harlemensis, Sambuci Exemplar, quod nunc servat Bibliotheca Cæsarea, Lectiones aliæ Vaticanæ ære ipsius comparatæ, Lectiones Codicum Is. Vossii. Tum quoque ad manus ipsi fuerunt Exemplaria Latina Rufino & Epiphanio Interpretibus. Ex Libris autem scriptis, quorum lectionem coram oculis habebat Cl. Autor, Busbequianus brevior esse videtur reliquis, & non absimilis illi Epitome antiquitatum, quam adhibuisse se testatur Arnoldus Peraxylus in procuranda Editione Basileensi. Atque hunc Codicem sic dictum Busbequianum, qui in Bibliotheca Cæsarea servatur, ut & alium J. Sambuci in eadem Bibliotheca repositum, optimæ notæ esse observat in supra nobis laudata præfatione Antonius Hallius. Usus deinde fuit noster Notis Bosii, Reinesii, Petiti, ex quibus itidem se profecisse testatur: & inter eas quidem cæteris præstare videntur Lectiones e Codicibus Th. Reinesii exscriptæ, & Caspari Barthii ad Veterem Josephi Interpretem notulæ. Sed Sam. Petiti Conjecturæ, quæ in Bibliotheca Bodlejana reconditæ sunt, minus faciendæ; is enim dum nimium plus tribuit Rabbinis, primis omnium Antiquitatum Judaicarum corruptoribus, sæpius in absurditates incidit. Instructus præterea erat fere omnibus, quæ necessaria erant operi tam difficili, tam laborioso tandem ad finem perducendo, multis quoque doctissimorum Virorum ad illustrandum in Josephum multa illi subsidia subministrantibus, Richardo nempe Bentlejo, Michaele Lequienio, Ordinis Dominicanorum Fratre doctissimo, Richardo Ibbetsono, Cl. Jablonskio, cui imprimis annotata debuit Illustris Ezechielis Spanhemii. Quid igitur de Josepho sperari non poterat, cum ad tot subsidia ingenium suum, eruditionem, & indefessas vigilias afferret Cl. ille Autor? Certe his mediis adjutus ad emendandum Josephum sese accinxit, Textum quam diligentissime recognovit, ad Codices eum correxit, typographorum errores, quibus scatebant priores editiones, studiose eliminavit, Variantes Lectiones notavit, Codicibus, ex quibus acceperat, ubique simul nominatis; Textui adjecit Animadversiones doctissimas, obscura illustravit ex præstantissimis

tissimis Criticis, quorum scrinia diligenter excussit, & si qua tandem fuerunt, quæ lucem fœnerare posse Josepho intelligebat, ea omnia in Notas suas transtulit, in quibus & illustre illud quod de Jesu Christo nobis reliquit Josephus testimonium, cujus quidem autoritate Josephum vel in confinio Christianæ lucis positum, vel ad Veritatis Confessionem singulari Dei virtute compulsum fuisse, nonnulli Eruditorum asserunt, diligenter, quantum fieri potuit, excussit, not. ad Cap. 4 libr. XIIX Antiquit. Judaic. Vol. II p. 798, sitne illud Josephi de Christo testimonium genuinum, an Josepho pia fraude suppositum vel saltem interpolatum, eruditis inter sese nondum convenientibus. Ruperti, Snellii, Reinesii, Majoris, Menassis, Gronovii, Blondelli, Wheloci, Lansii, Ursini, Wagenseilii, Bœcleri, Bangii & Fabri de hoc argumento epistolas collegit, variaque simul Veterum & Recentiorum de hoc testimonio judicia adjecit Christoph. Arnoldus. Laudant illud tribuuntque Josepho, quod negari non potest, post Eusebium, e Græcis Isidorus Pelusiota, Sozomenus, Sophronius, Cedrenus, Suidas, Zonaras, Glycas, Nicephorus, e Latinis fidem illius confirmantibus Hegesippo, Hieronymo, Rufino aliisque recentioribus sequentium Seculorum Scriptoribus bene multis, Haymone, Cunrado Urspergensi, Freculfo, Alberto Stadensi. Verum silentio illud prætermittunt hocque inprimis contra Judæos telo haud utuntur, qui tamen ex instituto Judæos impugnarunt, antiqui Ecclesiæ Doctores, Justinus Martyr, Tertullianus, Origenes & Chrysostomus, neque Photius mentionem illius injicit, in cujus tamen Bibliotheca bis recensentur Antiquitates Josephi Cod. 76 & 238. Rem scrupulose indagare nostrum non est: hoc tantum dicendum, tum Codicum, quos ad manus habebat, tum Veterum Ecclesiæ Doctorum, qui hujus de Christo testimonii fidem confirmabant, autoritate ductum γνησιότητα illius credidisse Hudsonum, ut & alterum, quod de Jacobo Justo reliquit nobis Josephus, libr. XX Antiquit. Judaic. c. IIX p. 896. Libri vero de Maccabæis pag. 1391 seq. ut & Tractatus de universo, qui sub ejus simul nomine circumfertur, Josephum esse Autorem, vix sibi persuasit, in reliquis tamen Scriptorem eum fuisse eloquentissimum & veri studiosissimum, sectatorem in nonnullis dogmatum Sancti Johannis Baptis-

tæ,

ſtæ, errores autem, quos illi impingerent eruditorum nonnulli, librariorum potius, quam ipſius Joſephi eſſe, exiſtimavit. Sic fere cenſebat de Joſepho Hudſonus, quod apparet ex doctis ejus animadverſionibus, quas qui perlegerit, facile judicabit, quanti Hudſono conſtiterit Joſephus. Nihil eſſe, ait Cl. præfationis Autor, literarum deprehendet ſive veteris ſive recentioris ævi, nihil librorum ſive ſacri ſive profani argumenti, ad quod ille animum oculosque non converterat. Verum in his non omnis verſatur labor, quem Joſepho ſuo impendit Hudſonus. Imperitum Flavius habuerat ſui interpretem, cujus Verſio Latina parum elegans parumque congrua erat Textui Græco, ita quidem ſentiente Viro poſt reſtauratas in Occidente literas doctiſſimo, Joſepho Scaligero. Et licet alii, alias ſua laude minime fraudandi, Veterem illam Verſionem caſtigare & ad Græca Joſephi componere, multum laboraverint, irriti tamen fuerunt eorum conatus, neque ſatisfecerunt eruditis. Quid ergo agendum erat Hudſono, Joſephum eruditis daturo ſatis politum ſatisque excultum? Novus ipſi ſurgebat labor, nova Verſione donandus erat Joſephus, quam tam pure quoque tamque Latine elaboratam dedit, ut cum ſcriptis hujus generis præſtantiſſimis merito conferri poſſe videatur. Hoc unice dolendum eſt, prius mortem obiiſſe Virum doctiſſimum, quam ſua *in* Joſephum merita ipſe expoſuiſſet lectoribus. Ad quartum usque Indicem, qui eſt Scriptorum a Joſepho laudatorum, typographorum operæ proceſſerant, cum Hudſonus paulo poſt moriturus Cl. Hallium accerſens, Joſephum in manus ipſi tradidit, rogavitque, ut, ſi quæ reſtarent peragenda, perficeret ipſe; annuit libentiſſime Viri doctiſſimi deſideriis, curamque abſolvendi mox operis in ſeſe ſuſcepit Cl. Hallius, adjecta huic præfatione, qua ſæpius ex Hudſono ſe audiviſſe fatetur, non animum fuiſſe Viro docto, prolixa Joſepho præmittere Prolegomena, ſed brevem tantum præfationem, quid in ſua Joſephi Editione præſtitum fuerit, expoſituram; illud alterum jam pridem factum fuiſſe a nobili Eruditorum pari, Thoma Ittigio in Prolegomenis Editionis Lipſienſis, & Johanne Alberto Fabricio in Biblioth. Græca, cujus quidem de Joſepho ejusque Scriptis judicium poſt Veterum de eodem teſtimonia Tomo Priori præmiſſum legitur.

Posteriori accessit Dissertatio Cl. Viri Christoph. Cellarii, qua Flavii Josephi de Herodibus Historia a νεωτερίας suspicione contra Cl. V. Joan. Harduinum justis Vindiciis adseritur & nummis antiquis conciliatur, mox simul adjectis vocum Græcarum, Regionum, Urbium, Locorumque, Hominum, rerumque memorabilium, tum quoque Scriptorum Indicibus copiosissimis, quibus tandem finitur opus. Commendatur lectoribus tum chartæ, tum literarum nitore & elegantia, nullis enim, qui typis imprimendum illud curarunt, pepercerunt laboribus nullisque sumtibus, quibus operi splendorem, gloriam autori conciliare poterant. Obstrictos proinde sese censebunt eruditi Hudsono, qui feliciter tandem fœtum enixus fuit, quem animo conceperant alii, vel eo inprimis nomine nominis sui laudem reportaturus & gratiam nunquam intermorituram. Cæterum ne te lateat, quis fuerit noster, cui imprimis tam politum tantoque labore confectum Opus debeas, sequentia de eo accipe. Natus erat Widopiæ prope Cockermatham in agro Cumbrensi paulo post instauratam apud Britannos Monarchiam. Grammaticen in vicinia didicit ab Hieronymo Hechstettero. Juvenis admodum Oxonium missus, in Collegio Reginensi sub tutela Thomæ Crosthwaitii, viri varia doctrina & humanitate in exteros ea tempestate celebris, Philosophiæ operam dedit; quam ita coluit, ut literas interim humaniores nunquam neglexerit. Illas enim per totum vitæ spatium mirifice dilexit, & tantos in iis progressus fecit, quantos nemo fere suorum æqualium, etsi vixerat in Collegio Literatorum semper feraciss*imo*. Non multo post quam gradum in Artibus Magistralem sustulerat, ad Collegium Universitatis commigravit, ubi electus in Socium, per multos annos officio Tutoris functus, adolescentes ad Philosophiam & bonas literas instituebat. Dum hæc solita diligentia curaret, Thomæ Hyde, linguarum pæne omnium perito, in præfectura Bibliothecæ Bodlejanæ ab Academia sufficitur. Quam quidem provinciam ad mortem usque summa cum laude administravit. Principalitatem postea Aulæ B. Mariæ Virginis ab honoratissimo Academiæ Cancellario obtinuit, rogatu Viri maxime famigerati Joannis Radcliffii, Medicorum Anglorum sui Seculi facile Principis. Post Autores, quos supra nominavimus, edidit

Æsopum;

Digitized by Google

Æsopum; Lactantium prelo paratum habuit, sed quid de eo factum sit, non constat. Viris eruditis suæ ætatis plurimis innotuit, hinc ipsi natæ doctorum amicitiæ & cum multis literarum etiam commercia, in Italia, Gallia, Germania, Suecia, Dania & Belgio. Erat probitate antiqua, facie decora, statura mediocri, valetudine firmissima, quam tamen studiis & vigiliis nunquam intermissis penitus labefactavit. Tandem anno 1719 die 27 Novembris hora 6 A. M. annum agens post quinquagesimum, septimum, post diutinum languorem magno literarum damno, hydrope extinctus est, ultimum hunc & illustrem relinquens ingenii fœtum, Flavium Josephum, Patris certe sui, a quo editus fuit, nomen ab oblivione vindicaturum.

DEL TESORO BRITANNICO PARTE PRIMA, overo il Museo numario &c.

h. e.

THESAURI BRITANNICI PARS PRIMA, seu Museum Numismaticum, quo continentur numi Græci & Latini cujuscunque metalli ac formæ, antehac non editi, delineati descriptique a NICOLAO FRANCISCO HAYM, Romano.

Volumen secundum.

Londini, apud Jacob. Tonson, sumtibus Autoris, 1720, 4. Alph. 2 pl. 3 Tab. æn. 27, præter varias figuras textui insertas.

VOlumen hoc alterum Thesauri Britannici, ejusque Partis primæ, plures, quam in primo reperiuntur, numorum delineationes, pauciores tamen tabulas æneas complectitur, propterea quod multas separari a textu, cui antea intermistæ erant, unique earum plures numorum icones incidi curavit Cl. Haymius, contra quam in primo Volumine fecerat. Sed tamen observatum id tantum in Cæsareis numis; Regum, virorum illustrium, urbiumque memoriam celebrantes, qui perinde ut in primo Volumine

lumine præcedunt, adhuc loco suo, quo explicantur, inserti comparent. Explicationem ipsam dedit breviorem, ne liber Voluminis primi magnitudinem excederet, cui ut cætera Volumina respondeant mole, laborandum putavit.

Sub initium Dissertatio doctissimi Viri Edmundi Chishul S. T. B. occurrit, qua numo plane singulari & antiquissimo Bellorio prolato quidem, sed explicatione nulla illustrato, ac ne lecto quidem ita ut par erat, lucem clarissimam fœnoratur. Prior ejus facies aream litteris ΕΦ & circulari linea notatam exhibet, in qua cervus caput collumque reclinans, infraque eum vox CΚΩΠΙ cernitur. Aream cum literis ΕΦ Cl. Vir interpretatur theatri Ephesini orchestram, cervum autem collum reclinantem symbolum saltationis cujusdam Satyricæ Ephesi totaque adeo Ionia celebratæ indicatæque voce CΚΩΠΙ, qua, ab ave saltatrice petita, saltationis genus appellari, ex Athenæo & Polluce luculenter probat. Posterior numi facies apem sistit & voces ΚΗΡΙΑ ΑΙCΩΔΕ ΠΡΟC ΠΑΛΥΡΝ. Apem ad mellis & ceræ uberrimum proventum in agro Ephesino refert Vir doctus. In inscriptione (ex qua colligit, numum hunc non autoritate publica, sed propterea cusum esse, ut symboli vice a Gymnasiarchis divideretur, locum cuique in theatro ad spectandam saltationem affignantibus) pharmacum, quod venale prostitisse putat, subodoratur, prioremque ejus partem: ΚΗΡΙΑ ΑΙCΩΔΕ, quod corrupte sculptum existimat pro ΚΗΡΙΑ ΔΙCΩΔΗ, explicat *favos bithymos seu favos bina thymæ redolentes*, intelligitque *favos colore albos, melli factundo non omnino aptos, sed ad medicamina & varios curationum usus apprime commendatos*. Posterior pars inscriptionis ΠΡΟC ΠΑΛΥΡΝ legenda ei videtur ΠΡΟC ΠΛΕΥΡΑΝ, ita, ut tota ita habeat: *κηρία διτώδη πρὸς πλευρὰν* h. e. *favi bithymi ad latus*, si ex consuetudine veterum, medicamenta publice indicantium, cujus hic exempla aliquot ex Cl. Luschinsii, antiquitatum harum studiosi, penu antiquaria adducit, loquendum sit, sive *favi bina thymæ redolentes, ad lateris dolores utiles*. Artificem enim litteraturæ minus, quam artis sculpendi gnarum Λ perpetuo cum Α & Δ & postremo etiam cum Ε confudisse, ac denique & spatii angustiis exclusum Α & Ν sub unum litteræ Ν ductum revocasse

TAB. IV. Fig. 1.

sibi

Digitized by Google

ſibi perſuadet. Quæ quidem res, utcunque minus credibilis per ſe videatur, in unum enim numulum tot etrores quo pacto tandem cadant? explicationem tamen vniverſim ſpectatam noſtro judicio adeo non labefactat, vt ultro eam calculo noſtro comprobare nihil vereamur.

Sed ad ipſum opus pergimus, potiora, quæ illud pervolventibus ſeſe obtulerunt nobis, indicaturi. Inter Reges externos, quorum numos percenſet Cl. Haymius, Parthicos quod poſtremum locum obtinent, qui cum omnes Arſacis nomen gefſerint, vix ſatis diſtingui ab invicem poſſunt. Neque adeo repertus adhuc eſt, qui ſeriem eorum a Juſtino libro XLI & XLII deſcriptam, ex numis digeſtam, exhibere auderet. Tentavit id nihilominus Cl. Haymius, numosque Parthicos cum eos quos Triſtanus, Spanhemius, Patinus, Morellius ære expreſſos dedere, tum Viros a ſe in Anglia, quorum novem delineavit, ad Reges certos non infelici ſucceſſu retulit. Ex poſterioribus primus a Patino jam ſed male delineatus, Arſacem ejus nominis tertium, Priapatii cognomine notum, prout Cl. Haymius conjicit, ſiſtit: in averſa ejus parte Rex idem ſedens cum arcu & figura, quam non explicatam transmittit Vir doctiſſimus, & inſcriptio: ΒΑΣΙΛΕΩΣ. ΒΑΣΙΛΕΩΝ. ΑΡΣΑΚΟΥ. ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ. ΔΙΚΑΙΟΥ. ΕΠΙΦΑΝΟΥΣ. ΦΙΛΕΛΛΗΝΟΣ. h. e. Regis Regum Arſacis, Evergetæ, Juſti, Epiphanis, Philellinis deprehenditur. Ceterum, qui rudem artificis manum in eadem averſa parte imprimis conſiderarit, non mirabitur, ſculptorum quondam patriæ noſtræ artificium in bracteatis numis, quos appellant, barbaris illis temporibus non longius proceſſiſſe.

TAB. IV. Fig. 2. p. 30.

Virorum illuſtrium, quorum numi poſt numos Regum externorum exhibentur, tertius eſt Epicurus, quem in numo Illuſtriſſimi Comitis Winchilſeæ ſub ſchemate Sileni latitare ſuſpicatur Cl. Haymius, ratione ea potiſſimum ductus, quod vultus ad eum quam proxime accedat, quem Epicuri fuiſſe conſtet, qua in cauſa ad gemmam Illuſtriſſ. Comitis Halifaxii, Epicuri os referentem, provocat Piſcibus duobus in poſteriori numi facie portus duos Athenarum, quos litteræ AΘ haud dubie ſignificant, in memoriam revocari credit.

Fig. 3. p. 62.

Viros illustres excipiunt numi urbium populorumque, ex quibus Hieropolitanus quidam nobis dignus videtur, in quo explicando virorum doctorum diligentia desudet. Pars anterior præter caput turritum nihil, posterior hominem fluvio immersum, sive ut Cl. Haymius contendit, natantem aviculamque manu tenentem, inscriptionemque semesam ΙΕΡΟΠΟΛΙΤΩΝ. ΤΩΝ. ΠΡΟΣ. ΤΩ. ΠΥΡΑΜΟΥ. spectandam offert. Urbem Hieropolin ad fluvium Pyramum Ciliciæ campestris nondum observatam cuiquam putat Cl. Haymius, fateturque, quid avicula illa in posteriori parte sibi velit, se non perspicere. Inter eosdem numos Cyrenensium quidam cum Silphio reperiuntur, cui μῦς ἐπῆν, de quo Herodotus, assidet. De animalculo certiora Noster a nobilissimo doctissimoque Sherardo edoctus pluribus differit; sed nobis nunc ad alia festinandum est.

TAB. IV. Fig. 4. p. 191.

Paucos Consulares numos sequuntur plurimi Cæsarei, inter quos & Ottonis quidam, sed qui ab editis jam parum abit, affabre ceteroqui sculptus optimeque conservatus (certe meliorem hujus Imperatoris se nunquam vidisse Cl. Haymius fatetur) cernitur. Eum illustriss. Comes Winchilseæ viginti aureis Guineensibus emtum numophylacio suo intulit. Juxta hunc spectare juvabit alium Commodi, cujus altera pars vultum ejus Imperatoris & verba IMP. COMMODUS. AUG. PIUS. FELIX, altera quinque naves turrimque mari vicinam promontorioque impositam sistit. Ex promontorio taurus se in mare præcipitem dat, duobus hominibus prope turrim stantibus, quidque agatur, velut spectantibus. Medio numo leguntur verba: VOTIS FELICIBUS. Ea re classem Africanam, ad frumentum subvehendum a Commodo instructam, de qua Lampridius videndus, sacrificiumque Neptuni pro felici ejus reditu denotari, Cl. Haymius luculenter ostendit.

Fig. 5. p. 194.

Fig. 6. p. 225.

BLASII CARYOPHILI NEAPOLITANI, Dissertationum Miscellanearum Pars Prima, ad CAROLUM VI Austrium, Imperatorem semper Augustum.

Romæ, excud. Fr. Gonzaga, publica autoritate, 1718, 4. Alph. 2. Tab. XII. 1.

Com-

Digitized by Google

COmplectitur hoc Volumen Dissertationes sex: quarum una est de mercaturis antiquorum; alia de אזוב sive Hyssopo; tertia de קיקיון; quarta de רודאים; quinta de שושנים; novissima de Icone Asclepiadis. Dissertationem de mercaturis antiquorum divisit Autor in octo capita. Et primo quidem agit de mercaturis Midianitarum & Ismaelitarum, quos Arabes fuisse docet, olim Scenitas, post Saracenos, a latrociniis appellatos; capite altero mercaturas & mercatores Phœnicum, quorum populorum celeberrimi fuerunt Sidonii, Tyrii, & Aradii; tertio Ægyptios; quarto Hebræos; quinto Græcos, Athenienses puta, Corinthios, Delios, Cretenses, Rhodios, Cyprios, Ephesios; sexto Byzantios; septimo Carthaginienses; octavo denique Romanos persequitur; locupletissimis optimorum auctorum testimoniis, quantum fieri potest, omnia confirmans. Neque vero solum de gentibus singulis, quo tempore floruerint, quas adierint regiones, quæ importaverint, quæ exportaverint, quibus sint usi legibus, quam diligentissime exponit, sed & alia multa lectu non indigna identidem admiscet. Duo exempli gratia huc transcribere loca placet: alterum ex capite primo, alterum ex quinto. Capite primo p. 24 complures merces „*ab Emporiis, quo mercabantur, vel „ex regione, qua convehebantur, nomen esse sortitas* demonstrat. „Sic calamum *Alexandrinum* vocavit Celsus, inquit, quoniam ex „Alexandria Ægypti Romam importabatur, aliis eadem ratione l. V p. 319. „dictus Ἀραβικὸς κάλαμος, quasi in Arabia nasceretur: Rheum ed. Gryph. „etiam *Barbaricum*, quod ex Sinis in Indiam, ex qua per Barba„ricum sinum in Ægyptum, aliasque regiones deducebatur. Un„de vere Myrepsus ῥεῦν Ινδικὸν appellavit. Idem de Zingiberi „dixit Galenus, cum non ex Barbaria sed ex India afferatur; & in trypher. „Ophelio eadem de causa vocat λυβικὸν πέπερι Libicum piper. sarac. „Antiqui enim Barbariam asserebant esse totam oram maritimam ap. Ath. l. „orientalis Æthiopiæ ab Ægypti finibus vsque ad Raptam pro- p. 66. „montorium - Quare male Plinius apud Græcos Myrrham Tro- L. XII. c. XVI „glodyticam dici *barbaram*, quia aspectu sordida & barbara, nam „illud Græci affirmabant ratione soli, quemadmodum in Dioscori„de & Galeno legimus, qui falso crediderunt, myrrham in Tro„gloditica vel Barbariæ regione nasci, cum revera ex Syris vel

„Indis veheretur in emporia Arabica & Æthiopica, quo gigni re-
„bantur. Sic Senna *Alexandrinum* cognominatum, quod ex
„Alexandria deferebatur, cum revera ex Perſide, aliisque locis ibi
Lxii.p.540. „importaretur. Hinc ætate Strabonis minium *Cappadocium*, ὑ-
„νομάσθη δὲ Σινωπικὴ, διότι κατάγεται ἐκεῖσε ἐώθασιν ὁι ἔμποροι,
„Synopicum *dictum, quia Synopen id ſolebant advehere mercato-*
L. V. c. VI. „*res*, quod Celſi ætate & ab Scribonio Largo *rubrica Sinopi*, mi-
„*nium Synopicum* dictum, de quo Dioſcorides ſic inquit, συλλέγε-
l. 35. ed. Pa- „ται δὲ ἐν τῇ Καππαδοκίᾳ ἐν σπηλαίοις τισί. δυλίζεται δὲ καὶ
tav. L. V. c. „φέρεται εἰς Σινώπην καὶ πιπράσκεται, ὅθεν καὶ τὴν ἐπωνυμίαν
CXCVI. p. 368. „ἔσχηκε: qua ratione fortaſſe Meleager Poeta antiquiſſimus nar-
L. V. p. 217. dum vocavit Συρίην, Celſus *Syram*, quamvis in India naſcatur, &c.
Locus alter, quem adducere conſtituimus, eſt ex capite quinto de
mercaturis Græcorum, ubi præter alia p. 126 hæc habet Cl. Autor:
„Non ſolum inter ipſos mercaturam fecerunt Græci, verum etiam
„in longinquas regiones proficiſcentes, in ipſis domicilia manſio-
„nesque locarunt; præ ceteris in Ægypto, ubi negotiandi pote-
„ſtas, temporibus Amaſis, fuit illis permiſſa, & Naucratim urbem
„ac celebre emporium incolendi, certisque in locis aras & fana
Herod. lib. „conſtituendi, tempeſtate enim illa ἦν δὲ τὸ παλαιὸν μέγη ἡ Ναυ-
II. p. 179. „κράτις ἐμπόριον καὶ ἄλλο οὐδὲν Αἰγύπτῳ, *vetus emporium erat*
„*ſola Naucratis, præter hoc aliud nullum.* Herodotus enumerat ci-
„vitates Græcas, quæ fanum maximum & celeberrimum, Hele-
„nium dictum, conſtruxerunt, in quo Græci ſacra facerent. Io-
„num fuere Chius, Teus, Phocæa, Clazomeniæ. Dorum autem
„Rhodus, Cnidus, Halicarnaſſus, Phaſelis. Æolum vero una
„Mitilene. Quæ civitates προστάτας τῦ ἐμπορίε αὗται εἰσὶ αἱ
„παρέχεσαι, *præfectos Emporii ipſæ præbuerunt.* Quod & ho-
„die obſervatum a Batavis & Anglis comperimus, qui Conſules,
„ut vocant, terris deſtinant, ubi mercaturam faciunt, ad ſuſcipien-
„dum patrocinium curamque ſuæ gentis, vel ad dijudicandas lites
„& diſſidia, quæ naſci poſſint, cum longe ſuperaverint gloriam,
„quam Græci & Phœnices navigationibus adepti ſunt. Et de una
Caryophili noſtri Diſſertatione eſt, ut arbitramur, dictum ſatis.
Reſtat ut etiam ceteras breviter attingamus. In ea quæ eſt de אתים
ſive

ſive Hyſſopo, id agit Autor, ut demonſtret, Hyſſopum eſſe vocem Ægyptiam, quam Hebræi ſibi adoptarint: atque adeo pedibus it in ſententiam R. Maimonidis, qui primus *Ezob* fecit arabice *Shatar*, & *Origanum* explicavit, quem deinde ſecuti ſunt R. Saadias, Aben Ezra, David Kimchi, & alii. Diſſertatione tertia docere inſtituit doctiſſimus Caryophilus, קיקיון idem eſſe ac *kiki* Ægyptiorum, cui reſpondeant σιλικύπριον, κρότωνα vel *ricinum*, apud Herodotum, Dioſcoridem, & Plinium. Diſſertatione quarta דודאים eſſe Arabum *Mauz*, id eſt ſpeciem quandam ficus racemoſam, oſtendit, Indicæ illi non abſimilem, quæ *bavarra* dicitur, vt referunt Autores horti Malabarici, & Garcias, & alii. Diſſertatione quinta שושנים *lilia* ſignificare compluribus argumentis aſſerit, Sexta denique de icone Aſclepiadis agit, quæ ſervatur in Muſæo Principis Alexandri Albani, CLEMENTIS XI P. M. ex fratre nepotis. Cum plures fuerint Aſclepiadæ, neque in icone, quam adjecta tabula oculis lectorum exhibemus, præter ſimplex Aſclepiadis nomen quidquam litteris expreſſum ſit, Noſter demonſtrare conatur, hanc iconem, præter quam nulla alia reperitur, eſſe Aſclepiadis illius, qui omnium Aſclepiadum celeberrimus fuit, puta Pruſienſis, præſtantiſſimi Medici, Philoſophi & Oratoris, qui floruit temporibus Pompeji Magni, & ſectam Epicuri ſecutus, rejectis opinionibus Hippocratis, Archagathi, aliorumque, medicinam ad ſummam dignitatem evexit, tantique fuit nominis, ut maximis laudibus ornaretur a Cicerone, Celſo, Scribonio, Seneca, Plinio, Sexto Empirico, & Apulejo. Hæc ſunt, quæ de prima Parte Diſſertationum Cl. Caryophili dicenda ſumus arbitrati. Unum addimus, doctiſſimum F. Thomam Minorelkum, ordinis Prædicatorum ac Bibliothecarium Caſanatenſem, Præfationem huic libro præmiſiſſe, in qua extrema de iis quæ in poſterum edere conſtituit Cl. Caryophilus, ita ſcribit: Si vitam „ducere longiorem ei continget, aliud opus leges, quo ſequiorum „ſæculorum mercaturam ab iis temporibus, quibus barbaræ natio„nes ſuis irruptionibus Europam devaſtarunt, aliasque orbis ter„rarum partes, omnia miſcentes, ſacraque & humana fœdantes, „cædibus ac ruinis impleverunt, ad ſuperiora & ad hæc noſtra „tempora inveſtigatum & examinatum perducet. Uberiorem

TAB. IV. Fig. 7.

„præterea tractatum leges, de herbis Biblicis, cujus operis ſpeci„men in hoc libro ob oculos habes. Plura quæ ad eam rem perti„neant, iam collegit: quæ ubi ſatis expenderit, ac judicio critico „examinaverit, totum opus perficiet, illiusque editionem adorna„bit. Sic quod Samuel Bochartus meditatus fuerat, nec præſtare „promiſſa, morte præreptus, potuit, Autor noſter præſtabit.

BALTH. BRANCHII JC. OBSERVATIONES ad Jus Romanum, Vir Ill. LEIBNITIUS contra Vir. Cl. BARBEYRACCIUM vindicatus, & Diſputationes duæ ad JULIUM PAULUM, L. 14 ff. de L. Corn. de falſis. Accedit Viri Ill. HECTORIS BERENGER, Baronis a BEAUFIN, JCti Arauſionenſis, Diſputatio ad L. 40 ff. de Legat. I.

Lugduni Bat. apud Cunrad. Wishoff, 1721, 8. Plag. 17.

a. 1. OBſervationes hæ Viri Cl. Balth. Branchii ad Jus Romanum decem abſolvuntur capitibus. Nos autem, decimum caput intactum relinquentes Criticis, novem priora recitabimus. I. Occaſione *l. 22 C. de fidejuſſ. & mand.* tentat Cl. Autor methodum aperire, qua cujusvis legis ſpecies facile detegatur; hanc enim Juris interpretes adhuc latere, credibile eſſe. Mutuatur autem eam a Mathematicis: quibus curæ eſt, ut in tractando problemate ex verbis illius omnia ſtatim pronunciata, quæ iis inſunt, promant. Idem eſſe faciendum JCto. Deinde ex omnibus illis pronunciatis fingendam ſpeciem, & quum illa quadraverit in omnia legis pronuntiata, tunc eam veram futuram. *Periculum*, inquit Noſter, *faciamus in l. 22.* Ex illa format quatuor pronunciata, & ex his ait emergere hanc ſpeciem: Hermianus pro Seja interceſſurus, Titio mandat, ut Sejæ credat X, quod factum eſt: ſed (per errorem) ſcribit, ſe Titio daturum ultra hoc, quod Seja accepit v. g. XX. Seja a Titio accipit aliquid ultra primum mandatum Hermiani, forte XV. Reſcribunt Impp. *Si ultra hoc, quod accepit Seja*

Seja, pro qua mandatario nomine interceſſiſti, daturum te ſcripſiſti, Præſes provinciæ ex hoc, quod ultra mandatum tuum numeratum eſt, a te nihil exigi patietur. Pergit Noſter: *Et ſic Cujacii, ut & Baſilicorum cum eo conſentientium lapſus manifeſtus evadit.* Quod ſi ex pronunciatis, recte ex lege hauſtis, nulla confingi ſpecies poſſit, indicium ait eſſe latentis in illa vitii. Amœnitas textuum poſtulat, ut, quid nobis videatur, ſtatim addamus. Baſilica utique plus ponunt in ſpecie, quam erat in textu: *Si a te plus petatur, quam accepit Seja, vel quam ei numerari mandaveris, nihil a te exigatur, quod excedit.* Cujacius autem propius ad textum: mandavi, ut crederes X, facto hoc, promiſi deinde per errorem, me tibi daturum XX. Sive igitur Titius dederit XV, ſive XX, perinde eſt, utramque enim quantitatem ſcripſeram per errorem. *L. 15 C. eod.* Et nihil de ea in textu. Ipſum vero ſtudium imitandi hic Mathematicos, laudandum eſt. Carteſius *in regulis ad directionem ingenii*, 5, 6, 11, p. 13 ſeqq. II. Agnoſcit Cl. c. 2.
Autor, Ulpianum in *L. 2 §. 2 ff. de hered. vend.* exprimere rationem decidendi, *magis eſt, ne veniat; quia alia hereditas eſt.* Ratio igitur dubitandi fuit, *quod non alia, ſed eadem videatur hereditas, nempe paterna. Ergo*, infert idem, *pro certo habere debuit Ulpianus*, non id, quod eſt in ratione decidendi, ſed dubitandi potius. Atqui ſimilis ratio dubitandi rejicitur in *L. 1 ff. de reſcind. vend.* ac toties alibi. Poſſe autem ita conveniri, ut etiam alia hæc hereditas veniat in venditionem, largitur Ulpianus: & facile potuiſſe hoc agi, ſi poſt delatam jam impuberis hereditatem (quæ alia erat) ſecuta demum ſit venditio. Tunc enim venditor & ſuam partem hereditariam, & impuberis, ſimul & uno actu potuit vendere. III Sententiam Pomponii in *L. 45 ff. de uſuris*, ita c. 3.
exponit Cl. Autor: virum vel uxorem in hac donatione haberi a JCto pro m. f. poſſeſſore, quia non dixerit, *ſicuti nec cujuslibet alterius b. f. poſſeſſoris.* Secundum rigorem juris ergo debuiſſe eum quidem reſpondere, donatarium, ceu m. f. poſſeſſorem, teneri omnes promiſcue fructus reſtituere; ſed pro æquitate ſolita elegiſſe ſententiam mediam, relinquendo illi adhuc fructus induſtriales, non autem naturales. Fundari hanc æquitatem in hoc, quod conjuges propoſitum liberalitatis habuerint, etſi contra legem

gem id exercuerint illicite. Verba tamen illa, *ſicut nec cujuslibet b. f. poſſeſſoris*, uncis vel circulis eſſe includenda; quia ſequentia reſpiciant tantum conjugem, cui donatum. Parentheſin autem iſtam ita ſupplet: *ſicuti fructus naturales non cujuslibet, etiam b. f. poſſeſſoris, fiunt.* Dari enim b. f. poſſeſſores, qui teneantur illos reſtituere; qui ſc. poſſideant titulo heredis univerſali. De ſingulis breviter. Idem ſenſus eſt, ſive addas ſive demas τὸ *alterius.* Immo Baſilica, ἐπειδὴ μήτε ἄλλε καλῆ πίσεως νομέος. Et Pomponius diſerte: ſicut omnes b. f. poſſeſſores tenentur reſtituere fructus perceptos, quamvis eos ſuos fecerint; ita etiam conjux conjugi. Æquitatis veſtigium non eſt in textu. Verba uncis incluſit pridem Charondas, eumque illuſtrat optime Galvanus *c. 28 p. 375, 376.* De hereditatis petitione legendus eſt idem, ac præterea *Hier. de Oroz L. 4 c. 8.* Mens autem Pomponii forte hæc fuit: pomum ex arbore donata decerptum, & fructus etiam induſtriales, non fieri conjugis per ſolam perceptionem, ſed quia ſocietas vitæ quodammodo dominum facit conjugem. Sicut igitur quilibet b. f. poſſeſſor ſuos facit fructus omnes, etiam ex re aliena perceptos, quia interim loco domini pene eſt, *L. 48 pr. ff. de A. R. D.* ita multo magis conjux ex re donata. Voluit autem Lex Romana matrimonium permanere in diem vitæ noſtræ, & reliquit adeo conjugi donanti libertatem revocandi, ſi divortium ſequatur vel repudium, ob mores conjugis alterius. *L. 57 ff. de donat. int. V. & U.* ubi in epiſtola uxoris ad maritum, *ſi per me meorique mores quid ſteterit, quo minus &c.* Plerique enim divertebant cum ira ſui animi & offenſa. *L. 32 § 10 d. t.* Accurate ergo loquendo, res non fiebant ſtatim ejus, cui donabantur, ſed ſi mors donatoris citra revolationem inſecuta. *L. 13 § 1 h. L. 40 ff. de mort. cauſ. donat.* & medio tempore dominium remanebat apud donantem. *L. 11 pr. h. l. 5 C. eod.* Intercedente enim divortio ob mores domtum erat pro non donato. *L. 62 § 1 h. L. 18 C. eod.* Sin diſcederent cum bona gratia, & maritus adhuc uxori donatum vellet conſtanter, valuit donatio. *L. 32 § 10 h.* IV. Diſſenſiſſe ait Vir Cl. Veteres JCtos, an ita donari poſſit mortis cauſa, *ut nullo caſu revocetur?* Affirmaſſe, quibus m. f. donatio habebatur pro donatione propria & irrevocabili: Negaſſe, quibus habebatur pro legato, & revoca-

c. 4.

revocabili. His positis dissensisse etiam in hoc: quænam actio competat donatori ad rem recuperandam, si m. c. ita donasset, *ut jam nunc haberet donatarius, redderet autem donatori, cum convaluerit.* Juxta Cassianos & consentientes eis Sabinianos, conditionem, quasi re non secuta, *L. 35 §. 3 h.* dominium enim, quod recesserit a donatore, non reverti ad eum ipso jure, etsi convaluisset. Vindicare ergo illum non posse, sed tantum condicere. Proculejanos docuisse contra, actioni in rem esse locum. Coactoseos tamen concedere, dominium non transisse nisi impleta conditione, & tunc illud retrotrahi ad tempus traditionis. *L. 40 h. L. 19 §. ult. ff. de donat.* ubi mentio Pegasi. Perspicuos hinc fieri duos textus, Ulpiani in *L. 29. 30. h.* & Marciani *in L. 27 h.* Ulpiani sententiam fuisse mediam. Marcianum autem in *L. 27 h.* voluisse refutare Marcellum in *L. 13 §. 1 h.* & Paulum in *L. 35 §. 4 h.* Justinianum sibi ipsi esse contrarium. Velle enim, ut m. c. donatio naturam legatorum indueret. *§. 1 I. de donat.* & posse tamen m. c. ita donari, ut nullo casu donantem pœnitere liceat, *Nov. 87 c. 1,* quam legem sibi in legando nemo possit dicere. Argute satis omnia. Justinianus tamen *§. 1 I. de donat.* non agit de omnibus donationibus m. c. sed de his, quæ conditionem involvunt. *Hæ,* inquit, *οὗτοι αἱ, m. c. donationes per omnia fere (κεφάλαιον) legatis connumerantur.* In *Nov. 87* approbat sententiam Juliani. Julianus autem habetur pro Cassiano & Sabiniano: immo familiam istorum imprimis illustravit. Cum *L. 1 ff. de donat.* jungenda *L. 2 ff. de mort. Causa donat.* ubi ex Juliano tres sunt species m. c. donationum, ibique notanda species secunda & tertia. In *L. 13 §. 1 ff. de donat. m. c.* notat Marcellus ad Julianum, posse donari m. c. ut nullo casu sit ejus repetitio, ne si convaluerit quidem donator. Hunc non refutat Julianus in *L. 17 h.* dum ait: donationes m. c. factas legatorum instar obtinere. Idem enim ait Paulus *L. 17 h.* Loquuntur autem de illis, de quibus *§. 1 I. de donat.* Similiter Marcianus in *l. 27 h.* non refutat Marcellum. Non enim negat Marcianus, posse etiam m. c. donari ita, ut statim vel non statim fiat accipientis; sed exprimit eundem casum duplicem, quem habet Marcellus *l. 13 §. 1 h.* tunc autem causa *donandi magis est, quam m. c. donatio,* imo inter vivos donatio. Generaliter Ulpianus *l. 3 ff. de donat.*

multum interesse inter causam donandi, & conditionem. Si causa fuit, cessat repetitio: si conditio, quæ non impleta, datur. Idem dixit Julianus *L. 2 §. ult. ff. de donat.* & parallelus is textui Ulpiani in *d. l. 3 de donat.* & Marcelli *in d. l. 13 §. 1 de m. c. donat.* Sim. c. donatio detur absque ulla libertate revocandi, resolvitur in donationem inter vivos, etsi eventus sit expectandus. Ulpianus autem in *L. 29, L. 30 d. m. c. donat.* non agit de hoc casu, sed de conditionali donatione m. c. Marcianus porro in *L. 27 h.* non refutat Paulum in *L. 35 h.* Nam Paulus agit de omnibus speciebus donationis, ac primo, inter vivos; & in *§. 3* non negat, posse etiam vindicari; etsi id non dixerint Cassiani. Sic Ulpianus provocat ad Pegasum *L. 19 §. ult. de donat.* agens de donatione ob rem vel causam, quæ secuta sit, facta. Pergit Paulus *L. 35 §. 4 h. nam & sic potest donari m. c. ut mortuo donatore, omni modo,* vel plane *non reddatur.* Iterum & sic potest: ut reddatur, etiamsi decesserit, si tamen, mutata voluntate, voluerit sibi restitui. Hic ergo est casus priori oppositus. Ultimus sequitur Pauli: sic quoque potest donari m. c. *ut nullo casu fit repetitio, ne si convaluerit quidem donator.* Atqui is est Marciani *in L. 27. h.* Vocatur tamen adhuc *mortis causa,* ob metum mortis ex præsenti periculo. Ulterius Paulus *§. 6: Si convaluerit, posse eum condicere.* Sentitque cum Cassianis *§. 3,* nec potuit adeo refutari a Marciano in gratiam Cassianorum. Similiter de condictione Africanus in *L. 24 h.* Paulus tamen fatetur etiam *§. 7,* certis casibus m. c. donationem similem adhuc esse legatis. Papinianus autem *L. 42 §. 1 h.* non tam mortis causa, quam morientem donare, profundo sensu dixit, conformiterque cum Marciano, Paulo, aliis. Iterum Paulus in *L. 44 h.* dat locum condictioni, & loquitur cum Cassianis. Tum vero Marcellus habetur alibi pro Proculejano, *L. 10 C. de condict. indeb. L. 12 §. 5 ff. de usufr. & quemadm.* V. Censet Vir Cl. Tribonianum, vel alium sociorum, verba: *bestias autem - - mansuetas?* ceu glossam intrusisse in *L. 1 §. 6 ff. de postulando.* sequentia enim plane respuere hanc glossam. Martialis 2, 75: *verbera securi solitus leo ferre magistri, Insertamque pati blandus in ora manum.* Plinius 26, 11 de certis agit succis herbarum, quibus ora feris constringerent, ne dente læderent contrectantes. Glossam autem hanc de eryp. 5.

mo beſtiæ ſumptam ex *L. 1* §. *10 ff. ſi quadrupes.* Budæum confundere damnatos ad beſtias, & datos ad pugnam cum beſtiis. Scrupulum vero tollies, ſi verba, *beſtias autem, - manſueta?* uncis includas. In *L. 1 §. 10 ff. ſi quadr.* Ulpianus jam erat locutus de feritate beſtiarum: fruſtra ergo denuo moneretur, eum agere de feritate naturali, & non de manſuefactis. Manilius lib IV: *Sit placidus licet & lambat digitosque pedesque, Si dolor & bilis, ſi juſta coegerit ira, Urſus erit.* Lex XII Tabb. loquitur de eo, *ſi quadrupes non mota* (ita lego) *feritate nocuit*, puta *equus per ſe calcitroſus*, aut *bos cornupetere ſolitus.* Si autem leo manſuefactus, concitatus tamen & motus ab alia quadrupede, nocuit, ceſſat hæc actio contra illius dominum. Nocuit enim contra conſuetudinem & naturam *d. L. 1* §. 4, 7, 8. Cur non vero credas, gloſſam hanc potius ſumptam ex *L. 1, L. 3* §. *2, L. 4, L. 5 ff. de A. R. D.* vel *L. 2* §. *14, 15 ff. de acquir. vel amitt. poſſ.* Budæus agit de damnatis primo, deinde de datis ad pugnam, citra damnationem. Adde Jul. Cæſ. Bulenger. *de Venat. Circi & Amphith. c. 30-33.* VI. Errare c. 6.
ait Julianum in *l. 16* §. *4 ff. de hered. petit* & Ulpianum in *L. 11 §. 1 L. 13 pr. ff. h.* dum verba Prætoris, quibus actionem dat etiam contra illum qui pro poſſeſſore poſſidet, acceperint de eo, qui absque ullo juſto titulo & nullo jure ſciens poſſidet, qualis eſt prædo. Prætorem loqui de bonorum poſſeſſore, ſive herede Prætorio. Et hinc titulum poſſeſſionis edere, quod non facit prædo. *L. 11 C. eod.* JCtos non attenta perſona Prætoris, deceptos ſuo more loquendi. Prætori autem uſitatum hunc in interdicto, *Quorum bonorum.* Juſtinianum in ſimillimum errorem incidiſſe §. *3 I. de interd.* At ſi vera hæc, Julianus & Ulpianus etiam plurimis aliis textibus eodem modo errarunt. *L. 13* §. *1, L. 25* §. *17, L. 31 pr. h.* Nam Ulpiano prædo ubique eſt, qui pro poſſeſſore poſſidet. Et Paulo *L. 19* §. *2 h.* immo Proculo *L. 40 pr. h.* & Sabino *L. 36* §. *5 h.* qui diu vixerunt ante Julianum, & ante ipſum D. Hadrianum. Hic autem in nobili SCto *L. 20* §. *6 h.* conformiter cum iis. In *L. 11 C. de hæred petit.* poſtulant Impp. titulum a prædone, ut vel confitendo, ſe titulum nullum habere, vel mentiendo ſeſe oneret. *L. 4 pr. ff. de interrog. injur. Prætor* in interd. *Quor. bonor.* loquitur cum priſcis JCtis. Similiter Juſtinianus. Omnibus enim titulis hic *pro poſſeſſore* hæret, & quaſi injunctus eſt. *L. 13* §. *1, 2, 3 ſeq.*

ff. de hered. petit. Et actor non ex eo metitur, quod possessor
c. 7. (prædo) occupavit, sed ex suo jure. *L. 1 §. 1 ff. si pars hered.* VII. Visum Nostro, repugnare juris rationi, quod partem pretii jam solutam perdat emtor, resoluta venditione. *L. 4 §. 1 & L. 6 pr. ff. de Lege Commiss.* Neque hanc mentem esse illorum textuum. In *l. 4 §. 1* ex Neratio declarari, pactum in specie præcessisse. Scævolam autem in *L. 6* non exprimere pretium. Nihil tamen de pacto speciali hic videas. Neratii sententiam tunc habere locum ait Ulpianus, quando emtor *aliquam*, i. e. non notabilem & fructus adæquantem *partem pretii dedit.* Clarius rescripsit Severus *L. 16 de addict. in diem:* juncta *L. 2 C. de pact. int. empt. & vend.* Sicut apud emtorem ex re nil residet, *L. 5 h.* ita apud venditorem nil re-
c. 8. manusurum *L. 13 §. 9 de act emt.* VIII. Suspicatur idem, Justinianum §. 7 *l. quib. ex caus. manum. non lic.* supponere, quod Lex Ælia Sentia prohibuerit absolute, ne quis minor XX annis manumittat testamento; quia ipse hoc permittat demum majoribus XVII annis. Et libenter negaret prohibitionem istam, nisi obstaret *L. 3 ff. de manum. testam. L. 27 ff. d. tit. & L. 4 C. de testam. mil.* Legem Æliam Sentiam conceptam initio fuisse tantum de prohibita manumissione inter vivos, etsi non disertis verbis, extensam autem postea etiam ad testamentariam. Ideoque male intrusam *§ 4 h.* mentionem *vindictæ.* Omitti a Theophilo, & emendari ab Hottomanno. Ulpianum *Tit. 1 §. 13* nominare eam solam, quæ sit cognita causa apud consilium. Extensionem ergo factam vel SCto aliquo, vel potius per imprudentem interpretationem: recedere enim a fine Legis Sentiæ, & testaturum non posse prius adire Consilium. Absurdum nihil fuisse in illa. Neque ejus intentionem omni casu prohibere testamentarium: sed ineptæ interpretationi tribuendum. Justinianum nondum vitasse §. 7 absurdum, L. Æliæ exprobratum. Removisse id autem demum per *Nov. 119 c. 2.* Atqui ignorare non potuit iste, quid dicant Pomponius & Paulus & Imp. Alexander in textibus allatis. Adde *L. 2 §. 2, L. 6 ff. qui & a quib. manum. lib. non fiant, L. 5 C. qui manum. non poss.* Pomponio autem & Paulo & Imp. Alexandro num imputabimus extensionem imprudentem & ineptam? Theophilus, vindictæ rationem describit, quod fiat ἐπὶ ἄρχοντος ἐν κονσιλίῳ. Et *Tit. 5 §. 1*: ἢ ἐπὶ ἄρχοντος, ὅ ἐστι βινδίκτα, & §. 4: ἢ βινδίκτα ἦν ἡ ἐπὶ ἄρχοντος

Digitized by Google

χοντος γνωμένη ἐλεύθερία. Hotomannus *Tit. 6 §. 4* legit, *dicta.* Tit. 5 §. 1 autem, *vindicta.* Ulpianus *Tit. 1 §. 13* verbo *consilium* similiter loquitur de vindicta, quam nominat §. 12. Et adhuc extat Tit. *de manum. vindicta* in ff. & C. Datio libertatum promiscua fuit olim majoris momenti, quam dispositio de reliquis bonis. Gradatim mutavit Justinianus XX annos in XVII, ac tandem acquievit in XIV, odio scil. status servilis hominum Christianorum & fastus dominorum Ethnicorum. Libertatem esse dixit inæstimabilem, etiam ex parte manumittentium, phrasi antiqua Pauli & Gaji, i. e. valde æstimandam nec temere jactandam. *arg. L. 114 §. 8 ff. de Legat. 1.* Ante hunc Imp. tota familia servorum inter vivos donabatur libertate, si dominus non esset minor XX annis, & expers fraudis creditorum. In §. 4 mutat tantum numerum annorum. Majores enim XVII annis libere vult donare libertatem, sicut olim majores XX, utroque tempore. In *Nov. 119 c. 2* autem loquitur tantum de testamentaria, ut ibi sufficiant etiam anni XIV.

IX. Tractat Vir Cl. antinomiam inter *L. 5 §. 1 ff. de constit. pec.* & c. 9. *l. 8 ff. de judiciis.* Recitat primum conciliationem Cujacio tentatam. Ab initio mentem suam exposuisse illum *lib. 13 observ. c. 17 & lib. 3 Q. Q. Papiniani ad l. 39 §. 1 ff. de judic.* Postea iviſse in alia omnia in Comment. ad varios Tit. ff. & *ad L. 2 §. 3 ff. de judic.* Immo ipsum Cujacium rationes suas hic allatas refutasse iterum *d. c. 17.* Jam vero, quid sentiat Noster, aperit. Ulpianum duplicem casum *L. 5 §. 1 ff. de constit. pec.* ita evolvere, ut dicat, casu primo legatum omnino debere conveniri Romæ, etsi ibi sit legationis causa; nec habere jus revocandi domum: quia quum jam esset ibi in legatione, constituisset, se Romæ soluturum, quod in provincia acceperat: aut si posset Romæ conveniri, habiturum tamen jus domum revocandi. Altero casu respondisse Ulpianum, in totum denegandam contra Legatum actionem de constituta. Sed verba hæc Ulpiani ita illustrat, ut emergat sensus: in totum quidem denegandam actionem, sed tantum in provincia; non autem Romæ, ubi sit locus solutioni definitus. Textum oppositum Gaji in *L. 8 de judic.* non esse Ulpiano contrarium; qua Gajus similiter ut Ulpianus respondeat, legatum non cogi judicium pati, ubi constituerat, i. e. conveniri quidem posse in legatione de con-

ſtituta, ſed h. l. de domum revocationem. Si hæc non placeat expoſitio, poſſe nos ſequi aliam ipſius reſponſionem, ad *L. 5 §. 1 d. t.* datam. In fine admonet, inutiles eſſe omnes alias inſpectiones, ſi legatus id egiſſet, ut tempore legationis ſolveret, tunc enim dari efficacem in eum actionem, nec per revocationem domum eliendam. Videamus ſingula. Cujacii mentem paulo aliter recenſebimus. Legenda ante omnia, quæ dixit *Tract. 3 ad Africanum, ad L. 3 ff. de legation.* Deinde recitationes ad Varios tit. ff. & quidem ad *L. 1, L. 2 ff. de judic.* ubi ſuccurrebat illi additio negativæ, *non.* Sed rejecit illam mox iterum duobus locis uniformiter, mirum *lib. 13 obſerv. c. 17*, & in poſterioribus recitationibus ad Papiniani *L. 39 §. 1 ff. de judic.* Neque adeo ſtatuendum, eum in alia omnia iviſſe poſtremo in recitationibus ad *L. 2 §. 3 ff. de judic.* Cum enim lib. 13 Obſ. c. 17. & in Papiniano eam opinionem damnarit, defenderitque lectionem receptam, caſtigata utique jam ſatis fuit negativa iſta, quæ occurrit ad *L. 2 ff. de judic.* & ultima Cujacii ſententia alibi non erit quærenda, quam in Obſerv. c. 17. Accedit, quod Cujacius etiam ad *d. L. 2* urgeat, quod urſit Tract. 3 ad Afric. & Papinianum, principem rationem hanc eſſe, an dictum ſit nominatim, ut legationis tempore ſolveret. Laudo nunc, quod Noſtro non placeat negativa iſta, quæ neque eſt in textu Ulpiani, neque veſtigium habet apud Græcos. In primo autem caſu Ulpiani rectius omittamus domum revocationem. Attendi enim meretur hic geminatio Cujaciana: Si legatus Romæ conſtituit, *ſe Romæ ſoluturum*, quod in provincia accepit, conveniri (Romæ) debet. Sumpſit hanc geminationem e caſu altero Ulpiani: Sed ſi non, eum Romæ eſſet, ſed in provincia adhuc, conſtituit, *ſe Romæ ſoluturum*, denegatur in eum hæc actio. Hic vero plane abit Noſter a mente Ulpiani & Cujacii, & oppoſitionem negligit. Aliud enim eſt, an legatus Romæ in legatione exiſtens conſtituat, ſe Romæ & adeo in legatione ſoluturum; aliud autem, an ante legationem & adhuc in provincia conſtituat, ſe Romæ ſoluturum. Hic conſtitutio non fuit facta in tempus legationis obeundæ; ſed ſimpliciter mentio fit Romæ: perinde enim eſt ac ſi dixiſſet, Romæ quidem ſolvam, ſed non in legatione; quæ tamen præſto erat. Jam quoque in *L. 8 ff. de judic.* iterum diſcedit a verbis Gaji, dicens,

legatum

legatum posse hoc casu in legatione conveniri; non quidem Romæ, sed in provincia; salvo jure domum revocandi. Neutrum horum in textu. Legatus eo tempore, quo in legatione est (Romæ,) constituit se soluturum, non autem constituit, *quamdiu est in legatione, ἐφ' ὅσον ἐστὶν ἐν τῇ πρεσβείᾳ*, soluturum. *L.* 2 §. 4 *b.* Eodem modo format hanc speciem Cujacius Obs. c. 17. Et sic in omnibus his casibus inquirendum est, an id actum sit secundum regulas interpretandi, ut tempore legationis solveret. Vindicias Ill. Leibnitii cum reliquis, proxime etiam recensebit C. Wæchtler.

LAURENTII TERRANEI PHIL. ET MED. Doct. Colleg. Taur. de Glandulis universim & speciatim ad Urethram virilem novis, Tractatus.

Lugdun. Bat. ex officina Boutesteniana, 1721, 8. Plag. 8½ & Tabb. æn. 2.

VIginti jam præterlapsi sunt anni, cum Clarissimus Terraneus urethræ virilis glandulas a se primum visas, & in tabula delineatas, cum Joh. Jac. Mangeto communicavit, qui & eandem Theatri sui Anatomici Tomo II pag. 30 inseri curavit, Clarissimoque Morgagni occasionem suum super hoc inventum novum judicium suppeditandi præbuit, ut in Actis his Anno 1720 Mense Martio pag. 145 monuimus. Uberius vero nunc præsenti in tractatu circa has glandulas suam exponit sententiam, quam habentes nunc cum Lectore Benevolo communicabimus.

In quinque capita eum dispescit, in quorum I de glandulis disgregatis in genere, in II de glandulis disgregatis urethræ, in III de glandulis conglomeratis urethræ, in IV de glandularum urethræ conglomeratarum musculo, & in V de morbis glandularum urethræ, & speciatim de gonorrhœa agit. Ante omnia naturæ deprædicat providentiam, qua non continuo cap. I. amploque alveo humores in corporis canales cavitatesque infundi, sed per disgregatas glandulas placido motu destillari voluit, quoties vel canaliculorum parietes humectandi & oblinendi, vel contenta emollienda aut dissolvenda sunt. Glandulis his disgregatis

tis peculiarem a conglobatis & conglomeratis assignat provinciam, quas Malpighius miliares, alii Anatomici vesiculares vocaverunt. Quemadmodum autem ad glandulas conglomeratas, ita etiam ad disgregatas non modo plura ac multiplicia vasa, quantum vitalitati, nutritioni ac secretioni est necessarium, distribuuntur, sed eo insuper artificio propagantur, ut, statim ac extimam superficiem attingunt, in multiplices primum ramulos dividantur, indeque admirabili quodam modo implicita & sibi millies occurrentia velut reticulatum opus constituant, innumeras maculas & mille continens retia, quo debitis ad muneris exigentiam circulationis motibus fluat, æquis partitus portionibus in singulas glandulas distribuatur sanguineus latex, nec non conservetur & promoveatur solutio generalis liquidorum & separatio liquidi aliquando in glandulis absque fermento; maxime vero ut liquoris secretionem & derivationem tum intrinseca tum extrinseca compressione sollicitent. Texturæ hæ reticulares in conglomeratis glanduloſum viscus alte subeunt, excurruntque, rimulas omnes penetrando, intimeque subdivisiones visceris omnes amplexando, cum ad disgregatas reticulariter quidem implicentur, sed *in* planum extensæ & membranulis colligatæ veluti propriam sibi tunicam adscisant. Idem itaque est artificium in disgregatarum ac in conglomeratarum textibus vasculosis, licet dispositio plane diversa; ubi enim sibi invicem superaggestæ glandulæ agglomerantur, multiplices quoque super impositi invicem agglomerantur reticuli & ubi discontinuatæ in eodem locantur plano glandulæ, in planum quoque ipsi extenduntur vasculares reticuli. Quoniam igitur urethra non minus humectatione quam lævigatione, imo & præsidio & munimento contra acrimoniam opus habet, referta est hæc glandulis disgregatis, prostatis in supplementum datis. Muliebri quidem urethræ ad proportionem brevitatis suæ satis patentes occurrunt ductuli a subjecto glanduloso corpore producti, non illi modo, quos Graaff & Anatomici alii hactenus descripserunt, sed alii insuper, exigui licet, in ipsomet tamen urinario meatu satis aperti. Virilis autem urethra, utpote longior & officio præter urinæ excretionem digniori speciatim dicata, canalium & glandularum segete lætiori dotatur. Quodsi enim per

cap. 2.

lon-

longitudinem urethram aperias, totam faciem ejusdem internam viſcido fluore uliginoſam, lubricamque, ſtatim obſervabis, plurimis ac tenuiſſimis canaliculis hinc illinc micantibus totam pene refertam nullo negotio conſpicies, detractaque interiori tunica nervea eidem ſubjecti, corporique urethræ ſpongioſo altius inſculpti, emergent orbiculi ſubrotundi; unde vaſcula excretoria prædicti canaliculi prodeunt liquorem ſeroſo-viſcidum tenui gutture fundentes. Verum non in omnibus urethris æqualem tubulorum & glandularum magnitudinem numerumque comperies; in aliquibus enim plures occurrunt, in aliis pauciores, ſed majores. Variat etiam liquor ex canaliculis deſtillans; quandoque enim tanta hujus uliginis copia eſt, ut cœnoſa velut ac lutulenta compareat urethra. Licet etiam ſeroſo-viſcidiuſculum ſit & albeſcens liquidum, ſæpe tamen, quoad conſiſtentiam, mox diffluxile magis ad ſeroſum, mox hærens magis ad mucilaginem; quoad colorem mox ad diaphanum, mox ad pallidum, mox ad ſubluteolum magis accedit, & multiplices varietates aſſumit, prout eſt liquorum, a quibus ſecedit, & glandularum atque canalium, per quos ſecernitur ac fluit, major aut minor a naturali immutatio. Glandularum cæteroquin, ſaltem plerarumque magnitudo adeo exigua eſt, ut ægre conſpici queant, ſubſtantia mollis & facile concidens, ut ſi paululum contrectentur, exinanitæ collabantur, ac fere diſpareant; figura ad orbicularem multum accedens; copioſiore namque liquore turgidæ quandoque in ſubrotundam tument, ſucci autem copia minori in lenticularem abeunt. Quoad ſtructuram veſiculares utriculo conſtant membranoſo tenui, exili cavitate prædito, qui ſenſim exileſcens meatum producit, ac per nervoſam urethræ tunicam transverſum agit, figura conicum, cujus latæ baſis loco ipſa eſt glandula, apex in urethræ cavitatem hiat. Glandulæ diſgregatæ majores coadunatæ potius quam vere conglomeratæ eſſe videntur. Ad ſpongioſum illud, lividum & cerafi-formæ corpuſculum, ſpongioſæ, qua conſtat urethra, ſubſtantiæ principium, haud procul a proſtatis, parvæ proſtant glandulæ conglomeratæ, minoris fabæ communiter magnitudine, colore albido gratoque, figura oblongo-rotunda, quæ tamen ſubinde variat, ſuperficie inæ-

quali; velut ex acinis plurimis tuberosa. Interna earum structura ex plurimis glandulosis pumicosisque acinis videtur constitui. Abtriculi cujusque membranosa substantia, peculiari quadam ratione modificata in totidem lagunculas seu cavitates exstillat guttulis omni captu minoribus & ex cellulis in canaliculos excretorios peculiare liquidum, diaphanum quidem ac limpidum, viscidum tamen & tenax. non differunt igitur hæ glandulæ ab aliis conglomeratis, nisi soliditate majori, quæ tamen nonnisi a majoribus minoribusve spatiis glandulæ interceptis, adeoque a majori minorique loculorum ac intercapedinum copia ac amplitudine dependet. Porro insensiles plane canaliculi singulorum acinorum excretorii in unum alveum concurrentes canalis excretorii principium intra glandulam constituunt, qui unus utrinque, alter ab altera egreditur glandula, pellucidus & albumineo liquore turgidus, statimque egressus versus urethram inclinatur, mox sub ejusdem tunica longo aliquo tractu, trium scilicet transversorum digitorum longitudine, defertur, donec paulo supra medium urethræ finem sortiatur, ubi leviter compressus ab angusto ostio viscidi liquoris globulos velut crystallinos depromit. Nullis carunculis donatus est canalis, alias interim nactus est liquor resistentias, & quidem partim in se ipso, propriam videlicet visciditatem, partim in canali, extenuationem parietis & cavitatis suæ, canalis ascensum, obliquitatem, extremique intortionem, partim in glandula, minorem compressibilitatem, ut difficilius urgeri introrsum tota glandula singulique acini possint. Et quoniam hæ glandulæ magnam cum prostatis virilibus convenientiam habeant, haud injuria

cap. 3. Astites conglomeratæ, seu prostatæ minores vocari possunt. Præterea obtinent hæ glandulæ carneos lacertulos, fibrasque musculares, qui naturali contractione & compressione sua liquidum a glandula sensim exprimant, & per canalem urgeant: contractione vero superaddita liquidum glandulæ & canalis velut embolus, in syringa impetuose projiciant. Estque hic muscularis fasciculus portio musculi urethram constringentis. Qualem formam

cap. 4. hæc, de quibus hactenus locuti sumus, in diversis animalium generibus habeant, ex ipso libro Lector benevolus hauriet. Atque hæc de naturali statu urethræ dicta sufficiant; exposita vero eadem

dem eſt, æque ac quævis alia pars organica, infinitis malis, quæ Autor Clariſſimus non ſolum recenſet, ſed ea potiſſimum rimatur præ reliquis, quæ recenſitis glandulis propria ſunt, ex quibus, qualem de Gonorrhœa fovet ſententiam, paucis adhuc recenſebimus. Cum triplicem Medici faciant gonorrhœam, primam, qua dormientes per inſomnia, aut levi quavis occaſione, ſemineo liquore, viri ac mulieres, frequentius aut fere continuo cum vel ſine voluptatis ſenſu conſpurcantur; ſecundam, qua catarrhi, quandoque etiam cum genitura aquoſa & tenui permiſti ſpecie, aſſiduus moleſtusque contingit fluor; & tertiam, quæ ex lue venerea albidum vel ſubcitrinum virus, quandoque etiam purulentum, continuo nec ſine dolore, præſertim inter mingendum, exſtillat; ita in omnibus hiſce ſpeciebus affici glandulas urethræ nullus dubitat. Nimirum quoad primam legitimamque gonorrhœam, una cum veſicularum ſeminalium vitio illud etiam iſtarum glandularum conjungi putat, præternaturali pariter læſione ac naturali officio utrisque affini atque communi. Quoad ſecundam, par eſt ratio de glandulis urethræ ac de vaginalibus in fluore albo, illamque urethræ virilis, ſicut hunc uteri coryzam appellare ſas eſt. In tertia glandulas urethræ affici, imo morbi hujus ſedem eſſe, exinde patet, quod facilius ſit venerea miaſmata viciniorem partem, puta glandulas urethræ, quam remotiorem, ut proſtatas, ingredi. Atque hinc omnia atque ſingula deducit ſymptomata, quæ fœdum hunc morbum comitari ſolent. Coronidis loco ſex addidit Clariſſimus Terraneus Obſervationes Medicas & Anatomicas de glandularum urethræ morbis, quarum 1) gonorrhœam ſimplicem in puero, 2) in puella, 3) ſtranguriam ab ulcere calloſo urethræ, 4) gonorrhœam, ubi urethra præſertim ad productionem glandulosam proſtatarum infra proceſſum roſtriformem carunculæ alterata fuit, 5) aliam ab inflammatione glandularum diſgregatarum urethræ ortam, & 6) anevriſma ſiniſtri canalis Adſitum conglomeratarum ſiſtit.

Explicatio Figurarum.

Figura 8 repræſentat veſicam urinariam & uretham inflammatam. A. Veſicæ urinariæ verſus collum portio (reliquo corpore ablato) inflammata, ac vaſis ſanguineis plurimis variegata, TAB. IV. Fig. 8.

gata. B. Caruncula repetito cathetere lacerata. C. Adſtitum conglomeratarum canalis dexter naturaliter conſtitutus. D. Veſicula ex ſiniſtro Adſtitum conglomeratarum canali occluſo efformata. E. E. Proſtatæ in principio pubertatis & per expreſſionem multiplicem, inter micturitiones factam, exſuccæ. F. F. Muſculi ejaculatores. G. G. Urethra nonnihil inflammata. H. H. Corpus Glandis.

TAB. IV. Fig. 9. Figura 9 exhibet veſicam urinariam humanam una cum urethra virili, ablatis nervoſis corporibus per longitudinem ſuperiorem a glandis extremo ad uſque veſicam diffiſſa, omnia naturali magnitudine picta. A. Veſica urinaria anterius e regione cervicis ad usque medium ſecta. a. Veſicæ fundus. B. Cervix. CC. Ureteres. cc. Ureterum obliquus in veſicam ingreſſus. DD. Vaſa deferentia. dd. Vaſa ad veſiculas ſeminales excurrentia. EE. Veſiculæ ſeminales. F. Urethræ principium. G. Caruncula ſeminalis cum duobus oſtiolis ejaculatoriis. g. Carunculæ acuta ſeu roſtriformis productio. HH. Proſtatæ. II. Muſculus ſtatim infra Proſtatarum protuberantiam urethræ ſuperextenſus, ſeu Pſeudo-Sphincter, utrinque revolutus. ii. Urethræ portio *huic* muſculo ſubjecta. K. Tuberculum ſpongioſum urethræ appenſum. L. Muſculorum acceleratorum alter. MM. Adſtites conglomeratæ. mm. Earum ductus ad urethræ ſuperficiem excurrentes. NN. Horum ductuum orificia ſuillam ſetam minorem ad glandulas usque admittentia. nnnn. Minores ductus, parvaque orificia diſgregatarum urethræ Glandularum. OO. Majores Glandularum diſgregatarum ductus ſetulam excipientes. o. Ductus medius ad glandis oſculum ſetulam tenuiſſimam admittens. PP. Nervoſa urethræ tunica. pp. Tunica media ſpongioſa. QQ. Exterior fibroſa. RR. Glans per medium ad partem ſuperiorem ſecta. rr. Glandis labella diviſo urethræ oſculo. S. Cavernula urethræ glandi ſubjecta.

EMANUELIS SWEDENBORGII, Aſſeſſoris Collegii Metallici in Suecia, Miſcellanea obſervata circa res naturales & præſertim circa mineralia, ignem & montium ſtrata.

Lipſiæ, 1722, in 8.

Plag. 11 Tab. æn. 4.

Cum

CUm Cl. Autori conſtitutum ſit rerum naturalium ſcientiam ulterius promovere atque ad uſus vitæ humanæ transferre, laudandum omnino eſt inſtitutum, quo obſervationes & experimenta colligit, in quibus unica ſpes incrementi ſcientiæ poſita, hypotheſibus aut gratis, aut per præcipitantiam confictis obicem ponentibus. Obſervationes, quas nunc publici juris facit, miſcellaneas in tres partes digeſſit. Quæ parte prima continentur, agunt de montium diverſitate in Suecia, de vegetabilibus petrificatis *Leodii*, de ſtratis ex conchilibus *Aquisgrani*, de ſtratis durioribus ſaxo communi griſeo conſtantibus, de ſtratis inclinantibus, de ſtratorum ſeparatione, ordine & diverſitate, de marga ſaxatili, vulgo *Margenſtein* dicta, de cruſtis circularibus in quibusdam ſaxis, deque nucleis montanis, de ſubſidentia marium verſus ſeptentrionem, de thermarum origine, calore & ſale. Neque vero nudum obſervatorem agit, verum etiam de montium in Suecia origine, de ſtratorum ex ſaxo griſeo conſtantium ortu, de cauſis obliquationis ſtratorum, de cauſis varietatum in ſtratis, de materia primæva Telluris, quam aquam fuiſſe conjicit, aliisque argumentis diſquirit. Montes in Suecia congeſtos eſſe perhibet ex diverſis argillarum, arenarum, ſaxorum ſciſſilium aliarumque complurium ſpecierum ſtratis, eosdem in longitudinem trium usque ad decem milliarium longitudinem excurrere, ad quartam atque dimidiam unius milliaris partem ſecundum latitudinem extendi. Dorſa plerorumque a ſeptentrione verſus auſtrum tendere & obliqua ut plurimum latera habere, quamvis minus obliqui ſint, qui arenis, quam qui ſaxis majoribus conſtent. Concludit inde, montium illorum originem ab inundationibus petendam eſſe. Multa hic occurrunt notatu digna, ſed quæ ſingula recenſeri prolixitas prohibet.

Parte II extant obſervationes de vitrificatione & particulis in vitrum transeuntibus, de emollificatione duriorum & de origine ætitarum, belemnitarum &c. de influxu liquidorum ut aquæ & ignis in corpora dura, de frigefactione durorum, de commodiori caminorum conſtructione in Suecia, de furnis ventilatoriis, ſive attractivis, de cauſis fumationis in cubiculis, de coctione ſalis ex aqua marina circa litora quædam Sueciæ, de faciliori ſanguinis

circulatione per ramificationes minimas arteriarum, quam per truncos. Inſpergit hinc inde alia non inutilia. Novam exhibet camini conſtructionem, qui plus calefaciat, quam uſitati, novum mechaniſmum antliæ pnevmaticæ ope Mercurii, modum cognoſcendi ſingula pondera metallorum mixtorum ex prævia libratione maſſæ in aqua & aere, *Vitrum*, quod vocat, *Archimedæum* ſeu inſtrumentum cognoſcendi mixturas metallorum mechanice & ſine calculo, rationes quasdam de impoſſibilitate transmutandi metalla & præcipue in aurum. Nos ſpeciminis loco ſpeciatim commemoramus, quæ majorem in vita præſertim utilitatem habent. Ad conſtructionem caminorum commendat regulas ſequentes: 1 caminum conſpicere debere centrum cubiculi, hoc eſt, ut radii e medio foco tendant ad centrum cubiculi: 2 minorem foci profunditatem omnium maxime commendari, quæ regula in Suecia locum habet, ubi ligna perpendiculariter eriguntur; apud nos enim & alibi locorum, ubi ſitum obtinent foco parallelum, nulla ejus profunditas: 3 caminos eo commodiores eſſe, quo latiores aſtrorſum fieri poſſint; & 4 quo altiores conſtruantur. Ipſa camini deſcriptio his verbis continetur: 1. D focus eſt, factus ſecundum regulas prædictas, rotundæ formæ, vel quadratæ. 2. Caminus conſtructus ex lapide lateritio, 3. Murus intus cavus, & 4. in b apertura parva, ſcilicet $\frac{2}{3}$ pedum lata, quæ in cavitatem interiorem hiat. 5. Cavitas iſta tres vel quatuor habet diviſiones horizontales aut perpendiculares, ut hi, l k &c. ubi tanquam ſepimento cavitas diſtinguitur, ſcilicet uno lapide lateritio, adeo ut calor circulari queat a b verſus i & inde ulterius verſus k, exiturus ſuperne in fornacis aperturam pariter ut fumus. 6. Si cavitatem hanc ulterius in m, n vel p, q &c. continuare velis, ſtructura erit melior. 7. Si etiam ad e aperturam facere volueris, quæ ducta ſit a regione aeris exteriori, ventilatio quædam inde inſtitui poteſt. Solent autem in Suecia camini igne extincto occludi. Optimum pro fumo avertendo remedium eſſe cenſet, ſi juxta s ſit aliqua apertura, in eadem linea horizontali circum circa, ſed ut apertura vergat verſus interiora camini, ducta per canalem a loco quodam aeris exteriori & extincto igne ope parvulæ lamellæ occludenda.

TAB. IV. Fig. 10.

Fig. 11. Antliæ ſtructura talis eſt. A eſt orbis orichalceus, qualis in communi-

nunibus antliis pneumaticis adhibetur. B eſt vitrum recipiens: c & d ſunt duæ aperturæ valvulis inſtructæ, per quarum primam aer ex recipiente egreditur, per alteram vero foras ejicitur. Eidem aſſerruminatum vas conicum ferreum E, ejus amplitudinis, ut binas aperturas c & d capiat. Tubus f ex corio, tubulus vero g g admodum exilis ex ferro compoſitus. Per ejus aperturam m immittitur Mercurius, donec repleat tubum coriaceum f & aliquam vaſis conici E partem. Quod ſi tubulus gg attollitur, Mercurius in vaſe E aſcendens aerem per aperturam D egredi cogit: ſi rurſus infra 28 pollicum altitudinem tubulus g deprimitur, Mercurius in vaſe E deſcendit, aere ex Recipiente per aperturam c prorumpente ac locum derelictum occupante. In z foramen eſt, quo ope cochleæ adaperto aer in vas recipiens E rurſus immittitur. Monet inventor, quo altius ſubmittatur canalis f, eo plus aeris attrahi: 2 exantlato aere opus eſſe, ut ſubmittatur canalis infra 28 pollices: 3 in fine levandum eſſe canalem usque ad d, quod appareat, ſi per d aliquæ guttæ Mercurii exiliant: 4 cavendum eſſe, ne Mercurius exantlando deſcendat infra conum ferreum E & ſpatium in coriaceo f evacuetur, ne corium comprimatur & exantlatio ulterior impediatur. Vitri Archimedei conſtructio hæc eſt: A eſt vitrum capacius, cui tubus AM æqualis amplitudinis cohæret. Cavitas A aqua vel vino, vel alio liquore cognito usque ad pp repleatur. Immittantur quatuor ſemunciæ alicujus metalli, v. gr. ſtanni, & notetur, quousque aqua in canali AM aſſurgat. Sit e. gr. terminus in k. Dividatur altitudo pk in quatuor partes æquales ki, ih, hg, gp, quarum unaquæque uni ſemunciæ reſpondet. Fiat idem cum alio metallo, v. g. quatuor ſemunciis cupri, quarum ſingulis reſpondere deprehenduntur portiones æquales pa, ab, bc, cd. Jungantur puncta diviſionum tranſverſis kd, ic, hb, ga. Dividatur fg in quatuor partes æquales, rh in octo, hi in 12, & ſuperior pars a d usque ad k in 16 per parallelas. Ita vitrum erit confectum. Uſus ejus eſt, ubi explorare volueris, quota pars ſit cupri, quota ſtanni in maſſa ex cupro & ſtanno mixta. Capiatur enim rum A fluido quodam repleta, examinetur pondus mixti in aere, quod ſit e. gr. 2 ſemunciarum, & per tubum AM fluido immittatur, noteturque, ad quam diviſionem inter rh idem aſcendat.

TAB. IV. Fig. 12.

dat. Si esset purum cuprum, ascenderet fluidum usque ad r, si purum stannum, usque ad h: sed quia mixtum, usque ad z. Quot lineæ supra z sunt, tot continet mixtum drachmas cupri, quot infra sunt, tot drachmas stanni, nempe in hoc casu tres drachmas cupri, quinque stanni.

Parte tertia exhibentur observationes de nova germinatione aquæ puræ in glaciem conversæ, de vi ingenti atque motu bullarum, præsertim minorum, de materia subtili, quæ fluit inter particulas aquæ, & circa opinionem de igne centrali. Conduntur hypotheses de particularium elementarium figura & diversa magnitudine, de undulatione & tremulatione particularum bullarium, quales elementares fingit, de figura particularum ignis & aeris, de mechanismo particularum bullarium, de centripetentia corporum graviorum in elementis particularum bullarium, de causa phosphori & ignis fatui & de augmento & gradibus caloris in corporibus secundum hypothesin bullarem. Quæ in hac parte traduntur, omnia eo tendunt, ut hypothesis stabiliatur, qua elementa ex bullulis constare finguntur; cui indulgere Cl. Autorem, ex ipsius Prodromo principiorum rerum naturalium jam patet, de quo diximus mense Februario hujus anni.

METHODUS NOVA INVENIENDI LONgitudines locorum terra marique ope Lunæ.

Amstelodami, apud Joannem Oosterwyk, 1721, 8.
Plag. $3\frac{1}{2}$. Tabb. æn. 2.

AUtor hujus methodi est idem, quem modo laudavimus, Vir amplissimus, *Emanuel Swedenbergius*, cujus cetera scripta jam alibi, ut par erat, commendavimus. De ea prædicat, quod 1 locus lunæ apparens levi observatione & vel solo intuitu haberi queat, 2 verus per solutionem unius trianguli rectanguli, 3 absque notitia latitudinis, 4 parallaxis per solam observationem altitudinis & unius trianguli solutionem: quod 5 observatio qualibet nocte quater aut sexies immo pluries repeti possit, 6 ope instrumentorum nautis usitatorum; quod 7 speciem & commoda habeat eclipsationis Lunæ

Lunæ, & denique 8 ephemerides ad facilitandas operas observantium facile construantur. Ut de methodo judicare queant intelligentes, eam integram, retentis ut plurimum ipsius Autoris verbis, huc transcribere duximus. Observandum est tempus, quando Luna cum duabus stellis fixis notæ longitudinis, in eadem linea apparet. Quodsi binæ stellæ d & e fuerint ejusdem longitudinis sed latitudinis diversæ, erit summa vel differentia latitudinum d e distantia earundem, cumque Lunæ eadem sit longitudo visa, quæ fixarum, locus ejus apparens ex catalogo fixarum habetur, qui ut ad verum reducatur, parallaxis investigatur vel per altitudines Lunæ atque fixarum, vel per unam distantiam & duas altitudines, vel per unam altitudinem & unius anguli observationem, vel ex nuda inspectione obliquitatis stellarum. Nimirum 1 datis Lunæ & fixarum altitudinibus i ☽ ke, hd, dantur earundem complementa fe & fd: unde ex tribus lateribus fe, ed, df invenitur angulus d & ex hoc angulo d atque lateribus ☽f & fd *angulus subparallacticus*, quem Autor vocat, f ☽ d, tandemque in triangulo parallactico a ☽ b ex angulo ☽, recto b & parallaxi altitudinis a ☽ longitudinis Parallaxis a b. 2 Ex observata distantia ☽d & altitudinibus ☽ i & dh in triangulo f d ☽ invenitur angulus ☽ & hinc porro in triangulo a ☽ b parallaxis longitudinis. 3 Si altitudo Lunæ i ☽ & angulus f ☽ d observetur, inde porro ut ante in triangulo a ☽ b parallaxis longitudinis a b eruitur. 4 Si stellæ d & e sint verticaliter sitæ, ut circulus altitudinis transeat per utriusque centra, Luna erit in nonagesimo adeoque parallaxi in longitudinem carebit. Si ad dextrum vel ad sinistrum declinent stellæ ut bd, præter propter nudis oculis observari potest obliquitas, quoque magis in obliquum cadunt, eo major parallaxis, sed quo minus, eo minor. Si dextrorsum cadunt stellæ, demenda est parallaxis, si vero sinistrorsum, addenda est. Adeo ut ex sola inspectione pateat magnitudo parallaxeos & fere quantum auferendum, vel addendum sit. Quodsi stellæ a & e tam longitudine, quam latitudine differant, computanda est 1 earum distantia a e, 2 distantia ab ecliptica a d & d e, 3 angulus ☽ a m itemque alter z d e ex datis longitudinibus & latitudinibus stellarum. His datis parallaxis longitudinis investigatur vel 1 per ☽ & fixarum altitudines, vel 2 facilius per unam distantiam & duas altitudines,

TAB. IV. Fig. 13.

Fig. 14.

vel 3 adhuc facilius per unam altitudinem & unius anguli obſervationem, vel 4 adhuc facilius ex nuda inſpectione obliquitatis ſtellarum. Nimirum 1 datis altitudinibus g☽, f e & h a, ex complementis l e & l a una cum diſtantia a e invenitur angulus l a e; ex angulo, l a e complementis la & l ☽ angulus l ☽ a; tandemque ex angulo b ☽ d, angulo b d e & parallaxi altitudinis ☽b parallaxis longitudinis bd. 2 Datis altitudinibus ah & ☽g una cum diſtantia ☽a per obſervationem in triangulo la ☽ inveſtigatur angulus l ☽a, unde ut ante eruitur parallaxis longitudinis bd☽. 3 Quodſi altitudo Lunæ ☽g & angulus ſubparallacticus l ☽a inſtrumento *Hevelian*o vel *Riccioli* obſervetur, in triangulo b☽d ſtatim invenitur ut ante parallaxis longitudinis bd. 4 Cum notus eſt angulus, quem facit arcus inter ſtellas interceptus a e & angulus quo is eclipticam in d ſecat, habetur etiam illius differentia a recto. Si ſit 10, vel 20, vel 30 graduum, e. gr. 30, cum par illud declinat 30 gradibus, punctum d eſt in nonageſimo & Luna parallaxi longitudinis caret: ſed quo magis declinat a 30 gradibus verſus ſiniſtrum vel dextrum, eo major evadit parallaxis. Quod ex angulo dato nuda inſpectione aliquo modo videri poteſt, ut & num adjicienda ſit parallaxis, an auferenda. In hoc igitur ſtellarum ſitu non opus eſt notitia loci apparentis Lunæ, ſed tantum puncti Zodiaci d, quæ datur ex nota latitudine & longitudine ſtellarum. Si paria ſint electa, vel 10, vel 50, labore bidui ab aſtronomo haberi poteſt notitia diſtantiæ ſtellarum a e, diſtantiæ ab ecliptica a d, punctum & angulus ſectionis in ecliptica d &c. quibus datis non difficile eſt in notitiam reliquorum ſine tædioſa parallaxeos cujusdam calculatione vel latitudinis venire. Monet Cl. Autor, ut methodus praxi reſpondeat, ex tabulis aliquot parium ſtellarum, quæ cum Luna noctu conſpicuæ ſunt, diſtantias & angulos prædictos & Lunæ ad earum circulos appulſum computari debere, quæ ad meridianum loci ſui applicata & cum meridiano obſervatoris collata differentiam dant temporis & conſequenter differentiam longitudinum viæ verſus orientem aut occidentem. Iſtiusmodi enim ephemerides ad integros annos confectas uſibus inſervire poſſe navigantibus. Promittit ſe proxime daturum obſervationes quasdam longitudinum ſecundum hanc methodum & ſpecimen Ephemeridum in uſum obſervatorum, nec non modum indagandi hac methodo differentias longitudinum abſque temporis notitia.

Sub-

Subjungit Cl. Autor artificia nova mechanica conſtruendi receptacula navalia & aggeres aquaticos. Primo deſcribitur conſtructio nova cujusdam receptaculi navalis pro reficiendis navigiis in portubus, ad quos nullus æſtus marinus alluit, ad imitationem eorum quæ in Anglia & alibi excitantur, ubi fluxus & refluxus maris eſt. Opus hoc fruſtra in Dania tentatum juſſu Regis Sueciæ *Caroli XII* A. 1716 aggreſſus eſt *Chriſtoph. Polhemius* Architectus inſignis, ſocia opera uſus *Scheldonii* Architecti navalis & *Swedenborgii*, qui ejus deſcriptionem exhibet. Secundo loco comparet nova conſtructio aggeris ſive moliminis aquatici, ſiſtendis fluminibus & torrentibus inſervientis, cum novo artificio, ut quo plus, altius & vehementius aqua inſurgat, eo firmior & fixior ſtet & ſimul opus minoris impenſæ & longioris durationis ſit. Inventum eſt hoc aggeris genus a modo laudato Architecto *Chriſtophoro Polhemio* & in flumine quodam 30 pedum alto & 100 ad 120 lato ad vicum *Lyckeby*, non procul ab urbe *Carls-Crone*, ante 8 annos extructum, operi juſſu Regis aſſiſtente Autore. Rei tam utilis deſcriptionem integram ipſis Cl. Autoris verbis hic apponimus. Conſtruitur, inquit, 1 agger a ſolis aſſeribus, infra vero ſunt trabes, quibus innititur & fulcitur hoc ſtratum aſſerculare. 2 Pes ſive fundamentum eſt murus lapideus non altius exſtans a fundo, quam ut planum horizontale ad obliquitatem fundi formari poſſit. Super hunc murum exſtruitur deinde agger ligneus. 3 Trabes & ligna, quibus innititur & fulcitur ſtratum obliquum aſſerculare, diſtant 4 vel 5 pedum intervallo; trabes aliæ ſunt perpendiculares, aliæ horizontales, aliæ obliquæ, adeo ut tres ſimul triangulum forment, cujus unum latus ſive perpendiculare eſt dimidium lateris horizontalis vel baſeos. Talia triangula formantur ad diſtantiam 4 vel 5 pedum. 4 Super hæc imponitur ſtratum ex aſſeribus, & aſſeres illa, qua fieri poſſit, exactitudine invicem junguntur. 5 Obliquitas erit circiter 35 pedum. 6. In ſummitate eſt etiam planum horizontale. Unde conſtruitur agger tantum cum triangulis quibusdam invicem ad 4 vel 5 pedum diſtantiam remotis, quæ loco fulcrorum ſunt, quorum baſis eſt duplo major perpendiculo, & ſuper hæc ſtratum aſſerculare, quod ſuperincumbit aqua & alto rapidoque torrente deſuper præceps labitur.

Tandem proponit Cl. Autor modum mechanice explorandi virtutes & qualitates diverſi generis & conſtructionis navigiorum, nimirum 1 quoad curſum, 2 quoad pondera, quibus onerantur, 3 quoad malorum ſitum, 4 quoad vela, 5 quoad ventos, 6 quoad fluxum & refluxum maris in alveis fluminum. Methodus Autoris tantummodo inſervit in ideis navigiorum materialibus, quas *modellas navium* vocat. Scilicet AB eſt canalis longitudine 6 vel 8 ulnarum, profunditate unius vel 2 pedum & latitudine unius ulnæ. Ad eundem affixus incurvatus ſtipes cum cochlea h, qui ita factus, ut ad m elevari, ad n deprimi poſſit, prout uſus poſtulaverit. Super cochlea h tranſit funiculus cum pondere i, altero ſui extremo navigii malo e alligatus, quando curſus ejus examinandus, vel ſucceſſive in e, in k, in c, in d, ubi vis unius veli ad vim alterius comparanda, vel etiam in g aut f, ubi malorum ſitus explorandus. Vires ventorum diverſæ repræſentantur per variatum pondus i.

TAB. IV. Fig. 15.

M. TULLII CICERONIS EPISTOLARUM ad diverſos (Familiares vulgo vocant) Libri XVI. CHRISTOPHORUS CELLARIUS recenſuit & Adnotationibus illuſtravit, indicesque plures adjecit. Quæ omnia hac tertia editione aucta ſunt multum & emendata ſtudio GOTTLIEB CORTII.

Lipſiæ, apud Jo. Fr. Gleditſchii B. Filium, 1722, 8. Alph. 2 plag. 12.

QUæ Cl Cellarius olim præſtiterit in editione ſua harum Epiſtolarum, ea ex iis, quæ A. 1698 Menſ. Aug. p. 372 in his Actis, dicta ſunt, diſcere licet. De ſecunda editione nihil diximus, utpote cui nihil novi acceſſerat. Tertiam vero hanc prætermittere tacitam non potuimus, quandoquidem tot additamentis doctiſſimis aucta eſt per Cl. Cortium, Collegam noſtrum, ut Cellarii ſere opera, ſi Hiſtorica exceperis, plane obſcurata ſit. Et primo quidem contextum Ciceronis ad Victorii editionem optimam diligen-

Digitized by Google

ligentiſſime caſtigavit, cum Cellarius ſive nimio Cl. Grævii amore, ſive ſtudio puerorum vulgares ſæpe lectiones & conjecturas incertas arripuiſſet. Sic p. 38 *non modo* reſtituit, cum Cellarius dediſſet *non modo non*, cum alterum illud hoc ſignificet. Pag. 47 *par* pro *pari referto* reſcripſit ex optimis Codd. & p. 68 *tui unius ſtudio*, quod contra Gronovium pluribus defendit, & p. 91 *contra eum ab eo*, cum Grævius conjeciſſet *ad eum*, quod non accedit ad alterius elegantiam: & alia talia longe plurima. Interdum etiam conjecturis agit rem ſuam, ut p. 73, ubi pro *quæ maximis in* rebus reip. *geruntur* ſeſe malle profitetur: *maximis in rebus publicis*, & p. 131 ubi optima ſententia pro vulgato *callidius* repoſuit *calidius*, & alibi aliquoties, quas tamen ſemper pluribus exemplis confirmat. Deinde ſenſum verborum ſingulari ſtudio ſemper ita eruit, ut figuras iſtas ab antiquiſſimis interpretibus cum commodo litterarum uſitatas, Syllepſin puta, Hypozeuxin, Macrologiam, Hypallagen & reliquas curatius deſignet, & rationes ſimul addat, cur ex hac vel illa ſtructura hic vel ille ſenſus provenire debeat. Quod inſtitutum tam huic, quam reliquis etiam ſcriptoribus adeoque omni interpretationi valde proficuum eſſe, nemo facile negaverit. Sic p. 2 quid ſit *regis cauſſa velle*, p. 63 *Hæc negotia*, p. 109 *commodare cui*, p. 76 *evenire in litteras* expoſuit, &, ſi plura cupis, ex adjecto Indice Adnotationum latius diſcere poteris. Qua via dum procedit, ſæpe Cellarii aliorumque interpretationes emendandi copia illi data eſt, ut p. 45 de *populo* deſipiente *fenectute*, p. 65 de *novitate temporum* factum eſt. Denique nec mores antiquos inſtituraque Romanorum indicare, ſi ad intellectum faceret, neglexit; qualia ſunt, quæ de *lege Alimentaria* p. 396, de *Caminis* p. 336, de *Edicto Præſidum* in provinciis p. 729 de *Magiſtris auctionum* & *publicanorum* p. 659 & 677, de *Nundinis Romanis* p. 834, de *Oſculis ocul rum* p. 855 protulit. Ex quibus ſolis jam apparet, quantum huic editioni acceſſerit. Nos interim de primo hoc ſpecimine Cl. Editori gratulamur, utque Salluſtii ſui, cum MSS. optimis col ati, notisque doctiſſimis illuſtrati, editionem, quam parat, brevi feliciter abſolvat, precamur.

Das Leben der Gelehrten ꝛc.

i. e.

VITÆ ERUDITORUM AB INITIO ANNI MDCC XIX in Germania denatorum. Pars V, VI, VII, IIX, cum Supplemento & Indicibus.

Quedlinburgi, impensis Autoris, 1721, 8.
Alph. 1 plag. 5½

QUem scopum sibi propositum habuerit in edenda hac Biographia clarissimus D. Christianus Polycarpus Leporinus, Anno superiori mense Februario, pag. 96 priores ejus Partes recensentes, monuimus. Nec defuerunt ex Literatorum choro, qui interim satis cedentes Autori novam elogia concinnandi materiam præbuerunt. Sunt ii sequentes: M. Joh. Heinr. Thamer, Superint. Hilpershus. D. Joh. Braschius, Med. Lubec. D. Joh. Aug. Stempel, Superint. Coburg. D. Andreas Christoph. Rösner, Facult. Jurid. Assessor Lipsi. D. Hieron. Panton, Theol. Prof. Publ. Erfurt. D. Andreas Julius Bötticher, Med. Prof. Publ. Helmst. Sebast. Schramm, Archi-Diac. Isenac. D. Engelbertus *von der Burg*, Consiliarius intimus Isenac. & Facult. Jurid. Lipsi. Assessor, M. Matthias Georg. Schroeder, Joh. Bosseck, Pastor Gautschensis, Heinrichus Coccejus, Consiliarius intimus & Antecessor Francof. M. Godofr. Gunther Schulze, Archi-Diac. Francohus. D. Bernhard Ludov. Mollenbecius, Consiliar. intimus & Prof. Publ. Giessens. Andreas Goetschius, Professor Juris Extraord. Halens. Joh. Sigism. Coburgerus, Inspector & Pastor Voitsberg. Godofr. Grævius, JCtus & Consul Lipsi. Joh. Frider. Treiber, Rector emeritus Arnstatens. M. Ant. Guern. Cuno, Rector Magdeb. M. Conr. Dunckelberg, Rector Nordhus. M. Joh. Hoffmannus, Rector Francohus. D. Joh. Christoph. Schacherus, JCtus & Professor Lipsi. D. Esaias Waldmann, alias Geyger vocatus, Archiater Casselens. & Physicus Smalcald. D. Joh. Henr. Scherffius, Archiater, Physicus & Professor Physices Geranus; D. Lucas Schroederus, Superintend. Sundens. D. Joh. Godofr. Carstens, Medicus Lubecensis, Joh. Christian.

Digitized by Google

Chriſtianus Neu, Hiſtor. Eloqv. & Poeſ. Prof. Tubingenſis, D. Bernh. Mattfeld, JCtus & Conſul Hamburg. M. Dav. Sigism. Büttner, Diaconus Querf. Joh. Joach. Schœpffer, JCtus & Conſiliar. Megapol. D. Godofr. Benjamin Preuſſ, Medicus Uratislav. D. Petrus de Maſcau, JCtus, & Profeſſ. Gryphiswald. M. Petrus Michaelis, Paſtor Demmin. D. Joh. Godofr. Borgehl, Phyſicus Lubec. M. Joh. Godofr. Laue, Paſtor Ditfurtenſis, D. Chriſtian. Schumann, Phyſicus & Conſul Annæmont. M. Joh. Tobias Rauſchelbach, Diacon. Altenb. D. Andr. Jacobæer, Phyſicus Pirnenſ. Nathan. Gottlieb Splithuſen, Pater alter, Superint. alter Filius, Concionator Aulicus Cœthenſ. Georg. Chriſtoph. Ferdinand. a Ræſewitz, alias Peſſel, Conſiliarius Brunſvic. D. Joh. Lucas Rhiemius, Archiater Coburgenſis, Paulus Bilzing, Paſtor Winckelenſ. D. Georgius Fried. Æplinius, Archiater Serveſtanus, D. Joh. Chriſtoph. Pfaff, Superint. Tubing. Samuel *von Koenigsdorff*, Conſiliarius Cæſareus, Proto-Syndicus & Deputatus ad Conventus publicos Uratislav. D. Joh. Rudolph. Cademannus, Superint. Geranus, Auguſtus Carpzovius, Conſiliarius Leucopetrenſ. D. Joh. Dornfeld, Superint. Lipſ. Joh. Juſtus Bode, Secretarius, Mathematicus & Metaph. Profeſſor Coburgenſ. D. Godofr. Dav. Mayer, Medicus Uratislav. Gottlieb Milichius, Conſiliarius Cæſareus & Secretarius Swidnicenſ. M. Caſpar Fiedler, Archi-Diac. Rochlitienſis. Legenda hic ſimul exhibentur non parum jucunda: quandoquidem Clar. Autor ſubinde Catalogum Medicorum Theologorum, Medicorum item ante quadrageſimum annum demortuorum, continuat, Theologorum ſtudio Juris celebrium, Juris Conſultorum Theologorum pertexit, Viros Clariſſimos nominat, qui ſtudia mutarunt; qui rumore falſo ſupremum diem obiiſſe fuerunt traditi; qui in Rectoratu Academiarum fuerunt mortui; qui extra patriam ſupremum obierunt diem, qui autodidacti extiterunt; qui Profeſſionem Juris per ſemiſeculum ornarunt; Phyſicos Lubecenſes & Scholarum Rectores emeritos recenſet; an febris miliaris veteribus cognita & quo tempore Noſtratibus familiaris facta fuerit, diſquirit; variasque de principio juris naturæ ſententias allegat. Sicque in VIII hiſce partibus ſeptuaginta quatuor Literatorum Germanorum vitas deſcripſit Noſter,

Noſter, quem laborem ſtrenue ſe continuaturum pollicetur, modo ſuppetiæ ipſi ferantur a demortuorum cognatis.

ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΤΟΥ ΚΑΜΑΡΙΩΤΟΥ λόγοι δύο.

h. e.

MATTHÆI CAMARIOTÆ ORATIONES II in Plethonem de Fato. Ex Bibliotheca publica Lugduno-Batava nunc primum edidit & Latine reddidit HERMANNUS SAMUEL REIMARUS, Hamburgenſis. Præfationem, in qua de Camariota traditur notitia, præmiſit Vir Celeb. JO. ALB. FABRICIUS.

Lugd. Bat. apud Conr. Wishoff, 1721, 8.
Plag. 15 cum dimid.

MAtthæus Camariota, patria Theſſalonicenſis, qui circa annum 1430 ac deinceps Conſtantinopoli clarus fuit, inter varia ſcripta, ex quibus ſola *Lamentatio de capta a Turcis CPoli* adhuc typis evulgata eſt, reliquit etiam refutationem *Gemiſti Plethonis libelli de Fato.* Eam nunc primum doctiſſimus Reimarus ex MS. edidit, & verſione Latina ornavit, meritis propterea Celeberrimo Fabricio laudibus ornatus. Nam ſive eloquentiam Camariotæ ſpectes, quæ pro captu illorum temporum ſatis elegans eſt, ſive ipſum argumentum, quod omni tempore fuit vexatiſſimum, ſive denique augmentum rei litterariæ, quod per vindicatum ab interitu librum capere poteſt: gratulaberis ſtudio Cl. Reimari, quo publice eruditos ſibi obligare voluit. Habet quidem Matthæus noſter ſua etiam vitia, niſi ordini ejus potius aut tempori aſſignare volueris. Stili enim vehementia & atrocitas, atque per tot ambages præcipitata oratio communis illi eſt cum maxima parte veterum Theologorum; & quas impuritates ſtili in eo obſervabis, illis nemo eorum liber fuit, qui tunc temporis Græce ſcire & ſcribere voluerunt. At vero ex artificio ejus diſputandi

disputandi & elegantia sententiarum tantam voluptatem capies, quantam vix opinione percipere poteris. Oratione I Plethonis argumenta examinat, quibus Fatum confirmari posse credidit. In ea p. 12 habes necessarium monitum Logicum, quod contra Sophistas semper urgendum fuit: qualia etiam sunt, quæ p. 17 de conversione & p. 176 de contrapositione proferre debuit. Pag. 20 utilem illam leges sententiam, quod ab effectu & actu nomina rebus imponantur, non vero a solo habitu, qui fictus & dictitatus tantum esse potest. Pag. 30 fabulas de Jove breviter perstringit, ut ostenderet, quam imperite Gemistus pro Deo Jovem & Deorum illam copiam restitueret. Pag 44 & 46 docet, quod apud Deum nihil futurum, sed omnia sint præsentia, & p. 48, quod ex Præscientia divina nullum fatum seu ineluctabilis factorum necessitas consequatur. Deinde p. 50 Plethonem graviter, pro more Oratorum, objurgat, qui homines a precibus & cultu divino retraheret: quam iniquitatem vivis coloribus ibi depingit. Neque illud prætereundum est p. 58 obvium, *malam nullam rem esse, sed privationem rei.* Oratione II responsiones Plethonis ad objectiones & argumenta eorum, qui Fatum negant, examinat. Hæc autem duo sunt maxime, libera nempe hominis voluntas, p. 118, & pœnæ, quas Deus infligit, p. 192, ea enim utraque consistere non possent, si omnia essent a fato. Alterius occasione p. 128 sqq. multa de imperio mentis in homine eloquitur, quæ non absimilia sunt illis, quæ doctissimi olim Philosophorum protulerunt; item p. 147 docet, quod homo imperet rebus universis, cum omnia hominis causa producta sint: quod per creaturas Deus hominem erudiat, & quomodo homo, si adsit sedula exercitatio in agnitione Dei, cum Deo uniatur, p. 152, 154. Postea p. 156 ingeniose satis demonstrat, Plethonem, quia ipse malus fuerit, malitiam a necessitate Fati derivasse, quo aliis persuaderet, non suum id vitium, sed Fati esse. Illud vero plane Sophisticum est, quod p. 186 sese defensurus ab opinione frigidæ & ineptæ repetitionis profitetur, sese multa Plethonis causa, atque in ejus honorem omittere; cum res ipsa clamet, eorum quæ ad probra Plethonis pertinent, nihil a Camariota factum esse reliqui. De pœnis autem p. 196 egregie demonstrat, Deos potius, qui malefacti ne-

ceſſitatem hominibus impoſuerunt, ſi quidem ex ſententia Plethonis impoſuerunt, puniendos eſſe, quam homines, qui fecerunt, quod juſſi ſunt. Inviti enim, inquit p. 198, nullum eſt peccatum. Deus autem ita punit, ut corrigat peccatores, p. 206, etſi poſt obitum nemo corrigi poſſit, quod p. 208 & 218 exſequitur. Denique p. 210 dictorum ἀνακεφαλαίωσιν brevem ipſe Camariota inſtituit, & finem orationi imponit, poſtquam p. 218 de Plethonis perſona quædam protulit. Ejus vero καλλιρρημοσύνην etiam aliis locis deprædicat, eademque ſatis conſpicua eſt ex particulis illis, quas Orationibus ſuis ex Plethonis libro inſeruit Camariota. Et optandum ſane, ut iſta Plethonis lucubratio, ab uno & altero jamdudum promiſſa, tandem aliquando in lucem protrahatur, quam in aliquot bibliothecis reperiri teſtatur Celeberrimus Fabricius. Interim Cl. Reimarus ex parte jam votis eruditorum ſatisfecit, qui ex laudatis iſtis particulis, tamquam ex ungue leonem cognoſcere poſſunt. De verſione autem harum Orationum nihil addimus, niſi quod locis quibusdam (uti p. 6) aliquanto planior reddi potuiſſet. Nam quod interdum quædam omiſſa ſint (uti p. 86) illud non negligentiæ Cl. Editoris ſed operarum incuriæ tribuimus.

DE FORMA CONSECRATIONIS EUCHARISTIÆ &c. Or a Defence of the Greek Church againſt the Roman &c.

h. e.

DEFENSIO ECCLESIÆ GRÆCÆ CONtra Romanam in articulo de Conſecratione elementorum Euchariſticorum, Latine ſcripta, Autore D. JO. ERNESTO GRABIO, & nunc primum publicata, una cum verſione, in uſum lectoris Anglicani. Accedunt ex ejusdem Autoris MSStis annotata quædam de oblatione Corporis & Sanguinis Chriſti, Forma & Effectu Conſecrationis Euchariſticæ, & duo Fragmenta Præfationis, deſtinatæ novæ editioni primæ Liturgiæ Regis Eduardi VI, cum

Digitized by Google

cum Præfatione Editoris, qua oſtenditur, quænam ſententia ſit Eccleſiæ Anglicanæ de uſu Patrum & maximorum ejus membrorum de rebus, quas Autor hujus libelli defendit.

Londini, apud Richard. King, 1721, 8.
Plag. dimidiat. 17

QUod Cl. Grabius ſacramentum Cœnæ a ſacerdote, peculiarem adhibente Liturgiam, privatos intra parietes acceperit, in Actis Erud. A. 1715 p. 487, 488 retulimus. Qua vero autoritate in illa orationem ad Deum pro Spiritu Sancto crediderit neceſſariam, eſt, quod ipſe in libello hocce poſthumo declarat. In eo enim contra Romanam Eccleſiam probare annititur, quod ſententia Græcorum, ſola recitatione verborum Chriſti, *Hoc eſt corpus meum, Hic eſt Sanguis meus*, conſecrationem elementorum Euchariſticorum abſolvi negantium, ad eamque partim recitationem verborum Chriſti, partim orationem ad Deum, ut demiſſo cœlitus Spiritu Sancto panem atque vinum ſanctificet, & in corpus & ſanguinem Chriſti transmutet, neceſſario requirentium, vera ſit.

Poſtea quam Editor ejus anonymus in Præfatione narraverat, illum cum aliis MStis Grabianis Oxonii in Bodlejana aſſervari, & ſcopum ejusdem breviter indicaverat, atque docuerat, Autorem conſenſum primitivæ Eccleſiæ pro tutiſſima in controverſiis fidei norma habuiſſe, varia loca Doctorum Eccleſiæ Anglicanæ adduxit, qui teſtimonia antiquitatis pariter magno in pretio habuerunt. Oſtendit præterea, quod ſententia Grabii, quam in hoc libello tuitus eſt, conſentanea ſit principiis & declarationibus multorum celebrium Eccleſiæ Anglicanæ Scriptorum: quodque illa, quæ de mixtione vini cum aqua in ſacramento Cœnæ ſtatuit, non ſolum cum nota ejus in Irenæum Lib. V c. 2 p. 397 conveniant, ſed eadem quoque mixtio prima poſt reformationem Liturgia Anglicana injungatur, & magni quidam in Anglia Theologi illam vel uſurpaverint vel praxi primitivæ Eccleſiæ conformem crediderint: imo quod Grabius & in doctrina de oblatione Euchariſtica

p. III. IV. ſqq. XXIII. ſqq. XXX. XXXI. XXXIII. ſqq. XXXIX.

charistica multos sibi in Ecclesia Anglicana consentientes habeat. Ipsum Cl. Grabii libellum de Forma Consecrationis Eucharisticæ sive medio, per quod panis & vinum transmutantur in corpus &
p. 1 sqq. sanguinem Domini (sic enim inscribitur) quod attinet, in illo proposita Romanæ Ecclesiæ de forma consecrationis Eucharisti-
7. cæ, & contraria Græcorum sententia, posteriorem ex eo veram esse existimat, quod pro ea stet magnus isque clarissimus sanctorum Patrum & Ecclesiarum consensus; cum contra pro priori ne unicus quidem ex sacris Scriptoribus afferri locus possit. Ad
9 sqq. illum vero consensum ostendendum affert S. Jacobi, fratris Domini, Marci, & quæ Constitutionibus Apostolicis inserta est, Gre-
16. gorii item Nazianzeni, Basilii, Joannis Chrysostomi, Cyrilli Alexandrini liturgias, & ex illis luce clarius elucescere ait, harum Autores Apostolos & Patres haut credidisse, consecrationem Eucharistiæ sola recitatione verborum Christi perfici atque absolvi. Si enim, inquit, per istam recitationem symbola sacramentalia jam plene consecrata, atque in corpus & sanguinem Christi vere commutata sunt, frustraneum est ac inane, post enunciata ista Christi verba adhuc sollicite Deum rogare, orare, ipsi supplicare, ut demisso cœlitus Spiritu sancto panem atque vinum sanctificet, consecret, atque in corpus & sanguinem Christi transmutet; imo quæ jam mutata & facta sunt corpus & sanguis Domini, non possunt adhuc mutari & fieri talia. Cum vero Romanæ Ecclesiæ Doctores una cum Bessarione quinque exceptiones adversus hæc proferant, missis quatuor illarum, in quibus ipsi Pontificii parum præsidii collocant, illam solummodo, quam Bellarminus solidissimam putat, quaque in dictis Liturgiis non peti absolute adseritur, ut panis fiat corpus Domini, sed ut nobis fiat i. e. ut panis ille consecratus, qui revera jam est in se corpus Domini, fiat per effectum nutritionis spiritualis etiam nobis corpus Domini, examinat. Hic autem præcipue observat, in istis Liturgiis peti a Deo non simpliciter & nude, ut panis & vinum nobis fiant corpus & sanguis Christi, sed ut *immutentur Spiritu sancto*, & sic fiant corpus & sanguis
20. Domini. Ast immutationem Symbolorum sacramentalium esse passionem seu affectionem eorum propriam & absolutam, quæ alterationem in se ipsis liquido significent, non autem efficaciam

Digitized by Google

ciam & fructum in nobis. Neque eo ipso, dum corpus & sanguis Christi nobis fiant spirituale nutrimentum, panem & vinum demum mutari in corpus & sanguinem Christi, sed hoc jam ante fieri & ab altero esse distinctum: hoc fieri in altari ante perceptionem sacramenti, istud in nobis in ipsa perceptione & post ipsam. Atque adeo, quando sacerdos Deum juxta præscriptum Apostolorum roget, ut per Spiritum S. sacramentalia symbola sanctificet, & panem atque vinum mutet in sacramentum corporis sanguinisque Domini, neutiquam istorum verborum illum esse sensum posse, quem Latini illis tribuunt. Respondet quoque ad rationes, quibus Bellarminus sensum illum tueri annititur. Licet autem memoratas Liturgias sententiam Græcorum abunde confirmare putet, tamen ut consensus Catholicæ Ecclesiæ eo liquidi orappareat, Patrum per omnia secula, Justini nempe Martyris, Irenæi, Origenis, Cyrilli Hierosolymitani, Ephremi Syri, Basilii Magni, Gregorii Nysseni, S. Ambrosii, Optati, Theophili Alexandrini, Joannis Chrysostomi, Hieronymi, Augustini, Theodoreti, Nili, Proeli, Cæsarii Arelatensis, Gregorii Magni, Hesychii, Isidori Hispalensis, Germani, Joannis Damasceni, Caroli Magni, aut qui ejus jussu libros de Imaginibus scripsit, Rhabani Mauri, Ratherii testimonia subjungit. Quin etiam Græcos sententiam Concilii Nicæni II, vel Oecumenici VII, recte pro se allegare, contra Bellarminum evincit, & ad quædam Patrum dicta, ab eodem Bellarmino aliisque, ad infringendum Patrum allegatorum consensum, allata, responderi, paucis mutatis, posse arbitratur ex Albertino L. de Sacr. Euch. c. 7, & Dallæo L. III de Cult. Lat. c. 16. In illis, quæ loco Appendicis accedunt, Annotatis de oblatione corporis & sanguinis, de forma & efficacia consecrationis Eucharisticæ, & duobus fragmentis Præfationis, destinatæ novæ editioni primæ Liturgiæ Regis Eduardi VI, quorum singula Anglico idiomate exarata sunt, Cl. Grabius ex consuetudine omnium antiquarum Christi Ecclesiarum urget, quod in S. Cœna oblatio panis & vini hodie necessario adhuc Deo Patri fieri debeat, partim ad declarandum, quod ipsum pro Creatore & supremo Domino totius mundi habeamus, partim ad commemorandam & repræsentandam coram illo oblationem corporis & sanguinis Christi in

p. 24 sqq. 40 sqq. 65. sqq. 70. 73. sqq.

cruce factam, quo propitius illis sit, qui offerant, & pro quibus oblatio fiat, & participes illos faciat omnium beneficiorum passionis Christi; quodque non minus etiam in consecratione elementorum Eucharisticorum hodie adhuc necessario preces ad Deum fundendæ sint, ut benedicat elementis illis, eademque divina sua gratia & Spiritu sancto sanctificet. Sicuti autem supra vidimus, quod Cl. Grabius panem & vinum in Eucharistia transmutari in corpus & sanguinem Christi dixerit, ita hic quædam occurrunt, unde, quid eo ipso innuerit, intelligere possumus. Scilicet in Annotatis de forma consecrationis Eucharisticæ inter alia se p. 87. in Not. ad Iren. L. III c. 2 & plenius in scheda quadam inedita probasse scribit, quod Patres primitivæ Ecclesiæ, quibuscum semet ipsum consentire declarat, crediderint, quod panis & vinum consecratione, si non substantia, saltem quoad internas qualitates mutentur, quodque non solum repræsentent, & fidei communicantium exhibeant corpus & sanguinem Christi, sed quod ipsa etiam eucharistica symbola, modo mysterii pleno, vere corpus & sanguis Christi fiant, & indigni æque ac digni carnem & sanguinem Christi sacramentalem ore corporis accipiant. Et in Fragmento 92. posteriori dictæ Præfationis fidem, quam amplectitur, primitivæ Ecclesiæ de S. Cœna hanc fuisse scribit, quod in illa panis & vinum non solum signa sint, corpus & sanguinem Christi repræsentantia, sed modo mysterii pleno ipsum corpus & sanguis Christi vere existant, non tamen juxta crassam compagem, vel substantiam, sed juxta spiritualem ἐνέργειαν, valorem, gratiam & virtutem sanctæ carnis & sanguinis, communicatam elementis consecratis operatione Spiritus Sancti, descendentis super illa, ut super beatam virginem descenderit, cum corpus & sanguis Christi personalis ex substantia ejus formanda fuerit. Hinc etiam primos Christianos sacramentum cœnæ pro divino, & quod proxime cum Christo conjunctum sit, vel proximam ad illum relationem habeat, reveritos fuisse, non autem tanquam Deum vel Christum ipsum colnisse; vel, si Christum in sacramento coluerint, adorasse illum tanquam peculiari quadam ratione ibi gratia sua & divino Spiritu præsentem, quemadmodum olim Judæi illum in signo visibili, in

arca

Digitized by Google

area apparente, coluerint; non autem in tota ipsius persona & humano corpore, quod in cœlo esse crediderint. Ex his vero patet, quod, licet in articulo de sacra Cœna alienam a Pontificiorum transsubstantiatione sententiam habuerit Grabius, tamen in eodem ab Anglicana etiam, in cujus communione se mortuum esse fassus est, Ecclesia haut parum discrepaverit.

JOHANNIS CHRISTIANI CLODII, HAYnensis, Consilium de Nova Bibliotheca Orientali edenda.

INgens est librorum Arabicorum, Persicorum, Turcicorum numerus, ac in tantum excrevit, ut omnia fere reliqua Orientis monumenta superet, quod ex copiosissimis Hagi Calfa & Hasidi manuscriptis indicibus, ac multis aliis Bibliothecarum tam publicarum quam privatarum Catalogis orientalibus facile colligitur. Nec mira cuiquam tanta ac tam exuberans copia videri debet, cum sagacissima populorum illorum ingenia omne scientiarum genus ac totius eruditionis latifundium pervagata, innumera aliarum gentium scripta in suas linguas non traduxerint solum, sed & suis ac in proprio solo natis fructibus ampliſſimum scientiarum campum ornarint, quod in mea introductione ad historiam literariam orientalem fusius ostendam. Merito igitur Viri harum linguarum periti tot volumina singularibus commentariis recensere annisi sunt, quibus pro eo, quo defuncti sunt labore, haud vulgaris gratia debetur, quanquam deliciarum illarum cupido non ex asse satisfaciant. Herbelotius enim, cui hæ literæ in Italia & Gallia, inusitato exemplo, magno & honori & lucro fuere, in Bibliotheca Orientali Gallice exarata plurima immiscuit, quæ ad historiam literariam librorumque cognitionem minus pertinent, sed vel geographiam vel historiam orientalem illustrant. Præterea singulorum Codicum tituli vernacula tantum lingua expressi sunt, ac

quod

quod aliter fieri non potuit, paulum obſcurati, ut verſatiſſimus interdum evolvendo aliquam difficultatem vel nauſeam ſentiat. Multi denique codices ſupplendi reſtant, qui fruſtra ibi quærun-tur, ab ipſo tamen autore doctiſſimo, ſi diutius ipſi vivere contigiſſet, additi procul dubio, ac reliquæ maculæ abſterſæ fuiſſent, ut Vir ſummus Renaudotius recte de eo judicavit. Hottingerus au-tem in Bibliothecis, Orientali & quadripartita, aliarum quoq; lin-guarum codices, Syriacos, Hebraicos, Samaritanos, Æthiopicos recenſens, Arabicos, Perſicos & Turcicos eo quo par erat nume-ro non annotavit, nec eo ordine diſpoſuit, ut a quovis ſine mora aut moleſtia reperiri queant. Mendis etiam compluribus eruditiſſimi Viri commentarii conſperſi, nimisque aridi ſunt, & magnam evolventibus utilitatem ſæpius præſtare non poſſunt. Nova itaque Bibliotheca Orientali codices Arabicos, Perſicos, Turci-cos ordine alphabetico ac juſtis literis exhibere, collatisque tam manuſcriptis quam impreſſis indicibus, quos a multis mendis pur-gabo, Herbelotianam & Hottingerianam emendare & augere de-crevi. Nec parum ex meo cum Viris eruditionis orientalis lau-de florentiſſimis literarum commercio huic operi lucis accedet, quos induſtriam meam, quam ipſi ſtimularunt, pro virili adju-turos eſſe ſpero. Ceterum ardui hujus & majoris omnino for-tunæ ſubſidiis fulciendi conatus ſpecimen prius dabo, Leonis A-fricani de Viris Arabiæ illuſtribus libello, quem emendare ac no-tis locupletare conſtitui. Adjiciam ei excerptum ex Diario Manuſcripto Paridis de Graſſis, Epiſcopi Piſaurenſis & Cærimo-niarum Magiſtri ſub Leone X, quod de converſione ejus ac doctri-na agit, ac a Viro in his literis principe Cl. Crozio, pro eo, quo mihi & huic ſcientiæ generi favet, ſtudio e Bibliotheca Regia Berolinenſi mecum commu-nicatum fuit.

Errata hujus Menſis.

Pag. 249 lin. 13 lege *ſcripſiſſem*, p. 250 lin 8 *νομέως*, lin. 28 l. *revocationem*, l. 30 l. *ob mores*, *l. 35. m. c.* p. 254 lin. 27 l. *Neque ejus eſſe*, lin. 28 l. *teſtamentariam*, p. 255 lin. 34 l. *quia Gajus*.

Digitized by Google

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Junii Anno MDCCXXII.

PHILIBERTI HUEBERI, AUSTRIACI VIennensis, antiquissimi & exemti Monasterii Mellicensis Ord. S. Benedicti in Austria inferiore Professi & Archivarii, Austria ex Archivis Mellicensibus illustrata.

Lipsiæ, sumtibus Jo. Friderici Gleditschii B. Filii, 1722, fol. Alph. 3½ Tabb. æn. 45.

NUlli diffitemur, insigni lætitia atque gaudio, communium literarum causa, nos fuisse perfusos atque delibutos, quando egregium hunc diligentissimi Huebèri librum primum oculis usurpabamus, cum ipsius causa, quem melioris notæ & bonæ frugis esse statim intelleximus, tum omnium maxime, quod spes nostra, quam dudum concepimus, ita firmari explerique incipiat, qua confidimus, fore, ut magno Peziorum exemplo incitati Sodales Benedictini, invidendam Vetustatis vindicatæ gloriam duobus Fratribus & uni genti non relinquant, sed tori nobilissimo Ordini Mauriana diligentia faciant propriam. Continet illa se adhuc, quod novimus, intra unam illam Mellicii collectam familiam; sed hoc læti auguriúm capimus, Peziis Hueberoque alios suæ domus, Mellicensibus alios penatium D. Benedicto sacrorum inquilinos, Benedictinis reliquos Ordines accessuros, & veram solidamque doctrinam in antiquam sedem, illos amœnissimos Cœnobiorum recessus esse restituturos. Interim, dum fatum læta quadam expectatione providemus, ea, quæ in manu sunt, grato animo commemorabimus.

Triginta anni sunt, ex quo Gregorii p. m. Præsulis Mellicensis, &, qui nunc in eo fastigio cum laude & dignitate versatur, Reverendissimi Bertholdi jussu Archivi curam gessit Max. Reverendus Hueberus, cui rei quantam adhibuerit industriam, plura majoris formæ ac molis volumina testantur, in quæ omnia vetera Archivi instrumenta maximo labore contulit. Sed hæc Cœnobii sui bono; idem publicæ ac literariæ rei juvandæ intentus, in alios libellos congessit, quicquid ex istis voluminibus ad antiquitatum, præsertim Genealogicarum, notitiam ullo modo facere poterat, quas opes, cum Peziorum, Clarissimorum Sodalium, exemplo provocatus, augeret indies Max. Rev. Auctor, in hoc tandem excreverunt opus, quod Austriam ex Archivis Mellicensibus illustratam dici placuit.

Sunt ejus tres libri & appendices aliquot. Illorum primus continet *Nucleum Historico-Genealogicum, Diplomatum, Chartarum, privilegiorum & aliorum ejusmodi veterum monumentorum, cum multis integris Archivorum Mellicensis Monasterii tabulis, ex quibus Romanorum Pontificum, Principum, Nobilium familiarum, sacrorum Antistitum Austriæ, vicinarumque Provinciarum res plurimum illustrantur.* Veterum horum Monumentorum vel integrorum vel excerptorum, primum sane nunc editorum, sunt circiter septingenta viginti quatuor, quorum primum ab Ernesto Austrio Marchione profectum intra annum Domini MLVI & MLXXV, postremum Anno MDXCIX conditum est & exaratum; omnia certe atque singula eo majori in pretio habenda, quod non ex Traditionum libris, chartulariis, sed ex exemplis authenticis depromta prodeant.

Secundus Liber *complectitur figilla Romanorum Pontificum, Principum, sacrorum Antistitum, Nobilium &c. Austriæ vicinarumque Provinciarum, ex tabulariis Mellicensibus depromta, ac ordine chronologico collocata.* Tabulis hæc exhibentur æneis XXXVII. ex antiquissimis ceris Cl. Ignatii Radereri operæ delineata, quibus Indicem subjecit diligentissimus Hueberus, in quo & Characteres antiquos lectu aliquando difficiles explicuit, & quibus honorum titulis in ipsis diplomatibus ornentur Personæ illustres, subinde adjecit.

Tertio denique Libro leguntur *Collectanea pro Tabulis* qui-

quibusdam Genealogicis Principum, ſacrorum Antiſtitum, Nobilium &c. Auſtriæ & adjacentium provinciarum, & priorum duorum librorum Diplomatibus & monumentis confecta ac ſeriatim alphabetica concinnata. Quæ quanta commoda Genealogiarum Auſtriacarum ſtudioſis allatura ſint, nobis tacentibus patet. Nomina Illuſtrium perſonarum ordine literarum digeſta hic leguntur, additis cuilibet numeris, partim annum, quo in Mellicenſibus Tabulis eorum facta eſt mentio, partim, ſi monumentum eſt, Librum paginamque, ſeu ſigillum, Tabulam locumque indicantibus.

Appendicum prima eſt *perbrevis Topographia Diplomatico-Auſtriaca, id eſt, Syllabus Oppidorum, Caſtellorum, Fluviorum Auſtriæ inferioris, quorum mentio ſit in Archivorum Mellicenſium Tabulis, interſerta nonnullorum barbarorum vocabulorum explicatione.* Nomenclatura eſt omnium Auſtriæ inferioris locorum in Monumentis Mellicenſium, etiam recentioribus, occurrentia, addito ſitu, & Dominis, quibus nunc parent. Hanc primam alia excipit, Speciminum diverſarum medii ævi ſcripturarum, quales in monumentis Mellicenſibus occurrunt, æri inciſarum. Tertio loco quædam ſacræ & profanæ Antiquitates proferuntur, quæ in Mellicenſi Monaſterio exſtant, ſacra Crux aurea & rariſſimis gemmis exornata, dono data Eccleſiæ Mellicenſi ab Alberto I Auſtriæ ſeculo undecimo Marchione, prodigioſam particulam dominico ſanguine adſperſam continens, cujus Hiſtoriam ab Anonymo Mellicenſi ſeculo decimo quarto ſcriptam hic ſimul legere eſt: Lancea S. Mauritii Martyris & Crater S. Udalrici Confeſſoris; Vetus Sepulcrum S. Colomanni Regis & Martyris, cujus etiam Vita ab Ecchenfrido III Abbate Mellicenſi conſcripta ſubnectitur, Tumulus denique lapideus B. Gothalmi. Profanæ non ita comparatæ ſunt, ut nos morentur.

HISTOIRE DE SUGER, &c.

h. e.

HISTORIA SUGERII, ABBATIS S. DIONYſII,

nysii, Ministri Status & Proregis Galliæ. Tomi III.

Lutetiæ, apud Ioan. Musierium, 1721, 12 maj. Alph. 2 pl. 14½.

ETsi Sugerii nomen vel ex Cavei ac Dupinii Bibliothecis ecclesiasticis jam notum est, pleniorem tamen hujus viri sue ævo illustrissimi notitiam orbi tradere constituit Autor *ἀνώνυμος*, eamque adeo accurate perscriptam, ut, quemadmodum in Præfatione profitetur, omnia vel ex ipsius Sugerii vel ex coævorum scriptis depromat, veritatisque eo usque studiosum se præbeat, ut ne vitia quidem Sugerii aut præteréat aut excuset. Præmittenda autem huic Historiæ duxit *Dissertationes quatuor*, quarum *prima* disquirit, quo tempore condita sit Abbatia S. Dionysii. Ac vulgo quidem creditur Rex Dagobertus A. 630 eam fundasse, ibique monachos collocasse Benedictinos, translatis illuc ossibus S. Dionysii Areopagitæ. At Launojus, Dupinius, Baillet-us, & alii Critici negarunt, illo jam tempore Benedictinos fuisse in Gallia, hosque statuerunt nono demum sæculo receptos in hoc monasterium fuisse, ac tum Dionysium illum, cujus ossa ibi requiescunt, venditare cœpisse pro Dionysio Areopagita. Contra Felibienus, novissimus autor historiæ S. Dionysii, Abbatiam hanc Dagoberto vetustiorem esse contendit. Noster vero Autor simul opinionem vulgarem de tempore fundationis duce Mabillonio propugnat, simul argumenta Felibieni labefactat. *Diss. II*, quo tempore excesserit rebus humanis Sugerius, inquirit. Ac dies quidem certus est, Januarii decimus tertius. At de anno dissentitur. Nam vulgo creditur obiisse A. 1152, Dupinius vero mortem ejus incidisse credit in A. 1153; Baronius & Felibienus in A. 1151. Noster cum Mabillonio sententiam defendit vulgarem, idque argumentis utens validissimis. *Diss. III* agitur de scriptis Sugerii. Ac initio statim notatur Dupinius, quod & opera ei quædam tribuerit ab aliis profecta autoribus, & rursus genuina nonnulla ejus scripta prætermiserit. Scilicet *Vita Ludovici Crassi* autorem habet Sugerium. Genuinæ quoque sunt *Sugerii epistolæ*. At *liber de rebus gestis Abbatis Sugerii* non

est

est ab ipso scriptus: est tamen ipsius jussu confectus a Guilielmo, Sugerii Secretario. Qui ipse Guilielmus etiam autor est *libri de consecratione templi S. Dionysii* a Sugerio exstructi, deque sanctorum corporum facta illuc translatione. *Constitutiones Sugerii* constant novem Capitibus, quorum tertium exhibet ejus *Testamentum*. Errat igitur Dupinius, *Testamentum & Constitutiones Sugerii* memorans tanquam opera diversa. Cæterum scripti hujus, quod attinet ad materiam, ipse Sugerius autor est, stylus autem eidem, quem diximus, debetur Guilielmo. Duo supersunt scripta, certissime Sugerium habentia autorem, quæ tamen omisit Dupinius, *Elogium Ludovici Crassi*, & *Gesta Ludovici VII Regis*, filii Ludovici Crassi sive Grossi. Ac posterius quidem Opus omnino a Sugerio compositum esse, pluribus argumentis demonstrat Noster, haud tamen inficiatus, nonnulla ei fuisse adjecta a manu recentiori. *Diss. IV hæresin Investituriam* contemplatur. Scilicet cum medio ævo Principes arrogarent sibi investituram Episcoporum & Abbatum, hoc factum pro hæresi habendum esse contendebant assectæ Papæ, eaque sententia A. 1116 in Concilio Lateranensi, quod œcumenicis annumeratur Conciliis, confirmata fuit. Ex eo tempore orta est concertatio plurium scriptorum, aliis negantibus, hanc esse veri nominis hæresin, aliis ajentibus. Utrorumque argumenta profert Autor noster, non admodum obscure iis assentiens, qui crimen hæreseos hic neutiquam agnoscunt.

Venimus ad ipsum Corpus Historiæ Sugerianæ, in sex libros divisæ, ex qua, quæ ad Sugerium pertinent, potiora paucis decerpemus. Initio statim *primi libri* refert Autor, Sugerium anno ætatis decimo receptum fuisse in ordinem monachorum, ac simul de more illius ævi, nimium adolescentes sacris ordinibus adscribendi, disputat, ostenditque, eum morem tandem fuisse abrogatum. Quod quidem recte factum esse censet, imo præclare docet, morem illum salva justitia retineri non potuisse, ac Samuelis exemplum neutiquam patrocinari isti consuetudini. Cæterum non fuit illustri loco natus Sugerius, quæ quidem Dupinii sententia est, sed humili. Erat illa tempestate status monasterii S. Dionysii corruptissimus, omnesque labores, sive a

Lib. I.

p. 13.

Regibus ſive a Conciliis ad id reformandum inſumti, erant irriti. Cujus rei duas Autor affert cauſas. Primo enim potentia Regum tum juſto minor erat, & impune a monachis ſperni poterat. Deinde illo tempore nefas ducebatur, monachis ſubtrahere materiam laſciviæ, immenſos reditus. Nec dubitat Autor ſtatuere, non eſſe, cur Principes religioni ſibi ducant, eccleſiaſticos reditus ſuadente utilitate publica imminuere, addens, unam illius corruptionis in monaſterio S. Dionyſii cauſam fuiſſe nimias divitias. Fatetur etiam ingenue, corruptionis iſtius contagio infectum fuiſſe ipſum Sugerium. Porro docet, Sugerium in juventute Philoſophiæ quidem ac Theologiæ operam dediſſe mirabili cum ſucceſſu; at mature ſatis prodidiſſe ingenium politicum, libenter quippe lectitantem hiſtorias politicas, ac de materiis politicis colloquentem omnium libentiſſime. Eo tempore Philippus I Rex Galliæ filium ſuum Ludovicum (poſtea *Craſſum* cognominatum,) ex more illius ævi educandum miſerat in monaſterium S. Dionyſii. Qua occaſione Ludovicus iſte amare cœpit Sugerium eoque uti familiariter: qui primus gradus fuit, ex quo deinceps regnante Ludovico Sugerius adſcendit ad ſummum honorum aulicorum faſtigium. Admotus vero & ab Abbate ſuo fuit Sugerius admodum adhuc juvenis negotiis graviſſimis, miſſusque ad conventus magnificos, tum politicos,
p. 52 ſqq. tum eccleſiaſticos. Hic loci Noſter etiam dilucide exponit hiſtoriam Regis Philippi ob repudiatam injuſte Bertham, ductamque in matrimonium Bertradam, Ducis Andegavenſis adhuc ſuperſtitis uxorem, excommunicati: annectens & cæteras res hoc temporis tractu geſtas in Gallia. Inter quas non ultimum meretur locum, quod Papa Paſchalis II venit in Galliam, auxilium a Rege petiturus contra Imperatorem, inveſtituram ſibi aſſerentem. Qui Papa A. 1107 Concilium ea de cauſa habuit Trecenſe, quod excepit eadem de controverſia Romanum Concili-
p. 115 ſqq. um. Ac occaſione hac oblata Autor totam recenſet hiſtoriam controverſiæ de inveſtituris agitatæ. Nec tacet, Papæ iſti innotuiſſe Sugerium, cum eoque ſæpius fuiſſe converſatum.

Lib. II. Progredimur ad *Librum ſecundum*, cujus initio refertur, mortuo rege Philippo Sugerium intimum ſucceſſoris Ludovici factum

factum esse amicum, ab eoque ad dignitates evectum amplissimas. Primo scilicet Præpositus monasterii Turiensis (*de Tour-*) creabatur Sugerius, quo loco vicinum habens Hugonem de Puiset, regni Baronem, sed eundem latronem potentissimum, Regem permovit ad ineunda prædonis hujus coercendi consilia. Rex igitur evocabat Hugonem ad dicendam causam. At is semel iterumque mandato regio parere renuit. Quo factum, ut crimine læsæ Majestatis damnaretur. Hinc Sugerius Regis jussu communivit sedem suam, Turium, conductisque militibus irrumpentes Hugonis copias prædatrices militari fortitudine aggressus feliciter cecidit & superavit. Postea Rex ipse exercitum numerosissimum admovit ad arcem Puisetum, quam hodie (ut Autor noster judicat) una cohors dimacharum intra duas horas ad deditionem compellere valitura est. Hoc vero tempore Regis exercitus non sufficiebat vincendo Hugoni, sed ab insultu arcis ejus insigni cum damno cogebatur recedere. Inter hæc Sugerius novas artes hosti nocendi excogitarat ingeniosissime. Sed iis tunc non poterat uti, felici cujusdam sacerdotis astu via in arcem hostilem aperta militibus, qui cæsis præsidiariis Hugonem capiebant. Postea tamen Hugo a Rege dimissus rediit in arcem suam jam solo æquatam, ubi non diu quiescens paulo post obsidione cinxit Turium, sedem Sugerii, qui & strenue arcem suam defendit, & a Rege iterum impetravit, ut obsidione cingeret Puisetum, Hugonis arcem. Ac tum elapsus fuga est Hugo, ipsiusque arx rursus eversa fuit funditus. Hoc quoque libro describitur Henrici V Imp. iter Romam cum exercitu susceptum, ejusque cum Papa Paschali II tractatus, & quidem copiosissime ac perquam accurate. p. 232. 304.

Libro tertio narratur, Sugerium interfuisse concilio Romano, A. 1112 celebrato: qua occasione historia hujus Concilii enarratur pluribus. Ostendit etiam Autor, Sugerium eo tempore in Italia demum didicisse sapientiam politicam, qua ei opus fuit secuto tempore, cum Prorex Galliæ evasit, & gloriam sibi comparavit politici omnibus numeris absoluti. Redux domum Sugerius rursus certandum habuit cum Hugone illo Puisetano: cujus copias sæpe fortiter superavit. Inter hæc Gelasius T. II. Lib. III. p. 22. sqq.

sius Papa ex Italia aufugiens in Galliam tanquam asylum quoddam se recepit, eique a Rege obviam mitti meruit noster Sugerius. Idem una cum Rege Galliæ A. 1119 interfuit Concilio Rhemensi, ob investituras indicto a Papa Calixto II. Concilium hoc, in quo Imperator fuit excommunicatus, copiose hic loci describitur. Postea Romam missus est Sugerius legatus regius, eoque ipso tempore, quo Romæ versabatur, mortuo Abbate S. Dionysii, ipse est in ejus locum communibus electus monachorum suffragiis.

Lib. IV. Rex quidem, novum Abbatem se non consulto electum esse, ægerrime ferebat: paulo tamen post placatus, reversum Roma Sugerium tanquam novum Abbatem non benigne solum, sed & honorifice excepit. Ac Sugerius altero statim die a reditu suo suscepit insignia presbyterii sive sacerdotii, sibique tam brevi temporis spatio se satis præparasse visus est ad rite suscipiendum tam sanctum munus. Autor vero alia est in sententia, judicans, ei, qui per viginti annos homo aulicus, itemque miles fuerat, vix sex menses suffecisse ad se colligendum & ad digne suscipiendum sacerdotium. Largitur itaque, eo tempore Sugerium adhuc fuisse hominem carnalem sive profanum, ac sequenti demum tempore sanctum evasisse virum. Novus vero ille Abbas primo statim anno (A. 1123) Romam profectus est,
p. 218 sqq. ibique Concilio interfuit Lateranensi. Atque hanc Autor noster arripit occasionem, uberius describendi historiam ejus Concilii, simul observans, historiam istam a Maimburgio multis deturpatam esse fabulis. Finito isto Concilio Sugerius obiit lo-
p. 256 sqq. ca Italiæ reliquiis Divorum præ ceteris illustria. Quod quidem factum Autori nostro non præbuit laudis materiam, quippe qui potius castigat illius ævi simplicitatem, quo maxima pars pietatis Christianæ habebatur, religiosas facere peregrinationes; quas fraudi esse studio pietatis, Noster non veretur statuere. Posteaquam inde Sugerius in Abbatiam suam revertisset, rursus A. 1125 a Papa Romam evocatus est ad accipiendam dignitatem ampliorem, & quidem, ut plerique interpretabantur, Cardinalitiam. Ante vero, quam Romam deferretur, vita excessit Papa: quo nuntio accepto Sugerius ex itinere domum rediit. Ex

illo

illo tempore Rex Sugerium arctius sibi devinxit, eumque jussit supremum in Aula Gallica occupare locum, uno tamen excepto Senescallo, totius regni præesse judiciis, negotia curare bellica, & omnibus fungi officiis, quæ hodie administrantur a duobus Secretariis Status. Mortuo quoque Imp. Henrico V cum novus esset eligendus Imperator, Rex Sugerium ablegavit ad Comitia Germanorum Principum. Atque is ibi comparuit cum magnificentissimo comitatu, plenus adhuc, ut Autor ait, p. 294. vanitatis, ac fastus mundani, & ab humilitate sacro suo ordini debita remotissimus. In istis Comitiis feliciter effecit Sugerius, ne quis ex defuncti Imp. cognatis eligeretur Imperator, sed dignitas illa Lothario Saxoni deferretur. Redux hinc Sugerius in Abbatiam suam, venationem instituit octo dierum, eamque sumtuosissimam ac magnificentissimam. Ubi quidem Autor 300. cordate judicat, hoc maxime indignum fuisse Sugerio, & monacho & Abbate regulari, simulque vituperat eos, qui factum istud excusare annituntur. Paulo post Rex bellum inferebat Comiti Arverniæ, & maximo cum exercitu egrediebatur ad obsidendum Claramontium, in comitatu habens Abbatem nostrum Sugerium, non sane sacro habitu conspicuum, sed gladio cinctum, ac galea & thorace indutum. Hac in obsidione cum in periculum vitæ veniisset Sugerius, primam suscepit cogitationem se, ut stylo utamur ecclesiastico, *convertendi*: quanquam semen hoc tum nondum erupit in fructum. Brevi tamen tempore post incidit in gravissimam tristitiam, auctam nuntio de duorum Abbatum morte, amicorum suorum, profanissimam vitam impia morte finientium. Qua re commotus statuit mores suos in melius mutare, & monasterii quoque sui sodales studiosissime reformare.

Suscepta jam voluntate suum reformandi monasterium, Lib. V. Sugerius a semet ipso emendationem orsus est, abjecto fastu mensæ, habitus, ac totius vitæ. Ita suo exemplo facilius permovit monachos, ut & ipsi libenter susciperent reformationem, & vitam instituerent monachis dignam. Atque ea res S. Bernardum, qui Sugerium sæpius exhortatus fuerat ad vitam sanctius agendam, ejusque mores acrius castigarat, permovit, ut Suge-

rio nunc insigni eademque longissima epistola gratularetur de emendatione vitæ. Imo Sugerius in animum induxerat, aulæ vale dicere, suoque se monasterio includere. Sed renuit Rex, atque adeo abdicato primario suo Ministro Sugerium pluribus oneravit negotiis politicis: quo tamen in statu aliter, quam antea, se gessit Sugerius, & personam præ se tulit viri sanctissimi. Ejectis etiam ob flagitiosos mores monialibus e monasterio Argentolienſi, ei Priorem præfecit. Hinc orto post mortem Honorii II schismate in Ecclesia, cum alter electorum Pontificum Innocentius recepisset se in Galliam, Rex suasu S. Bernardi eum agnovit pro legitimo Papa, ad eumque ideo misit Sugerium. Non ita multo post Papa hic in monasterium S. Dionysii venit A. 1131, quam occasionem non dimisit Sugerius, monasterio suo a Papa impetrandi privilegia & jura amplissima. Eodem anno iste Papa adhuc in Gallia versans, & assiduum comitem habens S. Bernardum, Concilium Rhemense indixit, cujus historia hic loci describitur. Cum brevi post tempore Rex in præsentissimo esset vitæ periculo, Sugerio quoque in mentem venit, de mortalitate sua cogitare. Fecit itaque testamentum
p. 474. A. 1137, quod Autor noster dum describit, majorem simul in modum indignatur, Sugerium in illis testamenti tabulis inter alia præcepisse, ut monachi sui quotannis eo die, quo memoriam celebrarent Sugerii, convivium agitarent splendidum ac lautissimum. Adversissimum ait id esse pietati & sanctitati, atque incredibile esse, nisi supersent liquidissima verba ipsius Sugerii.

T. III. Lib. VI. *Libri VI* initio legimus, Ducem Aquitaniæ Regis filio, Ludovico Juniori, filiam suam obtulisse, pro dote allaturam universas ipsius provincias. Accepta Sugerii suasu tam opima conditione, nuptiæ celebrantur Burdegalæ, iisque & Sugerius interfuit. Hanc tamen lætitiam abrupit mors Regis, A. 1137 d. 1 Aug. defuncti. Novi Regis intimus Consiliarius evasit statim Sugerius, qui hoc tempore in monasterio suo templum ædificavit inusitatæ magnificentiæ. Orta eodem tempore lis est gravissima inter Papam & Regem, illo sibi arrogante jus constituendi Archiepiscopum Bituricensem. Sugerius omnesque pru-

prudentiores agnoſcebant, injuſtam eſſe Papæ cauſam. Nec tamen huic deerant cœci adoratores ac ſuffragatores, quos inter S. Bernardus locum tenebat primum. Iræ utriusque partis eo proceſſerunt, ut Papa excommunicaret Regem Galliæ. Hic ingenue fatetur Autor, Papam a S. Bernardo potiſſimum incenſum fuiſſe ſcriptis ejusmodi ad Papam epiſtolis, quales hodie merito habeantur pro ſeditioſis. Nec negat, zelum Bernardi ſæpius fuiſſe injuſtum. Poſtea Rex Ludovicus Junior, pœnitentiam acturus pro peccatis ſuis, ſuſcepit conſilium expeditionem cruciatam faciendi: quo conſilio a Papa approbato, & S. Bernardo juſſu Papæ Gallos ad hanc demigrationem inflammante, in publico Concilio A 1146 decreta fuit cruciata expeditio, omnis generis hominibus tam cupide confluentibus, ut crederes univerſam Galliam in Orientem effuſum iri. Merito ridiculum videtur Autori noſtro, quod eo tempore Galliæ Proceres ducem ſacri hujus exercitus conſtituere geſſerunt S. Bernardum: quo tamen prudenter hoc munus repudiante, ipſe Rex ſuſcepit munus Generaliſſimi ſacri, & Interregem Galliæ conſtituit Abbatem Sugerium, annum ætatis ſexageſimum quintum tum agentem. Autor noſter copioſe enarrat & infelicem expeditionis hujus ſucceſſum, & ſapientiſſimum Sugerii interregnum, quod ipſe Rex A. 1149 ex Oriente redux approbavit, ac cives totius regni tantis extulerunt laudibus, ut Sugerium publice decorarent titulo *Patris Patriæ*. Admiratione vero digniſſimum eſt, quod ex eo tempore ipſe Sugerius, cujus immenſæ erant divitiæ, per ſe ſtatuit ire cum maximo exercitu ſuis pecuniis conducto in Orientem: ac jam paratus erat exercitus, cum morbus eum invaſit & extinxit. Hic Autor docet, Sugerium ſub vitæ finem ſanctiſſime ſe geſſiſſe, addens Elogium ejus, quo eum deſcribit tanquam virum legum monaſticarum ſive ſanctitatis monachalis obſervantiſſimum. Atque ita totum hoc opus concluditur, quo præter Vitam Sugerii tota Galliæ hiſtoria, quæ in ejus ætatem incidit, exponitur. Etiam S. Bernardi hiſtoria luculenter in eo illuſtratur. Nec indictum prætermittere debemus, totam hiſtoriam illuſtris illius de Gilberto Porretano controverſiæ hic exhiberi p. 181 ſqq. Ac ipſe quidem Autor

p. 62. ſq. 64. 120. 351.

noſter p. 229 ſqq. ſtatuit, hanc controverſiam fuiſſe meram logomachiam, & utramque partem revera eadam fuiſſe in ſententia.

REFLEXIONS SUR L' HISTOIRE des Juifs, &c.

hoc eſt,

MEDITATIONES DE HISTORIA JUdæorum, ad probandam inde veritatem religionis Chriſtianæ. Præmiſſum eſt compendium hiſtoriæ Judæorum, ab eo tempore, quo ditionis Romanæ facti ſunt, usque ad excidium Reip. Judaicæ.

Tomi II.

Genevæ, apud Fabrum & Barrillottum, 1721, 12 maj. Alph. 1 pl. 14½.

REligio Chriſtiana, excellentiſſima illa veritas, *auri indolem* habens, non modo non refugit examen, ſed expetit, ut quo acrius expenditur, eo clarius exſplendeſcat & omnium in ſe convertat oculos. Falſæ contra religiones, dum ſimpliciſſima credulitate coli volunt, hoc ipſo produnt, ſe non poſſe ferre ardorem examinis. Recte itaque Tertullianus Apolog. cap. 4: *ſuſpecta lex* (id eſt, religio) *eſt*, inquit, *ſi probari ſe non vult; improba autem, ſi non probata dominetur.* Cum igitur nemo Philoſophorum olim de veritate religionis ethnicæ librum conſcripſerit, imo ſapientiſſimus quisque religionem publicam contemſerit, non contemnendum bonæ cauſæ indicium eſt, quod ſapientiſſimi homines magno numero expendendam ſuſceperunt religionem Chriſtianam, ſubductisque acerrime rationibus ad ultimum concludere coacti ſunt, religione Chriſtiana nihil eſſe verius, nihil divinius. His jam adjungimus præſentis operis conditorem, ſub literis I. P. latentem, Cl. Turretini, Theologi Genevenſis, cui dedicavit hunc ipſum librum, diſcipulum. Is cum videret, non deeſſe his temporibus, qui ex animis juvenum excutere ſtudeant ſenſum de veritate religionis Chri-

Christianæ, maximeque Bælium, quem eam ob causam in *Præfatione* pluribus accusat, insidias ei struxisse; in animum induxit singularem defendendæ religioni Christianæ librum conficere. In quo licet non afferat argumenta prorsus nova, tamen nova tractandi methodo facile se commendat studiosioribus religionis Christianæ cultoribus. Ante vero, quam ipsum tractationis suæ campum ingreditur, ***breviarium*** præmittit ***historiæ*** p. 1-133. *Judaicæ*, illa complexum tempora, quibus Judæi fuerunt in ditione Romanorum usque ad urbis excidium, idque eo fine, ut luculentius demonstrare posset, eventum exactissime respondisse vaticiniis prophetarum atque Christi de Judaicæ reip. interitu. Quo quidem in libello Josephum sequi se ducem profitetur, historicum fide dignissimum. Hinc ipsum opus tres partitur in partes, in quarum prima profert argumenta, Jesum esse Messiam, clarissime evictura; secunda fontes aperit incredulitatis illorum Judæorum, qui Christum necaverunt; tertia de omnis generis incredulis erudite disputat. Ac *prima* quidem Pars sex constans capitibus totidem exhibet atque illustrat demonstrationes divinæ missionis JEsu Christi. Scilicet *primo* Capite, post- 138.
quam prædictiones Christi de excidio urbis figillatim ex Evangeliis produxit, ac simul accurate demonstravit, Matthæum, Marcum atque Lucam ante illud excidium scripsisse libros suos, fierique omnino non potuisse, ut iis postea inserterentur prædictiones de reip. Judaicæ fato ultimo, ostendit, eas exactissime fuisse impletas, & inde non posse non concludi, Christum a DEO in orbem esse missum. Quando vero *Sect. 6* ex populi 180.
Judaici, olim DEO carissimi, pœna plane extraordinaria & longe gravissima, eaque adhuc durante, concludendum censet, illum populum obstrictum esse scelere gravissimo, hoc est, interfecti Messiæ pœnas luere; cavendum esse videtur, ne vindictam DEO tribuamus infinitæ ejus benignitati minus congruentem. Etsi enim contumacia Judæorum, eousque invicta, ut ne filio quidem DEI aures præberent, sed eum crudeliter interimerent, in causa fuit, ut DEUS remp. eorum deleret, *Luc. XX, 16* & *Hoseæ IX, 17*; tamen, quod adhuc exsortes sunt veritatis Christianæ, quodque tot tantisque malis subinde sunt conflictati, non

implacabili Numinis iræ cæde filii inflammatæ tribuendum est, sed ipsorum Judæorum pervicaciæ, flatim DEUM habiturorum propitium, quam primum improbitatis acta pœnitentia Christum pro salutis æternæ autore fuerint amplexati. *Actor. II, 36,*

p. 195. *38. Secundo* Capite doctissimus Autor veritatem Christianæ religionis confirmat testimonio Apostolorum de resurrectione Christi, idque ostendit omni exceptione majus esse, docens manifestissimis argumentis, testes istos nec falli nec fallere aut po-

217. tuisse aut voluisse. Capite *tertio* thesin suam probat e miraculis Christi & Apostolorum, præmissaque contra Spinozam demonstratione possibilitatis miraculorum, vere ea patrata fuisse ostendit, ac differentiam simul eorum commonstrat a miraculis in-

244. ter ethnicos celebratis. *Quarto* Capite ex admirabili progressu religionis Christianæ, quæ a contemtis omnique humano præsidio destitutis hominibus prædicata, constansque doctrinis humanæ naturæ adversissimis, & acerrimos habens adversarios eosque potentissimos, tamen oppressis cæteris religionibus per omnem orbem diffusa est, concludit, eam esse divinissimam, ejusque auctorem Christum a DEO missum fuisse ad humanum

264. genus. Capite *quinto* ex effectu religionis Christianæ argumentum ducit, ostendens, non solum ethnicos abjectis publicæ religionis præjudiciis Christianam amplexatos esse religionem, sed ex improbissimis hominibus adeo sinceros ac strenuos factos esse omnis virtutis cultores, ut ne gravissimis quidem suppliciis, qui-

280. bus tyranni ad eos ad pristina sacra vel potius sacrilegia revocandos utebantur, a Christo rursus potuerint divelli. *Sexto* denique Capite perlustrat prædictiones in V. T. factas de Messia singulas, deque ethnicis per eum ad DEVM convertendis, earumque exactam impletionem docet non posse non haberi pro invicto argu-

T. II. mento, ex quo religionis Christianæ deducatur divinitas.

Parte *secunda* hujus Operis docetur initio, Judæos tempore illo, quo Christus ad ipsos venit, viventes satis rationum habuisse credendi, eum esse verum Messiam; at causas incredulitatis fuisse partim præjudicia pravis affectibus juncta, (e. g quod Christus sit futurus Monarcha totius mundi, felices facturus solos Judæos, Romanos contra cæterosque ethnicos gravissima persecuturus ultione, legem Mosaicam cærimonialem perpetuo con-

Digitized by Google

conſervaturus, & quæ ſunt plura hujus generis,) partim ſectarum inter ipſos diverſitatem: qua occaſione deſcriptionem exhibet Samaritanorum, Phariſæorum, Sadducæorum, Herodianorum, Eſſenorum, imo & Caraitarum, non negans, ſe Basnagium hic ſequi ducem, celeberrimum illum hiſtoriæ Judaicæ ſcriptorem, ſimulque, quid in ſingulorum doctrinis atque inſtitutis fuerit, quod impedimento eſſet, quo minus Chriſtum pro vero Meſſia colerent, ſtrictim oſtendit.

Parte *tertia* hodiernis religionis Chriſtianæ impugnatoribus obviam it doctiſſimus Autor, Atheis, Deiſtis, atque Epicureis. Et *primo* quidem Capite notat eorum imprudentiam, qui negant reſponderi debere argumentis ex ratione petitis contra religionem Chriſtianam, cauſantes, rationem eſſe fallacem, eamque eſſe ſub obſequium S. Scripturæ captivandam. Oſtendit enim, hoc pacto victoriam concedi antiſcripturariis, quippe qui contendant, Chriſtianos eſſe animalia irrationalia. Præterea rationem eſſe præſtantiſſimum donum DEI ducemque fideliſſimam in via ad veritatem. Hinc ſtatim refellit eos, qui Judæos ob cædem Chriſti injuſte puniri ajunt, cum mors Chriſti a DEO deſtinata fuerit ad ſalutem humani generis. Negat ſcilicet, decreto quodam abſoluto DEUM voluiſſe, ut Judæi necarent Chriſtum. Igitur omnem culpam redundare in Judæos, quorum factum cum præſcientia Dei demonſtrative quidem, ſed non item clare, conciliari poſſe, erudite judicat. Nimirum *proprius nos ſenſus edocet*, inquit, *nos homines in agendo eſſe liberos. Porro firma evincit ratio, Deum præſcire omnia. Hoc*, inquit, *nobis ſufficiat.* Sequitur alia objectio religioni Chriſtianæ opponi ſolita. Scilicet objicitur ab Atheis atque Epicureis, religionem Chriſtianam habere doctrinas aliquot, quarum difficultates non poſſint tolli reſolutione ſatis lucida. Hic Noſter reſpondet primo hunc in modum: Cum ſupra certiſſimis argumentis probata ſit religionis Chriſtianæ veritas, nihil ineptius eſt, quam hæc antiſcripturariorum argumentatio: *Etſi religio Chriſtiana nititur argumentis clariſſimis ſolidiſſimisque, tamen debet rejici ideo, quod non omnes ejus difficultates queunt reſolvi.* Deinde docet, qui iſtam objectionem ingeminent, eos p. 144.

ipſos

ipsos multa pro certissimis habere, quæ tamen gravissimis implicentur difficultatibus. Esse enim in physicis plures veritates certissimas, quæ tamen conjunctæ sint cum difficultatibus, quas nemo resolvere possit. Ex. gr. esse ens aliquod æternum, & id existere necessario, ipsi concedunt athei: & tamen ea doctrina tot alit difficultates, ut eam perspicue concipiat nemo. Pari modo existere corpus, itemque motum corporum, certissimum habetur omnibus: ipse tamen Bælius fatetur, utrique huic veritati difficultates opponi posse insolubiles. Cæterum ne id genus hominum impune sic argumentetur, acutissime Nosler Systema doctrinæ atheorum expendit ac docet, eos ea statuere, quæ innumeris referta sint absurditatibus & contradictionibus. *Cap. II* refellitur objectio a dissidiis Theologorum petita, & ostenditur, eam sententiarum discrepantiam oriri partim a
p.212-303. temperamentorum, partim a præjudiciorum, partim ab affectuum diversitate. *Cap. III* copiosissime pariter ac lucidissime probat, antagonistas religionis Christianæ ad eam rejiciendam non tam rationibus permoveri, quam pravis suis affectibus, &, ut tranquillo animo obsequi queant cupiditatibus suis, toto pectore optare, ut falsæ sint doctrinæ Christianorum & S. Scripturæ. Quatuor igitur esse præcipuos incredulitatis eorum fontes, amorem bonorum sensualium, ambitionem, ignaviam, & prava aliorum exempla: & hinc nasci cum practicum, tum theoreticum atheismum. *Cap. IV* tractat remedia incredulitati opponenda, cumque, ut superiori capite dictum, propriæ utilitatis respectus homines a religione Christiana reddere soleat alienos, hic ostendit, religionis hujus cultores sinceros quam optime consulere suis commodis, nec in hac solum vita, sed in futura quoque statum suum reddere beatissimum; cum contra atheus homo gravissimis animi tormentis, maxime sub finem vitæ, sit expositus. Tandem *Cap. V.* eleganter ostendit, incredulos injustissime sibi arrogare titulum ingeniorum heroicorum, (*esprits forts*,) ac revera homines esse ingeniis præditos maxime imbecillibus: e contrario philosophum Christianum cum in theoria tum in praxi demonstrare, ingenium sibi esse heroicum.

PETRI

PETRI MORETTI, ROMANI CANONICI, Dissertatio de ritu ostensionis sacrarum reliquiarum.

Romæ, apud Rocchum Bernabum, 1721, 4. Pl. 20.

SAcras reliquias Romana in Ecclesia subinde solenni ritu ostendi & exhiberi populo, satis constat inter omnes. Quo de instituto cum nemo singularem confecerit librum, Autor noster in animum induxit, hanc publicare dissertationem: cujus initio docet, jam inter ethnicos olim viguisse morem res sacras ostendendi publice, idque Phœnicum, Ægyptiorum, Græcorum, ac Romanorum exemplo docte demonstrat. Cum vero exempla gentium superstitionem pro religione colentium minus honorifica videantur Ecclesiæ Romanæ, demonstrare annititur, §. 7. in ipsa Hebræorum Ecclesia ritum illum fuisse frequentatum. Producit igitur primo Mosem, qui sacras tabulas ipsius DEI digito exaratas ostendit populo. Deinde multiplicem arcæ Domini translationem lectoribus in memoriam revocat. Atque hæc duo exempla sufficere putat ad probandum, Hebræos quoque sacra sua interdum publice spectanda exhibuisse. Jam sine mora descendit ad Catholicam Ecclesiam, ac primo paucis laudat vetustam consuetudinem sanctissimum Eucharistiæ panem ostendendi expositum super altaria. Hinc venit ad sacrarum reliquiarum ostensionem publicam, expositoque hujus ritus fine, ut scilicet pietas Christianorum hoc intuitu magis incendatur, ex prisca historia docet, reliquias interdum ostendi consuevisse statis diebus, interdum eo tempore, cum alium transferebantur in locum, item cum inveniebantur primum, vel cum ab Episcopo recognoscebantur: quæ singula comprobat exemplis luculentis. Hinc eum persequitur morem, quo peregrinis & advenis jam olim ostendebantur reliquiæ. Pari modo exemplis illustrioribus probat, in prælio militibus ostendi solitas esse reliquias ad robur animis incutiendum. Redit inde ad statos dies hujus ostensionis &, quibus festis diebus reliquiæ publico conspectui fuerint expositæ, docte enarrat. Progreditur hinc ad ostensiones reliquia-

rum extraordinarias, quæ pendent e præſidum eccleſiaſticorum arbitrio. Actum loca commemorat, e quibus exhibebantur reliquiæ, excelſos montes, campos, fora, partes templorum exteriores, turres, altaria. Loca illa poſtea docet variis exornata fuiſſe modis, ſimulque notat hæreticos ornatuum ſacrorum irriſores. Agit deinceps de miniſtris harum oſtenſionum, Pontificibus, Epiſcopis, Cardinalibus, Patriarchis, Presbyteris. Laicos vero Principes non ſolere oſtendendis adhiberi reliquiis, addit, niſi poſtquam adſcripti viris eccleſiaſticis, aut ſaltim ſpeciali venia communiti fuerint a præſulibus Eccleſiæ. Sacrilegium enim haberi oſtendit, laicos, e quorum numero ne Reges quidem excludantur, manibus ſuis attingere ſacras reliquias. Ad cærimonias in his oſtenſionibus, præcipue ſolennioribus, ſervatas quod attinet, docet, legibus ſancitum eſſe, ne nudæ oſtendantur reliquiæ, hujusque interdicti cauſas aperit. Hinc de habitu differit miniſtrorum reliquias oſtendentium, ac de chirothecis, quibus eorum manus oportet indui. Pari modo cæteros ritus in oſtenſione reliquiarum uſitatos perſequitur accurate. Nec miracula prætermittit, quæ hac occaſione ſæpius patrata eſſe feruntur. Poſtremo loco e picturis, numismatibus, aliisque monumentis ritus iſtius antiquitatem breviter demonſtrat.

RUARDI ANDALA EXEGESIS ILLUſtrium locorum S. Scripturæ. Accedit Clavis Apocalyptica.

Franequeræ, apud Wibium Bleck, 1720, 4. Alph. 3 pl. 20.

CL. Autor, cujus *Exercitationes in philoſophiam primam & naturalem* A. 1709 p. 132 & *Syſtema Theologico-Phyſico-Metaphyſicum* A. 1711 p. 121 recenſuimus, nunc Exegeticas aliquot Diſſertationes, quas theologica in cathedra ſuperioribus annis defendit, cum literato orbe communicat. Iis illuſtranda ſibi & enodanda ſumſit octo loca illuſtria, de quorum
p. 1-98. ſenſu quid ſentiat, mox videbimus. *Primo* ſcilicet interpretatur verba DEI apud *Ezechielem XX, 25, 26*, hunc in ſenſum, ut per

ſta-

ſtatuta non bona capiat legem Moſis cærimonialem, oppoſitam legi amoris erga Deum & proximum. Priorem ideo dici putat *non bonam*, quia non ſit utilis ad conſequendam vitam æternam; cum contra lex poſterior vitam ſummamque felicitatem promittat obedientibus. Explicationem hanc, jam olim a pluribus Eccleſiæ Patribus comprobatam, & a Coccejo, quem *ſummum poſt Apoſtolorum ad hæc usque tempora S. Scripturæ interpretem* vocat, defenſam, itemque ab Allinga, Wayenio, aliisque propugnatam, cum impugnarint nonnulli, Noſter oſtendere conatur, eorum interpretationes eſſe contortas, vim inferre textui, minimeque verbis Spiritus S. ſatisfacere, atque adeo nullo modo admitti poſſe. Has igitur ſigillatim refellit, ac ſpeciatim *Vlakii* cujusdam, quem durius tractat, ſententiam. Ad *verſum 26* quod attinet, hoc modo eum παραφράζειν Noſtro placuit: *Ego*, inquit DEUS, *univerſum hunc populum nolui pro ſancto habere, ut ad me accederet, & dona ſua mihi offerret, ſive in propria perſona, ſive in omnibus ſuis primogenitis populum totum repræſentantibus: quin imo eum populum pro non ſancto habui, & ut impurum a me meoque altari omnibusque rebus ſacris removi; maxime quando in recenſione & numeratione primogenitorum eos rejeci, eorumque loco Levitas aſſumſi & vocavi ad ſacrum miniſterium; ut ipſos in ſtuporem agerem, ab opinione propria juſtitiæ averterem, & ut omne obdurarctur, agnoſcerentque, me ſolum eſſe Jehovam, qui ſanctificet ipſos.* Quam interpretationem primo demonſtrare conatur, deinde diſſentientes refellit, in iisque rurſus Vlakium potiſſimum eligit adverſarium & antagoniſtam. *Secundus* locus, cujus exegeſis hic exhibetur, eſt notiſſimus ille de *Schilo Geneſ. XLIX, 10.* Noſter per *Judam* capiendum cenſet non univerſum Judaicum populum, ſed tantum tribum Judæ; per שבט *ſceptrum regium*, per מחוקק *legislatorem*, id eſt, interpretes legis divinæ eccleſiaſticos. Ac vaticinium hoc impletum fuiſſe putat in Davide, cujus poſteri usque ad captivitatem Babylonicam tenuerunt ſceptrum regium, quo tempore in Zedekia, ultimo ex tribu Judæ Rege, *ſceptrum receſſit a Juda*, penitus quippe tum abolito regno Judæ. Cum vero in vaticinio iſto prædici videatur, Judam ſceptrum eſſe retenturum

p. 3.

53.

p. 99-146.

rum usque ad adventum τῦ *Schilo*, Noſter reſpondet, conjunctim hæc ſumenda eſſe, *non receſſurum eſſe ſceptrum a Juda, nec legislatorem a medio pedum ejus*, hoc ſenſu: etſi in captivitate Babylonica ſceptrum ſit receſſurum a Juda, ſemper tamen manſuros eſſe doctores inter Judæos, ad quorum pedes diſcipuli ſedeant, donec adveniat Meſſias. *Tertia* Exegeſis contemplatur æneum illum ſerpentem *Numer. XXI, 8, 9 & Joan. III, 14, 15*, iique refutantur hic, quibus in mentem venit ſtatuere, non Chriſti typum fuiſſe ſerpentem illum, ſed Diaboli, una cum Chriſto in crucem acti, victi atque triumphati. *Quarta* Exercitatio inſcripta eſt *de typo ſuſpenſi eodem die ſepeliendi, Deut. XXI, 22, 23 & Galat. III, 13.* De illius legis vero ſenſu ac ſcopo pluribus Autor diſputat, ac tandem oſtendit, ſuſpenſum in V. T. hominem fuiſſe figuram ac typum Chriſti ſuſpenſi, ſubeuntis hoc ipſo maledictionem legis, ut nos a legis maledictione liberaret & redimeret. *Quinta* Diſſertatio illuſtrandis *Eſaiæ* verbis *cap. XL, 6, 7, 8* deſtinata eſt; *ſexta* δυσνόητον illum locum expendit, qui in *epiſtola Judæ* exſtat *v. 9.* Ac Noſter quidem per *corpus Moſis* nihil aliud innui exiſtimat, quam *corpus omnium umbrarum in lege Moſis inſtitutarum.* Per *Michaelem* capit *Chriſtum*, qui, cum Satanas ſe opponeret reſtaurationi templi, reſtitutioni ſacerdotii Levitici cultusque umbratilis, & legis univerſæ Moſaicæ obſervationi, populi Judaici cauſam egerit, & poſtularit vi ſuæ ſponſionis reſtitutionem earum umbrarum, rituum & ſacerdotii, manſuri usque ad id tempus, cum umbris ſucceſſura ſit veritas, & corpori Moſis corpus Chriſti, ſacerdotioque ac ſacrificiis V. T. verum Chriſti ſacerdotium & ſacrificium, veraque expiatio peccatorum in ſanguine ſponſoris. *Sexta* Diſputatio verſatur in verbis Chriſti *Matth. V, 20*, oſtenditque, iſtis verbis Chriſtum nos edocere tantam bonorum operum, veræque & ſinceræ ſanctitatis & juſtitiæ internæ neceſſitatem, ut ſine ea ſalutem æternam conſequi nemo poſſit: atque adeo vulgatam de juſtitia imputativa interpretationem repudiat. *Septimo* loco conſiderantur verba Chriſti *Matth. XI, 21.* Hic ſimul copioſe Cl. Autor diſputat de miraculis, eoque de argumento ſtudioſis de meliore nota commendat Poireti, quem virum *ſubtiliſſimum atque eruditiſſimum*

p. 147-176. 177-206. 207-252. 253-294. 295-328. 329-388. 344-352.

nam vocat, *Cogitationes de DEO & anima*, ex eoque libro se multum ait profeciſſe in hac difficili materia, nec in ullum alium incidiſſe, qui æque animo ſuo ſatisfecerit. Hinc quærit, quomodo & ex quo fundamento Chriſtus certam hanc cognitionem de re futura ſub certa conditione, nec tamen revera futura, habuerit. Ac ſubductis rationibus ita ad ultimum ſtatuit: ſi Tyriis & Sidoniis prædicatum fuiſſet Evangelium, patrataque inter eos eſſent miracula, DEO efficaciter per id verbum & per ea miracula operante, eos & externam pœnitentiam acturos fuiſſe, & ſpeciatim electos veram & ſalutarem fidem ſincerumque DEI amorem concepturos, nec, quo minus Tyrii ac Sidonii tum fuerint converſi, aliud quicquam impedimento fuiſſe, quam quod tempus vocandi gentes nondum advenifſet. Simul oſtendere conatur Cl. Autor, dictum hoc neutiquam patrocinari ſententiæ quorundam theologorum *de ſcientia media*, quam ipſe *abſurdum figmentum* vocare non veretur. *Ultima* Diſſertatione docetur, *Zach. III, 9* ſub emblemate *lapidis* deſignari Meſſiam, de eoque totum hunc verſum interpretandum eſſe. p. 389-434.

Venimus ad alteram hujus Operis partem, quæ *Clavem* exhibet *Apocalypticam*. Conſtat ea quatuor Propoſitionibus, quarum hæc *prima* eſt: *in Apocalypſi Joannis deſcribuntur fata orbis & Eccleſiæ futura, maxime a tempore adſcenſionis Chriſti in cœlum usque ad finem mundi*. Supponit hic Cl. Autor, hanc revelationem Apoſtolo obvenifſe imperante Domitiano, quam ſententiam aliquot affirmat rationibus. *Prop. II: Fata orbis & Eccleſiæ in Apocalypſi deſcribuntur ſerie continuata, filo perpetuo, & ordine concatenato, tanquam exſtitura ſeptem Eccleſiæ N. T. periodis, ſed inæqualis durationis*. Hanc Propoſitionem demonſtrari putat *ex ſeptem epiſtolis, ſeptem* ſigillis, *ſeptem* tubiciniis, & *ſeptem* phialis. Ac ſeptem quidem epiſtolas illas paucis perluſtrat, iisque docet convenire tantummodo ſenſum propheticum de futuris N. T. temporibus. Sic & ſeptem tubiciniorum parallelismum cum ſeptem phialis oſtendit. Cæterum ſeptem N. T. periodos ita definit, ut prima ab adſcenſione Chriſti porrigatur usque ad perſecutionem Neronis, ſecunda usque ad Conſtantinum M. tertia usque ad Papam Bonifacium III, quarta usque ad Wicle-

fum, quinta usque ad reformationem Lutheri & Zwinglii, sexta usque ad oppressionem Antichristi, septima denique usque ad finem mundi. *Prop. III: Emblemata Apocalyptica explicanda sunt ex ipsa Apocalypsi, aliisque prophetiis, habita semper ratione contextus & seriei rerum, nunquam autem ad propriam hypothesin torquenda.* Hac in re solum Coccejum plerumque ait rem acu tetigisse, cæteros minus feliciter hic versatos esse ac multis modis aberrasse, e. g. Juriæum, cujus explicationes copiosius expendit. Ipse hic exhibet suam interpretationem Apo-
p. 141. calypticorum emblematum: speciatim studiose exponit emblema *bestiæ* Capite XIII & sequentibus usque ad XIX descriptæ. *Prop. IV: Fata orbis & Ecclesiæ non una & continua prophetia, sed pluribus visis, in Apocalypsi revelantur, eorumque series sæpe ab initio repetitur, tum totalis in generalibus, tum partialis in particularibus visis, ad ulteriorem præcedentium explicationem.* Hanc Propositionem dum illustrare studet atque confirmare, præcipua quædam loca Apocalypseos interpretatur. Earum interpretationum hic facienda nobis videtur mentio, ut lectores inde judicare queant, quanta spe exspectandus sit uberior in Apocalypsin Commentarius, quem Cl. Autor se emi-
12. 35. & 177. sturum spondet hoc ipso in libro. Ut igitur omittamus, quod superius censuit, *Cap. XII* ipsam nativitatem & adscensionem Christi describi; *p. 171* putat, per *duos testes Apoc. XI* non posse non intelligi *Mosen & Christum*. Quod si quis propositam hanc a Coccejo explicationem non amplexetur, eum *p. 173* judicat vel magnam inopiam judicii, vel negligentiam, vel partium studium, vel novaturiendi pruritum prodere. *Caput XX*,
187 sq. quod difficillimum sibique obscurissimum esse omnes interpretes confitentur, Noster sibi nec difficile nec obscurum videri ait. Statuit autem, Satanam non esse solutum ante tempus Reformationis, nec simul & semel, sed successive, post Reformationem solutum iri, ac tum demum plene, quando nationes congregatæ fuerint, atque Ecclesiam circumsteterint: id quod adhuc futurum esse credit. Pari modo ligationem Satanæ statuit gradatim factam esse post Constantini M. tempora. Per *millennium* negat intelligi debere omne tempus a morte Christi

usque

Digitized by Google

que ad finem mundi decurſurum, ſed annos 1260, Capite XI commemoratos. Ac millennii illius exordium incidere putat in illud tempus, quo Bonifacius III factus eſt Epiſcopus univerſalis: tum enim Satanam, jam a tempore Conſtantini M. ligari cœptum, tandem ſuam potentiam & regnum tradere coactum eſſe *Beſtiæ*. Terminari autem millennium illud putat circa tempus Reformationis, quo tempore rurſus ſenſim & per gradus ſolutum fuiſſe putat Satanam, ſed tantum per breve tempus. Plenæ vero ſolutionis tempus & complementum nondum adeſſe exiſtimat. *P. 195 ſqq.* copioſa exſtat Diſputatio de *Gog* & *Magog*, quæ eo tandem redit, ut Cl. Autor concludat, Gogum eſſe Antichriſtum ipſum, Magogum autem eſſe multitudinem ei ſubjectam, ejusque addictam cultui. *P. 201 ſqq.* negat, *Cap. XXI & XXII* de ſtatu Eccleſiæ in cœlis triumphantis agi, arbitratur autem, his capitibus deſcribi glorioſum & beatum ſtatum, quem Eccleſia ultimi temporis poſt deſtructum atque abolitum Antichriſtum in hac terra ſit habitura.

INTRODUCTIO AD LIBROS PROPHETICOS Bibliorum V. T. præcognita critica & hiſtorica ac autoritatis vindicias exponens, adornata ſtudio L. JO. GOTTLOB. CARPZOVII, S. Th. Extr. & Ling. S. Ord. Pr. P. nec non Archidiac. Thom.

Lipſiæ, apud Hæredes Lanckiſii, 1721, 4.
Alph. 3 pl. 7.

Succedit parti ſecundæ Introductionis in libros S. Codicis Cel. Carpzovii jam *tertia*, quæ eſt de libris *Propheticis*, quæque toti operi finem imponit, cui præfationem, qua ſe contra Trevoltienſium Ephemeridum ſcriptores defenderet, præmittendam cenſuit. Etſi enim illi menſe Febr. An. MDCCXIX hoc inſtitutum, dum ejus Partem primam exhibent, laude dignum pronuntiant, tamen non tantum ea, quibus Cl. Autor a communi Eccleſiæ Romano-Catholicæ ſententia recedit, ſed etiam quædam ad res geſtas & temporum rationem priſci ævi per-

pertinentia fugillare conantur. Quapropter ipſe Judaicum & Eccleſiaſticum canonem prorſus eundem eſſe, & utrumque libros Apocryphos reſpuere, Apocryphorum notionem, ſecundum quam ita dicantur, quod in κρύπτῃ ſeu arca teſtamentaria non fuerint repoſiti, id quod etiam fateatur Huetius, ſe recte habere, chronologiam Scaligeri ſibi conſtare, æram ab O. C. ad Chriſtum natum MMMM annorum, quæ tantum antiqua tempora reſpiciat, commode tolerari poſſe, illam explicationem, quæ in verbis Gen. XXXVI, 31 ellipticam phraſin requirit, non poſſe ſine eo, quod Moſes ſpiritu prophetico de Regibus Idumæis ſcripſerit, perſtare, errorem illum, quo in numero Judicum XIX anni redundent, nondum eſſe oſtenſum, non minui dignitatem Joſephi, contendentis, ſcripta poſt Artaxerxem Judaica non ejusdem eſſe pretii ac Prophetarum, eo quod dicatur Zorobabelis propaginem 1 Chron. III ultra Maccabæorum tempora produci & non longe ab ætate Chriſti abeſſe, ſiquidem ſanctus quidam vir profapiæ Zorobabelis ulteriorem generationum ſeriem θεοπνεύστως adjicere potuerit, atque iis, quæ contra ſuam pro Luthero de Eſtheræ libro non male ſentiente defenſionem protulerint, ſibi injuriam fieri, præclare docet clariſſimeque confirmat. In opere ipſo Cap. I de Prophetis generatim ita diſſerit, ut multis exponat, diſcrimen נביא, חוזה, רואה accuratum hodie ignorari, viros prophetas eſſe homines divina luce colluſtratos, res vel ſublimitate ſua abſtruſas, vel eventu adhuc futuras & naturali ſagacitate imperveſtigabiles atque incognitas ex divina revelatione percipientes, & vel per ſigna vel per verba cum aliis, quorum eas ſcire intererat, communicantes; quicquid veri vaticinii naturam habeat, Deo ſoli tribuendum, qui, quomodo ſe manifeſtare voluerit, Num. XII docuerit; præparationem ad recipiendum ſpiritum fatidicum fuiſſe ſcholas propheticas, muſicam & eceſtaſin; Bileamo inter veros prophetas utique locum concedendum, quamvis id neget Giſb. Voetius; germanosque vates in cœtu Dei, & non inter gentes extitiſſe, etſi ad has quoque miſſi fuerint. Rationem vaticinandi cum in perceptione rerum revelatarum tum in earundem cum aliis communicatione conſiſtere, illamque fuiſſe motum tranſeuntem,

Digitized by Google

tem, qui dependerit a πνευματοφορίᾳ, quæ mentem Prophetæ, discussis tenebris, illustraverit, divinæ revelationis certitudinem attulerit, vates invitos in assensum rapuerit, atque validissimo impulsu, cui restinguendo se impares senserint, egerit, unde omnino intellexerint, quæ revelarentur, etsi significationes visionum non semper assecuti fuerint, & circumstantias revelatorum ignoraverint; hanc vel aperta oratione vel symbolorum involucris factam, ita, ut vel conciones ad populum habuerint, vel earum summam in epitomen relatam valvis vel templi vel auditorii affixerint, quæ tamen etiam ab iisdem in unum volumen collecta esse, perhibet. Agit etiam de Prophetarum officio, refellitque Simonium fingentem eorum operam fuisse, præcipuas imperii res consignare, & in tabulariis reçondere, addit inde eorum attributa, quæ sint necessitas hypothetica, utilitas, & inauguratio, quam factam esse per vocationem certissime, per unctionem titubanter, per χειροθεσίαν minime, etsi id Dav. Knibbius affirmet, pronuntiandum sit. Tum notas, ex quibus veri Prophetæ a falsis discernendi fuerint, qui sint prophetiæ cum doctrina antiquorum Patrum consensus, ejusdemque, si esset de eventibus brevi extituris, impletio, aliorum Prophetarum consensus & testimonium, vitæ integritas, oraculorum pondus, miracula, quibus stipati fuerint, intrepida παῤῥησία & varia divinitatis documenta, enumerat; eos porro sibi fidem verbis נאם יהוה conciliasse, quorum abusum, a falsis Prophetis admissum, defectus superius enumeratorum characterum arguerit, & ab errore tantum in vaticinando fuisse immunes, monet; ac præter Collinum, Prophetas in numerum libere cogitantium referentem, Grotium quoque, Prophetarum oracula in N. T. veritatis non confirmandæ sed illustrandæ gratia adhiberi censentem, refellit. Accedit hinc ad eorum stylum, cujus temperamentum Spiritui S. modis omnibus tribuendum, qui tametsi apud omnes non sit æqualis, sed diversissimus, nihilominus ubique veram vaticiniorum notam ostendat, dictione & figuris congruis se commendet, quamvis interdum difficilis appareat, cujus causæ in Laconismum in exagitandis vitiis adhibitum, in nomina provinciarum, in quibus degebant, barbara, &

in dictionum, proverbiorum & ænigmatum apud Hebræos notorum usum, rejiciendæ sint. Tandem etiam, quomodo Prophetæ se deinceps exceperint, declarat, iisque, qui Prophetarum ætatem in tres temporum articulos dispescunt, quorum primus sit promissionis ante legem Mosaicam; secundus V. T. sub lege, cujus quatuor sint ætates, quarum prima in deserto, secunda in Canaan, tertia in captivitate Babylonica, quarta post solutam captivitatem; tertius N. T. sub Evangelio fuit, calculum adjicit, quibus quædam de Prophetis prioribus & posterioribus majoribusque & minoribus, tabulam chronologicam Prophetarum, nonnulla de Pseudoprophetis, & Scriptores, qui de prophetis & vaticiniis generatim commentati sunt, subjicit. Proximis capitibus Sum. Ven. Autor de Prophetarum scriptis speciatim agit, & de cujusque sede & loco, autore secundario, ratione ortus, vitæ & mortis, argumento, objecto, scopo, utilitate, autoritate divina, chronologia, partitioneque ordine differit, & ad extremum tabulam synopticam, commentarios item tum veteres tum recentiores, tum Judaicos tum christianos, exhibet. Et hæc quidem sufficere possint ad hanc introductionem aliis commendandam. Sed par est, ut per singula capita eamus, & quædam notatu digna in illis allata huc transferamus, ut intelligi possit, quam accurate omnia sint explanata ibi & discussa. Itaque Cap. II Cl. Autor se ad *Jesaiam* confert, eumque in Masorethicis primum inter omnes Prophetas obtinere locum, in Talmudicis vero codicibus post Jeremiam & Ezechielem comparere annotat; eundem patre Propheta satum, aut regio sanguine ortum, vocationem primam visione, quæ Cap. VI habetur, ut ita ante quinque capita, prout Sanctius sentit, ponendum sit, accepisse, & serra cedrina dissectum esse, negat; cumque in definiendo annorum ambitu, quibus Prophetam egerit, vehementer inter se scriptores dissentiant, rationibus subductis, eum quinquaginta octo annos in munere prophetico consumpsisse, quibus si addantur triginta anni, quos antea vixerit, vitam ad annum octogesimum octavum perduxisse existimat. *Jeremiæ* nomen Cap. III ex ירמיה יה *projicit Deus* coaluisse, patre sacerdote inferioris ordi-

Digitized by Google

ordinis natum, minime Mosi, ut Abarbanel contendat, parem, nec proprium a Spiritu S. intentum Messiæ typum, nec cœlibem fuisse, nec quo genere mortis obierit, nec ubi locorum ejus corpus sit sepultum, conflare, minime vero a compilatore quodam, sed ab ipso vaticinia ejus collecta esse; Baruchum, etsi Viris Θεοπνεύστοις non sit accensendus, Θεοπνεύστως tamen scripsisse, ut alii Phrophetarum amanuenses, qui mediata Dei in scribendo directione interveniente vivorum Θεοπνέστων dictamine & inspectione gavisi fuerint, & Deo manu & atramento scribendo ministraverint, ut non sint cum librariis & typographis, qui jam inde ab Apostolis usque in hunc diem Biblia Ecclesiis procurarint, ut Voetius senserit, comparandi, & ordinem vaticiniorum capitumque, qui temporum rationi successionique Regum Judaicorum minime respondeat, ab ipso profectum esse, tradit; eundem etiam a rusticitatis stylo, quem ei quidam objecerint, vindicat, seque Spinosæ contra divinitatem veritatemque ejus vaticiniorum disputanti opponit; atque tandem ea, quæ in hoc Propheta habentur, cum historia profana confert. Cum ejusdem sint *Threni*, Cap. IV illos a Spiritu S. profectos esse, & non in fovea, sed vel Ramæ vel potius Mizpæ concinnatos, nec cum lamentationibus, in memoriam Josiæ scriptis, prorsus convenire, post urbis vero excidium in Judæorum superstitum & in summa calamitate viventium usum conscriptos esse, contendit. *Ezechielem* Cap. V ab Hebræo יחזק אלוהים *prævalebit Deus* appellatum, & trigesimo ætatis anno muneri prophetico admotum esse, cujus sepulchrum minime adhuc supersit, & cujus liber, in duas partes divisus, ab eo sit scriptus, & dignitate autoritateque divina polleat, adversantibus Judæis & Spinoza, clarissime docet. Quin *Danielis* liber, Cap. VI, a Judæis inter Hagiographa ideo sit relatus, quod admodum perspicua de Messiæ adventu morteque oracula contineat, verique nominis Propheta fuerit, quamvis munere prophetandi docendique publice non sit functus, non dubitat, eumque non eunuchum sed cubicularium suorumque vaticiniorum esse Scriptorem, quæ minime quidam temporibus Antiochi Epiphanis, ut Porphyrius somniet, sed ipse protulerit, consignaveritque, & quidem ea ratione,

one, uti hodie extent, ita ut priora ſeptem capita e Chaldæorum annalibus non ſint petita, quod tamen ſibi perſuaſerit Spinoza, multis declarat. Accedit deinceps ad Prophetas minores, ſiſtitque Cap. VII *Hoſeam*, cujus nomen non *Salva* ſed *Servatorem* in impropria ſecundariaque ſignificatione, ut Prophetis Deique ſervis conveniat, notet, eum ineundo cum fornicatrice matrimonium, quod non in viſione ſed revera factum ſit, Meſſiæ e gentibus pium ſibi cœtum colligentis typum geſſiſſe, negat, qui potius repræſentaverit Dominum, ſicuti uxor fornicaria regnum Iſraelis Deo deſponſatum, idololatria vero contaminatum, & quemadmodum, quot annos in hac vita exacte egerit, ita quoque qua occaſione quodlibet vaticinium protulerit, ignorari concedit, qua tamen de re Herm. von der Hardt diſſertationes cum fructu conſuli poſſint, ex quibus tabulam quoque chronologicam ad calculum ſuum revocatam exhibet. *Joel* ipſi Cap. VIII eſt ab inuſitato יאל quod in Hiphil יואיל *voluit*, cui res fuerit cum Judæis, quorum ſacerdotes ad pœnitentiam hortetur, cujusque ætas & vaticinia in tempora Uſiæ, ab *Hoſea* & Amoſo illuſtrata, cadant. *Amoſum* Cap. IX indicare *oneratum*, eumque non opera ſervorum, ſed proprio ſtudio rem pecuariam exercuiſſe, atque בנוקדים a LXX *ἐν νακκαρείμ* verſum, variis lectionibus anſam dediſſe, notat; cum neget, ſe eſſe Prophetam Cap. VII, 14, id de eo, qualis jam ſit, & qui a primis annis talis extiterit, intelligendum cenſet, eidem hoc ſcriptum, quod ei denegat Hobbeſius, vindicat, ſtylum ejus purum planumque eſſe, & figuris picturisque ornatum, quem in eo idiota Deus produxerit, atque terræ motum, cujus Cap. I fit mentio, proprie ſumendum eſſe, ſignumque temporis indicare, contendit. Pergit Cap. X ad *Obadiam*, & ut eum ob ſolum nomen typum Meſſiæ habendum eſſe inficiatur, ita eum de Idumæis proprio ſenſu vaticinatum eſſe, & ad ejus comma 8 Paulum 1 Cor. I, 19 reſpicere, & Achaſi tempore vixiſſe, cum argumentum prophetiæ ejus ex hiſtoria 2 Chron. XXVII, 6-17 deſumptum eſſe claris pateat indiciis, confirmat. Dum de *Jona* Cap. XI diſſerit, paradoxam de ejus fuga projectique in mare & a ceto abſorpti poſt triduum reſtitutione Herm. von der Hardt

Hardt ſententiam commentatione duplici divulgatam & in medium affert, & paucis refellit, res ab eo geſtas in gentilium fabulis repræſentari concedit, minime autem eum inter ſanctos, qui tempore reſurrectionis Chriſti e ſepulchris prodierint, revixiſſe, aut duos fuiſſe Jonæ nomine celebres, ut idem von der Hardt ſentiat, nec Jonæ tantum vaticiniorum fragmenta extare, ut Spinoza ſomniet, eſſe eidem locum inter Prophetas, etſi ſcriptum ejus hiſtoriam exhibeat, quia in ea præcipui vaticinii myſterium lateat, unde etiam ejus ſcopus ſit & hiſtoricus & typicus, ætatem ejus ad Jeroboami II initia & Patris Joaſi extrema, renitente fruſtra Scaligero, ſpectare, accurate declarat. In exponenda Cap. XII tum *Michæ*, tum Moraſchitæ notione variare Scriptores notat, & in illa Hillero, cui Micha eſt, *attenuationi erit*, in hac illis, qui eum a patre ita appellatum volunt, adhæret, & quæ de ejus ſepulchro corporeque ſub Theodoſio ſeniore invento antiquitus circumlata fuerunt, commemorat. Tranſit Cap. XIII ad *Nahumum*, qui Elkoſchita a patria dicatur, vaticiniumque de Ninivitis, quod illi, tametſi inter eos non vixerit, tamen acceperint, ediderit, & quod ad Achaſi imperii initia pertineat. Cap. XIV ad *Habacucum*, quem leonem vigilem, cujus Jeſ. XXI, 8 mentio, fuiſſe, & multa alia inprimis librum juſtorum ſcripſiſſe, ut quidam commenti ſint, negat, tempora vero Manaſſis extrema attigiſſe, recte tradi, oſtendit; & Cap. XV ad *Zephaniam*, qui in exprobrandis Judaicæ gentis vitiis cum Jeremia paria fecerit, poſt repurgationem ſacrorum a Joſia factam ſe vatem ſtiterit, atque ideo cum Hobbeſio antiquiſſimus Prophetarum minime ſit habendus. Sequuntur tandem ultimi tres Prophetæ, qui reductis ab exilio Judæis vixerint, quorum primus Cap. XVI *Haggæus*, Babylone natus etiam ſecundum Judæos in numero Prophetarum habendus, cum donum Propheticum ſecundo demum templo perfecte conſummato ceſſaverit, cujus per manum, uti etiam per os, Deus ſua vaticinia promulgaverit, quod de quibusdam pſalmis falſo tradatur, & cujus ætas in ea tempora, quibus Darius Hyſtaſpis floruit, inciderit. Secundus autem Cap. XVII *Zacharias*, cujus ſacerdotalis dignitas in dubio verſetur, & cujus perſonam Chriſtus minime in

animo habuerit, cum Zachariæ inter templum & altare interfecti meminerit, qui potius is, de quo 2 Chron. XXIV, 3 legendum, cujusque ſtylus viſionibus abſtruſis congruus ſit, & inclinatam Hebrææ linguæ ætatem redoleat, adeoque difficiles explicationes ſecum ferat. Tertius tandem Cap. XVIII ſit *Malachias*, cujus nomen, quod legatum Dei exprimit, non appellativum ſed proprium, quiq; prophetarum extremus & ejusdem cum Nehemia ſit ætatis. Coronidis loco accedunt paralipomena, quibus continentur ea, quæ hinc inde inſerenda cenſuit Cl. Autor, inprimisque ejus programma, quod cum munus docendi extra ordinem theologiam adiret, conſcripſit, & quo Tollandum, ea, quæ Moſes de gente Judaica tradit, convellere auſum, refutavit.

L. CÆCILII FIRMIANI LACTANTII SYMPOſium, quod vero ſuo auctori reddidit, ope codicum MSS. repurgavit, ſuisque & Caſtalionis, Barthii, Beſſelii, aliorumque notis illuſtravit CHRISTOPH. AUG. HEUMANNUS.

Hanoveræ, apud Nic. Fœrſterum, 1722, 8. Plag. 21½.

VAlde adhuc neglecta jacuere centum illa ænigmata, quæ *Sympoſii Poetæ* nomine inſcripta literatis haud ſunt incognita, ac inſtar leviſſimi epimetri annecti conſueverunt *Phædri Fabulis*. Nunc vero majus iis conciliavit pretium, ac plurimorum curioſos oculos illuc convertit Cl. Heumannus, dum demonſtratum ivit, horum ænigmatum autorem eſſe celebratiſſimum illum veteris ævi ſcriptorem, *Ciceronis Chriſtiani* nomine condecoratum, Lactantium. Meminit enim Hieronymus *Sympoſii* cujusdam a Lactantio ſcripti, quem libri titulum Heumannus contendit errore ridiculo transmutatum fuſſe in nomen autoris. Id ut perſvadeat lectoribus ſuis, in *Præfatione* (quæ nonaginta propemodum paginas implet,) complura producit argumenta, quæ §. X hoc modo conjungit in unum: *Si Lactantius ſcripſit Sympoſium, ac præter Lactantium nemo quis-*

quam

quam ſcriptorum eccleſiaſticorum; ſique is in adoleſcentia ſuum ſcripſit Sympoſium, qua ætate hoc noſtrum ſcriptum eſſe nemo dubitat; ſi porro Sympoſio huic præfixum in antiquis codicibus eſt nomen Cœlii Firmiani; *ſi præterea noſtrum Sympoſium nec ſtylum habet Lactantio indignum, nec vel ætas vel aliud quicquam obſtat, quo minus id Lactantium habere poſſit autorem; ſequitur profecto, meam conjecturam eſſe adeo veriſimilem, ut jure meritoque Sympoſio noſtro præfigatur nomen Lactantii.* Addit, ſe pluribus niti argumentis ad vindicandum hunc librum Lactantio, quam Baluzius habuerit, cum probaret, Lactantium eſſe Autorem libri *de mortibus perſecutorum.* Nominat hinc tres viros clariſſimos, qui ſuæ ſententiæ promti ſubſcripſerint, ſimul tamen tres producens alios, qui ipſi haud aſſentiunt. Horum argumentis excuſſis digreſſionem inſerit de patria & nomine Lactantii, docens, eum in Africa, & quidem Siccæ, natum eſſe, ac nomina *Firmiani* & *Lactantii* eſſe nomina illo ævo pluribus uſurpata, adeoque errare cum illos, qui a Firmo, agri Piceni oppido, *Firmianum*, tum eos, qui a lacteo flumine eloquentiæ *Lactantium* eum appellatum fuiſſe exiſtiment. Exiſto diverticulo in viam regreſſus, poſtquam eos adduxit, qui ante inventam artem typographicam fecerunt libelli hujus mentionem, oſtendit, primum omnium Joach. Perionium, Profeſſorem Pariſienſem, ejus editorem fuiſſe. Hinc cæteras editiones ſtudioſe recenſet, itemque verſiones, honorifica addens de hoc libro complurium judicia. Differit deinceps de annotationibus ad hoc Sympoſium Joſephi Caſtalionis, item de Caſp. Barthii notis in ipſius *Adverſariorum* Opere diſperſis. Tum refert, MSS. annotationes Frid. Beſſelii ad eundem hunc libellum in manus ſuas incidiſſe: ac de triumvirorum iſtorum notis ſuum exponit judicium. Jam quid ipſe operam dederit Editor, ſcire cupiens lectores, ſe ait primo *criticum* agere, hoc eſt, elutis mendis ſuam verbis integritatem ſinceritatemque reſtituiſſe; deinde ſe *interpretis* fungi officio, non ſolum, quæ vera mens cujusque ſit ænigmatis, oſtendentem, ſed etiam verum verborum ſenſum inveſtigantem, & quid acuminis iis ſubſit, manifeſtantem. Emendatio ut felicius ſuccederet, adjutum ſe profitetur a

quin-

quinque MSS. codicibus, quorum tres ex Anglia accepit, duos e Lugdunensi Batavorum bibliotheca. Cætera, quæ in Præfatione occurrunt, ne justo longiores simus, omittimus, & ad ipsum Symposium accedimus. Constat id ex Prologo & centum ænigmatibus tristichis, quibus Cl. Editor notas affudit uberrimas, inter quas plurimæ iis gratæ videntur futuræ, qui interiora linguæ Latinæ cognoscere gestiunt. Sic *p. 9 sq.* de voce *delirare*; *p. 14* de *instar*; *p. 94* de *quandoque*, id est, *aliquando*; *p. 103* de *aptus*, participio prisci verbi *apere*; *p. 128* de propria notione vocis *sapientia*, accurate disputat. Ac talium plenæ sunt annotationes Heumannianæ. Ad criticas notas quod attinet, singularem industriam ab Editore fuisse adhibitam, ex singulis apparet paginis. Singulis enim ænigmatibus subjecit *variantes lectiones*, ac partim earum ductu, partim proprio usus ingenio quamplurima loca emendavit. Ænigmate LVI, cui inscriptum erat *Caliga*, describi *linum* ostendit. Cumque obscura præ cæteris esset mens ænigmatis nonagesimi quarti, provocatas a se publice eruditorum plurium sententias exhibet, ipse eam eligens, quam protulerat omnium minime doctus, discipulus quippe Gottingensis Gymnasii, quem cæteris feliciorem fuisse conjectorem & interpretem arbitratur. Finito Symposio separatim exhibentur p. 168 sqq. annotationes Castalionis, Barthii, Besselii, Theodori Hasæi, & Jo. Matthiæ Gesneri, qui duo posteriores rogatu Editoris accuratius perlustrarunt hoc Symposium, suasque ad id annotationes cum ipso communicare haud gravati sunt. Ultimo loco *p. 211 sqq.* duæ sequuntur Appendices, quarum prior exhibet dissertatiunculam contra Cl. Nic. Nurrium, librum *de mortibus persecutorum* Lactantio abjudicantem; posterior sub titulo *Symbolæ criticæ ad Lactantium* amplius quinquaginta loca in operibus Lactantii emendat. Unam harum emendationum specimnis loco hic afferre libet. Scilicet *cap. 26* libri *de mort. persec.* hæc leguntur vulgo: *Cum statuisset censibus institutis orbem terræ devorare, ad hanc usque prosiluit insaniam, ut ab hac CAPTIVITATE ne populum quidem Romanum fieri vellet immunem.* Hic manifestissimum esse putat, pro *captivitate* rescribendum esse *capitatione*, quæ quid sit, ex ipso docet Lactantio, e Salviano, e Franc. Balduino, Zieglero, Dufresnio, Conringio, & Vicecomite.

FRI-

FRIDERICI HOFFMANNI, MEDICINÆ rationalis ſyſtematicæ Tomus II, quo philoſophia corporis humani morboſi traditur, & vera pathologiæ fundamenta, nec non præſervatio ab omnis generis morbis, clare exponuntur.

Halæ Magdeb. ex officina Rengeriana, 1722, 4. Alphab. 2 plag. 18.

ALter hic eſt Tomus medicinæ rationalis ſyſtematicæ, quam Vir fama & meritis Illuſtris in lucem emiſit, eoque, quid morbos humano corpori mortemque inferat, perſpicua maxime ratione demonſtrat: tum vero etiam modum illas noxas a corpore avertendi genuinum exponit. Voluit autem, ut in præfatione admonet, in hunc librum illa conjicere, quæ rationalis pathologiæ & praxeos medicæ fundamentum complectuntur: ſpecialem autem pathologiam cum praxi clinica, quæ ordine ſequetur, conjungere. In demonſtrandis morborum primis principiis, & quomodo illi pullulent ac generentur, primario ad firmas & ſtatutas motuum leges digitum intendit, pariterque monſtrat, qui motus naturam conſervent & a morbis liberent, quive illos inferre & naturam vel labefactare vel deſtruere poſſint. Quantum ingeſtorum aut excernendorum vitio ac defectu corpori noceatur: tum vero etiam quid res inſalubres, venena ac validiora medicamenta ad exitium corpori parandum valeant, dilucide exponitur. Morborum fomites & mineras in inteſtinorum canali potiſſimum ex variis confluentibus ſuccis per diuturnam moram concipi, ibique domicilium fixum ponere, clariſſime oſtenditur. Acutas paſſiones & motus in morbis, ut ſunt febres, ſpaſmi, dolores, anxietates, convulſiones motricium partium eſſe affectus: chronicarum vero ægritudinum cauſas ex ſanguinis tardiori motu, qui plethoram & cacochymiam producit, originem ducere demonſtratur.

Ut vero pulcherrimi operis pleniorem conſpectum fiſtamus, primo quidem totam illius œconomiam ordine exhibebimus, deinde ſpecimen aliquod, præbendi guſtus cauſa, apponemus.

mus. Prolegomena, tribus capitibus distincta, de veræ pathologiæ medicæ naturâ, definitione ac fundamentis, de hypothesium in arte medica damno, deque veritatibus pathologiæ fundamentalibus ex physiologia repetendis differunt. Ipsum deinde opus tribus absolvitur partibus, quarum prima sex capitibus omnem doctrinam de mortis natura & causis, de morborum & symptomatum natura, de motuum microcosmicorum legibus & effectibus in producendis morbis & symptomatibus, de morborum & motuum morbosorum causis, de morbificarum causarum sede & operatione, deque morborum, ratione causarum, differente indole atque effectu, includit. Secunda pars, undecim capitibus distincta, differit de rerum insalubrium & nocentium natura & viribus, speciatim de affectibus animi: de venenis eorumque natura, viribus & modo agendi: de venenis humani corporis: de iis, quæ in aere continentur, & epidemiorum morborum causæ fiunt: de medicamentis veneni vim habentibus: de virulenta mercurialium noxa, ceu gravium malorum causa: de soporiferis: de ceteris medicamentis virulentam naturam referentibus: de rebus venenatis in aere interque esculenta & potulenta reperiundis: de frigido potu vitæ & sanitati hominum inimicissimo, de rebus non venenatis sed instar veneni in corpus humanum agentibus. Tertiæ partis novem capita de corporum imbecillitate morbis potissimum obnoxia: de morborum origine ex copia & vitio ingestorum: de alimentis intemperatis, ingentique acidorum noxa: de noxa potus spirituosi vel nimis pauci: de excretionum defectu, præcipuo morborum fundamento: de perniciali earum rerum, quæ excretiones cohibent, indole atque effectu: de morborum maxime epidemiorum origine ex aeris vitio & transpiratione impedita: de morborum generatione ex nimia sanguinis abundantia & humorum impuritate, & de genuinis corpora a morbis præservandi præsidiis, exponunt.

Speciminis loco partis II capitis IX breviorem summam subjicimus. Agit vero hoc de rebus venenatis in aere, interque esculenta & potulenta reperiundis. Aerem variis effluviis & exhalationibus imbui posse breviter monetur. Inter virulentas &

infensas exhalationes primo loco referuntur illæ ex carbonibus ligneis, qui sensuum oppressionem & torporem, profundum soporem, mentis alienationem, graves cephalalgias, animi deliquia, aphoniam, summam artuum impotentiam viriumque languorem efficiunt. Qui eo fumo enectorum corpora secuerunt, vasa meningum sanguine nimium distenta, infarcta & inflammata deprehenderunt. Inest itaque huic vapori præter vim suffocativam, omni fumo concentrato communem, principium aliquod narcoticum sive stupefactivum magnæ activitatis, cujus effectus vehementior est, si vel ab intenso frigore, vel in conclavi minus spacioso coarctatur. Similis fere malitiæ est vapor, quem spargunt parietes tectorio calcis novo recenter obducti, utpote qui febres, anginam lethalem, sternutatorium morbum, per multos annos contumacem & efferum, concitasse fuit observatus. Siquidem subtilissimæ, acris & corrosivæ indolis est & nervosis arteriæ asperæ aliisque capitis partibus se insinuando spasticas strictiuras & commotiones ceteraque symptomata accersit. Gravis & teter candelæ sebaceæ exstinctæ fœtor multos in graves cephalalgias, vertiginem, oculorum ruborem conjecit, fœminis hystericas passiones excitavit, fœtumque, quem utero gerebant, exstinxit: immo visi sunt epileptici facti & vita ob hunc fœtorem privati. Metalli fossoribus sæpe plus nocent elychniorum fumi, quam metallici vapores, quos terra emittit. Inter esculenta lolium temulentum & secale nigrum corniculare epidemicos sæpe morbos producunt. Fungi etiam comesti sæpe vomitus, præcordiorum oppressionem, ventris tormina, cardialgias & diarrhœas, animi deliquia, frigidum sudorem, dysenterias, singultum & tremores inducunt, ob acrimoniam subtilem caustícam, quæ in recentibus & crudis magna est; exsiccatione, elixatione, aceti & pinguium adjectione autem curatur vel penitus aufertur. Animalium ægrotantium & ex morbo mortuorum carnes in cibum appositæ, sæpe incredibilem afferunt noxam: quia putredo, tanquam malum sui multiplicativum illis pastorum visceribus infertur. Etiam piscium mortuorum esus, præsertim mytulorum, multis valde nocuit, immo integras familias funesto damno multavit. Brassica cri-

ſpa rore vermiculoſo obſeſſa & cum hoc comeſta dyſenterias haud raro excitavit. Veriſimile eſt hoc malum, quod Germani *Mehlthau* vocant, denominationem hanc accepiſſe ab eo, quod vermiculi illi æquant acaros caſeorum, quos vocamus *Mülben* vel *Müllen*, ut adeo *Müllenthau* in *Mehlthau* transmutatum ſit. Habent, ut omnia inſecta, ſal quoddam cauſticum: quare oportet, antequam braſſica in cibum paretur, illam probe lauare & infecta folia abjicere. Ex potulentis veneni naturam maxime habent aquæ ſtagnantes, putridæ & verminoſæ: immo exempla proſtant, etiam cereviſias ex talibus coctas ſtrages totis urbibus intuliſſe.

Hæc ſufficient ad cognoſcendum non ſolum, quantum pulcherrimarum rerum hic exſpectandum ſit, verum etiam ad intelligendum, quo ordine & quam plana methodo ſingula proponantur. Nullum eſt dubium, quin omnes boni nobiſcum meritiſſimo Viro vitam & otium apprecaturi ſint, ut, quæ ſuperſunt ad integrum medicinæ corpus abſolvendum, propediem, ut ſpes eſt, lucem publicam aſcipiant.

RECUEIL DE PLUSIEURS PIECES DE Phyſique &c.

hoc eſt,

COLLECTIO VARIORUM FRAGMENTORUM Phyſicorum, in quibus potiſſimum oſtenditur inſufficientia ſyſtematis Newtoni & quæ inter continetur Diſſertatio de peſte & remediis contra eam; Autore NICOLAO HARTSOEKER.

Ultrajecti, apud viduam G. Brœdelet & filios, 1722, 12. Plag. 15.

INter hæc fragmenta Phyſica primo loco occurrit epiſtola ad Cel. *Clericum* a Cl. Autore ſcripta, in qua loca quædam Philoſophiæ *Newtonianæ* notantur occaſione libri cujusdam a *Cheynæo* conſcripti, quem recenſuerat *Clericus* Tomo tertio Bibliothecæ antiquæ & modernæ. Impugnat Cl. Autor argumentum

mentum *Lucretii* pro ſtabiliendo vacuo diſſeminato, ſumtum a diverſa corporum ſpecifica gravitate, quod cum *Newtono* renovavit *Cheynæus*: non tamen reſpondet ad exceptionem, quam contra objectionem protulit *Keillius* in Actis 1710 p. 13 & ſeqq. Impugnat porro mutuam corporum attractionem, tanquam qualitatem occultam Scholaſticorum & ex qua motuum cœleſtium ratio minime reddi poſſit. Inde ſequi arbitratur, quod exiguo temporis ſpatio tandem in Solem cadere debeant planetæ primarii, & ſecundarii in ſuos primarios. Impugnat univerſalem gravitatem, ob quam *Cheynæus* argutatur, gravitatem ab actione fluidi cujusdam ſubtilis pendere non poſſe. Cum itaque hoc aſſertum precarium ſit, ægre omnino ſert *Clericum* aſſerere, quod *Cheynæus* detexerit, non dari cauſam gravitatis mechanicam. Impugnat argumenta *Cheynæi* contra mundi æternitatem & pro providentia divina allata, tanquam minus firma, licet rem ipſam concedat: nec in eo male collocat operam. Præſtat enim veritates arduas, quarum magnum in religione momentum eſt, prorſus non probare, quam argumentis infirmis incruſtare. Plura non addimus, cum integra epiſtola dudum typis deſcripta proſtet in ſecunda parte Tomi octavi Bibliothecæ antiquæ & modernæ p. 303, etſi Autor conqueratur ibi multa a *Clerico* fuiſſe omiſſa, multa etiam ſphalmata irrepſiſſe. Cum *Clericus* ad hanc epiſtolam quædam repoſuiſſet; Autor eadem ſecundo loco collectioni ſuæ inſeruit, & nonnulla tertio loco circa ea monita ſubjunxit, in quibus omnes ingenii ac induſtriæ nervos ſeſe intendiſſe arbitratur, ut Syſtematis *Newtoniani* inſufficientiam in aprico poneret, quaſi ex cauſis motuum cœleſtium a *Newtono* aſſignatis iidem minime conſequi poſſint. Omnia huc redeunt, quod admiſſo impetu, quo planeta motu rectilineo fertur, & vi attractiva Solis, qua a motu rectilineo conſtanter retrahitur, ex ipſius mente ſequatur, planetam per lineam ſpiralem Soli continuo appropinquare, tandemque perpendiculariter in eum cadere debere. Sumit nimirum quantitatem impetus vi attractiva Solis continuo minui debere. Cum vero *Clericus* poſt *Newtonianos* repetiiſſet, conjecturas & hypotheſes in Phyſicis nullius eſſe utilitatis; contrarium oſtenſurus ſuam

de peſte & aliis morbis contagioſis conjecturam, quod ex inſectis inviſibilibus externum corporis habitum vitiantibus ortum trahant, exempli loco producit. Addit alias, quæ apud ipſum videantur.

Succedunt quarto loco Animadverſiones in diſſertationem phyſicam, qua *Dortous de Meyran* præmium meruit ab Academia Scientiarum & Artium Regia Burdegalenſi propoſitum rationem veriſimillimam variationum altitudinis Mercurii in barometro reddituro. Theoriam ſuam fundat in hoc principio, quod corpus in motu conſtitutum minus gravitet in ſubjectum planum pro ratione celeritatis, qua movetur: quod veritati contrarium cenſet *Hartſækerus*, qui adeo non conſentit, eum inde infertur, ventos, tempeſtates ac quosvis atmoſphæræ motus ingentes ob eam rationem diminuere actionem ponderis atmoſphærici in Mercurium barometri. Integram diſſertationem ſub examen revocat & tantum non omnem penitus condemnat. His quinto loco ſubjungit Animadverſiones in ejusdem Autoris diſſertationem de formatione glaciei, & ſexto loco alias in alteram de cauſa luminis phoſphororum & noctilucarum, quarum utramque præmio ſtatuto dignam judicaverat Academia laudata. Utramque denuo a capite usque ad calcem examinat, & quæ reprehenſionem mereantur, libere indicat. Priorem multa continere aliena, quæ argumentum, quod evolvi debebat, potius implicant & obſcurant, nec in eam quadrare encomia, quibus ab Academicis in præfatione ornatur. Utramque ſuperſtrui principiis partim a veritate alienis, partim precariis. In hunc e. g. cenſum refert, quod calor & motus, frigus & motus bonis phyſicis ſint termini ſynonimici, quod radii luminis ſint lineæ rectæ, compoſitæ ex moleculis materiæ ſubtilis, quod in zonis frigidis Sol minus calefaciat quam in temperatis & torrida, quia in iſtis a majori aeris quantitate radii ex parte intercipiuntur &c. Et ſane mirandum eſt, Autorem diſſertationum ſubinde in trivialibus ceſpitaſſe. Monet *Hartſækerus*, ſi ceteræ diſſertationes, quarum Autores præmia ab Academia ſtatuta meruere, ad ipſum perveniſſent, ſe quoque ſuas in easdem ſtricturas

Digitized by Google

ſuras editurum fuiſſe. Quod vero hac vice differre coactus fuit, haudquaquam ablatum cenſeri debet.

Ceterum has animadverſiones excipiunt aliæ in diſſertationem phyſicam, a Cl. *Müllero* apud nos de generatione animalium ventilatam. Vocaverat is in dubium animalcula ſpermatica, ab *Hartſœkero* in Conjecturis phyſicis aſſerta: ſed Noſter ad autopſiam provocat, nec male, cum nemo eadem in dubium vocet, qui microſcopio conveniente ſemen animalium contemplatur. Statuit autem ab intelligentia quadam eadem fabricari, quod cancris chelas renaſci expertus fuerit. Sed vix Philoſopho digna ſunt, quæ de anima fingit. Colophonis loco deſcribit phænomenon extraordinarium, quod anno præterito 1720 initio menſis Maji obſervavit. Scilicet in averſa parte foliorum peponis, quæ ærugineum contraxiſſe videbantur colorem, per microſcopium detexit ingentem millepedarum (Galli *cloportes* vocant) numerum, mox terram vaſis rimatus, cui commiſſa erat planta, omnem innumeris iſtiusmodi animalculis junioribus plenam deprehendit, ut nonniſi poſt triduum magna aquæ ebullientis copia continuo affuſa eadem exterminari potuerint. Hanc obſervationem favere arbitratur hypotheſi de anima mundi univerſali per integrum planetarium Syſtema diffuſa, quæ corpora organica ex materia apta fingat. Quod vero intelligentia iſta mundana non producat novas plantarum ac animantium ſpecies, id quidem tribuendum eſſe viribus ipſius limitatis.

Rouillé de Meſſay, Conſiliarius in ſuprema Curia Pariſienſi, certam pecuniæ vim legavit Academiæ Regiæ Scientiarum, ut ex ejus reditibus annuis quotannis præmia conſtituerent iis, qui optimas dederint ſolutiones duorum problematum a laudata Academia propoſitorum, quorum alterum Aſtronomiam phyſicam, alterum navigationem tangit. Cum igitur A. 1720 proponeretur problema de principio & natura motus, itemque de cauſa communicationis motus; ſequenti autem alterum de legibus motus, ſecundum quas corpus perfecte durum movet alterum ejusdem naturæ, ſive id jam in motu conſtituatur, ſive in quiete, ſive in vacuo moveatur, ſive in pleno: *Hartſœkerus*

quo-

quoque tentavit vires suas. Etsi autem non satisfecerit Academiæ Regiæ, nec adeo præmium tulerit; utriusque tamen problematis solutionem, quam ejus judicio submisit, nunc quoque aliorum virorum doctorum judicio submittit. Principium motus præter Deum ipsi sunt spiritus creati, qui corporibus impertiuntur certam quandam vim internam & activam. Finitis dissertationibus, in quibus de utroque problemate tractatur, ulterius declarat rationem physicam, quam alicubi in superioribus dederat, cur aqua nunc magis, nunc minus aere impræguatur. Sequitur alia dissertatio de passionibus animæ. Amorem proprium seu philautiam omnium passionum animi esse causam contendit, atque inde concludit, passiones nobis datas esse ad nostri conservationem, ac proprie loquendo nonnisi duas dari, amorem scilicet ac odium. Ultimo denique loco comparet dissertatio de peste & contra eam remediis. Causam pestis esse innumera insecta invisibilia, quæ, ubi mordent, venenum letale in venis nostris relinquunt, magna probabilitate sibi, sed forsan non aliis, concludere videtur ex remediis, quibus pro avertenda peste utimur, e.gr. quod a territorio nostro arcemus homines ac merces ex locis infectis adventantes, atque inde rationem eorum reddit, quæ circa pestis propagationem & remedia contra eandem annotata sunt. Silentio præterimus, quæ controversiam tangunt de phosphoro mercuriali cum Viro insigni *Ioanne Bernoullio* agitatam, neque enim ea animi moderatione in ejus de phosphoro mercuriali dissertationem calamum stringit, qua fieri par erat, etsi se excusset, quod lacessitus par pari referat: qua de re judicent, quibus utriusque scripta inter se conferre voluptè fuerit.

DE MOTU, SIVE DE MOTUS PRINCIPIO & natura, & de causa communicationis Motuum; Auctore G. B.

Londini, impensis Jacobi Tonson, 1721, 4.
Plag. $3\frac{1}{2}$.

DIssertatio hæc dubio procul conscripta est occasione præmii ab Academia Regia Scientiarum ei statuti, qui detecturus sit

ſit cauſam motus & communicationis motus. Terminos abſtractos in doctrina motuum receptos, quales ſunt ſollicitatio gravitatis, conatus, vis, attractio, multum confuſionis peperiſſe arbitratur. Corpus nihil in ſe continere, quod motus principium ſeu cauſa efficiens eſſe queat. Potentiam movendi ineſſe rebus cogitantibus, propria unumquemque edoceri experientia. Animam enim pro lubitu ciere & ſiſtere membrorum motus, atque adeo haud inepte dici poſſe principium motus, ſuffragiis hominum omni ævo doctiſſimorum ſuccenturiantibus. Unde tandem Deum eſſe cauſam motus concludit, nec hanc diſquiſitionem ad Phyſicam, verum ad Metaphyſicam pertinere pronunciat. Ideam motus tenuiſſimam & ſubtiliſſimam intellectus aciem eludere: eum conſiderandum eſſe tanquam aliquid ſenſibile vel ſaltem imaginabile, diſtinguendumque eſſe inter hypotheſes mathematicas & naturas rerum. Cauſam communicationis motus eſſe eandem mentem, quæ agitat & continet univerſam hancce molem corpoream: in philoſophia tamen phyſica cauſas & ſolutiones phænomenorum a principiis mechanicis petendas eſſe. Quodſi rem curatius expendas, Autor hujus diſſertationis imaginationi ac ſenſibus nimium indulgens de natura & cauſa communicationis motus nihil detexit, ſed omnia in dubio reliquit: unde non mirum, quod præmium non meruerit.

GEOMETRIA ORGANICA, SIVE DEſcriptio linearum Curvarum univerſalis, Autore COLINO MAC LAURIN, Matheſeos in Collegio Novo Abredonenſi Profeſſore & Reg. Societ. Soc.

Londini, impenſis Guil. & Joh. Innys, 1720, 4. Plag. 19 Tabb. æn. 12.

ILluſtris *Newtonus*, Geometra ſummus, in Tractatu de lineis tertii ordinis ſeu curvis ſecundi generis, quas vulgo vocant, §. 32 methodum exhibuit generalem deſcribendi lineas tertii ordinis, quam etiam ad lineas quasdam ordinum altiorum extendit. Hujus veſtigiis inſiſtens Cl. Autor, Geometra egregius,

in methodum universalissimam incidit, qua curvæ cujuscunque ordinis superioris motu continuo datorum angulorum secundum lineas rectas, aut etiam secundum curvas cujuscunque inferioris ordinis generantur. Hanc itaque linearum geometricarum aut, si mavis, algebraicarum descriptionem organicam universalem expositurus præsentem Tractatum condidit, quem in tres partes distinguit. Prima illarum methodum universalem proponit lineas omnium ordinum describendi sola datorum angulorum & rectarum ope. Nimirum sectione prima describit curvas primi generis seu lineas ordinis secundi concursu crurum duorum angulorum circa duo puncta in plano quovis data tanquam polos motorum; quam genesin more veterum demonstravit *Newtonus* lemmate 21 lib. 1 Principiorum & analysi ab Autoris analysi diversa illustravit in Arithmetica universali. Quoniam vero formula analytica, quam eruit, ad omnem curvam primi generis spectat, ideo speciem curvæ & asymptotos, si quas habet, determinare docet: monet etiam, quando loco curvæ describatur recta. Subjungit modum describendi sectionem conicam per data quævis quinque puncta, itemque per quatuor quævis, si ejus species detur. *Newtonus* curvas secundi generis seu lineas, quas vocat, tertii ordinis enumeravit sub finem editionis primæ Opticæ: quam enumerationem Analysi *Newtonianæ* A. 1711 editæ & in Actis A. 1712 p. 74 & seqq. commendatæ subjunxit *Jonesius*. Enimvero non demonstraverat, præter curvas a se enumeratas alias secundi generis non dari. Noster itaque sectione secunda eodem, quo ante, modo generalem tradit genesin istarum curvarum & ex ea æquationem generalem ad easdem derivat, mox etiam asymptotos & crura infinita determinat, æquationes curvarum istarum ad aliquam quatuor *Newtonianarum* reducit & inde curvæ speciem detegit. Hæc adeo sectio instar Commentarii censeri debet in elegantem *Newtoni* de lineis tertii ordinis Tractatum. Sed Noster in his minime subsistit, in sectione tertia ad lineas quarti ordinis seu curvas tertii generis progressus, quas eadem prorsus ratione pertractat, cumque in sectione præcedente de linearum tertii ordinis descriptione egisset, quæ punctum duplex habent, in præsente una earum descriptionem expedit quæ puncto duplici destituuntur. Immo

secti-

ſectione quarta ultra genus curvarum tertium progreditur & generalia demonſtrat theoremata de deſcriptione linearum ordinis cujuscunque rectarum & angulorum datorum ope, quamvis ingenue fateatur, ea ad curvas omnes deſcribendas minime ſufficere. Atque ea fuit ratio, cur in parte ſecunda diverſam a priori explicuerit methodum lineas omnium ordinum altiorum deſcribendi ope linearum ordinis cujuscunque inferioris: qualem methodum, etſi diverſam ab illa, pro parabolis & hyperbolis infinitis aliisque nonnullis curvis dedit Cl. *Wolffius* in Actis A. 1717 p. 109 & ſeqq. Explanat autem ſectione prima organicam curvarum deſcriptionem *Newtonianam*: ubi lineas tertii ordinis deſcribere docet motu angulorum duorum circa polos fixos & cruribus duobus in ſectione conica per alterutrum polum transeunte ſe conſtanter ſecantibus; lineas vero quarti ordinis, ceteris manentibus ut ante, ſed ſectione conica per neutrum polorum transeunte. Subſtituit deinde pro ſectione conica lineam quamcunque ordinis n, ut obtineat lineam ordinis 2 n. In omni autem caſu curvam deſcribit concurſu ceterorum crurum extra curvam directricem facto. Sectione ſecunda curvas inveſtigat, quæ ex aliis quibuscunque angulorum datorum motu deſcribi poſſunt. Ita e. gr. dum angulus unus circa polum fixum movetur & alter ſuo vertice decurrit per rectam poſitione datam, ita ut crus unum perpetuo tranſeat per punctum datum, concurſu duorum crurum facto in linea ordinis n, concurſu ceterorum crurum deſcribit lineam ordinis 3 n. Methodus, quam hic proponit, non modo ad curvas algebraicas ſed etiam ad tranſcendentes extenditur, quas vulgo cum Noſtro mechanicas appellant. Sectione tertia deſcribit curvarum ſeries infinitas ope tangentium unius datæ. E. gr. Ex dato in plano curvæ cujuscunque puncto demittit normales ad tangentes, & concurſu illarum cum his puncta alterius curvæ determinat. Demonſtrat autem, curvam hac ratione deſcriptam eſſe epicycloidem, ſi curva data fuerit circulus, atque ad lineas quarti ordinis pertinere. Hac data occaſione de epicycloidibus quibusvis, quæ curvarum revolutione ſuper ſe ipſas tanquam baſes generantur, univerſaliter tractat. Sed nec his contentus multarum adhuc aliarum curvarum deſcriptiones

ex suppositis aliis sive algebracis, sive transcendentibus comminiscitur. Transit sectione quarta ad motum corporum curvas datas in mediis quibuscunque describentium: ubi etiam ipsorum mediorum resistentiam ac densitatem investigare docet. Determinat primum vim centripetam curvarum in medio non resistente, quas tangentium ope describere docuit, unde multa per modum Corollariorum deducit. Deinde idem tentat in medio resistente. Utitur in hisce theoremate *Bernoulliano* in Commentariis Academiæ Regiæ Scientiarum publicato; sed ne videatur aliquid a Germano didicisse, a quo tamen discere laudi ducitur, more aliorum Anglorum monet, se theorema generale, quo resistentia & densitas medii ex data curva & vi centripeta facile investigantur, ante aliquot annos inveniisse, priusquam Tractatus celeberrimi *Bernoulli* in Commentariis Academiæ Parisiensis de eadem materia evulgati ad manus perveniissent. Tandem sectione quinta de curvarum algebraicarum descriptione per data puncta tractat. Præmittit lemma, quod linea ordinis n occurrere possit lineæ secundi ordinis in punctis duntaxat 2 n & lineæ tertii ordinis in punctis tantum 3n. Docet deinde ducere lineam ordinis n per data puncta 2n + 1, in quorum aliquo oportet arcus curvæ n - 1 concurrere; item lineam ordinis 2n per puncta, quot sufficiunt ad determinandam lineam ordinis n & tria alia, quæ singula nodi sunt arcuum curvæ n se mutuo decussantium; nec non lineam ordinis 2 n per puncta data 2 n + 4, quorum tria sunt nodi arcuum curvæ n in iisdem punctis concurrentium & quartum similis nodus arcuum n - 1. Plura non addit, cum curvarum per puncta quævis proposita constructiones, quas adhuc assequi potuit, non sint satis generales. Cæterum doctissimus Autor præclarum hoc Geometriæ opus dedicavit illustri *Newtono*, cujus in Geometriam & philosophiam naturalem merita in dedicatione optimo jure extollit.

A SECRET COLLECTION OF THE AFFAIRS of Spain, during the Negotiations between the Courts of England and Madrit from 1667 to 1678 &c.

i. e.

i. e.

ARCANA COLLECTIO RERUM IN HISPANIA tempore negotiationis inter aulam Anglicam & Madritensem ab A. 1667 usque ad A. 1678 a Legatis, Com. DE SANDWICH, Com. DE SUNDERLAND & WILH. GODOLPHINO gestarum.

Londini, apud Jo. Wilford & T. Jauncy, 1720, 8 maj. Alph. 1 pl. 4.

PRodiit jam A. 1702 Londini liber non inelegans, cui titulus: *Original Letters of Sir RICHARD FANSHAW during his Embassies in Spain and Portugal*, in 8, unde quæ inter Anglos Hispanosque inde ab A. 1663 ad 1665 tractata sunt, cognosci non sine voluptate possunt. Non absimilis huic videtur præsens collectio epistolarum ab illustribus Anglorum legatis e Hispania missarum; nisi quod responsiones, qualis illic frequentes immiscentur, hic prorsus sunt prætermissæ. Lectu tamen non indignæ sunt, cum varia contineant singularia, olim magnam partem arcano charactere expressa, sed feliciter in hac collectione detecta & explicata. Ut pauca inde delibemus, non exiguum sub initium Anglorum studium apparet in conciliandis p. 18. 20. Hispanos inter & Lusitanos induciis, quæ tandem, cum Hispani nullo pacto adduci possent, ut *Regis* Portugalliæ titulum admitterent, inter *coronam* Portugalliæ & coronam Catholicam A. 1667 in annos 45 coaluere. Eodem anno præter omnem Hispanorum exspectationem grave in Brabantia bellum movebant 23. Galli: etsi enim mater Regis Galliæ morti vicina de illius consiliis nonnihil prædixerat Legato Hispanico, nondum tamen tam prope abesse periculum sibi persuaserant Hispani, & frustra hi, bello jam orto, ad Pacis Pyreneæ Art. XIX provocabant, quo, 28. si quid posthac litis inter utramque gentem obveniat, via juris non facti dirimendum erat. Interim ut causam suam scriptis tuerentur, Franciſco Ramos Mansano, viro disertissimo & juris peritissimo, qui literas Regi puero instillabat, libri a Gallis pro jure in Brabantiam editi confutandi provinciam dederunt. 30. De

130. Gremonvillio, Gallico in aula Cæsarea legato, ut falso persuaserit nonnullis, quasi Lobkovitium Principem A. 1671 in partes Gallorum pertraxerit, quæque inter utrumque in ludis scenicis orta fuerit altercatio, quæ eo processit, ut hic illum publice fede sua depelleret, diserte narratur. Sed magis relatu digna sunt, quæ

242-251. de Johannis ab Austria in aula fatis memorantur. Cum Rex absoluto A. 1675 d. 6 Nov. ætatis anno decimo quarto Regni habenas capessere statuisset, inductus clam consiliis Gubernatricis suæ, Marchionis de Los Velez, prudentissimæ fœminæ, tum & confessionarii Petri Alvarefii, de Montenegro & præceptoris supra laudati Mansani, ignorante quidem Matre Regia, Johannem ab Austria, jam pridem honoris specie ab aula dimotum, coram se comparere jubet eodem die h. IX: at accedentem ductarus ad Reginam, tantum abfuit, ut in conspectum admitti impetraret, ut potius ab ea, lacrymas etiam miscente, mandatum sibi extorqueri pateretur, ut eodem die faceſſeret Madrito, & ad obeundum Vicarii generalis Hispanicarum per Italiam provinciarum, cui jam antea destinatus erat, munus discederet, quanquam exinde, cum nec id quidem satis tutum visum esset, Granatam potius Capitanei generalis titulo missus est. Paruit Dux mandatis, & jam coorto sex mille civium Principem colentium concursu, via insueta, ne tumultuandi materiam præberet, se subduxit; ex quo factum, ut quæ Ferdinando Valenzuelæ, cujus præcipua erat in aula, præsertim apud Reginam (cui summis Regni muneribus divenditis ingentes opes comparaverat) autoritas, intentabantur, in consilii autores, facile a Rege proditos, Montenegrum & Mansanum, aula quippe ejectos, reciderent. Enimvero Valenzuela e tenui sorte ad rerum summam evectus, & inter Grandes Marchionis

269. de Villa Sierra nomine receptus, mox universæ nobilitatis odium incurrit, eoque paulatim res deducta, ut Johannes ab Austria sub

272 sq. auspicium anni 1676 cum comitatu 6000 peditum & 2000 equitum Madritum peteret, simulque plurima pars nobilium publico scripto postularet, 1 Reginam a Rege divelli, 2 Marchionem in jus vocari, & 3 Johannem ad clavum Regni admoveri. Proinde Rex, audita procerum sententia, inscia Matre, Madrito discedere, non sine metu majoris tumultus, decrevit, eoque die 14 Jan. postquam, ne Regina suboleret, h. IX, ut sueverat, cubitum

Digitized by Google

tum iviſſet, circa h. XI iterum ſurgens & in propinquum oppidum *Retiro* digreſſus, annuit poſtulatis, Johannem, cujus hic virtutes magnopere deprædicantur, aulæ præficit, Reginamque Matrem Toletum diſcedere, ſe ne quidem ſalutato, jubet; quam quidem nemo optimatum ſequi auſus eſt, ne Johannes ſiniſtri quippiam ſuſpicari poſſet; multum enim is metuebat, ne Rex, qui ſubinde, quot paſſibus Toletum Madrito diſtet? quotve horis iter illuc abſolvi poſſet? ſciſcitabat, Matri reconciliaretur. Ceterum obſervatur, Johannem, principio Anglis faventiſſimum, mox alieniorem factum, quod Carolus II Rex Angliæ ipſum in literis *Celſitudinis* compellatione, quo eum honore olim exul mactaverat, dignatus non eſſet, etſi eo rem palliarent Legati, quod apud Regem quondam exulem ſtylus curiæ exulaverit, & nec ipſi Duci Aurelianenſi id honoris a Regibus Angliæ tribuatur. Quæ his epiſtolis interſeruntur obſervationes, ut Sandwichii de eo, quantum interſit Angliæ cum Hiſpanis alere commercia, & Godolphini, utrum proficua Anglis ſint lanæ Hiſpanicæ monopolia, nec ne? diſquirentis, malumus Lectorem ex ipſo fonte cognoſcere. p. 287. 291. 289. 296. 321. 93. 106.

MEMOIRS AND REFLECTIONS UPON THE Reign of K. Charles the I and K. Charles the II.

i. e.

RICHARDI BULSTRODII COMMENTARII & Animadverſiones in Regimen Regum Caroli I & II.

Londini, apud Nathanael Miſt, 1721, 8 maj. Alph. 1 plag. 7.

SI hiſtoricis fides, nimio Scepticiſmi ſtudio hodie impugnata, non plane deneganda eſt, illis ſane merito tribuenda videtur, qui & eo ævo vixerunt, cujus memoriam conſervare ſunt conati, & rebus geſtis ipſi interfuerunt. Hos inter nomen quidem meretur Richardus Bulſtrodius, Vir & bello & pace clarus, cujus vitam moresque dudum deſcripſit filius Whitlock Bulſtrodius, editis 1715 in 8 Parentis Opuſculis; Commentarios autem hoſce, res ab A. 1640 ad 1685 geſtas complexos, debemus alteri ex filiis, Richardo, Lutetiæ Pariſiorum degenti, qui eosdem

Miſtio

Miſtio prima nunc vice typis exſcribendos liberaliter conceſſit. Continentur in iis nonnulla haud aliunde nota, verum præterquam quod Autor ſubinde indulget longioribus animadverſionibus, omnem culpam in Miniſtros rejicit, hosque ſolos fuiſſe puniendos exiſtimat, jura Regia, Senatum Regni deprimendo, nimium evehit, cumque, uti ſubinde fatetur, Catholicorum partibus acceſſerit, conjurationes contra Carolum II, Proteſtantibus a Catholicis imputatas, pro veris venditat, ut adeo cum grano ſalis accipienda videantur, quæ Autor in his Commentariis tradit. Sed ne nihil ſpeciminis loco afferamus, de Carolo I refert, cauſam ejus perditam fuiſſe dolo Henrici Vanii proditoris, qui cum ſex tantum ſubſidia a Parliamento poſtulare juſſus eſſet, ficto errore duodecim petiit, quare adeo exacerbati ſunt omnium animi, ut ſubſidia ad unum omnia negarent. In pugna prope Edgehill ideo infeliciter pugnatum eſt, quod Equitatus Regius hoſtes fugitivos avide nimis inſecutus, pedites hoſtis ludibrio objiciſſet. Pax tamen facili negotio conciliari potuiſſet, niſi plures ex turbis inteſtinis majorem utilitatem ſemet capturos ſperaſſent. Clades prope Naſebium præcipiti Ruperti Palatini ardori, & quæ poſtea a Regiis infauſto ſucceſſu geſta, Porteri potiſſimum bibacitati tribuuntur. Poſteaquam Carolus II in Scotiam perveniſſet, exercitus ipſius ad internecionem fere cæſus eſt, quod Scoti Cromwellium, viribus ſuis jam prope diffiſum, obnitentibus Ducibus, ſed ſuaſu Cleri Presbyteriani, qui prælia Domini portendebat, adorti eſſent. Memorabile imprimis colloquium, quod Autor redux e Belgio Hiſpanico, ubi per complures annos Anglorum commoda curavit, cum Rege Carolo II habuit A. 1684. Poſtquam enim multa de Flandris exquirendo, eos omnium, quos exul adierit, populorum præſtantiſſimos maximeque ſinceros prædicaſſet, ſe nunc tandem addebat itinerum pertæſum, nunquam poſthac extra Angliam proficiſci conſtituiſſe, vereri autem vehementer, ne Fratri Jacobo, olim ſibi ſucceſſuro, relicta denique Anglia, iterum emigrandum ſit, nullam certe ſperandi cauſam ſibi ſupereſſe, ut Regno, quod optet quidem, fruatur tranquillo: quæ quam vere prædixerit Rex ſagaciſſimus, eventus docuit.

p. 6. 8. 394. ſq. 395. ſq. 14. 82. 91. 126. 137. 147. ſq. 189. 424.

ACTA
ERUDITORUM,
publicata Lipſiæ
Calendis Julii Anno MDCCXXII.

ΠΕΡΙ ΚΑΘΗΚΟΝΤΩΝ ΒΙΒΛΟΣ.
hoc eſt,
LIBER DE OFFICIIS, CONSCRIPTUS A Piiſſimo, Celſiſſimo atque Sapientiſſimo Principe ac Duce totius Ungro-Valachiæ Dn. Dn. JOANNE NICOLAO ALEXANDRI MAUROCORDATO Voivoda, editione hac ſecunda Latine converſus.

Lipſiæ, ex officina Thomæ Fritſchii, 1722, 4.
Alph. 1 pl. 3 cum icone Celſ. Autoris.

ETſi jam dictum ſit ſatis de hoc opere, cum primam ejus editionem in Actis 1720 M. Sept. p. 385 ſeq. commendaremus, nequaquam tamen ſilentio prætermittendam putavimus hanc alteram, non typorum modo elegantia, verum & Viri Cl. *Stephani Bergleri* verſione, quæ nunc acceſſit, Latina, comta & ad prototypum accurate expreſſa, apprime commendabilem. Cum vero perluſtrando iterum libro laudatiſſimo facile ſuperſedeamus, utemur tamen hac occaſione, ut, quæ de Autore Celſiſſimo ejusque Patre ac ſingulari utriusque erga literas amore e Vallachia nobis nuntiata ſunt, cum Lectore benevolo communicemus. Parens Sereniſſimi Principis fuit ALEXANDER MAUROCORDATUS, e nobiliſſima ſtirpe de *Scarlati*, Vir magnæ in Græcia quin & Italia exiſtimationis, Magnus Logotheta ſive Cancellarius M. Eccleſiæ, ſupremus Portæ Ottomannicæ Interpres & ſecretiorum Conſiliarius, bis Legatus, Extraordinarius Viennam, & cum plena poteſtate ad

Digitized by Google

tractatus pacis Carolovicensis missus, quo in congressu moderatoris simul partes sustinere visus est. Intimæ Philosophiæ tam veteris quam recentioris arcana rimatus, varia reliquit scripta, in quibus typis impressa sunt: 1 *Pneumaticum instrumentum circulandi sanguinis*, Latine, libellus rarissimus, quamvis sæpius editus in Italia, Belgio, Germania; 2 *Historia sacra*, Græce, Bukuresti 1716, cui præmissa est Oratio funebris in obitum Autoris a Jacobo, Viro erudito, quo in formandis Filiorum studiis usus fuerat, composita. Nondum vero prostant, etsi luce publica dignissima, opera: 1 Rhetorica, 2 Politica præcepta, 3 Oratio ad Germanos pro pace, 4 Philosophica Hypomnemata, 5 Historia Romana, tomis tribus, 6 Epistolæ, in quibus saluberrima præcepta ad Jacobum de Filiorum institutione aliaque lectu dignissima continentur. Neque vero tantum de Filiis accurate instituendis sollicitus fuit, verum ut Græcæ juventuti, quæ Constantinopoli floret, prospiceret, ibidem Phrontisterium, seu Scholam, non modico sumtu fundavit. Reliquit is duos filios, NICOLAUM nostrum, & JOHANNEM, quorum ille Generalis & primarii Interpretis munere vivo etiamnum Patre per duodecim fere annos functus est. Postea bis Princeps Moldaviæ, inde & Vallachiæ constitutus, orto inter Imperatorem R. & Portam Ottomannicam bello, quorundam nobilium proditione circumventus & a Cæsareis præter spem Bukuresto abreptus Cibiniumque in Transylvaniam atque inde Carolinam deductus, sed & pace reddita liberatus atque in pristinam dignitatem restitutus est, quam per ejus absentiam sustinuerat frater ejus JOHANNES, mox quidem a facta pace morbo epidemico exstinctus. Quanta illius in ea calamitate constantia fuerit, testantur Literæ, quas vidimus ad Demetrium Julianum M. Logothetam Ecclesiæ Orient. ad Jacobum Manam Argivum, olim Præceptorem, Georgium, Scholæ Bukurestensis Rectorem, Sponsonam, Archivarium Magnæ Ecclesiæ, aliosque scriptæ. Atq; ita otium nactus in solitudine hunc ipsum librum, quem nunc iterum fistimus, composuit, aliaque inde meditatus est, in quibus sunt epistolæ Phalarideæ, ad Phalaridis modum compositæ, sed sanioribus Philosophiæ præceptis refertæ; Enchiridion item, quo

quo ſententiæ octingentæ concinnæ & ad modum ac genium hujus ſeculi accommodatæ continentur; liber ſub titulo φιλοθέε παρεγορ ad morem Romanenſium compoſitus, hactenus anecdotus, ſed Ill. *Bignonio* transmiſſus a Marchione de *Bonac*, Regis Galliæ ad Aulam Turcicam Legato, & demum Bibliothecæ Regiæ illatus, in quo & ingenium & variam eruditionem, ſermonisque elegantiam, & variarum nationum characteres eleganter expreſſos, merito deprædicavit in epiſtola ad Legatum Ill. Bignonius; Animadverſiones Politicæ ad vitam Thaletis & Solonis, deque moribus, characteribus & animi affectionibus, quæ cuncta ut eum erudito orbe propediem communicentur, etiam atque etiam optamus.

A COLLECTION OF THE PRINCIPAL Liturgies &c.

i. e.

COLLECTIO PRÆCIPUARUM LITURgiarum Eccleſiæ Chriſtianæ, in celebratione S. Euchariſtiæ uſitatarum, inprimis veterum, videlicet Clementinæ, qualis extat in Conſtit. Apoſtolicis, Liturgiarum S. Jacobi, S. Marci, S. Chryſoſtomi, S. Baſilii &c. a diverſis Autoribus Anglice verſarum. Accedit diſſertatio de illarum utilitate, & autoritate, in qua ſimul diverſæ illarum corruptiones & interpretationes notantur;

Autore D. THOMA BRETT.

Londini, ſumtibus Richardi King, 1720, 8.
Alph. 1 plag. 16.

COllectioni huic Liturgiarum occaſionem dedit Controverſia, paucis abhinc annis apud Anglos excitata, de ritibus quibusdam Euchariſticis, ſpeciatim de aqua vino admiſcenda, de Symbolis Euchariſticis Deo Patri offerendis, de invocatione Spiritus S. ut ſuper illa deſcendat, & de oratione pro fidelibus defunctis. Hos enim ritus a primitiva Eccleſia Chriſtiana traditos, ad ſacram cœnam rite celebrandam neceſſa-

ceſſarios, & propterea in hodierna liturgia Eccleſiæ Anglicanæ perperam omiſſos, atque in uſum revocandos eſſe, contendit Autor libri anno 1717 editi: *Reaſons for reſtoring ſome Prayers and directions, as they ſtand in the Communion-ſervice of the firſt Engliſh reformed Liturgy* &c. qui ab Eccleſiæ Anglicanæ defenſoribus in libris: *No Reaſon for Reſtoring &c. No ſufficient Reaſon for Alteration &c. No juſt Grounds &c. No Neceſſity to alter the Common-Prayer &c.* refutatus, ſententiam ſuam defendere perrexit in his: *A Defence of the Reaſons &c. The Vindication of the Defence; The Neceſſity of an Alteration;* & *Poſtſcript to the neceſſary Uſe of Tradition* &c.

Eidem igitur ſententiæ patrocinaturus Collector noſter, qui in præfatione Doctiſſimum *D. Brettium*, ſubjunctæ diſſertationis Autorem, ut a ſe diverſum, laudat, antiquiſſimas quasque formulas liturgicas, in quibus quatuor illi ritus occurrunt, Anglice verſas, conjunctim edidit. Sunt autem illæ: I Liturgia Clementina, ex Conſtit. Apoſtolicarum libro VIII cap. XII. II Liturgia S Jacobi, ſive Hieroſolymitana, ex Bibliothecæ Patrum Paris. 1624 editæ Tomo II. III Liturgia S. Marci, ſive Alexandrina ex Renaudotii Collectione liturgiarum Orientalium. IV Liturgia S. Johannis Chryſoſtomi, ſive CPtana, ex Goari Euchologio. V Liturgia S. Baſilii per Patriarchatum Alexandrinum uſitata, ex collectione Liturg. Renaudotii. VI Liturgia Eccleſiæ Æthiopicæ, ex eadem collect. Renaudotii. VII Liturgia Neſtorii, hodieque Neſtorianis in Orientalibus quibusdam regionibus uſitata, ex eadem Renaudotii collectione. VIII Liturgia Severi, in confinio Sec. V & VI Patriarchæ Antiocheni, & Monophyſitæ ex eadem collectione Renaudotii. IX Fragmenta quædam Miſſalis Gothici, ſive Gothico-Gallicani, in Eccleſiis Hiſpanicis & Gallicis, Gothorum regno quondam ſubjectis, uſitata, & ex Bibliotheca Reginæ Sueciæ a Jo. Mabillonio in lib. III de Liturgia Gallicana primum edita. X Fragmenta quædam antiqua Miſſalis Gothici, in Eccleſiis Gallicis & Britannicis, antequam Gothi provincias Imperii Romani invaderent, uſurpati, & in nonnullis Galliæ ac Britanniæ locis, etiam poſt invaſionem barbarorum, retenta, quod idem Mabillonius in

in lib. cit. primum edidit. XI Fragmenta quædam Missalis Mozarabum, in Africa & Hispania, sub Mauris quondam ab A. C. 714 usque ad A. 1080 usitati, & ab eodem Mabillonio l. c. ed. XII Missale Romanum, Romæ 1647 editum. Has liturgias antiquas sequuntur duæ recentiores, antiquis conformes, videlicet: XIII Ratio consecrandi & administrandi S. Eucharistiam, secundum liturgiam Regis Eduardi VI priorem, sive librum communium precum (*Book of Common-Prayer*) Londini 1549 ed, & XIV Formula communionis (*Communion office*) partim ex primitivis Liturgiis, partim ex primo, post emendatam religionem, libro Communium precum Anglicano desumta, & Londini 1718 ed. Denique adduntur XV Justini Martyris narratio de ratione celebrandæ Eucharistiæ quinquaginta circiter annis post mortem S. Johannis Apostoli scripta, ex illius Apologia priori, & XVI Cyrilli Hierosolymitani Catechesis Mystagogica quinta. Scilicet ut ex antecedentibus liturgiis *universalitatem*, ita ex his duobus potissimum testimoniis *antiquitatem* quatuor illorum, quos dixi, rituum probare studet.

In singulas istas Liturgias subjuncta D. Bretti Dissertatio cujusdam velut Commentarii vicem præstat. Causam, cur in scriptis ante-Nicænis tam rara de modo celebratæ Eucharistiæ mentio occurrat, μυσηριοκρυψίαν fuisse affirmat, qua veteres Christiani, licet ad lectionem Scripturæ S. pariter ac auditionem reliquorum omnium fidei Christianæ capitum, quoscunque, sive Catechumenos sive paganos, admitterent, solam doctrinam de Sacramentis, ac præcipue de S. Eucharistia, non initiatos celabant, ne videlicet mysterium hoc, in tota religione Christiana maximum, quo corpus & sanguinem Christi se percipere credebant, profanorum contemtui exponerent. Si enim de S. Eucharistia non aliam habuissent notionem, quam quod memoriam Christi renovet, quod sit symbolum amoris & juris fœderalis, eam tam sollicite celandam non judicassent. Et propter hanc μυσηριοκρυψίαν, a Christo, ut arbitratur, Matth. VII, 6, & XIII, 10, 11 præscriptam, ipsos Apostolos & Evangelistas modum celebrandæ Eucharistiæ in libris sacris N. T. reticuisse, sibi persuadet. Interea tamen formam consecrandæ Eucharistiæ p. 3.

Apostolicam, si non qua singula verba, tamen qua rem ipsam, & qua singulas partes essentiales, in Liturgiis hic a se editis fu-
p. 24. pereſſe non dubitat, præcipue in Clementina illa, Constitutionibus Apostolicis inserta, quam ut omnium antiquissimam, & ut normam ceteras omnes liturgias dijudicandi, commendat. Itaque in hac explicanda & vindicanda prolixissimus est, & præ-
25. cipue ad novissimas Renaudotii objectiones, quod Liturgia hæc Clementina nunquam in ulla Ecclesia usu recepta fuerit, & præterea interpolata sit, respondet. Prius non quidem negat Autor noster, eamque privato tantum consilio, sed communi tamen veteris ecclesiæ traditioni convenienter, ante concilium Nicænum compilatam esse largitur. At hoc ipsum ejus autoritatem augere potius, quam imminuere ait, cum tali ratione interpolationes illas & mutationes, quibus liturgiæ publicæ in diversis Ecclesiis obnoxiæ fuerunt, effugerit, atque adeo veterem & Apostolicam traditionem purissime conservarit. Quod vero interpolata non sit, si unam fortasse rubricam de flabello, splendido vestitu Sacerdotis, & signo crucis, exceperis, per singulas ejus partes, cum consentientibus Scripturæ S. & Patrum antæ Nicænorum testimoniis comparatas, probare satagit. Speciatim
55 sqq. 1) Preces eucharisticas, quibus, post missam catechumenorum, & post suffragium Ecclesiæ, Deo pro creatione, redemtione aliisque beneficiis in Scriptura S. commendatis, gratiæ aguntur, verbis institutionis, exemplo ipsius Christi εὐχαριστήσαντος, Matth. XXVI, 27, in primitiva ecclesia præmissas fuisse, vel ex Justini Mart. narratione probat. Has igitur preces, in Clementina pariter ac aliis liturgiis occurrentes, in missali Romano, & hujus exemplo etiam in liturgiis Ecclesiarum Protestantium perperam omitti infert. Ceterum verba institutionis: hoc est corpus meum &c. ad formam quidem Sacramenti pertinere, concedit; sed, quod hæc iis absolvatur, contra rubricam missalis Romani, & contra communem Romanensium opinionem inde deductam, a nonnullis etiam Protestantibus retentam, negat, propterea maxime quod verba illa tantum ad discipulos Christi communicantes directa sint, Christus autem in consecratione Eucharistiæ etiam Deo gratias egerit. Præterea

terea *mixturam calicis euchariſtici*, cujus in recitatione verborum inſtitutionis liturgia Clementina meminit, omnibus antiquis Eccleſiis, Occidentalibus æque ac Orientalibus, ſola forſan Armenica excepta, uſitatam fuiſſe oſtendit. p. 86.

Porro II *Oblationem Symbolorum*, quæ in Clementina pariter ac aliis liturgiis hic editis cum Oratione euchariſtica connectitur, neceſſariam, imo ipſam S. Euchariſtiam ſacrificium proprie ſic dictum eſſe, argumentis ex Hickeſii Sacerdotio Chriſtiano aſſerto *(Chriſtian Prieſthood aſſerted)* & Johnſonii Sacrificio incruento *(Unbloody Sacrifice)* quos in tota hac Diſſertatione tanquam duces & autores ſequitur, repetitis, probare conatur. In quo docti hi Viri a communi Proteſtantium, ac præcipue civium ſuorum, Cudworthi & D. Patricii, doctrina diſcedere videntur, quorum ille in *A Diſcourſe concerning the true notion of the Lords Supper*, hic in Menſa myſtica, euchariſtiam non θυσίαν, ſed epulum ἐκ τῆς θυσίας, ſive, ut Tertulliano vocatur, *participationem ſacrificii* eſſe, data opera demonſtrarunt. Quid quod diſerte eccleſiam Anglicanam, propter oblationem illam omiſſam, magni & *eſſentialis defectus* accuſant. 103. 104.

Similiter III *Invocationem Spiritus S.* ut deſcendat ſuper elementa euchariſtica, panemque efficiat corpus, & calicem ſanguinem Chriſti, in liturgiis hic editis poſt verba inſtitutionis & oblationem elementorum obviam, male in canone Romano pariter ac in liturgiis Proteſtantium omitti exiſtimat: cum immutatio illa, propter quam panis corpus Chriſti, & vinum ſanguis Chriſti fieri dicitur, ſine omnipotenti virtute & operatione Spiritus S. evenire non poſſit, quorſum trahit præcipue illud Joh. VI, 63. Itaque novæ illi euchariſticæ conſecrationis formulæ, antiquis liturgiis conformatæ, quæ ſub titulo *Communion-Office* Londini 1718 prodiit, & in hac collectione n. XV recuſa eſt, orationem pro deſcenſu Spiritus S. ex ipſa liturgia Clementina, ſuo conſilio, inſertam eſſe profitetur. 122.

Cumque Autor libri, *No Reaſon for reſtoring*, eam, velut transſubſtantiationi faventem, notaſſet, propterea, quod mutationem quandam ſupernaturalem elementorum innuat: talem

Digitized by Google

lem mutationem Noſter ſe omnino agnoſcere reſpondet. Negat quidem *tranſubſtantiationem Papalem*, ſeculo IX demum excogitatam, qua ſubſtantia panis & vini in nihilum redacta, & in corpus ac ſanguinem Chriſti converſa, illorum accidentia tantum remanere dicuntur; negat *unionem Lutheranam*, panis & vini cum corpore & ſanguine Chriſti, ex hujus ubiquitate deductam; (ubi quidem noſſe debebat, eos, qui cum D. Luthero Auguſtanam Confeſſionem ſuam faciunt, unionem ſacramentalem, & præſentiam corporis & ſanguinis Chriſti in S. euchariſtia non ex omnipræſentia Chriſti, nedum ex ubiquitate, qualem adverſarii iis affingunt, ſed ex verbis Chriſti: *hoc eſt corpus meum* &c. deducere, ſiquidem illa tantum, quod poſſit, hæc etiam, quod velit Chriſtus carnem ſuam, modo licet incomprehenſibili, tamen ſalutari, nobis comedendam dare, demonſtrant,) negat denique, *cum Calvini aſſeclis* ſe conſentire, quod corpus & ſanguis Chriſti, cœlo nunc concluſa, fide tantum communicantium percipiantur: ſed ſe credere affirmat, quod elementa rite conſecrata ſint omnino corpus Chriſti ſacramentale, & ſanguis Chriſti ſacramentalis, h. e. in virtute & efficacia, ſicut caro & ſanguis Chriſti deſcribuntur Joh. VI, 53, 54. Itaque Spiritus Sancti deſcenſum in oratione liturgica exorandum cenſet, non tantum ut ſymbola euchariſtica ad uſum ſacrum deſtinet, ſed etiam ut virtutem vivam nutriendi corpus & animam noſtram ad vitam æternam iis infundat.

p. 169.

186. Devocationem illam Spiritus S. in liturgia Clementina, ſequitur IV *Deprecatio pro univerſa Eccleſia*, & pro omnibus ſanctis, inde a mundi exordio defunctis, cujus ſimilis etiam in reliquis liturgiis occurrit. Recte autem pro omnibus ſanctis deprecationes fieri, vel ex Eph. VI, 18 conſtat, & horum numero beate defunctos non eſſe excludendos, Noſter contra Antorem libri modo dicti ex Matth. XXVIII, 52, Luc. I, 70, Act. III, 28, aliisque locis probat. Nequeamen pro defunctis, pœna temporali purgatorii liberandis, ſed pro majori & perfectiori felicitate poſt corporis reſurrectionem beandis, preces illas fuſas & fundendas eſſe oſtendit: imo eccleſias, deprecationem illam omittentes, communione cum omnibus ſanctis, ſaltem

192.

cum

cum maxima & præcipua illorum parte, se ipsas privare pronunciat.

Oratio Dominica, in reliquis omnibus liturgiis, deprecationi pro universa ecclesia & pro universis sanctis subjuncta, & jam Sec. IV a Cyrillo Hierosolymitano inter preces eucharisticas memorata, in sola liturgia Clementina desideratur. Hinc Noster, illam a compilatore hujus liturgiæ, verbis saltem initialibus: *Pater noster* &c. citatam fuisse, & hæc deinceps librariorum negligentia omissa esse, suspicatur: interea tamen, hunc quoque defectum, si quis sit, essentialem esse negat, quoniam Oratio Dominica olim non, ut Gregorius M. existimat, ipsius Sacramenti consecrationi, sed tantum communicantium præparationi inservierit. Ceterum, hac una oratione excepta, reliquæ liturgiæ omnes, ubi inter se, ibi etiam cum Clementina illa liturgia consentiunt, & contra, ubi ab hac discrepant, etiam inter se dissentiunt. p. 204. 206.

Proximus a liturgia Clementina locus tribuitur *liturgiæ S. Jacobi*, ex sententia Autoris nostri omnium, quæ in usum publicum alicujus ecclesiæ scriptæ extant, antiquissimæ. Origo ejus ex traditione S. Jacobi, fratris Domini, primi Episcopi Hierosolymitani, deducitur, licet sub finem Sec. IV demum literis mandata fuerit. Hoc enim Noster cum Renaudotio vel inde colligit, quod a Monophysitis, qui anno 451 ab ecclesia secessionem fecerunt, æque ac a Melchitis, sive Orthodoxis, in Syria, usurpata fuerit. Ceterum non negat, eam progressu temporis traditionibus quibusdam interpolatam esse, cujusmodi sunt voces Θεοτόκος, Ὁμοούσιος, Τριὰς, nimia encomia B. Mariæ Virginis, immersio panis eucharistici, suffitus &c. quorum neque in liturgia Clementina, neque in aliis priorum Seculorum monumentis vestigia occurrant. 272.

Eodem modo *liturgiam S. Marci*, in Alexandrina Ecclesia, & provinciis Patriarchæ Alexandrini juri dictioni ecclesiasticæ subjectis, olim usitatam, ex Marci Evangelistæ traditione derivat, & ante concilium Chalcedonense jam scriptam fuisse, ex eo concludit, quod orthodoxi eam cum Coptis, Dioscori, Episcopi Alexandrini, in Concilio illo damnati, assectis, com- 290.

munem habuerint: licet ceteroquin in hac etiam posterierum temporum interpolationes agnoscat. Illud ut singulare & hujus liturgiæ proprium animadvertit, quod deprecatio pro Ecclesia Catholica in ea consecrationi eucharisticæ non, ut in aliis, subjungatur, sed præmittatur.

p. 295. *S. Chrysostomi liturgiam*, in Patriarchatu Constantinopolitano usitatam, si recentiores accessiones excipias, ab hoc ipso Episcopo Constantinopolitano scriptam esse, veri non absimile judicat. Inter recentiores vero illas accessiones refert laudes B. Mariæ Virginis a populo decantandas, incensionem suffitus, panem calici eucharistico injectum, & una cum vino per cochleare populo præbitum, reliqua.

298. Jam ante Chrysostomum *S. Basilius liturgiam* aliquam in usum ecclesiæ suæ compilarat, quæ in ecclesiis Orientalibus, extra Patriarchatum Constantinopolitanum, recepta est, imo etiam in ipsa Ecclesia Constantinopolitana, ubi alioquin liturgia S. Chrysostomi viget, omnibus diebus dominicis quadragesimæ, sola Dominica Palmarum excepta, & nonnullis aliis diebus, adhibetur.

Altera *liturgia S. Basilii* nomine insignita, qua Copti in Patriarchatu Alexandrino utuntur, multo minus, quam Basiliana prior, & ipsa Chrysostomi liturgia, interpolata est, atque
307. adeo propius ad Clementinam accedit. In ea præcipue totius populi de sacra eucharistia confessio memorabilis est. Nam simul ac Sacerdos verba hæc: *Sanctum corpus, & pretiosus sanguis Jesu Christi, Filii Dei*, pronunciavit, totus cœtus, ipso præeunte, acclamat: *Credo, credo, credo, & confiteor, usque ad extremum vitæ spiritum, hoc esse corpus vivificum Filii tui unigeniti, Domini, Dei, & Salvatoris nostri J. C. accepit illud ex S. Maria Virgine Deipara, & cum divinitate sua univit, tradidit illud pro nobis, ad salutem, remissionem peccatorum, & vitam æternam ei, qui illud percipiet. Credo hoc in rei veritate ita esse.* Qua confessione Protestantibus opposita, Renaudotius in Comment. ad hanc liturgiam p. 273 &c. inprimis triumphat tanquam *certissimo documento, quod Alexandrina ecclesia credat, esse in eucharistia corpus Christi, non typicum, aut repræsentativum,*

vum, ſed illud ipſum, quod aſſumtum eſt, a verbo Divino, ex Maria Virgine, & Divinæ perſonæ conjunctum, ex intima unitate.
Huic Noſter reſpondens, tantum abeſt, ut teſtimonium illud p. 310.
ſuſpectum habeat, ut potius primæ & antiquiſſimæ Eccleſiæ Chriſtianæ eandem de S. Euchariſtia fidem & confeſſionem fuiſſe, ex Juſtini Martyris Apologia, & ſpeciatim ex verbis hic Anglice editis, ex Cyrilli Hieroſol. Cathecheſi Myſtag. IV, & præcipue ex Ignatii Ep. ad Smyrn. §. VII probet. Interea tamen illud non transſubſtantationem, ſed tantum realem præſentiam C. & S. C. in S Euchariſtia aſſerere demonſtrat, & conſtantem hanc totius veteris Eccleſiæ Chriſtianæ doctrinam in Anglia quoque adhuc retineri confirmat.

Liturgia Æthiopica, quæ re ipſa a liturgia S. Marci non 320.
differt, uſurpatur in Æthiopia ultra Ægyptum ſita. Hujus Eccleſiæ Metropolitanus ordinari ſolet a Patriarcha Alexandrino, non orthodoxo, ſed Coptico, Dioscori, in Concilio Chalcedonenſi anno 451 damnati, ſucceſſore; cujus proinde ceremonias æque ac doctrinam ſequitur. Interea uterque Patriarcha Alexandrinus, Orthodoxus & Copticus, eandem liturgiam olim habuit: ſed prior poſtea inſtituta eccleſiæ CPtanæ, atque adeo etiam liturgiam S. Chryſoſtomi & S. Baſilii in eccleſiam ſuam invexit. Ceterum confeſſio fidei de euchariſtia, quod ſit corpus & ſanguis Chriſti, quam ex liturgia S. Baſilii modo recenſuimus, etiam in Æthiopica hac occurrit.

Neſtorii, in Concilio Epheſino damnati, ſectatores imperio 323.
Germanico ejecti, in Meſopotamiam, regno Perſarum ſubjectam, ſe receperunt, & longe lateque per Orientem diffuſi, *Catholicum*, h. e. Summum Epiſcopum & caput omnium Eccleſiarum ſuarum, ſibi conſtituerunt, qui ſedem ſuam Bagdadi prope veterem Babylonem habet. Horum Neſtorianorum tres liturgias edidit Renaudotius, mancas licet ac mutilas, quarum una hoc loco Anglice verſa exhibetur, ut videlicet univerſalitas rituum euchariſticorum hactenus recenſitorum aſſenſu quoque hæreticorum comprobetur. Nihil enim in ea, quod a liturgia Clementina magnopere diſſentiat, reperitur, præter formulam aliquam precibus euchariſticis inſertam, in

qua Filius Dei *hominem perfectum sibi conjunxisse, & se communivisse dicitur, in gloria, potestate & honore.* Scilicet unionem, quam orthodoxi in unitate personæ, & Monophysitæ in unitate naturæ constituunt, Nestoriani ad honoris, potestatis & dignitatis consortium reducunt.

p. 325. *Liturgia Severi*, si non originem, saltem nomen habet a Severo, Monophysitarum principe, & sub Imperatore Anastasio, qui sectæ illi favebat, Patriarcha Antiocheno. Huic enim Episcopi & Patriarchæ Monophysitæ in Syria, pariter ac Dioscoro Alexandrini in Ægypto, successerunt. Utrorumque Monophysitarum liturgiæ hoc singulare habent, quod in oblatione preces non, ut in aliis fieri solet, ad Deum Patrem, sed ad Filium dirigant. In ceteris proxime ad liturgiam Clementinam accedunt, & interpolationes aliarum liturgiarum, ut suffitum, encomia enormia Mariæ Virginis, panis intincti per cochleare distributionem, &c. omittunt.

327. Reliquæ liturgiæ hic editæ, ut *Gothica*, *Gallicana*, *Mozarabica*, in occidentalibus Ecclesiis inde a Seculo V usitatæ fuerunt, antequam Canon Romanus prævaleret. Hic enim Missali Gallico in Britannia, inde a tempore Augustini Monachi, Anglorum Apostoli, a Gregorio M. missi, in Gallia Gothico pariter ac Gallicano sub Carolo M. in Hispania Missali Mozara bico autoritate Papæ Gregorii M. circa annum 1090, successit. Quo factum est, ut antiquæ hæ liturgiæ tantum non prorsus interierint, paucis tantum fragmentis exceptis, ex quibus hic ea potissimum Anglice exhibentur, quæ congruentiam illarum cum liturgia Clementina demonstrant.

329. *Canon Romanus* omnibus aliis liturgiis, hactenus recensitis, recentior, atque adeo etiam minoris autoritatis est, utpote a Gregorio M. sub finem Seculi VI demum in ordinem redactus, qui præter cetera orationem Dominicam loco orationis, a Scholastico quodam compositæ, se ad consecrationem Eucharisticam præscripsisse refert Lib. VII Ep. 64, quamvis etiam post Gregorii M. tempora multas additiones & mutationes passus sit. Nam in ipsa Hugonis Menardi editione Sacramentarii Gregoriani, quæ optima esse judicatur, alia a Gremboldo, alia a Ro-

Digitized by Google

a Rodrado, alia ab Albino addita & interpolata esse, du Pin & alii inter ipsos Romanenses animadverterunt. Speciatim ea, quæ post orationem Dominicam sub *Embolismi* titulo in illo occurrunt, post Gregorii tempora accessisse, nemo negat, ut alia multo recentiora additamenta, præsertim in *rubricis* ejus, taceamus.

Post restitutam Evangelii lucem *liturgia prior Eduardi VI* p. 348. Regis Angliæ maximam partem ex ipso canone Rom. desumta est, resciſſis tantum, aut emendatis, quæ a recentioris ævi superstitione ei accesserant. Sed non multo post Calvini & Bezæ asseclæ, in aula & senatu regni Anglicani prævalentes, liturgiam illam priorem, anno 1548 publica ecclesiæ Anglicanæ autoritate in selectorum Episcoporum & Theologorum conventu comprobatam, vicissim abrogarunt, & novam sacrorum formulam sub nomine Eduardi VI editam substituerunt: de qua Noster cum D. Heylino judicat, melius actum fuisse cum eccle- 351.
sia Anglicana, si Calvinus & Beza rerum suarum sategissent, & *non fuissent curiosi in aliena republica.* In posteriori hac liturgia præter cetera reprehenditur, quod deprecatio pro omnibus sanctis, *ad ecclesiam militantem in his terris* restricta, invocatio Spiritus S. una cum oblatione, & grata commemoratione mortis Christi omissa, Oratio Dominica post communionem jam peractam rejecta, & præcipue quod formulis distribuendi sacramentum antiquis: *Corpus Domini nostri Jesu Christi, quod pro te traditum est, conservet corpus & animam tuam ad vitam æternam*, &: *Sanguis Domini nostri J. C. qui pro te effusus est, conservet corpus & animam tuam* &c. novæ hæ, & in nulla unquam liturgia visæ, vel auditæ: *accipe & ede hoc ad recordationem, quod Christus pro te mortuus sit, & vescere eo, in corde tuo per fidem, cum gratiarum actione*, &: *Bibe hoc, cum recordatione, quod sanguis Christi pro te effusus sit, & gratus esto*, substi- 356.
tutæ fuerint. Imo addit: *autores hujus innovationis se timuisse ostendunt, ne communicantes forte crederent, panem & vinum illo sensu esse corpus & sanguinem Christi: cum tamen ipse Servator noster, hoc sacramentum instituens, diserte id corpus & sanguinem suam appellet, atque adeo illud certo sensu fecerit cor-*

pus & sanguinem suum, licet sine transsubstantiatione. Antiquæ illæ formulæ, postea sub Regina Elisabetha restitutæ quidem, sed novæ etiam retentæ, iisque subjunctæ, atque adeo ab illo tempore utræque simul in distributione hujus sacramenti usurpatæ sunt.

P. 359. Hos tales liturgiæ Anglicanæ defectus, quos vocat, *essentiales*, ab aliis quoque pridem notatos, se primo privatim in administratione & usu S Eucharistiæ emendare voluisse, deinde etiam publice emendandos proposuisse, profitetur. Sed cum voti sui compos fieri non posset, se, vel invitum, ab Ecclesia Anglicana secessionem feciſſe, ait, ut puriorem ecclesiam, qualem & in aliis sectis hodiernis Christianorum desiderat, plantandi occasionem daret. Et hoc ipso consilio novam illam, quam diximus, formulam celebrandæ eucharistiæ Londini 1718 editam esse, ostendit, in qua Calviniana distributionis formula expungitur, & quatuor illa desiderata, puta *mixtura calicis, oblatio, Spiritus S. invocatio, & deprecatio* pro omnibus sanctis, etiam defunctis, partim ex liturgia priori Eduardi VI, partim ex
380. antiquis liturgiis restituuntur.

Singularum partium ejus rationem pluribus exponit, imprimis formulam invocandi Spiritum S. ex liturgia Clementina petitam, denuo a transsubstantiationis suspicione vindicat, imo firmissima pridem argumenta ex illa ad hanc confutandam desumta esse ostendit. Denique omnes ad eam velut rem maximi momenti serio examinandam & amplectendam invitat.

AD THOMAM WAGSTAFFE, PRESBYTERAM Anglicanum, SAMUELIS DRAKE S. T. B. Epistola, in qua defenditur Concio habita ad Clerum Cantabrigiæ de Aqua non necessario calici Eucharistico admiscenda.

Londini, apud Guil. & Jo. Innys, 1721, 8. Plag. 6.

HAbebat A. 1718 Sam. Drake, Colleg. Div. Joh. Cantabr. Socius, pro gradu Baccalaureatus Theol. in templo B. Mariæ Cantabrigiæ orationem ad Clerum, quam alias in principiis religioni

gionis ab ipso dissentiens, ut patet ex p. 32, mox impugnabat Thom. Wagstaffe. Respondet itaque hoc schediasmate Autor ad caput quæstionis, an pro Ecclesiæ Anglicanæ consuetudine aqua calici S. necessario sit admiscenda? & modestæ disquisitionis curam ubique prætendit, fatendo quandoque errores suos ingenue, v. g. p. 34, licet, ubi errorem Adversarius pervicacius tueri velle videbatur, acriori quandoque in ipsum zelo invehatur. Primum itaque monstrare satagit, Græce satis dici ἄμπελον γεννήματος vel γέννημα ἀμπέλου, siquidem hoc apud LXX Interpretes Deuteron. XXII, 9, Et. LXV, 21 occurrat. Ne vero hebraizantium locutio esse videatur, ex Theonis Philosophi fragmentis & Anacreonte probat, hunc loquendi modum Græcis admodum familiarem fuisse, imo Plautum, Græcos subinde imitatum, hac phrasi sæpius usum esse. Inde contra adversarium contendit, verba: ὅσα γίνεται ἐξ ἀμπέλου καὶ πᾶν γέννημα τῆς ἀμπέλου, idem prorsus denotare, locum autem afferri non posse, ubi γέννημα ἀμπέλου vinum aqua dilutum necessario significet. Frustra enim hoc prætendi Hebraismum, & ad Vorstium de Hebraismis N. T. provocari, cum non negetur, scatere Nov. Testamentum Hebraismis, hanc vero formulam Hebraismum esse evictum non sit, imo cum plane contrarium testetur Vorstius, illam diserte de vino solo & novo vitis fructu explicans. Multum autem de Adversario queritur, quod ille fidem explicationi suæ a Judæis arcessat & talmudicis traditionibus fidem habere Christianos severe jubeat. Verum nec Judæos opinionibus istis patrocinari. Nam licet in benedictionibus suis voce fructus vitis utantur, ubi admixta est aqua ad virtutem vini frangendam, ex scriptis tamen ipsorum apparet, benedictionem ad solum vinum pertinere. Equidem R. Eliezer distinctione sua inter arboris & vitis fructum evertere hoc videtur. Equis vero hunc unicum reliquis omnibus anteponeret. Ab ipso certe in diversum abit R. Eliezer filius Arach, vir longe majoris inter Judæos autoritatis. Erat quidem calefactorium ad temperandum vinum convivantium inter Judæos in medio positum, non necessario tamen aqua paschale poculum diluebatur, sed cujusvis arbitrio id permissum erat. Et si forte in cœna Domini ex p. 73

more

more tunc recepto aqua vino affusa fuerat, illud inter circumstantias, quas observare lege non tenemur, referendum foret. Cum enim Christus vini solius mentionem in verbis institutionis fecerit, non obstringimur utique, ut aquam calici admisceamus.

p. 32. Examinat inde Autor noster loca Patrum. Justinus quidem in Apologia diserte asserit, pane, aqua & vino alimentum eucharisticum contineri. Sed propositum Justino non erat, ut Imperatori substantialia S. Cœnæ recenseret, quandoquidem apologiam pro Christianis scribens id solum in mente habebat, ut ostenderet, nihil fieri a Christianis, quod a paganis, Mithræ nempe sacerdotibus, pridem factum non fuerit. Imo si Justinus olim misceri posse calicem credidit, non tamen necessario miscendum

37. esse asseruit. Et cum κεραννύειν sæpe tantum infundere apud Græcos significet, Irenæus per τὸ κεκραμένον & ποτήρια ὕδωρ κεκραμένα nihil aliud quam vinum infusum intellexit. Ebionæi, quoties commixtionem aquæ & vini faciebant, ut naturam Christi utramque, divinam & humanam, repræsentarent, male excogitatæ figuræ studio in crassum errorem inciderant, qui veteri Ecclesiæ non probabatur.

43. Quæ de sanguine una aqua temperato Clemens Alexandrinus dixit, non cum Adversario & Herveto de vino aqua in Eucharistia mixto, sed de sanguine & aqua ex latere Christi in cruce fixi una profluentibus interpretatur. Non enim discessurum a Clemente fuisse S. Cyprianum, qui per totam epistolam ad Cœcilium affirmat, vinum solum Christi sanguinem repræsentare, adeoque usum admiscendæ aquæ αἱμάτιον esse.

55. Ad objectionem, quod Christi sanguis adeo non per solum vinum exhibeatur, ut diserte testetur Clemens, lacte eundem repræsentari, respondet, lactis & mellis delibationem in baptismate celebrando in usu fuisse, ut verbi imago esset, cum igitur hoc sine vino in Baptismo S. repræsentaret, quidni vinum sine aqua in Eucharistia verbi imaginem fisteret? Confirmant

57. hanc Nostri sententiam diserta Clementis verba. Dubia est Origenis opinio in Homiliis, cum certum non sit, an in adducto Origenis loco particula *non*, ἀλλ' ὅτ' ἐκέρασεν &c. legatur. Occurrit quidem in textu Græco, sed deest in Latina Hieronymi versione. Nuperrimus tamen versionis illius editor, Huetius, ex scri-

Digitized by Google

ne orationis agnovit, & adjecta nota monuit reclamantibus codicibus ex autoritate textus Græci particulam *non* adjiciendam esse. Et occurrit hæc particula omnino in omnibus MSStis Græcis Anglicanis, quos Nostro evolvere licuit. Supersunt quoque plurima Tertulliani testimonia ante in concione omissa, quæ mantissæ loco hic adjiciuntur, quibus ille aquam calici haud necessario admiscerí asserit. Cum igitur nullus Patrum Sæculi III causam Adversarii tueatur, licet brevi ante IV Cyprianus mixtum quandoque a Christo poculum fuisse dicat, solum tamen vinum essentiale & necessarium ubique statuit. Ipse quidem nonnunquam ex præpostero allegoriarum studio, quo populi unionis cum Christo figuram depingeret, aquam vino miscuit, rectius tamen Christi institutionem quam mores Patris illius sequimur.

Coronidis loco disquisitio adjicitur de ætate Liturgiæ supra memoratæ, quæ Constitutionibus vulgo Apostolicis dictis annexa est. Illas tertio Seculo juniores contra adversarium, easdem vel sub finem primi vel initio secundi seculi conditas asserentem, ex Grabii testimonio ab Adversario male usurpato evincit. Ipsius Liturgiæ antiquitatem impugnat, tum ex Renaudotio, qui ex Basilii scriptis probat, ante medium Seculum IV Liturgias Græcas literis non fuisse consignatas, tum ex eo quod, si antiquis temporibus ejusmodi Liturgiæ extitissent, pagani, qui seculis primis ritus Synaxeos S. sollicite adeo per tormenta exprimere tentabant, facile ex ejusmodi Liturgia omnia addiscere potuissent, qualem quidem in eorum manus unquam pervenisse non constat. Imo sapere hanc Liturgiam Arianismum, cum Lib. VIII cap. 6 Pater dicatur Deus tum Filii, tum Paracleti, quod locus cap. 12, ubi Filius ante incarnationem Deo minister dicitur, itidem arguere videtur. Monuerat quoque Autor in concione, in versione Constitutt. Syriaca, ante 1000 annos concinnata, Librum VIII Constitutt. desiderari, quod cum retundere Adversarius inde vellet, quia Autor imperfecti operis in Matthæum librum istum adducit, Noster ob incertam valde allegati autoris ætatem litem deprecatur. Et ex eadem ratione argumenta recusat ex eo sumta, quod Proclus Episcopus Constan-

tinopolitanus ſcriptor Seculi V in Libro de divina Miſſa octavum librum Conſtitutt. laudaverit. Denique Græcos inter veteres Liturgias, quæ Jacobo Baſilio & Chryſoſtomo tribuuntur, hanc, licet ob Clementinum nomen magis venerandam, nunquam tamen retuliſſe, nec publico uſu commendaſſe.

AN ENQUIRY INTO THE CAUSE AND Origin of Evil &c.

h. e.

DISQUISITIO DE CAUSA ET ORIGINE mali, in qua præcipua Naturæ phænomena juxta vera Philoſophiæ principia explicantur, ut loco reſponſionis eſſe poſſit ad difficultates a Bælio aliisque hypotheſeos Manichæorum de duobus principiis independentibus defenſoribus objectas; Autore JOANNE CLARKE, Diacono ordinario Majeſtatis Regiæ.

Londini, apud Jacobum Knapton, 1720, 8. Plag. 20.

AB omni ævo argumentum de origine mali ſpinoſum ac intricatum viſum fuit: quamobrem non indignum judicavit Cel. *Clarkius*, ſtudiis Metaphyſicis præclarum nomen dudum adeptus, quod ſuo quoque examini ſubjiceret, ſermones ex *Boylii* inſtituto A. 1719 contra Atheos atque homines profanos habiturus. Præmiſſis itaque veterum quorundam Philoſophorum placitis de origine mali, Magorum apud Medos atque Perſas ſententiam de duobus principiis contrariis, quorum alterum ſit cauſa boni, alterum cauſa mali, interpretatur. Monet eadem apud Perſas audiviſſe *Oromasdem* & *Arimanium*; apud Ægyptios *Oſiridem* & *Typhonem*; apud Chaldæos *Planetas benefi-cos & malignos*; apud Græcos *Jovem* & *Plutonem*, ſeu Deum & Diabolum. Hanc opinionem adoptaſſe Manichæos & cum religione Chriſtiana miſcuiſſe. Eandem renovaſſe *Bælium* in Dictionario ſub voce *Manichæi*, cujus rationes prolixe recenſet. Examinat deinde argumenta Epicureorum, inter quæ præcipuum

puum esse arbitratur de obliquitate eclipticæ parum conveniente. Putabant enim veteres, zonas frigidas & torridas ideo habitari non posse. Quamobrem eos refutaturus provocat ad Geographos recentiores, qui contrarium narrant. Monet præterea, admissa alia obliquitate majores adhuc irregularitates prodituras fuisse, quas specialius enumerat. Atro etiam carbone notat *Alphonsum X* Castellæ Regem, mundi fabricam reprehendentem, quod veram ignoraret. Quo facto hypothesin de duobus principiis contrariis aggreditur, eamque subvertere conatur. Magno molimine monstrat, notionem principii mali, quod independens ac infinitum statui debeat, esse contradictoriam, cum malum ab ignorantia ortum trahat, minime autem ab intellectu infinito, nec idem cum potentia & libertate infinita consistat. Putat etiam, duo entia necessaria dari non posse, consequenter notiones de duobus principiis independentibus se mutuo destruere. Cum absurdum sit, duo coexistere principia, ac notio principii mali contradictionem involvat, nonnisi unicum existere concludit, idque bonum, a quo totus mundus pendet. Difficile autem esse judicium de perfectione Systematis mundani, cum valde limitatam ejus notitiam habeamus. Quamvis autem fieri nequeat, ut singularum universi partium cognitionem nanciscamur, in quibusdam tamen non desperandum esse successum, cavendum autem esse, ne ex præcipitantia judicemus & ultra modulum divinitus nobis concessum sapere velimus. Quoniam mala triplicia sunt, methaphysica, physica & moralia; Autor de singulis verba facturus, primo loco metaphysica, seu imperfectiones rerum, considerat, in defectu majoris perfectionis consistentes. Antequam de his judicium fieri possit, ante omnia constare nobis debere, quibus facultatibus ac virtutibus objecta sint vestita, quibus subjecta legibus, ad quos directa fines. Ea ut detegamus, utendum esse methodo analytica, colligendo observationes ac experimenta plurima, ac inde conclusiones generales eruendo. Laudat hic *Newtonum*, in editione secunda Optices p. 413 viam hanc monstrantem, atque methodi istius præstantiam extollit. Generalibus hisce præmissis observat, imperfectiones creaturarum proprie loquendo non esse mala, cum sint consequentia necessaria entis finiti ac dependen-

tis, ita ut aut nulla creatura produci, aut imperfectiones admittendæ fuerint Deo. Mox in specie ostendit, quantitatem materiæ in spatio necessario & infinito pendere a mero Numinis arbitrio, nec defectum majoris quantitatis censendum esse malum, quoniam Deo liberum fuit, materiæ prorsus nihil creare, nec evinci potest, aliam materiæ quantitatem futuram meliorem. Similiter cum materia sit mere passiva & ad infinitos velocitatis gradus tempore & in quovis spatio determinabilis, opus esse legibus motus, quas cum Deus pro arbitrio ferre queat, nullam earum, sua natura utpote indifferentem, malam dici posse. Similiter partium compositionem subjici arbitrio divino. Atque adeo mala, quæ vocamus, metaphysica non esse nisi talia, quæ in rerum naturis necessario involvantur & ex legibus, quibus parent, necessario resultent. Monstrat id sigillatim de systemate planetario, ubi phænomena motus Telluris & planetarum ceterorum, aliaque ipsos concernentia expendit, ut appareat, mala quæ vocamus, metaphysica seu imperfectiones rerum mutari non posse nisi mutatis rerum naturis ac novis motus legibus latis. Etsi autem in hisce liberam Dei electionem admittat, utrasque tamen ad finem quendam universalem referri statuit, nobis quidem imperscrutabilem. Ob istas imperfectiones naturales non magis accusari posse Numen, quam Architectum, quod ædificium per seculum duraturum constructurus usus fuerit materie per millenarium perennare nescia. Deum sibi proposuisse finem & huic consequendo aptasse rerum naturas eique convenientibus viribus ac qualitatibus easdem induisse. Hæc qui perpendat, eum non amplius conquesturum de defectibus creationis. Ut igitur ea, quæ de imperfectionibus rerum naturalibus docuit, majori adhuc luce collustraret, a corporibus mundi totalibus ad partialia descendit. Refert hic inter leges particulares, a quibus effectus pendent, legem gravitationis intuitu rotunditatis figuræ, legem vegetationis intuitu plantarum, legem instinctus intuitu brutorum & legem rationis intuitu hominum. Has leges diversa esse principia naturis rerum, quibus inhærent, accommodata, unde gradus maioris vel minoris perfectionis pendent. Repetit hic ex *Newtoni* Optica,

Optica, Deum in principio rerum materiam ita formaſſe, ut primigeniæ ejus particulæ, e quibus deinceps oritura eſſet corporea omnis natura, ſolidæ eſſent, firmæ, duræ, impenetrabiles & nobiles, iis magnitudinibus & figuris, iisque inſuper proprietatibus, eoque numero & quantitate pro ratione ſpatii, in quo futurum erat ut moverentur, quo poſſent ad eos fines, ad quos formatæ fuerant, optime deduci. Mox per experientiam patere ait, leges præcipuas, quibus compoſitio ex iſtis particulis nititur, eſſe gravitationem, cohæſionem & fermentationem, ſeu tendentiam mutuam corporum ad ſe invicem, quantitati materiæ proportionatam, tendentiam gravitate ſuperiorem particularum exiguarum, & tendentiam contrariam particularum fluidorum, qua a ſe invicem magna vi recedunt & ſe invicem fugiunt. Harum legum non aliam eſſe rationem præter voluntatem creatoris ob certos fines agentis. Atque ex his principiis Cl. Autor reſpondet ad objectiones contra excellentiam & perfectionem ſtatus præſentis creationis. Totus nimirum reſponſionis nervus in eo ſitus eſt, quod, quas nobis obſervare videmur irregularitates & imperfectiones, evitari nequeant, niſi deſtructis principiis, unde pendet, quod bonum eſt ac regulare in præſenti rerum curſu. Reſpondet autem ad difficultates, quæ moventur circa inæqualem terræ continentis & aquarum diviſionem, circa inæqualitates ſuperficiei Telluris, circa deſerta, circa atmoſphæram, ubi præſertim tempeſtatum, procellarum, fulguris, tonitru &c. habetur ratio, circa terræ motus, peſtem, annonæ caritatem, mortem hominis atque animalium, generationem monſtrorum & creaturarum deformium, laborem & morbos &c. Circa res inanimatas quæ moventur difficultates, ex his principiis diluuntur: 1 unamquamque illarum proprium ſibi habere finem, ob quem a conditore ſapientiſſimo condita fuerit: 2 unamquamque regi aliqua lege ſeu indutam eſſe quibusdam facultatibus naturæ ipſius maxime convenientibus & ad finem iſtum particularem obtinendum conducentibus: 3 cognitionem cum finis, tum legis acquirendam eſſe per experientiam & obſervationes vi inductionis. Diverſitatem legum eſſe contrarietatis fundamentum: aut itaque admittendas eſſe quasdam irregularitates, aut tollendam veritatem

tem rerum. Statuit autem, leges omnes in se spectatas esse perfecte indifferentes, & optimo, quo fieri potest, modo ad systema universi accommodari. Omnes leges particulares rerum quantumlibet exiguarum tendere ad bonum totius universi, nec malum inde resultare nisi sub particularibus quibusdam circumstantiis. Rarius autem cum id accidat, ab eo contra mundi perfectionem objectionem fieri non posse. Fontem omnium in hoc argumento præjudiciorum in eo constituit, quod, quæ in mundo occurrunt, non considerentur tanquam partes universi, sed absolute, citra relationem ad totum. Quodsi animalia considerentur instar universi & membra corporis tanquam partes hujus universi constitutivas, paulo ante dicta ad eorundem quoque mala, v. gr. lassitudinem, morbos, mortem applicare dabitur. Ita observat Noster, mortem ex structura corporis & membrorum materia necessario sequi, nec comminationem mortis paradisiacam de corporis mortalitate, verum de morte actuali accipiendam esse. Idem ejus de morbis judicium est, quos nisi sublato præsenti rerum statu in machina corporis evitari haud quaquam posse statuit. Originem mali moralis peculiari Tractatui reservavit, qui nondum ad nos pervenit; etsi jam lucem adspexerit.

RELIQUIÆ MANUSCRIPTORUM OMNIS ævi Diplomatum ac Monumentorum ineditorum adhuc; Tomus IV. Ex Musæo & cum Præfatione JO. PETRI a LUDEWIG, ICti, Fridericianæ Cancellarii.

Francof. & Lipsiæ, 1722, 8 maj.
Alph. 2 Tabb. æn. $3\frac{1}{2}$.

NOn defuisset orbi literato publicandis ex instructissima sua Bibliotheca rarioribus & insignioribus omnium temporum scriptis Celeberrimus Autor, nisi aliqualem injecisset moram collatum nuperrime ipsi a Potentissimo Porussiæ Rege primi, post fata Illustris Seckendorfii, in Academia vicina Halensi Cancellarii munus atque dignitas. Priores itaque harum *Reliquiarum Tomos*, a nobis in his Actis A. 1720 M. Aug.

p. 346 ſeq. exhibitos, jam ſequitur *quartus*, non minori, quam illi, omnis doctrinæ apparatu refertus, & maximam partem, paucisque exceptis, ab Illuſtriſſimo S. R. I. Comite, quem Excellentiſſimum Comitem de Wurmbrand eſſe, fama accepimus, ſuppeditatus, ita ut tot egregiis atque præſtantiſſimis monimentis ſuperbiens, omnino & vere *Auſtriacus* dici mereatur. Occurrunt autem in præclara iſta Collectione: I *Codex Juris Auſtriaci* A. 1190, quam ei una cum Lambecio ætatem, Leopoldumque Auſtriæ Ducem autorem aſſerit, ac Speculatoribus, Saxonico atque Suevico, ob argumenti vetuſtatisque præſtantiam non adeo inferiorem judicat Illuſtris Cancellarius, uberius id, ut ſemper ſolet, in ſingularibus quibusdam momentis oſtendens, de *copiis* ſcilicet *militaribus*, non ex principis patrimonio aut domanio, ſed incolarum & nobilium impenſis alendis, licet hi p. 5. audiant Domini in provincia, *Herrn im Lande*, & a præſtationibus reliquorum ſubditorum ignobilium ſint immunes. II *Diplomatarium Zwetlente*, ſive Cœnobii Zwethalenſis inferioris Auſtriæ, de quo etiam nuper quædam dedit R. P. Hieronymus Pezius in Auſtriacis, præſentes autem chartas cum Noſtro communicavit Reverendiſſimus ejusdem Abbas, quas hinc inde laceratas quidem ac diſruptas eſſe conqueritur Celeberrimus Editor, ſed & ex his fragmentis gazas collegit, ut de cauſis nullita- 8. tis teſtamentorum, adde & venditionum allodiorum olim in Germania, quamdiu nempe fuerint propinqui ejusdem nominis ac ſtirpis, cujus etiamnum veſtigia variis in locis præſertim in *retractu gentilitio* Bremenſi ſupereſſe credit. *Claſſes* porro 10. *Ordinum*, poſt Territorii Dominum, *Germaniæ Provincialium*, doctiſſime eruit, utpote 1 *Prælatorum*, 2 *Miniſterialium Provinciæ*, vulgo *Dienſtherrn*, quibus non a Principe ſolo, ſed a Republica publici muneris ſparta commiſſa, præſertim inſtruenda in provincialibus comitiis, quod ex officiis Mareſcalci, Pincernæ, Dapiferi, Camerarii, Venatoris, Palatini & Cancellarii facile apparebit. 3 *Nobilium Dominorum*, aut dynaſtarum, alias 12. *Landherrn*, ſive Comitum, ſive Baronum, ſive aliorum Nobilium nomine venientium, & Regalia jurisdictionis, vectigalium, aliarumque rerum poſſidentium, & nobiles iterum alios

suo sub dominatu habentium, quos Noster vocat 4 *Nobiles mediocres, Milites, Knappen, Clienter*, qui pependerunt vel ab ipso Principe, cujus egerant administros & ideo audiverant ejus Ministeriales, *Dienſtmannen*, vel etiam a nobilibus Dominis aut provinciæ ministerialibus vel prælatis. Neque enim ministeriales provinciæ confundendos censet cum ministerialibus principis aut provincialium. 5 *Civium*, ex urbe vocatorum, ut provincialibus conventibus interessent. Ne reliqua, magno cum judicio prolata, afferamus, notatu digna sunt, quæ de *Au-*
p. 50. *striæ Ducatu* jam A. 1250 dicuntur, quod fuerit Principatus promiscuæ successionis, & quod fœmina sit verus Austriæ hæres; nec non de *Friderico Pulchro*, Ludovici Bavari Anti-Cæsare, qui A. 1318 non solum se Imperatorem scripsit, sed etiam Imperialia largitus est privilegia, id gratiarum causa faciens, ob concessum a Deo diadema Imperiale. III *Diplomatarium Admontense*, sive Monasterii Admund in Styriæ Ducatu, ex quo singularia plura collegit Illustris Editor, a nobis non plane silen-
172. tio prætereunda, e. g. quod *Archiepiscopus Moguntinus* Chunradus sigillatim dicatur *Germaniæ Cancellarius*, nihilominus tamen *eo præsente* diplomati *subscripserit Gotfridus Cancellarius*
172. *aulæ Imperialis*. Inter subscriptores cujusdam instrumenti Ottocari *Ducis Styriæ* A. 1186 reperitur *Ducis frater post nobiles*. Inde non alium locum relictum putat *apanagiatis*, quibus tum
177. Principis nomine non licebat uti. Utrum in confirmatione quadam Rudolphi IV titulus se recte habeat: *Dei gratia Palatinus, Archidux Austriæ*, item Alberti, qui ibidem vocatur: *Palatinus Comes Carinthiæ*, non audet affirmare Vir Celeberrimus. IV *Diplomatarium Garstense*, sive Cœnobii Gersten, in Austria su-
194. 207 periori, ex quo *ritum testium per aures attractorum* annotamus. V *Diplomata gentis Stahrenbergianæ* vel *Starckenbergianæ* aut *Storckenwergianæ*, tam varie enim scribitur, in quibus omnino
239. singularis est *Donatio Elisabethæ* Conjugis Alberti I Imp. *in salutem & memoriam defuncti*, ut reliqua taceamus. VI *Diplomatarium Miscellum*, instrumenta varii generis exhibens, inter priora facile eminet. In quo ut optima multa intacta relinquamus, id tamen nobis memorandum videtur, quod etiam

post

Digitized by Google

poſt tempora Aureæ Bullæ, & in ſubſcriptione Diplomatis Rudolphi IV Glorioſi Archiducis Auſtriæ de an. 1359 *Meinhardus Marchio Brand.* & S. R. I. Archicamerarius *præferatur Wenceslao Duci Saxoniæ* ac S. R. I. Archimareſchallo. Item quod Ludovicus Romanus non tam Elector Brandenburgicus, quam Electoratus adminiſtrator fuerit. Burggravios quoque & Palatinos eosdem eſſe, ac Comites ſive Judices alius ordinis, licet non Principalis, colligitur ibidem. Sed gravior eſt diſceptatio, ubi in Principum Italiæ poteſtatem ac vaſallagium, ejusque ortum & fines ſollicite inquirit, juraque Imperii contra imperitos quosdam novatores ſtrenue defendit Vir Ampliſſimus. VII *Chronicon Epiſcoporum Merſeburgenſium* agmen claudit, ad noſtra deductum tempora, & Brotuffianis, Hahnianis, Vulpianis, adde & Mœbianis laboribus certo modo præferendum, cujus Autorem Monachum Merſeburgenſem, in monumentis eo pertinentibus probe verſatum, Brotuffio lectum, tempus autem ſcriptionis poſt annum 1400 conſtituit, & editionem jam ante aliquot annos ab Ill. Leibnitio deſideratam, nunc maturare, & *Epiſcoporum* ornare voluit *Inſignibus* Celeberrimus Editor, qui & doctiſſimas obſervationes de uſu *Inſignium Epiſcopalium*, præſertim S. *Crucis* & ſingularem doctrinam de Epiſcopis Doctoribus, nec multis majorum imaginibus conſpicuis, aſperſit, item autem de *immedietate vel mediatate* dicti *Epiſcopatus Merſeburgenſis* proponere hic malnit, quam componere. In fine diſquiritur: *Num Rudolphum Henrici IV Anticæſarem* Martisburgi ſepultum *pœnituerit commiſſæ in Imperatorem perfidiæ*, quod negat Illuſtris Cancellarius, Rudolphumque ceu Martyrem & divum tutelarem S. R. I. colendum eſſe pronuntiat; *novum vocis Merſeburg*, non infelici ſucceſſu, *etymon* adjungens, quod idem ſit ac *Coſtellum inter paluſtria loca*. Germanos enim *loca paluſtria* appellaſſe *parva maria*, *mer*, *mor*, *moraſt*, & hunc maris ſignificatum paulo mutaſſe Romanos. Quod reliquum eſt, publico nomine agimus Ill. Editori gratias pro hiſce theſauris, illumque obteſtamur, velit, quos hic in limine præſentis Tomi pollicitus eſt, *Rerum Brandenburgicarum, Gallicarum, Italicarum, Belgicarum & Septentrionalium*

p. 292. 25. 27. 36. 49. 52.

Scriptores, & alios hinc inde & alibi larga manu promissos labores, *Jus* scilicet *publicum Italiæ, Germaniam sacram, Archiepiscopatus Magdeburgensis*, & *Argentinensis*, *Numburgensis*, *Aichstadiensisque Episcopatuum Notitiam* propediem in publicum producere.

DIARIUM VAZSTENENSE AB IPSIS initiis monasterii ad ejusdem destructionem ex MS. edidit, Bullis, Diplomatibus ac Notis illustravit ERICUS BENZELIUS, Er. Filius.

Upsaliæ, prostat apud Jo. H. Russworm, Acad. Bibliop. 1721, 4. Alph. 1 plag. 12.

NOn male opinatus est Cl. *Benzelius*, suum in historiam patriam amorem editis Joannis Vastonii Vite Aquilonica, & Monumentis Ecclesiæ Gothicæ aliisq; dudum professus, in præfatione Diario huic Vazstenensi præmissa, fore, ut æqui judices illud non indignum censeant, quod prodeat. Plurimæ Regum Reginarumq; res gestæ, Episcoporum ætates, illustrium familiarum cognationes absq; hoc Diario ignorarentur, & quamvis cum aliis mediæ ætatis annalibus hoc habeat commune, quod inter illa egregia multa etiam futilia & inania legantur, satius tamen fuit integrum edi librum, quam mutilatum, partim quod nos lateat, cui forte usui illa, quæ nobis nunc inania videntur, olim esse possint, partim ut omnis illa suspicio, quæ e fragmentis nasci solet, esse quædam, quæ ad rem faciunt, omissa, aut neglecta, funditus tollatur. Vazstenense Cœnobium celebre, in Gothia orientali situm, natales suos debet inclytæ & in Sanctarum numerum adoptatæ Brigittæ Suecicæ, diarium vero hoc ipsum, quod duorum seculorum historiam continet diligentiæ sodalis non unius. Anno diarii primo, qui est seculi decimi quarti quartus & quadragesimus, mors annotatur *nobilis militis Dn. Ulphonis Gudmarssoni, quondam mariti beatæ Birgittæ, quam Christus in suam Sponsam assumsit post mortem Viri sui.* Extremus est annorum supra millesimum quingentesimum, quintus & quadragesimus, quo *defunserunt nobis*, inquit Cœnobita, *civita-*

vitatenſes allan Klöſters wall a parte auſtrali, ut apparet, poſtquam ante biennium Lincopenſis Epiſcopus cultum divinum jam mutaſſet in melius, quod teſtantur ea, quæ ad Annum MDXLIII relata leguntur: *In craſtino b. Birgittæ canonizationis hora VIII venit Magiſter Nicolaus Epiſc. Lincopenſis ad domum noſtram capitularem cum multis clericis, & fecit Synodum in audientia multorum citatorum, nobis antea ignorantibus in multis depreſſionibus, videl. ſacrificio miſſæ, aquæ benedictione, de confeſſione, cappa, & habitu & multis aliis annihilando ſervitium Dei. Secunda die apud Sorores, ubi depoſuit - - & Ora pro nobis, propterea fiant dies ejus pauci, & Epiſcopatum ejus occupet alter.* Diarium ſcribi cœptum eſt Anno MCCCCVI per Fratrem Thorirum Andreæ, quod ipſe ad iſtum annum annotavit, miſſus ea tempeſtate *verſus Florentiam pro dilatatione ordinis.* Idem ad A. MCCCCX Andream Lydekini nonnulla collegiſſe & ſcripſiſſe indicat. Reverſus enim Thorirus pertexuit telam ad A. MCCCCXIV, quo exeunte ad Concilium Conſtantienſe abiit, paulo poſt reditum, qui in A. MCCCCXVIII incidit, exſtinctus. Continuaſſe laborem Andream Jacobi ex iis, quæ ad A. MCCCCXV traduntur, colligere eſt. Ab eadem manu eſſe notata anno MDVIII & ſequentibus ad coronationem Chriſtierni II, id eſt, MDXX codex docet, Nicolai Amundi eſſe, ad A. MDXVII innuunt verba: *In craſtino S. Andreæ Ap. convocatis ſororibus & fratribus in loquutorio Sororum, concorditer eſt electus in Confeſſ. Gener. Frater Nicolaus Amundi indigniſſimus hominum, quod proteſtor manu propria.* Codex, ex quo hoc Diarium editum, eſt autographus, quem Bibliotheca Upſalienſium publica Olai Celſii, Linguarum Orientalium Profeſſoris publici, liberalitati debet. Bullas vero, Epiſtolas, & Diplomata ex aliis codicibus Manuſcriptis, cum ejusdem Bibliothecæ, tum aliorum Virorum hiſtoriæ patriæ ſtudioſorum, puta Nic. Rabenii & Eliæ Brenneri, deſcripſit diligentiſſimus Benzelius, & cum ad Diarium illuſtrandum egregie faciant, in calce adjecit. Sunt vero illa:

1 Alberti Mekelburgici Ducis, nomine filii Alberti Regis, ad Lincopenſes epiſtola Stockholmiæ 1367 ſcripta de denario p. 187.

Wazſtenenſibus, & tertia parte decimarum pauperum Lincopenſibus Canonicis exſolvendis.

p. 188. 2 Concilium Provinciale Arbogenſe 1396 habitum.

191. 3 Urbani Papæ VI Epiſtola ad Lincopenſem Epiſcopum Romæ 1381 ſcripta de Epiſcopi conſtantia & ſuo in canonizanda Birgitta favore.

192. 4 Bonifacii Papæ IX ad Epiſcopum Strengnenſem Epiſtola Romæ 1402 ſcripta, qua eum jubet in vitam & regimen Abbatiſſæ Vadſtenenſis Ingegardis inquirere.

194. 5 Henrici Fizhuger Dn. de Rauenswather, militis Angli, charta fundationis monaſterii S. Salvatoris in Anglia Watsſtenæ 1406.

197. 6 Wladislai R. Poloniæ Epiſtola ad Joannem Epiſc. Pomeſanienſem, ante Marienborg 1410 ſcripta, qua rogat, ut erectionem Monaſterii in loco conflictus cum Cruciferis de Pruſſia habiti dicto Grunnevelt approbare velit.

198. 7 Sigismundi Imperatoris diploma Conſtantiæ 1415 datum, quo monaſterium S. Salvatoris ſ. Birgittinum Marienvold in diœceſi Razenburgenſi in ſuam & Sacri Romani Imperii protectionem recipit.

199. 8 Detlevi Epiſc Razenburgenſis epiſtola Schoneberg 1416 ſcripta, qua hortatur moniales Marienvoldenſes, ne quas ſororum mittant ad Mariendal.

200. 9 Archiepiſcopi & Epiſcoporum Sueciæ ſupplicatio ad Patres Conſtantienſes pro canonizatione Nicolai Epiſcopi Lincopenſis, Brynolphi Epiſcopi Scarenſis & Ingridis Monialis, ut eam futuro Pontifici commendent, Upſaliæ 1417.

203. 10 Ulphonis Birgeri Confeſſoris Generalis Wadſtenenſis ad Gerlacum Confeſſ. General. Mariendalenſem Epiſtola, ut viſitationis officium ſuo nomine peragat in Monaſteriis Marienvald & Marienerone Wadſten. 1424.

204. 11 Innocentii Papæ VIII Epiſtola ad Archiepiſcopum & Epiſcopos Sueciæ, Romæ 1488, de canonizatione Catharinæ, filiæ S. Birgittæ, in tempus magis opportunum differenda.

12 Ejus-

12 Ejusdem Bulla de confirmatione privilegiorum ordinis Brigittini f. S. Salvatoris Romæ 1490 edita & a Jacobo Upsalienſium Archiepiſcopo publicata. p. 205.

13 Petri Magni Monachi Vadſtenenſis & Rectoris domus S. Brigittæ Romæ 1518 ad Conventuales Vadſtenenſes Epiſtola, lingua patria de futilitate Indulgentiarum conſcripta. 213.

Poſt hanc chartarum veterum collectionem leguntur Celeb. Benzelii ad hoc diarium notæ, breves ſane, ſed egregiæ & bonæ frugis, in quibus multa in Suecicis genealogiis illuſtrantur, confirmantur, varii errores Jo. Meſſenii, Eliæ Reuſneri, aliorum annotantur & emendantur, & nonnunquam inſperguntur, quæ ibi non quæſiviſſes. Ita p. 243 ſeq. ex Codice quodam ſuo MSto Legum Norwegicarum Catalogus Archiepiſcoporum Nidroſienſium inſeritur, quo alia ſeries eorundem Præſulum, quam Thormodus Torfæus ex veteri MSto Islandico in Hiſtoria Norwegica edidit, illuſtratur. Ita cum in diario Vazſtenenſi ad a. 1495 narretur, *accenſum eſſe ignem vehementem in infirmitorio novo, & tunc combuſtam fuiſſe ibi, inter alia unam tunnam plenam cum ſeptem voluminibus revelationum cæleſtium S. Brigittæ, conflagraſſe etiam ibidem diverſa inſtrumenta pro impreſſura librorum realiter aptata & jam per medium annum in uſu habita, videlicet torcular cum literis ſtanneis*, addit Benzelius in notis, ſe credidiſſe hæc eſſe incunabula typographiæ in patria ſua, non quod hoc anno 1495 huc perlata ſint primum prela artis præſtantiſſimæ, extare enim in Archivo Regni exemplum literarum confraternitatis Vadſtenenſis impreſſarum 1491, ſed Vadſtenenſes ſaltim primos eam excepiſſe, nunc vero ſe mutaſſe ſententiam, a fratre Guſtavo Benzelſtierna monitum, quod Hafniæ in muſeo Cl. Ar. Magnæi cujusdam *Anonymi dialogum creaturarum moralizatum* Stockholmiæ 1483 impreſſum viderit. Omne opus Index locupletiſſimus claudit. Nos doctiſſimo atque diligentiſſimo Benzelio merito bene precamur, ut ſpes, quam ipſe de Collectione Hiſtoricorum veterum patriæ p. 220, & de Codice Conciliorum Sueo Gothicorum p. 223, præſtantiſſimis ſane operibus, excitat, non collabatur.

FRIDERICI HOFFMANNI, DIVERSORUM S. R. I. Principum Consiliarii medici & Prof. Med. primarii, Medicina Consultatoria quinque Decades consiliorum & responsorum Facultatis Medicæ exhibens. Pars I.

Halæ Magdeb. ex officina Rengeriana, 1721, 4. Alphab. 1 pl. 18.

QUam bene de Medicina mereantur, qui observationes probe consignatas posteritati transmittunt, iisque difficilium curationum eventus, vel consilia ægrotantibus suppeditata, vel judicium de dubiis casibus solide latum oblivioni eripiunt: quantumque fructum talia sedulo legentibus ad judicium experientia subigendum afferant, fama meritisque illustris orbique jam olim notissimus Autor in præfatione huic operi præmissa exponit. Ipse igitur manum operi admovet, & ex iis, quæ tot annorum experientia artisque operum exercitatio suppeditarunt, cum publico communicat nunc quidem Specimina, inter quæ sunt, quæ Facultatis Medicæ, multa, quæ suo nomine responsa aut consilia requirentibus data fuerunt. Juvabit nonnullorum summas referre, ut Lectori pateat, quid nunc debeat meritissimo Autori, & quam juste optemus, ut pluribus partibus successive edendis publico bono inservire pergat. Primus casus exhibet judicium Facultatis de morte subita viri LVI annorum, antea vegeti & sani, qui, quum summo mane se itineri equo perficiendo accingeret, a filia præparatam chocoladam cum lacte coctam biberat. Proficiscitur tempestate incommoda & pluviosa, sed, quod valde ægrotare cœperat, mature revertitur & lectum petit summe infirmus. Vehementes vomitus, cum cardialgia & anxietate hominem torquent, dejectiones crebræ per alvum subsequuntur, extrema frigent, facies sudore frigido madet, omnia fastidit, parum loqui valet, hora admodum nona post assumtam chocoladam moritur, quum prius singultu & convulsionibus vexatus fuisset, & aphonus jacuisset. Ungues mortui cærulei videbantur, & maculæ lividæ per collum & humerum,

in

in pectore etiam & latere ſiniſtro maculæ quædam obſervabantur, ſine notabili abdominis intumeſcentia. Quum non leves cauſæ de veneno propinato cogitandi innotuerint, odium ſcilicet filiæ erga parentem, nimia familiaritas cum ſervo, & quod emiſſe illam arſenicum conſtabat, conſulta Halenſis Facultas ita judicium tulit ſuum, ut virum hunc potius arſenico chocoladæ admixto quam morbo quodam obiiſſe diem declararet. Nam quum virum iſtum vehementibus ſpaſmodicis vel hypochondriaci pathematibus umquam laboraſſe non conſtet, neque choleram fuiſſe morbum, quo ſublatus eſt, ex ſignis apparet, illud minime ad excitanda tam atrocia ſymptomata aut mortem accelerandam ſuffecit, quod flatulentiam aut acorem ventriculi ſæpe accuſavit, quod diebus prægreſſis vinum rubrum bibit, & chocolada cum lacte aſſumta, libero ſe eiq; pluvioſo aeri commiſit. Oportet igitur adfuiſſe cauſam, quæ proportionatas vires cum tanto effectu haberet; venenumque fuiſſe exhibitum, eo magis eluceſcit, quoniam die prægreſſo edit, bibit, inde dormivit, neque de ullo incommodo conqueſtus fuit, antequam chocoladam ſumeret.

Primæ decadis caſus nonus conſilium ab Illuſtri Autore datum fiſtit, agitque de mictus cruenti perquam rara ſpecie. Nimirum vir LX annorum ſubito corripitur colicis vehementibus doloribus, cum mingendi difficultate conjunctis, quæ conſtanter, illis etiam evaneſcentibus, hominem affligit. Accedit mictus cruentus per 8 ad 14 dies ſæpe durans, ſubinde quidem remittens, ſed ad quemvis corporis motum promte recrudeſcens, doloribus nunquam penitus ceſſantibus. Dum hæc per duos fere annos fiunt, varia artis præſidia adhibita fuerunt, acidularumque Egranarum uſus bis inſtitutus fuit. Quum tandem ſanguinis per V. S. & hirudines fierent ventilationes, ſanguinis quidem ſinceri effluxus ceſſavit, urina tamen poſt refrigerationem ſedimentum rubicundum, tandemque moleculas congruati ſanguinis exhibuit. Aliquando una die ultra viginti excretæ fuerunt tales moleculæ, quarum fuere quædam digiti minimi longitudini æquales membranaque involutæ videbantur: quæ tam quaſi carnoſæ nullum ſanguinis veſtigium exhibebant. Ab hac excretione conquieſcere morbum dixiſſes, niſi dolorifica mictio

mictio permansisset. Sed brevi succesſit vera colica nephritica, ſub cujus doloribus calculi exigui prodibant. Hac expugnata lotium clarum fluxit, ſed nec dolores nec difficultas mingendi, cum crebro tamen conatu, cui teneſmus accedit, quievernat. Inter hæc ſomnus ſemper a doloribus interrumpitur, flatulentia crebrique ructus affligunt, appetitus proſtratus eſt: omniaque circa lunæ phaſes exacerbantur. In regione pubis ſæpe pruritum, & interdum dolorem interius quaſi prementem & lancinantem ſentit, tanquam a præternaturali corpore ibi latitante: quæ ſingula magis exacerbantur, quoties corpus a tuſſi, ſternutatione, vel alio motu concutitur. Urina ſæpe tanto impetu pellitur, ut fere involuntarie erumpat.

Expoſitam morbi hiſtoriam ita reſolvit Vir celeberrimus. Ægrotum, cum plethoricus valde eſſet, propter denegatum ſanguinis per hæmorrhoides fluxum, colica ſpaſmodica correptum fuiſſe, quam dyſuria & mictus eruentus conſequutus fuit. Hic autem mictus non ex aliquo renum vel vaſorum emulgentium vitio ortus fuit, ſed originem ſuam debet venæ hæmorrhoidali externæ, cujus rami, præſertim in viris, veſicæ cervicem copioſis ſurculis ambiunt. Rariorem hanc mictus eruenti ſpeciem, ſed non ſine exemplo eſſe, adductis obſervationibus probatur. Cognoſcitur autem ex eo, quod in lumbis & renibus nullus dolor obſervatur: ſed conatus & ſtimulus mingendi continuus cum teneſmo & ſenſu ardoris in ano, dolor quaſi ſcindens & urens in pene usque ad glandem excurrens, cum rigida penis tenſione continuo affligit. Stagnante autem ſanguine in pelvi, veſicæ & inteſtini recti partibus, aperiuntur venarum oſcula, quæ ſi largum ſanguinem emittunt, ille ſincerus cum lotio effluit: ſi parum ſucceſſive exſtillat, ille coagulatur & cum muco veſicæ mixtus in moleculas congrumati ſanguinis, quaſi membrana veſtitas, abit. Difficilis hic eſt morbus præſertim inveteratus, & quando ſenile corpus occupat: & neglectus plane corruptionem & lethalem ſphacelationem minatur. Suadetur ægroto venæ ſectio, ut quotannis in brachio inſtituenda: commendatur alvi laxæ cura, quam ſegnem per paſſulas, rhabarbarina expedire, aloetica autem & omnia acria vitare jubetur. Cerevi-

Digitized by Google

reviſiarum vinique potus diſſuadetur, in cœna tamen modicum Burgundici guſtare permittitur. Cœna ipſa ſit moderatiſſima: potus autem aqua cum china, ſarſaparilla, ſantalis & glycyrrhyza decocta. Thermarum & acidularum uſus improbatur. Externe lintea in aqua ad vulnera ſclopetorum *(l'eau d'arquebuſade)* madefacta pubi perinæoque imponenda, & per noctem relinquenda commendantur.

Decadis quartæ caſus II exhibet hominem ſingulari pugna in abdomine, anguſtiori gladio, per lineam albam vulneratum, & ſeptimo a conflictu die mortuum. Quum cadaver ſecaretur, quatuor circiter libræ extravaſati ſanguinis, & in multis partibus gangræna deprehendebatur. In meſocolo vas arterioſum diſciſſum erat. Medicus & Chirurgus, qui vulneratum ſecundum artis præſcriptum tractaverant, & mortuum ſecuerant, in relatione magiſtratui exhibita vulnus abſolute lethale pronunciaverant: ſed balneator quidam contenderat, vulneris labia debuiſſe amplificari, ſanguinem extravaſatum emitti & contra gangrænam pugnari: ſic vulneratum ſervari potuiſſe. Quæſita Facultas reſpondit, & vulnus abſolute lethale & judicium balneatoris minime fuiſſe fundatum.

Sunt etiam caſus, ubi diſſentientes integrorum collegiorum ſententiæ exhibentur. Notatu maxime dignus eſt decadis quartæ nonus, ubi quæritur, ſitne ſpiritus vitrioli copioſe ſumtus venenum, poſſitque hominem continuato uſu interimere? Quæſiti Rinthelenſes, Halenſes, Jenenſes, Gieſſenſes Medici, etiam privati quidam, judicium ſuum protulerunt, Halenſi Facultati, quæ negativam amplexa erat, ſcribendæ reſponſo ſuo apologiæ neceſſitas impoſita fuit. Singula hæc reſponſa conjunctim ibi leguntur; ad finem vero monetur, virum iſtum, qui controverſiæ occaſionem dederat, tandem confeſſum eſſe, ſe uxori interemtæ arſenicum propinaſſe.

THEOREMA NOVUM HABENS UTILITATEM in dividendis multiplicandisque angulis, nec non in condendis Tabulis ſinuum, tangentium & ſecantium.

Autore JOH. BERNOULLI.

PRoblema Sectionis angularis exercuit quondam Geometras non infimi ordinis bene multos: Nemo dederat antea formulam generalem pro indefinitis angulorum arcuumve sectionibus vel multiplicationibus applicabilem ad quemlibet datum numerum, cum ejusmodi formulam primus exhiberem in Actis Lipsiens. 1701 M. April. Hæc postea aliis, quibus non displicuit, magni nominis Analystis ansam præbuit, inquirendi in ejus demonstrationem & originem, quam ego singulares ob causas celaveram, tum etiam inveniendi tales alios canones universales. Quicquid vero in eam rem prodiit, id vel serierum infinitarum auxilio vel calculi differentialis ope erutum: inprimis Formula illa altera universalis, quam multis post annis exhibui, peculiari aliquo artificio per logarithmos imaginarios inventa, habet quidem aliquid novi & inexpectati, quo æquationes angulares pro lubitu expedite & prompte formantur; interim logarithmi illi imaginarii, qui infirmioribus & minus exercitatis scrupulum facessere possent, originem habent ex differentialibus arcuum a tangentibus derivatis, vid. Act. 1712 M. Jun. & Jul. Ante biennium circiter aggressus solutionem (quam multiplici modo repertam mox communicabo in peculiari schediasmate) problematis alicujus a Filio meo propositi in Actorum Supplem. Tom. VII Sect. VIII p. 532 *De construendis curvis semel ipsas inverso situ positas atque motu parallelo motas in constanti angulo secantibus*, incidi in Theorema longe universalissimum & quidem communi analysi adinventum, quod cum viderem habere posse usum insignem, non tantum in arcuum divisione & multiplicatione, sed & in plurium arcuum etiamsi inæqualium, quotquot libuerit, additione vel subtractione, eorumque aggregato vel residuo indefinite exprimendo per canonem generalem, qui compendium suppeditabit supputare volentibus Tabulas sinuum, tangentium, & secantium; operæ pretium duxi Theorema paulo fusius exponere, præmissis aliquot Lemmatibus.

Lemma I.

Si in circulo BGL (Fig. I) cujus centrum A, & radius $AB=1$, duorum arcuum BF & BFG datæ sint tangentes, nem-

nempe $BC=a$, $BD=b$, ſitque nova tangens $BE=\frac{a+b}{1-ab}$, dico arcum BGH cui illa reſpondet eſſe æqualem ſummæ arcuum $BF+BFG$.

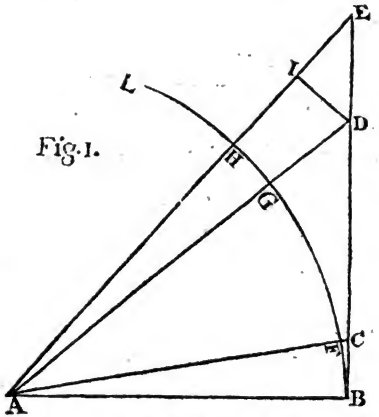

Fig. I.

Demonſt. Ex ſuppoſitis habentur ſecantes, ut ſequitur: $AC=\sqrt{(1+aa)}$, $AD=\sqrt{(1+bb)}$, $AE=\frac{\sqrt{(1+aa+bb+aabb)}}{1-ab}=\frac{\sqrt{(1+aa)}\times\sqrt{(1+bb)}}{1-ab}$; Habetur etiam DE ſeu $BE-BD=\frac{a+abb}{1-ab}$. Ducta ad AE perpendiculari DI, erit ob triangula EAB, EDI ſimilia, $EA.AB::ED.DI$, unde $DI=\frac{a+abb}{\sqrt{(1+aa)}\times\sqrt{(1+bb)}}\times\frac{a\sqrt{(1+bb)}}{\sqrt{(1+aa)}}$: Adeoque $\sqrt{(1+aa)}$ ſeu $AC.\sqrt{(1+bb)}$ ſeu $AD::a$ ſeu $BC.DI$; Sunt itaque triangula CAB, DAI ſimilia, proinde angulus $BAC=$ angulo DAI, arcusque $BF=$ arcui GH; & addito arcu communi BFG, erit $BF+BFG=BGH$. Q.E.D.

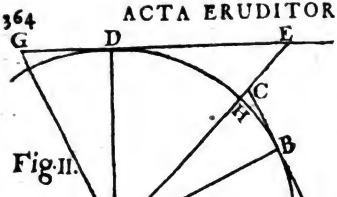

Fig. II.

Aliter. Sint (Fig. II) Duorum arcuum *BH, DH* (quorum radius *AB* vel *AD* = 1) tangentes datæ *BC* = *a*, *DE* = *b*, quibus prolongatis ductæ parallelæ *AG*, *AF* occurrant in punctis *G*, *F*; erit utraque tam *DG* quam *BF* tangens complementi arcus totius *BHD*: Sit *DG* vel *BF* = *x*: Ob simil. triang. *CFA*, *EGA*, erit *CF* (*a* + *x*). *AF* :: *AG* (*AF*). *EG* (*b* + *x*). Hinc *CF* × *EG* (*ab* + *ax* + *bx* + *xx*) = □ *AF* = 1 + *xx*; ablato *xx* & reducta æquatione, provenit $x = \frac{1-ab}{a+b}$, adeoque $\frac{1}{x}$ h. e. tang. arcus $BHD = \frac{a+b}{1-ab}$ ut ante. *Q. E. D.*

Lemma II.

Sint ejusdem circuli tres arcus, quorum tangentes sint datæ *a*, *b*, *c*; sitque tangens quarta $= \frac{a+b+c-abc}{1-ab-ac-bc}$, dico arcum huic tangenti respondentem fore æqualem summæ trium datorum arcuum.

Dem. Quia per præced. $\frac{a+b}{1-ab}$ est tangens arcus qui æqua-tur primis duobus simul sumtis quorum tangentes sunt *a* & *b*, scribatur *n* pro $\frac{a+b}{1-ab}$, eritque vi præcedentis $\frac{n+c}{1-nc}$ = tangens arcus quarti, substituto nunc iterum valore ipsius *n* prodit $\frac{n+c}{1-nc} = \frac{a+b+c-abc}{1-ab-ac-bc}$ = tangenti arcus quarti qui tribus datis arcubus simul sumtis est æqualis. *Q. E. D.*

Lemma III.

In eodem circulo dentur arcus quatuor, quorum tangentes exprimantur per *a*, *b*, *c*, *e*; sit vero tangens arcus quinti

$\frac{a+b+c+e-abc-abe-ace-bce}{1-ab-ac-ae-bc-be-ce+abce}$, dico hunc arcum quintum esse æqualem summæ reliquorum quatuor arcuum quorum tangentes sunt a, b, c, e.

* *Dem.* Ponatur $\frac{a+b+c-abc}{1-ab-ac-bc} = n$, erit per Lemmata I & II $\frac{n+e}{1-ne}$ = tangenti arcus quinti, resubstituto hic valore ipsius n, orietur $\frac{n+1}{1-ne} = \frac{a+b+c+e-abc-abe-ace-bce}{1-ab-ac-ae-bc-be-ce+abce}$ = tangenti arcus qui quatuor datos arcus exæquat. *Q. E. D.*

Aliter. Ad eandem formulam pervenitur ponendo $\frac{a+b}{1-ab} = n$, & $\frac{c+e}{1-ce} = p$; Erit enim per Lemma I $\frac{n+p}{1-np}$ = tangenti arcus quinti, ubi si substituantur valores ipsarum n & p, erit $\frac{n+p}{1-np}$ = quantitati modo inventæ. *Q. E. D.*

Scholium.

In his jam evidens progressionis ordo perspicitur, quo observato continuare licet sine calculo valores tangentium pro arcubus qui pluribus aliis quot libuerit datis & simul sumtis sint æquales. Notandum enim, terminos fractionum quibus formulæ nostræ exprimuntur conflari ex unitate ut & ex aggregato litterarum a, b, c, e, f, g &c. earumque omnium possibilium contentorum alternatim sumtorum signis + & − alternatim interpositis. Sint ex. gr. a, b, c, e, f ex quibus formetur progressio sequens

$$\begin{array}{l} 1 + a + ab + abc + abce + abcef \\ \quad + b + ac + abe + abcf \\ \quad + c + ae + abf + abef \\ \quad + e + af + ace + acef \\ \quad + f + bc + acf + bcef \\ \qquad + be + bce \\ \qquad + bf + bef \\ \qquad + ce + bef \\ \qquad + cf + aef \\ \qquad + ef + cef \end{array}$$

In qua unitas occupet locum primum, summa litterarum $a+b+c+e+f$ locum secundum, summa rectangulorum sub singulis binis $ab + ac + ae +$ &c. locum tertium, summa solido-

rum ſub ſingulis ternis $abc+abe+abf+$ &c. locum quartum, ſumma contentorum ſub ſingulis quaternis $abce+abcf+$ &c. locum quintum, illudque unicum $abcef$ locum ſextum. Componatur ex illis omnibus fractio, cujus numerator conſtet ex ſecundo $-$ quarto $+$ ſexto, & denominator ex primo $-$ tertio $+$ quinto, ſicut hic videre eſt

$$\left\{\begin{matrix} -abc \\ -abe \\ +a\ -abf \\ +b\ -ace \\ +c\ -acf\ +abcef \\ +e\ -aef \\ +f\ -bce \\ -bcf \\ -bef \\ -cef \end{matrix}\right) : \left(\begin{matrix} -ab \\ -ac \\ -ae\ +abce \\ -af\ +abcf \\ +1\ -bc\ +acef \\ -be\ +abef \\ -bf\ +bcef \\ -ce \\ -cf \\ -ef \end{matrix}\right\}$$

Exprimet hæc fractio valorem tangentis arcus alicujus qui erit æqualis ſummæ omnium quinque arcuum quorum tangentes exponuntur per has reſpective litteras a, b, c, e, f. Hujus veritas liquet ex ante dictis, hinc fluit ſequens generale

THEOREMA.

Datis tangentibus quotcunque arcuum deſignatis per $a, b, c, e, f, g,$ &c. quarum ſumma $a+b+c+$ &c. ſit $=A$; ſumma rectangulorum ſub ſingulis binis $ab+ac+$ &c. $=B$; ſumma ſolidorum ſub ſingulis ternis $abc+abe+$ &c. $=C$; ſumma contentorum ſub ſingulis quaternis $=D$; ſumma contentorum ſub ſingulis quinis $=E$; ſumma contentorum ſub ſingulis ſenis $=F$; & ita porro ſummæ ſequentium contentorum $=G, H, I,$ &c. Dico tangentem arcus unius qui æqualis ſit reliquis omnibus ſimul ſumtis eſſe $=\frac{A-C+E-G+I-\text{&c.}}{1-B+D-F+H-\text{&c.}}$. Demonſtratio patet ex præcedentibus,

Coroll. I.

Quod ſi ex datis arcubus unus pluresve ſint ex reliquis ſubtrahendi, hoc eſt, ſi invenienda ſit tangens alicujus arcus, qui ſit æqualis differentiæ inter ſummam omnium arcuum affirmativo-

tivorum & summam omnium arcuum negativorum; per se manifestum est, aliud nihil faciendum esse quam ut in fractione inventa mutentur signa earum litterarum quæ denotant tangentes arcuum negativorum, hoc est, eorum qui a reliquis subtrahi debent: ut si a & b tales essent, scribendum erit $-a$ & $-b$ pro $+a$ & $+b$, atque $+a$ & $+b$ pro $-a$ & $-b$; sed nihil mutandum in $+ab$ vel in $-ab$; quia ceu notum multiplicatio signi + per + & signi − per − semper idem signum + producit.

Coroll. II.

Positis arcubus omnibus, quorum numerus sit n, eorumque adeo tangentibus a, b, c, e, f, &c. inter se æqualibus, ex doctrina combinationum colligitur progressionem $1+A+B+C+D+E+$ &c. abire in $1+\frac{n}{1}a+\frac{n.n-1}{1.2}a^2+\frac{n.n-1.n-2}{1.2.3.}a^3+\frac{n.n-1.n-2.n-3}{1.2.3.4}a^4+$ &c. quæ series, uti constat, exprimit valorem ipsius $(1+a)^n$, hoc est, binomii $1+a$ ad potestatem n elevati. Sic igitur posita a pro tangente arcus multipli qui sit ad simplum ut n ad 1: Erit vi theorematis nostri

$$\frac{n}{1}a-\frac{n.n-1.n-2}{1.2.3.}a^3+\frac{n.n-1.n-2.n-3.n-4}{1.2.3.4.5}a^5-\text{&c.}$$

$$R\text{----}x=\frac{}{1-\frac{n.n-1}{1.2}a^2+\frac{n.n-1.n-2.n-3}{1.2.3.4}a^4-\text{&c.}}$$

Et viciſſim ſumta a pro tangente arcus in partes numero n cædi, & x pro tangente unius ex illis partibus, erit

$$\frac{n}{1}x-\frac{n.n-1.n-2}{1.2.3.}x^3+\frac{n.n-1.n-2.n-3.n-4}{1.2.3.4.5}x^5-\text{&c.}$$

$$\text{----}a=\frac{}{1-\frac{n.n-1}{1.2}x^2+\frac{n.n-1.n-2.n-3}{1.2.3.4}x^4-\text{&c.}}$$

quæ ipſiſſima eſt formula, quam jam edidi in Actis Lipſ. 1712 330, cujusque originem per logarithmos imaginarios ſingulari modo inventam expoſui ibid. p. 276, adeo ut nunc firmiori fundamento nitatur poſtquam hic oſtendi eam eſſe tantum caſum

sum particularem Theorematis universalissimi hic traditi & sola algebra duce detecti.

Coroll. III.

Ad multisectionem anguli vel arcus inservit formula *S*, ubi tangens *a* data est, & *x* quæsita: Tunc quidem pro quolibet numero partium *n*, emergit æquatio finita sed magis minusve composita prout exigit numerus *n*; neque adeo innotescet *x* nisi per resolutionem illius æquationis in radices. Verum etiam formula *R* suppeditat immediate valorem tangentis quæsitæ: cum enim secare vel dividere arcum aliquem in partes *n* idem sit atque eundem multiplicare per $\frac{1}{n}$, ut jam olim etiam monui, substituatur ubique in formula *R*, $\frac{1}{n}$ pro *n*, & prodibit valor ipsius *x* per fractionem cujus numerator & denominator constabunt terminis numero quidem infinitis, sed tamen cognitis.

Coroll. IV.

Vocetur nunc *p* arcus ipse cujus tangens est *a*, concipianturque divisus in partes numero *n*, quarum per consequens unaquæque erit $= \frac{1}{n}p$; Quod si itaque numerus *n* sit infinitus, censebitur arculus $\frac{1}{n}p$ æqualis suæ tangenti & habebuntur $n.n-1 = n^2$, $n.n-1.n-2 = n^3$, $n.n-1.n-2.n-3 = n^4$, &c. quia numeri finiti 1, 2, 3 &c. ab infinito *n* demti, eundem non minuunt. Hinc in formula *S* pro his contentis scribantur potestates numeri *n*, & pro x, x^2, x^3 &c. scribantur $\frac{1}{n}p, \frac{1}{n^2}p^2, \frac{1}{n^3}p^3$, &c. quo facto formula *S* degenerabit in hanc

$$a = \frac{\frac{1}{1}p - \frac{1}{1.2.3}p^3 + \frac{1}{1.2.3.4.5}p^5 - \&c.}{1 - \frac{1}{1.2}p^2 + \frac{1}{1.2.3.4}p^4 - \&c.}$$

Atque ita ex dato arcu *p* datur ejus tangens *a* per seriem, quod quidem nihil est novi, eandem enim jam tradidi in Actis 1694 p. 439

Digitized by Google

p. 439 deductam ex generali mea ſerie ibidem expoſita, quæ cujusque differentialis integrale univerſaliter exprimit; non tamen inconſultum duxi, indicare egregium utriusque methodi conſenſum, ut calculo differentialium & integralium per communem algebram confirmato ſua conſtet validitas a nonnullis non ſatis intelligentibus impugnata aut in dubium vocata.

Coroll. V.

Hoc denique notandum, quod ope Theorematis noſtri tabulæ ſinuum &c. compendioſius quam per viam ordinariam calculari poſſint; inventis quippe paucorum tantum quorundam arcuum tangentibus, ex illorum ſive ſimplorum ſive multiplorum varia vel additione vel ſubtractione, novæ ſemper novorum arcuum tangentes eruuntur, in quas operationes non ingrediuntur radicum extractiones. Sic ex. gratia ex tangente 45 grad. $= t$, & data tangente 1 min. $= b$, habebitur per Lemma I tangens 45 gr. 1 min. $= \frac{t+b}{1-b}$, ex hac & ex tang. 1 min. reperitur per idem Lemma tangens 45 gr. 2 min. & ita porro usque ad finem quadrantis, quibus inventis ultro dantur tangentes complementorum, quippe quæ illis ſunt reciproce proportionales, ut ſi t ſit tangens alicujus arcus, erit $\frac{1}{t}$ tangens complementi. Ex tangentibus ſupputantur ſecantes, id quod fit per ſolam tangentium additionem, ope cujusdam theorematis notiſſimi vi cujus *Secans cujuſvis arcus eſt æqualis aggregato ex ejusdem arcus tangente & ſemiſſis complementi tangente:* Habentur deinde ſinus ex ſecantibus per regulam proportionum, ſunt enim ſinus reciproce proportionales ſecantibus complementorum; ita ut citra ullam extractionem radicis triplex ille canon conſtrui poſſit. Nihil jam dico de quibusdam aliis compendiis quæ in hoc quoque negotio commode adhiberi poſſunt ad facilitandum calculum.

Nota.

Finita horum ſcriptione incidi in Acta 1706 & in Comment.

ment. Paris. ejusdem anni. Deprehendi in Actis p. 262 Demonstrationem aliam Lemmatis primi sed ab ambabus meis demonstrationibus multum diversam, iisque longiorem: ibidemque ut & in Commentariis p. 256 extare quoque vidi formulam generalem pro determinanda tangente arcus multipli, quam supra in Coroll. II deduxi ex Theoremate meo universali, quod nolui subticere, ne quis in sequiorem vertat partem observans me ejus rei nullam mentionem feciſſe in Actis 1712, ubi eandem formulam jam tradidi per logarithmos imaginarios erutam, nulla certe tunc mihi subnata cogitatione, eam ab aliis (quamvis longe aliter) fuiſſe inventam: scopus vero nunc non fuit repetere quæ diu abhinc sunt tradita, sed tantum, occasione ita ferente, ostendere, quam facili negotio fluant ex Theoremate illo universali, de quo saltem mihi non constat, an a quoquam alio fuerit detectum; interim non tam novitas me impulit ad illud in lucem emittendum, quam ipsius utilitas in solutione problematis in schediasmate alio, brevi Actis inserendo, exhibita.

JO. CHRISTOPHORI STURMII, PHILOsophi & Mathematici, Prælectiones Academicæ, a DAVIDE ALGOEWERO, apud Ulmenses Verbi divini Ministro & Prof. P. editæ.

Francofurti & Lipsiæ, apud Danielem Bartholomæi, 1722, 4. Alph. 1 plag. 4½ Tabb. æn. 2.

DE piis manibus Præceptoris olim sui bene meriturus Vir plurimum reverendus *Algœwerus* Prælectiones Academicas edere constituit, quas cum in Academia *Altorffina* studiis operam daret, auditoribus suis in calamum dictavit *Sturmius*, Matheseos ac Physicæ Professoris muneri satisfacturus, cum studiosam juventutem ex iis utilitatem capere posse confidat. Continentur autem in hac collectione prælectiones numero quatuor, quarum prima est de astrologiæ divinatricis (quam *judiciariam*

riam alias vocant) vanitate, secunda de Matheſi univerſali, tertia de incomprehenſibilibus Matheſeos, quarta de Arithmetica ſacra. Prælectionis primæ Cap. 1 argumenta *Origani* potiſſimum expendit, quæ pro ſtabiliendo ſiderum influxu Ephemeridum parte tertia attulit. Notum eſt, *Keplerum*, quem in prolegomenis inter adverſarios Aſtrologiæ refert Noſter, etſi vulgarium prædictionum futilitatem non probaret, neque tamen magis calculum ſuum adjeciſſe illorum ſententiæ, qui penitus rejectam velint: id quod probat ſcriptum idiomate patrio ſub *Tertii intervenientis* nomine publicatum, in cujus ſtatim titulo Germanico proverbio utitur, man müſſe das Kind nicht mit dem Bade ausgieſſen. Quantum aſtrologiæ probet, quantum rejiciat, patet etiam ex diſcurſu, quem Ephemeridibus præmiſit p. 27 & ſeqq. Notum præterea eſt, eundem novum prorſus aſtrologiæ genus condidiſſe ac ſingularibus rationibus idem adſtruxiſſe Lib. 4 Harmonices mundi, quas ad examen revocari operæ pretium fuerat. Enimvero *Aſtrologiæ Keplerianæ* nullam Noſter mentionem facit. Cap. 2, quod eſt de influxu Lunæ, *Gaſſendi* inprimis atque *Verulamii* aſſerta de eodem examinat, atque rationes quoque phyſicas diſcutit, quas *Honoratus Fabri* afferre conatus. Oſtendit quoque, ex hypotheſi *Carteſiana* de fluxu & refluxu maris nullum poſitivum Lunæ influxum probari, cum Luna tantum passive & occaſionaliter, minime vero active & efficienter concurrat. Cap. 3 reliquorum planetarum & aſtrorum influxum ſub incudem revocat, & Cap. 4 & ſeqq. ad fundamenta aſtrologica præſertim genethliaca de duodecim ſignis cœleſtibus, de Planetarum domibus, exaltationibus, detrimentis, caſibus &c. dignitatibus & infirmitatibus accidentalibus & ſpeciatim de adſpectibus atque de duodecim domibus cœleſtibus evertenda ſe accingit. Ultimo demum capite primaria artis firmamenta, ad quæ provocare ſolent Aſtrologi, infirmat. Matheſeos univerſalis notionem eandem *Sturmius* habet, quam *Eraſmus Bartholinus*, qui Principiorum Matheſeos univerſalis nomine Algorithmum ſpecioſum inſignivit: præcipu-

um enim, quod Prælectioni ſecundæ materiam præbet, argumentum eſt Arithmetica literalis, ſed quæ ex recentiorum inventis nunc multum facilitari poteſt. Applicatur hæc arithmetica ad elementum *Euclidis* ſecundum & ad rationum doctrinam. Aliam Matheſeos univerſalis notionem cum *Leibnitio* concipiunt Mathematici moderni, quod nempe ſit Scientia metiendi generalis, quæ adeo in univerſum metiendi artificia generalia exponere debet, ſed adhuc in deſideratis habetur: id quod ideo monemus, ne quis deſiderio *Leibnitiano* in Actis A. 1695 p. 155 ſatisfactum eſſe a *Sturmio* arbitretur, cum ſcopum habeat prorſus diverſum. Inter incomprehenſibilia Matheſeos Θεῖον quoddam ſeu divinum in diſciplinis mathematicis admittens *Sturmius* refert magnitudinum infinitam diviſibilitatem, linearum quarundam incommenſurabilitatem, radicum ex numeris non exacte quadratis vel cubicis extractionem, perpetuo quidem accuratiorem & vero propiorem, nec unquam tamen in omnem æternitatem plane perfecteque exhauriendam, angulum contactus, parallelogrammorum ſuper eadem baſi & inter easdem parallelas conſtitutorum æqualitatem, Conchoidem *Nicomedis* propter ejus aſymptoton, hyperbolam cum ejus aſymptotis, numerorum in infinitum decreſcentium ſummam finitam ex arithmetica infinitorum. Tandem capite ultimo uſum hujus doctrinæ monſtraturus concludit, humanæ rationi vim quandam ineſſe mirabilem infinita non quidem plene comprehendendi, ſed penetrandi altius, atque adeo rationis humanæ uſum & excellentiam extollit, eamque ab objectionibus Theologorum vindicat. In Arithmetica ſacra, quæ prælectionum ultima eſt, ſtudioſis præſertim Theologiæ conſulit, exempla, quæ in Scriptura ſacra occurrunt, arithmetica, ad chronologiam inprimis ſacram ſpectantia, illuſtrans.

NUMMUS AUREUS, OTHINUM EJUSque ſacrorum ac myſteriorum ſigna exhibens, e muſeo NICO-

NICOLAI KEDERI, *Regii Antiquitatum Sueo-Gothicarum Collegii Aſſeſſoris, cum hujusce commentatione editus.*

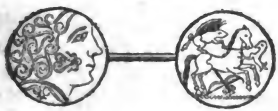

Lipſiæ, apud Jo. Frid. Gleditſchii Filium, 1722, 4. Plag. 11.

Jam pluribus cognitum nobis eſt ſpecimini-bus, quanta indu-ſtria Cl. Kederus incumbat in explanationem myſteriorum, quæ in veterum Gothorum nummis ſeſe offerunt. Tres ejus doctiſſimas iſtius argumenti Diſſertationes recenſuimus A. 1703 p. 47, A. 1704 p. 36 & A. 1706 p. 220. Nunc novam adjungimus uni explicando nummo dicatam, cujus antiquitatem ſic Nobiliſſimus Autor colligit, quod more priſcæ ſimplicitatis nihil literarum inſcriptum habet. Exhibet rariſſimus ille nummus caput viri imberbis cincinnatum, in gena obſcuram quandam figuram præferens; in adverſa ejus parte conſpicitur equus currens, cujus tergo inhæret verres, pectori ejus infigit ungues, ſub ventre ſagitta una cum arcu repoſita. Haec omnia quid ſibi velint, cum circumſpiceret Cl. Autor, tandem in eam venit ſuſpicionem, ut crederet, eſſe illam faciem Odini ſeu Othini, veteris Dei, ejusque ſacra & myſteria in altera nummi facie deſcribi. Diſſerit itaque de Othino, quem duplicem fuiſſe ſtatuit, quorum poſterior priſcos Suecos magicis permovit artibus, ut ipſum pro numine colerent, & quidem pro Deo bellorum: quam in rem lucubrata veterum affert teſtimonia. Hinc ad alteram nummi faciem converſus *equum* habet pro ſymbolo fortitudinis bellicæ, proferens erudite, quæ in veteribus monumentis leguntur de equo Othini octipede, cui nomen *Sleipnero*. Addit, in veterum Gothorum pecunia perſæpe

occurrere figuram equi, eosdemque Othino equum immolare consueviſſe: qua occaſione & cæteras gentes commemorat, quibus moris fuit equos ſacrificare. *Arcum* & *ſagittas* eidem bellatori Deo non inepte tribui, facile deinde perſuadet, docens, alios in promtu eſſe nummos, Othinum repræſentantes altera manu ſagittam tenentem, altera arcum: ac præterea clariſſimis teſtimoniis probans, veteres Gothos ob ſingularem ſagittandi peritiam nobile nomen habuiſſe. *Avis* Cl. Autori creditur eſſe *corvus*, non per ſe ſolum pugnaciſſimum animal, ſed in delitiis etiam habitum Othino: id quod luculenter hic demonſtratur. Ad *verrem* quod attinet, initio quidem recordatur Cl. Kederus, veteres Gothos Deæ Friggæ ſive Freiæ ſacrificaſſe verrem. At cum eandem victimam Othino offerri ſolitam fuiſſe, nusquam legatur, innui mavult dapes illas carnis verrinæ nunquam defecturas, quæ ab Othino heroibus in ipſius aula apponi vulgo perhibebantur. Hæc poſtquam perdocte expoſuiſſet, ac ſubinde digreſſiones doctrina pariter & amœnitate commendabiles intexuiſſet, jam ad adverſam nummi ſui figuram redit, caputque erudito contemplatur oculo. Obſervat hic, ſimile caput in aliis Gothorum nummis occurrere, prætereaque priſcis Gothis in uſu fuiſſe ornatos iſtum in modum capillos. Si quæris, ubi percuſſus hic nummus fuerit, Noſter, poſtquam copioſe diſputaſſet, an Gothi ante ſuſcepta Chriſtianorum ſacra domeſticos jam nummos habuerint, argumentisque in utramque partem productis oſtendiſſet, negantem ſententiam eſſe veriorem; ad ultimum cenſet, eum extra Sueciam cuſum eſſe apud Græcos, principe quodam Sueciæ viro monetam iſtam excudendam curante.

NOVA LITERARIA DE MSPTIS CODICIBUS in Tartaria repertis.

CUm nuper Vir doctrina ac moribus rerumque uſu apprime commendabilis, Joannes Daniel Schumacherus, Ruſſorum Im-

Imperatoris Bibliothecarius, e Gallia, ubi Regiæ Scient. Academiæ Parisiensi una cum litteris, quibus in eam recipi desideravit Princeps summus, primos operæ ipsius fructus, tabulam Geographicam littoris maris Caspii exactissimam, obtulit, per Angliam ac Belgium redux ad nos delatus esset, attulit is secum foliorum genuinum & ab omni fere vetustate illæsum, ex iis voluminibus, quæ superiori anno a Russis in Tartaria reperta sunt, depromptum, quod ut curioso Lectori, prout ex utraque parte spectatur, integrum exhibeamus, a perito artifice, qui omnes apices diligentissime rimatus atque imitatus est, æri incidi curavimus. TAB. V.

Nimirum in more fuit Siberiæ Præfecto, subinde homines quosdam, rudes quidem & agreſtes, Tobolska versus mare Caspium in Tartariam, Russorum imperio obnoxiam, emittere, eo consilio, ut rudera & sepulcra vetera clam atque adeo nocte, ut ne resciscerent incolæ, diligenter scrutarentur. Hi igitur, postquam passim in sepulcris idola quædam, aurea, argentea, ærea, detexissent, tandem centum & viginti circiter milliaria Germanica progressi versus mare, ædificii splendidissimi rudera offenderunt, quæ cum ingressi essent, sub terra reperierunt conclavia, quorum strata imo & latera lapide nitidissimo (*glaciert*) composita erant. Conspiciebantur hic illic nigræ quædam ex ebeno cistæ, quibus apertis rustici illi pro thesauris carbones, ut rebantur, scriptos nempe codices invenerunt, e quibus quinque folia secum abstulerunt, nec quicquam præter jam dicta indicarunt: sperandum vero omnino est, Glorioſissimum Russorum Imperatorem, qui nunc in iis oris expeditionem instruit, de omnibus deinceps accuratius inquisiturum, & de loco aliisque circumstantiis eruditos propediem rectius edoc turum. Ex his foliis, magnam partem laceris & detritis, omnium optime conservatum fuit hoc ipsum, cujus hic ectypum communicamus. Hujus, si amplas satis margines computemus, longitudo erat $27\frac{1}{4}$ & latitudo $7\frac{3}{4}$ pollicum: materia constabat satis crassa, ad modum pergameni, sed papyracea, & ubi rumperes, quasi lanea aut bombycina, cinerei coloris:

ris, ad morem codicum Orientalium, lævigata: inductus erat utrique lateri color subfuscus, in medio, ubi scriptura exstabat, nigricans: literæ vero candido splendidissimo & ad argenteum accedente colore accurate admodum [illegible] figura patet, exaratæ erant. Observavimus etiam liter[illegible] ab uno latere lineas tenuiores demittebant, eas ab [illegible] figere, eoque non eodem situ in utroque expressas fu[illegible] quod adeo nos quoque in figura indicavimus. Etsi vero hæc nostra charta tota illita fuerit colore subfusco & nigro, ceteras tamen schedas plerasque accepimus cœruleum fere colorem præ se ferre, nisi quod in textu, ad distinguendas albi coloris literas, nigredinem monstrent. Ceterum etsi non desint, qui volumina illa ad Tamerlanis, qui iis in locis, ubi reperta sunt, sedem habuisse creditur, tempora referant; & Cl. Godofredus Rühlmannus, Consil. & Historiographus Schwarzburgensis, edito nuper schediasmate vernaculo, hariolatus sit, ea in loco sancto, Magorum quippe Orientalium sede, Cyropoli, reperta atque adeo veteri Persico charactere sancto ac Magis proprio exarata fuisse, (cui tamen rei nulla omnino vestigia apud Thomam Hyde, qui in Historia religionis veterum Persarum ad p. 517 varia dedit Persepolitanæ, Palmyrenæ aliarumque affinium scripturarum specimina, deprehenduntur,) ut nihil dicamus de eo, quod idem ad Theophrastum Paracelsum provocet, qui non uno in loco thesaurum in Russia reconditum testetur, quo invento omne mysterium lapidis philosophici detegi debeat: nos tamen, dum inspecto hoc nostro specimine certiora proferant eruditi, nihil definiendum existimamus. Quin eorum, quibus ita felicibus esse contigerit, ut arcanum revelent, lucubrationibus, cum primum ad nos delatæ fuerint, locum nos in his Actis promtissime facturos spondemus.

(*)

Digitized by Google

Digitized by Google

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipſiæ

Calendis Auguſti Anno MDCCXXII.

Q. HORATII FLACCI POEMATA EX antiquis Codd. & certis obſervationibus emendavit, variasque Scriptorum & Impreſſorum lectiones adjecit ALEXANDER CUNINGAMIUS.

Hagæ Comit. apud Thom. Johnſonium, 1721, 8. Plagg. 20.

ALEXANDRI CUNINGAMII ANIMADverſiones in Richardi Bentleji Notas & Emendationes ad Q. Horatium Flaccum.

Ibidem, apud eundum, eodemque anno. Alphab. 1 plag. 2.

CUm ante aliquot annos V. C. *Richardus Bentlejus* Horatium ſuum multis locis emendatum, & paullo poſt ipſas notas atque obſervationes ſuas in lucem ederet, judicia hominum eruditorum tam varia erant, ut qui ex illis penere voluiſſet, nihil unquam certi ſecum ſtatuere potuiſſet. ulti laudabant ſingularem Cl. Editoris diligentiam, ingeniique ejus in cœlum ferebant. Plerisque tamen inſolens videbatur in autore, qui toties manus Criticas expertus eſſet, tot enda reſtare, quot ſuſtuliſſe videri cupiebat Vir ille doctiſſimus. Alii reprehendebant libertatem ejus conjiciendi; alii in xtum receptas conjecturas difficiliores. Plurimi tamen muſntes tantum, aut levioribus ſcriptis diſſenſum ſuum teſtabanr. Sed Cl. *Alexander Cuningamius*, ſive indignitate rei, ſive ia quadam cauſa permotus, non temperare ſibi potuit, quin

Digitized by Google

aperte & integro Animadversionum libello profiteretur, plurimis erratis laborare istam editionem, & Cl. Bentlejum fallentibus sæpe regulis emendandi usum esse, quasdam etiam veras non cognovisse, & veris etiam sibi cognitis usi nesciviſſe; & hinc factum esse, ut sæpe sanos locos corruperit, sæpe corruptos corruptius emendaverit, sæpe in causis peccandi afferendis peccaverit, denique plurimos veterum codicum errores intactos reliquerit. Ipse vero Cl. Cuningamius præ se ferre non refugit, sese rectas emendandi regulas, easque veriſſimis observationibus suffultas, secutum, prudentiſſime illis usum esse, emendationes suas omnibus modis confirmasse, adeoque editionem quadringentis amplius locis Bentlejana emendatiorem adornasse. Ita se mores habent. Sed profecto erunt, qui a Cl. Bentleji erunt etiam, qui a Cl. Cuningamii partibus stabunt. Nostrum non est eas lites componere, quas nemo omnium facile compoſuerit. Apparebit hoc, si de Animadverſionibus Cuningamianis pro more nostro, quædam dixerimus. Capite earum I de munere critici disputat, eoque munere non rite functum esse Cl. Bentejum generatim demonstrat. Cap. II multa in præfatione ejusdem Viri doctiſſimi reprehendit, & ad paucos auctores emendandos eum idoneum esse, haud ita crebra acris judicii sagacis ingenii indicia edidiſſe, viris doctis multa surripuiſſe, contra ac ipse sibi Lectoribusque perſuadere voluerat, docet. Pari modo in aliis etiam, quæ speciem quandam habent & incauto lectori imponere poſſent, reprehendendam potius, aut profecto non laudandam esse operam Bentlejanam ostendit. Maxime vero de illis lectionibus, quæ in ista præfatione veluti curas secundas expertæ sunt, judicat Adversarius, eas plurimas quidem ineptiſſimas esse; tres vero si non pro ineptis, non tamen pro veris habendas esse; tres autem contra posteriorem voluntatem Bentleji retinendas esse. Cap. III ducentas & septuaginta emendationes proponit, quarum nulla aut quam pauciſſimæ in mentem venerunt illi, quem redarguit, e. g. Libri III Od. XIX, v. 20 legit: *Cur* pendent *tacita fiſtula cum lyra*. Epod. Od. V v. 60: *Meæ* elaborarint *manus*, & Serm. Lib. I Sat. I v. 5: *multo* fractus jam *membra labore*: quod tertium exem-

exemplum concinniore tantum verborum collocatione, ut alia plura, nititur, cujus valde ſtudioſus fuit Horatius. Idem Græcas terminationes in Nominibus Propriis, nempe *os*, *on*, *an*, *en*, pro latinis *us*, *um*, *am*, *em* adamavit: & ipſe Bentlejus *Scorpios*, *Phaſelon* & quædam alia ex ſuis libris illi reſtituit; plurima vero neglexit, quæ Cl. Animadverſor enumerat Cap. IV, quo & illa loca recenſentur, ubi *Nil*, *Ni*, *Mi*, pro *Nihil* &c. & *Neu*, vel *Neque*, pro *Nec*, & *Ac* pro *Et* reponi debent. Cap. V in medium protulit lectiones aliquot ab aliis editionibus, aut autoribus jam repræſentatas; quas tamen Cl. Bentlejus excogitaſſe primum videri voluit. In quibus tamen, ſi verum fateri volumus, ſunt quædam editiones, quas vix videre potuit Cl. Bentlejus: ut adeo gloria ejus ingenii potius adſtruatur, qui id viderit, quod aliis etiam probatum fuit. Cap. VI loca a Bentlejo male emendata, & tam in textum receptas vitioſe emendationes, quam in Notis memoratas indicat. Cap. VII enumerat, quas corruptas veterum librorum lectiones integris prætulerit, & quas pravas doctorum hominum emendationes in contextum intruſerit. Cap. VIII ex Badii, Aſcenſii, Baxteri aliorumque editionibus demonſtrat, quod in illis eæ lectiones jam dudum expreſſæ fuerint, quas ſe primum in contextum recepiſſe aut e vetuſtis editionibus revocaſſe, immerito exiſtimavit Bentlejus. Cap. IX duas ſigillatim notas illius docti Viri examinat, alteram ad Lib. II Od. XIII v. 17, alteram ad Lib. I Od. VI v. 18, & utrobique receptam lectionem per figuram, quam vulgo vocant ὀξύμωρον, tuetur. Cap. X ſeptem alias emendationes Bentlejanas corrigit, adjecta de verſu 35 Lib. I Od. XII conjectura, qua *Tarquini faſces* mutandum cenſet in *Junii faſces*, uti ad *Bruti* imperium ſenſus referatur. Sed cum eam ea ſolum ratione firmaverit, quod Junius Brutus eleganter cum Catone jungatur, non omnibus, credo, illa erit veriſimilis. Cap. XI ex obſervatione figurarum, quas Rhetores Aſyndeton & Polyſyndeton vocant, quædam loca emendat, & inde a pag. 134 demonſtrat, quam inepte ſimplicitatem ſtili Horatiani ceperit Cl. Bentlejus: ubi ſimul de Cæſura p. 140 ſqq. haud inutilia legere licet: item de Metonymia ſpeciei pro genere pag. 153, & incidenter de alia figura, quam Homœoteleuton

leuton dicunt, p. 158, 159, tandem de Metaphora p. 160: & gratissimum nobis quidem accidit, esse & alibi Viros doctissimos, qui usum talium figurarum in Arte Critica aliquatenus agnoscant, quas fastidiosi quidam susque deque habere solent. Cap. XII demonstrat, octo locos Horatii a Bentlejo male emendatos esse, & ea inprimis afferuntur, in quibus ille secum pugnantia posuit: simul vero meliores emendationes substituuntur. Cap. XIII inscribitur hoc indice: *Jactantia R. Bentlejii castigatur*, & ita quidem castigatur, ut notæ illæ, in quibus maxime se jactavit Vir ille sæpe memoratus, refutentur: nempe ad Carm. Lib. I Od. XVIII v. 7, Lib. II Od. XIII v. 32, Lib. III Od. XXI v. 5, Od. XXIV v. 39, Lib. IV Od. II v. 29, Epod. X v. 8, Serm. I Sat. IX v. 33; deinde quatuor vocabula, quæ ille inaudita nominaverat, *Emirari, Cumque, Indecorare, Rixator* ex aliis autoribus eruuntur: postea repetitio particulæ *inter*, quam vitiosam putaverat, & nunquam ab Horatio factam, magni emtum voluerat ad Serm I Sat. VII v. 11, plurimis exemplis confirmatur, ex quibus tandem ingratissima quædam de ista jactantia p. 247, 248 conclusio elicitur. Cap. XIV examini, sed eleganti, unius Bentlejanæ Notæ ad Lib. I Od. XIII v. 2 dicatum est. Transtulit huc ex Notis suis criticis in Horatium, deinceps edendis, integram annotationem, qua contra Scaligerum & Bentlejum vulgata lectio defenditur, & Flavii Capri auctoritas ita submovetur, ut variis exemplis ostendatur p. 256, quam sæpe in citandis aliorum verbis erraverint maximi viri. Cap. XV suas quasdam emendationes Cl. Cuningamius proponit, alias lectiones contra Bentlejanas immutationes defendit: ex quibus ut difficillima, ita præcipue & uberrime tractata est lectio v. 5 Carm. Lib. I Od. I. Idem agit Cap. XVI & tam figuræ Hypallages, quam varietatis scripturæ usum egregie ostendit. Cap. XVII divisionem Versuum XII Carm. Lib. III perpendit, in quibus restituendis Cl. Bentlejus operam suam haud vulgariter ipse laudaverat; quantum tamen abfuerit a veris laudibus, hic discere licet. Neque vero interpretationem ejus intactam sivit Animadversor. quod inde a pag. 323 videre datur. Eodem capite mentionem fecerat Lambini & Torrentii tum negligentiæ, tum infel-

inſcitiæ, quod ut veriſſime dictum eſſe appareret, integrum Cap. XVIII conſcripſit; ſed ne illo quidem ejus, in quem proprie animadvertit, pepercit. Capite denique XIX duas obſervationes Criticas uſitatiſſimas probe illuſtrat, easque ex ſolis Lambino notatis variis lectionibus ſtabiliri poſſe demonſtrat. Altera nimirum eſt, quæ mendas, quibus *ignoratio conſtructionis* contextum contaminavit, oſtendit, modumque eas eluendi docet: altera, quæ vitioſas lectiones, quas indocti correctores ob *ignorationem vocabuli paullo inſolentioris* in contextum intruſerunt, detegit, viamque eas emendandi commonſtrat. Ex his rite obſervatis quemlibet alium Criticum eas emendationes, quas Fabricius, Cruquius & cum aliis aliquot Cl. Bentlejus feliciter propoſuerunt, invenire potuiſſe demonſtrat. Quod quam crebro Viris doctis evenerit, omnes fere autorum editiones curatiores clamant. Hæc de *Animadverſionibus*. De ipſo vero *Horatio Cuningamiano* nihil addemus. Nihil enim illi nunc temporis acceſſit memorabile, niſi variæ lectiones. Tanto ardentius editionem illam in majore forma, cui Notæ Criticæ additæ erunt, a Viro Clariſſimo exſpectamus, ut argumentis omnibus perſpectis de mutatis lectionibus judicium ferri queat.

GOTTLIEB CORTII ADDITAMENTUM ad ſuperiorem Recenſionem.

CUm leges atque inſtituta noſtra, Clariſſime Alexander Cuningami, minime permittant, ut recenſiones quocumque modo litigioſæ videantur; hanc Mantiſſam ſuperaddere placuit, quandoquidem neceſſaria quædam monenda habebam. Primo quidem non dubitamus, quin variæ excuſationes Bentleji noſtro lectori inciderint, ſimulac delicta ejus cognoverit. Ea etiam opinio nos inceſſit, quod ſtili Tui, V.C. acerbitas, qua modo inſcitiam, ſecordiam modo, modo ineptiſſimam ſtultitiam, puerilem jactantiam, & ſi quid durius illis, Adverſario Tuo exprobras, non ſine invidia futura ſit. Nos quidem neque Tibi neque Cl. Bentlejo addicti, aut obnoxii ſumus; at importuni Tui mores parum abfuit, quin iram, quam illius errores excitarunt, in

misericordiam commutassent. Quid juvat, optime Vir, versum Animadversionum libello præfixisse:

Laudis amore tumes, sunt certa piacula, quæ te
Ter pure lecto poterunt recreare libello?

Cui bono contrarianti sæpe stilo uteris, ut dum laudes lector ex verbis prioribus exspectat, ex improviso in posterioribus probra Viri doctissimi, etiamsi hominis, accipiat? cui bono? inquam, nisi exasperando Adversarii Tui animo. Deinde qui tam sæpe jactantiam & arrogantiam adversarii accusat, summa ope niti debuisset, ne eadem culpa ipsum redargueret. Atqui dum has Animadversiones perlustravimus, plus quam Criticam Tuam, Vir Clarissime, jactantiam ubivis deprehendimus. Neque enim aliud dicendum est vacua in aula tam cupide sese jactare, regulas quasdam Criticas aut vulgatissimas, aut Non-regulas levissima occasione crepare, & se ipsum orbi velut spectandum & mirandum decies amplius unico libello sistere. Hoc, cui non majus otium suppetit, vel ex utraque Tua Præfatione cognoscere potest. Porro minutias etiam maximopere in Adversario taxas; at vide, ne idem patiaris ab aliquo humilioris animi, quando *mons-trare, vetus-tis, profec-to, lec-tiones* & similia novo modo separas. Nos de peritia Tua in Arte Critica omnia bona opinamur, quæ Tibi usus demum confirmabit. Nam parum exercitatum adhuc Te esse in hoc genere litteraturæ, isti Tui mores, & præterea cumulata illa Corrigenda, & Emendanda iterum emendata demonstrant. Si per festinationem talia Tibi excidisse, & a die diem doceri regerere cupis; eandem errorum gratiam Bentlejo fecisse humanitatis erat: cum de altero ipse fassus sit Adversarius, alterum vero negare, toti mortalitati esset convicium facere. Initio Tu quidem, Vir clarissime, de animo Tuo ab ira, odio, invidia & æmulatione vacuo multa narras; sed vix credibilia. Est enim natura ita comparatum, ut, cum autores edere paramus, & emendationes nobis incidunt, indignemur, si eas ab aliis jam occupatas videmus: multo vero magis, quando levissimos super illarum inventionem animi motus in aliis deprehendimus. Quando itaque ira Tua deferbuerit, melius forsitan agnosces, quantum in his rebus sit inane,

&

& quam non conveniat, propter litterulam aut voculam unam ac alteram humanitatis jura violare. Ego quidem valde miratus ſum animum Tuum, V. C. quo p. 233 ſeqq notam Bentleji ad Serm. Lib. I Sat. IX v. 33 examinare voluiſti. Ille vocem *quandocumque* idem eſſe atque *aliquando* ex Ovidio probat. Tu reponis: *O futilem jactantiam! nam hebes neceſſe ſit, qui non odoretur inſpiciendos eſſe Indices Poetarum, qui temporibus Auguſti floruerunt: in Indice autem Ovidii editi in uſum S. Delphini* quandocumque *non ſolum reperitur, verum etiam hi ipſi loci, quos tu protuliſti, indicantur* &c. Sed ipſe alibi de Adverſario Tuo teſtaris, quod Ovidium, Claudianum, Prudentium diligenter legerit: cur vero eidem hic invidiam imponis, quod Indices exſcripſerit? Mox vero ipſe quatuor vocabula *Emirari, Cumque, Indecorare, Rixator* ex autoribus, uti dicis, eruis, & ne ullum quidem eorum non habere multo difficiliorem inveſtigationem, quam habet *quandocumque* pro *olim* poſitum, adſeris. Sed conſidera, quam facile eadem ab alio, quæ abs Te Bentlejus, pati poſſes. De verbo *Emirari* autorem laudas Lactantium Placidum; ſed in Th. Munckeri Indice ſine labore quilibet id verbum inveniat, &, quod Tu diſſimulaſti, Vir ille eruditiſſimus Horatii Tui locum p. 251 ſimul adſcripſerat. De vocula *Cumque* laudas Lucretium; ſed eandem Gifanius in Indice ſuo adnotavit, & quid proclivius erat, quam ibidem Lambinum & T. Fabrum conſulere? Ciceronis locum, quem nullo commodo adſcripſiſti, Fabri Theſaurus & Calepini Lexicon (ad ejusmodi enim ſcripta contumeliæ cauſa Adverſarium Tuum ablegas p. 87) Tibi indicare potuerunt. De verbo *Indecorare* citas Accium ex Nonio; ſed eundem citant Fabri Theſaurus in Mantiſſa p. 2799, Calepini Lexicon in Addend. p. 14, & cui forte primum indicium debetur, Falſterus in Supplemento L. L. p. 166, & hebes fuiſſet, qui, cum Accium autorem legiſſet, non fragmenta Tragicorum inſpexiſſet. Tandem de vocabulo *Rixator* adduxiſti Quinctilianum; at P. Burmannus V. C. in Indice Quinctiliani ſui eundem locum tibi monſtraſſet: monſtraſſet etiam Faber, Calepinus, imo & Junckerus in gloſſariis ſuis.

Potuit

Potuitne talium vocabulorum multo difficilior esse investigatio, quam habet *quandocumque* pro *aliquando* positum? Debetne aliquis Tibi, V. C. cum dente & felle objectare, Te Indices & Glossaria exscripsisse? Dicam aperte, quæ sentio. Quæ verba *diligens* atque intentus lector in autore tanquam singularia sibi adnotat, ea profecto diligens editor in Indice non omittet; nedum in Indice omnium vocabulorum omittenda sunt, & contra. Quod si igitur scriptor aliquis verba citat, quæ sint fructus propriæ diligentiæ; illi omnes omnino Indices fraudi non esse debent, & maxima cum circumspectione tunc demum agendum est, quando Adversarium sedulo hunc autorem evolvisse, ipse professus sis. Ceterum omni laude digna est ingenuitas Tua, qua in Tua Præfatione significasti, quomodo notæ Tuæ in Horatium si non natæ, confirmatæ tamen sunt. *Tertia mihi*, inquis, *cura fuit, ut Virgilium ceteroſque eximios Poetas Latinos, & qui in eos aut notas scripserunt, aut qui variantes lectiones congesserunt, autores evolverem; ea tamen mente, ut illis solis eorum locis attentionem adhiberem, in quibus ea, quæ in recensendis Horatii Poematis aut probassem aut improbassem, invenirentur.* Etsi enim alio paullulum consilio hæc a Te prolata sunt, partem tamen de mysteriis criticorum simul evulgasse videris. Certe ita nunquam difficile erit uberrimas Notas conscribere, si propter autorem, cujus fere omnia verba per repetitas lectiones in promtu habeo, alios idoneos autores, & qui in eos notas scripserunt, perlegere semper integrum erit. Et sit sane integrum, eo nemo facile evadet in talem Criticum, ut de reliquis omnibus judicare, in quosdam etiam animadvertere possit. Laudamus denique diligentiam & attentionem Tuam, quam scriptori politissimo adhibuisti: & multa esse, quæ in animadversionibus Tuis nobis placuerint, superius allata Tibi affirmabunt. Quamobrem neque indicium nostrum, de illis, quæ displicuerint, iniquo animo feres: si quidem æqui, ut veri cognitionem quacumque reprehensione redimere, est consilium: quod Tibi esse, in Epistola ad Cl. Bentlejum pronuntiasse memineris.

MEMOI-

MEMOIRES ET NEGOCIATIONS
ſecrettes &c.

h. e.

HISTORIA ARCANA AULARUM EUROPÆ, exhibens ea, quæ geſta ſunt inde a primo tractatu partitionis regnorum Hiſpaniæ usque ad tractatum ſecundum, Autore DE LA TORRE.

Tomus I.

Hagæ Comit. apud viduam Hadriani Moetjens, 1721, 8. Alph. 1 pl. 1½.

JAm A. 1720 p. 315 ſqq. præſentis Autoris *Commentarios de Harrachii, Legati Cæſarei, actis in Aula Hiſpanica ab A. 1695 usque ad primum tractatum partitionis* recenſuimus. Sequitur nunc Continuatio Autoris, quem patria Caſtellanum eſſe, dedicatio docet, quique in Præfatione profitetur, ſe totam hanc hiſtoriam e certiſſimæ fidei monumentis depromſiſſe. Ait, ſe partim ipſum adhibitum fuiſſe iſtis negotiis, partim familiares habuiſſe Miniſtros illos, per quos ſecretiſſima quæque agebantur, ac horum ſe ope adeptum eſſe omnia monumenta & accuratiſſimas de arcaniſſimis, imo etiam de minutiſſimis rebus, relationes. Se igitur fidelem tantummodo eſſe illorum monumentorum interpretem, ac neutri addictum parti integrum de rebus ſingulis judicium permittere lectoribus. Fortaſſe & gentilis Autoris eſt *Nicolaus* ille *de la Torre*, Provincialis Dominicanorum & A. 1700 Regis Hiſpaniæ Confeſſionarius, cujus p. 309 mentionem facit, addens, Regis favorem in eum fuiſſe prolixiſſimum.

Accedimus ad ipſum Opus, cujus in *priore Libro* quæ reperimus notatu digniora, hæc fere ſunt. Cardinalis Portocarrerus initio minime favebat Gallis, atque adeo injuſtiſſime eos ſibi arrogare jus ſuccedendi in Hiſpania cenſebat: abalienatusque a domo Auſtriaca jam filio Electoris Bavariæ erat addictiſſimus. Harcurtius quidem, Gallicus legatus, pertrahere eum nitebatur in partes Gallicas, uſus conſilio pariter & auxilio Comitis Hi-

ſpani de Monterrey. Hic enim exhibens Portocarrero *articulum partitionis*, hac occaſione multis verbis perſuadere conabatur Portocarrero, ut abdicatis partibus Auſtriaci ac Bavari tranſiret in partes Galli, & exquiſitis utens argumentis probatum ibat, eſſe e re Hiſpaniæ, unum e nepotibus Regis Galliæ adſciſci Regem Hiſpanorum. Verum Portocarrerus perſeverabat in favore erga Bavarum, cujus jus eſſe putabat manifeſtiſſimum, ei di-
p. 26. cens fautricem ſe præſtituram eſſe Numinis providentiam. Ex eo tempore & Harcurtius & Monterrejus Urracam, familiariſſimum Portocarreri amicum, eundemque Toletanum Canonicum, hortabantur, ut Portocarrerum a partibus Bavari abduceret. Idem Harcurtius amicitiam ſibi conciliabat Perlipſiæ, potentiſſimæ in aula mulieris, eaque promittebat, ſe conſilia Portocarreri pro Bavaro facturam eſſe irrita. Harrachius interim junior, Cæſaris legatus, Reginam ſtudebat Auſtriaco conciliare Archiduci, ſimulque arcana Gallorum conſilia expiſcari: quod tamen minus ex voto ſucceſſit. Portocarrerus vero, poſtquam plures Miniſtros ſuas pertraxerat in partes, Regi ſuo ſuadebat, ut arceſſeret Bavarum, eumque declararet ſucceſſorem. Ac, licet Rex valde adhuc Auſtriaco cuperet, tamen ad ultimum efficiebat Portocarrerus, ut Rex Hiſpaniæ facto teſtamento Bavarum ſcriberet ſucceſſorem ſuum unicum. Factum autem eſt hoc teſtamentum ſecretiſſime, ac Rex convocatis regni ſui primoribus exhibebat teſtamentum iſtud, nihil aliud dicens, quam in eo ſe nominaſſe Principem ſibi ſucceſſurum. Etſi vero Rex non nominatim indicarat ſucceſſorem, omnes tamen Hiſpani facile ſentiebant, Bavarum innui, nec ea res fallebat legatum Gallicum. Admiralis quidem Caſtellæ oblata commoda occaſione ab ipſo Rege petebat, ut, quem conſtituiſſet ſucceſſorem, ſe doceret,
67. Sed non prodebat Rex arcanum. Atque hac occaſione Autor noſter refellit eos ſcriptores, qui tradiderunt, Regem Hiſpaniæ nec magno animo nec inſigni prudentia fuiſſe præditum. Concedit, eum non recte fuiſſe educatum, nec arte regnandi imbutum: attamen tam bono eum judicat fuiſſe ingenio, ut, ſi educatio ei obtigiſſet recta, evaſurus fuiſſet unus e maximis princi-
99. pibus. Inter hæc morte ſublatus eſt filius Electoris Bavariæ,

Fer-

Ferdinandus Iosephus: quo facto Galliæ Rex operam dabat impensissimam, ut ostenderet, renuntiationem olim factam non tollere jus Delphini in Hispaniam. Idem mira arte prospiciens, ne vel Batavi Anglique, (quibuscum inierat tractatum de partiendis Hispanicis regionibus,) vel Hispani, (quibus promiserat, se effecturum, ut integra maneat ipsorum monarchia,) illudi sibi ab ipso crederent, Portocarrero per legatum suum persuadere studebat, renuntiationes illas esse invalidas, adeoque Delphini ac filiorum ejus jus in Hispaniam esse integrum. Quanquam id consilium non placebat Monterrejo, qui, cum tota Europa, maxime Hispania, summam vim istarum renuntiationum agnoscat, potius faciendum putabat, ut Rex Galliæ armis jus suum persequeretur, ac simul operam daret, ut Anglos ac Batavos avocaret a suppetiis Austriaco Archiduci ferendis. Adhæc alia, eaque maximam partem Machiavellica, dabat Gallia consilia, scopum suum ea in re consecuturis. Idem Monterrejus plurimorum animos a domo Austriaca alienare, & Gallicanos facere conabatur: eaque in re felici utebatur successu. Accedebat, quod eodem tempore legatus Hispanicus, qui Viennæ erat, scriptis Madritum literis aulam Viennensem admodum exosam redderet Hispanis, jam per se non admodum expetentibus imperium Austriacum. Nihilominus Comes Oropesanus ac cæteri domus Austriacæ fautores Regem studebant permovere, ut successorem renuncia ret Carolum Austriacum. Frustra tamen idem Oropesanus laboravit, ut Austriacis partibus adjungeret Portocarrerum. Regina quidem facile Regem potuisset permovere, ut mortuo Bavaro Austriacum declararet successorem: sed ea quidem in præsenti quiescebat. Non item quiescendum sibi ratus est Galliæ Rex, qui omnia agebat, ut scopo potiretur suo. Ac maxima calliditate Hispanorum favorem sibi conciliabat, cum vertente anno 1698 publicato in Gallia edicto denuo solius Catholicæ religionis usum in regno suo sanciebat. Edictum hoc, cujus summam Autor noster hic exhibet, & Romæ & in Hispa- p. 137. sqq.
nia summo excipiebatur applausu tanquam pignus summi zeli pro religione Catholica. Præterea cum Rex Galliæ eodem illo tempore, contra morem ac jura ecclesiæ Gallicanæ, a Papa expe-

teret publicam in Fenelonii ſcripta myſtica ἐπίκρισιν, factum eſt, ut Innocentius XII Papa eximio incenderetur favore erga Gallum, ejusque nepotem fieri optaret Hiſpaniæ Regem. Imo eadem res efficiebat, ut Portocarrerus in partes Gallicas redderetur propenſior. Illud quoque utile Gallo fatum erat, quod eadem tempeſtate inimicitia fuerat orta inter Papam & Imperatorem, cujus hiſtoriam Noſter copioſe exponit. Scilicet Martinizius, Imperatoris Legatus, multum moleſtiarum
p. 146 ſqq. Romæ faceſſebat Pontifici, inter alia edictum Cæſareum publice affigens de juribus Imperatoris in feuda Italica. Illud quoque Papam ab Imperatore alienabat, quod is fœdus inierat cum Guilielmo III Rege Britanniæ, qui ejecerat e regno Jacobum II, Catholicæ religionis patronum acerrimum. Contra eo faciliorem ſe Gallo præbebat Papa, quod Galliæ Rex adjuncta imperio ſuo Hiſpania videretur ſatis potens futurus ad reſtituendum Jacobum II in regnum Angliæ. Ac benigne Papa excipiebat Ducem Berwicenſem, hanc ipſam ob cauſam a Jacobo II clam ablegatum Romam. Inter hæc orta Madriti gravi plebis ſeditione ob annonæ caritatem, Regina diſſimulatum adhuc erga Auſtriam favorem rurſus oſtendebat, ac ſeditionis hujus occaſione Regem admonebat, ut Auſtriacum arceſſeret, oſtenſoque futuro ſucceſſore populum retineret in obſequio. Ac paruiſſet Rex huic conſilio, niſi Portocarrerus ſuaſor fuiſſet, ut Rex prius conſuleret ea de re & Papam & Academias Hiſpanicas. Infauſtum quoque omen erat, quod illo ipſo temporis tractu Oropeſanus, Præſes Caſtellæ, munus ſuum abdicabat, ac, ægre licet aſſentiente Rege, aula excedebat, Auſtriacis alioqui partibus deditiſſimus. Hoc enim amoto Portocarrerus fiebat, ut ita loquamur, omnipotens, ex ejusque voluntate Oropeſani in locum ſufficiebatur Manuel Arias, qui totus a nutu Portocarreri pendebat, ac ſtatim a Rege petebat, ut & Admiralem & Perlipſiam aula ejiceret. Ita juſſus eſt Admiralis exire Madrito, qui tamen ſub abitum ſuum ſcriptis ad Ducem Darmſtadinum, itemque ad Ducem Moleſium, literis, utrique ſuppeditabat conſilia efficiendi, ut ſuccederet Auſtriacus. Rex Galliæ interea comparabat exercitum, quippe cui certum erat, nihil reli-

Digitized by Google

reliqui facere, ut ereptus Auſtriaco bolus ille Gallicæ fami reſtinguendæ adhiberetur.

Venimus ad *Librum* Autoris noſtri *ſecundum*, in quo cum prius expoſuiſſet, quid Londini A. 1699 factum ſit legato Hiſpanico, exhibitis Regi litteris immitius expoſtulanti ob tractatum partitionis, hinc narrat, quam ſtudioſe denuo Monterrejus Portocarrerum conatus ſit Gallis conciliare fautorem, doceus, renuntiationem Mariæ Thereſiæ eſſe ipſo jure nullam. At præter opinionem eveniebat, ut Rex ſuaſu Reginæ, quæ Gallicanis partibus acriter ſtudere Monterrejum, edocta fuerat, eum non aula ſolum, ſed & urbe interdiceret. Viennenſis quoque aula commodis intenta erat ſuis, magis tamen de potiunda Italia, quam Hiſpania, ſollicita, confidens quippe, nec Hiſpanos unquam Gallo principi ſe ſubjecturos, nec Hollandos Anglosque id permiſſuros eſſe. Interim A. 1700 d. 25 Martii Hagæ perfectum eſt alterum fœdus de ſucceſſione Hiſpanica, quem ſecundum tractatum partitionis vocant, cujus hic exhibentur articuli ſive conditiones. Quo quidem tempore Cæſareus legatus Ma- p. 274. ſqq
driti enixe dabat operam, ut Regi Hiſpaniæ perſuaderet, ut Auſtriacum publice renuntiaret ſucceſſorem ſuum. Atque id tam bene ei ſuccedebat, ut ejus rei cauſa nuntium mitteret Viennam, qui nova inde afferret mandata. Quanquam vero legati pater ſupremus erat in aula Cæſarea miniſter, nuntius tamen neceſſario tempore non revertebatur. Atque iſthæc cunctatio Autori noſtro videtur fuiſſe cauſa mutatorum deinceps in Aula Hiſpa- 303.
nica, quæ Archiduci favebat antea, conſiliorum. Sed ut redeamus ad ſecundum illum partitionis tractatum, Imperator ſummis viribus enitebatur, ut eum redderet infructuoſum, ſimulque Anglos, Batavos, Papam, & Principes Imperii Germanici cogitare jubebat, ſalvo illo partitionis tractatu omnem Europam in periculo eſſe præſentiſſimo ſubeundi jugum Gallicum. Contra Galliæ Rex alios Principes ſtudioſiſſime conabatur permovere, maxime Sabaudiæ Ducem, ut ratum haberent illum tractatum partitionis. Sed hic quidem ſpes eum fefellit. Quod ad Hiſpaniæ Regem attinet, is miſſo Viennam Duce Moleſio urgebat Imperatorem, ut filium ſine mora mitteret Madritum. Portocarrerus inter hæc, vir Gallis inimicus, ſed politicarum artium haud 341. ſq.
ſatis

satis gnarus, cum suspicaretur, Anglos ac Batavos esse autores tractatus partitionis, eaque re vires domus Austriacæ imminutum ire, jam hæsitare cœpit, utrius jus in Hispaniæ regnis succedendi sit potius; eumque divisionem Hispaniæ averfaretur summopere, optare jam cœpit, successorem eligi nepotem regis Galliæ, si scilicet hic præstaret, conjuncta esse mansura regna Hispaniæ, regnumque Galliæ nullo unquam tempore cum regno Hispaniæ conjunctum iri. Non enim credebat, Austriacam domum satis virium habere ad irritum reddendum tractatum partitionis, simulque verebatur, ne Imperator carere non posset auxilio Batavorum Anglorumque (quos utrosque acriter oderat,) ad tuendas Belgicas provincias & ad securitatem præstandam navigationi Hispanicæ. Etsi igitur agnoscebat, Austriacam domum causam habere optimam, ac præterea universæ Academiæ Hispanicæ censuerant, Gallos nullum, Austriacos summum habere jus in regna Hispaniæ; tamen memoratæ causæ eum impellebant, ut salutem Hispaniæ pro suprema lege habens consilium suum Regi statueret aperire. In quo proposito eum non solum Monterrejus, quem per litteras consuluerat, confirmabat, verum etiam silentium aulæ Viennensis, quæ, summis licet precibus a legato suo Harrachio rogata, nihil tamen responsionis ei reddebat, nec, quid actura esset, decernebat. Tandem igitur Portocarrerus Regi suadebat, ut quantocyus a Papa expeteret consilium de sufficiendo sibi successore. Quod consilium Rex secutus, per legatum suum, tum Romæ versantem, consuluit sanctissimum illud oraculum. Ac Papa quidem per litteras respondebat, quibus exhortabatur Hispaniæ Regem, ut successorem deligeret secundum Delphini filium: eo enim pacto & consultum fore catholicæ religioni, & impeditum iri divisionem Hispaniæ. Adjecta his litteris erat sententia trium Cardinalium, Albani, Spadæ, & Panciatici, consentium, renunciationes non obstare, quo minus successor eligatur Gallus, imo conscientia duce & utilitate publica Regem Hispaniæ successorem eligere debere Gallum principem. Atque hic concluditur liber iste Torrianus, subnexa hac sententia, tractatum istum partitionis esse habendum pro excellentissimo specimine prudentiæ politicæ. Nos votum adjungimus, ut Autor

pro-

promisso suo satisfaciat continuando filum hujus historiæ, eamque deducendo ad pacem usque Badensem.

SOME CONSIDERATIONS ON THE DOctrine of the Trinity.

h. e.

OBSERVATIONES QUÆDAM IN DOctrinam de Trinitate.

Londini, apud Joh. Roberts, 1721, 8.
Plag. 6.

HAbent nonnulla ingenia subinde tempora sua & momenta, quibus fœcunditatem suam exerunt & ejusmodi meditationibus subitaneis ac sponte velut natis exuberant, ut dignæ videantur, quæ chartis hæreant & citra ordinem utcunque conserventur: quod & de præsentibus pagellis sub finem Autor, quisquis sit, fatetur. Tractat autem materiam perutilem nempe de Trinitate, quæ cum impugnetur, quod cum sensu communi & ratione male congruat, p. 1 contrarium ostendere nititur exinde, quod quælibet creatura ea facultate gaudeat, ut essentiam suam communicare seu propagare possit: istamq; communicationem in tot animantium generibus modo fieri diversissimo, quod aliqua ex parte ad Deum applicari posse putat, adducens ex Pearsonii expos. Credo p. 135 hæc verba: *Non esse divinam naturam sterilem ducendam, sed agnoscendam potius atque admirandam ejus fœcunditatem & vim communicativam sui, a qua creatio mundi pendeat, Deo videlicet creante omnia per Verbum suum, cum quo istam omnipotentiam, quæ omnia produ-* p. 5. *cat, communicet.* Jam vero istam divinæ naturæ communicationem ab æterno fieri debuisse propterea, quod, si non ab æterno facta esset, divinæ naturæ aliquid accidisse dicendum sit, quod tamen nullo modo de ea dici possit, utpote quæ semper absque ulla mutatione aut variatione eadem per- 6. maneat. Summe Rev. Wilkinsium Episcopum in peculiari tractatu simplicitatem Dei & ex naturali ratione & testimoniis Ethnicorum demonstrasse: cumque adeo nulla inæqualitas in divina natura locum habeat, sequi, unamquamque personam, quæ

quæ sit Deus, ratione quadam coæterna & coæquali esse Deum.

p. 7. Unitatem Dei ex variis exemplis, quæ se offerant in natura, probare satagit, idemque fere deinde repetit, quod superius de se-

9. 10. cultate creaturarum se propagandi dixerat, idque ad Deum applicat, qui ista facultate essentiam suam communicandi eo minus excludi debeat, quod ab eo tanquam fonte omnia fluant.

11. Socinianorum nonnullas ineptas conclusiones, quod tantum unus Deus sit, & hinc nec Filius, nec Spiritus S. pro Deo agnosci queat, refutat, iisque potius probationem: quod Deus totam essentiam suam haud communicare, nec per istam communicationem tres hypostases in unum conjungi queant, imponit. Ex-

13. probrat iisdem, quod, ubi quis proprietates subjecti alicujus haud satis perspiciat & teneat, tunc quidem pro impossibili sæpe reputet, quod contra probe perceptis istius subjecti qualitatibus facile concedat. Socinianos inepte clamare filium eandem cum Patre ætatem habere non posse, cum ita potentiam Divinitatis, quæ nulli variationi subjecta sit, miserella hominum natura metiantur, quæ non nisi per quandam vitæ & mortis vicissitudinem, quorum alterum ab altero excipiatur, se sustentet.

18. 19 sq. Divinitatem Christi deducit ex miraculis, quæ mortem Christi comitata sint, quibus Christus glorificatus h. e. manifesto Dei Filius, quem se publice professus erat, demonstratus sit, sicut a

23. sq. Patre Joh. XVII petiisset. Eandem confirmat per baptismum a Christo institutum, qui cum sit nova quædam hominis creatio, non minus divinæ virtutis opus censendus sit, ac prior illa creatio ex limo terræ. Cumque idem in nomine Trinitatis fiat, ecquis dubitaverit, tres illas personas unius divinæ essentiæ participes esse? Hinc & in primitiva Ecclesia, si qui ab Arianis pedem retulissent ad verum ovile, nunquam rebaptizatos nisi eos esse, qui sacro isto fonte, omissa Filii & Spiritus S. appellatione, antea aspersi fuissent: quod ex Hoockeri Eccles. polit. p. 282 annotat, ex quo & illud profert e p. 246, hymnum illum anti-

26. quissimum: *Gloria Patri, Filio, & Spiritui S.* ab Arianis ita mu-

27. tatum esse, ut canerent: *Gloria Patri per Filium in Spiritu S.* quod, cum speciem quidem haberet alicujus orthodoxiæ, interpretatione tamen pessima corruperint. Commode quo-

28. que observat: *potestatem in cælo & terra*, quæ Christo data

sit

fit (utique secundum humanam naturam) duo involvere, nempe ubiquitatem seu omnipræsentiam & omniscientiam: absque his enim omnipotentiam istam inane nomen fore. Notat præterea, quantum quidem ipse ex historia Ecclesiastica cognoverit, nullam Ecclesiam, alias suo loco bene fundatam, diu stetisse, quæ Christi divinitatem inficiari cœperit. Ceterum quæ de hymno gloriæ in Liturgia Anglica ex Usserii diatriba de symbolis A. 1647, itemque de symbolo Athanasiano, cujus autorem Athanasium recte statui vetustissimis probetur MStis, ex eadem allegat, nostrum non est hoc loco repetere.

DE STATU ANIMÆ SEPARATÆ POST mortem, ad illustrandum historiam Lazari aliorumque a mortuis resuscitatorum, disserit M. J. VITRIARIUS.

Difficilis sane ac ardua res est, statum animarum separatarum post mortem delineare, illique locum certum adsignare. Plerique in generalioribus subsistunt, locumque beatum piis post mortem attribuunt, in ceteris ignorantiam suam profitentes. *Psychopannychitarum* error, ab Anabaptistis recoctus, animas quidem subsistere, nec tamen cogitare, sanæ rationi ac Scripturæ sacræ contrariatur, & a Viris doctis jam dudum explosus. Quibus adjungendi *Sociniani*, qui hominem sic interire, ut non vivat amplius, nec ullam perceptionem sui status nullumque sensum habeat, audacter affirmant, rationibus iisdem putidis ac absurdis innixi. Ejusdem fere farinæ est Nicolaus Taurellus, alioquin Vir pereruditus, qui in Libro *de rerum æternitate, animas separatas non intelligere*, defendere conatur. Qui sanius philosophantur, animæ post mortem nihil decedere illamque omnes operationes vi eadem propria producere, qua in unione cum corpore produxit, distinctioresque ideas ob remotionem crassi corporis accipere, satis firmis nituntur argumentis. Scriptura sacra illas post mortem vivere affirmat, nec felicitate ac gaudio cœlesti privat, testante Christo Luc. XXIII, 43, Apoc. XIV, 13; in loco autem assignando generalia proponit, sufficit,

hominibus bene esse. Theologi multi locum extra sphæram nostram collocant, in alias regiones illum transferentes, quo Deus suam Majestatem revelet, ex rapta Pauli in cœlum sententiam suam probantes. Nos plane aliam fovemus sententiam veritati magis consentaneam: animam nempe non plane separari ac e corpore migrare, sed in sepulchro commorari, in quo intelligat, cogitet, libera sit ab omni miseria, Deum clarius videat ac illum laudet usque ad diem extremum, quo anima corpori unita resurget, quam quodammodo ex ratione, plenius autem ex revelatione probamus. Animam præextitisse, antequam corpori uniretur, a Leibnitio in *Essais de Theodicée* demonstratum, illamque cum materia semper fuisse conjunctam, & plane nullas dari intelligentias finitas ab omni materia separatas, ab eodem Viro summo satis probatum, & sic generationem per evolutionem corporis præexistentis organici posse definiri, patet; hinc ex oppositio, mortem per involutionem corporis organici cum anima iterum conjuncti definire licet, ubi machina operationes suas, ob harmoniam inter corpus & animam interruptam, amplius edere non potest. Interea anima intelligit, cogitat, Deum clarius videt, quod, antequam ad nobiliorem hunc gradum scilicet ad notionem spiritus esset evecta, de illa dici non poterat; postea adhuc iste gradus exaltabitur, cum a corpore crasso erit soluta, neque vim clare ac distincte percipiendi amittet, præsertim cum corpus ad perceptiones mentis physice nihil conferat. Revelatio clarius sententiam nostram propugnat, exempla a mortuis resuscitatorum suppeditans, quæ Theologis ac Medicis multum exhibuere laboris. Producimus exemplum Eutychis, qui revera fuit mortuus, animam autem in illo adhuc commorari testatur Paulus Act. XX, 10; ex quo colligimus, animam non statim e corpore migrare, licet vinculum & commercium inter animam & corpus sit solutum, sed habitare adhuc in corpore. Cui subjungendum exemplum filii viduæ ab Elia a mortuis resuscitati 1 Reg. XVII, 21, qui in resuscitatione formulam fere Germanis consuetam usurpavit: revertatur, inquit Elias, anima hujus pueri in viscera ejus; Germani exprimunt: Er kommt wieder zu sich selbst; ut illi, qui deliquium animi patiuntur

tiuntur mortuis similes apparent, nec tamen anima ab illis recessit. Idemque sentiendum de Lazaro Joh. XI, sanctis Matth. XXVII, aliisque a morte resuscitatis, in quibus anima manfit, machina corporis tantum a putrefactione est reparata, ut ista operationes suas exercere posset. Ad perpetua miracula non est recurrendum, quod sapientiæ divinæ maxime adversari ostendit Wolffius in Cogitat. Metaphysicis. Absentiam & evolationem animæ ex corpore homines collegerunt ex falso systemate influxus physici animæ in corpus & corporis in animam, quod a Cartesio & postea a Leibnitio solidissime est refutatum ac rejectum; quando nullas operationes corporis viderunt, animam, quæ agat in corpus, abesse dixerunt; & mortuum esse, vinculum seu commercium inter corpus & animam esse disruptum, animam a corpore separatam esse, pro synonymis habuere, cum tamen sublatio vinculi inter animam & corpus nullam involvat in corpore animæ absentiam. Porro non credibile animas separatas seu vagari in hoc mundo, seu in aliud corpus cœleste seu regionem quandam transferri, in die judicii extremi demitti & rursus in terram nostram dejici, ne quidem habet verisimilitudinem sapientiæque divinæ contrarium videtur. Sic quoque, si animæ in sepulcro non corporibus junctæ, corpus mortuum absque anima resurgeret, ac deinde anima illi jungeretur, & si ad superiora esset evecta, rursus demitti necesse esset. Quia autem quilibet ex suo monumento, in quo sepultus jacuit, resurget, cujuslibet anima in eo præsens esse debet, ut corpus simul cum anima resurgat. Hæc nihil derogant felicitati seu infelicitati animarum separatarum. Unanimis confessio est apud Theologos quoscunque, impios ante diem extremum non omnes sentire pœnas infernales, & pios nondum perfecta frui felicitate & beatitudine. Impios autem statim post mortem pœnas infernales sentire historia epulonis commonstrat Luc. XVI, quod fieri potest, quando iram Dei persentiscant, reconciliatio cum Deo illis denegetur, morsus concientiæ sentiant &c. Pii autem statim remunerationem bonorum operum accipiunt, uti Christus inquit Luc. XXIII, 43, Apoc. XIV, 13. Deus iis se mitem præstat, suam bonitatem ac clementiam ostendit; majorem accipiunt cogni-

tionem de Deo rebusque divinis, ac se ipsis magis revelat, quo delectentur &c. Sic Daniel Deum in fovea leonum laudavit, Dan. VI, 22, & viri tres in fornace igneo Deum celebrarunt, Dan. III, 24 sqq. Paulus & Silas in carcere in laude Dei perseverarunt, Act. XVI, 25. Paulus in tertium cœlum raptus, nesciens an in corpore seu extra corpus fuerit, tamen gaudium cœleste vidit, 2 Cor. XII, 5. Stephanus vidit cœlum apertum & Christum ad dextram Patris sedentem, Act. VII. Johannes in Patmo divinas habuit revelationes & Christum sanctosque Deum celebrantes vidit. Idem fere est, ac si homo in hac vita quotidie sanctis meditationibus ac speculationibus incumbat, rerum mundanarum nullam curam gerat, sed Deum unice pro præstitis in hac vita beneficiis laudet &c. quod adhuc valde augebitur, usque ad diem extremum, quo totus homo æterna felicitate ac gaudio cœlesti perfruetur. Sic illa clausura in monumentis nihil derogat felicitati piorum, vel minuit infelicitatem impiorum. Breviter: ubi Deus juxta gratiam suam præsens, ibi cœlum, ubi Deus iratus, ibi infernus.

JOH. BERNOULLI VARIÆ SOLUTIONES & Constructiones Problematis propositi in Act. Lips. Supplem. Tomo VII Sect. VIII p. 352: De Curvis motis secundum axem & se mutuo constanter ad angulos datos secantibus.

HUjus problematis solutionem aliquam accepi ex Anglia ad me per litteras missam a quodam Anonymo, quam postea vidi in Act. M. Apr. 1721, sed nulla nec analysi nec demonstratione munitam. Quid de hac solutione senserim & ad eam perficiendam ulterius desideraverim a Solutore, exposui in iisdem Actis M. Jun. anni ejusdem: an ex eo tempore desideratis satisfecerit, aut num alius præterea dederit aliam solutionem, mihi non constat; quæ ipse inveni ad egregii problematis multiplicem solutionem, nunc quidem cum Geometris communicare lubet. Tres mihi sunt Methodi, quæ singulæ infinitas exhibent curvas quæsito satisfacientes.

Pro-

Problema ita ſonat: *Invenire & conſtruere curvam, quæ ſemet ipſam inverſo ſitu poſitam atque hinc inde motam ſecundum utrumque axem motu ſibi ſemper parallelo ſecet conſtanter ad angulum rectum, vel etiam ad angulum cuilibet dato æqualem.*

Quandoquidem quæſito ſatisfaciunt infinita genera curvarum tam algebraicarum quam tranſcendentium, meæque ſolutiones comprehendunt utriusque claſſis curvas, ut jam monuit Filius meus in ipſo loco ubi hoc problema propoſuit, oſtendam primo Methodum generalem determinandi e veſtigio tot quot libuerit curvas tranſcendentes quæ per quadraturas conſtruuntur; excipiet hanc alia methodus qua pariter tradentur innumeræ curvæ cum tranſcendentes tum algebraicæ, & ita quidem ut tranſcendentes conſtruantur ope rectificationis curvarum algebraicarum: demonſtrabitur porro quamlibet curvam, quæ angulo dato exiſtente recto ſolvit problema, ita poſſe mutari ut inſerviat quoque ſuo quolibet alio dato angulo obliquo. Subjungetur conſtructio quædam ſingularis quæ rem expedit mira facilitate, quando angulus datus, alterius dati pro curva quadam jam inventa quamcunque partem conſtituit in hac progreſſione $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{8}$, $\frac{1}{16}$, $\frac{1}{32}$, &c. contentam. Accedet denique ex abundanti tertia quædam methodus ſolvendi problema, per quam ex duabus pluribusve curvis optatam proprietatem habentibus, aliæ novæ in infinitum derivari poſſunt. Ad hæc præſtanda trado ſequentia.

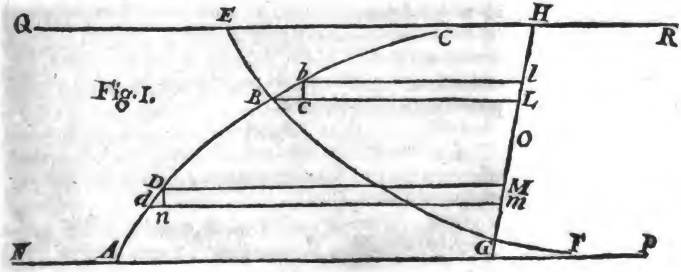

§. 1. Sint (Fig I.) duæ rectæ parallelæ *NP*, *QR*, inter quas duæ curvæ *ABC* & *EBF*, quarum altera cum altera sit eadem sed ad se invicem inverso situ posita; moveantur ambæ vel saltem alterutra motu parallelo rectis *NP*, *QR*, ita ut se mutuo secent in puncto variabili *B*, per quod & per punctum *D* (sumto arcu *AD* æquali ipsi *EB*) si ducantur rectæ ipsis *NP*, *QR*, parallelæ *BL*, *DM* occurrentes assumtæ positione *HG* in punctis *L* & *M*; Liquet hæc puncta *L* & *M* a puncto medio *O* hinc inde æqualiter distare, ut & angulum mixtilineum *FBL* esse æqualem angulo mixtilineo *CDM*, adeoque angulum totum *CBF* ex *CBL* & *FBL* compositum esse æqualem summæ angulorum *CBL* & *CDM*.

§. 2. His præmissis, atque assumto *O* pro initio abscissarum *OL*, *OM* hinc inde æqualium & ad ordinatim applicatas *LB*, *MD* respondentium; concipiantur utrobique duæ applicatæ proximæ *bl*, *md* æqualiter a prioribus distantes, ita ut *Ll* = *Mm*. Oporteat nunc angulum intersectionis curvarum *FBC* esse constantem, nimirum ubique æqualem ipsi *GLB* vel *GHO*. Hinc fient triangula *Bcb*, *Dnd* (ductis nempe *bc*, *Dn* ipsi *GH* parallelis) sibi mutuo similia; est enim per præced. angulus *MDC* seu *nDd* = angulo *FBL* = *FBC* − *cBb* = *OLB* (*bcL*) − *bBc* = *Bbc*, & præterea ang. *Dnd* = *bcB*; quare *Bc*. *bc* :: *Dn*. *nd*, & *Bc* × *nd* = *bc* × *Dn* = □ *bc*.

§. 3. Res itaque huc redit, ut quæratur curva *ABC*, super *GOH*, ejus naturæ ut sumtis in utramque partem a communi initio abscissarum *O* abscissis æqualibus *OL*, *OM*, rectangulum sub elementis utriusque applicatæ æquetur quadrato elementi alterutrius abscissæ: ad hoc præstandum sequentes condo formulas, quarum quælibet solvet problema, & in quibus consistit primus meus solvendi modus.

Solutio I.

§. 4. Sit $OL = x$, $LB = y$, $Ll = dx$, $Bc = \pm dy$; atque assumtis pro arbitrio quotcunque datis a, b, e &c. fiat $dy =$ cuicunque ex his formulis

(1) $dy = \frac{a-x}{a+x}dx$ (2) $dy = \frac{aa-bx+xx}{aa+bx+xx}dx$

(3)

(3) $dy = \frac{a^3 - bbx + cxx - x^3}{a^3 + bbx + cxx + x^3}\,dx$

(4) $dy = \frac{\Gamma(a-x)}{\Gamma(a+x)}\,dx$

(5) $dy = \frac{\Gamma(a-x)\,\Gamma(aa-bx+xx)}{\Gamma(a+x)\,\Gamma(aa+bx+xx)}\,dx$

(6) $dy = \frac{(a-x)^p + (b-x)^q}{(a+x)^p + (b+x)^q}\,dx$

Construamusque Curva super OH (id quod conceſſis quadraturis ſemper fieri poteſt, quia nulla hic adeſt indeterminatarum permixtio) quæ electam ex formulis pro æquatione differentiali habeat: dico Curvam illam præſcriptæ conditioni ſatisfacturam, id quod ex ante dictis facillime demonſtrabitur. Quoniam enim poſita $OL = x$ erit $OM = -x$, & $Mm = -dx$, adeoque nd ſeu elementum applicatæ MD exprimetur per formulam aſſumtam in qua ſigna dimenſionum imparium ipſius x erunt permutata, quo fit ut etiam termini fractionis in ſe invicem transmutentur, hoc eſt, ut numerator abeat in denominatorem & viciſſim, unde reſultabunt duæ fractiones pro valore cB & nd, quarum termini per mutuam multiplicationem ſe deſtruent: ex. gr. ſi in formula ſecunda, ubi dy ſeu $Bc = \frac{aa - bx + xx}{aa + bx + xx}\,dx$, ſcribatur $+x$ pro $-x$, & $-x$ pro $+x$, prodibit $nd = \frac{aa + bx + xx}{aa - bx + xx}\,dx$, unde multiplicando Bc per nd habebitur, ſumendo $-dx$ vel Mm affirmative, $Bc \times nd = \left(\frac{aa - bx + xx}{aa + bx + xx}\,dx \times \frac{aa + bx + xx}{aa - bx + xx}\,x - dx\right) = dx^2 = \square\, bc$. Obtinet igitur curva ABC conditionem, quam in §. præced. requiri oſtendimus ad id, ut ſe ipſam in ſitu inverſo ultro citroque motam ſecet in angulo conſtanter dato FBC, utpote qui æqualis erit ipſi GLB ſeu GHQ.

§. 5. In formularum harum fabrica loco regulæ generalis hoc tantum obſervandum eſt, ut pro terminis fractionis adhibeantur duæ functiones qualescunque ipſius x, eam ad ſe invicem habentes relationem, qua fiat ut in utraque functione muta-

mutatis signis potestatum imparium altera in alteram convertatur: quo levi artificio intra quadrantem horæ centum vel plures conduntur formulæ, totidem diversas sistentes curvas quæ optatum præstabunt. Sed altioris jam esset indaginis ex illis formulis eligere quæ sunt integrabiles, & propterea nobis reddunt curvas algebraicas, pro quibus autem inveniendis infra dabo regulam peculiarem. Id nunc notare debeo, formulam primam exhibere curvam Logarithmicam obliquangulam de qua mox fusius, & infinitas alias quæ ex terminis constant mere rationalibus construi posse vel per logarithmicam vel per extensionem arcuum circularium, sicuti patet ex iis quæ olim tradidi de constructione fractionum differentialium rationalium, vid. Act. Lipsi. 1703 M. Jan. Quantum vero ad formulas irrationales, attendenti liquet, illam num. (4) exprimere Cycloidem & quidem vulgarem seu rectangulam, existente nimirum angulo *GLB* recto, sed cycloidem obliquangulam, existente eodem angulo obliquo; voco cycloidem obliquangulam, quæ fit constituendo ad datum angulum obliquum applicatas Cycloidis vulgaris quæ alias sunt perpendiculares ad axem.

§. 6. Redeo ad Logarithmicam, cujus pro hoc singulari casu constructionem exponere lubet, ut distincte pateſcat quo pacto & qua lege illa fit usurpanda ad problematis solutionem, siquidem non omnis Logarithmica nec quomodocunque descripta huic negotio quadrat. Sint ut ante (Fig. II.) Rectæ duæ pa-

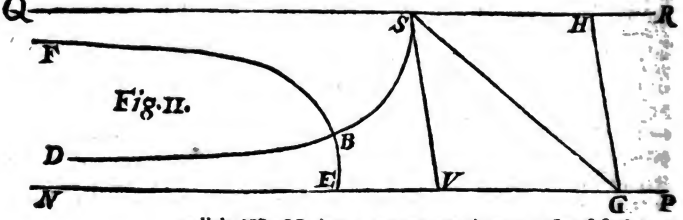

rallelæ *NP*, *QR*, intra quas curvæ reciproce positæ sese debeant decussare in angulo dato qui sit æqualis ipsi *GHQ*: Capiatur *HS*,

HS æqualis ipſi *HG*, completoque parallelogrammo *SVGH* deſcribatur Logarithmica obliquangula *SBD* ſuper aſymptoto *GN*, cujus applicatæ ſint diagonali *SG* parallelæ, & quam tangat in puncto *S* ipſa *SV*, unde per conſequens ſubtangens *GV* æqualis erit eidem *SV*: dico hanc logarithmicam *SD*, eandemque *EBF* inverſe deſcriptam ſuper aſymtoto *RQ*, ita ſe invicem ſecare in *B* dum feruntur motu parallelo, ut interſectionis angulus *EBS* vel *DBF* evadat continuo æqualis angulo dato *GHQ* vel *VSQ*. *Dem.* fluit ex ipſa formula.

Coroll. 1. Ut ſe ſecent orthogonaliter, exiſtente ſcilicet angulo dato *GHQ* recto, facienda eſt logarithmica *SBD* ſemirectangula, h. e. cujus applicatæ cum ſubtangentibus faciant angulum ſemirectum, talis enim erit angulus *SGV*. Unde patet logarithmicam *SBD* fore tunc curvam Beaunianam multum olim inter Geometras agitatam, uti jam monui in Actis anni 1721 p. 272.

Coroll. 2. Qualiscunque vero ſit angulus datus *GHQ*, erit angulus *SGV* quovis in caſu acutus; hinc nulla ex Logarithmicis niſi acutangula huic negotio inſervire poteſt, adeoque logarithmica vulgaris ſeu rectangula ac multo magis omnis obtuſangula prorſus erit inutilis, ut pariter jam innui loco allegato. Neſcio autem an anonymus Britannus perplexæ ſolutionis Autor dederit horum demonſtrationem, ad quam indagandam eum invitaveram.

§. 7. Ita vidimus quali moderamine opus ſit ut Logarithmica fiat idonea ad effectum qui deſideratur præſtandum, ſi ſcilicet moveri debeat ſecundum directionem aſymtoti. Quod ſi vero motus inſtituatur ſecundum directionem applicatarum, poſſunt omnes Logarithmicæ ſine ulla exceptione quæſito ſatisfacere, modo ex illis ea aſſumatur cujus applicatæ cum ſubtangentibus faciant angulum qui ſit complementum ad duas rectas dati anguli interſectionis curvarum, id quod ſequentem in modum facile demonſtro.

§. 8. Factis enim & ſuppoſitis in Fig. III quæ in Fig. I; Eſto ſuper *GH* tanquam aſymtoto Logarithmica *ASC*, cujus ſubtangens æqualis ſit applicatæ *OS* in puncto medio *O*, quæque vocetur *a*; ſit igitur hic iterum $OL = x$, $Ll = dx$, $BL = y$,

 $Bc =$

$Bc = -dy$, $OM = -x$, $Mm = -dx$. Erit ex natura Logarithmicæ Bc seu $+dy = \frac{-ydx}{a}$, $DM = \frac{aa}{y}$, $nd = \frac{-aady}{yy} =$ (substituto valore ipsius $+dy$) $\frac{adx}{y}$; adeoque $Bc \times nd = \frac{ydx}{a} \times \frac{adx}{y} = dx^2 = \square bc$. Ex quo sequitur Logarithmicam ASC habere conditionem per §. 3 requisitam ut secundum directionem applicatarum mota alteram Logarithmicam sibi æqualem & inversam secet ad angulum dato GHQ æqualem.

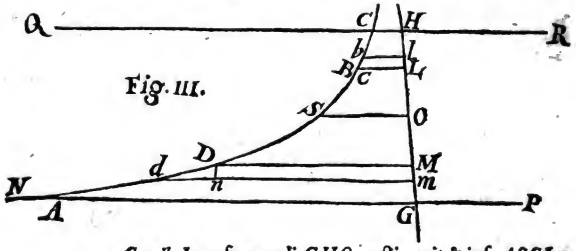

Fig. III.

Coroll. In casu anguli GHQ recti, erit & ipsa ASC Logarithmica rectangula seu vulgaris; quæ per consequens semet ipsam inter rectas oppositas applicatis parallelas subcontrarie h. e. inverse positam orthogonaliter trajicit. Pro quovis vero angulo obliquo GHQ, ipsa quoque ASC erit obliquangula, ac proin tali motus directione supposita quæ fit secundum ductum applicatarum, nulla non Logarithmica utilis esse potest ad solvendum problema, prorsus ut indicavi in loco prænemorato Actorum.

§. 9. Propero ad alteram Methodum, per quam exhibentur curvæ innumeræ quæ optatum præstant tam algebraicæ quam transcendentes, & tales quidem transcendentes quæ ad sui constructionem nullas exigunt quadraturas sed, duntaxat curvarum algebraicarum rectificationes, quod num præstiterit Solutor Anonymus, prout ab eo petii, nondum audivi. In hac methodo consistit *Solutio II.*

§. 10. Sit primo angulus intersectionis curvarum rectus: super

ſuper *HG* (Fig. IV) perpendiculari ad rectas parallelas *PN*, *RQ*, deſcribatur curva arbitraria *GEH*, quæ habeat duos ramos *EG*, *EH*, ſimiles & æquales, adeoque verticem *E* in parallela *OE* tranſeunte per punctum medium *O*. Sumtis dein in utroque ramo duobus arcubus *ES*, *EM* æqualibus, agantur parallelæ *SB*, *MD*, illa ad dextram, hæc ad ſiniſtram, fiantque ipſis arcubus *ES*, *EM* æquales; dico puncta *B*, *D*, fore in curva *AEC* optata quæ nempe circa *EO* revoluta ut cum priore inverſum acquirat ſitum inter parallelas *PN*, *RQ*, ſemet ipſam ad angulum rectum conſtanter ſecabit dum alterutra movetur ſecundum directionem parallelarum.

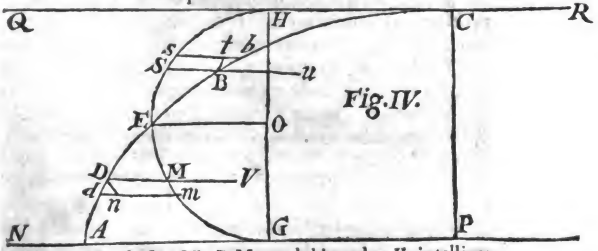

Dem. Productis *SB*, *DM* pro lubitu ad *u*, *V*, intelligantur applicatæ proximæ *sb*, *md*, atque *Bt*, *Dn*, ipſis elementis arcuum *Ss*, *Mm* parallelæ: hinc quia $Bt = St = Es - ES = sb - SB = tb$, erit triangulum *Btb* iſoſceles, adeoque angulus *Bts* duplus anguli *Bbt*; quoniam vero $Bts = HSB$, & $Bbt = CBu$, erit etiam angulus *HSB* duplus anguli *CBu*; pari ratione demonſtratur angulus *EMV* duplus anguli *EDM*. Porro ang. $EMV =$ ang. *ESB* ob æqualitatem & ſimilitudinem arcuum *EM*, *ES*; ille vero angulus *ESB* junctus angulo *HSB* æquivalet duobus rectis, ac proinde ſumma ſemiſſium, $EDV + CBu$, facit unum angulum rectum. Quare patet ex §§ 1 & 2 Curvam *AEC* habere naturam eam ut ſe inverſam ſecet ad angulum iſtis ſimul ſumtis, hoc eſt, recto æqualem. *Q. E. D.*

Coroll. Aſſumta pro *GEH* ſemicircumferentia Circuli, generabitur inde curva *AEC*, quæ vi conſtructionis hujus erit

Cyclois vulgaris, quod alia demonstratione opus non habet: & sic rursus per hanc solvendi viam in Cycloidem incidimus.

§. 11. Quod si pro *GEH* aliæ quæcunque curvæ algebraicæ assumantur, quæ habeant ramos *EG*, *EH* similes & æquales, ut sunt omnis generis Ellipses, item Hyperbolæ & Parabolæ, quarum vertex summus sit *E*, & axis *EO*, prodibunt innumeræ diversissimi generis curvæ *AEC*, conditioni præscriptæ satisfacientes, quæ ad sui constructionem requirunt tantum curvarum algebraicarum rectificationem, citra ullam ad quadraturas recurrendi necessitatem.

§. 12. Denique hoc insuper consequimur, quod in hujus problematis solutione maximi est momenti; adhibita nimirum pro *GEH* aliqua curva non tantum algebraica atque ambos ramos similes & æquales habente, sed quæ præterea sit algebraice rectificabilis quales innumeræ dantur, ut sunt variæ Evolutæ, variæ Causticæ, aliæque ejusmodi, tum omnes Epicycloides, & Hypocycloides, quæ describuntur ex revolutione circuli super circulo, quocum diametri sunt commensurabiles: adhibita, inquam, tali curva pro *GEH*, palam est, curvam ex ea descriptam *AEC* fore semper algebraicam. Et hac ratione infinitas curvas algebraicas e vestigio depromere licet, quarum singulæ optata qualitate gaudebunt, hoc est, quæ in situ subcontrario positæ semet ipsas orthogonaliter continue secent durante motu parallelo.

§. 13. Esto nunc angulus intersectionis obliquus: Ut huic quoque casui satisfiat exhibendo pariter curvas vel omnino algebraicas, vel algebraicarum extensione constructibiles, utrumque enim pro intersectione obliquangula non minus quam pro rectangula in potestate est; docebo primo modum, inventam quamlibet curvam pro quolibet dato angulo inservientem immutandi in aliam quæ inserviat in casu cujusvis alius anguli dati. Supponamus itaque curvam *ABC* (Fig. V.) esse aliquam per methodum quamcunque constructam, quæ imperato officio fungatur inter *GN*, *HQ* parallelas, & recta *GH* faciens angulum *GHQ* æqualem angulo intersectionis. Suppositis factisque reliquis ut in Fig. I, ducatur *HK*, ut fiat angulus *GHK* cui jam oportet esse

esse æqualem angulum intersectionis: tum inclinentur *NG* singulæque applicatæ *BL*, *DM*, &c. in situm *TG*, *βL*, *ΔM*, ipsi *HK* parallelum, dico puncta *β*, *Δ*, fore in curva *αβΓ*, quæ inverse posita super *HK*, uti est super *GT*, & hac vel illac fluens in earundem directione semet ipsam decussabit ad angulum ipsi *GHK* constanter æqualem.

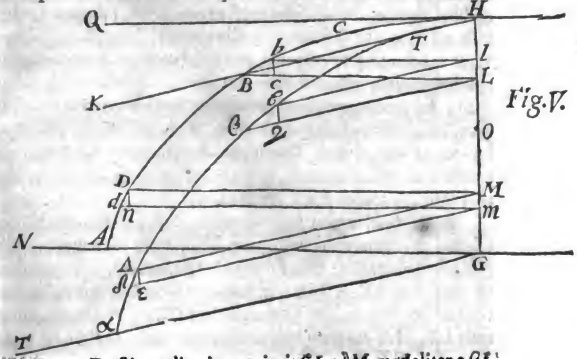

Dem. Ductis applicatis proximis *Gγ*, *δM*, æqualiter a *βL*, *ΔM* distantibus factisque ipsi *HG* parallelis *Gγ*, *Δε*; erunt hæ ipsæ *Gγ*, *Δε* tam inter se quam ipsis *bc*, *Dn* æquales, utpote tam hæ quam illæ æquales ipsis *Ll*, *Mm*; nec non *γβ* = *cB* & *εδ* = *nd*, utpote utrobique differentiæ applicatarum æqualium. Quoniam igitur curva *AβC* supponitur præstare conditionem optatam pro angulo *GHQ*, erit per §. 2 *cB* × *nd* = □ *bc*, hinc & *γβ* × *εδ* = □ *Gγ*, eruntque adeo triangula *βγG*, *Δεδ* similia; ex qua similitudine habetur angulus *εδΔ* = ang. *βGγ*, proinde angulus *εδΔ* seu qui ipsi æqualis censetur angulus *MΔΓ* una cum angulo *γβG*, hoc est, cum angulo *LβΓ* æquatur angulo *LγG* = *GLβ* = angulo dato *GHK*. Ergo §§. 1 & 2 Curva *αβΓ* satisfacit pro angulo intersectionis, qui constanter æqualis erit dato *GHK*. *Q. E. F.*

§. 14. Ex hac curvarum immutatione nunc liquet, quomodo ad datum quemvis intersectionis angulum problema sol-

vi possit, exhibendo curvas, quæ pro lubitu vel sint algebraicæ vel per algebraicarum rectificationem construibiles, & quidem utriusque generis numero infinitas. Describatur enim primo pro arbitrio per §§. 11 & 12 Curva aliqua quæ tantum inserviat pro intersectione orthogonali, hujusque posteæ applicatæ inflectantur ut singulæ cum axe HG constituant angulum dato cuilibet æqualem, manifestum est ex prædictis, curvam novam inde nasci, qualis desideratur; illa quippe, si simpliciter observetur modus in § 11 ostensus, erit transcendens, sed quæ ad sui constructionem requirit duntaxat curvæ algebraicæ extensionem; sin autem præterea in auxilium vocetur quod suppeditat § 12, habebitur omnino algebraica. Motum interim curvarum harum instituì debere secundum directionem applicatarum præfato modo inflexarum, non opus est ut moneam, ratio ejus plus satis apparet ex præcedentibus.

§. 15. Subjungam hac occasione constructionem aliam, etiamsi particularem, quam propositam volo loco theorematis jucundi & elegantis: Esto (Fig. VI) ABC curva quæcunque inter parallelas PN, RQ movenda, seque inversam constanter secans in dato angulo, qui sit æqualis ipsi GCQ. Productis applicatis LB, MD &c. capiantur in illis partes BS, DV &c. ipsis arcubus CB, CD &c. respective æquales, ut puncta S, V &c. generent novam curvam $CSVE$; deinde capiantur partes SK æquales arcubus CS, ut habeatur tertia Curva CFK, atque ex hac simili modo describatur quarta; ex quarta describatur quinta & ita deinceps; dico omnes has Curvas eam habere indolem ut unaquæque ex illis inter parallelas easdem PN, RQ mota se inversam secet in constanti angulo, qui præcedentis erit dimidius; posito namque intersectionis angulo pro prima, $= a$; erit ille pro secunda CSE, $= \frac{1}{2}a$; pro tertia CFK, $= \frac{1}{4}a$; pro quarta, $= \frac{1}{8}a$; pro quinta, $= \frac{1}{16}a$; & sic in infinitum.

Demonstratio similis est ei quam feci §. 10. Assumtis enim duabus applicatis LBS, MDV a puncto medio O æquidistantibus, iisque proximis lbs, mdu, intelligantur lineolæ ts, vu, elementis primæ curvæ parallelæ; erunt, ut ibi demonstratum, ambo triangula Sts & Vnu isoscelia, adeoque angulus Bts hoc est LBb vel LBC duplus anguli tSs seu LSC; & angulus

MDC

MDC duplus anguli *MVC*; unde sequitur, angulum intersectionis pro Curva secunda *CSE* (hoc est per §. 1) ang. *LSC*+ang. *MVC* = ½ ang. *LBC*+½ ang. *MDC*= ½*a*: pari modo demonstratur angulus intersectionis pro curva tertia *CFK*, = ¼*a*; ille pro quinta, = ⅛*a*; atque ita deinceps. *Q.E.D.*

Solutio III.

§. 16. Superest tertia solvendi methodus, quæ docet ex suppositis aliquot curvis jam inventis desiderato satisfacientibus invenire novam quæ idem præstet pro alio intersectionis angulo: ita e. g. si supponamus in eadem Fig. VI. Curvam *CFK* esse datam, eamque satisfacere pro intersectionis angulo qui sit = *a*; item *CSE* esse aliam datam inservientem pro intersectionis angulo quem vocemus *b*: inveniri poterit tertia curva *CBA*, quæ respondebit quæsito pro intersectionis angulo qui erit = *a*+*b*. Quod ex sequenti ratiocinio patebit.

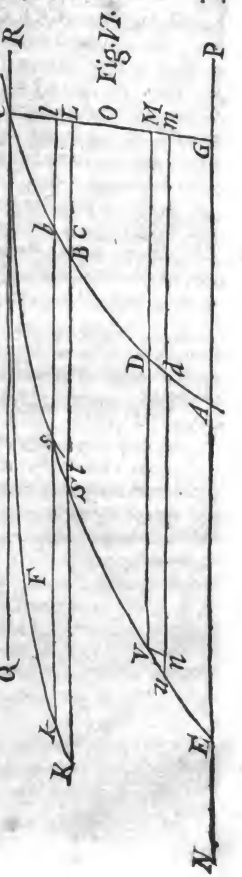

§. 17. Concipiatur recta *CG* perpendicularis ad applicatas, quæ pro axe sumatur, sitque *CL* = *x*, *LB* = *y*, *Bc* = *dy*; quia per hyp. Curvæ *CK*, *CS*, sunt datæ, dabuntur in *x* & *dx* elementa applicatarum *LK*, *LS*; hinc etiam dabuntur in *x* tangentes inclinationis curvarum ad applicatas, hoc

hoc est, angulorum CKL, CSL: exprimuntur autem tangentes horum angulorum dividendo elementum abscissæ Ll vel dx per elementum applicatarum LK, LS, & sumendo unitatem pro sinu toto. Sit itaque p = tang. ang. GKL, & q = tang. ang. CSL; quæraturque curva CBA, cujus arcus CB cum applicata BL faciat angulum æqualem summæ angulorum CKL & CSL; quo facto manifestum est hanc curvam CBA ipsam fore, quæ inservit pro intersectionis angulo $a+b$.

§. 18. Quomodo autem talis curva CBA sit formanda, quæ habeat ubique angulum CBL = ang. CSL + ang. CKL, discimus ex Theoremate generali quod in Schediasmate præcedenti demonstratum est: Nam quia tangens anguli $CKL = p$, & tang. ang. $CSL = q$, erit vi illius theorematis tangens summæ horum angulorum $= \frac{p+q}{1-pq}$, cui per consequens æqualis esse debet tangens anguli CBL, quæ est $\frac{dx}{dy}$, unde habetur $dy = \frac{1-pq}{p+q}dx$ pro æquatione differentiali curvæ quæsitæ CBA. Dantur vero p & q in x, hoc est, sunt abscissarum functiones datæ, ipsa proin æquatio est construibilis, saltem concessis quadraturis curvarum algebraicarum.

§. 19. Quod si assumantur tres curvæ quæ quadrent ad totidem diversos intersectionis angulos a, b, c, ex illis eandem methodum sequendo adornabitur curva quarta, quæ erit idonea ad efficiendum angulum intersectionis $= a+b+c$; sint enim p, q, r, tangentes angulorum in quibus curvæ datæ applicatis suis occurrunt; ex præfato nostro theoremate clarum est tangentem summæ trium illorum angulorum fieri $= \frac{p+q+r-pqr}{1-pq-pr-qr}$ = tang. anguli $CBL = \frac{dx}{dy}$: hinc pro natura curvæ quæsitæ CBA obtinetur æquatio differentialis hæc $dy = \frac{1-pq-pr-qr}{p+q+r-pqr}dx$, cujus integratio ob datas abscissarum x functiones p, q, r, reducta est ad quadraturas.

§. 20. Simili modo ex quatuor curvis assumtis inveniri quæ-

quinta, ex quinque ſexta & ita porro, quo rurſus infinita naſcitur curvarum multitudo; ubi notandum inter aſſumtas poſſe quoque inſervire ipſam Lineam rectam cum axe CG angulum quemcunque conſtituentem; etenim & hæc quoque linea recta gaudet præſcripta conditione, ut ſe inverſam & in parallelum motam ſecet ad conſtantem angulum: ſit ex. gr. in §. 17. Linea CSE recta hypotenuſa trianguli rectanguli CGE faciens angulum cum applicatis ubique eundem & æqualem ipſi CEG; cujus proin tangens q, quæ ibi eſt functio ipſius x, hic jam eſt quantitas conſtans quæ vocetur b, mutabitur æquatio differentialis pro curva quæſita in hanc $dy = \frac{1-bp}{p+b}dx$; unde apparet unicam Curvam aſſumtam CFK pro quocunque interſectionis angulo ſufficere ad formandam ex ea curvam CBA, quæ ad quemlibet alium interſectionis angulum utilis erit, prout enim b major minorve ſumitur, magis etiam minusve augebitur angulus interſectionis curvæ aſſumtæ CFK; quinimo eundem omnino diminui poſſe, ſupponendo b negativum, per ſe clarius eſt, quam ut multis moneri neceſſe ſit: tunc utique æquatio inde reſultans $dy = \frac{1+bp}{p-b}dx$ determinabit curvam CBA, cujus anguli interſectionis $= a - b$ ſeu differentiæ inter angulum interſectionis curvæ CFK & angulum interſectionis Linæ rectæ AE.

§. 21. Præter hos tres ſolvendi modos in promtu ſunt alii, ſed cui bono ut omnes recenſeam? Potuiſſem exponere duntaxat ſecundum & ſupprimere reliquos; ille quippe ſolus gaudet omni perfectione quæ in hujus rei negotio deſiderari queat, dum non tantum exhibet curvas tranſcendentes quæ ad ſui deſcriptionem requirunt algebraicarum extenſionem, qualis conſtruendi ratio illi quæ per quadraturas procedit longe eſt anteponenda, ſed & largitur algebraicas; & quidem ex utroque curvarum genere numero infinitas pro quovis dato interſectionis angulo. Volui tamen primum & tertium prædictorum modorum una opera communicare, ut appareat quam diviti meſſe abundet hæc materia, atque hinc anſam arripiant Curioſi ex

combinationibus harum infinities - infinitarum solutionum particularium ex tergemina nostra Methodo universali emergentium eruendi alias quæ adhuc latent solutionum species.

Scholium.

§. 22. Rogantur quicunque hæc legent & intelligent, ut conferant omnes illas solvendi methodos, præsertim quæ sub titulo *Solutionis II* a me traditæ sunt cum illa quæ ab Anonymo Solutore Britanno extat in Actis Anni superioris M. Apr. atque ut perpendant, annon ex perplexis ejus & operosis constructionibus colligi debeat, quod genuinam solvendi viam nondum cognitam habuerit, quod per difficiles ambages quæsiverit quæ tamen obvia erant & in propinquo, si brevissimam semitam, quam ego secutus in Solutione secunda, iniisset, quod denique ob id ipsum exhibere nequiverit transcendentes per solam algebraicarum rectificationem construendas. Hinc percipient Lectores, quam ob cansam in propositione hujus problematis petiverimus duntaxat Curvas transcendentes, quibus nos acquieturos dicebat Filius mens pro casu intersectionis obliquangulæ; non mehercle! quod dubitaremus, an absolute *dari possint* algebraicæ generali huic conditioni satisfacientes, dedi enim pro quovis angulo curvas algebraicas infinitas, quas sistit modo memorata Solutio mea secunda: Sed rem ita proposuit Filius, ne alioquin aperte nimis panderetur transitus ille, per se jam satis facilis, a solutione per curvas algebraicas pro intersectionis angulo recto ad solutionem per easdem algebraicas pro angulo obliquo, scilicet inflectendo tantum earum applicatas, ceu docui in § §. 13, 14. Qua utique cautela prudenter adhibita factum, ut quod primarium est artis in hoc scrutinio quantumvis facile, nostro Anonymo non suboluisse videatur, secus enim non dixisset in fine suæ solutionis *Cycloidem* satisfacere tunc tantum, *quando angulus intersectionis rectus est*, sed addidisset si rem perspectam habuisset, *Cycloidem obliquangulam* satisfacere tunc etiam, *quando angulus intersectionis obliquus est*. Respondum ergo hoc habeat Anonymus ad quæstionem qua in subnexo suo Scholio nimis curiose quærit, *cur inter duos problematis casus ita distinxerimus, ut pro angulo recto curvas algebraicas, pro obliquo tran-*

tranſcendentes tantum poſtularemus, etiamſi nobis pro utroque caſu præſto eſſent algebraicæ, reſponſum, inquam, hoc habeat, id nempe data opera factum, ut melius abſconderetur artificium, neque a nobis anſa præberetur Anonymo illud detegendi & poſtea, uti ſolent non pauci ex ejus Popularibus, qui noſtra arant vitula, contra nos eo abutendi quin & quandoque conviciandi ubi vident plagia ſua e tenebris in apricum producta.

Appendix.

E re noſtra eſſe judicamus ut ſciat B. Lector, hoc ſchediaſma jam ante aliquot menſes conſcriptum fuiſſe, occaſione mittendi Lipſiam ſe non citius offerente, quam per Mercatores ad inſtantes nundinas paſchales abituros. Interim quod commodum accidit, accepi nuperrime ſecundam aliquam epiſtolam ab eadem illa, qua prior, ignota mihi manu exaratam. Significat Epiſtolæ Scriptor, Amicum ſuum (qui fortaſſis cum ipſo Scriptore unus idemque eſt homo) paraſſe reſponſum ad meam Animadverſionem editam in Actis M. Junii A. 1721 idque publicatum iri *inter* neſcio quos *Commentarios, qui vero cum tarde*, aut forte nunquam, *ad manus meas ſint perventuri, ne diu ignorem reſponſi contentum*, ejusdem apographum pro ea qua eſt humanitate communicavit, inſimul hortatus, *ut quam primum meam Solutionem in publicum emittam*, quod nunc facio.

Anonymi Reſponſum ita comparatum deprehendo, ut nihil in illo videam, cujus de cauſa aliquid vel minimum in ſchediaſmate meo, licet diu ante ſcripto, immutare debeam, prodit itaque ſicuti prodiiſſet ſi non vidiſſem Anonymi ſcriptum; duo enim tantum in hoc obſervo, ad quorum prius nihil adhuc animadverti poteſt, eo quod ſiſtit ſolutionem aut analyſin *notis fictis*, ut vocat, involutam, quam ſit retecturus, poſtquam meam ſolutionem viderit; alterum vero, quod reſponſum hoc continet, aliud nihil in ſe habet, quam Demonſtrationes de Cycloidis & Logarithmicæ uſu in problematis ſolutione; agnoſco equidem eas recte ſe habere, ſed quod ad Cycloidem ſpectat, res eſt tantæ ſimplicitatis tantæque facilitatis, ut quilibet Tyro, non omnino rudis, idem præſtare queat. Duplicem autem uſum Logarithmicæ demonſtrare, illum præſertim quando Logarith-

mica moveri supponitur secundum directionem asymtoti, fateor paulo altioris esse indaginis; interim etiam hoc demonstrari facilius potuisset ab alio, qui non ea qua Anonymus noster esse videtur peritia & sagacitate polleret, postquam nimirum in praefata mea Animadversione p. 272 omnes circumstantias ad rei considerationem necessarias ita sigillatim recensui & exerto quasi digito indicavi, ut mirarer si Noster non statim rei indicatae demonstrationem inveniisset.

Has ergo cum protinus dederit demonstrationes, (quas ab eo petieram sed quatenus ex sua solutione fluentes quod nondum video) mirari potius subit, cur non eadem proclivitate se accinxerit ad alterum indagandum, ad quod illum pariter invitaveram, nimirum ad methodum generalem inveniendam, qualem hic in Solutione secunda exhibui, construendi curvas transcendentes optatas, quotquot libuerit, per rectificationem curvarum algebraicarum: nec est quod in excusationem dicat Epistolae Scriptor, *Amicum suum* (h. e. si recte hariolor, se ipsum) *arctum temporis spatium ad eam solutionem sumsisse; otium item ei defuisse rem ab eo tempore ulterius prosequendi, aliaque negotia jam quoque obstare, quo minus animum eidem rursus applicet.* Quia enim hic praetextus non magis ad unum quam ad alterum valebat, permittet Anonymus, ut ego sibi vicem reddens, movetam quaestionem suismet verbis conceptam, vid. ipsius Scholium: *Quaeritur* nempe *quibus computationibus adductus sit anonymae Solutionis Autor inter haec duo ad quaerendum sibi proposita ita distinguere, ut ad alterum, ubi Cycloidis & Logarithmicae demonstratio petebatur, se promtum paratumque praebuerit, non obstantibus omnibus suis negotiis; ad alterum vero, quando curvae transcendentes per algebraicarum Extensionem describendae exiguntur, propter eadem illa negotia animum applicare nelucrit.* Credo veram distinctionis rationem citra aruspicinam haud aegre divinari posse.

Subinnuit Epistolae Scriptor in suo Responso, *me allaborare ut quis Amici sui* (sive suam) *solutionem meae anteferret*, quo me vanitatis alicujus postulare tacite videtur, sed injuste: quorsum enim

enim, ut ea me res sollicitum teneat, de qua quilibet Lector gnarus, me nec curante nec monente, judicium feret, prout res ipsa merebitur? Sit igitur bono animo metuatque nihil, aperiat modo quantocyus logographi sui involucrum, ut Lectoribus introspicere & de rei pretio judicare liceat: sancte obstringo fidem, me primum fore applausorem si quid mea solutione praestantius protulerit.

Cæterum rogo, si suis me litteris privatis colloneſtare porro velit, nomen suum ut exprimat, quo sciam ad quem responsio, si qua opus fuerit promta, pariter per litteras amandari queat, secus ubi fecerit nomenque suum reticere perrexerit in proximis, quas ab Eo accepturus sum, litteris, haud ægre feret, si deinceps ejus litteras ex Tabellarii manibus redimere recusabo atque ita irreseratas relinquam ad Autorem referendas.

VITÆ CLARISSIMORUM JURE CONsultorum, ex recensione & cum notis CHRISTIANI GOTTLIEB BUDERI.

Jenæ, apud Jo. Felic. Bielckium, 1722, 8.
Alph. 1 plag. 4.

CUm optarent jam pridem eruditi, ut inveniretur, qui Viri Consl. Jacobi Friderici Leickheri Vitas decem Clar. ICtorum, quo de opere, cum primum prodiret, in Actis A. 1686 M. Sept. p. 458 diximus, novis accessionibus augeret ac continuaret, cujus rei spem ipse Leickherus fecerat, gratulamur nunc merito Cl. Budero, cui hæc felicitas contigit, ut non eorum tantum, quos ille promiserat, sed & aliorum non minus in Jure celebrium, Decemvirorum vitas nactus, editionem procuraverit elegantissimam, in qua id imprimis operam dedit, ut & in notis uberrimis vitas horum ICtorum egregie illustraverit, ne vitia quidem illorum, quod Biographi laudes maxime spectarent, negens, & vitis singulis scriptorum, non obiter recensitorum, indices locupletissimos subjecerit. Exstant vero hic 1 Vita Æmylii Ferretti, ab Heleno Ribitto ejus Auditore scripta; 2 Vita

Joannis Corafii, ſcriptore Antonio Uſilio; 3 Vita *Hugonis Donelli*, ex oratione funebri Scipionis Gentilis, diſcipuli & collegæ; 4 Vita *Guil. Marani*, a Bernardo Medonio ſcripta, & a nepote Jac. Marano edita; 5 Vita *Jani a Coſta*, ſcriptore Joanne d'Avezan, 6 Vita *Franc. Florentis*, opera & ſtilo Jo. Doujatii; 7 Vita *Joannis Dartis*, autore Jo. Doujatio; 8 Vita *Jo. Fichardi*, collectore Henrico Petrejo Hardeſiano; 9 Vita *Nic. Cisneri*, annotata a Quirino Reutero; 10 Vita *Jo. Ottonis Taboris*, ſcriptore genero Jo. Lud. Praſchio. Multa in notis obſervavit Cl. Editor, non ubivis obvia, & ad vitas has illuſtrandas apprime accommodata, inprimisque legi merentur, quæ poſtremo ad Taboris cum Conringio controverſiam, in qua enarranda Praſchius Soceri cauſam liberalius egit, adnotantur, ſed hæc ex ipſo libro haurienda Lectori relinquimus. Ceterum hortamur Cl. Buderum, ut in inſtituto optimo pergat, vitasque Andreæ Alciati a Claudio Minoe, Caroli Molinæi a Julio Brodeau, Petri Ærodii ab Æg. Menagio, Edmundi Merillii ab ipſo, aliasque abaliis ſcriptas, quarum ſpem nobis facit, propediem in lucem edat.

EPISTOLA VIRI CELEBERRIMI MATURINI VEYSSIERE LA CROZE ad J. B. M. de libris manu ſcriptis haud procul mari Caſpio repertis.

QUod valde deſiderabam noſſe, id demum compertum habui ex Nuntiis Litterariis Lipſiæ editis lingua Germanica, ad diem 25 menſis Junii. * Suſpicatus eram, libros quos ad Orientem Maris Caſpii magno numero repertos eſſe ferebant, vel Arabicos eſſe Cuficos a Regibus Mahumedanis collectos, qui diu regnaverunt in vaſta illa planitie *Capſchak*, olim culta a Genghiz Cani poſteris, qui haud diu poſt avi ſui mortem ad Sarracenorum ſacra tranſierunt, ibique ſatis feliciter vixere ad ætatem usque Teuctamis Cani, cujus ditiones & regna Timur-Leng, vulgo

* Nondum viderat Vir Celeb. Actorum noſtrorum menſem Julium, cum hæc ſcriberet.

vulgo Tamerlanus, depopulatus eſt; vel ſaltem ſimiles Tartaricis priscis illis characteribus quos اويغور *Ouigbur*, vel *Jugur* olim appellare ſolebant. Nec me fefellit poſterior conjectura: intelliges enim ex Alphabeto illius linguæ, quod olim ab Interprete Mogulenſi acceptum, mecum communicavit Cl. Theodorus Sigefridus Bayer Regiomontanus, ea lingua conflare totam illam locupletem Bibliothecam, ſi quidem ea omnia vera ſunt, quæ per univerſam Europam percrebuere. Præter Alphabetum Libellum etiam mitto Liturgicum ab eodem Bayero deſcriptum ex Autographo † quod nunc ſervatur in Bibliotheca Orphanotrophii Halenſis. Illius Libelli interpretationem habeo, quam aliquando edam. Jam vero tibi, Vir Amplifſime, ceterisque eruditis conſtabit de lingua & litteris, quibus hi codices conſcripti ſunt. Eos utinam tam facile intelligere eſſet, quam modo ex hoc Alphabeto legere pronum erit.†† Vetera forte monumenta Chriſtianæ Religionis in iis deprehenderemus. Nam ante Genghizcanidas regnavit in illis regionibus Princeps ille quem majores noſtri Presbyterum Joannem appellabant. Longe vero lateque diffuſi ſunt hi characteres per totum Orientem a Maris Caſpii vicinia ad ſinum usque Bengalicum. Præter Mogulicas litteras, quæ inde ortæ ſunt leviterque detortæ, Indorum etiam omnium rationem ſcribendi ſimillimam eſſe video, & fere ſuſpicor etiam inde deductam. Adiſis Diploma Boutanenſe ab Hydio editum Tabula XVII Hiſtoriæ Relig. Veter. Perſarum. Id unum inter litteras Alphabeti mei & Diploma diſcrimen deprehendes, quod illæ majuſculæ ſint, hæ curſivæ, ut vocant. De duplici illo genere litterarum breviter, ſed luculente agit Autor Anonymus deſcriptionis Regni Boutanenſis in Novo Mercurio Gallico Pariſiis edito, M. Jul. A. MDCCXVIII a pag. 73 ad 101.

Bou-

† Cujus ſcriptura plane concordat cum ſpecimine Menſi ſuperiori inſerto, ut illa hic repræſentanda ſupersedeamus.

†† Nimirum ex Alphabeto integro, quod nobiscum communicavit proximo Menſi inſerendum.

Boutanenſium, inquit, Alphabetum conſtat triginta conſonantibus, & vocalibus quatuor. Librorum characteres typis impreſſorum, ab iis differunt quibus ſcribentes uti ſolent &c. Nonnulla etiam eandem in rem invenies in Hiſtoria Genghizcani autore Cl. *Petis de la Croix*, Pariſiis edita, anno MDCCX. Vide ibi pag. 119 & ſequentibus. Haud parum dubitavi, Vir Ampliſſime, numquid hæc tibi ſignificare auderem. Haud enim tanti ſunt, meo quidem judicio. At ubi venit in mentem, multorum eruditorum animos expectatione ſuſpenſos reconditum aliquid & utile hic ineſſe ſuſpicari, me minime operam luſurum arbitratus ſum, ſi certi aliquid tibi ea de re nuntiarem. Porro haud difficile foret eorum librorum interpretationem nanciſci, ſi in Tibeti aut Boutani regnum mitterentur. Hæc velim æqui bonique conſulas, meque tibi ex animo addictum eſſe putes. Vale Vir Ampliſſime. Dabam Berolini Pridie Nonas Julias. A. C. MDCCXXII.

P. S.

Commodum has litteras ſcripſeram, cum ad me acceſſit Illuſtriſſimus Comes de Galoffkin, qui ultro ipſe detulit in domum meam tolium illud cujus fragmentum exhibent Nuntia Litteraria Germanica. Ipſi ſatisfeci ſtatim lectione ſuperioris Epiſtolæ ad te ſcriptæ, & comparatione litterarum cum Alphabeto meo. Itaque manus dedit, idemque faſſus eſt Clariſſ. Schumacher, qui hodie mecum apud Illuſtriſſimum Comitem pranſus eſt. Id apud eos egi quod quivis alius tentare poteſt & experiri. Nimirum legi quascunque voces volui ex illa charta, in qua obſervandum eſt, litteras eſſe meras ſermonis diſtinctiones, & quemadmodum, & quæ poſtrema etiam figura in libello meo haud ſemel occurrit.

(*)

ACTA
ERUDITORUM,
publicata Lipsiæ
Calendis Septembris Anno MDCCXXII.

ELEMENTA LINGUÆ TANGUTICÆ, quibus etiam utuntur Tartari Tibetani, Boutanenses, Barantolaui, imo & ipsi incolæ Regni Bengalæ ad Gangem, ex Musæo MATURINI VEYSSIERE LA CROZE.

IPsissimæ litteræ sunt olim اويغور *Ouighur* dictæ, de quibus Arabsiades & alii scriptores rerum Tartaricarum. Conferri etiam possunt cum Diplomate edito ab Hydio inter pag. 521 & 522 Historiæ Religionis Veterum Persarum.

Litteræ sunt vel vocales vel consonantes. Vocales sunt:

i, quam *gigu* vocant.

e, quam *fengu*.

o, quam *narro*.

} Supra consonantes adscribuntur.

u, quam *sibausu* nominant & infra litteras adjiciunt.

Ad vocales etiam referri possunt tres litteræ initiales.

a, quæ ut apud Ebræos fulcrum vocalis est.

a.

ia. Sonus hujus litteræ est singularis.

Componuntur autem instar consonarum, inter quas infra recensebuntur.

Conſonantes ſunt ſimplices & compoſitæ, ſive vocibus ſuis animatæ.

Litteræ ſimplices:

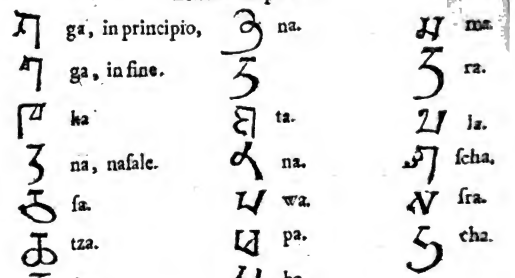

Duplices, ex ſuperioribus ortæ.

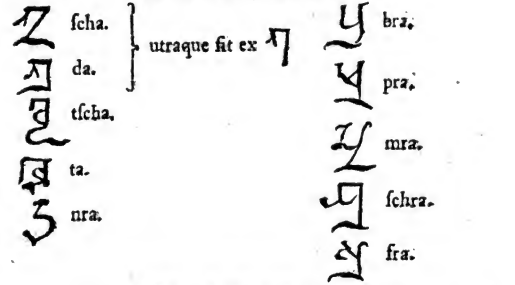

Compoſitæ ſive animatæ ſuis vocalibus.

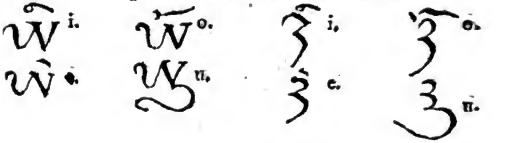

Digitized by Google

ii.
ie.
io.
iu.
gi.
ge.
go.
gu.
ki.
ke.
ko.
ku.
ni.
ne.
no.
nu.
ſi.
ſe.
ſo.
ſu.
tzi.
tze.
tzo.
tzu.
di.
de.
do.
du.
ti.
te.
mi.
to.
tu.
ni.
no.
nu.
bi.
be.
bo.
bu.
pi.
pe.
po.
pu.
me.
mo.
mu.
ri.
re.
ro.
ru.
li.
le.
lo.
lu.
ſchi.
ſche.
ſcho.
ſchu.
fri.

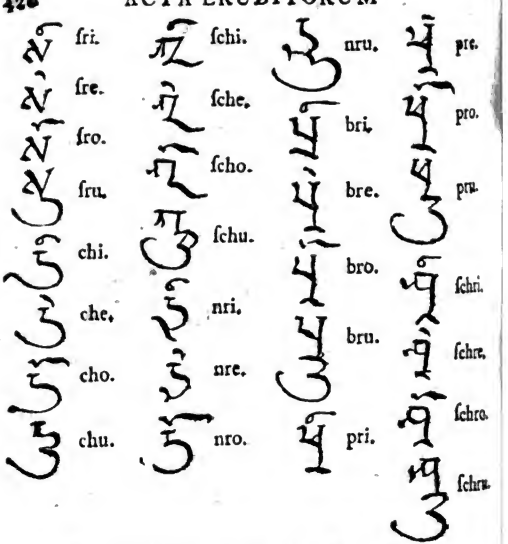

A COLLECTION OF ALL THE
Eccleſiaſtical Laws &c.

i. e.

COLLECTIO OMNIUM LEGUM, CANONUM, Reſponſorum, aliorumque monumentorum Eccleſiaſticorum ad regimen, diſciplinam & religionem Eccleſiæ Anglicanæ ſpectantium, a prima ejus fundatione, uſque ad tempora Reformationis, partim Latina, partim Saxonica lingua editorum, nunc vero primum Anglice verſorum, cum notis ſenſum eorum explanantibus, & gloſſis Lyndwodi & Athlonii præcipuis, opera

Jo-

JOHANNIS JOHNSON, M. A. Vicarii Cranbrocenſis, in diœceſi Cantuarienſi.
Partes II.

Londini, ſumtu Rob. Kraplocki & Sam. Ballardi, 1720, 8. Alphab. 3.

CONtinentur iſta collectione omnes canones & conſtitutiones Eccleſiæ Anglicanæ, non quidem diœceſanæ, ſed ſaltem nationales, & in ſynodis provincialibus, Cantuarienſibus, aut Eboracenſibus, ab initio ſeculi VII usque ad Regis Henrici VIII tempora promulgatæ. Has antehac lingua partim Latina, medii ævi barbariem redolente, & multis hodie Latine doctis vix intelligibili, partim Anglo-Saxonica, nunc obſoleta, qua primum ſcriptæ ſunt, Spelmannus, Lyndwodus, Athlonius, & alii, in lucem ediderant: ſed Johnſonius noſter in unum volumen congeſtas Anglice vertit, nonnulla ex codicibus MSS. ſupplevit, menda, veteris potiſſimum linguæ Saxonicæ ignoratione a prioribus editoribus admiſſa, ope ductuque Hickeſii & Somneri, quos magnos linguæ Saxonicæ magiſtros vocat, emendavit, & loca obſcuriora notis ſubjunctis explanavit, contra ea leges quasdam ſuppoſitas, aut huc non ſpectantes, una cum plerisque Lyndwodi & Athlonii gloſſis, molem libri ſine magna lectoris utilitate aucturis, omiſit. Ceterum omnia ordine Chronologico digeſſit, ejusdemque interdum rationem reddidit in præfationibus hiſtoricis, quas ſingularum fere ſynodorum canonibus præmiſit.

Pars I incipit ab A. C. DCI, ad quem referuntur *Reſponſa Gregorii M. P. R. ad quæſtiones ab Auguſtino, primo Archiepiſcopo Cantuarienſi*, qui vulgo Anglorum Apoſtolus dicitur, *propoſitas*, & in anno MLXV definit.

Pars II complectitur canones Eccleſiæ Anglicanæ, a tempore Wilhelmi Conqueſtoris, ſpeciatim ab anno MLXX, usque ad annum MDXIX conditos. Ceterum tametſi Autor potiſſimum ſciendi cupiditate, & antiquitates Eccleſiæ patriæ penitius cognoſcendi ſtudio, ad laborem hunc ſuſcipiendum ſe inductum eſſe profiteatur; non unam tamen ex eo utilitatem ci-

Præf. p. 7. vibus suis promittit. Ac primo quidem, efficaciſſimum adverſus Papatum antidoton ſe propinare, inquit, cum vel ſola lectio Conſtitutionum Papalium, quales a Stephano Langtono, ejusque in Archiepiſcopatu Cantuarienſi ſucceſſoribus, potiſſimum a tempore Henrici III, quo dominatus Pontificius ad ſummum faſtigium pervenit, usque ad regnum Henrici VIII, pro norma religionis & regiminis Eccleſiaſtici præſcriptæ fuerunt, ſummam Reformationis neceſſitatem ob oculos ponat. Primis CCL annis poſt adventum Auguſtini in Angliam, ſtatus religionis Chriſtianæ ab eo introductæ adhuc tolerabilis erat, licet jam tum ſacra peragerentur lingua Latina, populo Anglicano ignota ac peregrina. Adoratio Sanctorum & imaginum, Auguſtini ætate ipſi Romæ adhuc ignota, non ante medium ſeculum IX in Angliam irrepſit, nec niſi poſt tempora Wilhelmi Conqueſtoris conſpicuus aliquis pro hac ſuperſtitione zelus in monumentis Eccleſiæ Anglicanæ ſe prodit. Errorem de transſubſtantiatione, licet in Gallia jam ſec. IX a Paſchaſio Radberto aſſertum, Anglis necdum ſeculo XI probatum fuiſſe, vel ex Elfrici homiliis apparet, illum non minori pondere, quam homiliæ ſub Rege Eduardo VI & Regina Eliſabetha compilatæ, oppugnantibus. Dominatum Papalem ipſe quidem Auguſtinus una cum religione Chriſtiana in Angliam intulit, ſed adhuc ſatis moderatum, ſi cum ſequentis ætatis moribus comparetur. Jam ſub finem ſeculi VIII Archiepiſcopi Anglicani Romam proficiſci cœperunt, ut conſecrationem & pallium ex manu Papæ acciperent, & in ejus verba jurarent, inter quos Elſinus A. 960 electus, Alpes tranſiturus, frigore periit. Poſtea ipſimet Reges, nominatim Ina, Offa, Ethelwolfus, Alfredus, Cnutius, illorum exemplum ſecuti ſunt, & præcipuam neſcio cujus pietatis laudem in eo quæſiverunt, quod peregrinationibus Romanis opes regni profunderent, & ad obſequium non minus autoritati ſuæ quam reipublicæ Anglicanæ exitioſum ſe obſtringerent. Omnium tamen Regum Saxonicorum & Danicorum imprudentiam ſuperarunt Normannici, ſive, qui poſt Wilhelmum Conqueſtorem rerum apud Anglos potiti ſunt, dum e. g. Stephanus & Henricus II Pontificii juris Canonici executionem in Anglia

pe-

permiserunt: idem Henricus II, posi cædem Thomæ Becketi, Archiepiscopi Cantuariensis, pœnitentiæ a legatis Romanis impositæ se submisit, & Johannes denique ipsam coronam regiam in manus legati Papalis tradidit, beneficio Pontificis Romani recipiendam. Ita hic supremam rerum temporalium æque ac spiritualium potestatem in Anglia nactus, sub Henrico III & successoribus ejus, per clientes suos, cultum sanctorum, speciatim beatæ Mariæ virginis, dogma de transsubstantiatione, & huic superstructam hostiæ adorationem, & quicquid reliquum erat superstitionis Romanæ, non tantum in insulam illam invexit, sed etiam legibus publicis sancivit. Eo nimirum spectant constitutiones, quas diximus, Stephani Langtoni, & earum similes, quarum nonnullæ verbotenus ex decretis Concilii Lateranensis A. 1215 habiti descriptæ sunt. Hæc testimonia Pontificiis tanto minus suspecta esse possunt, quod ab autoribus sedi Romanæ plane obnoxiis, & summis potentiæ ejus fautoribus, profecta sint.

Altera hujus collectionis utilitas in eo ponitur, quod legum quarundam veterum, hodieque validarum, origo & autoritas inde perspiciatur. Nam etsi Henricus VIII jugum papale excussit, & novam plane regiminis Ecclesiastici formam induxit, tamen singulari quodam decreto cavit, ut canones, constitutiones, & decreta synodorum provincialium, eminentiæ regiæ & legibus regni Anglicani non adversa, veterem autoritatem suam retinerent. Et has ipsas constitutiones Ecclesiasticas adhuc validas Lyndwodus cum glossis suis seorsim edidit. Neque vero illarum autoritatem ex sola regis Henrici VIII confirmatione, ut nonnulli opinantur, sed etiam ex jurisdictione Ecclesiastica pendere ostendit, quæ ipsi Ecclesiæ, tanquam societati religiosæ a Christo institutæ, inhæreat, & a nullo unquam Rege Anglorum Christiano Episcopis denegata sit, nec quicquam regiæ autoritati detraxerit, antequam Papa supremam illam in temporalibus ac spiritualibus potestatem sibi arrogaret. p. 28. 31.

Denique hanc etiam utilitatem ex lectione veterum harum constitutionum Ecclesiasticarum pollicetur, ut, quæ in iis vere antiqua, & institutis primitivæ Ecclesiæ conformia occurrunt, rei- 42.

retinere ac instaurare studeamus. Hinc arrepta occasione Johnsonius opinionem suam, in libro *Unbloodi sacrifice* &c. propositam, de restituenda oblatione Eucharistica, quam Augustinus una cum religione Christiana in Angliam introduxit, contra autorem libri, *No sufficient Reason* &c. prolixe vindicat, licet sa-
p. 69. crificium Missaticum, quale seculo XIII introductum est, pro maxima abominatione papali agnoscat.

ORIGINES ECCLESIASTICÆ: OR THE Antiquities of the Christian Church.

i. e.

ANTIQUITATES ECCLESIÆ CHRISTIANÆ. Volumen VII, quo agitur de unitate & disciplina antiquæ Ecclesiæ. Autore JOSEPHO BINGHAM, Rectore Headborna-Worthensi.

Londini, apud R Knaplock, 1720, 8.
Alph. I pl. 13.

VOlumine sexto, sive Lib. XIV & XV harum Antiquitatum Cl. Autor de Missa Catechumenorum atque Fidelium, sive de ritibus antiquæ Ecclesiæ, in cultu Dei publico solemnibus, speciatim disseruerat. (Vid. Act. Erud. Supplem. T. VI Sect. 9.) Jam telam inchoatam strenue pertexens, septimo hoc volumine, sive Lib. XVI, disciplinam veteris Ecclesiæ perlustrare aggreditur. Cum autem præcipuus ejus scopus fuerit, ut unitas Ecclesiæ in rebus omnibus necessariis servaretur, & pura illa atque a corruptione libera maneret, Noster Cap. I de unione & communione, inter Christianos olim observata, quædam præ-
p. 1 sqq. mittit. Et hic quidem docet, unitatem fidei & obedientiæ erga præcepta Christi, &, sine qua stare hæc non potuerit, charitatem pro fundamento fuisse habitam, quo omnis Christiano-
12 sqq. rum unitas niteretur. Alia quidem ad tuendam illam & ornandam pertinuisse, sed non ita fuisse necessaria, ut is qui in certis casibus ab illis discesserit, injurius propterea in unitatem
16 sqq. Ecclesiæ visus sit. Eoque veteres retulisse unum baptismum, ordi-

ordinarie a ministro rite vocato & ordinato administrandum, unitatem cultus, publice in Ecclesia instituendi, unitatem, qua Presbyteri & Laici uni Episcopo adhærere, & obedientiam omnibus publicis Ecclesiæ ordinibus in rebus indifferentibus præstare, & omnes sese disciplinæ Ecclesiæ submittere debuerint. Sicuti vero eo ipso ostendit, qua ratione in singulis Ecclesiis unitas fuerit servata, ita jam porro monstrat, quod diversæ Ecclesiæ communionem inter semet invicem fide, mutuo auxilio in defensione communis fidei, promtitudine cultum divinum, & omnia sacra officia, prout occasio postulaverit, una eademque ratione instituendi consensu mutuo, ratos habendi omnes illos disciplinæ actus, qui legitime in quacunque Ecclesia fuerint exerciti, observatione rituum, quos vel Apostoli tradiderint, vel decreta Conciliorum generalium commendaverint atque statuerint, denique observatione decretorum conciliorum nationalium, ex quo Romanum imperium in varia regna divisum fuerit, sint tuiti. Inde vero concludit, quod ad uniendas omnes Catholicæ Ecclesiæ partes neque caput ejus visibile necessarium, neque opus fuerit habitum, ut universa Ecclesia in omnibus ritibus & ceremoniis convenerit. Denique monstrat etiam, quod in nonnullis casibus, cum boni Catholici ob mera verba, & quod alter alterum non intellexerit, inter se divisi fuerint, viri prudentes & moderati operam dederint, ut dissidia illorum, sine severa utriusque partis condemnatione, componerent; quodque illi non statim hæreticis adscripti sint, qui sententiam, erroneam licet atque perversam, ex ignorantia & infirmitate defenderint; quamvis illi soli in perfecta Ecclesiæ unitate stare crediti sint, qui in omnibus cum illa conspiraverint. Cap. II de disciplina Ecclesiæ variisque ejus generibus, & methodis, in administratione ejus observatis, differens, notat, disciplinam illam nunquam baptismum alicujus irritum reddidisse, ita, ut iterandus postea fuerit, si ille, quem Ecclesia communione sua excluserit, in gratiam cum illa redierit; sed tantum homines beneficiis & privilegiis baptismi privasse. Nec illam, cum potestas ejus pro mere spirituali sit habita, ulterius fuisse extensam; quamvis in nonnullis casibus brachium seculare in auxilium fue-

p. 23 sqq. 32 sqq. 42 sqq. 45 sqq. 48 sqq. 54 sqq. 56 sqq. 58 sqq. 61 sqq. 64 sqq. 69 sqq. 71 sqq. 73 sqq. 78. 79. 80 sqq.

p. 87. rit imploratum. Hoc tamen non ita imploratum esse, ut pro-
88. pter merum errorem aliqui pœna capitali afficerentur. Esse quidem leges in Codice Theodosiano, quibus hæretici capitali supplicio puniri jubeantur, sed de illis posse statui, quod ob particularia quædam crimina, quorum e. c. Manichæi & Circumcelliones rei fuerint, latæ sint. Et raro leges illas contra hæreticos observatas esse; siquidem ante Priscillianum vix exemplum occurrat, quod hæreticus tantum propter opinionem mortem passus sit. Et Sozomenum fateri, quod lex Theodosii
89 sqq. magis propter terrorem quam ut exequeretur eam, lata sit. Chry-
sostomum quoque & Augustinum supplicia hæreticorum improbare. Neque etiam disciplinam Ecclesiæ homines natura-
67 sqq. bus vel civilibus ipsorum juribus, multo minus magistratuum potestate sua, & fidelitate ipsi debita spoliasse. Potius illam in
100. eo constitisse, ut (1) aliquis semel vel bis fuerit admonitus:
101 sqq. (2) si obstinatus manserit, minori excommunicatione eucha-
104 sqq. ristia & precibus fidelium exclusus: (3) majori excommunicatio-
107. ne ab omni Ecclesiæ communione avulsus, & excommunicatio
108 sqq. illa omnibus aliis Ecclesiis significata, ibique etiam excommu-
115 sqq. nicatus pro tali habitus, imo & in civili ille commercio & externa conversatione evitatus, eidemque post mortem sepultura
120 sqq. Christiana minime concessa sit. Et hæc quidem ideo facta esse, ut peccatores confunderentur, eorumque exemplum aliis terrorem injiceret, quo minus in criminum illorum societatem veni-
124. rent. Ab excommunicatis vero Ecclesiam ita abhorruisse, ut nulla ab illis dona vel oblationes acceperit, & speciatim de hæreticis
125 sqq. excommunicatis præceperit, ne fideles matrimonium cum illis inirent, nec eulogias ab illis acciperent, nec libros eorundem legerent, imo & hosce comburi mandaverit. Hac occasione etiam doctissimus Binghamus disquirit, quid sit juxta veteres
127 sqq. *tradere Satanæ* 1 Cor. V, 5, 1 Tim. I, 20, & Hammondi, Grotii atque Lightfooti de eo sententiam plerosque Patrum jam fovisse, ostendit. Disquirit præterea, quid veteres intellexerint per
135 sqq. *Anathema Maranatha*, & num Ecclesia aliquando ejusmodi forma excommunicationis usa, & excommunicatio pronuncia-
138 sqq. ta sit cum execratione, vel ita ut temporali exitio peccatores devoti

devoti sint. Cap. III de personis, quæ disciplinæ Ecclesiasticæ obnoxias sese reddiderint, agens, & crimina, ob quæ expertæ illam sint, generatim recensens, animadvertit, illas sine ullo discrimine fuisse, omnes, qui post baptismum in graviora peccata inciderint, pœnamque nec a divitibus potuisse redimi, nec martyrum deprecationibus mitigari. Imo & magistratus & Principes illa liberos minime fuisse. Nonnunquam tamen, cum probabile fuerit, quod excommunicatio major obstutura magis quam profutura sit Ecclesiæ, illam, sive Principes sive plebem spectemus, minus fuisse exercitam. Tyrannicam vero consuetudinem, qua Pontifices Romani recentioris ætatis totas Ecclesias & nationes ob delicta unius usu omnium sacramentorum interdicere soliti sint (cujus originem quoque Noster explorat) veteribus neutiquam fuisse probatam. Illumque, qui olim excommunicaverit innocentem, pro tali fuisse habitum, qui semet ipsum condemnaverit. Neque fuisse aliquem excommunicatum, antequam fuerit auditus, & de crimine vel propria confessione, vel credibili testimoniorum, omni exceptione majorum, evidentia, vel ipso facto convictus. Illos, qui ætate fuerint minores, excommunicatione fuisse exemtos. Nonnullos post mortem excommunicatos esse, si post illam errores vel crimina illorum innotuerint, ita quidem, ut christiana sepultura illis denegata, nulla pro illis oblatio recepta, & nomina illorum e diptychis erasa sint. Ob minora delicta, quibus omnes quotidie obnoxii sint, a gravioribus, qualia sunt idololatria, blasphemia, homicidium, adulterium &c. distincta, ob causas item mere temporales, ut postea apud Pontificios, olim neminem Ecclesia fuisse exclusum. Neque Episcopo licuisse aliquem ob privatas injurias sibi illatas, vel ob peccata, quæ aliquis animo suo præsumserit, non autem commiserit, excommunicare. Cap. IV speciatim de peccatis, quæ majora dicta sunt, deque præcipuo illorum, idololatria, variis ejus speciebus, gradibus & pœnis, dispicies, errore quorundam, qui Augustini tempore majora delicta non ultra idololatriam, adulterium & homicidium extenderunt, notato, observat juxta legem civilem delicta majora latius patuisse, & juxta legem ecclesiasticam nullum Decalogi præceptum

p. 146. 147 sqq. 153 sqq. 169 sqq. 182 sqq. 186 sqq. 188 sqq. 195 sqq. 197 sqq. 200 sqq. 218 sqq. 220 sqq. 223. 224. 225.

fuisse, contra quod illa non potuerint committi. Et illa qui-
p. 226 sqq. dem, quæ juxta primum & secundum præceptum (loquitur juxta divisionem Decalogi, quam Reformati profitentur) commissa sint, generalibus nominibus apostasiæ & impietatis com-
233 sqq. prehensa, eorumque reos fuisse sacrificatos, thurificatos, libel-
236. laticos, eosque qui se insanos simulaverint tempore persecutio-
237 sqq. nis, ut sacrificia evitarent, tum flamines, munerarios & coro-
240 sqq. natos, Christianos, qui in civitate duumviratum in se suscepe-
243 sqq. rint, scenicos, histriones, gladiatores, spectatores theatrorum,
247 sqq. idolorum artifices, opifices, qui templa vel aras Deorum gentilium extruxerint vel exornaverint, illosque qui thura & victimas
248.
251 sqq. pro idolis vendiderint, & de sacrificiis idolorum comederint. Hic etiam disquirit, an Christiano licuerit vel sacrificiis idolorum saltem spectandi gratia interesse, vel in templo idolorum proprios
254 sqq. cibos comedere, vel in festis gentilium convivia instituere. Porro
263 sqq. commemorat, dictis peccatoribus accensitos fuisse illos, qui vel ipsi angelos, sanctos, martyres, imagines coluerint, vel quorum favore & dissimulatione idola ab aliis fuerint culta. Huc
269 sqq. quoque Cap. V pertinuisse narrat divinationem, magiam & in-
303 sqq. cantationem, & Cap. VI apostasiam ad Judæos & paganos, hæ-
323 sqq. resin, schisma, sacrilegium & simoniam, ibique præcipue diligenter inquirit, quomodo hæretici olim disciplina Ecclesiæ fue-
366 sqq. rint coerciti. Cap. VII de delictis gravioribus contra tertium præceptum, blasphemia, juramentis profanis, perjurio & vio-
370 sqq. latione votorum agit, ibique præsertim multis declarat, quid veteres per blasphemiam in Spiritum S. intellexerint, & quo
408 sqq. sensu illam irremissibilem crediderint. Sic etiam Cap. VIII - XIV delicta graviora contra reliqua Decalogi præcepta, ex mente veterum, repræsentat, & quales pœnæ illis constitutæ sint, exponit. Ceterum sub finem Indicis Capitum, huic libro adjecti, Cl. Autor se sperare nunciat, fore, ut duobus adhuc Voluminibus, & quidem sub finem A. 1721, Origines suas Ecclesiasticas penitus absolvat; simul promittens, se Indice generali in universum opus colophonem illi esse impositurum. Et fortasse spes ipsius jam impleta est. Certe Volumen VIII, quo disciplinam veteris Ecclesiæ pertractare pergit, jam A. 1720 prodiit, illudque proxime recensebimus.

LI-

LIBELLUS SINGULARIS DE EMPTIONE uxorum, dote & Morgengaba, ex Jure Germanico, Autore NIC. HIERON. GUNDLINGIO JCto, Sereniſſ. ac Potentiſſ. Boruſſ. Regi a Conſiliis intimis & Eccleſiaſticis, Jurium Profeſſore Ordinario.

Halæ Magdeb. typis Chriſt. Henckelii, Acad. Typ. 1722, 4. Plag. 19.

QUanto dignius conſulitur patriæ, ſi noſtro diſcimus ingenio, noſtris moribus vivere, neque ad aliorum imperium & nutum flectere iter, aut in commenta peregrina ſervum pecus agitare; tanto majori eruditorum conſpiratione Excell. Autorem admiramur, qui e longis nos ambagibus in patriam revocare, & aliena ſtudia noſtris legibus evellere, tum aliis argumentis, tum præſenti commentatione operam dedit. Jam quidem ad nuptias converſus, varias deſponſatorum pactiones, quibus de futuræ vitæ commercio invicem conſilia ineunt, paulo curatius inquirit, quia in tam fervidis illorum ſtudiis, qui ad hanc matrimonii deliberationem provolvuntur, ſæpius alia atque alia conſultari, & ita in diverſa negotia prorui ſenſerat, ut niſi rectius de ſingulis poſſit nobis conſtare, rem omnem aliquando miſturi atque perverſuri videamur. Univerſum opus in quatuor capita diſtinguit. In priori de emptis olim conjugibus e variarum gentium antiquitate diſquiſitum eſt; a quibus moribus ne p. 3 ſqq. ſanctiſſimæ quidem gentis Hebreæ leges temperarunt, cum & ſervum Abrahamus ablegaſſe non ſine donorum aliqua portione ad Rebeccam perhibeatur, & Sichemitæ, quidquid poterat excogitari præmiorum & mercedis pro Dina, Jacobo volverint patri & fratribus paciſci. Inde Syris deſponſari *machar*, id eſt, ven- 7. 8. dere dicitur. Inde procis ἔδνα, quæ pro conjuge certatim ſpo- 11. ponderant, apud Homerum exprobrantur, & majorum ſuorum mores non ſine riſu Ariſtoteles deteſtatus eſt, qui uxorum dignitatem ad nummos tam fœde exegerant, ut hoc nomine & a Solone Attici, & Lacedæmonii a Lycurgo coercendi fuiſſent. Hæc

munera modo statuta legibus merces & emptiones, modo liberalitatis argumentum & benevolentiæ ac donum mariti dicuntur, quia & donationes & emptiones eodem per æs & libram ritu celebratæ; unde utriusque pactionis nomen promiscuo contrahentium usu distractum est. Idem ad Romanos moris pervenit, ad quos a Græcis & barbaris multa ex asyli sui indistincta farragine propagabantur. Hoc uno saltem ab aliis gentibus diversi, quod perverso naturæ & decoris ordine apud ipsos redimere maritos uxores Romanæ, at barbari viri uxores ipsi quærere didicerunt. Inde illa per coemtionem conjugia, inde tres nummi, quos pro viro comparando, quos Laribus, quos in compito vicinali, cum materfamilias fieret, non sine solennitate nova
p. 17. nupta exsolvebat. Assyrii, Armenii subhastare virgines, & qui eodem propemodum cum Teutonibus partu a gente Phrygia profecti sunt, Thraces, inde Dani, Getæ & quod idem est, Gothi, Pomponio Mela & Saxone Grammatico testibus, venum-
21. dare filias didicerunt. Inde Visi-Gothæ, Ostro-Gothæ fœminæ, ejusdem cum Getis originis gentes, a maritis equum, frameam, scutum, mutuæ societatis, fidei, & periculorum telleram accepere. Inde ex lege Salica carius emuntur viduæ, quia detestabantur secundas nuptias nostri majores; inde Reputs, Neubuss & aliæ gentium solennitates, prout cuique visum erat, promanarunt. Eodem animo trecentos solidos Lex Saxonum c. 38 la-
26. tis enorme pretium exegit, non quia ipsi cæteris præ reliquis Germanis excellerent, sed quia forma & habitu fœmellæ Saxones hoc nomine carius redimendæ eminebant. Eædem Longobardorum Methæ ab Hebræo Mathan, iidem Burgundionum mores observantur. Idem in Bojis deprehendit, qui raptæ & vitiatæ virginis parentibus multam furoris 40 solidos numerandam raptori & stupratori indixere, quia forte eandem mercedem ex filiæ legitimis nuptiis a conjuge emptionis titulo potuerant parentes exspectare. Ut alia taceamus, quæ de Minqueliorum moribus ex Chardini itinere Persico observat. Capite II sponsalitias hasce donationes, sive emptionum pretia, cum dotibus & dotalitiis comparat; illud quod parenti emptionis nomine datum, donari a parentibus filiæ solitum, aliqui dotem legiti-

mam

mam dixere; cui deinde aliam conventionalem mariti addere solebant, unde post mortem viri uxoribus prospici, atque quas vivi circumduxerant, eædem e sua possint dignitate adornari. Utrumque præcipue apud Hebræos itidem observat, quorum uxoribus, quia ex parentum hereditate exspectabant nihil, L sicles emptionis nomine solutos, illos vero, ut dignius post mortem ipsis consulatur, nuptialibus donis adaugeri; & insuper alia atque alia liberalitate e sua voluntate solitos non sine instrumentorum solennibus accumulari. Græcos tamen ignorasse conventionalem dotem, & præter emptionis pretium ideo addidisse nihil testatur, quia viduam post mariti fata ducere proximus sanguine cognatus viri, aut si recusaret, dotem largissime curare tenebatur, unde de amplioribus ipsi subsidiis prospicere rerum necessitas nulla imperabat. Cui tamen rationi posses etiam forte Hebræos objectare, qui & ipsi ducere cognatorum uxores lege divina jubebantur Deut. XIV, 5 sqq. neque tamen ideo dotis conventionalis beneficio suas uxores excluserunt. Ejusdem apud Germanos negotii vestigia e Marculphi formulis, Bojorum decretis, Longobardorum consuetudinibus, & præcipue Lege Alemannica §§ aliisque antiquissimis argumentis verbosa derivatione evincit. Negat tamen illa recte cum nostro Germanorum dotalitio confundi, quod & e mariti dote & fœmineæ dotis restitutione conflatum est. Cujus omnes causas & origines longissima serie deducit & conficit. Nunquam uxorem sine quibusdam donis accessisse ad maritum, & tantæ turpitudinis fuisse, egentem ex sua familia advolare ad thorum viri, ut e lumbes illas quamvis legitimis pactas nuptiis cum marito, tamen concubinas Caroli M. tempore dixerint. Inde Germanorum Fatherphium, quod pecus seu hæreditatem ipsis paternam notabat. Quæ cum necessario afferenda essent ad maritum, sciolis quibusdam Romanor. dotem hæc a fœminis ad mariti familiam allata munera redolere visa sunt; longo tamen hæc a Rom. intervallo distincta; quia exiguis hæc munusculis in amoris argumentum afferebatur, cum Romanorum uxores largæ & affluentes copia rerum ad maritos adductæ fuerint, ut matrimonii onera & ipsæ ex parte quadam sustentarent. Post cum Galli opulentiam & opum

opum famem vicinitatis contagione propagarent ad Germanos, & illorum conjuges paullo liberius inſtructas veniſſe ad geniales Deos, tanto majori in pretio futuras, quanto ad viros copioſiores accederent. Jam antiquis moribus conſtitutum, ut mariti etiam inpoſterum proſpicerent conjugi, & de uberiori dote meditarentur. Hinc ut ne vinceretur maritus liberalitate ſexus ſequioris, parem ſummam præter reſtitutionem munerum meliebrium, & ipſos maritos addidiſſe, quæ tum donationem fœminæ penſaret, tum dotem mariti, & providentiſſimam ipſius curam poſſet repræſentare. Inde contigit, ut duplicatæ ſortis uſuræ, quia utraque ſumma computanda erat, interdum & quadruplicatæ dotalitio contineantur. Quam liberalitatem mariti cum uxoris exæquatam cernerent muneribus, accidit ut illam petiiſſe a Romanis majores noſtros comminiſcerentur, & donationem propter nuptias, quia doti reſpondebat, peregrino & coacto nomine appellitarent. Illud dotalitium Germanorum modo cum pleno dominio relictum uxoribus, quo titulo & Kunegunda Papebergam a marito Henrico II acceperat, modo quoad viverent viduæ & a ſecundis nuptiis abſtinerent, modo aliis atque aliis legibus ad uxorum poſſeſſionem transmiſſum. De quibus omnibus cum neceſſario proſpici poſt conjugum fata uxorum calamitati atque penuriæ ipſæ rerum rationes imperarent, & tamen uti ingenioſum eſt contra pietatem & decus humanum ingenium, hæc modo maritorum tenacitate & temulentia negligi, modo prodigalitate virorum & fœmellarum blanditiis in detrimentum ſobolis & nominis paterni augeſcere cernerent in immenſum, jam definita certis legum limitibus atque contra hominum ita vanitatem circumſcripta ſunt, ut inde nova dotandi uxorem neceſſitas, portio ſtatutaria enaſceretur. Denique Cap. III de Morgengaba inſcribit: monet, omnes fere gentes conjuges ſibi arrhis quibusdam pactas, poſt ubi has adquiſiverint, de futuræ vitæ earundem neceſſitatibus ſolicitas, mox tandem cum in domum deducerent, novis muneribus liberales fuiſſe, ut illud commercii genus, quod amori & affectibus mutuis deſtinatum erat, non ſine amoris & tenerrimi ſtudii argumentis conſummarent. In illis poſterioribus ſtudioſius

paullo

paullo Excell. Autor occupatur. Idem humanitatis apud Hebræos obſervat, qui poſt ſeptimam diem nuptiarum armillis ornare novam conjugem, & hac quaſi pompa exſequias ire virginitatis decori ſolebant. Idem Excell. Autor de Græcorum ἡμέρᾳ ἀνακαλυπτηρίων, qua retegere primum in viri & populi conſpectu vultum, & hoc nomine donari a marito & cognatis conjux ſolebat, de eorundem ἐπαυλίοις, θεωρήτροις, διαπαρθενίοις p. 64 aliisque virginitatis amiſſæ ſolatiis refert, quæ in tantum ſæpius e mariti affectu excreſcebant, ut vel hoc nomine Siciliam Proſerpinæ univerſam obveniſſe interpretentur. Et parum abeſt, quin eodem quoque, quod prima pro nocte datum apud Scipionem Gentilem legitur, cum Repotiis Romanorum referat, qui ſecundo nuptiarum die tum variis muneribus mactare conjugem, tum præcipue nummos ad ejus imaginem expreſſos, cum clavibus & poteſtatis uxoriæ ſymbolis tradere ſolebant. Eadem denique Germanis Morganaticum munus, Morgengaba, Morgengeve, Morgengifft, Morgengedinck, Morgencap, vario Alemannorum ore, prout cuique in buccam venerat, promiſcue appellata. Apud Germanos non ad ſuſtentationem conjugis, & futuri temporis providentiam circumſpectius curata, ſed ſecundo nuptiarum die poſt thori genialis conſcenſionem, ut novæ ſocietatis vinculum nova indulgentiâ obligarent, mariti liberalitate oblata fuiſſe. Unde a dotalitio & propter nuptias donatione longa intercapedine videtur diſtincta. Inter quæ quatuor potiſſimum intereſſe credit, quod Morgengaba ſine heredum conſenſu, ſola mariti liberalitate deſtinari, dotalitium non niſi ſuffragante univerſa poſterorum plebe relinqui; illa vere in perpetuum in conjugis bona tranſire, hæc poſt mortem a mariti heredibus ad prius patrimonium revocari; Morgengaba, ſi de illa non ſatis conſtaret, juramento uxoris, quamvis non delato, definiri, dotalitium certis rerum argumentis evinci; tandem hoc demum poſt mortem mariti ad uxorem pertinere, illa, quamvis antea pactis nuptialibus ſponderi, deberi tamen & præſtari nuptiarum ſecundo die ſolita fuerat, qui vel eodem hodie animo der andere Hochzeit-Tag, guter Muth, Glückwünſchungs-Tag appellatur. Eadem denique apud Bava-

ros seu Bojos, Longobardos, tandem etiam Saxones long[illegible] jorum solennitate propagata observat, quamvis hi demum [illegible] henstauffiorum temporibus in illos mores abiisse visi fu[illegible] De quorum, gezeuntes Zimmer, Feld, gängig Vieh, Bauern Ku[illegible] & aliis, quæ hoc nomine curari jubentur, longa oratione di[illegible] sputat & ex antiquissimis monumentis evincit. Ut reliqua tra[illegible] ceamus, quæ de oscleo sive osculo Germanorum, Gallorum, Romanorumque cum Morgengaba sæpe conjuncto erudite & copiose disquiruntur. Tandem capite quarto conclusionibus pragmaticis omnem Morgengabæ causam locupletissime exor[illegible] nat, & primo omnium negat, rem feudalem cum qualitate feudi li Morgengabæ titulo ad uxorem transferri. Quod ne consentien[illegible] te quidem domino fieri per rerum rationes posse arbitratur. Qui si vel velit feudum manere quod antea fuerat, atque adeo directum ad se pertinere dominium jubeat, nunquam ita efficiet, ut feudum illud Morgengabæ titulo ad uxorem possit pervenire, in qua fœminæ dominium plenum debebatur. Aut si ille patitur, rem feudalem sine omni jurium atque dominiorum conditione ad ipsam propagari, certe ne sic quidem rem feudalem Morgengabæ titulo exhibebit, quæ cum jam nullis sit præstationum onerumque limitibus circumscripta, non feudalis sed allodialis transit ad uxorem. Neque obstare putat illi causæ, quod dotalitium tamen in feudo constituatur, quippe quod neque perpetuum est, neque tam detrahit feudorum conditioni, quam illud potius fortis universæ accessione auget atque confirmat. Porro ne Geradæ quidem nomine ad cognatæ hereditatem pertinere Morgengabam, quæ singulari jure uxori debeatur. Inde neque oppignorari, nedum in alios transferri Morgengabam a marito posse. Et concubinæ recte solvi, at ne legitimæ uxori quidem prius quam genialem thorum conscenderat; apud nos vero insinuatione judiciali non confirmandam esse, si vel supra D solidos pretio & dignitate evehatur, quia lege dudum præ reliquis donationibus sancta est. Item tacitæ hypothecæ jure uxori obligatam esse Morgengabam credit, quamvis hæc expressa ipsi lege non data sit, quia tacita hypotheca etiam usu & moribus poterat indulgeri. Ut alia innumera taceamus, quibus

illam

illam diatriben opulentiſſime locupletatam animadvertimus. Cujus apud nos tanto admiratio major eſſe debet, quanto hujus generis ex ejus ſponſione plura exſpectamus.

Allerhand nützliche Verſuche ꝛc.
hoc eſt,

VARIA EXPERIMENTA, QUIBUS AD Naturæ ac Artis cognitionem accuratam via ſternitur, Autore CHRISTIANO WOLFIO, P.R.B. Conſiliario aulico, Math. & Nat. P.P.O. Societ. Reg. Brit. & Bor. Sodali.

Tomus II.

Halæ Magdeburgicæ, ſumtibus Rengerianis, 1722, 8. Alph. 1 plag. 14 Tabb. æn. 14.

QUa in Experimentorum Tomo primo uſum eſſe Autorem diximus Menſe Januario p. 31 & 32 methodo, eadem quoque utitur in ſecundo, quem mox tertius ſub prelo ſudans excepturus. Argumenta, de quibus tractat, ſequentia ſunt. Cap. I *de lapſu gravium* exponit, quæ *Galilæus* reperit & experimentis corroboravit, mox uberius confirmata a *Ricciolo, Roberto Hookio* & Cl. *Franciſco Millieto Dechales:* unde apparet, machinam, quam huic inſtituto idoneam ex *Graveſandii* elementis Phyſicæ in Actis 1720 Tab. 3 Fig. 8 repræſentavimus, deſumtam eſſe ex *Roberti Hookii* poſthumis, etſi inventoris nomen diſſimularit *Graveſandius*. Ubi de reſiſtentia aeris agit, quam gravia in deſcenſu experiuntur, experimenta quoque commemorat, quæ eum in finem in Anglia cepit *Hauksbejus*, iteravit *Deſagulierius*. Deſcribit deinde apparatum, quo utitur ad oſtendendum æqualitatem nummi aurei & plumæ in vacuo deſcenſum, & quomodo idem experimentum coram Rege & Sereniſſima *Walliæ* Principe, mox etiam coram Regia Societate in majoribus altitudinibus non ſine ſucceſſu inſtituit laudatus modo *Deſagulierius*. Tandem in rationem æqualis gravium in medio non reſiſtente deſcenſus inquirit, & deſcenſus velocitatem de-

terminat. Cap. 2 *de virunculis vitreis cavis* experimenta affert, & ad rationes revocat, quæ compressione vesicæ, qua vitri orificium obducitur, ad descensum in aqua coguntur. Cap. 3 *de barometro* evincit, *Ottonem de Guerike*, celebrem antliæ pneumaticæ inventorem, tubum *Torricellianum* ad observationes meteorologicas primum transtulisse. Multa deinde in medium affert, quæ diversam barometrorum structuram eorundemque usum concernunt, barometra inprimis commendans, ubi pars superior, in qua variatio contingit, ad inferiorem inclinatur sub angulo obtuso, recto tamen haud multo majore. Ne vasculi angustia variationis quantitati obsit, sufficere demonstrat, ut diameter ejus sit septupla diametri luminis in tubo. Rationem reddit, cur barometro ad trutinam appenso Mercurius una cum tubo in eandem gravitet, scilicet ab aeris tubo imminentis incumbentia pendet, quod Mercurio per errorem tribuitur. Circa usum barometri monet, venti indicium sumi debere, non, quod vulgo fit, ex descensus quantitate, sed ex subito descensu. Evidentissime demonstrat, vaporum in aere descensum tempestate pluvia pondus aeris adeo parum minuere, ut fere pro nullo haberi possit decrementum. Ostendit præterea, aerem fieri leviorem, antequam vapores in nubes coeant, vel nubes in guttas resolvantur: immo monstrat, ex mutationibus multo majoribus, quam ex vaporum motu vel quiete in barometrum redundare valent, nullam in nubibus ac vaporibus sequi mutationem. Alias igitur reddit rationes, cur tempestate pluvia aer levior, serena gravior evadat. Ostendit præterea cum a priori tum a posteriori, non semper ascendere Mercurium sereno cœlo, & singularia de connexione variationum Mercurii in barometro cum tempestate annotat. Cap. 4 de *manometro* refert, primum manometrum inveniisse *Ottonem de Guericke*, sed inscium, cum pro barometro perperam haberet. Varia monet de manometrorum structura & usu, quem hactenus neglectum ad observationes meteorologicas commendat, ac propterea novum manometri genus excogitavit, quod facile parari potest. Conflat ex tubo vitreo capaciori & angustiori. Capacioris altitudo 6 digitorum, diameter luminis nonnisi dimidii. Angustioris lon-

Digitized by Google

longitudo $2\frac{1}{2}$ pedum, diameter luminis $\frac{1}{6}$ unius digiti. Tubus angustus incurvatur ita, ut parti uni ad angulos rectos insistat capacior, pars vero altera sit priori parallela, nisi quod orificium sursum flectatur. Ostendit vero, quomodo gutta Mercurii ea cautione immitti possit, ne unquam in capaciorem ascendat, nec per osculum apertum tubi gracilioris foras ejiciatur. Cap. 4 de *thermometris* non solum ea tradit, quæ ad diversorum generum structuram faciunt, verum etiam observationes singulares recenset atque ad rationes revocat, v. gr. cur Sole oriente sæpius liquor descendat, cur non fideliter indicent frigoris gradus, cur in thermometris Florentinis vulgari modo constructis nulla concordia. Visus quoque sibi est detexisse causam concordiæ in thermometris *Fahrenheitianis*, quæ in Actis A. 1714 p. 380 & sqq. descripsimus, & Noster in hunc usque diem concordiam tueri observat. Didicit scilicet, colorem cœruleum, quo tingitur spiritus vini in barometris concordantibus, provenire, si flores Veneris in eo resoluti beneficio spiritus salis Ammoniaci præcipitentur, Sal vero Ammoniacum cum imminuat vim expansivam spiritus vini aut, si mavis, dilatabilitatem, velociori addendum esse spiritum salis Ammoniaci, donec cum tardiori in concordiam redeat. Unde non miratur, a *Fahrenheitio* nunc thermometra confici Florentina, sed exiguæ longitudinis, quæ cum Mercurialibus in concordiam reducuntur. Thermometrum Mercuriale, quod tanquam novum inventum in Actis A. 1719 p. 128 proposuit *Balthasar*, dudum apud Autores passim descriptum fuisse monet. Docet etiam, quomodo in manometris effectus caloris ab effectu gravitatis discerni queat. C. 6 de *ventis*, *vaporibus & pluvia* experimentis illustrat theoriam ventorum, in elementis Aerometriæ A. 1709 ab ipso publicatam, cujus mentionem fecimus in Actis A. 1709 p. 30. Ostendit, quomodo ex barometro addisci possit, utrum venti causa sit in nostra regione, an in exteris. Explicat aliquos ventorum artificialium excitandorum modos, & regulas tradit ad ventos naturales observandum necessarios. De vaporibus per experimenta docet, quod aere specifice leviori facto coeant in nebulas, in graviori vero nebulæ dissolvantur, quod vapores sint vesiculæ

aquæ aere intus rarefacto expansæ; quanta sit evaporatio per diem & quomodo se habeat tempestate frigida. Postquam modum observandi quantitatem aquæ pluvialis explanavit, plurimorum annorum observationes, in Anglia a *Townlejo*, in Gallia a *Philippo de la Hire*, in Germania ab *Algœvero* factas, in compendio exhibet, ac nonnulla inde deducit, docens simul, quomodo ex aquæ pluvialis quantitate pondus nubium determinari possit; quod sane ingens admodum prodit, cum nubes imminens areæ quadratæ per 40 pedes secundum longitudinem ac latitudinem extensæ prodeat 26112 librarum, tempestate valde pluvia. Cap. 7 *de humiditate aeris* ac variis *hygrometrorum* generibus disserit, eorumque fundamenta experimentis firmat. Cap. 8 de *calore & frigore* docet, fide thermometri vacuo inclusi, materiam caloris esse ab aere diversam & peculiare quoddam fluidum aere subtilius. Describit singularem apparatum ad experimenta circa calorem in vacuo instituenda. Ostendit non modo fluida, verum etiam solida vi caloris rarefieri, & quantum circa calorem ac frigus sensuum judicio tribui debeat, disquirit. Observat non omnes materias eidem calori expositas æque calefieri & unamquamque materiam determinatum admittere caloris gradum, ultra quem calefieri nequeat. Sub examen revocat, quomodo materiæ frigidæ invicem permixtæ aut sibi mutuo affrictæ vel collisæ inter se calorem gignant, & in specie in causam caloris aqua calci affusa fuscitati inquirit. Corpus frigefieri probat, si calore privetur, ac multa eaque singularia de congelatione cum artificiali, tum naturali in medium affert. Cap. 9 de *igne* primum ad rationes physicas revocat phænomenon singulare ignis ex clibano prorumpentis admirandis circumstantiis nobilitatum, quod refertur a Medicis Uratislaviensibus in Collectionibus Physico-Medicis A. 1718 Mens. Mart. p. 819 & sqq. ostendit deinde ignem absque aere nec conservari, neque etiam excitari posse. Addit, quomodo ad distantiam plurium pedum vi carbonum candentium materiæ inflammabiles accendi & ex commixtione ac affrictu corporum actu frigidorum flamma excitari queat, quænam sit ratio effectuum speculorum & vitrorum causticorum, halituum item tum admota flamma, tum sponte

ſponte accenſorum, ubi quoque phoſphori hiſtoria & phænomena recenſentur. Cap. 10 de *lumine & coloribus* magnam experimentorum farraginem exhibet: ubi inter alia deſcribitur inſtrumentum anaclaſticum ab *Hauksbejo* Anglo inventum, notatis dimenſionibus, quas ſuo tribui fecit, & *Newtoni* quoque inventa in hoc argumenti genere illuſtrantur. Paſſim vero, ſicut in ceteris capitibus, concluſiones ſingulares elicit. Ita e. gr. docet, quomodo effici poſſit, ut aer in oculos incurrat, quantum efficacia luminis lunaris cedat efficaciæ ſolaris, quomodo quantitatem luminis metiri liceat: ubi laudat Cl. *Thümmigii* diſſertationem de propagatione luminis in ſyſtemate planetsrio, qui lumen planetarum dimetiri docuit.

JOHANNIS PHILIPPI BREYNII, M. D. Acad. Imperialis Nat. Curioſ. & Reg. Societ. Anglicanæ Sodalis, Epiſtola ad D. JO. ANDERSON, Synd. primar. Hamb. de Melonibus Petrefactis Montis Carmel vulgo creditis.

Lipſiæ, literis Immanuelis Titii, 1722, 4 maj. Plag. 6 Tab. æn. 1.

MOnti Carmel, inter alios in ſacro codice claros non ultimo, in tribu Aſſer ſito, monachi, qui Diſcalceati Montis Carmel ſalutantur, nomen & originem debent, traduntque temere, Eliam, quem Patronum ordinis ſui colunt, prima ejus fundamenta jeciſſe. In hoc monte locus eſt, Campus Melonum vocatus a melonibus petrefactis, copioſe ibidem olim, nunc rariſſime reperiundis, quos miraculo Eliæ melonem rogantis ab hortulano, qui non melones, ſed lapides eſſe, quos habebat, Prophetæ frivole reſponderat, in genuinos lapides mutatos tradant. Quorum cum tot itinerariæ relationes adeo ſpecioſam, omnes autem lithologi, muſeorumque ſcriptores, nullam faciant mentionem, ex binis ſpeciminibus & aliquot figuris ab illuſtri Johanne Anderſon, Reip. Hamburg. Syndico Primario, ad quem hanc Epiſtolam dedit, communicatis ſequentem eorum deſcriptionem ſuppeditat Clariſſ. Breynius. Sunt nimirum, inquit, lapides conglobati, nunc ſphæroidei, nunc ferme ſphærici, variæ

variæ magnitudinis, ab ovi gallinacei ad mediocris melonis im majoris, ut ex partibus, quas depictas mihi transmisisti, concludi potest, adscendunt dimensionem, immersi saxo arenario satis duro, dilute cinerei coloris, a quo liberati superficie gaudent æquali, nonnihil scabra, coloris gryscei, sæpius ferruginei dilutioris. Diffracti in meditullio cavitatem fovent irregularem plerumque, nunc majorem, nunc minorem, lapidis magnitudini utplurimum proportionatam, minutis crystallinis concretionibus, diaphanis & splendentibus, cuspidibus sæpius hexangulis, versus globi centrum directis, undique vestitam, sive ut me melius explicem: ipsa lapidis substantia, quæ marmorea est, polliturum admittens, flavescentis coloris instar marmoris fere Florentini, dimidium pollicem, subinde integrum, pro magnitudine specimnis crassa, quamvis etiam in eodem specimine non ubique æqualis, cujus margo circumcirca ad dimidii straminis crassitiem, dilutiore colore se a reliqua substantia distinguit, & quasi corticem mentitur, in interna cavitate circumcirca in crystallos efflorescit. Qua data descriptione corpora hæc fossilia non esse melones vel citrullos petrefactos, partim ex diligenti illorum cum his collatione, siquidem lapides hi semper æquali gaudent superficie, nunquam sulcata, nec unquam petioli vel levissimum monstrant vestigium, nec in cavitate divisiones ordinatas, multo minus semina continent, partim ex petrefactorum natura demonstrat, utpote in quorum classem nunquam veniunt corpora nimis succulenta & putredini summopere obnoxia, qualia sunt citrulli. Habet potius Autor Clariss. corpora hæc pro meris lapidibus naturaliter concretis, & quidem ex eorum genere, qui certa quadam figura præditi sunt, speciatim vero pro matricibus marmoreis globosis crystallorum seu crystallinis concretionibus gravidis, quales etiam subinde in aliis regionibus reperiuntur. Fabulæ vero supra memoratæ ansam procul dubio superstitionem & miracula pro lubitu fingendi pruriginem, quibus imperito vulgo facile imponere, suamque hinc implere crumenam egregie norunt monachi, dedisse autumat: id quod etiam de ciceribus, viperis, glossopetris & oculis serpentum Melitensibus petrefactis ac numismalibus lapidibus

Trans-

Transſylvaniæ judicandum eſſe exiſtimat. Conſpiciuntur hic inſimul duæ Epiſtolæ ad Clariſſ. Breynium exaratæ, in quarum priori Georgius Remus Med. Doct. de Aquis Martialibus Olonicenſibus agit, hancque potionem mineralem in vehiculo aquæ, curſu exercitatæ, adeoque ſalubris', ad libram unam, tantillum ſpiritus acidi, ſulphuris parum, ferri grana duo vel tria & ſalis vitriolici martialis duplicati grana quatuor vel quinque continere demonſtrat, quibusque in affectibus egregiam præſtiterit operam, monet. Poſteriorem vero Nathanael Sendelius, Med. D. & Reipublicæ Elbingenſis Phyſicus ordinarius, prodromi loco Electrologiæ ſuæ propediem edendæ eſſe voluit, in qua ſuccinum Indicum reſinam potius quam verum ſuccinum eſſe factis experimentis judicat, cui tamen magna gummatis portio ſit adjecta.

RECUEIL DES OBSERVATIONS, QUI ONT été faites ſur la maladie de Marſeille.

id eſt,

COLLECTIO OBSERVATIONUM IN LUE Maſſilienſi factarum & in ordinem redactarum a BOECLERO, Profeſſore Medicinæ Argentoratenſi.

Argentorati, apud Joh. Reinoldum Dulſſeckerum, 1721, 8. Plag. 8.

COllegit quidem ſuperiori anno Clariſſ. Kanold Epiſtolas quasdam de peſte Maſſilienſi ſcriptas, quas in Actis Menſe Septembri pag. 402 commendavimus; ſequuntur tamen nunc aliæ a Clariſſ. Bæclero collectæ, quas Domini *Deidier* & *Pons*, Medici Montepeſſulani, *Mauge*, Medicus Regius & Inſpector Generalis Noſocomiorum in Alſatia', *Martin*, Medicus Telonenſis, *Montreſſe*, Medicus Valentienſis, & *Fabre*, Medicus Martiguenſis, ad ſe invicem dederunt. Id vero agunt Medici hi omnes atque ſinguli, ut peſtem Maſſilienſem a ſeminio peſtilentiali cum mercibus invecto ortum ſuum non duxiſſe probent. Nullum enim contagium admittentes luem illam ratio-

ne ſymptomatum eſſentialium & diſtinctivorum per eruptionem criticam bubonum, parotidum, carbunculorum, puſtularum, & exanthematum definiunt, magnamque eam inter & Variolas ac Morbillos intercedere convenientiam aſſerunt, quatenus morbus lethalis fuit, quoties febris ſuperveniens tumorum eruptionem in habitu impediebat, & ad viſcera dirigebat, ſalutaris vero, quando hi poſt febrem in cute apparebant. Nec uno ſemper eodemque modo inceſſiſſe hanc febrem obſervarunt; ſiquidem in temperamentis ſanguineis & biliosis ardentis, in pituitoſis putridæ ordinariæ, in melancholicis malignæ purpureæ characterem ſillebat. Cauſam ejus proximam & immediatam in ſtaſin ſanguinis nimis craſſi circa unum alterumque locum factam rejiciunt, nec contagio opus eſſe putant, ad peſtem contrahendam, annonæ caritatem, alimentorum inopiam, victum pravum, timorem, ſummamq; confuſionem, quæ omnia tum Maſſiliæ concurrerant, ſufficientia fuiſſe rati, quæ ſanguinem ad ſpiſſitudinem, & ſtagnationes diſponere, ac annotata ſymptomata producere potuerint. Ut rationes horum Medicorum nunc non allegemus, quibus theoriam peſtis vel a vermibus, vel a ſolo terrore aut imaginatione arceſſendam refutant, circa curam omnem operam navandam eſſe monent, ut æque ac in variolis eruptiones criticæ ad habitum promoveantur. Eam tamen inter Variolas & Morbillos ac inter Peſtem agnoſcunt differentiam, quod in illis externorum remediorum fere nullus ſit uſus, cum in hac attrahentibus & ſcarificationibus opus fuerit. Venæſectionem rariſſime admiſerunt, niſi quando ægri febre ardente cum delirio nephritico prehendebantur; nec emetica, niſi in principio mali & ſub partium ſtupore adhibebant; laxativis quoties opus fuit, feliciorem ſucceſſum ex decocto tamarindorum, manna & caſſia ſolutiva quam ex infuſo ſennæ obſervarunt; ſudores movebant tantum leves cum decocto ligni ebeni, cum fortiores haud bene tulerint ægroti. De cætero adhuc commemorandum venit, ſupra laudatum Fabre ſecuiſſe cadaver fœminæ octo menſes gravidæ, eadem lue defunctæ, cujus fœtus mortuus, totusque lividus, omentum gangrænoſum, inteſtina nigra & laxa, fœtidum odorem ſpirantia, ventriculus viri-

virideſcenti quaſi materia obductus & ſex vermibus in glomerem convolutis refertus fuit deprehenſus.

ACTA MEDICORUM BEROLINENSIUM, in Incrementum Artis & Scientiarum digeſta & collecta in Volumen IX & X.

Berolini, apud Godofredum Gedickium, 1721 & 1722, 8. Plag. 10. & figur. Tab. æn. 2.

IN Voluminis IX Sect. I Hiſtoria morborum Berolinenſium anni 1720 recenſetur, & annotatur: poſt ſolſtitium hybernum non admodum graſſatos fuiſſe morbos, febres malignas rarius, catarrhales vero & rheumaticos affectus frequentius eveniſſe, ſparſim comparuiſſe variolas, ſed benignas, interque has ſpurias, icteros & pathemata hæmorrhagica; approximante magis Æquinoctio verno rheumaticos & catarrhales affectus cum tempeſtatis ſtatu ſymbolizantes ſtationes ſuas ſervaſſe, & ſimul febrium ſcenam fuiſſe apertam; poſt Solſtitium æſtivum febres denuo anomalas atypicas ſurrexiſſe, magis tamen continuas quam intermittentes, vagis interim caloris & frigoris viciſſitudinibus per ſingulos dies cum multis angoribus ægros exercentes, quæ niſi tempeſtive ſudoribus ſolvebantur, ad chronicum valde habitum inclinabant, lethaliter vero facile terminabantur; Æquinoctium hybernum febres magis tertianas continuas apportaſſe, variis ſymptomatibus pro ſubjectorum diſpoſitione ſtipatas, ut & quartanas intermittentes, quarum recentes curationi congruæ, chronicæ vero admodum rebelles fuere, frequenterque recidivantes; cum Solſtitio hyberno repentinas mortes, apoplexias, febres catarrhales varii moris, tuſſes, anginas, lippitudines & rheumatiſmos fuiſſe annotatos. In qua morborum Hiſtoria ſimul mentio fit convulſionis ex delirio periodico per remedium ex hyperico curatæ, & peripneumoniarum, quibus ſeptimo, quo morbi ſolutio per ſudores, qui non defuerant, expectari ſolet, diarrhœa, quæ in acutis pectoralibus funeſta alias eſſe ſolet, ſalutaris ſupervenit. In ſectione II quædam ſuper indicem Mortuorum Berolinenſium Anni 1720 Reflexiones

Medico-Practicæ adduntur. Ex quo enim ultima vice peſtis Berolini graſſata fuit, ſingulæ parochiæ ſuos notare mortuos, quo morbo exſtincti ſint, ſignificare, indicemque eorum illis exhibere, qui rem publicam gerunt, tenentur; quem morem dudum Londini receptum fuiſſe conſtat. Laudant hoc inſtitutum Collectores horum Actorum, utpote quod non ſolum ad tempeſtivam morborum regnantium, inprimis contagioſorum & malignorum, perceptionem, ſed & ad exquiſitiorem inquilinorum & ex aeris, aquæ, locorumque ſtatu pendentium indaginem ducat; imo Medicis, qui penitius in rerum cauſas & nexum introſpicere avent, non parum lucis fœneretur tragica tot variantium morborum exitus. Dolent tamen, ejusmodi indices juſtam non obtinere ἀκριβειαν, ſiquidem ex ipſis defunctorum ædibus mortis ratio ad ædituum deferatur, & qui deferunt, ipſi ſæpe neſciant, quale nomen morbo ſit tribuendum, nec, qui relata conſignant, noſcant, quid falſi ſubſit. Obſervarunt interim, plures ſemper mortuos eſſe circa cardinalia anni tempora; & mirantur, cur arthritide vaga & podagra novendecim homines obierint, id quod contra illud pugnat dicterium: podagricos fieri annoſos; putantque, culpam tribuendam eſſe vulgari methodo medendi, qua ad venæſectionem in ipſis paroxyſmis partim ex inſcitia, partim ex præjudicio ruitur, quibus dein, ſi dolorum exacerbatio preſſo pede ſequatur, indiſpenſabilis anodynorum jungitur uſus; cum tamen hic curandi proceſſus e diametro contrarietur morbi genio, omnemque debitum materiæ excernendæ progreſſum ſufflaminet, hancque potius intra viſcera incarceret, præſertim cum motus, neceſſaria ſecretionis inſtrumenta, ſimul præpoſtere conſopiantur. In III ſectiones corporum deſcribuntur atrophia, hectica, lethargo, gelu, calculo mortuorum, & ſimul de membranis in oſſeam ſubſtantiam mutatis diſſeritur, virque ſenex commemoratur, cujus ſiniſtrum pectoris latus tredecim gaudebat coſtis. In IV Caſus quidam Medico-Legales infanticidium concernentes communicantur, ex quibus natantes in aqua pulmones infallibile ſignum, fœtum in partu vixiſſe, exiſtere evincitur. In V Hiſtoria recenſetur Chirurgi, 38 annorum, qui poſt varios febrium tam continu-

tinuarum quam intermittentium inſultus inſignem viſcerum labem ſibi contraxerat, ut pro phthiſico habitus tandem in aſcitidem inciderit; unde paracentheſin admiſit, & quia aquæ iterum collectæ fuerant, poſt 14 dies reiteravit: ſub quibus operationibus omnes aquæ ſimul ac ſemel fuerunt evacuatæ, & ne tonus partium læderetur, abdomen ejus linteis quadruplicatis, ſpiritu vini madidis, fovebatur, ac faſciis conſtringebatur. Quanquam autem abdominis tumor intra paucos dies fuerit auctus, poſt mixturæ catharctico-diureticæ tamen uſum magna aquarum vis per ſeceſſum fuit evacuata, ita ut æger hic etiamnum orthoſtadius vivat. In VI monſtrum acephalum & hermaphroditicum deſcribitur & delineatur. In VII Excreſcentiæ verrucoſo-criſtoſæ copioſæ in inteſtinis craſſis dyſenteriam paſſi commemorantur & depinguntur. In VIII Duplica ad Reſponſionem Sectioni XI & ultimæ Bibliothecæ Noviſſimæ Hallenſium inſertam de morbo Lichtſcheidiano legitur. In X circa obſervationes Chirurgico-Practicas D. Georgii Clacii, A. 1718 Hannoveræ editas, monetur, eſſe has ipſas Collegium Chirurgico-caſuale a Clariſſimo Stahlio olim habitum, ſed mancum mutilumque.

Voluminis X pleræque Sectiones hydropem variasque ejus ſpecies concernunt; ſiquidem in I de hydrope pectoris ejusque frequenti cauſa, polypis cordis, agitur, & quod ſerum intra cavitatem thoracis extravaſatum penetret per parenchyma pulmonum propter attractionem cordis, evincitur. In II orthopnœa ex hydrope pectoris, ut judicatur, inducta deſcribitur, ubi ſimul monetur, poſt uſum arnicæ veræ in hoc aliisque caſibus ad congrumatum ſanguinem reſolvendum exhibitum, ubi repagula motus humorum progreſſivi amoveri nequeunt, inſecutum fuiſſe ſputum cruentum, per ſolutionem lapidum cancrorum mox iterum ſiſtendum. In III cautelæ practicæ nonnullæ circa hydropem pectoris adduntur, ubi paracentheſis tempeſtive inſtituta, purgantia, reſolventia, & apertiva, quibus radix oſtrutii & arnica vera annumeratur, item ſpecifica ex ſquilla, vel mixtura ex oxymelite ſquillitico, manna & oleo amygdalarum dulcium commendantur, diuretica vero potentiora, diaphoretica & pectoralia damnantur. In IV de efficaci ſucci iridis no-

ſtratis uſu in hydrope, annexis Medicorum reſponſis, differitur, ac de cauſa contrariarum tam Medicorum quam Facultatum Medicarum ſententiarum judicium fertur. In V ſectio Anatomica hydrope pericardii cum venæ pulmonalis ruptura defuncti deſcribitur; qua occaſione iterum iterumque arnicæ veræ uſus ad ſtaſes internas ſanguinis reſolvendas, hæmorrhagias uterinas, menſium obſtructionem poſt febres ſuppreſſas, anchyloſin genuum ex menſium ataxia contractam, infarctus lienis, oppreſſiones præcordiales ex vaginæ uterinæ prolapſu, imo prolapſum ipſum, inveteratas motuum humorum translatoriorum conſuetudines & partium atonias laudatur, & in quo illa ab arnica ſpuria differat, inculcatur. In VI Epiſtola communicatur a D. Cornelio Bontekoe ad Conerdingium data, in qua non utilem tantum, ſed & omni metu ac periculo exemtum cenſet potum Theæ, in iis, qui eo utuntur indies ſatis copioſe. In VII denique femoris luxatio extrorſum ac ſurſum facta ſine colli fractura, & feliciter repoſita deſcribitur, ac perrara vocatur, non ſolum, quia vulgo ejusmodi luxatio rariſſime ſuccedere perhibetur, ſed etiam quia talis pro colli fractura potius venditatur. Abſoluta ſic Decade prima Actorum horum, Indicem ejusdem ſubnectere viſum fuit Medicis Berolinenſibus Clariſſimis, quibus ut ad continuandam hanc operam laudatiſſimam vitam ſanitatemque concedere velit Deus, omnes ſcientiarum incrementum optantes nobiscum precantur.

EXERCITATIONUM SUBSECIVARUM Francofurtenſium Tomus III Sectio II.

Francofurti ad Viadrum, ap. Joh. Godofr. Conradi, 1722, 8. Plag. 15.

Exercitatio prima continet anacephalæoſin de utilitate inſcriptionum legibus Digeſtorum præmiſſarum. Laudat *Reinholdus* JCtos Gallos, *Eguinarium Baronem*, *Franciſcum Duarenum*, *Ludovicum Ruſſardum*, *Jacobum Cujacium*, *Franciſcum Hotomannum*, *Petrum Fabrum*, *Petrum Pithœum*, *Jacobum Labittum*, *Joannem Menerium*, qui, præeunte *Antonio Auguſtino*

ſtino, illas mirifice commendarunt ad aſſequendum genuinum cujusque legis ſenſum. Nec minus encomiis ornat *Joannem Gœddæum*, JCtum Marpurgenſem, *Georgium Bayerum* & *Chriſtianum Godofredum Hoffmannum*, qui cum Gallis ſentiunt. Atro autem carbone notat *Reinardum Bachovium* & *Joannem Kleinſchmidium*, quorum ille jejunam & inanem conjecturam vocat, quæ ab inſcriptione legum ſumitur, hic vero contendit, legum interpretationem, conciliationem, reſtrictionem ex earum inſcriptionibus & locis, unde deſumtæ ſunt, fieri non poſſe. *Exercitatio ſecunda* hiſtorica eſt de urbe *Lebus*, cujus aliquoties mentionem injicit *Ditmarus* Epiſcopus Merſeburgenſis, in Chronico, quod inter ſcriptores rerum Brunſuicenſium a *Leibnitio* editos Tom. I p. 327 comparet. *Ditbmarus*, hujus exercitationis Autor, *Lœbaviam* eſſe conjectat, hexapoleos vetuſtiſſimam, cum in eam quadret deſcriptio *Ditmari* Epiſcopi. Non tamen ita certus eſt de conjectura ſua, ut eam pro veritate aliis obtrudere velit. *Exerc. 3* de edicto *Publiciano* agit *Reinboldus*. Duo ejus membra diſtinguit, quæ ſigillatim explicat. *Exercit. 4* novum inſtrumentum uterinum ejusdemque in procidentia uteri vera applicationem deſcribit *Gœlickius*. Ejus ſtructuram jam ante hos octo annos in appendice ad hiſtoriam anatomiæ recentioris obſervatione 9 & 10 adumbravit ſub *peſſuli uterini* nomine: nunc vero deſcriptionem pleniorem exhibet, & de ejus uſu, commodis & prærogativis diſſerit. Præmiſſa igitur in zoilos invectiva, qui inſtrumentum forſan inter dudum cognita retulerint, & nonnullis de ſubſtantia, ſitu & connexione uteri cum aliis partibus prælibatis, poſtquam de procidentia uteri vera multis argumentis diſputavit, & multa de remediis adverſus eam protulit, ſuum tandem inſtrumentum his verbis deſcribit. „Peſſulus „iſte figuræ propemodum coniformis, baſin habens ampliorem, „in conum truncatum ſenſim deſinentem atque ex meris circu„lis ferreis mediocriter craſſis ſingulari artificio in talem for„mam coaptatis, ut digitis paulo fortius compreſſus in ſe quidem „prompte contrahatur; ſed preſſione remittente in priſtinam „ſuam figuram mox reſiliat & extendatur. Filum ferreum, ex „quo machinula paratur, interius oportet eſſe obductum faſcio-

la

„la linea angustiore, exterius vero corio molliore, ne uterus „rigiditate sua premat eidemque molestiam creet. Utrinque ex „basi latiore propendere debent ligamenta, ut iisdem, necessi„tate sic exigente, instrumentum apprehendi uteroque extrahi „queat.„ Provocat ad figuras æri incisas, quales tamen in libro nullibi comparent. Idem *Gælickius* singularia commemorat in anatome cadaveris virilis reperta. Pedes tumore œdematoso, quo per annum integrum laboraverant, adhuc occupabantur. Penis erat triplo crassior quam in statu rigiditatis veneræ, circa præputium, frænulum, glandem & maximam særoti partem sphacelo correptus. Hepar induratum & molis extraordinariæ in parte convexa croceum, in concava gryseum referebat colorem. Cystis fellea amplior & capacior bile quasi picea repleta. Ventriculus cum annexo intestino duodeno, jejuno & ileo flaccidus, nisi quod duodenum sphacelo corruptum & copiosa bile perfusum. Glandula mesenterii centralis hinc inde indurata, reni præter modum flaccidi, vesica urinaria dura ac rigida, in plicas veluti contorta. Lobus sinister pulmonis pleuræ firmiter adhærebat, & pars ejus cum portione diaphragmatis sphacelata. In utraque pectoris cavitate magna copia seri extravasati continebatur, quæ duas minimum mensuras adimpleret. Redarguit per sectionem hancce illos, qui ægrum calculo laborare asserebant ob dysuriam cum stranguria, quacum vivus conflictaverat. *Exercitatio quinta* inscribitur de variis circumstantiis gustuum rerum divinarum & spiritualium, ubi revelationem & experientiam piorum in subsidium vocat Autor. Concedit enim hunc sensum nonnisi regenitis, cum eum ex reunione hominis cum Deo & nova vita actuali ex eo progerminare contendat. Intelligit autem per hunc gustum perceptionem divinam & spiritualibus ac divinis rebus proportionatam, quæ ex spiritualibus rebus ad pios & regenitos ordinario & constanter redundat, & cujus interventu fit, ut spiritualia & divina externis & mundanis longe antehabeant pii. In additamento, quod sequitur post Exercit. *De gustus spiritualis circumstantiis*, excutienda suscepit ejus Autor geometra Clarissimus Hermannus ea, quæ *Nic. Bernoulli* J. U. Lic. in Exercitatione Geometrica de Trajectoriis

(cujus primam sectionem Mens. Majo Act. 1720, & reliquas duas in Sect. VII & VIII Tomi VII Supplementorum publicavimus) adversus solutiones suas Problematis Trajectoriarum monuit. In §. III Canonem in Actis exhibitum in alium universalissimum mutat, quem his verbis profert: *Permutatis elementis coordinatarum in æquatione differentiali curvæ secandæ alterutro tamen cum signo variato, eliminetur ex æquatione post hanc permutationem orta redundans aliqua indeterminata, quod tergemino modo fieri potest. 1) Sufficiendo valorem moduli ex orta æquatione in æquatione curvæ secandæ finitis terminis expressa, vel si hoc non succedit, 2) per introductionem novæ indeterminatæ loco alterutrius coordinatarum secandæ, & si ubi hoc artificium locum non inveniat, 3) per suffectionem valoris elementi abscissæ petiti ex æquatione quæ per transmutationem illam elementorum coordinatarum secandæ resultat, in æquatione quæ provenit ex differentiatione æquationis curvæ secandæ considerando tam coordinatas ejus* x *&* y, *quam modulum variabiles. Hoc modo semper pervenietur ad æquationem duas tantum indeterminatas involventem pro trajectoria quæsita.* Hanc regulam deinceps in §. IV exemplo curvarum *functionaliter* similium perbrevi calculo illustrat, æquationemque inde derivatam ad curvas *exponentialiter & lateraliter* similes facile applicat. Modum deinde novum §. VI tradit differentiandi æquationes curvarum transcendentium, ponendo etiam parametrum, quæ alias constans est, variabilem, quod differentiandi genus dicitur esse de Curva in aliam curvam ejusdem generis a priori elementariter distantem; posteaquam hunc differentiandi modum ad problema Trajectoriarum in genere accommodavit, ejus usum porro ostendit in exemplo curvarum secandarum, quæ hac communi æquatione $dx = dy : Y(AY-1)$ exprimuntur, in qua A datur per parametrum seu modulum variabilem a & constantes, Y vero per y & constantes, constructionem enim Trajectoriæ earum docet pendere ab æquatione $* \int Y\,dy Y A : Y(AY-1) =$ plano constanti C. Hæc omnia concernunt Trajectorias, quæ curvas positione datas ad angulos rectos secant. Progreditur

abhinc ad Trajectorias quascunque obliquangulas & pro hiſce æquationes generales elicit non modo pro curvis ſecandis, quarum ordinatæ inter ſe parallelæ ſunt, ſed pro iis quoque quarum applicatæ in polum aliquem convergunt. Reliqua Additamenti ſeu omnia inſumuntur reſponſionibus ad Bernoullii objectiones Autori adverſus ſolutiones ſuas problematis trajectoriarum, quas antea in Actis publicarat, motis, niſi quod §. 22 oſtendat, quod æquatio illa, quam Bernoullius §. 51 Sect. III Exerc. geom. proferat pro trajectoria curvarum ſecandarum $dx = b^m dy : V(a^{2m} - y^{2m})$ quaſi ea eſſet quam H, ut inveniretur, operæ pretium, ſi non forte inventu impoſſibilem judicarit, toto cœlo differat ab ea quam poſtularit; atque ad calcem ſolutionem affert recentiſſimi Problematis Bernoulliani de inveniendis curvis, quæ ſe ipſas circa duos axes parallelos inverſe deſcriptas & ſecundum axem motas in dato angulo recto vel obliquo ſecent. Æquatio ejus generalis hæc eſt $dx = P^m dy : Q^m$, in qua $P = a - z^n$, $Q = a + z^n$, & $y = bz^e + cz^b + ez^i + fz^k +$ &c. exiſtentibus a, b, c, e, f &c. quantitatibus conſtantibus, & g, b, i, k, &c. numeris quibuscunque imparibus, exponens vero n numerum quemcunque denotat: ponit autem Autor coordinatas comprehendere angulum æqualem illi in quo Curvæ ſe invicem ſecare debent. Ex hac ſua ſolutione deinceps tum *Cycloidem* tum *Log-mas* deducit inter curvas tranſcendentes, ac denique æquationem curvæ cujusdam Algebraicæ. Ultimo tandem loco profitetur, ſe methodum habere generalem conſtruendi quamcunque quantitatem differentialem per rectificationem alicujus curvæ algebraicæ idque infinitis diverſis modis. *Exercitat.* ultima ejusdem Autor *Dithmarus* de Pſeudo-Marchione Brandenburgenſi, *Waldemaro* agit. Nimirum *Waldemaro* ultimo ſtirpis Aſcaniæ Marchione Brandenburgenſi in apparatu belli contra Daniæ Regem *Beerwaldæ* in nova Marchia A. 1319 d. 7 Sept. defuncto & in monaſterio *Chorinenſi* ſepulto, *Ludovicus* Imperator Marchiam Brandenburgenſem, utpote feudum imperio apertum filio ſuo natu maximo contulit, non ſine Principum, præſertim vicinorum, invidia: qua in rem ſuam uſus

A

A. 1347, quo parens Imperator obiit, homo quidam *Waldemari* personam mentitus spargebat, *Waldemarum* non obiisse, sed ejus loco alium fuisse sepultum, se vero pœnitentia matrimonii cum conjuge sanguine nimis sibi propinqua ductum clam in oras peregrinas abiisse, atque nunc reversum fuisse, ut ditiones suas ab injusto possessore legitimis heredibus vindicaret, ostenso annulo *Waldemari* signatorio, aliisque indiciis usus, quibus tum *Ottoni*, Archiepiscopo Magdeburgensi, tum Duci Saxoniæ ac Principibus Anhaltinis & Megalopolitanis, tum ipsi *Carolo IV* Imperatori persuasit, se esse verum *Waldemarum*, adeo ut quoque Imperator eundem de Marchia Brandenburgensi investiverit. Noster itaque disquirit, utrum hic verus fuerit *Waldemarus*, nec ne, & discussis rationibus tandem pronunciat, *Waldemarum* illum fuisse impostorem, quod 1 extet diploma *Ludovici* Imperatoris, quo filium suum de Marchia Brandenburgensi, utpote feudo imperio per mortem *Waldemari* aperto, investiverit, cui quidem argumento nulla concludendi vis inest; 2 quod scriptores fide digni, *Albertus Argentinensis*, Autor chronici aulæ regiæ apud *Freherum*, *Crantzius*, & Autor Chronici Episcopatus Verdensis Tomo II Script. rerum Brunsuic. testentur, *Waldemarum* A. 1319 obiisse; 3 quod *Agnes* vidua *Waldemari* paucis post mariti obitum hebdomatibus civibus Ratenavienſibus privilegia confirmaverit; 4 quod eodem A. 1319 Principes vicini Marchiam Brandenburgensem vario juris prætextu invaserint, partesque ejus in suam quisque redegerint potestatem: quæ sane omnia etiam locum habent, etsi *Waldemari* mors nonnisi ficta fuerit. Addit Noster 5, hominem illum, qui *Waldemari* personam sumsit, pro impostore habuisse veteres pariter ac recentiores fide dignos autores, quorum testimonium in dubium non vocamus, etsi rationibus a Nostro adductis idem non satis evidenter probetur. Et sane fortiores quoque sunt rationes, quas ex scriptoribus veteribus adducit, dum ad contrarias respondet, quibus utuntur affirmativæ patroni, veluti cum ostendit, quas singulares cum Imperator, tum Principes habuerint rationes, cur impostoram sua autoritate foverint.

LITTERÆ B. TAYLOR AD J.B.M. DATÆ Londini die 6 Julii A. MDCCXXII.

CUm in Actis Eruditorum Lipsiæ a Te editis compareant scripta Dn. J. Bernoulli, atque ejus nomine aliorum, famam meam multa cum libertate tractantia, de quibus jure merito conqueri possem; haud Tibi iniquum videri debet, Vir Clariss. quod unius accusationis inter multas refutationem iisdem Actis a Te inseri rogo. Cætera quidem contemno: hoc solum mea interesse credo, ut publice respondeam conatibus, quibus orbi literato suadere cupiunt, me inventionem centri oscillationis, libro meo de Methodo Incrementorum insertam, ex Bernoulliana derivasse. Hoc sæpius inculcant; sed sufficerit verba Dn. N. Bernoulli citasse, quæ extant Act. Lipsi. Mens. Jun. 1720 p. 281: Sunt inter sagaciores Mathematicos qui suspicantur, „testibus literis quibusdam privatis, Taylorianam hanc investi„gationem mutato vestitu ex Bernoulliana fuisse enatam„. Huic accusationi pauciſſimis respondetur; nam extat eadem investigatio nostra in Transactionibus Philosophicis pro A. 1713, quæ jam Mense Majo A. 1714 publici juris erant; Bernoullii vero investigatio jam primum prodiit in Actis Lipsiensibus pro Mense Junio insequenti. Testes alios citare superfedeo, cum refutatione plenaria contentus accusationem atrocem retorquere sim minime sollicitus.

D. JOACHIMI LANGII S. THEOL. IN Reg. Frider. Prof. Ord. Acad. h. t. Prorectoris, Historia Ecclesiastica a mundo condito usque ad seculum a Christo nato præsens, seu decimum octavum deducta & necessariis Imperiorum ac rei litterariæ Synchronismis instructa.

Halæ Magdeb. impensis Orphanotrophei, 1722, 8. Alphab. 3.

NOn deterruit Summe Reverendum Autorem magna compendiorum historicorum copia a novi concinnandi consilio,

lio, cum in ſingulis, quibus ſuum ſtatuit pretium, non pauca deſideraverit, quæ digna quodam ſupplemento viſa ſunt. V. T. Hiſtoriam brevius contractam majorique jam olim volumine, cujus A. 1718 Menſe Febr. meminimus, deductam, ſeptem exhibet periodis. In N. T. Hiſtoria eam iniit ſeriem, ut in ſingulis ſeculis, quorum cuique 5 capita deſtinavit, primo ſcriptores eccleſiaſticos, & factam per eos eccleſiæ propagationem tradat; poſtea ſtatum eccleſiæ externum in regimine, conciliis, diſciplina & ritibus poſitum exponat: tum ad malorum, quibus preſſa ſemper fuit eccleſia, & internorum, hæreſium nempe hæreſiopeiasque, & externorum, divexationum ſcil. conſiderationem deſcendat: tandem *Imperii Romani*, præcipuæ ſedis eccleſiæ, *rerum Judaicarum*, quibus ſuam Chriſtiana originem debet, *reique literariæ*, a Chriſtianis maxime excultæ, triplicem Synchroniſmum, ſingulari emolumento evolvat. In ſingulis capitibus juſtæ partitionis ratio habetur, & quælibet fere materia in potiores partes diſtincta, inciſorum vel numerorum adminiculo ſine ſceleto tabellarum oculis exponitur. Chronologiam non poſthabuit S. Reverendus Autor, ordine tamen chronologico deſerto ſingulas materias ita perſequitur, ut ab ea, quam ſub initium capitis tractandam ſuſcepit, non progrediatur ad aliam, niſi iſta abſoluta; hoc ipſo uti memoriæ ita judicio, nec non occupati lectoris tempori conſulturus. Non ingratum ergo lectori futurum eſſe arbitramur, ſi ſpeciminis loco hinc inde paucula delibemus. In Secul. I c. 3 membr. 1 fuſius inquirit in conſtitutionem Canonis Biblici, ibique fundamento ejus poſito in Θεοπνευσίᾳ per Θαυματεργίαν Apoſtolorum confirmata, exponit, qua ratione particularis primum canonis receptio univerſalis facta fuerit, cui ordo collectorum librorum tribuendus ſit, quam mutationem ordo epiſtolarum progreſſu temporis ſubierit, quibus autographa fatis ſubtracta ſint, quamque ſapienter iſtorum jactura ſuperſtitioni & idololatriæ biblicæ obviam iverit divina providentia, qualis fuerit prima librorum conſignatio ſine diſtinctionibus in capita, cui hodierna diſtinctio in capita debeatur, κ. τ. λ. Sec. I c. 4 membr. 1 in aſſerendo regimine eccleſiæ Chriſtocratico & redundante inde ad ſingula eccleſiæ membra æqualitate, explodendaque antiſtitum

Romanorum ὑπεροχὴ ficto Petri primatu male ſtabilita totum occupatur S. Rever. Autor, ſimulque Cl. Hartmannum Prol. Regiomontanum notat, qui Apoſtolis jus majeſtatis regiæ ſenſu civili conſideratæ tribuit, & hoc ipſum ab Apoſtolis ad Epiſcopos & ſeculo quarto ad Principes hujus ſeculi Chriſtianos tranſiiſſe aſſerit. Evincit porius Cl. Autor, Societatem Chriſtianam in primo ſeculo erga civilem ita ſe habuiſſe, ut ejus regimini in rebus conſcientiæ non adverſis ſe ſubjiceret vitæque externæ ἐν τάξιᾳ ſe eidem probaret; ita tamen ut ſua gauderet αὐτονομίᾳ, ſine ullo magiſtratus politici ſubſidio. Sec. II c. 3 vitia & defectus hæreſiologiæ veterum ſiſtuntur, & accurate hæreticæ ab empacta religionis diſtincto oſtenditur, in eo plurimorum hæreſiologorum latuiſſe πρῶτον ψεῦδος, quod juſta hæreſeos definitione poſthabita, miſcuerint omnia, multaque poſteris objecta caligine, pravis ſæpe ſtudiis agitati hæreticorum numerum ſine neceſſitate auxerint. Inprimis quoque notatur ſingularis in praxi circa hæreticos nævus, quo leges civiles, pœnæque iisdem oppoſitæ atque inflictæ magis exacerbandis animis quam reducendis ad meliorem frugem inſervierunt. Tandem laudatur in antiquis eccleſiæ doctoribus purioris doctrinæ ſtudium, commendaturque ejus adverſus hæreſes tuendæ methodus, qua ſine humanæ auctoritatis præſidiis ſola Scriptura ſacra uſi ſunt. Sec. IV cap. 2 m. 1 ſqq. docte exequuntur momenta converſionis Conſtantini M. meritaque ejusdem in eccleſiam, pax eidem in univerſum data, inſtauratio ædium ſacrarum, immunitates clericis conceſſæ, ſtudium in tollendis Epiſcoporum diſſidiis, divini cultus libertas omnibus & quoque paganis non vi ſed veritatis agnitione ad rectam religionem adducendis indulta, Sacrorum exercitium in ipſa aula, exemplum præcuræ Conſtantino, inſtitutum &c. Neque nævi iſtorum Conſtantini meritorum reticentur, e.g. propagatio Chriſtianiſmi externa & hypocritica apud multos, magnificentia in ſtructuris ædium ſacrarum adhibita, ſuperſtitio in uſu ſigni crucis militari, opimia Epiſcoporum in ſacris poteſtas, abuſus lenitatis in Epiſcopos ad faſtum & luxuriam converſis conſpicuus, &c. Sec. IV cap. 2 m. 1 deſtinatum eſt hæreſibus Arianæ & Photinianæ, quarum

non ſolum occaſio & capita præcipua motusque, ſed conatus quoque Conſtantini iisdem oppoſiti, remedia in Synodis quæſita, earumque, quæ ſemper fœcunda fuit, progenies ſiſtuntur. Inprimis Sec. XVI c. 4 membr. 2. Neophotinianiſmi ſeu Socinianæ hæreſeos hiſtoria & fata fuſius repræſentantur, principium ejusdem, corrupta ratio in rebus divinis magiſterium affectans, ſubſidium inventum in equuleo hermeneutico, cui Scripturæ loca impoſita in alienum ſenſum detorquentur, indoles, merum naturaliſmum Chriſtianiſmi tectorio incruſtatum ſpirans, curate indagantur. Sec. V cap. 3 artic. 2 Pelagiana hæreſis excutitur, cujus fundamentum perhibetur ſtatus corruptæ ac dominantis naturæ, ſcientiæ ſubſidio ac virtutum exercitio plane ſuperficiario nixus, innatæ philautiæ ſtimulis indulgens & extra omnem paupertatis ſpiritualis divinæque gratiæ ſenſum & experientiam poſitus. Præterea incredibilem eſſe hujus hæreſeos propagationem ipſius depravatæ naturæ ductu per ſingula ſecula decurrentem, præcipue quidem in Papatu, ſed extra illum etiam in Socinianiſmo & omni pſeudo-theologia digne conqueritur Cl. Autor. Hæc ſatis ad guſtum. Ceterum promiſit Summe Reverendus Autor majus quoddam Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ ſyſtema, cujus hic velut præguſtum dedit eruditis.

VITÆ THEOLOGORUM ALTORPHINORUM, a condita Academia omnium, una cum Scriptorum recenſu deſcriptæ a GUSTAVO GEORGIO ZELTNER, D. P. P. & Paſtore.

Norimbergæ & Altorphi, apud hæredes J. D. Tauberi, 1722, 4. Alph. 3 cum icon. ære expreſſis 32.

VEtus illud monitum, de mortuis non niſi bene, etiam re comprobare ſtuduit omni eruditionis genere Celeberrimus Autor, dum in vitis Theologorum Altorphinorum enarrandis, famæ nonnullorum conſulturus, qui a Formula Concordiæ abhorruerunt, mediam ipſorum, quam intra dictam Formulam & Calviniſmum ſecuti ſunt, ſententiam in tabula Præfationi inſerta,

ſerta & a Fabricio ſen. olim concinnata, perſpicue tradere allaboravit. Id quod ſe feciſſe teſtatur, non ut novas excitaret lites, vel ut ea, quæ continentur, approbaret omnia, ſed ut hiſtorici partibus ſatisfaceret. Sed quo judicio tamen ubique conſpicuum Autoris pro media ſententia favorem dignaturi ſint lectores, qui accuratiori ſciendi perveſtigatione controverſias Theologicas earumque momenta comprehendere ſtudent & quo res abeat, cognoſcunt: utrum etiam approbaturi, ſi p. 90 controverſia de communicatione idiomatum ad λογομαχίας revocatur, ſuffragantibus Viris Cl. Pfaffio & Fabricio, alii viderint. Nos omnem quidem ἐπίκρισιν de hoc opere deprecantes,

p. 1. Theologos ab Autore deſcriptos breviſſime recenſebimus. Initium facit a M. Joh. Picardo, qui A. 1540 Pabebergæ natus, ſtudiis Vitebergæ abſolutis ad ſcholaſticos labores hinc inde evocatus eſt. Diaconatu etiam Norimbergæ quo brevius eo fidelius adminiſtrato, primus primi Profeſſoris Theologi munere Al-

8. torphi donatus eſt. Faventior Philippo, ſed a ſtudio ſectæ alienus perhibetur. Ritum ſacræ initiationis, quam ordinationem vocant, antea intermiſſum, primus accepit, non multo poſt anno æt. 44 mortuus. Hujus Collega alterque Theol. Prof. co-

11. optatus fuit M. Georgius Siegel, Norimbergenſis. Litteris Jenæ excultis, cum Miniſtri munia in patria ſuſcepiſſet, in ſuſpicionem Calviniſmi incidit, quam confeſſionibus, quæ ſæpius po-

26. ſcendæ erant, exhibitis, diluit. Obiit annos 46 natus 1598. Sequitur vita D. Edonis Hilderici de Varel, nobili proſapia Jeveræ orti. Hic audito per ſexennium Melanchthone, acceptisque Magiſterii honoribus, Vitebergæ privatus legit, Jenamque Profeſſor Mathematum Publ. vocatus, elapſo vix triennio eodem rediit; deinde Rectoratu Gymnaſii Martisburgenſis oblato, beneque per biennium adminiſtrato, in locum Tremellii, ob contrarias Lutheranis hypotheſes dimiſſi, Heidelbergæ Theologiæ & Hebrææ L. P. P. deſignatus eſt. Succeſſu vero temporis, ſuffragio Formulæ Concordiæ etiam denegato, remotus Altorphium receſſit, libris Eccleſiæ Norimbergenſis Normalibus ex animo addictus. Obiit 1599 æt. 66. Defuncto Picardo ſucceſ-

43. ſit in Profeſſione Theologica M. Georgius Volcartus, Norimber-

Digitized by Google

bergenſis, qui in Crypto-Calviniſmum demerſus velut mus in pice per omnem vitam hæſit. Diſceſſit tandem non invitis Academiæ nutritoribus Ambergam Paſtor ibi conſtitutus; ſed invaleſcentibus Papiſtis exul factus, tandem in patria ſeptuagenarius eſt denatus A. 1628. D. Jac. Schopperus, Biberaci 1545 natus, octies ex officio eccleſiæ alio in aliud jactatus, tandem Altorfii exoptatum peregrinationis ſuæ portum exitumque conſequutus eſt. Erat vir purioris doctrinæ tenaciſſimus, & relinquebat XII liberos, quorum plerique honeſtas officiorum ſacrorum functiones adepti ſunt, placide obdormiens Altorfii 1616 æt. 71. p. 58.

M. Jacobus Jordanus, Norimbergenſis, fuit e numero eorum, qui primi Altorfii litteris incubuerunt; ubi etiam, viſis aliis Academiis, Diaconus eſt deſignatus; quo munere XXX annis ita perfunctus, ut tandem Profeſſoris ſparta ipſi adjungeretur, quam deinde, mediæ addictus ſententiæ, cum Pommelsbrunnenſi Parochia commutavit. Obiit 1632 anno ætatis 78. 87.

M. Johannes Chilianus Sprembergerus, Ratisbonæ 1623 natus, ſtudiis Vitebergæ obſecutus, eccleſiæ præfectus eſt in pago Vorra, ex quo Altorfium promotus, Paſtor & Theol. Profeſſor eſt factus. Et quamvis initio ſuſpicionem Calviniſmi amoliretur, poſtea tamen adoratione humanæ Chriſti naturæ publice contra Schopperum oppugnata, imo adulterio etiam pollutus, removebatur. 95.

M. Joh. Deubelius, Culmbacenſis, munere Diaconi per decennium & Profeſſoris ſimul per quinquennium Altorfii adminiſtrato alio vocatus diſparuit. 108.

D. Georgius Kœnigius, Ambergenſis, ob eruditionem morumque ſuavitatem anno æt. XXIV vix completo Paſtoris Primarii & Profeſſoris honores addeptus, vixit triſtiſſimis belli tricennalis temporibus, omnibusque probatus, præviis ſingularibus mortis ominibus, LXIV annorum obiit 1654. 113.

M. Georgius Ritter, in agro Norico natus, ob ſingularem eruditionem amplioribus indies functionibus adhibebatur, usque dum effectus ad Profeſſionem Theologicam Altorfii, inde Norimbergam Diaconus ad D. Laurentii vocabatur, Paſtor ſimul ad D. Claræ conſtitutus, obiit anno æt. 47. p. C. N. 1632. 146.

D. Chriſtianus Matthiæ, crebris mutationibus notus, natus eſt Meldorpii in Dithmarſia 1584. Lenco-

rxam & Gieſſenſem Academiam coluit, inde Rector Gymnaſii Durlacenſis vocatus, nec multo poſt Schoppero Altorfii ſucceſſit, a qua ſparta ad aliam in patria progreſſus atque inde in Academiam Soranam translatus eſt. Aſt Daniel etiam deſerta in Belgium conceſſit, triennioque Lugduni exacto, Hagæ Comitum Antiſtes Lutheranorum eſt factus. Quo munere abdicato pariter, Trajecti ad Rhenum decennium ſcriptis elaborandis, ut Therato Hiſtorico, aliisque conſumſit,
p. 165. mortuus tandem anno æt. 71 p C.N. 1655. M. Joh. Saubertus, ſenior, patre lue peſtifera Altorfii extincto, matreque ſumma paupertate afflicta, egregiis ſtudiis imbutus anno æt. 16 in molendinum mittebatur, deſperatis ad continuanda ſtudia ſubſidiis. Quibus duris laboribus cum per ſemeſtre operam dediſſet, divino ductu abſtractus ad Academica ſtudia rediit, eaque multorum benevolentia ſuſtentatus eo perfecit, ut Jenæ Græce diſputaret, tandemque Prof. Claſſicus in Patria conſtitueretur, ex qua Norimbergam translatus, Antiſtes ad D. Mariæ magno cum fructu verbum Dei docuit. Votum ejus juvenile fuit, ut Deus ſibi in hoc mundo infernum, in altero vero cœlum daret. Cujus voti etiam damnatus, inſignem patientiam ſuam ſatis probavit, quippe in eo exquiſitiſſimis calculi doloribus ſemper cruciato tandemq; mortuo & poſtea reſecto calculus XX unciarum pondus æquans inventus eſt, qui adhuc in Bibliotheca Norimbergenſi aſſer-
200. vatur. Obiit A. 1646 æt. 54. M. Cornelius Marci, Norimbergenſis, erroribus Crypto-Socinianiſmi initio ſeductus, iis poſtea in æternum adeo valedixit, ut in rei memoriam inſignium loco ſit uſus imagine uxoris Lothi reſpicientis, appoſito Chriſti monito, nunquam ſibi ad priſtinos lapſus redeundum eſſe indicaturus. Quare primo in Acad. Altorf. Alumnorum Inſpector, poſtea Prof. Publ. S. S. Th. & Diac. & inde Norimbergæ Paſtor ad D. Mariæ, tandemque Antiſtes Laurentianus eſt factus, ubi Glorioſ. Suecor. Regi Guſtavo Adolpho Norimbergæ commo-
220. rato a ſacris fuit. Obiit A. 1646 æt. 52. M. Joh. Ungertus alias Ungerecht, Schmalcaldus, Altorfii vix per ſemeſtre Profeſſor Catecheſeos Diaconusque fuit, ubi Norimbergam vocato ſucceſ-
227. ſit M. Chriſtophorus Crineſius, Schlaccowaldo Bohœmus, qui invaleſcentibus Papiſtis ex Auſtria ſuperiori pulſus, antea concionator

nator aulicus Baronis a Loſenſtein in arce Gshwend, tum Paſtor Grubenſis in Auſtria Superiori vocatus, poſtea exul in Acad. Altorfii S. Theol. Prof. Publ. & Eccleſ. ibidem Diaconus eſt receptus, cum jam Wittebergæ olim Adjunctus ſe inſignem philologum & in Syriacis præcipue verſatum probaſſet. Defunctus anno æt. 45 p. C. N. 1629. D. Joh. Weinmannus, Suevofurtenſis, occaſione diſcipuli fidei ſuæ commiſſi Altorfium concedens, ibi Inſp. Alumn. poſtea Diaconus & Prof. Theol. Publ. tandemque Paſtor Primarius eſt factus. Muniis omnibus eximia diligentia, quamvis eſſet unoculus, ex aſſe ſatisfecit. Obiit anno 73 natus 1599. p. 246. D. Chriſtophorus Althoferus, Hersbruccenſis, tanti fiebat a Theologorum Gieſſenſium ordine quinquennis diſcipulus, ut ipſi ſparta refutandi libellum Becmanni, contra Schrœderi Sceptrum Regale conſcriptum, demandaretur. Poſt mortem Patris domum reverſus Crineſio ſucceſſit. A confeſſionibus vero cum eſſe nollet, ſolius Profeſſionis obeundæ cauſa, miniſterio eccleſiæ ſeſe abdicabat. Titulo Doctoris Jenæ accepto, in patriam reverſurus, in manus latronum hinc inde vagantium incidit, & vix per profundiſſimas nives ſeminudus Coburgum fuga pervenit. Invitatus tandem ad recipiendum Antiſtitis Eccleſiarum Baruthenſium & ſigillatim Culmbacenſis Diœceſeos munus, illud per ſedecim annos bene adminiſtravit. Obiit anno æt. 54 p. C. N. 1660. 268. M. Johannes Fabricius, Senior, Norimbergenſis, tabellam in præfatione hujus operis propoſitam concinnavit, & ob mediam, quam inceſſit, viam ſummis hic evehitur laudibus. Fuit primo Diaconus Altorf. ſucceſſitque deinde Althoffero, ſed diſſentiens a Weinmanno, placita Helmſtadienſium improbante, evocatus eſt Norimbergam, obiitque 1676 æt. 58. 285. Theodorus Hackſpan, Vinarienſis, inſignis fuit Philologus & propter linguarum, quas Oriens coluit, notitiam earum Profeſſor Publ. Altorfii eſt conſtitutus, de cujus ſolertia præter litterarum monumenta teſtantur etiam celeberrimi diſcipuli Joh. Friſchmuth & J. C. Wagenſeilius aliique. Is primus etiam publici juris fecit Lipmanni Nizzachon, fraude quadam Judæo extortum. Kœnigio tandem, affinitate conjuncto, in ſparta Theologica ſucceſſit, mortuusque 1659. 304.

p. 327. M. Lucas Fridericus Rheinhart, Norimbergenſis, ſucceſſit Altorfii Fabricio in munere eccleſiaſtico & Academico, obiitque
344. A. æt. LXV p. C. N. 1688. M. Joh. Conr. Durrius ſuſcepto primum Inſpectoris Alumn. munere poſtea Etheces & Poeſeos, quo ſtudiorum genere excellebat, tandemque Theologiæ Prof.
368. Publ. eſt factus. Denatus 1677 æt. 52. M. Joh. Conrad Hedenus, Sondershuſa-Thuringus, ſingularem rerum linguarumque notitiam itineribus conſecutus, poſtea muneribus publicis
369. adhibitus, præmature obiit A. æt. 45. M. Joh. Leonhard Schwægerus, Hersbrucenſis Noricus, cujus optima ſtudia in triſte tandem delirium deſierunt, accepto, ſi conjecturæ locus eſt, olim philtro, fuit quidem primo Oratoriæ & Poeſeos, tum Theol. Prof. & Diaconus Altorfinus, ſed anno 1686 rude demum donatus obiit A. 1708 æt. 80. D. Johannes Saubertus, Junior,
393. eadem, qua pater, eruditionis gloria floruit & primum in Academia Julia inclareſcere cœpit, ex qua in Academiam Altorfinam S. Theol. Prof. & Eccleſiæ Antiſtes vocatus, ubi vero non tam ætate quam mœrore dehoneſtatæ filiæ confectus, obiit annorum
410. L p. C. N. 1688. D. Johannes Fabricius, Altorfii, patre ejusdem nominis ibidemque P. P. Eccleſiæque Antiſtite, 1644 natus, finito ſtudiorum Academicorum curſu peregrinationes ſuſcepit, donec Venetiis avocatus Durrio 1678 ſuccederet. Anno vero 1697 in Acad. Julia S. Theol. P. P. Ordin. Duci Brunſuic. & Luneburg. a conſiliis Conſiſt. Abbasque Regiæ Luteræ conſtitutus eſt. Scripta, quibus momenta diſſidiorum inter nos & Pontificios non minus quam Reformatos emollire quodammodo & ad tolerantiam viam ſternere allaboravit, varios excitarunt motus. Jam emeritus a publicis laboribus Academicis vacare juſſus, Scholarum in Ducatu Brunſuicenſi Inſpector Generalis eſt con-
435. ſtitutus. D. Chriſtophorus Wegleiterus, Norimbergenſis, Vir ingenio omnique eruditionis genere inſtructus, S. Theol. P. P. & verbi Dei miniſter Altorfii conſtitutus, ſed corpore ſucculento tandem ita prægravatus, ut poſt torporem inſolitum Apople-
448. xia correptus, fato præmaturo obiret anno æt. 47. D. Chriſtophorus Sonntag, Weida-Variſcus, in Schola Portenſi literis imbutus, iis in Alma Salana ita incubuit, ut Græcam linguam

æque

æque ac vernaculam calleret. Paſtor primum Oppurgenſis, tum Schleuſingenſis in Hennebergicis Superintendens, ac denique anno 1690 S. Theol. Prof. Prim. Græcæ Linguæ Ord. & Eccleſiæ Altorfenſis Antiſtes eſt factus. Den. 1717 æt. 63. D. Joh. P. 468. Michael Lange, Ezelwangenſis, Medicinæ ſtudia cum ſacris commutavit, & dein ex Paſtore Vohenſtruſiano Theol. P. P. & Diaconus Altorfinus eſt factus. Ortis vero Roſenbachii motibus, qui a B. Sonntagio tanquam homo ſuſpectus publice ex ſuggeſtu accuſabatur, a Langio contra defendebatur, favente etiam variis diſſenſionibus, quarum potior erat de indignis S. Cœna, honorifice Langius dimittebatur poſtea ſtatim Inſpector & Paſtor Prim. Primislavienſis conſtitutus. Natus eſt 1664. Ordine ſic expoſcente ſua quoque fata percenſet Celeb. Autor, D. Guſtavus 489. Georg. Zeltner. Natus Hilpolſteinæ Norimbergenſium 1672, ubi ejus parens Paſtoris officio functus eſt, ſtuduit Jenæ, ita tamen ut de ſe ipſo teſtetur: ſe meliora rerum ſacrarum præcepta domeſticis meditationibus absque partium ſtudio expendiſſe, & ſingulari fato in Helmſtadienſium Theologorum ſcripta forte ſibi oblata incidiſſe, eaque cum ſcholaſticam ſtribliginem non æque olere deprehendiſſet, ac alia, ſed antiquitatis elegantiſſimum ſtudium præ ſe ferre, nocturna diurnaque manu verſare cœpiſſe, & ex eo tempore in veritatem cœleſtem ſine autoritatis humanæ vinculis liberius inquiſiviſſe. Nec ipſum unquam hujus methodi pœnituiſſe, quippe ex qua tantum inter alia commodum retuliſſet, ut niſi gravioris ſit momenti error, in cæteris diſſentientes æquo animo ferre queat, a Syncretiſmo tamen toto pectore abhorreat. Primum Inſpector Alumnorum Altorfii, poſtea Norimbergæ Diaconus & Prof. Metaphyſ. conſtitutus, inde tamen in Acad. Altorfii revocatus S. Theol. & Ling. Orient. P. P. Ord. Eccleſiæque Diaconus tandemque Paſtor eſt factus. Ceterum quo majorem ab eruditis gratiam ſuis ſcriptis Cl. Autor iniiſſe cenſendus eſt, eo perenniorem, ad cætera, quorum ſpem fecit, divulganda, valetudinem & proſperitatem ex animo ipſi, uti & ſequentibus Collegiis, apprecamur. Horum alter, D. Joh. Guil. Bayer, natus eſt Jenæ 1675 patre D. Joh. Guil. 500. Bayero, fama ſcriptisque clariſſ. Theologo. Inclaruit Jenæ docen-

cens magna auditorum frequentia Matheſin & Phyſicen, quo facto poſt obitum b. Sturmii ejus vices ipſi inopinato demandatæ, cui poſtea etiam diſcedente Cl. Langio, locus ejus in facultate
p. 508. Theologica & Miniſterio eccleſiæ collatus eſt. D. Joh. Jacobus Pfizer, Norimbergæ 1684 natus, primo Alumnorum & œconomiæ Inſpector Altorfii, deinde Norimbergam Diaconus, inde rurſus Altorfium S. Theol. P.P. & V.D.M. anno 1717 eſt vocatus. Hucusque vitæ Theologorum Altorfinorum, quibus conſimilem reliquarum hujus Univerſitatis facultatum deſcriptionem ab Autore promiſſam, ſed ab aliis conſummandam, quo citius eo libentius eruditi ſunt accepturi.

HUETIANA, OU PENSEES DIVERSES DE M. Huet Evesque d' Avranges.

i. e.

HUETIANA, SEU COGITATIONES Variæ PETRI DANIELIS HUETII, Epiſcopi Abrincenſis.

Pariſiis, apud Jac. Eſtienne, 1722, 12. Plag. 20.

Optime de literis meritus eſt, quisquis diſperſas Celeb. Huetii, qui A. 1630 d. 8 Febr. Cadomi natus, Pariſiis A. 1721 d. 26 Jan. deceſſit, ſchedas collegit, & Huetianorum titulo vulgavit. Ut enim omittamus vitam ejus, hic denuo expoſitam, dignus eſt libellus, cujus hic mentionem faciamus. Fuit vero tantus
p. 3. in eo inde a cunis literarum amor, ut vix ablactatus, eos deperi-
4. ret maxime, quos libris videbat immerſos; jamque anno ætatis vigeſimo commercium inſtituerat cum viris ſummis, Sirmondo, Petavio, Puteano, Bocharto, Blondello, Labbeo, Bullialdo, Naudæo, Salmaſio, Heinſio, Voſſio, Seldeno, Carteſio, Gaſſendo, Menagio, quo poſtea multum aucto, mirum non eſt
22 præf. epiſtolas ejus prope ſexcentas inter ejus anecdota aſſervari. Inter eruditos fama magis quam doctrina illuſtres Perronium Cardi-
6. nalem, in Theologia ſcholaſtica probe verſatum, in ceteris ho-
117 ſq. ſpitem, & Pleſſium Mornæum, cujus de veritate religionis chriſtianæ

stianæ librum insipidum censet, numerat, contra eruditionem Anglorum, Bernardi & Galei, hujusque imprimis modestiam p. 7. 8.
miris modis extollit. De Scaligeris, patre & filio, quem utrum- 8-14.
que non minus doctrinæ quam vanitatis prodigium vocat, accurate judicat. Franciscum Belcarium, Episc. Metensem, in Histo- 21.
ria sua affectum erga Carolum Borbonium, cujus adeo & defectionem defendat, nimium prodere, sermone obscuro, diffuso sed perplexo uti, vocem *Seigneurs* a latina *Signatores*, *Ecuyer* ab *Equarius*, quod ab *equo* facit, & alia ab aliis absurde derivare censet. Perralti, eruditos modernos veteribus anteferentis, sen- 26 sq.
tentiam solide refutat, cui, cum ipse profunde eruditus non esset, id constitutum fuisse putat, ut genuinam doctrinam deridendam propinaret, & ipso poematis sui titulo *le Siecle de Louis le Grand*, de quo Menagius exclamabat: *o Seculum insipidum & inficetum!* Regem cum universa aula in partes suas vocaret; & inter alia Plinium L. VII. c. 16 secutus, qui *cuncto putat mortalium generi* 32.
minorem indies fieri mensuram, rarosque patribus procreriores, consumente ubertatem seminum exustione, in cujus vices nunc vergat ævum, observat, altitudinem pedis humani vix septimam 33.
hodie partem constituere pedis qualis fuerit tempore Vitruvii; 42.
demumque concludit, contemptum antiquitatis seculi depravati signum esse certissimum, quod patuisse jam olim Hadriani ævo ostendit. Dum de concilianda inter diversas sectas unione agit, 46 sq.
observat, quanta acerbitate (*dure & presomptueuse & pedanteque*) Rivetus in Grotium pacis studiosum invectus sit, qui, quamvis illi, quem Catulli verbis designavit: *adversus quemdam, opaca quem facit bonum barba*, qua is nimirum magnam sibi apud suos autoritatem conciliaverat, modeste & solide responderet, effecit tamen Rivetus, ut post Grotium pauci de pace laborarent. Simul refert, se olim a Samuele Pufendorfio per epistolam monitum, ut simili quodammodo ratione, qua in Demonstratione sua Evangelica usus fuerat, unionem Protestantium cum Catholicis tentaret, verum expertum fuisse Ministros Hugenotas, quibus consilia de edicto Nannetensi revocando jam innotuerant, admodum huic rei adversos. In Varillasio notat quidem, quod suspi- 49.
ciones pro veritatibus venditaverit, quod tamen vitium publice

nota-

notatus in ſcriptis poſterioribus correxerit, ſimul vero miratur ejus in conſulendis aliorum ſcriptis ſive editis ſive ineditis ſolertiam, tum quod Academiæ ſeu ſcholæ pulveribus obrutus tantum prudentiæ aulicæ & militaris, ſtylumque rebus adeo accommodatum ad hiſtorias ſuas ſcribendas attulerit. Pari modo Capellani Puellam Aurelianenſem contra tot cenſuras tuetur, cui nihil obfuiſſe putat quam genium ſeculi Gallicani, breviſſima quæque poemata extollentis, operoſa vero & longa deteſtantis, doletque primam tantum ejus partem prodiiſſe, alteram ab heredibus adhuc immerito premi. Præterea, cum unus a Colberto arbiter dictus eſſet, qui Regi commendaret viros eruditos regia liberalitate dignos, ceteros in ſe provocaſſe, ut & huic poemati dicam ſcriberent, & vitam ejus moresque ſugillarent. Petavium, de cauſa odii in Scaligerum interrogatum, teſtatur reſpondiſſe: *ſe meritò ſuccenſere homini, qui a ſacris Pontificiis ſeceſſerit*, nimirum quod non ignoraret, Patres quoque ipſos in Apoſtatas, ut Gregorium Nazianzenum & Cyrillum in Julianum, bilem omnem evomuiſſe; addit tamen, aliam forte odii cauſam acceſſiſſe, quod Scaliger Serrarium, Clavium, Delrionem aliosque Jeſuitas acerius proſcidiſſet. Vocem *explicit* in fine MSS. pro *explicitus*, ſcilicet liber, poſitam putat, idque imprimis ex Epigr. Martialis II, 108: *Explicitum nobis usque ad ſua cornua librum*, & Apophor. lib. I: *Verſibus explicitum eſt omne duobus opus*, illuſtrat. Quæ deinde de nominum propriorum formatione Latina erudite & prolixe diſputat, non ſine voluptate apud ipſum Autorem leguntur, nec minus lecta digna ſunt, quæ de Tacito, Petronio, Platone accurate ediſſerit. Xenophontis Cyropædiæ titulum præpoſitum putat, qui ad primum tantum caput ſpectet, quod idem & de libro, qui *de Imitatione Chriſti* inſcribitur, obſervat. Quo latius gentes dominentur, eo locupletiores earum linguas reddi, exemplis Græcorum, Romanorum & Saracenorum ſeu Arabum docet. Scaligerum refutat, qui *præclarum ingenium non poteſt eſſe magnus Mathem.* edixerat. De origine & progreſſu Chymiæ erudite agit. Denique quid inter Aſtronomiam veterem & novam interſit, luculenter oſtendit. Præterea, quæ de variolis veteribus cognitis p. 132, de origine rhythmi in carmine p. 184 - 195, de rebus aliis, Theologicis, interpretationem Scripturæ imprimis concernentibus, Philologicis, Criticis, Phyſicis etiam & Mathematicis, paſſim commentatus eſt. Unum monemus, acceſſiſſe ſub finem poemata quædam Huetii Latina, quæ inde ab A. 1709, quo poſtrema eorum editio vulgata, in lucem prodierunt.

p. 51 ſq. 118. 148. 190 - 167. 213 - 214. 218 ſq. 241. 48. 247. 348 360 ſq. 384 - 398.

* * *

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Octobris Anno MDCCXXII.

SANCTI PATRIS NOSTRI BASILII, Opera omnia, quæ exstant, vel quæ ejus nomine circumferuntur &c. Græce & Latine; Opera & studio Domni JULIANI GARNIER, Presbyteri & Monachi Benedictini e Congregatione S. Mauri.

Tomus I.

Parisiis, typis & sumtibus Jo. Baptistæ Coignard, 1721, fol. m. Alph. 9 pl. 8.

CUm multi Doctorum in edendis & ab interitu vindicandis Seculorum priorum Patribus operam suam atque laborem collocasse dicendi sunt: tum imprimis laudem hanc propriam quasi sibi fecerunt atque peculiarem Reverendi Patres Ordinis S. Benedicti e Congregatione S. Mauri, quod in emendandis, illustrandis suoque nitori restituendis sanctorum Patrum Operibus quam diligentissime & versati hactenus fuerint, & etiamnum versentur, hoc quidem nomine bene de Patribus, quos ediderunt, bene de universo literatorum orbe, cui tam politas dederunt illorum editiones, meriti. Ac proinde eruditis eorum nomina commendare, tamque egregia eorum in universas Ecclesiæ antiquitates merita multis prædicare, illius est, qui otio se abundare, existimat. S. Augustini, Irenæi, Bernhardi, Damasceni, Cyrilli Hierosolymitani aliorumque bene multorum vastissima Volumina, quæ illorum imprimis labore edita & exculta Lutetiis ad nos transvecta fuerunt, sunt ipsis monumenta omni ære magis perennia. Sistuntur jam tibi, quorum Tomus I nuper in manus nostras pervenit, S. Basi-

lii, Cæsareæ Cappadociæ, dum vivebat, Episcopi, quotquot sub ejus nomine circumferuntur, Opera rursus edita & ad Codices MSS. recognita atque castigata a Juliano Garnierio, doctissimo ejusdem Societatis Presbytero. Et vel sola quidem autoritas summaque existimatio, quam in orbe Christiano impetraverat Basilius, causa fuit cogitanti de opere eligendo edendoque Autori Cl. ut impetu quodam magis, quam delectu, ut ait, impelleretur ad edenda rursus illius Opera, quæ gravissimi Ecclesiæ Patres, ipsa Concilia Oecumenica, Scriptores & Græci & Latini quasi certatim maximis laudibus extulerunt, quorum notiora sunt testimonia, quam ut in medium ea proferre necesse sit. Sic autem distributa fuit novissima hæc Operum Basilii editio: complectitur noster Tomus I Homilias in Hexaemeron & in Psalmos, Libros in Eunomium, & in Esaiam Commentarium. Secundum & tertium, quibus totum Opus absolvetur, adhuc expectamus, quorum quidem ille Homilias de diversis, Ascetica, librum de Virginitate, libros de Baptismo; hic vero de Spiritu S. librum, Epistolas, Liturgiam, viginti quatuor Sermones Symeonis Magistri & Logothetæ, vitamque Basilii exhibebit, quod in Præfatione nos docet Autor Cl. Ad optimos quosque Codices MSS., qui in celeberrimis Europæ Bibliothecis, Lutetiæ Parisiorum, Romæ, Florentiæ, Oxonii & alibi asservantur, recognitum Opus est & emendatum, Viris quoque illustrissimis & doctissimis quorum nomina in Præfatione laudantur, operam suam ad novam hanc Basilii editionem conferentibus. Diligenter autem præ reliquis legit, quorum ipsi copiam humanissime fecerant Bibliothecarum Præfecti, Codices Parisinos, Regios nempe, Colbertinos, Coislinianos alioque, ad quos inprimis exacta sunt Basilii Opera, quæ in hoc primo Volumine continentur, quorumque elenchum post præfationem sistit nobis Vir doctus. Maximus est illorum numerus, eumque tot evolvendis Libris imparem se fore brevi animadverteret, ex eadem societate unum tanti quidem laboris consortem sibi adjunxit atque socium, D. Franciscum Faverollium, qui ad ipsius operam suam simul afferret. Uterque igitur veteres illas membranas cum libris impressis, quam licuit, accuratissime

Digitized by Google

me conferre cœpit, sic tamen, ut major illarum pars relicta fuerit modo laudato Faverollio, cujus rei ipse testis est Garnierius. Præterea quoque Codices, qui ab hominibus doctrina præstantissimis, Ducæo & Combefisio, lecti olim fuerant, iterum legendos judicarunt, neque sine insigni laborum suorum fructu. Dici enim non potest, quot ex istis codicibus Parisinis variantes lectiones descripserint, quibus simul accesserunt non paucæ ex Anglia & Italia. Sed parum adhuc erat tot varias collegisse MSS. Codicum lectiones, in id maxime incubuit Noster, ut Basilius, qui in Græcis mirifice deformatus erat, illarum ope pristinæ suæ integritati restitueretur, atque nunc prodiret nitidus satis satisque purgatus. Antiquas præterea Operum Basilii interpretationes Latinas fere omnes quam plurimis mendis vitiisque, quæ aut ex ignorantia aut ex incuria Interpretum profectæ fuerant, scatere, e singulis fere illarum paginis lectoribus constabit. Hinc cum Græca Basilii emendasset variarum lectionum subsidio atque copia, de nova simul interpretatione cogitavit Vir doctus, quam & statim suscepit semelque suscepta tanto prosequutus est studio, ut nec labor nec rei difficultas unquam a cœpto eum deterruerit. Neque in hoc omnis versatur labor, quem Basilio suo impendit Cl. Garnierius. Sunt plurima Basilii scripta, quæ aut νοθεύειν suspicione laborant, aut nomen illius plane mentiuntur. Hæc itaque ab iis quæ genuina sunt propriaque sancti illius Episcopi manu conscripta, prudenter secernere, labor erat maximus, imprimis cum non de paucis, sed fere de omnibus orta fuisset inter eruditos disceptatio. Et vero dissident inter sese de Homiliarum in Hexaemeron & in Psalmos numero. Orationes, quas habemus, non omnes uni eidemque Scriptori tribuuntur. Duo de Baptismo libri in dubium vocantur a nonnullis. In controverso est de vera Virginitate liber. Non caret omni suspicione amplissimus ille in priora XVI Esaiæ Capita Commentarius. De V in Eunomium Libris non una est eademque Eruditorum sententia. Sunt qui ultima XV de Spiritu S. libri Capita eaque præcipua spuria esse credunt atque supposititia. De Asceticis antiquorum & recentiorum opiniones inter se non conveniunt. Vix certi quidquam definiri potest

de Liturgia, quæ sub Basilii nomine extat. Imprimis vero de Epistolis, quo anno, quo mense, a quo, ad quem, qua de re illæ conscriptæ sint, quotidie vehementer acriterque disputatur. Prudenti consilio hæc omnia secernere, quantus sit labor, quilibet per se conjectura facile assequitur. Tantum vero abest, ut veri inveniendi propterea spem abjecerit, ut potius, quo major labor, eo majori studio rem omnem investigandam sibi susceperit diligentissimus Autor: quod si forte non ex omnium opinione omnia recte ipsi cesserint, hac tamen laude non defraudandus erit quod multum attulerit lucis rebus per se obscurissimis. Sed & præterea cum sic comparatum sit hominum genus, ut novam aliquam editionem Anecdotorum copia plurimum commendari existimet, neque hoc quidem a novissima hac Basilii operum editione ornamentum abesse videbis. Nova accesserunt veteribus, fragmenta quædam, orationes aliquot, nonnullæ Epistolæ. Quæ hic & illic sparsa inveniuntur Basilii Opuscula, suo quæque ordine & loco addita fuisse, deprehendes. Quæ scripta in Latinum converterant Rufinus & Eustathius, eorum interpretationes ad exaratos manu libros recognitas ad calcem Operis rejiciendas duxit Cl. Autor, cui adjuncta simul fuit inedita Rufini quarundam Orationum interpretatio. Tandem cum utile omnino sit & gratum posteritati, maximeque rem literariam illustret, vitam habere scriptoris, qui tam egregia Ecclesiæ suæque doctrinæ monumenta nobis reliquit, utique dolendum est, Basilii, viri, dum viveret, omnibus modis clari, vitæ sanctitate, morum integritate, prudentia, eruditione, facundia, animi magnitudine, laborum pro Ecclesia susceptorum tolerantia, vitam rerumque ab eo gestarum nusquam apparuisse peculiarem historiam. Quæ celeberrimum Amphilochii nomen refert, Basilii vita, a Combefisio edita, spuria est & subdititia. Aliam nominat Jo. Damascenus, quæ ejus successori tribuitur, Helladio, sed præterquam quod dubitari merito potest, an unquam extiterit, ipsa non amplius in literarum monumentis, quæ nobis supersunt, invenitur. Quare ut hoc damnum compenset Cl. Garnierius, novam Basilii vitam, ex ejus imprimis Scriptis collectam, scribendi laborem in se suscepit, adji-

adjiciendam Tomo III, finemque impoſituram Baſilii M. Operibus. Hæc dicenda fuerunt de univerſo labore, quem Baſilio ſuo impendit Garnierius. At vero primum illius Tomum cum tantum ad manus habeamus, quid in eodem præſtiterit Vir doctus, videamus jam paulo curatius. Nihil prius, nihilque antiquius fuit ipſi, quam ut Græcum Baſilii textum a mendis, quibus priores editiones Baſileæ, Venetiis, Pariſiis, excuſæ ſæpiusque recuſæ, ſcatebant, purgaret, purgatumque Latine redderet. Hinc ſi qua fuit lectio corrupta, ad Codices MSS eam caſtigavit diligentiſſime; ſi qua fuit lectio temere ab aliis rejecta, eorundem Codicum, quorum maximus ipſi erat numerus, antoritate adjutus prudenter eam reſtituit, Codicibus, ex quibus ſua acceperat, probe ſimul notatis. Præterea ſi qua fuit verborum Baſilii Latina interpretatio, quam ad mentem ipſius vix accedere deprehendebat, caſtigavit eam reiq; rationem ampliſſimam reddidit in adjectis unicuique paginæ doctiſſimis animadverſionibus. Liceat nonnulla proferre ex eodem loco ſpeciminis. Homilia prima in Hexaemeron ad illa p. 2. Baſilii: Μωυσῆς ἐκεῖνος ὁ μαρτυρηθεὶς ἀςεῖος εἶναι παρὰ τῷ Θεῷ ἔτι ὑπομάζιος ὤν, nonnulla notavit, quæ erroris arguunt interpretationem Combefiſii, quem verborum illorum ſenſum non ſatis aſſequutum fuiſſe, conſtabit. Scilicet reſpicit hic Baſilius ad v. 20 Actorum Cap. VII, καὶ ἦν ἀςεῖος τῷ Θεῷ, *& erat gratus Deo:* Autor vero Actorum reſpexerat ad verſum 2 Cap. II Exodi, ἰδόντες δὲ αὐτὸ ἀςεῖον. ἐκρύψασαν αὐτὸ, *videntes autem eum elegantem occultaverunt eum.* Combefiſius verba Baſilii ſic interpretatur: *A Deo teſtimonium habens, quod elegans.* Hanc vero Combefiſii interpretationem cuiquam probatum iri, vix ibi perſuadere poteſt Cl. Autor. Etenim ut locum haberet illius interpretatio, ſic debuiſſet loqui Baſilius: ὁ παρὰ τῦ Θεῦ μαρτυρηθεὶς ἀςεῖος εἶναι, *a Deo teſtimonium habens, quod* &c. non autem ſcripſiſſet, ὁ μαρτυρηθεὶς ἀςεῖος εἶναι παρὰ τῷ Θεῷ, adeo ut illud παρὰ τῷ Θεῷ clare & evidenter ad vocem ἀςεῖος, non ad vocem μαρτυρηθεὶς referri debeat. Hinc melius interpretaberis; *teſtimonium (a Scriptura) habens, quod gratus eſt Deo*, ſive *apud Deum.* Recta omnino & accurata verborum

Garnierii interpretatio. Homilia 3 restituit Vir doctus lectionem ex MSS. Codicibus, quam temere rejectam mendosam
p. 26. esse credidit Ducæus. Ait nimirum Basilius, cum firmamentum ex communi acceptione ab aqua ortum traxisse videatur, putandum non esse, illud simile esse aut aquæ congelatæ, aut tali cuidam materiæ, ex humore percolato principium accipienti, qualis sit natura aut crystalli lapidis, quem ob præstantissimam aquæ congelationem transmutari dicunt, aut qualis sit, ut ait τῆ σπέκλε Φύσις ἐν μετάλλοις συνισαμένη. Hanc τῆ σπέκλε lectionem utique vitiosam esse, existimavit Ducæus. Indefectum est, ut in Editione Parisiensi legatur τῆ σπεκλαρὲ Φύσει. Rejecta vero hac lectione, retinendam esse duxit priorem, quam antiquissimi simul agnoscunt Codices, Regii nempe, Primus, Tertius, Quartus, Quintus & Sextus, itemque Codex Bodlejanus, cum utroque Coisliniano membranaceo, qui omnes hanc τῆ σπέκλε lectionem confirmant. Atque tot Codicum autoritatem sequutus arbitratur vocem σπέκλε substantivum, esse, unde vox adjectiva derivetur σπεκλάρι@. Et vero vox specularis, quæ respondet voci σπεκλάρι@, adjective sumitur apud Plinium Libr. 3 cap. 31, ubi leguntur hæc: *Metallis - - - tota forme Hispania scatet: Citerior & specularibus lapidibus.* Et Lib. 21 cap. 14: *Multa alvearia speculari lapide fecerunt.* Ac proinde verba sic edidit, uti in Codicibus MSS. leguntur: ἡ ἡ τῆ σπέκλε Φύσις, *aut qualis est specli natura*, hoc est, *speculari*
140. lapidis. Sic porro homilia in Psalm. 32 lectionem emendavit, quæ in editione Parisiensi & in multis MSS. corrupta legebatur. Ita nempe Basilius: τὰ ἀσθενῆ τῆ κόσμε ἐξελέξατο ὁ Θεὸς, ἵνα καταισχύνη τὰ ἰσχυρὰ, καὶ ἐκ στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων κατηρτίσατο αἶνον, ἵνα καταλύσῃ &c. ubi antea in Editione Parisiensi κατηρτίσω pro κατηρτίσατο. Et hanc lectionem omnino præferendam esse illi, non sine causa arbitratur Vir doctus, innixus imprimis autoritati Codicis cujusdam Regii & Colbertini, qui hanc lectionem confirmant. Cum enim antea scriptum sit, τὰ ἀσθενῆ τῆ κόσμε ἐξελέξατο ὁ Θεὸς, ἵνα καταισχύνη τὰ ἰσχυρὰ, *infirma mundi elegit Deus, ut confunderet fortia*, verosimile fit, hic legi debere, κατηρτίσατο, ἵνα κατάλυσῃ,

Digitized by Google

καλύσῃ, *perfecit, ut deſtruat*. Nam ſic melius cohærebit Oratio. Quod ſi hæc ratio levior videbitur, illud gravius, quod Editio Baſileenſis & omnes MSS. Codices præferant καταλύσῃ *deſtruat*, non autem καταλύσης deſtruas, uti perperam quidem legitur in Editione Pariſienſi. Hinc ſi legeris καταλύσῃ, legas κατηρτίσατο, plane neceſſe eſt. Non enim ſic cohærebit oratio, ſi dicas, *perfeciſti ut deſtruat*, optime autem, ſi ſcribas, *perfecit ut deſtruat*. Libros adverſus Eunomium caſtigavit lectionem, quæ in vulgatis editionibus omnino corrupta apparebat. p. 298.
Diſputat hic libri hujus adverſus Eunomium V autor de Spiritu S. quod ſit Creator, ubi inter alia in Vulgatis Editionibus: ἀλλ' ἐπειδὴ ἕν τι τῶν κατὰ διαίρεσιν χαρισμάτων, σημείων καὶ ἰαμάτων τὸ ἕν τι ἐστὶ καὶ τὸ τῶν ἰαμάτων. Τὸ ἕν τι καὶ ἐχὶ τὰ ὅλα χαρίσματα τὸ πνεύματος, δάκτυλον καλεῖ. Quæ lectio? quis penetrabit in genuinum verborum illorum ſenſum? hinc ut intelligantur, opus omnino fuit emendatione. Illud igitur τὸ ἕν τι ἐστὶ καὶ τὸ τῶν ἰαμάτων in nonnullis Codicibus Regiis deſiderari animadvertit Cl. Autor, alias cum Vulgatis eos conſentire. Hinc ex aliis quatuor MSS. Codicibus, Regiis & Colbertinis, verba ſic emendavit Noſter: ἀλλ' ἐπειδὴ ἕν τι τῶν κατὰ διαίρεσιν χαρισμάτων, αὐτὸ ἐστὶ τὸ χάρισμα τῶν σημείων καὶ ἰαμάτων, τὸ ἕν τι καὶ ἐχὶ τὰ ὅλα χαρίσματα τοῦ πνεύματος, δάκτυλον καλεῖ. Hæc Garnierius ex quatuor MSS Regiis & Colbertinis, niſi quod voces τῶν σημείων in Regio primo non legantur. Quæ autem horum verborum ſententia ſit, docet Scriptor ipſe, cum ait, omnia Spiritus dona ſimul ſumta pro corpore haberi: eadem vero dona ſingulatim ſumta loco digiti eſſe. Vult igitur Autor non omnia Spiritus dona *collective* ſumta digitum vocari, cum tunc corporis potius nomine venire debeant, ſed eadem proprie digitum nominari tum, cum ſeparatim conſiderantur. Atque ſic emendavit hæc verba Noſter, quorum in vulgatis editionibus nullus plane erat ſenſus. Hæc ſunt, quæ obviam nobis venerunt, primum, quod habemus, Baſilii volumen inſpicientibus. Plura exempli loco addere opus non eſt. Si prudens es hujusque rei intelligens æſtimator, quid de doctiſſimi Garnierii labore ſperare poſſis, judicare, tibi

tibi non difficile erit. Post emendata vero Basilii Græca eaque Latine reddita, nihil magis curæ fuit Nostro, quam ut genuina distingueret ab iis, quæ adulterina sunt & nomen Basilii nostri mentiuntur. Dictum fuit in antecedentibus in controversiam ab eruditis vocari illius Opera, neque de uno quidem inter eos convenire, aliis aliter, περὶ νοθείας aut γνησιότητος judicantibus. Rem tam obscuram illustrandam sibi sumsit in adjecta huic Volumini præfatione, qua de auctoritate illorum, quæ in hoc primo continentur, disserit, simulque animadversionibus illustrat, si quid in quolibet Tractatu dignum observatu occurrit. Primus, qui sese offert tractatus est in sex dierum opus seu Hexaemeron. Homilias in illud scripsisse Basilium, in confesso est apud omnes, quot vero sint numero, id est de quo eruditi inter se dissentiunt. Novem illius esse affirmat Garnierius, reliquas duas de structura hominis, una cum tertia, quæ est de Paradiso, eidem adscribi posse negat, & argumenta, quibus ad probandam illarum γνησιότητα usus fuit Combefisius, prolixe confutat præfationis § I. § autem II de loco Basilii disserit, qui agit de rerum creatione, utrum nimirum res uno momento productæ fuerint, an sex dierum spatio? tandemque, quæ sit Basilii ea de re sententia, exponit. §. III loquitur de dicto quodam Augustini § IV de aquis, quæ supra cœlos esse dicuntur. §. V de quibusdam Ambrosii locis. Sequuntur Homiliæ in Psalmos, eumque de iis quoque inter doctores orta fuisset contentio, eam componere aggressus fuit VI Præfationis §. & sequenti quidem §. VII pauca quædam produxit, quæ imprimis notari debent in Psalmis I, VII & XXVIII. §. VIII sententiam suam exponit de Theodori Heracleotæ commentario. §. IX de Paraphrasi Anonymi. Homilias in Psalmos quinque excipiunt adversus Eunomium libri, de quorum numero etiam agitata fuit jam dudum inter eruditos controversia. Etenim post antiquiores Scriptores, Bellarminus, Fronto Ducæus, Franciscus Combefisius, Tillemontius, Elias du Pinius aliique permulti Basilium quinque horum in Eunomium librorum autorem faciunt. At vero Noster, diligenter prius excussis eorum rationibus, tres quidem priores libros omnino, duos autem posteriores libros Basilio

Digitized by Google

filio tribui nullo modo posse, prolixe probavit §. XI. Accessit ad finem quinti ad dictum Eunomium libri quædam de Spiritu S. lucubratiuncula, quam non a Basilio, sed ab eodem autore, cui duos posteriores in Eunomium libros debemus, compositas fuisse, & docet, & probat §. XII. De amplissimo autem illo in priora XVI Esaiæ Capita Commentario hoc fere censuit, ab omnibus quidem pro genuino Basilii fœtu eum haberi, non omni tamen eundem vacare suspicione. Et Johannes quidem Damascenus, Symeon Logotheta, Antonius Melissa, Taratius, Patriarcha Constantinopolitanus, & Autor scholiorum Græcorum in Epistolas Apostolicas hunc in Esaiam Commentarium vix Basilii esse, contendunt, quorum sententiæ etiam accedunt ex recentioribus celebres, Tilmannus, Ducæus, Combefisius, Natalis Alexander, du Pinius, Tillemontius, Lequienus & alii prope innumeri. At vero Noster tantum abest, ut imperfectum hoc Opus Basilio tribuat, ut tanto potius autore illud indignissimum esse, judicet. Proinde accessit quoque Tomi I. Appendici, qua continentur ea, quæ falso adscribuntur Basilio. Probavit hanc suam opinionem, eamque satis prolixe confirmavit Præfationis §. X. Sistitur post Commentarium in Esaiam Eunomii liber Apologeticus, quem, cum ad illustrandos Basilii in Eunomium libros usui esse potest, rursus edendum curavit ex Bibliotheca Viri Cl. Joannis Alberti Fabricii. Accessit porro Eustathii in Hexaemeron antiquissima interpretatio, desumta ex Latina Operum Basilii editione Antverpiensi. Sequuntur Notæ Frontonis Ducæi, Burdegalensis, Societatis Jesu Theologi, & breviores Federici Morelli in Basilii Opera animadversiones, quas deinde excipiunt antiquarum editionum Præfationes præcipuæ, editionis nempe Parisiensis A. 1520, Haganoensis 1528, Basileensis 1532, Venetæ 1538, Basileensis, quæ Græce prodiit, 1551, Basileensis 1566, Parisiensis 1618. Adjecti fuerunt primo locorum Scripturæ S. deinde Rerum & Verborum, tum quæ ante Appendicem, tum quæ in Appendice inveniuntur, Indices copiosissimi, qui tandem finem imponunt Operi. Commendatur lectoribus novissima hæc editio tum chartæ, tum literarum nitore & elegantia. Nullis enim, qui

377. 618. 631. 677. 727. 735.

imprimendam illam curavit, sumtibus pepercisse, dicendus est, quibus operi splendorem conciliatum iri, existimabat. Obstrictos autem sese censebunt Eruditi Cl. Garnerio, qui tam excultam Seculo nostro dedit Basilii Editionem. Dexteritatem, eruditionem summamque diligentiam tanta cum sui laude nobis probavit in hoc I Volumine, ut duos quoque posteriores, quos expectamus, Operum Tomos in lucem prodituros esse, eadem eruditione politos, cur dubitemus, causam habeamus plane nullam.

SCRIPTORES ORDINIS PRÆDICATORUM recensiti, notisque Historicis & Criticis illustrati &c. inchoavit R. P. F. JACOBUS QUETIF S. T. P. absolvit R. P. F. JACOBUS ECHARD, ambo conventus SS. Annunciationis Parisiensis ejusdem Ordinis sodales.

Tomus II.

Parisiis, apud J. B. Christoph. Baillard & Nic. Simart, 1721, fol. Alph. 11 plag. 5.

DE Tomo I hujus Operis A. 1720 M. Aprili p. 153 seq. diximus, ac singularem de eo observationem Cl. Kappii Mensi Octob. ejusdem anni p. 441 seqq. inseruimus. Nunc postremum hujus Bibliothecæ Dominicanæ Tomum perlustrabimus. Auspicatur hic Tomus ab anno 1500 & Scriptores familiæ S. Dominici, qui ab hoc tempore usque ad annum hujus Seculi vigesimum floruerunt, inter quos etiam nonnulli adhuc in vivis sunt, complectitur. Longum foret vel sola nomina Dominicanorum, qui per hos ducentos & viginti annos scriptis inclaruerunt huc transscribere; quaproter nonnulla tantum, quæ in vitis celebriorum quorundam Dominicanorum observantur & disputantur, speciminis loco afferemus. Quis vero celebrior vel potius famosior *Joanne Annio* vel *Nannio* Viterbiensi, ad A. 1502 relato, qui sane inter doctos impostores vulgo vel primo loco nominatur? Hujus Magistri sacri palatii dum vitam

&

& scripta retulerunt Nostri, varia quoque de hoc scriptore, ejusque septendecim antiquitatum voluminibus, variorum eruditorum judicia subjungunt, quorum alii, in quibus viri sane in re litteraria principes, pessime omnino habent Annium, ac tanquam falsarum antiquitatum architectum impostoremque impudentissimum exagitant, qui priscorum autorum nominibus abusus, confecta a se opera eis supposuerit, eaque insuper fabulosis commentariis illustrarit, quos inter hic adducuntur, Faber Stapulensis, Ludovicus Vives, Joannes Goropius Becanus, Caspar Barrerius, rectius Varrerius, Joannes Vergara, Gyraldus, Naudæus, Volateranus, Valesius, Gerh. Joh. Vossius, & Melchior Canus, ipse Dominicanus, nullique adductorum criterio inferior; alii vero nec minoris in re litteraria famæ scriptores Annium egregie (uti Autores nostri loquuntur) p. 6. tuentur acriterque vindicant, e quorum numero præter Joh. Nauclerum, Jo. Driedonem, Valerium Anselmum Ryd, Sixtum Senensem, Joannem Lucidum, Michaelem Medinam, Joannem Curionem, hic referuntur Leander Albertus synchronus & Symmista quidem sed sincerus, Antonius Guevarra, qui Annium a Melch. Cani censura vindicat, Dion. Gothofredus, Guil. Postellus, Alphonsus Maldonatus, 7. & denique Thomas Mazza, cujus Apologia pro Annio Veronæ 1679 in fol. Hetruscе prodiit, & a F. Joanne Baptista Ettoreo Latine conversa Ronchi in 4 excusa est. Autores nostri judicium hic æquo lectori permittunt, id unum tamen exigunt, ut, si Annianos, Berosum, Manethonem & alios, ut spurios, rejicere placeat, ne propterea tamen Annium falsarium & suppostorem habeat, qui delusus ac falsus dicatur, cum monumenta ad se delata antiqua e redidit, ceterum nec rationem nec religionem permittere, ut ajunt Nostri, ut ceu fallax & veterator sine teste traducatur. Nam quæ ex ore Latini Latinii Antonius Augustinus Antiq. Rom. & Hisp. dialogo X se audivisse refert, & ex eo Vossius repetit, de saxeis æneisve ab Annio fictis cælatisque pro libitu monimentis terræque furtim conditis, indeque postea magna ostentatione erutis prolatisque, ceu vetustissimis, ex autorum nostrorum judicio est lepida fabella; id quod etiam variis rationibus comprobare annituntur, a nobis, ne nimis prolixi simus,

p. 14. huc non transscribendis. Ad A. 1508 *F. Thomæ de Vio* a patria *Cajetani*, Cardinalis S. Sixti, vitam & scripta prolixe recensent
15. Nostri, & quod Lutherum honoribus promissis non allexerit, nec apprehenderit, & in vincula conjecerit, sollicite amoliun-
17. tur. Nec minori studio Cajetanum ab hæretici nota, quam quidem non solum Ambrosius Catharinus, Dominicanus & ipse, sed etiam Alphonsus a Castro, ord. Min. & Gabriel Prateolus, uterque de hæresibus agentes, ei inusserant, vindicant. Addunt & ex *Jo. Bapt. Flavii Aquilani* vita Cajetani, purpuratos patres eum, ægrotante Clemente VII, ejus successorem designasse, ante Clementem tamen mortuum, quin tanti eum feciisse ipsum Clementem, ut dum Romam ferro & igne vastaret Cæsareus exercitus, de eo uno sollicitus quæsiverit, an salvus esset, quod eo ex-
40. tincto ingens Ecclesia damnum passura esset. De *F. Joanne Tetzelio*, famosissimo isto indulgentiarum nundinatore, commemoratur, eum Saxonem, Pirnæ natum, ordinem vel in provincia Saxoniæ, ut habet Fontana in Theatro p. 581, vel, ut idem habet, in Constitution. p. 330, in cœnobio Glogovienſi amplexum, & a Magistro ordinis Thoma Cajetano laurea ma-
41. gisterii ornatum fuisse. Ex Fontanæ quoque Actis Cajetani, dubitantes tamen parumper, referunt, Tetzelium ab eo Generalem
42. in Polonia inquisitorem institutum fuisse. In vita *F. Lamberti Campestri* tradunt, eum eundem videri, quem Colloquia Erasmi correcta & interpolata sub nomine ejusdem Erasmi, suam priorem editionem damnantis, typis tradidisse Lutetiæ apud Petrum Gromors anno 1524 vel 1525, Erasmo levi seu potius falso ru-
53. more nunciatum est: nec tamen Lamberti editionem, diligentius licet quæsitam, invenisse se asseverant, unde verisimile putant,
55. hæc omnia falso rumore Erasmum didicisse, qui non raro passus sit sibi fabellis imponi. In articulo *F. Silvestri de Prierio* animadvertunt, *Olearium* in Bibliotheca præter alios hunc
57. Silvestrum cum Francisco Silvestro Ferrariensi confudisse, tradunt que, iniquissimum libellum, qui prodiit hoc titulo: *Modus solennis & authenticus ad inquirendum, & inveniendum & convincendum Lutheranos valde necessarius ad salutem sanctæ sedis Apostolicæ & omnium ecclesiasticorum anno 1519 compositus, in Martini Lutheri perditionem & ejus sequacium, per venerabi-*

Digitized by Google

lem magistrum Silvestrum Prieratem, ex sacro sancto ordine Prædicatorum, magistrum sacri palatii, & generalem inquisitorem hæreticæ pravitatis, anno 1553 revisus, & satis bene emendatus ab erroribus per reverendissimos Cardinales ad officium SS. Inquisitionis deputatos per S. D. N. papam Julium III. Romæ per Jordanum typographum pontificium 1553, & deinde alteri, cui titulus: *Eusebius captivus, sive Modus procedendi in curia Romana contra Lutheranos, per Hieronymum Marium* (vero nomine Massarium, professione Medicum, religione Lutheranum) *Basileæ 1553 in 8* adjunctus, novæ etiam *Ortuini Gratii* Fasciculi rerum expetendarum & fugiendarum editioni ab *Eduardo Browne* procuratæ insertus est, in prima vero editione 1519 ita insignitus erat: *Tractatus quidam solemnis de arte* p. 58. *& modo inquirendi quoscunque hæreticos, secundum consuetudinem Romanæ Curiæ, omnibus fidelibus, præsertim hæreticæ pravitatis inquisitoribus, utilissimus, compositus a quodam legali Fratre ord. Prædic. ad R. P. F. Silvestrum Prieratem S. P. A. magistrum & inquisitorem in Italia generalem, & ad R. P. F. Jacobum Hochstraten inquisitorem in Germania generalem &c.* cujus & alia editio, forte prior, hoc titulo adhuc simpliciore: *Tractatus de arte & modo inquirendi hæreticos* habetur, hunc inquam libellum, totum scommatibus in Ecclesiam catholicam, summum Pontificem, Cardinales, tribunal inquisitionis, & ejusdem ministros redundantem, sycophantæ alicujus Lutherani fœtum se prodere, eique haud absimilis, qui epistolas virorum obscurorum concinnavit. Prieriatem etiam primum Lutheri dogmata convulsisse, scriptisque eum illo conseruisse, cum Onuphrio Panvinio, Rovero Pontano, Jacobo Laingæo, Eysengrinio, asserunt, idque ipsam Lutheri operum gestorumque seriem confirmare, arbitrantur. Nostrum quidem Joannem Tetzelium, ita pergit Cl. *Echardus*, hanc sibi posse merito arrogare palmam haud diffiteor, sed cum folia tantum, ut ita dicam, volantia ediderit, quorum vix ullum supereſt exemplum, prærogativam hanc & primatum inter scriptores, qui Lutherum impugnaverunt, Prieriati nemo, ut puto, negaverit, nec verendum, ut id Lovanienses, aut quidam alii ita facile abnuant. In

p. 67. vita *F. Jacobi Hogoſtrati* acerrimam ipſius cum Johanne Reuchlino de libris Judæorum comburendis agitatam controverſiam re-
68. cenſent, ejusque acta ſe ſimpliciter relaturos, promittunt. Quod dum facere aggreſſi ſunt, licet omnibus ad hanc controverſiam neceſſariis monumentis non ſatis inſtructi, fabulam eſſe pro-
70. nunciant, quod ajunt nonnulli, Hogoſtratum, viſis epiſtolis obſcurorum virorum, ita commotum fuiſſe, ut mœrore contabeſcens paulo poſt obierit, quod decem & amplius annos ſuper-
71. vixerit. Poſtea de oratione *Hermanni* Comitis *Nuenarii*, viri elegantioribus litteris ornati, quam coram Carolo V habuiſſe creditur, in Hogoſtratum admodum injuriam, dubitant, ipſane pronunciata, an privatim ſcripta, cumque amicis ſolum com-
132. municata fuerit, qua de re ſatis prolixe diſputant. In articulo de *F. Thoma Badia Æmilio*, Magiſtro ſacri palatii, fatentur omnino, eum *Conſilii delectorum Cardinalium & aliorum Prælatorum de emendanda eccleſia S. D. N. D. Paulo III ipſo jubente conſcripti & exhibiti, Romæque 1538 in* 4 excuſi, & Coloniæ Agripp. 1538 in 12 repetiti, partem magnam fuiſſe. Viſo hoc conſilio, inquiunt, mirum quam lætati ſint heterodoxi ac pane
133. triumphos egerint, ſed fruſtra. Neque enim, ita pergunt, reformationem in pluribus neceſſariam eſſe, unquam negaverunt orthodoxi, poſtulata eſt inſtanter & inſtantius in concilio Conſtantienſi, inſtantiſſime in Baſileenſi, deſiderabatur a Paulo III, de cogendo Concilio Tridentino deliberante, ſed ſalva fide catholica, ſalva Eccleſiæ unitate, ſalva Pontificis, cui omnes obedire tenentur, autoritate: quæ tamen omnia convellebant ſeculo XVI nati novatores, qui, accepto laudato Conſilio, veluti victores illud mox ediderunt Argent. 1538, addita ſcilicet a Sturmio ad Cardin. Contarenum epiſtola, inſultationibus & ſarcaſmis plena. Eodem ſpiritu teſtantur, *Wilh. Crashaw*, Anglus, veluti magnum quid adverſus Pontificem prolaturum, eandem opellam rurſus prælo excudiſſe hoc titulo: *Conſilium delectorum &c. ante annos LXX in Concilio Tridentino primum editum, deinde Romani Antichriſti tyrannico juſſu injuſte ſuppreſſum, nunc autem ab interitu vindicatum & denuo recuſum*, Londini 1609, 4; monent etiam, illud haberi in editione Conciliorum Crabbeana Col. Agripp. 1551, ab aliis exulare, quia hujusmodi Con-

consilia nullam vim habent, neque actis conciliorum annumerari merentur. In vita *F. Melchioris Cani*, Theologi præstantissimi, mentionem faciunt illius æmulationis, quæ inter eum & Bartholomæum de Carranza, Pinciæ Theologiam docentes, seu potius inter eorum discipulos, qui se Carranzistas vel Canistas vocabant, nata & deinde in præceptores refusa est. Nec dissimulant, Canum in vexatione illa Carranzæ maxima partem non levem habuisse, qui etiam aliquando Almiranti Castellano dixisse fertur, æque hæreticum esse Archiepiscopum Toletanum ac Lutherum; postea tamen Canus ab eo dicto se purgare conatus est, contestatus, ex ore suo nunquam prodiisse, seque ex animo Archiepiscopum revereri. Carranzæ Catechismus, cujus causa in carcerem detrusus vulgo creditur, Hispanico idiomate 1558 fol. Antverpiæ prodiit, eleganti charactere, hoc titulo: *Commentarios &c. sobre el Catechismo Christiano divididos en quatro partes, las quales contienen todo lo que professamos en el sancto baptismo, como se verá en la plana seguiente dirigidos al sereníssimo Rey de Espanna*, quo tamen hæretici ad suas opiniones firmandas non usi fuisse leguntur. Alias ergo potius rationes ortæ in Carranzam tempestatis allegant Nostri, inter quas prima est, ne Toletanus præ ceteris gratia apud Philippum valeret, altera, quia primo & ditissimo Hispaniarum beneficio potitus est, quod summum Inquisitorem ambivisse volunt, hinc æmulationis in Toletanum conceptæ finem nullum fuisse. Et ne quis miretur, talem virum, qualis Carranza, hæreseos insimulatum fuisse, annotandum esse ducunt, eam ea ætate virorum omni exceptione majorum, & pro fide catholica acrius pugnantium fuisse sortem, ut ceu suspecti in judicium traherentur, & violatæ religionis postularentur. Nimirum (his verbis Carranzæ vitam obsignant) cum sævis aliquando tempestatibus ex parte hæreticorum Petri navicula jactatur, sæpius evenit, ut homines quidam semidocti, zeloque, sed non secundum scientiam, ferventes, in ipsos Ecclesiæ strenuissimos defensores insurgant, eos cum fidei hostibus cœco & impotenti animo confundant, ad tribunalia innocentissimos ceu reos trahant, ac damnari, qua valent apud Principes gratia, totis viribus satagant, &c. In vita *F. Abrahami* 493.

p. 176. 242. 241. 242. 243.

mi Bzovii obſervatur, eum Annalium Eccleſiaſticorum opere adverſarios plures provocaſſe. Inter hos primus nominatur *Georgius Herwartus* in libro cui titulus: *Ludovicus IV imperator defenſus, Bzovius injuriarum poſtulatus.* Monachii 1618, 4. Cauſam vero, quare Herwartus adeo in Bzovium inſurrexerit, hanc fuiſſe volunt, quod Annalium tomum alterum, in quo de Ludovico IV Bavaro Imperatore agitur, Herwarto non tranſmiſiſſet emendandum. Teſtantur vero, Bzovium de Ludovico IV tractaturum, Bojorum ſæpe litteris interpellaſſe tabularia, rogaſſeque, ſi quæ forent in illis ad gentis laudem, defenſionem & jura, proferrent, humaniterque communicarent, ſed pulſati ſæpius & roganti prolatum nihil aut transmiſſum. Quam autem bonæ fidei eſſet Bzovius, ipſum oſtendiſſe, quod Herwarti conviciis nihilo commotior, ubi ejus librum legit, mox alteri T. XIV editioni inſtrumenta de electione Ludovici IV, ab Herwarto primum prolata, bona fide inſeruit. Alii culpant Bzovium, quod in Annalibus ſuis nimius fuerit ordinis ſui præco & minutiarum ſectator. At utut in iis forſan exceſſerit Bzovius, ita loquuntur, cordatioribus tamen venia haud indignus videbitur, ſi attendant, ea Bzovium Eccleſiæ ſecula enarranda habuiſſe, quibus recens exorti fuerant Prædicatorum aliorumque Mendicantium ordines, qui cum ad quæque Eccleſiæ negotia a Pontificibus adhibiti fuiſſent, quin de illis ſæpius loqueretur, non ſolum non potuit effugere, ſed & neceſſe habuit. Imo ſubjiciunt, Odoricum Raynaldum, qui plurima ex Bzovio fere totidem verbis excipiat, non pauciora quam illum de Dominicanorum meritis, imo & plura
p. 505. quæ illi exciderant, referre. In vita *F. Thomæ Campanellæ*, ſingulari ſtudio adornata, referunt, eum ob nonnulla, quæ ei exciderant, circa Hiſpanum regimen, novarumque rerum in regno Neapolitano molitiones, apud Hiſpanos Miniſtros ſuſpectum, Neapolin ceu majeſtatis reum traductum A. 1599 & in carcerem conjectum, duriſſimisque tormentis vexatum fuiſſe. Inprimis vero Viri Celeb. *Ern. Sal. Cypriani* vitam Campanellæ examinant, & ſodalem ſuum a crimine Atheiſmi liberare ſtudent, inter alia obſervantes, quod Gaſſendum a ſcribenda Epicuri Philoſophia avocare conatus ſit, veritus, ne illius dogmata pluri-

pluribus exitio essent, & pessumdarent religionem. Ceterum accessit sub finem operis sacrum Gynecæum Dominicanum, Sorores Ordinis Prædicatorum, quæ scriptis claruerunt ab A. 1220 ad 1720 complexum, quod excipiunt denique varii Indices in utrumque Tomum. p. 830. 850.

Atque ita recensione defuncti videbamur, nisi nos morarentur quædam in vita Cl. *Michaelis Lequien* obvia, quæ, cum Acta hæc nostra eorumque fidem, quam suspectam reddere cupiunt boni viri, concernant, sicco pede præterire non possumus. Sed en ipsa Autorum verba, quæ p. 809 seqq. leguntur: „Qui „Eruditorum Lipsiensium Actis in ordinem componendis invi„gilat, eaque in lucem edit, in hac nova S. Damasceni editione, „seu potius in Lequienii notis, sibi visus est erratum deprehen„disse. Sic enim anno MDCCXIII habet: *Hunc Johannem Ægeatem diversum puto a Johanne Rhetore, cujus historiam laudat Evagrius, licet cum eo eundem facit Vir Clariss. Michael Lequien ad Damasceni T. I p. 369, nec minus diversus est a Johanne Antiocheno Malala, cum quo confundit Combefisius in Originibus Constantinopolitanis p. 59.* „Hæc legens Lequienius, ad tantam cla- 810. „ri Critici exerrationem obstupuit, sibi bene conscius, nusquam „Ægeatem cum Johanne Rhetore eundem feciſſe. Et quando„quidem Acta Lipsiensia ab omnibus leguntur, quosque eruditos Lequienius invitat ad locum ipsum a Critico laudatum attentis oculis examinandum, ubi videbunt, Iohannis Ægeatis, „hominis Nestoriani, nullam fieri mentionem, sed Johannis „Hæsitantis seu Monophysitæ, qui Lequienio idem videtur fuis„se cum Johanne Rhetore, sed plane diversus a Johanne Malala. „Et ut plenius, quid de his hominibus sentiat, perspiciant, legant „dissertationem tertiam huic Tomo primo præfixam pag. 51 & „seqq. Hinc saltem eruditi cautiores fient, ne Actis illis Lipsi„ensibus subito fidem habeant, & ubi de scriptoribus præsertim „Catholicis agitur, quod in his culpant illi censores, ad justum cri„terium revocent. His verbis perlectis recensionem novæ editionis Damasceni a Cl. Lequienio procuratæ in Actis 1713 a pag. 1 ad 7 legimus integram atque relegimus, neque tamen ullum horum verborum vestigium reperimus, multumque mirati sumus, quid ergo tantopere obstupuerit Clar. Lequienius. Accidit

vero poſtea peropportune, ut in Cl. *Fabricii* Bibliothecæ Græcæ Libri V partem alteram, ſive Vol. VI. A. 1714 editum, incideremus, ubi p. 113 in notula textui ſubjecta hæc eadem habentur verba: *Hunc Joannem diverſum puto a Johanne Rhetore, cujus Hiſtoriam laudat Evagrius, licet cum eo eundem facit V. C. Mich. Lequien ad Damaſcenum T. I p. 369, nec minus diverſus eſt haud dubie a Joanne Antiocheno Malala, cum quo confundit Combefius* (Combefiſius) *in Origg. Cpolitanis p. 59.* Credebamus etiam, in anno ſolum indicando falſos fuiſſe Autores, eoque Annum 1714 Actor. in quo p. 393 ſqq. Fabricii Volumen illud recenſetur, evolvimus, ſed ne ulla quidem ibi de Joanne Ægiate mentio; quamvis, ſi vel integrum e Cl. Fabricio locum deſcripſiſſemus, non tamen illius ſententia nobis illico, qui hiſtorici tantum partibus fungimur, tribuenda erat. Quodſi itaque non magis certiusque explorata reliqua habeant, quæ paſſim in Proteſtantes jactant, parum abeſt, quin pium monitum de caute legendis Actis noſtris, in ipſos Rev. Autores retorqueamus. Sed ne ſymmiſtis quidem ſuis parcunt, nunc regulares, inprimis Minores, acrius pungentes, nunc aliis Ordinibus Viros ſuos claros, ut Auguſtinianis *Johannem de Palitz* ſeu *Paltz*, (vid. T. II p. 33), qui ſemet ipſum ſacræ Theologiæ humilem Profeſſorem ordinis Fratrum Eremitarum S. Auguſtini vocare conſuevit, confidenter ſatis eripientes. Sed de his forte alias.

S. GAUDENTII, BRIXIÆ EPISCOPI, SERMONES, qui extant. Acceſſerunt RAMPERTI & ADELMANNI Opuſcula. Recenſuit & notis illuſtravit PAULUS GALEARDUS, Canonicus Brixianus.

Patavii, apud Joſephum Cominum, 1720, 4 maj. Alph. 2 pl. 4.

REv. Autor jamdum doctrinæ ſuæ nobile documentum dedit in additionibus ad Ughelli Italiam Sacram Tomo IV, omnemque hactenus impendit operam, ut antiquitatem ſacram, tracto in gloriæ ſocietatem fratre Julio, illuſtraret. Nunc vero S. Gau-

S Gaudentii, Brixienſis Epiſcopi, Sermones in publicum profert, ſatis equidem huc usque notos, neque tamen apud omnes tam reverenter habitos, ut eximii aliquid in iisdem contineri putarent. Quod conſilium cum ſuaſu Reverendiſſimi Præſulis, Joannis Franciſci Barbadici, a Veronenſi ad Brixienſem Præſulatum translati, ſuſcepiſſet, juſtum eſſe putavit, ut eidem illuſtre hoc monumentum inſcriberet, facta ſimul virtutum mentione, quas ille cum Gaudentio adeo communes habeat, ut invicem in comparationem fuerint adductæ. Quo venerationis officio perſoluto, præfatur operi, vitamque S. Gaudentii orſus, eum ad finem Seculi IV refert, quo magni Viri, Hieronymus, Ambroſius, Auguſtinus, floruere. Anno igitur circiter 386 exeunte, quum exſpiraret Philaſtrius Brixienſis, & Gaudentius in Oriente verſaretur, abſens quidem vacuæ ſedi deſtinatus eſt, civibus ſacramenti religione ſeſe obſtringentibus, non alium ſe Præſulem niſi hunc ſuſcepturos eſſe. Ac ille id ignorans, dum alias ingenii opes conquirit, Sanctorum reliquias una collegit, acceptis Cæſareæ apud Cappadocas quibusdam XL Martyrum lipſanis, quæ redux in patriam ſecum detulit. Exſtat teſtamentum horum ſanctiſſimorum pugilum in Bibliotheca Vindobonenſi, quod in Academia noſtra prelo deſtinatum, inſignem his, qui de reliquiarum cultu contendunt, pacificationem aſſeret.

Annus τῆ ἐνθρονισμῷ certo deſignari nequit, vero tamen eſt ſimile anno Chriſti 387 eum contigiſſe; tanto autem certiora ſunt ſtudia ſanctique labores, quos magno conatu ad amplificationem Eccleſiæ impendit, gratos quidem adeo & acceptos non plebi tantum ſed & eruditis, ut paſſim conſtitutis notariorum globis dicta illius exciperentur. Id conſtat e tractatuum inſcriptionibus, quæ notariorum exceptionem ſatis teſtantur. Eadem incertitudo patriam Gaudentii explorantes tenet, quæ nondum detecta, niſi ex ingenti Brixienſium ſtudio, quo in ipſum arſere, colligere velis, virtutes Præſulis vel ab incunabulis ipſis cognitas fuiſſe. Ceterum Gaudentii fuere plures, a Noſtri ætate parum diſſiti, Ariminenſis Præſul, infelicis zeli homo, ideoque confoſſus: Gaudentius Tamagutenſis Præſul, cujus Epiſtolas Auguſtinus refutavit: Gaudentius Novarienſis, omnes non tam

nobiles, ut Volaterranus eorum meminisse, Nostri autem hujus oblivisci debuerit; quod recte Galeardus monet, addens eos, qui civilem gessere togam, Gaudentium correctorem Venetiæ & Istriæ, & alterum Nusiæ maritum, qui apud Octavium Rubeum collectione Inscriptionum Brix. reperiuntur. Inter scripta Gaudentii palmam tenent Sermones Paschales, quos Labbeus citius, Clar. Autor serius scriptos putat, quique Benivolo, Magistro memoriæ apud Valentinianum Augustum viro orthodoxis caro, Arrianis infenso, confessione splendenti & præmia proditionis aspernanti inscribuntur. Debebat Benivolus legem scribere, qua fides concilii Ariminensis confirmabatur: quod licet ille detrectaret, scripta tamen & Cod. Theodos. L. XVI Tit. de fide Catholica inserta, dura, hercle, & Catholicis summopere obfutura, nisi paulo post sublata eraſaque fuisset, quia in Cod. Justiniano non extat. Sermones Gaudentii pietatem & eruditionem spirant, utilesque videntur his, qui quosdam illius ætatis ritus defendere gestiunt, minus validi apud eos, qui talia inter superstitiones referunt, quales sunt Magdeburgenses, a quibus Gaudentium esse neglectum Wilhelmus Alanus queritur. Quum A. 404 Ecclesia Constantinopolitana ob sede pulsum Jo. Chrysostomum turbaretur, Gaudentius una cum aliis ad Arcadium Imperatorem componendarum litium gratia missus est, sed eventu inani, unde variis vexatus ludibriis domum rediit, laudatus tamen a Chrysostomo Ep. 184. Ut vero patria & annus susceptæ sedis latent, sic annus ipsi fatalis certo signari nequit, Labbeo ad A. 427 progrediente, Tillemontio intra A. 410 subsistente, quem falli non putamus, quia Ruffinus interpretationem recognitionum Clementis a Salvia, incertæ multumque inquisitæ dignitatis virgine, expetitam ipsi inscripsit. Quatuordecim annos in Episcopatu vixisse, ipse Gaudentius sermone de vita & obitu Philastrii fatetur, potuitque fortasse diutius protrahere vitam, quia juvenis admodum cathedræ admotus fuit, qua de re Cl. Virum, Moshemium, Philastrii editionem professum pro magna, qua pollet, facultate uberius acturum esse speramus. De scriptis aut nulla aut parva controversia exstitit: de Paschalibus enim sermonibus ad Benivolum nemo dubitavit, reliquos

Digitized by Google

liquos autem ipſe Gaudentius pro ſuis agnoſcit; quorum quosdam in Benivoli ædibus fuiſſe habitos Cl. Galeardus collegit, quos inter Sermo de Petro & Paulo primas tenet. Is editioni opuſculorum Zenonis Venetæ 1508 olim inſertus, ſed e Veronenſi A. 1586 ſublatus fuerat editorum conſilio, ideo quod in MSStis ſancti Zenonis codicibus eum non inveniſſent. Hinc Galeardus eum ex Veneta editione, tum ex Cod. Urbinatenſi & Vaticano depromſit, fuæque editioni inſerit. Quem excipit Sermo de vita B. Philaſtrii e Bibliotheca Brixienſi depromtus & a Lipomanno & Surio editus. Præter hos genuinos fœtus Gaudentio ſupponitur Commentarius in Symbolum Athanaſianum, adſtipulante Elia Capreolo Hiſt. Brix. Lib. III & Ughello in Epiſc. Brix. quod tamen falſum eſſe, inde conſtat, quia hoc Symbolum ſiniente tandem Seculo V a Vigilio Tapſenſi conditum fuit. Ita etiam fruſtra Autor habetur rhythmi in S. Philaſtrium compoſiti, quemadmodum Rampertus Epiſcopus Brixienſis pridem oſtendit. Falſo pariter ad ipſum transfertur Liber de ſingularitate Clericorum, quod Jo. Fellus in editione Cypriani miſerrime fluctuans opinatus eſt, cum tamen ille liber altioris antiquitatis notas manifeſto præ ſe ferat. Quando autem Caſparus Barthius noſter ſuas de Gaudentio, Victorino, Eucherio, Maximo dubitationes prodidit, magnamque confuſionem inter ſcripta cuique horum aſſignanda ortam ſuſpicatus eſt, id quidem pro inexpiabili errore haberi non debet. Etenim ea quæ de æqualitate ſtyli attulit, ferri quodammodo poſſunt, etſi minus certa ſit illius dubitatio de Inſcriptione Opp. Gaudentii falſa, quo capite a reliquis tantam ſui fidem non facientibus omnino Gaudentius debebat ſecerni. Ceterum ſeverius paulo cum Summo Viro actum Noſtro putamus, quando Cotteſerii verba parum meditata tanta jucunditate repetuntur, quaſi Barthius minorum gentium Criticus fuerit: innumera enim ejus in exercitio Critices ἐνεργετήματα extant, quibus tot exteri profunda nominis diſſimulatione utuntur: quibus ſi auferenda eſſent, quæ vel ex Barthio, vel aliis transmontanis ſumſere, ipſis quidem non modo inter minorum gentium Criticos, ſed & inter Criticorum Pygmæos conſiſtendum foret. Profecto in tanta

operis Barthiani vaſtitate benigne ferendum erat, ſi, quod de pluribus certo affirmaverat, de uno iis immixto paulo liberius vel obſcurius aſſeruerit. Rectius autem Galeardus adverſus Du Pinium calamum exſeruit, ſuumque Gaudentium vindicavit, quando & meditationes & eloquentiam Præſulis nauci fecit, interque minorum gentium Patres retulit, ſiquidem omnino, modo quis eum attente legerit, inſignem meditandi profunditatem, magnam eloquendi felicitatem, typos evolvendi, allegoriis utendi facultatem, verborum gravitatem & pondus, exquiſitumque ſelectum habet, ut omnino falſum ſit, quod de ſtyli ſimplicitate & frigida & ſterili dictione pronuntiavit: quod adeo certum eſt, ut præter ea, quæ Galeardus attulit, multo adhuc plura ſupereſſe aſſerti noſtri documenta putemus. Propterea optimo conſilio factum, quod poſt impreſſiones 1569 & 1576, ſed ſalebroſas, ſeorſim Gaudentius orbi auctus & caſtigatus & illuſtratus datus fuerit, etenim ſpes inde naſcitur, famam illius jam olim claram magis adhuc inde conſpicuam fore. Uſus autem eſt Cl. Editor in adornanda editione Codd. MStis duobus Vaticanis & uno Urbinatenſi, excerptoribus variarum lectionum Franciſco Blanchino, & Carolo Majello, quibus acceſſit Codex Flor. Bibliothecæ S. Marci, tum editiones Bibl. Patr. Par. 1589, Col. 1618, Lugd. 1677: adjecta ſunt ad calcem Ramperti ſermo de translatione B. Philaſtrii & Adelmanni Epiſtola de corpore & ſanguine Chriſti, quam integram ſe adepturum fruſtra ſperaverat.

His e præfatione delibatis, addimus nonnulla quæ in notis *Cl. Viri* obſervatione digna cenſuimus. Pag. 3, quando Gaudentius *Benivolo* ſermones dedicavit, ex inſcriptionibus Rubenianis exemplum profert, hoc nomen non niſi hac ratione pronunciatum eſſe. Ita Marco Aurel. Dubitato & Cajo Centullo Fortunato lapis erectus:

INDUSTRIO AC *BENIVOLO.*
Plurimis militiæ honoribus functo.
Pro ſuæ pietatis merito.
MARCO AURELIO DUBITATO.
V. J. Patri.

&

Digitized by Google

& C. CENTULLO FORTUNATO.

Adulescenti Clarissimo.

Pag. 5 de Justina, Valentiniani Imperatoris Conjuge, Arianorum fautrice, deque *Magistris Memoriæ*, pag. 7 de Notariis satis accurate disserit, atque ibidem quendam Gregorii Nazianzeni locum, Pirckheimeri interpretatione depravatum, rectius illustrat. Pag. 10 laudat Codicem MS. Evangeliorum *Monasterii S. Juliæ civitatis Brixiæ*, aureis & argenteis grandioribus literis in membranis violaceis exaratum, qui tanquam pretiosum antiquitatis cimelium apud easdem Moniales asservetur. P. 13 divinat, Gaudentium, quæ de triplici correptionis genere dixerat, ex *Cassiano* depromsisse; quo loco recordari poterat, *Barthium*, antehac sugillatum, forte non præter rem censuisse, Patres coævos suis sese invicem fontibus irrigasse: cujus rei iterum meminisse poterat pag. 15, quando Ambrosium & Gaudentium iisdem phrasibus esse usum agnoscit. P. 22 vulnus e textu aufert & *gustus* loco, *æstum* reponit; de quo ut gratulamur, ita dolemus, quod *Barthio* vulnus inflixerit, quum tamen fateatur, Virum insignem lectionem suam congestis Veterum exemplis probasse. Pag. 24 de Pervigilio Paschali ex Tertulliano, Lactantio, Hieronymo, Augustino, Adone Viennensi disserit, licet de eadem materia Centumvirales Scriptores alias jam ad fastidium dixerint. Pag. 25 *Du Pinium* perstringit, cujus correptione jam præfationem nobilitaverat. P. 37 Gaudentium nec satis refellit, nec satis defendit, quando asseruit, festo Paschatos agnum Paschalem per domos occisum, quod ex inspectione Josephi de bello Lib. VI c. 9 fieri poterat. Pag. 44 quum vocabulum BRODIUM in Gaudentio reperisset, mira lætitia perfusus ait: pergaudeo, Italicæ linguæ jam tum exordientis semina apud Gaudentium nostrum reperiri. P. 64 in eodem Scriptore quasdam Chiliasmi nebulas deprehendit. P. 63 incarnationem Christi sub calceationis schemate a Veteribus adumbratam confirmat. P. 76 de ἐγκρυφίαις, sive *subcinertitiis panibus*, eorumque usu, ex Fratris Julii testimonio disserit, addens, sibi videri *panem speusticum*, a Plinio Lib. XVIII c. II citatum, ad subcineritios

Digitized by Google

tios pertinere. Pag. 85 *Nicolaum Comnenum Pappadopoli*, tecto ejus nomine, sed opere citato, perstringit, quod ineptum judicium de *Cardinali Bona* tulerit. Pag. 107 de hydriis Canaiticis ex *Macrorum* Lexico, de Metreta ex *Polluce*, de Architriclinio p. 113 ex *Athenæo* diligenter disseruit. P. 141 ad verba Gaudentii: *Davidem fastigium dignitatis peculiari carmine celebrasse*, hæcque verba ceciniſſe: *Pusillus eram inter fratres meos*, observat, Jo. Gregorium in Observat. S. Tom. IX Crit. Anglic. putasse, hoc carmen non esse in recentioribus libris expectandum; ipse vero *Galeardus* ostendit, hunc Davidis Psalmum in nupera editione Psalmorum eminentissimi Thomasii p. 650 insertum, & in editione LXX virali A. 1588 ultimo Tomo positum esse, cognitumque Patribus & ab Athanasio in Synopsi citatum, tum a Cl. Fabricio Pseudepigraphis inserum, e quo etiam sua hausit. P. 145, dum Gaudentius Strategos magistratus templi nominat, ita *Galeardus: Nihil profecto, quod sciam, strategi ad templum pertinebant, sed rem militarem curabant, ut ex T. Pollucc Lib. I C. X satis liquet, & Plinio Lib. IV C. IX, ubi Thraciam in L. Strategias divisam dicit.* Sed benigne ferat Vir Cl. si dubitatio ipsi eximatur. Leguntur enim non obscura de strategis templi in Actibus Apostolorum, Act. IV & V, unde neque ex Polluce, neque ex Plinii Thracia illa Strategia accersenda erat. Josephus idoneus rerum patriarum testis, sæpissime de illa mentionem facit, eamque vel ordinariam fuisse refert, quæ plerumque Pontificum agnatis committebatur, vel extraordinariam tempore festivitatum, quæ a Romanis exercebatur, cessanteque festo cessabat. Joseph. Archæol. L. XX c. IV, & Ed. ult. Anglic. p. 887, 1072, 1091. Sed talia ab his non petenda sunt, qui minorum gentium Criticos persequuntur. P. 145 bene *myrum* pro *myrrha* restituit: frequens enim jam tum erat Scriptoribus mos, & frequentior posteris, ut Græcis vocabulis tanquam Latinitate donatis uterentur, quod & apud Rampertum p. 271 videas, quando puerum *Colobum* dicit. P. 159 bene colligit, Gaudentii ætate multas adhuc fuisse Paganismi reliquias, quandoquidem postea Gregorii M. tempore profana religio in suburbicariis oppidis nondum plane eradicata esset, inde Galeardus ridet Brixianos scri-

ſcriptores, qui Seculo II totam Brixiæ urbem ad Chriſtum converſam tradidere, qui honor rectius ad Philaſtrium transferri debeat. P. 161 Brixianarum fœminarum notabilem fuiſſe cultum refert, quippe qui cum ipſis etiam Reginis certaverit, atque eo usque fuerit productus, ut equis & mulis ex argento & auro ornamenta appenderent. P. 181 poterat Criticam adverſus Baronium exſerere, qui ex Tertulliano, ſolum Pontificem Romanum Epiſcopum Epiſcoporum dici debere, demonſtrare voluerat: ſed maluit hac vice minorum Criticorum vexilla ſequi, quam confiteri, Tertullianum per ludibrium modo ita de Pontifice Romano locutum. P. 184 pulchre oſtendit, illius ætatis præſules mutuas ſibi laudes ceciniſſe, quod *Gregorii Nazianzeni* exemplo erga *Baſilium* confirmat: ſed poterat alteram Gregorii Naz. orationem in *Maximum Cynicum* addere, qua tamen ſibimet ipſe paulo poſt maximam calamitatem accerſivit, ſurgente in ipſum Maximo, & ad deſertionem cathedræ quodammodo compellente. P. 186 monet, loca, ubi reliquiæ martyrum depoſitæ, concilia Martyrum eſſe dicta, *Rubeumque* notat, qui hoc commune Eccleſiarum nomen fuiſſe ſcripſerat. P. 188. Hic vero tandem *Barthium* tanquam Summum Eruditumque Virum laudat, nec tamen ſequitur, cum malit MSS. ſimplicitatem, quam emendationes retinere. P. 190 curioſa ſunt, quæ de ſanguine SS. Martyrum, Gervaſii & Protaſii, gypſo collecto affert, quem morem utinam profundius deſcripſiſſet, ut certius ſciremus, an per gypſum vaſa figulina intelligerentur; laudat præterea Aringhium ea de re ſcribentem. Quæ dum excerpimus, allatus eſt ad nos Jacobus Boldetus Romanus, qui de cœmeteriis Martyrum nuper copioſius egit & obſervationes magno volumine Romæ editas Pontificique dedicatas A. 1720 publicavit, de quo proximo Menſe agemus uberius. P. 191 lectionem antiquam *Ara Agatini* ex MSS. Codicibus bene emendavit in *Anauniam*, quæ 25 ſtadiis Tridento diſtat. Ibidem adverſus *Hornium*, peregrinationes ſanctas a Seculo IV auferentem, ex Origene & Hieronymo, ante Conſtantini M. tempora ſolennes fuiſſe, confirmat. P. 192 inſerto e MSS. integro commate oſtendit, quantum erroris corruptæ editiones cauſare poſſint, deceptо etiam *Tillemontio*, ut

perversam plane interpretationem Gaudentio daret. P. 237 ad verbum Gaudentii de Paulo: *Prettosum fidei myrum portat*, in laudes Scipionis Maffeji transgressus, ejusque dissertationem Italicam de Veronensium origine extollens, gratus agnoscit, sibi a Cl. Viro illam emendatam Lectionem suppeditatam esse, quum ipse antea *pretiosum fidei murum* legisset, exque eo ut bonarum artium columnam laudat: quam utinam Barthius gratiam reperiisset, cui tantum non pilos, sed barbam evellere satagit. P. 241 de libello Philastrii monet, Illustrem *Fabricium* aliquid esse molitum, quæ nunc illius editio extat; addimus, Cl. *Mosheimium*, Kilonienſem, eruditum Tolandi confutatorem, pro ea, qua pollet, facultate, idem agere, ut Philastrium boni commentatoris indigum illustret. P. 242 inanem illorum opinionem statuit, qui arbitrati sunt, Augustinum Philastrii opera e Manichæorum castris ad orthodoxos revocatum. P. 246 monet ex Ramperto, Gaudentium hymni in Philastrium compositi auctorem non esse, quippe cujus nec salivam nec stylum habeat; est vero ille per Acrostichidem compositus, ita ut initiales versuum literæ hanc inscriptionem conficiant: *Filastrius Brixiensis Præsul.* Ad calcem hujus hymni aliquot dissicha exhibentur, quæ quodammodo innuunt, *Perfectum* quendam hymni autorem extitisse, quod tamen parum certitudinis habet. P. 261 de more sanctos Viros sub altaribus condendi breviter sed solide disserit. P. 269 ex Gothica voce *Atta*, præeunte Vossio, agnoscit, Seculo IX linguam Gothicam Italis aliqua ex parte fuisse vulgarem. P. 275, quid *Flaminea* sint, ita explicat, ut credi queat, domus sacerdotales eo vocabulo designari, etsi forte parum erraturus sit, qui per Flaminea Monialium claustra intelligere voluerit. P. 279 de Lineari narratione tractat, simul fatetur, exitialem fuisse fraudem civitatum inter se concertantium, quæ ut origines suarum Ecclesiarum antiquas facerent, ab aliis Ecclesiis Episcoporum nomina mutuari solebant, etsi nunquam apud sese confecissent. P. 287 Epistolam Adelmanni, Scholastici Brixiensis, ad Berengarium exhibet, de cujus ætate disquirit. *Octavianus Rabeus* Adelmannum Brixiæ in conflictu adversus Berengarianos obiisse voluit A. 1046, sed narratio probabilitate caret, quum eo tem-

tempore adhuc nec Scholasticus Leodiensis, nec hæresis Berengariana orta esset. Quin immo A. 1061 vixisse dicitur, cui a Nicolao II Pontifice adversus Concubinarios actio commissa, quod perperam intelligens *Flavius Blondus Forolivienſis*, crimen in ipsum Adelmannum detorsit, indiligens scriptor, qui majorem curam habuit multa potius, quam vera, scribendi. Voluit Cl. Autor epistolam integram edere, omnemque operam impendit, & *Franciscum Blanchinum*, *Carolumque Majellum* Romæ, Florentiæ *Virginium Valsecchum*, Parisiis *Montfauconium*, Viennæ *Benedictum Gentilottum* adiit, qui tamen, quod non habebant, dare non poterant. Edita hæc epistola Lovanii A. 1551 & 1561 studio *Jo. Ulimmeri*. Editio postrema variantes lectiones habet curante *Josepho Antonio Saxio*; eadem a Bulæo Historiæ Academiæ Parisiensis inserta, unde Max. Rev. *U. G. Siberus*, tum Presbyter Sneebergensis, hodie Lipsiensis, Collega noster honoratissimus, Lipsiæ A. 1710 commentario de illustribus Alemannis ideo inseruit, ut adversus *Edmundum Albertinum* abjecte de Adelmanno sentientem ea uteretur. Monet Galeardus, Max. Rev. *Siberum* nostrum qui Adelmannum Germanis seu Alemannis ex suffragio Sigeberti Gemblacensis accensuerat, id probare non posse, cum ipse Scholasticus Brixiensis se non Alemannum sed Adelmannum dixerit. Mox in notis ad Epistolam p. 302 contendit, non videri sibi Adelmannum Leodiensem fuisse, nec fortassis fuisse trans Alpinum ideo, quod se inter Teutonicas aures diu peregrinari fateatur. Verum id ipsum, quod ad auferendum Germanis Adelmannum Cl. Vir protulit, tanto fortius eundem Germanis vindicat. Hoc ipsum enim Adelmanni nomen plane Germanicum est, originesque Brixiensis Præsulis satis demonstrat: nec *peregrinatio* inter Teutonicas aures hanc assertionem destruit, quum peregrinandi vox meram vivendi significationem apud Adelmannum habeat, quod ex ejusdem Epistola constat; unde certum est, non alia ratione se peregrinantem dixisse, atque Davides se peregrinum cum Patribus dixerat, qui tamen constanter in Palæstina resederant. Præterea, quum Berengarium Francum fuisse constet, cujus se Collectaneum Adelmannus vocat, cum quo adulescentulo ipse majusculus in Academia Carnotensi fuerit

educatus, ad quem, cum literas mittere vellet, hominem linguæ Francicæ non ignarum quærebat, certe non amplius dubitandum erit, Adelmannum Germanis, ad quos Franci pertinebant, accensendum esse. Ceterum eruditæ sunt notæ, quibus illam epistolam Galeardus illustrat, quando nempe adversus Autorem Syntagmatis de celebribus Scholis, de visione Fulberti, de Capellis, de Episcopatu Paulini Metensis, de mersione in Baptismo sec. IX, adversus *Josephum Vice-Comitem*, de voce creandi in transsubstantiationis negotio disputavit. Tandem monet, insigni errore a postremis Anecdotorum Parisiensium editoribus rhythmos Adelmanni Berengario adscriptos esse, quod summopere falsum esse, vel inde constat, quia Adelmannus in fine eos a se conscriptos esse, satis testatur.

VINDICIÆ ANTIQUÆ CHRISTIANORUM disciplinæ, adversus JO. TOLANDUM. Accedit de vita, fatis & scriptis TOLANDI Commentatio JO. LAURENTII MOSHEIM.

Hamburgi, impensis Viduæ Schilleri & Kisneri, 1722, 8. Alph. 1 pl. 8.

POst præfationem succinctam S. R. Buddei, qua Atheismi calumnia a Scriptura S. depellitur, Autor maxime Reverendus, cujus, anno scilicet 1694 demum nati, eruditionem miratur subjecto Epigrammate Hafæus, ipse itidem nonnulla præfatur, qui Nazarenum Tolandi elapso anno peculiari dissertatione exhibitum, denuo, & multo quidem auctius emendatiusque prodire jubet, simul nunc quoque Amyntore Tolandi excusso, celeberrimique Mangeyi ac aliorum Anti-Tolandinis simul sedulo collatis. Placido ac tranquillo scribendi genere electo, id sibi datum putat Clar. Autor, ut Tolandi persequens vestigia, ad difficilia simul & selectiora sanctioris disciplinæ, ac Historiæ sacræ capita excurrat, adeoque de Nazaræorum, Barnabæque Historia, Ebionis item defensione &c. prolixius quandoque, sed tamen erudite, tradat, eaque insuper, quæ absoluto jam tam ope-

re,

re, ex Lequienii, Lenfantii, Beauſobrii, Heumanni, reſpectu Nazaræorum, obſervationibus obvenerunt, ſimul in præfationis fine attingat, ac, edito nunc Animadverſionum Sacrarum & Hiſtoricarum libro primo, in publicando magno antiquitatum Italicarum Theſauro, qua de re nondum aliunde nobis innotuit, tempus otiumque conſumat. Opus ipſum auſpicatus, fidem Tolandi ſtatim occaſione Reipublicæ Moſaicæ ejusque æternitatis accuſat, utpote qui infamare potius, perinde uti in p. 9 ſqq.
Adeiſidæmone, quam laudare Moſen voluiſſet, tribusque poſtea ſectionibus omnia comprehendit, quarum *prima* de Barnabæ Evangeliis, Nazaræorum & Ebionitarum Hiſtoria, itemque, an Turcæ Chriſtiani ſint? *ſecunda* de antiqua Chriſti ſectatorum diſciplina, *tertia* denique de quæſtionibus, occaſione librorum N. T. motis, aliisque diſquirit. Ac Barnabæ quidem illud
Pſeudo-Evangelium doctiſſimo inprimis Monetæ aliisque re- 28.
rum exiſtimatoribus ætatem minime fert, vixque trecentorum videtur eſſe annorum, Muhamedanum autorem, cum multa Servatoris optimi injuria, (qualis eſt, Judam, non Chriſtum, actum eſſe in crucem,) abunde loquens, quod Noſter caſte in- 30. 36 ſqq.
tegro ſcite ſolidiſſimeque docet, ac *νοθείαν* Evangelii, immo,
quod Turcicum illud eſſe nequeat, a recentiori ſcilicet Apoſtata 40 ſqq.
forte confectum, ſibique Tolandus hic vel obloquatur ipſi, ido- 67 ſqq.
neis rationibus commonſtrat. Nazaræi ac Ebionæi, quos pro 79 ſqq. 82.
primis, iisque veris Chriſtianis venditaverat Tolandus, quosque 50 ſqq.
unam feciſſe Sectam, arbitrabatur, negato nunc, mutata ſententia 55 ſqq.
priſtina, utroque, ſiſtuntur poſtea, utpote qui doctrinis, quas 53. 97.
Nazaræi foviſſent meliores, librorumque, quibus uſi ſint, ſacro- 86 ſqq.
rum diſcrimine inter ſe diſtinguantur. Patrum quoque parum 89.
honorifice meminiſſe Tolandum, notatur, tametſi Epiphanius
vel ipſi Autori noſtro frigidus in permultis & indoctus ſcriptor, 93 140.
immo homo levis, Hieronymi vero ſcriptiones infidum mare, 94.
cui ſi quis absque ratione & prudentia duce temere ſe commit-
tat, naufragii ſubeat periculum, (alibi nimium ejus in diſputan- 117 ſqq.
do fervorem, immo fraudes ipſas & mendacia accuſat,) aliquan- 169. 170.
do audiant. Nazaræorum poſt hæc legitur Hiſtoria, dum vel
ipſi Chriſtiani hoc nomine a Judæis per contemtum, a Tertullo

p. 129. inprimis, Act. XXIV, 5 (in alia licet circa hunc locum digredientibus Lenſantio ac Beauſobrio) appellitati, ſectaque Nazaræo-
139 ſqq. rum multo tardius, forte ſub Conſtantino M. cum Judæis qui-
175. busdam, qui Chriſto ſimul & Moſi obedire voluiſſent, fuerit ex-
146. orta; a Symmachianis tamen diſtinctam omnino manſiſſe pro-
147 ſq. genièm illam, alibi, idque fuſius, exeunt, ac Hegeſippum fuiſſe
157. Nazarenum, minime omnium Tolando credit; neque minus
161. 217 ſqq. Ebio, qui exiſtere utique potuerit, cum Ebionæis defenditur,
177 ſqq. quandoquidem Hieroſolymam non adoraverint, & Origenes
186 ſqq. quoque erret, cum Judæos, ad Chriſtum confugientes, Ebionæos
180. fuiſſe dictos memoret, horumque in cœtibus antiquis ne minima
203. quidem mentio injiciatur. Quam porro abſurdum ſit, Turcas,
242. quorſum & Popelli quondam inclinaverit rabies, agnoſcere pro Chriſtianis, iisq; templa apud nos offerre, applicatis, quæ fuerant in antecedentibus dicta, non minori eruditionis apparatu a Cl.
245 ſqq. Autore exponitur, qui ſectione ſecunda totum Chriſtianæ diſci-
251 ſqq. plinæ Syſtema a Tolando confictum examinat ſtrictimque rejecit, cum dubium videri poſſit, num talia ſerio ab homine ſui compote proferri potuerint, utpote quæ, ſi durationem inprimis legis Ritualis ſpectes, Scripturæ divinitori, reſtrictæ æterni-
283 ſqq. tatis ſenſui, propriis Tolandi aſſertionibus, eventui &c. ſint contraria, nec per dicta, quæ urget, Matth. V, 17, Luc. XVI, 17, Marc. VII, 17 ſqq. Act. XXI, 20 ſqq. 1 Cor. VII, 17 ſqq. Act.
314. XXV, 19, 20 ſtabiliantur. Commoda denique ex nova hac opinione ſperata nulla eſſe oſtenditur, expoſitis inſuper locis Jac.
322 ſqq. II, 14, Rom. III, 28, aſſertaque quam impetit Tolandus, libro-
342. 328 ſq rum novi fœderis, utpote quam variæ lectiones dubiam minime faciant, auctoritate. Atque hæc tandem excipit erudita de vita, fatis & ſcriptis Tolandi commentatio. Hiberniam agnovit patriam, vicumque forte prope urbem Londondery, Redcaſtle,
9. 11. natus A. 1671, patre non ſatis certo, ſed tamen ſacerdote, ortuque adeo, dum Pontificius ille fuit, juxta Huetium (aſſenſum co-
12. hibente tamen Cl. Autore) probroſo. Pontificia mature deſeruit
18. ſacra, novaturiens in religione varie, mendaciterque ſæpe ad
22. ſqq. viros excellentes, quos ſibi ἐμεψιφθες jactitabat, provocans, quo
26. animo turbas ſe daturum, pro gloria habuit, ſucceſſu tamen ab

initio

Initio statim non admodum felici. Carmine maledico, quod p. 28.
Tribum Levi inscripsit, primo omnium invadere Ministros verbi 31.
e re sua fore, statuit, simul in Systemata invectus, editaque Di- 33.
sciplina Christiana, Mysteriis experte, ac simul eluso oraculo 34. 46. 48.
1 Pet. I, 12, cladem sibimet ipsi inferens maximam, quandoquidem impune se grassaturum confidebat, quum nullius, ut vocat, Sectæ sed solius Christi se discipulum profiteretur. Quare mirari nefas, Antistites pro rostris etiam sacris contra eundem insurrexisse, Dublini Hibernorum inprimis, ubi Procerem quendam Regni memorant, templum adire ideo nolentem, quod ibi plura de Tolando (qui sua tamen vel in diversoriis deblaterabat) 61.
quam de Christo verba fierent. Publicum tandem Hiberniæ Consilium A. 1697 in errores Tolandinos, hic ex parte recensitos, inquirebat, libro, quem ultimo memoravimus loco, flammis, a carnifice suscitandis, ipso vero Tolando custodiæ publicæ, 76.
legumque vindici destinato, quod ultimum tamen ne fieret, arrepta fuga cavebat. De adversariis, librique, quem dixi, confutationibus, immo quam Monarchomachis tandem & Republicanis dederit se socium, quid de sacrorum librorum sensu autoritate, quam disciplinam militarem delineaverit novam, 104 sqq.
quid ad errores sibi porro objectos responderit, quos amplius 114 sqq.
ediderit libros, quid de ortu doctrinæ, qua animarum asseritur immortalitas, Palæstinæ sterilitate &c. existimaverit, quos adhuc ediderit, promiseritve libros, plura si quis nosse discupiat, 152.
ipsum, quem recensemus, librum adeat, largaque ibidem manu metat. Libri ἐικὼν βασιλικὴ non Carolum I, sed Gaudentium, 101.
Historiæ & definitionis Canonis Nyæum, libri *Mercure galant* 102.
Devisum, de *libertate cogitandi* non Tolandum, sed Antonium Collinium Autorem esse, simul hinc inde asserit Clar. Autor, 174.
cui insuper Tolandus litterarum elegantiorum, quod Huetio visum, non plane ignarus, ejusque opinio: qui Deum existere negent, superstitiosis esse meliores, talis esse videtur, quæ tolerari possit.

M. TULLII CICERONIS LIBRI III DE Officiis, cum Catone Majore, Lælio, Paradoxis, & somnio Scipionis. Notis illustravit, JASONIS DENORES Insti-

Institutionem in Ciceronis philosophiam, SAM. RACHELII Comment. in officia, & ULR. OBRECHTI Schediasma in Somnium Scipionis, adjecit JOACHIMUS MEIER, J. U. D. & Prof. in Gymn. Gottingensi.

Tomi II.

Lipsiæ & Goslariæ, sumtibus J. C. Kœnigii, 1721, 8. Alph. 4 pl. 19.

JAmdudum in his Actis laudatum fuit Cl. Meieri nomen, idque ob antiquitatis peritiam haud vulgarem. Recensuimus enim A. 1701 p. 446 ejus *Antiquitates Meierianas*, A. 1713 p. 297 *Commentationem de rarissimo quodam Imp. Postumi nummo*, & A. eodem p. 363 *Antiquitates Plessenses*. Nunc recensenda nobis offertur ejusdem nova *Officiorum Ciceronis* editio, cujus alter Tomus scholasticæ juventutis usui destinatus est, alter eruditissimorum quoque virorum gratiam inibit haud dubie. Scilicet prior Tomus præter præfationem luculentam, in qua de laudatoribus pariter & obtrectatoribus librorum Ciceronis *de Officiis*, de commentatoribus in hosce libros, de editionibus eorum atque variis in linguas converfionibus disseritur, exhibet textum Ciceronis, instructum annotationibus sermone vernaculo conscriptis, & ea potissimum loca illustrantibus, quibus lux affundi potest ex historia vetere cum civili, tum philosophica. Posterior Tomus rarissimum illum Jasonis Denores, Nobilis Cyprii, de philosophia Ciceronis libellum primo loco exhibet: quem Cl. Editor repetita editione dignum duxit non ob raritatem solum, sed etiam ob præstantiam & internam bonitatem. Neque enim Illustri Gundlingio assentitur, qui valde contemnit libellum istum, sed judicium ejus a præjudicio eclectico profectum esse existimat. Forte autem accidit, ut Cl. David Richterus, Gymnasii Gustrovienfis Conrector, eodem tempore in animum induceret, libellum hunc denuo edere. Qui cum Meieri consilium cognovisset, satius duxit, annotationes suas editioni Meierianæ adjungere. Exstant igitur hic & Richteri Notæ in Denoresii libellum, in quibus tamen nihil invenias, quo illustretur

tur Ciceronis philoſophia aut libri ejus philoſophici. Præterea etiam Commentatio ejusdem *de vita & ſcriptis Jaſonis Denores*, decem implens paginas, publico hic ſubjicitur conſpectui. De Rachelii in *officia Ciceronis*, deque Obrechti in *Somnium Scipionis*, commentariis, qui hoc eodem tomo recuſi iſtuntur, dicere nihil attinet. Sunt enim jam ſatis noti inter eruditos, ac omnino digni, qui ad poſteritatem harum literarum ſtudioſam propagentur. Cæterum cum Cl. Editor in præfatione Tomi ſecundi proxime exſpectare nos jubeat *Corpus Juris Apanagii & Paragii*, omnes fere ſcriptores, qui de hoc argumento egerunt, una cum propria Editoris commentatione complexurum, publico nos nomine eum rogamus, ut præclaro hoc Opere rem literariam quam primum augeat.

CHRISTOPHORI AUGUSTI HEUMANNI Poecile, ſive Epiſtolæ miſcellaneæ ad literatiſſimos ævi noſtri viros. Accedit appendix, exhibens Diſſertationes argumenti rarioris.

Tomi I Liber I.

Halæ, in Officina Rengeriana, 1722, 8.
Plag. 12.

VArii argumenti Diſſertationibus, veterum ac recentiorum quorundam exemplo epiſtolarum forma conſcriptis, Cl. Autor *Poecilen* nomen, vel e Cornelio Nepote notum, indere non alienum duxit. Ac *prima* quidem *Epiſtola* refellit Illuſtris Gundlingii ſententiam, qui non ita pridem periphraſin illam Biblicam, *mingentes ad parietem*, Rege Davide non ſatis dignam duxit, ideoque critica eam emendatione corrigere aggreſſus eſt. *Epiſt. II* de vero ejusdem paraphraſeos ſenſu diſputat, eaque neque canes, neque homines, ſed *muſcas*, innui cenſet: ſimulque eruditos rogat, ut, quid ſibi velit Biblica illa formula, משתין בקיר curate inveſtigent, quippe cum ea verſetur in tenebris obſcuriſſimis, nec ab ullo interpretum perducta ſit ad liquidum. *Epiſt. III* Logicam exhibet analyſin horum verborum: *multi ſunt vocati, pauci electi*, pluribus contendens, τὸ *multi* & *pauci* non

esse subjectum propositionis, quæ quidem communis est opinio, sed prædicatum. *Epist. IV* mendæ plures tolluntur e primo Capite *Apologetici Tertulliani*, quibus nec novissima editio Cl. Haverçampi caret. *Epist. V* sub examen revocatur Arnoldi narratio de contumelia Cracovitio olim illata, Theologo Pomerano, ejusque fabulæ origo repetitur ab adagio quodam Germanico. *Epist. VI* partim emendatur, partim illustratur Thomæ Kempensis libellus *de imitatione Christi*. *Epist. VII* duo depravatissimi loci, unus *Quintiliani*, alter *Taciti*, pristinæ restituuntur sanitati. *Epist. VIII* exhibetur specimen Etymologici Germanici, ac nomina dignitatum ad suos revocantur natales. *Epist. IX* fabularum in censum rejiciuntur, quæ Romana tradit historia de Æneæ adventu ad Didonem & in Italiam, de expositione Romuli & Remi, de Roma a Romulo condita, de raptu Sabinarum, de Scævola manum injiciente ardenti foco, de Accio Navio cotem novacula dissecante, de libris Sybillinis Tarquinio Regi venum expositis, de Horatio Coclite solo sustinente hostium impetum, de Camillo Gallis aurum accipientibus superveniente, de Papirio matronas Romanas ludibrio exponente, de Lucretia ob violatam pudicitiam sibi manus inferente. *Epist. X* aliquot loca N. Testamenti e profanis illustrantur scriptoribus. *Epist. XI* exhibetur Epistola Melanchthonis adhuc inedita. *Epist. XII* integer libellus promittitur titulo *Utopiæ literatæ* inscribendus, ejusque primum Caput sistitur, quo sommium quorundam de condenda civitate Latina explodtitur. Subjungitur Disputatio Juris naturalis *de origine dominii*, quæ nova quadam ratione exponitur. Ultimo loco tria Programmata exhibentur, quorum primo optima secta Philosophorum dicitur esse Aristotelico-Scholastica. Sed philosophorum nomine describuntur studiosi literarum in Gymnasiis versantes & Academiis. Altero catalogus exhibetur eorum, qui, cum inde a nativitate vel a pueritia oculis essent orbati, tamen egregios in literarum studio fecerunt progressus: qua occasione Aloysii Groti, *Cæci Hadrianensis* vulgo dicti, vita describitur, additis ejus scriptis. Tertio titulus *Patris Patriæ* ex antiquis monumentis illustratur, ac simul docetur, duplici eum sensu olim fuisse usurpatum.

ATHE-

ATHENARUM LUBECENSIUM PARS IV, sive Historia Athenæi Lubecensis, Autore JOAN. HENR. a SEELEN, Rect. Lubec.

Lubecæ, apud Pet. Bœckmannum, 1722, 8. Alph. 1 pl. 18.

POstquam in tertia hujus Operis Parte, quam superiore anno p. 513 laudavimus, Cl. Selenius recensionem doctorum Lycei Lubecensis alumnorum ad finem perduxerat, nunc singulari libro celebris istius Scholæ historiam exponit. Etsi enim jam Cl. Ludovicus in *Historia* sua *Scholastica* Lubecensis Athenæi tractarat historiam, Noster tamen non contentus Ludoviciano illo breviario id scholæ, cui præest, dedit, ut, quantum fieri posset, uberrime ejus historiam persequeretur. Cæterum cum in particularibus hujusmodi historiis permulta soleant occurrere, quæ cognoscere eos tantum juvat, qui quodammodo pars sunt illius historiæ; nos hoc loco ea duntaxat inde decerpemus, quæ sine fastidio lecturos esse universos, non immerito speramus. Præteritis igitur Capitibus prioribus, quorum primum elogia scholæ Lubecensis continet, alterum initia ejus describit, e Rectoribus contemplabimur clariores. *Cap. III* disseritur de vita & scriptis *Hermanni Bonni*, commemoratis etiam aliis scriptoribus, unde notitia ejus peti potest: quam quidem methodum Noster servavit circa singulos. Eodem Capite etiam de *Erasmo Sarcerio* exponitur, qui proximus a Rectore docuit in hac Schola, magnum postea nomen factus in Ecclesia. *Cap. IX* de Rectore *Hiobo Magdeburgo* agitur; *Cap. XI* de *Pancratio Crugerio*, qui cum magnis ornatus a Chemnitio laudibus Lubecam demigrasset & ibi scholam regeret, in gravissimas cum sacerdotibus incidit concertationes, a quibus non solum publice pro concione sacra exagitatus, sed etiam sacræ Cœnæ usu interdictus est. Tantæ erant animis cœlestibus iræ. Videamus, quas causas huic zelo præbuerit Crugerius. Scilicet primo non satis sollicitam præstabat sacerdotibus reverentiam. Deinde novam sequebatur & eclecticam docendi methodum, nec religioni sibi ducebat, in

ipsius Melanchthonis Dialectica notare nonnulla ac reprehendere. Tertium crimen ei a sacerdotibus objiciebatur, quod esset novator grammaticus, & e. g. pro usitato: *Hic Magister, hujus magistri*, &c. pueros ita juberet declinare Nomen: *Magister, magistri, magistro*, cætera. Quarto iidem interprete Pouchenio, Lubecensis Ecclesiæ Superintendente, eum in jus vocabant ob novitatem Musicam. Abrogarat enim Crugerius vetus illud, *ut, re, mi, fa, sol, la*, ejusque in locum cani jusserat *a, b, c, d, e, f, g*. Etsi igitur Crugerio non deessent Patroni in Senatu, succubuit tamen odio Theologorum, & A. 1588 munere suo abdicatus est. Ex eo tempore factus est Rector scholæ Goldbergensis; hinc in Academia Francofurtana Professor Græcæ linguæ, qua in statione A. 1614 exstinctus est hic vir, quem Latinum pariter ac Græcum poetam fuisse perinsignem, non pauca, quæ supersunt, loquuntur ingenii ejus monumenta. *Cap. XIII* de *Otbone Gualperio* differitur, qui cum esset in Academia Marpurgensi Professor Græcarum & Hebraicarum literarum, titulo que Doctoris Theologiæ effulgeret, non tamen dubitavit provinciam regendæ scholæ Lubecensis suscipere. *Caput XIV* destinatum est *Joanni Kirchmanno*, viro ob scripta sua antiquitatem eruditissime illustrantia longe clarissimo, cujus etiam epistolæ aliquot nondum ante editæ hic exhibentur. Præcipue lectu jucunda sunt, quæ *p. 292 ad 310* exstant de controversia quadam Logica inter Rhenium & Kirchmannum agitata de quæstione, an hæ duæ propositiones sint æquipollentes: *Omnes homines, qui credunt, salvantur; Quidam homines salvantur.* Exhibet hic Cl. Selenius de caprina hac lana Responsa prudentum, eam ob rem & expetita & reddita: quorum quidem relectio non mediocri voluptati erit sæculi nostri Democritis. *Capite XV* de *Sebastiano Meiero*, A. 1664 & Rectoratu & vita defuncto; *XVI* de *Henr. Bangerto*, ob editionem *Helmoldi* percelebri; *XVII* de *Herm. Nottelmanno*, A. 1674 mortuo; *XVIII* de *Abrahamo Hinckelmanno*, qui postquam decem annis huic scholæ præfuisset, Hamburgensis Ecclesiæ doctor factus est, copiose disseritur. Hic etiam *p. 481 sqq.* de *Martino Lipenio*, Conrectore, ob editas quatuor Facultatum Bibliothecas si non nobilissimo, tamen

Digitized by Google

men notiſſimo, agitur. *Capite XIX* exhibetur *Enochus Suantenius*, prius Poeſeos in Academia Roſtochienſi Profeſſor, deinde Lubecenſis Athenæi Rector usque ad A. 1717, quo ad plures abiit. Hic etiam *p. 526 ſqq.* & *p. 583 ſqq.* recenſentur *Georgii Henrici Gæzii*, celeberrimi Lubecenſium Superintendentis, ſcripta Scholaſtica Lubecæ occaſione ſolennitatum ſcholaſticarum evulgata. *Cap. XX* Cl. Autor ſuam ipſius deſcribit hiſtoriam, ac ſimul ſua ſcripta recenſet. Natus enim A. 1688 in Ducatu Bremenſi, tam feliciter ſub diſciplina Cl. Michaelis Richey, Rectoris Stadenſis, profecit, ut multa jam ſcripta perdocte confecta ediderit, quorum Catalogum hic exhibet *p. 571 ſqq.* Sub finem Operis *p. 615 ſqq.* cum literatis communicatur notitia operum Cl. *Jacobi a Melle*, hiſtoriæ Lubecenſi illuſtrandæ deſtinatorum, & adhuc in ſcriniis Rev. Autoris latentium. Primum, titulo *Lubecæ religioſæ* inſcriptum, hiſtoriam religionis, templorum, cæterarumque ſacrarum tum rerum, tum perſonarum, continet. Alterum univerſam urbis patriæ hiſtoriam complectitur. Tertium illuſtres Lubecenſes familias pertractat. Quartum exhibet Muſeum Mellianum ſive Naturæ & Artis ſacrarium. Quæ opera ut in lucem prodeant, ſerio optabit, quisquis cognitam habet Mellianam & induſtriam & eruditionem tot jam documentis teſtatam & publicis ornatam laudibus.

LA DOCTRINE DES PROTESTANS &c.
id eſt,
DOCTRINA PROTESTANTIUM DE SCRIptura ſacra ab omnibus legenda, cultu divino in linguæ vernacula inſtituendo, Sanctorum invocatione & ſacræ Cœna, ex Miſſali Romano demonſtrata &c. Autore F. P. DE LA BARRE.

Genevæ, apud Fabri & Barrillot, 1720, 12.
Plag. 21.

EA eſt veritatis virtus, quæ etiam evidentiſſimum ejus dicī poteſt κριτήριον, ut non ſolum firmiſſimis confirmari poſ-

fit rationibus, sed etiam ex ipsis adversariorum officinis tela petat, eorumque gladios in ipsos stringat. Atque hanc veritatis virtutem Protestantium doctrinæ vindicare, & argumentis ex libro Romano-Catholicorum rituali desumtis plane & perspicue demonstrare voluit Autor hujus operis clarissimus, cujus jam alia exstant ingenii monumenta, a nobis alibi commemorata. In *Præfatione* primum de studio inquirendæ veritatis, & pace religionis religiose colenda, prolixe disputat, & cum Missa, quam vocant, in ecclesia Catholica omnium consensu potissimam cultus divini partem constituat, & in Missali Romano optime describatur, quod ex variis antiquis liturgiis a Zacharia Pontifice Romano, circa initium seculi octavi demortuo, compositum perhibetur; ad Missale illud attentius perlegendum sese commotum fuisse ait. Quod cum gravissimis nonnullis doctrinæ Protestantium capitibus probandis inserviat, in gratiam Romano-Catholicorum, veritatem & pacem amantium, se hoc opusculum conscripsisse fatetur. Tum *veritatem* ait esse simplicem, claram, inventu facilem, & in omnibus, quas nobis detegit, rebus utilem, propter semet ipsam, & pro modulo cognitionis amari, adeo, ut, quo quis plus cognitionis habeat, eo magis veritatem diligat: *pacem* vero *religionis* esse tranquillitatem, qua omnes nos frui possemus, si nihil aliud in votis haberemus, quam placere domino, & inservire proximo, ea, qua veritas nos rerum nostrarum satagere jubet, ratione: oportere itaque veritatem & pacem sectantes veram ex Evangelio de rebus divinis haurire sententiam, opiniones, quibus a prima ætate imbuti fuerint, sine ullo scrupulo & præjudicio autoritatis, exuere & reformare, missisque hæretici, novatoris, & id genus aliis nominibus, magis se opponere iis, qui male vivant, quam quos male sentire opinemur. Cum vero Romano-Catholici maximo omnes illos, qui ipsorum placitis suffragari nolint, prosequantur odio, ex differentia cultus & sententiis contrariis prognato, & violentia merito detestanda; quatuor potiora momenta, ad quæ ea referri possunt omnia, quæ ad cultum publicum pertinent, rite expositurus, in hoc opere quam maxime probare annititur, nihil quicquam credere aut agere Protestantes, quod Ecclesia Lati-

Latina vel Romana per mille annos non crediderit egeritque, & hodie adhuc crederet & ageret, si illi se conformaret, quod ab omnibus missam celebrantibus dicitur agiturque. Evincere enim conatur, Missalis Romani, quod apud Catholicos maximæ est post Scripturam sacram autoritatis, autores seu compilatores, & per consequens omnes illius Seculi Christianos statuisse, 1 cultum divinum in lingua vulgo cognita esse peragendum; 2 Scripturam sacram ab omnibus legendam; 3 preces Ecclesiæ ad mortuos, quantæcunque fuerint sanctitatis, non esse dirigendas; 4 Corpus & sanguinem Christi non esse realiter & substantialiter sub specie panis & vini. Ipsum vero opus in duas partes dispescit, & in partis *primæ* capite *primo* cultum divinum lingua singulis vernacula instituendum esse, hoc potissimum argumento probat, quod Autores Missalis Romani cultum in lingua Latina præscripserint, quæ tum temporis etiam vulgo cognita fuit, sicuti etiam versio Bibliorum Latina, quæ Hieronymo tribuitur, *vulgata* dicitur, quod universa Europa vel Latine loquebatur vel minimum Latinam linguam intelligebat. Ex quo sequitur, cum lingua Latina successu temporis in alias linguas, Italicam, Gallicam, Hispanicam immutata sit, eandem ob causam, quæ usum linguæ Latinæ primum in Ecclesiam introduxit, ut scilicet vulgus Missam & reliquas cultus divini partes intelligeret, linguam quoque Latinam hodie rejici oportere, cum non amplius intelligatur, sed tantum ob præjudicia, ex consuetudine, forte etiam a spiritu dominationis, quæ ignorantiæ causæ sunt, retineatur. Atque hac occasione pluribus argumentis contra usum linguæ Latinæ in sacris disputat, quem contrarium esse docet ingenio humano, cui naturale desiderium inest omnes res cognoscendi; sanæ rationi, quæ animæ facultatibus, præsertim in rebus ad Deum & religionem spectantibus, uti præcipit; naturæ verborum, quæ sine sensu in vanum & inutilem sonum abeunt; ideis, quas habemus de cultu divino, præsertim publico; præceptis religionis, quæ Deum in Spiritu & veritate adorare jubent; toti Scripturæ sacræ, & praxi totius Ecclesiæ, tum Judaicæ, tum Christianæ, ad sæcula usque ignorantiæ & corruptionis; contrarium etiam ædificationi & utilitati,

tati, ex lingua vulgari multis modis redundaturæ; contrarium denique desiderio ipsorum Catholicorum, quin & sententiæ Gallorum, qui missale aliosque libros sacros in linguam vernaculam transtulerunt. Pari eruditione & industria in *Cap. II* doctrinam Protestantium, non solum omnes Christianos, Clericos & Laicos, Scripturas sacras legendi potestatem habere, sed etiam doctores Ecclesiæ auditores suos ad debitam Scripturarum lectionem quam maxime exhortari oportere, ex praxi populi Judaici, Apostolorum exemplo, Academiæ Lovaniensis aliorumque Doctorum Gallicorum, qui Scripturam sacram in linguam vernaculam transtulerunt, & translatam approbarunt, autoritate, egregie confirmat, & ad hanc sententiam stabiliendam ex Missali Romano adducit, pericopas Epistolicas & Evangelicas in illo contineri, ut statis diebus prælegantur populo: ex quo colligit, Ecclesiam Latinam utique statuisse, plebem non posse solum, sed debere etiam audire lectionem Scripturæ sacræ, & per consequens etiam eandem legere, ubi quam plurima cumulat argumenta, quæ omnes & singulos Christianos ad Scripturam sedulo legendam excitare debeant, & Doctores Ecclesiæ, lectionem sacræ Scripturæ omnibus necessariam esse contendentes, hoc ipso demonstrare ostendit suam scientiam, sinceritatem, teneram conscientiam, humilitatem & modestiam, animum intrepidum, sincerum in Deum & proximum amorem, æquanimitatem, prudentiam, verum denique zelum pro Ecclesia, quam ab iniquissima, injustissima, tyrannica, & maxime suspecta opinione, qua si Scripturam sacram, religionis cognoscendæ principium, legendi potestatem restringere velit, longe remotam esse, omnibus eo ipso evidenter innotescit: quæ vero contra lectionem Scripturæ sacræ moveri solent dubia, nos potius ad illam incitare. Porro quod ad invocationem Sanctorum attinet, in *Cap. III* doctrinam Protestantium, Sanctorum virtutes post fata celebrandas, & vestigia premenda; cultum vero religiosum & fundamento carere, & utilitate; si non Missali Romano omnibus numeris sit conformis, quam proxime tamen ad illud accedere contendit. In Missali enim non inveniuntur preces ad Sanctos immediate directæ, sed ipse Deus imploratur,

ut

Digitized by Google

ut hanc vel illam rem per intercessionem Sanctorum concedat; quin immo sacerdotes in Canone Missæ pro Sanctis, quos in Christo dormire dicunt, directe precari jubentur. In breviario quidem habetur oratio ad Virginem Mariam directa; sed hanc prosopopœiam dicit poeticam, æque uti orationem directam ad sanctam crucem; post hanc enim orationem adhibetur demum formula ad preces excitatrix: *oremus*. Ad ultimum vero momentum de sacra Cœna dum Autor progreditur, quod in reliquis partis primæ capitibus, & in tota parte secunda persequitur, *Cap. VI* sententiam Protestantium Reformatorum & Romano-Catholicorum de sacra Cœna fusius exponit, & *Cap. V & VI* de Missa tam generales quam speciales affert observationes, probaturus, primos Missæ autores non fuisse ejusdem sententiæ cum modernis ejus defensoribus, cum illi, uti in omnibus fere linguis fieri soleat, signis nomina & effectus rei significatæ tribuerint. Tum in *Cap. VII, VIII & IX* cultum Catholicorum in celebranda eucharistia impugnat, & in *Cap. X* in causas dogmatis cultusque Pontificiorum inquirit, atque *Cap. XI* consequentia & effectus ejusdem recenset; qua vero ratione sacra Cœna a Reformatis, præsertim Genevæ, administretur, *Cap. XII & XIII* describit, eandemque *Cap. XIV & XV* cum Romano-Catholicorum consuetudine eucharistiam celebrandi comparat, & *Cap. XVI* adversus concomitantiam eucharisticam disputat, quam a Concilio Constantiensi, quod calicem abstulit, introductam, institutioni sacræ Cœnæ, praxi Ecclesiæ Corinthiacæ, imo totius Ecclesiæ Christianæ, Missali quoque Romano, sententiæ Theologorum Catholicorum, & naturæ ipsius sacramenti, contrariam esse evincit. Hanc vero doctrinam de sacra Cœna prolixius expositurus, in *altera parte* hujus opusculi *commentarium* exhibet *philosophicum* in verba institutionis sacræ Cœnæ, in quo collatis primum *Cap. 1* trium Evangelistarum & Pauli verbis, *Cap. 2* viam naturalem & veram, verum verborum Christi: *Hoc est corpus meum*, sensum eruendi, non esse traditionem; nec infallibilitatem Ecclesiæ Romanæ, quam multis modis infringit *Cap. 3*; sed sanam rationem & philosophiam cum arte critica conjunctam, *Cap. 4* asserit, & ita philosophatur, sanam *rationem*, quæ sacram Scripturam eadem, qua

alios libros, methodo legere, & remotis præjudiciis examinare docet, in hisce potissimum verbis explicandis, præcipere, 1) ut in vernacula nostra, & aliis nobis cognitis linguis, locutiones iis, quas examinamus, similes quæramus; & 2) opiniones, præjudicia, ritus & consuetudines Judæorum & Gentilium, quæ in novo fœdere haud raro respiciuntur, rite cognoscamus: *artem criticam* vero, sensum proprium & litteralem a figurato & metaphorico distinguentem, sermonem esse figuratum docere, quando ex verbis proprie sumtis sensus sanæ rationi contrarius, figurate autem sumtis sensus perspicuus & naturalis promanat. His præmissis in *Capite 5* verba Christi: *hoc est corpus meum*, ex ritu Judæorum, herbas amaras & agnum paschalem comedentium, exponit, & subjecti loco ponit: *corpus meum*, prædicati vero τοῦτο sive *hoc*. Hanc ergo propositionem: *corpus meum est hoc*, sive *est panis fractus*, figuratam dicit & metaphoricam, cum aliis propositionibus Biblicis figuratis conferendam, e. gr. *ego sum panis vitæ* &c. & præsens *est* adhiberi putat pro futuro certissimo & proximo; pronomen denique demonstrativum eleganter transferri posse per particulas *en*, *ecce*; vel per adjectivum qualitatem ac similitudinem significans *talis*; pronomen vero relativum *qui* sæpius esse causale, & significare *eo quod*. Hinc talem ex verbis Christi eruit sensum: *corpus meum est id, quod videtis: est, sive jamjam futurum est, sicut panis fractus, quem vobis offero: ecce! quale quid corpus meum futurum sit; idem enim eveniet corpori meo, quod huic pani, eo quod pro vobis tradetur*: nunc vero post mortem Christi, hæc verba significare ait: *ecce! quale quid fuerit corpus Christi*. Et hanc verborum expositionem ex Ezech. V, 1 confirmare conatur, aliasque in verbis institutionis sacræ Cœnæ occurrentes locutiones figuratas colligit. Verba Paulina, *calix est communio sanguinis Christi*, nihil aliud significare contendit, quam *est testimonium unionis, quæ nobis cum Christo est*, respectu mortis ipsius sive sanguinis effusi: phrases denique, quæ in Missali adhibentur, itidem figuratas esse ostendit. Quid circa hæc φιλοσοφούμενα notari possit & debeat, Theologis discipiendum & dijudicandum relinquimus; nec opus esse arbitramur, nostratium Theologorum sententiam, quam

quam luculenter ſatis expoſuerunt, hoc loco vel explicare vel vindicare. Nos potius reliquam hujus operis partem breviter perſtringemus, & ex *Cap. 6*, quo transſubſtantiationem phyſicam operoſe deſtruit, tantum notamus, realitatem ſacramenti ab ipſo dici unionem mentalem vel ſpiritualem, quæ tantum ſit in ſpiritu & nullo modo in ſigno. Sic contra Pontificios diſputans, quorum ſententiam *Cap. 7* prolixius rejicit, ab uno extremo delabi videtur ad alterum. In *Cap. 8* Joh. VI, 26 ad finem usque exponit, ibidemque de ſacramento euchariſtiæ ſermonem non eſſe oſtendit. In *Cap.* vero *9* naturam hujus ſacramenti ex variis ejusdem nominibus explicat, & in *Cap. 10* terminos nonnullos ſcholaſticorum in hac doctrina adhibitos, qua fieri potuit commoda ratione, exponit. In *Epilogo* tandem ſibi perſuaſum habet, expoſitionem ſuam ab omnibus Catholicis, quibus vel mica ſalis inſit, tanquam omnium clariſſimam & ſimpliciſſimam acceptum iri; cum e contrario dogma de transſubſtantiatione ſit chimæricum, chaos monſtroſum, cujus objectum ſit res & phyſice & moraliter impoſſibilis, quod etiam nullo modo explicari aut probari poſſit, & non ſolum omnibus Chriſtianis, ſed & ipſis Catholicis ignominiam pariat, ſcandalum vero paganis.

CORNELII VAN BYNCKERSHOEK, JCTI & Senatoris, de Foro Legatorum tam in Cauſa civili, quam criminali, Liber ſingularis.

Lugduni Bat. apud Joann. van der Linden, Jun. 1721, 8. Plag. 14.

QUæſtionem vexatiſſimam de Foro Legatorum accuratius hic indagare voluit Cel. *Byncker ſhœk*, quam neque ex legibus civilibus, quod plurimis ſolenne quondam fuit, nec ex ſola ratione, ubi genio plerumque noſtro indulgemus, ſed ex jure ſive moribus gentium illuſtrandam exiſtimavit. Occaſio ſcribendi ex facto ipſi nata eſt, A. 1720, cum immodice ferveret ſtudium *actionum*, quas vocant mercatores. Tunc enim Legatus Ducis Holſatiæ Haga Comitum Amſtelodamum ſe conſert, & ſtrenue mercatorem agit; plurium debitor factus

Hagam revertitur, creditoribus Curiam Hollandiæ adeuntibus, ac mandatum Arresti & in jus vocationis impetrantibus. Curia arrestum largitur in omnia Legati bona, exceptis utensilibus, & reliquo Legationis apparatu, citat Legatum, primum ad ædes, dein per Edictum. Queritur ille apud Ordines Generales de violato jure Gentium: cumque ea res pertineret ad Curiam Hollandiæ, Hollandiæ Ordines ejus sententiam rogant, quam ipsa Ordinibus exponit in Epistola, qua Mandata satis defendit. Ipsi Ordines cum Fœderati Belgii, tum Hollandiæ, ea de re diu deliberarunt, nec nobis constat, quid decreverint. Cap. I varia Legatorum nomina, variamque conditionem nil diversi efficere circa Forum competens, cum omnes publica fide sint admissi,

p. 2. tradit Autor. Forum competens æstimat ex Imperio in subditos,

3. exinde colligit, Principem in alterius Territorio ex causa delicti

4. vel æris alieni ob sanctitatem personæ detineri non posse; recte tamen bona Principis, hac sanctitate destituta, & alterius Imperio subjecta, arresto affici. Jam progreditur ad privilegium Fori Legatorum, quod non a sanctitate illorum derivat (Pontifex enim Romanis erat sanctus, nihilominus poterat in jus vocari) sed ex eo, quod Legatus Gentium moribus non sit ejus, ad quem missus est, subditus, sed maneat illius, qui misit. Hinc quæ Jure Rom. hac in parte cauta sunt, cum saltem de Legatis Provinciarum vel municipiorum agant, si *l. f. d. legation.* excipias, im-

7. prudenter ad Legatos Exterorum fuisse traducta probat; eam potius ex sola ratione, suffragante observantia, hic in utramque

8. partem disputari queat. Ex ratione ergo sic habendum: Legatum in causa civili sic conveniendum, atque si ibi quorsum legatus est, nec esset, nec contraxisset, nec bona haberet; quod publico Edicto firmarunt Ordines Fœderati Belgii A. 1679. Con-

9. 10. veniendus autem erit in loco, unde in legationem profectus, vel omnibus deficientibus, in supremo Principis judicio, a quo missus est: quo honore Consules, ita dicti, fere fruuntur. Quare si Princeps utatur legato extero, cive alterius vel ejus Regis ad quam mittitur, non transire in Jurisdictionem Principis legantis, sed vetus forum servare, ex Decreto Ordinum Gen. 1656.

11. 12. contra Wiquefortium, statuendum; id quod ulterius circa Mi-

Digitized by Google

lites & Cardinales, Legatorum vice fungentes, demonſtratur. Eadem jura adſcribit Noſter aliis, minus ſplendido interdum Legationis nomine fulgentibus, Actoribus *(Agenten)* Commiſſariis, Scribæ Legationis, ut & Scribæ Legati, utpote hujus comiti, Legato Mercatori, omni denique Legati familiæ, ubi tamen conſultum, ut nomina comitum Legatus edat. Porro demonſtrat, bona mobilia vel immobilia, ſine quibus Legationem obire poteſt, tanquam abſentis, arreſto affici, eumque convenirí poſſe in foro territorii, ubi degit, actione in rem, reconventione, per Appellationem, & ex Interdictis, denunciationem judicii vero per Epiſtolam eſſe faciendam. Sin Legatus, extra cauſam Legationis, deliquerit, cum de foro illius difficillime ſola ſe ratio expediat, optimum fuerit ipſum e Territorio ejicere, & puniendum Domino ſuo mittere; id quod moribus Gentium magis convenit; nec de familia Legatorum aliud pronunciandum. Jus Aſyli Legatorum ædibus plane negatur. Interim haud injuſte detinebitur e Territorio proſcriptus, & eo denuo Legatus, aut ex jure Talionis, aut Repreſſaliarum; verum Fori privilegio renunciare, utpote juri Principis ſui, Legato licitum haud erit. Tandem variorum ſententiæ de Foro Legatorum ſubnectuntur. Ceterum Libellus hic elegantiſſimus eo magis ſe commendabit legentibus, quod omnia exemplis parum obviis illuſtrantur.

p. 13. 14. 15. 16. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24.

AD MATHEMATICAM ORATIO JACOBI FACCIOLATI, in Semin. Patavino Stud. Præfecti, habita coram Eminentiſſ. ac Reverendiſſ. GEORGIO Card. CORNELIO, Epiſcopo Patavino, pro ſtudiorum inſtauratione Anno MDCCXXII.

Patavii, typis Seminarii apud Joannem Manfré, 1722, 8. Plag. 2.

QUas Cl. elegantiorum literarum in ſeminario Patavino Doctor, *Jac. Facciolatus*, in eo, pro ſtudiorum, ut loquuntur, inſtauratione, adhuc habuit orationes perquam elegantes, cæ ad unam omnes, niſi fallimur, partim Cl. Walchii, partim venerabilis Abbatis Joannis Fabricii, partim etiam Cl. Kappii ſtudio Ger-

manorum typis repetitæ sunt, præterquam binæ, ad Ethica una, altera ad Mathematicam, utraque, nostro quidem judicio, dignæ quæ alteri, quod hic parat, voluminiі Orationum selectarum, a Clarissimis Viris habitarum, inseratur. Illius *ad Ethica* quum in *Novis* nostris *Litterariis* hujus anni n. V p. 67 mentio injecta fuerit, nec hanc *ad Mathematicam* in Actis his præterendam esse arbitramur. In antelogio ad lectorem ipsi orationi præmisso refert eloquentissimus Autor, se ægre admodum tulisse, quosdam se altera hujus orationis parte læsos putasse, quos nec fando audivisset, neque omnino suspicatus esset, Medicos esse. Plane se non malitiose egisse asseverat, cum illa scriberet, gravi quodam valetudinis genere conflictatus, itaque dolorem iram concitasse, iram veritatem expressisse; se postea, cum recte valeret, Medicos omnes, eorumque technas, libentissime laudaturum, sed ægrotanti quædam condonanda esse. Agnoscit etiam *Facciolatus* societatis ejus, quæ Medicinæ cum Mathematica intercedit, utilitatem, sed inculcat idem, nec sibi aliud propositum fuisse quam quod nimium videretur, oratorio stilo notare. Si quis hoc tamen, ita pergit ibidem, in crimen vocabit, (nam quibusdam nihil est satis) is sciat, rem sibi cum homine fore, neque Medico, neque Mathematico, at certe rerum humanarum non prorsus ignaro.

Quod ad orationem ipsam attinet, illa dicit cum adversus eos, qui nimis paucis Mathematica studia concedunt, tum adversus eos, qui nimis multis. Duplicem autem sibi viam, non diversam modo, sed etiam adversam ineundam esse censuit, quarum prima veluti defensione constet, altera accusatione. Defendit hic ortam & industriam, quæ Mathematicis disciplinis impenditur: accusat etiam labores nimis ambitiosos eorum, qui has ipsas disciplinas in aliarum fines inducunt, infinitaque contentione suscepta, quæ Dii Deæque separarunt, communi vinculo jungere & copulare conantur. In priore necessitatem Matheseos inter alia ita demonstrat: *Unum illud in præsenti vestris judiciis subjicio, de quo nescio an multi dubitent, sed mihi tamen gravissimum est: siquis Mathematicus pro ea, quæ nunc gliscit in dies magis, hujus facultatis propagandæ cupiditate fortasse nimia, ut mox ostendam: si quis, inquam tantum sibi sumat, ut sacrorum mysteriorum veritatem Geometricis momentis expendere velit, hunccine feremus arma tractare nobis ignota; nec solum Ecclesiasticam pœnam, ubi jus lædat Religionis, sed etiam judicium elabi? Non hic vanus metus est. Vidi ego, qui tamen in alio pulvere versor, lepidum libellum cui titulus,* Theologiæ Christianæ principia Mathematica, *quibus callidissimus Autor,* Joannes Craigius, *cœlestis doctrinæ fidem non tam ex divino testimonio, quam ex rerum humanarum conditione metitur, & utriusque Testamenti auctoritatem specie*

cie confirmantis infirmat. Anne hæc ſua quadam lingua, & notis arcanis ſcripta, Theologi noſtri ita ignorabunt, ut ne legere quidem valeant? Nihilne juvabit, cum ejuſmodi bella ingruant, eſſe ex hoc ordine, qui reſiſtere poſſit? Non id ab omnibus requiro: at eſſe tamen aliquos ſingulis ætatibus neceſſe eſt, qui communem cauſam quoquo modo perditam, ubi res poſtulet, æquis armis defendant. Sed ex altera quoque orationis parte nonulla ſpeciminis loco adferemus. *Neque vero,* inquit Orator noſter, *mihi in animo eſt illos arguere, qui cum ſibi Mathematicam laudandam proponunt, eam in omnes artes ac doctrinas, maximas minimasque, nobiles atque ignobiles, tanquam neceſſariam inducere conantur, ut neque bonus aliptes, neque coquus, neque piſtor eſſe poſſit, niſi Mathematicos diligenter audierit.* Quæ vero Medicis quibusdam ſtomachum adeo moverunt verba, hæc fortaſſe erunt: *Illa me hoc tempore cura ſollicitat, quid tandem in mentem venerit Medicæ artis profeſſoribus, ut ſua omnia ad Mathematicam referant; nihil jam loquantur, niſi particularum figuras, fluida, ſolida, media quæcunque corpori adhærent, aut corpus conſtituunt, ex pondere, ex niſu, ex mole, ex numero penſitent; Medicamentorum vim & facultatem, bonam malamve corporis habitudinem, ipſum quoque ſpiritus motum Geometricis notis definiant; tandem illud efficiant, Medicum eſſe neminem, in quem Euclidis anima non migravit. Non ſum neſcius, Hippocratem quoque ad Theſſalum filium ſcripſiſſe, ut animum ad Geometriam & Arithmeticam converteret, inde eſſet aliquis in medicina facienda uſus: & nunc eo res adducta eſt, ut non jam Medicus ſtudia ſua Geometricis ornet, ſed totus Geometra ſit. Illud etiam fateor, morbos plane omnes, eorumque curationes formulis explicari poſſe ex arte Mechanica ductis, ſicui tantum ſit otii, ut cum nihil novi ad hominum ſalutem afferat, uſitata verba mutare velit: veruntamen cum id fecerit, tam certum erit, Medicum idcirco eſſe Mathematicum oportere, quam certum eſt, ſutorem ac textorem eſſe Geometram, quod ſutrina ac textrina Geometricis formis explicari poſſint.* Provocat hic laudatus Faceiolatus ad Jo. Fernelium, qui ad Celſum elegantia, doctrina ad Hippocratem proxime acceſſit, nihil tamen Mathematicum ſuis ſcriptis, quibus univerſam Medicinam complexus eſt, aſpergere voluit, cum tamen ita ductus natura ipſa, omnes induſtriæ nervos in Mathematica contenderet &c. Denique & hæc ex eleganti hac oratione nobis hue transferibenda eſſe videntur: *Quas præſtigias afferat neceſſe eſt, qui ſibi imperavit movere omnia quæcunque ingenio poſſit, ut Theologicas doctrinas omnemque civilem & Eccleſiaſticam gubernandi rationem Mathematicis momentis adſtringat? Tituli ipſi horum librorum* (e quibus *Elementa Politices Civilis & Eccleſiaſticæ methodo Mathematica propoſita & Londini 1716 evulgata* in margine allegat) *de quibus nihil amplius commemoro, offendunt oculos, & in quo ſe putant gratiam & auctoritatem Mathematicæ conciliare, in eo plane ipſo ſuſtidium pariunt & ſatietatem.*

IDEM

IDEM DE VITA GEORGII CARD. CORNELII, Episcopi Patavini.

GEorgius Card. *Cornelius* natus est Kal. Aug. 1658 ex Federico Equ. & Cornelia Contarena. Paucis post annis Melitensem Ordinem accepit, & Magni Commendatarii Cypri titulum, Corneliæ familiæ hæreditarium. Politioribus litteris Veronæ, Philosophia & Jurisprudentia Patavii instructus more Majorum, A. 1677 Doctoris nomen & insignia sumpsit, statimque per Europam iter instituit. In patriam cum rediisset, Navalibus præfectus est A. 1685, quo in munere ita se temporibus difficillimis strenue gessit, ut gravioribus curis par judicatus, ad Gallicam legationem designatus sit. Sed alio spectabat. Itaque Ecclesiasticæ militiæ nomen dedit, Romamque convolavit A. 1690. Biennium fere in ea urbe commoratus, per eos magistratus, quibus maxime solent Præsulum ingenia explorari, magnam de se expectationem movit. Proinde maritimæ oræ in magna pestilentiæ suspicione præpositus est, deinde annonam curare jussus, demum vero ad Petrum II Lusitaniæ Regem Legatus missus A. 1692. Insignem jacturam rerum suarum in eo itinere cum feciſſet, incredibili virtute fortunam eluſit. Tanta enim magnificentia Legationem auspicatus est, tanta fide ac prudentia obiit, ut II Kal. Aug 1697 ab Innocentio XII Cardinalis creatus sit, & paulo post Episcopus Patavinus, cum in ipso Legationis initio Archiepiscopi Rhodiensis titulum obtinuisset. Inde igitur Patavium migravit, magna quadam omnium ordinum expectatione, quam præsens non sustinuit modo, sed etiam superavit. Omnino is unus efficere poterat, ut optimi Decessoris Gregorii Card. Barbadici desiderium in ea urbe moderate ferretur: quippe instituta ejus omnia non retinuit solum, sed etiam amplificavit; ac si quid necessitate temporum aut moderari, aut tollere coactus est, id singulari quadam prudentia fecit, sine qua ipsum religionis ac disciplinæ studium interdum vanum, interdum etiam exitiale est. Diœcesin litteris, aut pietate cultiorem haud facile invenies: unde satis apparet, tantæ rei momentum inuno fere Episcopo esse. Capitulum habuit magno sibi obsequio & caritate conjunctum, sed præsertim Ecclesiastica disciplina & morum honestate supra vetera exempla laudabile. Trestense Collegium sustulit, quod a prima institutione degenerare cœpisset, nec jam remedium pati posset. Ejus loco publicum Grammaticæ Gymnasium in urbe aperuit, optimosque præceptores sine ulla juventutis impensa docere jussit. In Seminario multa egregie constituit, quæ undique alumnos supra ipsam loci capacitatem invitarunt; sed quod caput est, Magistrorum numerum auxit, suaque humanitate & prudentia obtinuit, ut non deessent, qui se, libertatem ac valetudinem, tenuissima spe proposita, devoverent. Duobus Concilis Pontificiis interfuit, quorum altero Clemens XI, altero Innocentius XIII Summus Pontifex creatus est. Obiit Patavii 4 id. Aug. A. 1722 incredibili omnium civium mœrore atque luctu; ipsisque Idibus elatus est, & sepultus apud Federicum Card. Cornelium proavum suum; cum paucis ante horis Joannes Venetiarum Dux, frater ejus cariſſimus atque amantiſſimus, dira prorsus fatorum conſenſione deceſſiſſet.

Digitized by Google

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Novembris Anno MDCCXXII.

OSSERVAZIONI SOPRA I CIMITERI DE' SANti Martiri ed antichi Cristiani di Roma &c.

id est,

OBSERVATIONES IN COEMETERIA sanctorum Martyrum & veterum Christianorum, quæ Romæ habentur, &c.

Romæ, typis Jo. Mariæ Salvioni, 1720, fol.

Alph. 8 pl. 22, cum multis figuris passim textui insertis.

INter prærogativas, quibus Roma superbit, principem facile locum tenet reliquiarum, quas vocant, copia, quæ ex cœmeteriis erutæ, ab antiquitatum cultoribus magno in pretio semper habitæ, & ab iis, qui Sanctos demortuos religioso cultu prosequuntur, tantum non rebus divinis annumeratæ fuerunt. Cœmeteria itaque Martyrum & veterum Christianorum, quæ Romæ inveniuntur, solerter perlustrarunt Ant. Bosius & Paulus Aringhius, qui Romam subterraneam descripserunt, & Franc. Maria Torrigius, qui cryptas sacras Vaticanas delineavit; nec non Thom. Burnetus & Maximil. Misson, qui in itinerariis suis Italicis cœmeteria & catacumbas, inexhaustam reliquiarum penum, non prætermiserunt. Omnibus vero, quos antecessores habuit, palmam præripere, & fidem cipporum, a Criticis nonnullis subacti ingenii & emunctæ naris dubium vocatam, quâqua potuit ratione, confirmare annisus est Autor hujus operis varia eruditione & suavitate referti, MARCUS ANTONIUS BOLDETTI, qui a Clemente XI Pontifice Romano, cui opus hoc triginta annorum sacrum esse voluit,

luit, reliquiarum custodiæ præfectus, & in numerum Consiliariorum congregationis de indulgentiis & reliquiis receptus fuit. In præfatione inter alia commemorat, Jo. Mabillonii epistolam sub Eusebii Romani nomine ad Theophilum Gallum Parisiis A. 1699 editam, de cultu Martyrum anonymorum, eo quod ab aliis non rite intellecta fuerit, ab ipso, & quidem suo nomine præfixo, denuo Parisiis A. 1705 editam, emendatamque, & ex animi sui sententia explicatam esse; novam vero hanc editionem præjudicia, ex priore orta, dissentientium animis eximere non potuisse, id quod ex Cel. Fabricii nostri Bibliographia antiquaria p. 648 constare sibi persuadet. Omnem vero illam, quam ipse Autor celeberrimus cœmeteriis Romanis per tot annos perscrutandis, & reliquiarum cultui stabiliendo, atque a Mabillonii aliorumque objectionibus vindicando, impendit industriam & doctrinam, gravissimis, quæ contra reliquiarum fidem cultumque a Criticis & Theologis adducuntur, argumentis solide diluendis nondum sufficere; nec omnibus, quas recenset, historiis a prudentioribus fidem haberi posse, non dissitemur: utut ingenue fateamur, opus hoc esse dignissimum, quod inprimis ob rerum antiquarum & inscriptionum, nec non documentorum publicorum, præsentem papalis monarchiæ & status Ecclesiastici rationem illustrantium, copiam, a litterarum & sacratiorum & humaniorum cultoribus evolvatur, quorum usui etiam facilius meliusve inservire potuisset, si lingua eruditorum vernacula, quæ Romæ quondam floruit, conscriptum fuisset. Nos pro instituti nostri ratione argumentum hujus operis breviter tantum recensebimus, lectori antiquitatum sacrarum studioso & perito operam haud ingratam navaturi.

Opus hoc præstantissimum in tres distinctum est libros, quorum primus LX, secundus XX, tertius XXII capitibus absolvitur. In libro *primo* primum cœmeteria Martyrum & veterum Christianorum, quoad eorundem situm, symmetriam, ordinem & dispositionem describuntur, quæ sunt cavernæ subterraneæ, in duos, tres, quatuor, pluresve ordines divisæ, quorum alter supra alterum ad formam ædificii conditus, ita tamen, ut

Cap. 1.

ut vias ambiguis & semitis, labyrinthi instar, inter se cohæreant: ubi etiam cœmeterium A. 1688 detectum in tabula exhibetur, & corpora in illis cœmeteriis pro diversitate terræ multis modis immutata fuisse observatur. Hæc cœmeteria a Romanis gentilibus primum condita, qui servis abundantes mœniis atque ædificiis struendis arenas ex cavernis illis subterraneis effodi curarunt: postea Christianorum, urgentibus persecutionibus latebras quærentium, receptacula & refugia facta sunt, qui in illis recessibus subterraneis, utut Principes gentiles, religionem Christianam quoquo modo oppressuri, conventus clandestinos in illis graviter inhibuerint, sacra fecerunt, & sacella, ad celebranda mysteria consecrata, picturis, martyres vel religionis Christianæ symbola & mysteria repræsentantibus, exornarunt, præsertim imaginibus columbæ, aliarumque avium & bestiarum, quas licitas fuisse, quin & picturas, paganismum sapientes, in sententiam Christianam expositas, sine ullo religionis præjudicio Christianis permissas fuisse, Autor asserit. Altaria vero, in quibus sacrificium, uti loquitur, incruentum celebratum, Martyrum ait sepulcra fuisse; hinc factum esse, ut altaria & templa, quæ pace ecclesiæ restituta Christiani super altaria illa exstruxerunt, dicta fuerint *sepulcra* vel *memoriæ Martyrum*, *Martyria*, & *Confessiones*; utque altare vel templum ne exstrui quidem posse creditum sit, nisi Martyrum adfuerint reliquiæ. Tum de Martyrum custodibus, sive cubiculariis, de transennis & cancellis, quibus altaria inclusa fuerunt, nec non de brandeorum & velorum usu in ecclesiolis illis subterraneis disserit; quippe in quibus sacra synaxis, more tum temporis consueto, administrata, & reliquæ cultus publici partes peractæ, nec non natales Martyrum celebrati fuerunt: vigilias vero & agapas, in natalibus Martyrum quondam in cœmeteriis habitas, propter abusum, cujus tamen Romanorum agapas expertes fuisse credit, interdictas & abrogatas esse fatetur. Non cultui vero solum divino inservierunt cœmeteria, sed etiam corporibus Martyrum aliorumque fidelium sepeliendis. Hinc quibus titulis aut quo jure veteres Christiani sepulcra in cœmeteriis sint consecuti, ex inscriptionibus commonstrat, quæ magno numero

Cap. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14.

mero adductæ, sepulcra vel ab amicis donata, vel a vivis sibi facta, aut a fossoribus emta, vel a cognatis superstitibus comparata fuisse indicant. Donationem exempli gratia sequens testatur inscriptio:

p. 51. DOMITIONI. T. FLA. EVTVCHIO
QVI VIX. ANN. XVIII MES. XI D. III.
HVNC LOCVM DONABIT M. ORBIVS
HELIVS AMICVS KARISSIMVS.
KARE BALE.

Vivos quoque sibi comparasse sepulcra, sequentes indicant formulæ: *Constantia fecit sibi viva locum: Fortunatus se vivo sibi fecit, ut cum quieverit in pacem in ☧ locum paratum habeat: de suo labore sibi fecit &c.* Sic vivos sibi emisse sepulcra, sequens confirmat inscriptio:

53. DONATA SE VIV EMIT SIBI ET
MAXENTIAE LOCVM BISOMV

Ubi sæpius additur a FOS. seu FS. id est, *fossore* vel *fossoribus*. Cognatos denique superstites, parentes, liberos, conjuges, defunctorum sepulcra posuisse, quam plurimæ testatum faciunt inscriptiones, ex quibus sequentem annotare liceat:

54. B. M. FILIO
INNOCENTISSIMO EPICTETO QVI SEMPER
CUM PARENTES SVOS INNOCENTISSIME
VIXIT
HIC VIXIT ANNOS NVMERO VICINTI ET
MENSES II ET DECESSIT DIE V AVG. HVIC
PARENTES POSVERVNT ID EST
VICTORIANVS ET CYRIACETE.

Cumque Autor studium ac sollicitudinem Christianorum, in loco sacro & apud Martyres sepulcrum obtinendi, observat; inscriptionem a se quondam in cœmeterio S. Cyriacæ inventam, & cum Fabretto communicatam, ab hoc vero in Inscriptionibus suis haud satis accurate, uti incisa fuit, expressam, ita exhibet:

I PO-

Digitized by Google

I. POSTVMIVS EVTHERION. FIDELIS. QVI GRATIA p. 58.
X. SANCTA CONSECVTVS PRIDIE NATALI SVO SEROTINA
Θ. HORA REDDIT DEDITVM VITE SVE QVI VIXIT
Y. ANNIS SEX ET DEPOSITVS. QVINTO IDVS IVLIAS DIE
C. IOVIS QVO ET NATVS EST CVIVS ANIMA.
N. CVM SANCTOS IN PACE FILIO BENEMERENTI
POSTVMI FELICISSIMVS ET LVTKE
NIA ET FESTA AVIA IPSEIVS.

Tum *fossorum* sive *fossariorum*, qui etiam *Copiatæ*, *Laborantes*, (græce κοπιατοὶ & κοπιῶντες) *Arenarii*, *Decani*, *Lecticarii* & *Porticani* appellati fuerunt, & humandis fidelium corporibus curam impenderunt, dignitatem, officium & titulos describit, & imaginem Diogenis fossoris in tabula exhibet, cujus tunica ad genua usque est protensa, cum manicis constrictis & angustis, & calceamenta a sandaliis parum differunt: in collo pendet amphibalus, sive pannus villosus, cucullo haud absimilis, quo caput quondam tectum fuit: in lumbis conspiciuntur signa crucis, quibus infimæ quoque sortis Christiani in vestibus suis usi fuerunt: sinistra manu tenet lucernam ardentem, eximiæ magnitudinis, dextra vero malleum, quo fabri cæmentarii vulgo utuntur, ab ascia utique distinguendo: monumentis enim gentilium ascia quoque incisa fuit, ut eadem sub pœna asciæ vel capitis inviolata relinquenda esse indicarent. Ad objectiones vero Mabillonii respondurus, cœmeteria Christianorum gentilium cadaveribus non inquinata fuisse, ex mutuo eorundem odio, & sepulcrorum diversitate evincere conatur, ac, ritibus gentilium sepulcralibus expositis, prolixe disputat, ex inscriptionibus, in quibus *corpus integrum* conditum dicitur, non colligi posse, excludi ritum cremandi corpora: nec Syllæ tempore gentilium corpora in cœmeteriis Christianorum condita: in Christianorum inscriptionibus Consulum quoque mentionem fieri: idololatras Christianis quam maxime exosos fuisse: quin immo Deum prodigio quodam corpora gentilium & Christianorum distinxisse, adeo, ut gentiles, licet id sæpius tentaverint, corpora tamen suorum cum Christianorum corporibus confundere non potuerint: nec cœmeteria Romana a Martyrum cor-

Cap. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22.

poribus ad ſæculum usque octavum vel nonum vacua fuiſſe: nec
Cap. 23. obſtare, multa corpora ſine nominibus inveniri; multa adhibiti
24. eſſe nomina appellativa; multa nomina propria eſſe æquivoca,
25. gentilibus & Chriſtianis communia: nec requiri ad cultum Martyrum, omnia eorundem facta & miracula habere cognita & perſpecta, ſed tantum martyrii certitudinem. Quibus argumentis quantum inſit ponderis, aliis diſpiciendum relinquimus.
26. Ad res pretioſiores, quæ in cœmeteriis Romanis inveniuntur, enarrandas dum Autor progreditur, primum de *ſanguine* Martyrum, qui nusquam terrarum copioſius effuſus, quam quidem
27. Romæ, diſſerit, & quanto in pretio fuerit quantove cum ſtudio
28. 29. collectus ſit, refert, miraculum ſanguinis liquefcentis tradit, &
30. ſanguinem Martyrum ab antiquis Chriſtianis in certiſſimum martyrii teſtimonium ſepulcris eorum appoſitum fuiſſe affirmat.
31. Deinde *vaſa*, quibus Chriſtiani in ſanguine Martyrum colligendo
32. & adſervando uſi fuerunt, vitrea, fictilia &c. deſcribit, & omnis
33. generis & materiæ vaſa, etiam a gentilibus facta & adhibita, a Chriſtianis hunc in finem uſurpata fuiſſe, adſerit. Inter alia quatuor exhibet vaſa ſymbolica ab antiquis Chriſtianis adhibita, quorum primum piſcis, alterum mali granati, tertium faſculi circo metallico ornati, quartum dolii formam refert: quæ
34. omnia allegorice explicantur. Et hæc Chriſtianorum vaſa, nec cum vaſis gentilium, quibus lacrymas exceperunt, comparan-
35. 36. da, nec ad unguenta odorifera, nec ad ſuffitum faciendum, cum
37. nulli carbones adfuerint, uſurpata: ſed magna ait cum circumſpectione in cœmeteriis poſita eſſe, ut, quænam ſint corpora
38. Martyrum, ſitu quoque oſtenderent: verum etiam ſanguinem in vaſis illis conſervatum, colore, quem vaſa vitrea per temporis longinquitatem ſub terra attraxerint, dignoſci poſſe: fun-
39. dos denique paterarum vitrearum, ſanguine Martyrum tinctarum, figuratos inveniri teſtatur, idque patera cryſtallina in
40. 41. cœmeterio Caliſti cum imaginibus Petri & Pauli inventa comprobat. Porro *palmam*, quæ apud Romanos, æque ac apud Hebræos, ſignum victoriæ, & magno in pretio fuit, in cœme-
42. teriis fictam pictamque, ſignum Martyrii fuiſſe, pluribus confirmare annititur argumentis, & hunc in finem varias adducit phra-

Digitized by Google

phrases in scriptis Patrum & actis Martyrum a palma desumtas, in quibus respectus potissimum habetur ad Martyrium, triumphum & gloriam Martyrum: varias quoque certissimorum Martyrum inscriptiones refert, quibus sola palma appositæ decretumque sacræ Congregationis supra indulgentias & reliquias, in quo palma sepulcris appositæ certissimum Martyrii signum declaratur, vindicat, & aliud quoddam, a Papebrochio & Mabillonio productum, apocryphum & adulteratum esse contendit: atque prolixa disputatione contra hos, nec non contra Scachum instituta, palmam certissimum, indubitatum & specificum Martyrii signum esse concludit. Cap. 43. 44. 54.

Denique diligentiam & singularem prorsus industriam Christianorum prædicat, qua corpora Martyrum aliorumque fidelium in sepulcris deposuerunt: Martyrum ossa truncata, & capillos, nec non instrumenta, quibus Martyres cruciati fuerunt, asservarunt: ubi etiam de reliquis, quæ in sepulcris inveniuntur, rebus, & de fragrantia ex Martyrum sepulcris, quando aperta fuerunt, exorta, plurima lectu non injucunda profert. 55. 46. 57. 58. 60.

In *Libro II* cœmeteriorum ornamenta ordine exponit, in quibus primum merito locum tenent *inscriptiones* sepulcrales veterum Christianorum in cœmeteriis repertæ. Quantum illæ habeant autoritatis & fidei, utilitatis & suavitatis, Autor erudite ostendit, & tum fusius disserit de *inscriptione Martini* in cœmeterio Gordiani cum uva & columbis, non tam signis Martyrum, quam veterum Christianorum symbolis, cum pugillari, stylo, & spinis metallicis, quibus veteres scribere solebant, aliisque instrumentis ad literas cum stylo facilius exarandas usurpatis: ejusmodi enim instrumentis appositis Christiani indicare voluerunt, quale vitæ genus defunctus excoluerit: ubi, inscriptione Martini cum symbolis illis in tabula exhibita, fibula & manus ex achate simul depingitur, quæ, qua ratione veteres stylum tenuerint, commonstrat: porro de inscriptionibus cum monogrammate ☧ item A ☧ Ω & signo crucis: de hieroglyphicis in lapidibus sepulcralibus repertis: de inscriptionibus, in quibus amoris erga defunctos exstat significatio, a religionis Christia- Lib. II. C. 2. 3. 4. 5.

næ gravitate non aliena; ex. gr. *filiæ dulcissimæ*, *sanctæ* sive *sanctissimæ*, id est carissimæ, (sanctum enim veteres Christiani & gentiles dixerunt, quicquid carum & laudabile) *carissimæ*, *amantissimæ*, *incomparabili*, *bene merenti* &c. Ex insigni inscriptionum hujus generis copia duas tantum annotabimus, hoc modo expressas.

p. 392. IN PACE IDIBVS AVGVS. DOMITIANVS
INFELIX ET MISER POST OBITVM
TVVM VIVO.

VICTORIAE. CASTISSIME.
FEMINE CHRESTVS
FILIVS MERENTI SPIRITO.

Cap. 6. Deinde agit de inscriptionibus, in quibus voces *dormit*, *quiescit*, *requiescit*, *depositus in pace*, & id genus aliæ, quibus defunctorum obitus & sepultura indicatur, occurrunt: nec non de inscriptionibus, in quibus tituli defunctorum, ex. gr. *Secundino bene merenti ministratori Christiano in pace* &c. id est, uti Autor exponit, qui tempore persecutionum fidelibus opem tulit: itemque acclamationes votivæ exprimuntur; ex. gr. FAVSTINA DVLCIS BIBAS IN DEO. DIOSCORE VIBE IN ETERNO. VICTORIA SPIRITA VESTRA DEVS REFRIGERET. IN PACE. IN REFRIGERO. IN DEO. IN BONV. &c. Dum vero voces & literas, in inscriptionibus obvias, rariores & inusitatas observat, earumque indicem ex Golzio & Fabretto inserit, maximam indicis hujus partem ad eam refert ætatem, in qua lingua Latina adhuc floruit, & voces ac literas illas promiscue adhibitas fuisse opinatur. Quicquid etiam paganismum redolet in inscriptionibus, quæ in cœmeteriis Romanis inveniuntur, in saniorem partem explicaturus, inter alia observat, Christianos quandoque lapides gentilium sepulcrales adhibuisse; qua de causa in nonnullis lapidibus ex altera parte gentilium, ex altera vero Christianorum incisa reperiatur inscriptio: eosdem etiam voces & formulas gentilium, ex. gr. D. M. & D. M. S. *sempiternas tenebras habitare*. *somno eternali* &c. itemque symbola illorum: quod ultimum præ-

Digitized by Google

præsertim inscriptione Aureliæ Agapetillæ ex cœmeterio S. Agnesæ extracta confirmat, in qua cum symbolis nonnullis paganis sequentia exhibentur verba Christiana:

AVR. AGAPETILLA
ANCILLA DEI QVE
DORMIT IN PACE
VIXIT ANNIS XXI
MENSES III DIES IIII
PATER FECIT.

& denique nomina sua propria, utut profana Deorum nomina fuerint, retinuisse. Tum alia ornamenta sepulcralia, resque in sepulcris inventas; ex. gr. mures, testudines, statuas &c. persequitur, & lucernis veterum ac sepulcrorum figillis eruditi lectoris animum non minus quam oculos delectat. In fine vero hujus libri omnia, quæ in agro Romano ad hunc usque diem detecta sunt, cœmeteria recenset, & vocabulis ac titulis, quibus sepulcra denotantur, expositis, quæ sunt *areæ*, *arenarium* & *arenariæ*, *atrium*, *carnarium*, *catacumbæ* vel *catatumbæ*, *concilia Martyrum*, *cryptæ*, *dormitorium*, *hypogæum*, *latebræ*, *polyandrium*, *requietorium*, *requietionis loca*, *sedes requietionis*, *sacrarium* & *sanctuarium*, *sedes ossium*, *sepulchretum*, *tumbæ*, cum synonymis, *ager somni*, *arca*, *bustum*, *capulus*, *conditivus*, *conditorium*, *domus defunctorum*, *domus quietis*, *locellus*, *loculus*, *mausoleum*, *memoria* vel *memoriæ*, *monumentum*, *pax*, *portus*, *quies*, *quietorium*, *requies*, *sarcophagus*, *sedes*, *solium*, *stabulum cadaveris*, *thesaurus*, *tumulus*, *tymbus* &c. cœmeteria, quæ extra Romam in reliquis Italiæ provinciis, nec non, quæ aliis in locis extra Italiam, ex. gr. Bethlehemi, in monte sacro, Antiochiæ, Alexandriæ, in Cypro, in Africa, Sicilia, Melita, Hispania & Gallia, in Germania Coloniæ & Treviris, & denique in Polonia sive Russia rubra Kioviæ, ostentantur, describit. Verum hisce diutius immorari cum nobis non liceat, ad Librum tertium progredimur, in quo *de reliquiarum cultu* pro Ecclesiæ suæ placitis & traditione disputat; nempe reliquiarum nomine ipsi veniunt ea omnia, quæ de Sanctis, in cœlum translatis, in terra remanserunt, tam integra eorum corpora,

Cap. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. Lib. III. C. 1.

quam minutissimæ ossium particulæ, tam vestimenta, quam loca, in quibus prodigium aliquod edidisse creduntur. Dicuntur alias *beneficia, benedictio, busta, cineres, concineratio, exuvia, favilla sancta, gleba, insignia sacrorum, lipsana, patrocinia* aut *pignora Sanctorum, sanctuaria, xenia Sanctorum.* Cultum vero reliquiarum, ab hæreticis, uti ait, antiquis & recentioribus impugnatum, Ecclesiam Catholicam a prima sua ætate semper observasse, Concilia & Patres promovisse, ac Deum ipsum infinitis miraculis confirmasse, gloriatur. Quæ gloria quam inanis sit, neminem nostratium vel leviter religionis Christianæ principiis imbutum fugit. Honorem, quem Autor sermonis 92, Ambrosio vulgo adscripti, martyribus tribuit, illis non denegamus; nec quisquam nostrum est, qui verbis citatis non suffragetur, & de se profiteatur: *Honoro in carne Martyris exceptas pro Christo cicatrices; honoro viventis memoriam perennitate virtutis; honoro per confessionem Domini sacratos cineres; honoro in cineribus semina æternitatis; honoro corpus, quod mihi Dominum meum ostendit diligere, quod propter Dominum mortem docuit non timere:* cultum vero religiosum ipsis deberi pernegamus, nec facile nobis persuaderi patimur, ipsos angelos Clementem Pontificem Romanum, S. Cathrinam, S. Hermelindam, &c. ea, quam jactitat, veneratione esse prosecutos. Quod ad corporum Sanctorum translationem attinet, defunctorum ossa ex sepulcris transferre absque præscitu & consensu Collegii Pontificum, Romanorum legibus prohibitum, & ab Imp. Theodosio interdictum esse fatetur, *humatum corpus nemo ad alterum locum transferat:* Christianos autem tempore persecutionum reliquias Sanctorum sibi servasse statuit, & Constantinum M. ex instinctu quodam divino, teste Paulino, primum fuisse, qui publicas reliquiarum translationes fieri jusserit. Ne quid enim gloriæ, splendoris & sanctitatis novæ suæ Romæ deesset, corpus S. Andreæ ex Achaia, ex Asia vero S. Timothei, S. Lucæ &c. Byzantium transferri curavit, cujus exemplum successu temporis alii sunt secuti. Ex cœmeteriis Romanis translationem corporum, minimum publicam, in prioribus seculis ante Gregorium Papam non factam esse, sed eo demum tem-

Digitized by Google

tempore, quo Phocas Pantheon ſive templum omnium Deorum gentilium Mariæ Virgini & omnibus Sanctis dedicavit, multa Sanctorum corpora ex cœmeteriis in templum illud translata fuiſſe, non diffitetur. Prodigia autem & ſigna, quibus Deus Sanctorum reliquias ad cultum publicum transferendas eſſe, ſignificaſſe perhibetur; quæve corporibus Sanctorum, modo inventis, modo translatis, contigiſſe dicuntur; itemque rationem nova cœmeteria Martyrum detegendi, quæ ab indultu & ſententia ſedis Apoſtolicæ unice pendet; ritus etiam in proceſſionibus cum reliquiis transferendis obſervandos, & modum corpora Sanctorum ſub antiquis altaribus quærendi, præterimus: nec ſollicite inquirimus, an reliquiæ in altaribus vel templis conſecrandis ſolorum Martyrum eſſe debeant; quomodo reliquiæ Romæ in alias regiones translatæ cultui publico ſint exponendæ; an reliquiæ in hoc vel illo loco templi repertæ, aut ſine ſigillo vel ſcripto authentico inventæ, aut nominibus æquivocis inſignitæ, pro veris reliquiis ſint habendæ; an ad veritatem reliquiarum probandam experimentum aliquod capere liceat, e. g. cœlo pluviam negante reliquias in aquam immergere ad impetrandam pluviam, &c. quod Autor haud inepte negat; an in diſtribuendis reliquiis locorum aut perſonarum reſpectus ſit habendus; an illas in ædibus privatis retinere liceat, quod ſummæ dignitatis viris tantummodo conceditur; quid de conſuetudine reliquias ex devotione collo geſtandi, &, quæ ſuperioribus ſæculis, quibus ſuperſtitio etiam per reliquias Sanctorum juravit, ſæpius obſervata fuit, in galeis frenisque gerendi, aut ad incendia exſtinguenda adhibendi, ſit ſtatuendum; an reliquiæ vel ex devotione vel alia de cauſa furtim ſint auferendæ, & vendi poſſint, vel cum aliis rebus commutari; qua denique ſolennitate & religione reliquiæ ex cœmeteriis Romanis extractæ ſint proſequendæ. Ex ipſis vero breviter ſtrictimque adductis capitibus apparet, Autorem nihil fere prætermiſiſſe, quod ad reliquiarum cultum, in Eccleſia Romano-Catholica adhuc vigentem, ex decretis Pontificum, quibus ſolis innititur, illuſtrandum pertinere viſum fuit. Hinc etiam cultum reliquiarum ab omnibus Prælatis promoveri oportere ſummopere urget; &

Cap. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21.

tandem de vasis, in quibus reliquiæ asservandæ, cujusmodi vasculum *apopboreta*, *busterna*, *buxum* vel *buxa*, *buxtula*, *canola*, *capsa* seu *capsula*, *chrismarium*, *feretrum*, *hierotheca*, *locellus*, *monstrantia*, *monstrum*, *nasus* seu *naffus*, *philacterium*, *reconditæ*, *sanctuarium*, *scrinium*, *staupus*, *theca*, *tebellus*, *urna* appellari solet, cujus pretii esse debeant, differit, & prolixo indice universum opus concludit.

SANCHONIATHO'S PHOENICIAN HISTORY, id est,

SANCHONIATHONIS HISTORIA PHOENICIA, translata ex Euseb. l. 1 de præp. Evangel. cum continuatione historiæ hujus Sanchoniathonis ex canone Eratosthenis Cyrenæi, quem Dicæarchus connectit cum prima Olympiade &c. Autore R. CUMBERLAND, Th. D. & Episcopo Petroburgensi. Edidit & præfatus est S. PAYNE, A. M. Minister verbi Barnaci in Comitatu Northamtonensi.

Londini, apud R. Wilkin, 1720, 8. Alph. 1 pl. 11.

REligio Pontificia, variæque methodi ac viæ, quibus usa est jam longo abhinc tempore Romana Ecclesia, ut in Anglia priscas sedes recuperaret, ut plurimorum aliorum, ita & hujus doctissimi operis scribendi occasionem præbuit. Doctissimus enim Autor, qui a natura quasi ita factus erat, ut Papatum non posset non aversari, quemadmodum attentissimus erat observator earum rerum, quæ quacunque ratione Romanæ superstitioni viam sternere, aut progressus ejus provehere videbantur posse; ita eo usque processit, ut exinde ad ultimas idololatriæ origines investigandas animum paulo penitius appulerit. Antiquissimum, quod huic rei inserviret, monumentum videbatur ipse sibi inveniisse apud Sanchoniathonem, scriptorem Phœnicum, cujus luculentum nobis fragmentum, ex Græca quidem Philonis Byblii versione, conservavit Eusebius l. 1 de P. E. c. X, in quo id potis-

simum agere videbatur scriptor, ut idololatriæ causam diceret. Quæ ergo ibi de origine hujus universi, de primis cultus sacri rationibus, mortaliumque ἀποθεώσεις antiquissima, omnis fere idololatriæ parente, dicta sunt, quum ea omnia accurate cum sacra veræ Ecclesiæ, quæ apud Mosen habetur, historia conferret, visus est sibi invenire vetustissima idololatriæ vestigia, ex Caini jam ante diluvium posteritate repetenda. Ejus enim genus & familiam apud Sanchoniathonem recenseri, quanquam diversis a Mose nominibus, autumat Noster. Quoniam vero filum illud Genealogicum a Sanchoniathone producitur, usque ad *Misorem* quendam, qui idem *Menes* ille, vel *Mestraim* videtur esse, a quo seriem Regum Ægypti orditur *Eratosthenes Cyrenæus*, in veterando vetustatis laterculo, opportunum ipsi visum fuit, hunc ipsum *Eratosthenis canonem* subjungere, qui seriem Regum 38, annorum 1077 complectitur. Ultimus horum Regum, uno demto, est *Nilus*, a quo ad primam usque Olympiadem annos 436 elapsos esse testatur *Dicæarchus*. Ut adeo hic successio temporum a condito inde mundo ad initia Olympiadum usque, ex scriptoribus gentilium hausta, exhibeatur.

Divisa est tractatio in duos Libros; quorum prior ipsum Sanchoniathonis textum, Anglico sermone, exhibet; insperſis hinc inde observationibus, ad scopum libri, i. e. idololatriæ origines observandas, imprimis facientibus. Dein tabula exhibetur ex Sanchoniathonis historia & Eratosthenis laterculo conflata, subjunctis annotationibus, in quibus numerum generationum Mosaicarum cum hac Sanchoniathonis genealogia consentire, hanc ipsam vero cum Eratosthenis canone connecti posse ostenditur; observatis quoque nonnullis de *Mene*, quod nomis cum voce *Meon*, idoli cujusdam appellatione, convenire existimat, de quo multa erudite disputantur. Sequuntur septem pagina annotationum, quæ partem Libri primi tertiam absolvunt. Eas Liber secundus excipit, VI sectiones complexus, in quas L. II. inter congestæ sunt hujusmodi observationes, quæ ad explicanda, illustranda & probanda ea, quæ in tabula continentur, servivunt; insperſis hinc inde doctissimis digressionibus, quibus chronologiæ & historiæ antiquissimæ multum lucis affunditur.

L. I. p. 1 2. cap. 1. c. 2. p. 3.

ditur. Si quis omnia melius disponi, & quæ hinc inde sparsa habentur, conjunctim suis locis, in pleniorem ac fere continentem demonstrationem coagmentari potuisse contendat, ei nos quidem ea de re litem non movebimus. Sed & ipse Autor, si vixisset, refusurus, ut videtur, fuisset opus: Latino enim sermone de iis rebus loqui se debuisse existimavit. Cumque ipse morte præventus esset, consilium hoc Cl. Editor, qui a sacris domesticis Autori fuerat, exsequi, librumque in Latinum transferre, eoque ordine disponere voluit, cujus schema ipse sibi ab Autore traditum ante fata ejus acceperat. Sed postea hunc animum deposuit, ne manus operi alieno videretur intulisse.

Sed forte non ingratum erit lectoribus nostris, ipsam tabulam, in qua compendium laboris pariter ac conjecturarum doctissimi Autoris conspicitur, præsentem cognoscere. En illam:

Tabula Chronologica Genealogiæ Sanchoniathonis, collatæ cum Mosaica, continuatæ per Eratosthenem.

A. M.	Sethi linea apud Mosen.		Sethi linea ap. Sanchoniathonem imperfecta, cum trium generationum restitutione, & continuatione per successiones Eratosthenis.	Caini linea apud Sanchoniathon. non emendata.	Caini linea ap. Mosen.
				Geneal. I.	
1	1 Adam vixit a.	930		1 Ἠρωτόγονος. Ἀιών.	1 Adam.
130	2 Seth.	912		2 Γένος, Γενεά.	2 Cain.
235	3 Enos.	935		3 Φῶς, Πῦρ, Φλόξ.	3 Enoch.
325	4 Cainan.	912		4 Κάσσιος, Λίβανος.	4 } omissi.
395	5 Mahaleel.	895		5 Μαμῆμος, Οὐσώος.	5 }
460	6 Jared.	962		6 Ἀγρεύς, Ἁλιεύς.	6 Irad.
622	7 Enoch.	365		7 Κρυσωρὸ ὁ καὶ Ἥφαιστος	7 Mehujael.
687	8 Methuselah.	965	Geneal. 2.	8 Τεχνίτης, Γήϊνος.	8 Methusel.
874	9 Lamech.	777	9. Ἑλιὰν ὁ καὶ Ὕψιστος.	9 Ἀγρεύς, Ἀγρέτης.	9 Lameck.
1056	10 Noah.	950	10 Οὐρανός. Geneal. 3.	10 Ἄμυνος, Μάγος.	10 Jabal. Jubal.
1558	11 Japhet, Sem Ham.	600	11 Συδύκ, Κρόνος. f. Sem.	11 Νηρεύς. f. Ham.	f. Japhet.
1656	Diluvium.			Πόντος Πασιφάη.	Diluvium Caini lineam delet.
1658	12 Arphaxad.	438	12 Κάβηρος. Μισώρ.	11 Συδύκ, Μισώρ.	
1693	13 Selah.		13 Τινὶ Διοσκούρων. Θωύθ.	12 Κάβηρος. Thoth.	
				13 Filii Dioscurorum.	

FRA-

ERATOSTHENIS Tabula, cum annis mundi, quæ initium regni cujusque regis propius determinat.

	In Ægypto superiori.		In Ægypto inferi. ex Joſ. & Manethone, Paſt. Phœnices, Canaanitæ,
	A.M.	A. regni	A.M.
	1849 Menes. Meſtraim.	62	1920 Salatis.
	1911 Athothes I.	59	1939 Beon.
	1970 Athothes II.	32	1983 Apachnas.
	2002 Diabies.	19	2020 Apophis.
2006 Noah moritur.	2021 Pemphos.	18	2081 Janias.
2008 Abraham naſcitur.	2039 Tœgar. Amachus.	79	2131 Aſſis.
	2118 Stœchus.	6	
	2124 Goſormies.	30	
	2154 Mares.	26	
	2180 Anoyphes.	20	2180 Tethmoſis dynaſtiam Thebanam in Ægypto inf. inchoat.
	2200 Sirius.	18	
	2218 Chnubus Gneurus.	27	2208 Ogygium diluvium in Græcia.
	2245 Ravoſis.	13	
	2258 Biyris.	10	
	2268 Saophis.	29	
	2297 Senſaophis.	27	
	2324 Moſcheris.	31	
	2355 Muſthis.	33	
	2388 Pammus Archondes.	35	
	2423 Apappus Maximus.	100	2513 Iſrael egreditur ex Ægypto.
	2523 Echeſcus Karas.	1	Ædificat tertiam pyramidem. *Syncellus.*
	2524 Nitocris.	6	
	2530 Myrtæus.	22	
	2552 Thyoſimares.	12	
	2564 Thyrillus.	8	
	2572 Semphucrates.	18	
	2590 Chuter Taurus.	7	
	2597 Meres Philoſophus.	12	Invenit elementa Geometriæ. *Laertius.*
	2609 Choma Ephta.	11	
	2620 Anchunius Ochus.	60	
	2680 Penteathyris.	16	
	2696 Stamenemes.	23	
	2719 Siſtoſichermes.	55	
	2774 Maris.	43	
	2817 Siphoas Hermes.	5	
	2822 Anonymus.	14	
	2836 Phruron ſ. Nilus.	5	Dicæarchus affirmat, a Nilo ad primam Olimpyadem eſſe annos 436. Ad
	2841 Amurtheus.	63	
	3228 Olympiades incipiunt.		

Digitized by Google

Ad Cosmogoniam Sanchoniathonis observat Autor doctiss. mus, eam ita esse compositam, ut entis alicujus supremi ac intelligentis concursum excludat, adeoque ad Atheismum recta via ducat. Quod amplius persequitur, facta collatione cum frag-
p. 278 sqq. mento quodam manuscripto Damascii περὶ Ἀρχῶν, quod cum Nostro *D.Gale* communicaverat. Negat proinde, quod visum fuerat Grotio & Bocharto, ventum, qui Κολπίας Sanchoniathoni
210. dicitur, esse קול פי יה vocem oris Dei, ex quo & uxore ejus Βαὰν, quam בהו Mosaicum esse credunt, prognatus sit Πρωτόγονος & Αἰών, sed veri nominis ventum significari autumat, a κόλπος h. e. cavitate vel sinu dictum, quippe qui cavitatibus materiæ inclusus, eruperit in motum, atque produxerit primos mortali-
209. um ex materia, quæ, ceu principium patiens, uxoris nomine intelligatur. Πρωτόγονον ergo Adamum esse credit. Αἰῶνα Evam, Γένος Cainum, & ita sequentes generationes respondere osten-
Annot. VI dit iis, quæ in linea Caini Mosaica, ad latus hic posita, prioribus
p. 207 sqq. decem Sanchoniathonis generationibus conveniunt. Post decimam generationem diluvium secutum esse, ex rationibus temporis Mosaicis colligitur; quod cum familiam Caini omnem
p. 46. 47. deleverit, servato solo Noacho ex stirpe Sethi, cum tribus filiis; factum esse inde autumat Noster, ut falso *Amyno* & *Mago* tribuantur filii *Sydyk* & *Misor*, quos ex Sethi linea arcessi necesse sit. *Kabiros* scilicet, & reliquos, ex quibus genealogiam suam confecerit Sanchoniathon, omnem judicii divini, in idololatricam Caini gentem per diluvium exerciti, memoriam studio suppressisse, atque adeo primis idololatriæ fundatoribus successores dedisse eos, qui ex Noachi familia superstites evaserunt. Inde duplicem Autor noster correctionem instituit. Prima est, quæ *Sydycum*, quem ab *Amyno* & *Mago* Sanchoniathon derivat, lineæ Caini cum Misore & sequentibus duabus generationibus evulsum, Sethi familiæ restituit, *Semum* eum esse contendens. Semum enim eundem esse cum *Melchisedeco*, quem & *Sedecum* nude nominant, multi sibi persuadent. *Sedec* vero & *Sydyc* nudis vocalibus differunt. Reliquias scilicet lineæ Sethi Sanchoniathon pariter opportune videtur adjunxisse, qui præter primam illam XIII generationum seriem, duas alias subjungit genealogias.

gias. In altera Ἐλιᾶν ſeu ὕψις habetur, cujus filius eſt Οὐρανός, ex quo natus eſt Κρόνος. *Cronum* hunc *Chamum* eſſe, p. 111 ſqq. multis rationibus contendit doctiſſimus Autor. Extat ſcilicet illuſtris *Eupolemi* narratio ex *Alexandro Polyhiſtore ap. Euſeb. Pr. E.* 9. 17 allegata: Βαβυλωνίας γὰρ λέγειν πρῶτον γενέσθαι Βῆλον, ὃν εἶναι Κρόνον. Ἐκ τούτου δὲ γενέσθαι Βῆλον, τὸν Χαναάν, τοῦτον δὲ τὸν Χαναὰν γεννῆσαι τὸν πατέρα τῶν Φοινίκων· τούτου δὲ Χάμ υἱὸν γενέσθαι, ὃν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων λέγεσθαι Ἄσβολον, πατέρα δὲ Αἰθιόπων, ἀδελφὸν δὲ τοῦ Μεσραείμ, πατέρα Αἰγυπτίων. Exinde infert Noſter: 1) nomina Belus ſeu בעל & Cronus a קרן conveniunt, eumque denotat utrumque, qui dominium & poteſtatem habet. 2) Cronus eſt pater Chanaan, ſed pater Chanaan eſt Ham. 3) Filii Croni ſunt IV, ſcilicet 1 Belus, 2 Chanaan, 3 Chum, 4 Meſtraim. Ita enim integritatem Eupolemi contra Bochartum tuetur Noſter, & ita Græca transfert: *Primum fuiſſe Belum, qui eſt Cronus. Sed ex hoc natum eſſe alium Belum & Canaan, & hunc Canaan fuiſſe vel genuiſſe patrem Phœnicum. Sed & filium ejus* (relato τοῦτο non ad proxime præcedens, ſed remotius, ſcilicet Belum) *fuiſſe Chum, quem Græci dicunt Asbolum patrem Æthiopum, fratrem Meſtraim, patris Ægyptiorum.* p. 115. Atqui hi ſunt filii Hami, Gen. X, 6. De *Chanaan* enim & *Mizraim* nullum eſſe poteſt dubium. כוש facile tranſivit in Χάμ, cum per nudam literarum alterationem, mutato ש in μ, tum ad aptius & linguæ Græcæ convenientius exprimendum caſum quartum. *Belus* ergo II honoris titulo ita nominatus *Phut* eſt, cujus nominis veſtigia apud Græcos in *Apollinis Pythii* appellatione oſtendit Bochartus. Ceterum & numerus generationum a primo mortalium concordat, Cronus enim coætaneus exhibetur Sydyco, Sydyc autem in undecima generatione eſt a Protogono, quemadmodum filii Noæ ab Adamo. Si ergo Cronus eſt Cham, ſequitur *Uranum* Sanchoniathonis eſſe *Noam.* Habemus Noam, & duos ejus filios, Semum, Chamum. Unde ergo Japhetus? Hunc tertia Sanchoniathonis genealogia ſuppeditat, in qua recenſetur *Nereus* pater & filius Πόντος, cui *Typhon* adjungitur, a quo Ποσειδῶν ſeu *Neptunus* & celebris illa cantatrix *Sidon*

Annot. VII. p. 256 sqq. descendunt. Nereus hic Autori nostro creditur esse *Japhetus*, quam in rem multa docte disserit.

Altera correctio ea est, qua summe Rev. Autor *Misorem*, quem in eadem cum *Sydyco* generatione & ab iisdem majoribus derivatum ponit Sanchoniathon, una generatione sequiorem facit, & patri *Crono* seu *Hamo* vindicat. Causa est, quod 48.179 sqq. *Misor*, juxta ipsum, idem est ac *Mizraim* seu *Mestraim*, filius Chami, quod late deducitur. Exinde etiam est, quod *Thothum*, Θωθ, quem cum Cabiris conjungit Sanchoniathon, uno gradu posteriorem faciat, ac cum filiis Dioscurorum conjungat. *Cabiri*, 198. seu *Dioscuri*, sunt filii *Sydyc* seu *Semi*, Misor vero filius Hami: ergo respondent sibi Cabiri & Misor in generatione 12. Misoris filius est Thoth seu Athoth: ergo jungendus est hic in generatione 13 cum Dioscurorum filiis.

Laterculum Eratosthenis, quod subjungit Autor, debemus Syncello p. 91 sqq. & forte ante ipsum Eusebio, cui insertum in Græco legitur p. 18 sqq. ex quibus collectum uno intuitu exhibetur apud Scaligerum in Canon. Chronic. p. 136. Id ut cum Sanchoniathonis historia connecti debere ostendatur, probat Autor doctissimus, *Menem*, qui primus est in hoc laterculo, esse *Misorem*, 55. seu *Mezraim* filium *Croni*, i. e. Hami, quod ipsum Eratosthenes & Syncellus totidem verbis fatentur. Eadem enim, quæ de *Mene*, etiam de Misore dicuntur, α) quod patrem habuerit Cronum seu Hamum (Hamon, Amoun, Hammon, quod nominis Græci efferunt per ζεύς, unde Hamon-No, Ezech. XXX, 15, dicitur διόσπολις, inde Menes etiam dicitur Διόνυσος.) β) quod habuerit filium Thoth seu Athoth, γ) quod ædificaverit urbem *Memphis*, quæ *Menephis* dici debebat, Ebr. *Menoph*, concisius *Moph*, quæ & *Mezer* dicitur a *Misore*, δ) quod regnum Ægypti condiderit, & alia. Atque sic deinceps tota series Regum decurrit continenter usque ad *Nilum* & *Amurthæum*, quorum prior est, de quo Dicæarchus allegatur Scholiasti Apollonii, Arg. IV v. 272: ἀπὸ δὲ τῆς Νείλε βασιλείας μέχρι τῆς πρώτης ὀλυμπιάδος ἔτη υλς.

Ad Chronologiam quod attinet, apparet statim ex tabula, Autorem nostrum paulo aliter disponere seriem annorum mundi,

Digitized by Google

dī, qui Regibus iſtis Ægypti conveniunt, ac alii chronologi faciunt. Initium ſcilicet regni Menis incidit juxta Syncellum in A. M. 2900, juxta Scaligerum in A. 2114 Periodi Julianæ, qui eſt annus mundi 1350, juxta Marshamum in ann. Per. Jul. 2371, qui eſt A. M. 1661, juxta Noſtrum vero in A. M. 1849. Ex quo illud reſultat commodum, ut regni Ægyptiaci initia diluvio annos quaſi ducentos poſteriora fiant, ut adeo numerus & multitudo hominum, quæ condendo regno ſufficiat, commode ſtatui poſſit. Ipſam computationem ac rationes ejus non facile ita coarctare licet, ut Lectori noſtro eam hic cum aliqua evidentia, ſed & cum aliquo ſuo robore ante oculos ponere queamus. Id ſaltem notamus, duo præcipue data eſſe, ex quibus Autor colligit. Primum eſt, quod Dicæarchus a Nilo usque ad initium Olympiadum annos 436 numerat. Jam ſi Olympiades incipiunt anno Periodi Julianæ 3938 juxta Marshamum, colligetur exin, Menem regnaſſe A. M. 1800, qui numerus 49 annis anteverſit adoptatam Autori hypotheſin. Alterum datum eſt nota quædam Eratoſthenis ad nonum in latereulo Regem, cui nomen *Mares*, in qua narratur, eo tempore *Tethmoſin* dynaſtiam Thebæam, expulſis paſtoribus Phœnicibus, in Ægypto inferiori condidiſſe. Factum hoc eſſe anno M. 2180, prolixe ex ſynchroniſmo S. Codicis oſtendit Autor, præmiſſa doctiſſima de ipſis illis paſtoribus Phœnicibus diſquiſitione. Jam ſi ultimus annus τῶ *Mares* ponatur cum anno Tethmoſis primo coincidere, atque adeo eſſe A. M. 2180, ſequetur regnare cœpiſſe A. M. 1849. Diſcrimen hujus computationis ab ea, quæ ex Dicæarcho deſumta eſt, emollire aliquantulum conatur Autor & ad annos 20 tantum reducere. Tandem & nonnulla alia argumenta, ex diverſis auctorum locis deſumta, congerit doctiſſimus Autor, quibus eandem *Menis* ætatem confirmari ulterius poſſe oſtendit. p. 436.

Volebamus jam doctiſſimarum obſervationum, quæ magno numero inſeruntur paſſim, exempla quædam ſubjungere, earum imprimis, quæ ad cognitionem Theologiæ gentilis penitiorem faciunt; verum parcendum eſt patientiæ Lectoris, nec ultra conſuetam menſuram filum hoc extendendum. Id ſcili-

cet perſuaſi ſumus certiſſime, fore, ut neminem libellum hunc elegantis doctrinæ plenisſimum legiſſe pœniteat.

A BRIEF ACCOUNT OF THE LIFE, CHARACTER and Writings of Richard Cumberland &c.

id eſt,

NARRATIO BREVIS DE VITA, CHARACTERE & ſcriptis RICHARDI CUMBERLANDI, Epiſcopi Petroburgenſis. Autore S. PAYNE, A.M. Rectore Eccleſ. Barnacenſis in Northamtonia.

Londini, apud R. Wilkin, 1720, 8.
Plag. dimid. 5.

CUm hæc vita & præfationi libri præcedentis inſerta ſit, & ſeparatim quoque edita, nos quidem ſeorſim eam præluſtrandam putavimus. Nimirum dederat orbi literato Celeb. Cumberlandum Londinum, A. 1632, filium civis cujusdam ſui optimæ notæ & exiſtimationis. Ex quo litterarum ſe ſtudiis conſecravit, tirocinia primum in Schola Paulina poſuit, dein ulterius caſtra eorum ſecutus eſt in Collegio Magdalenæ Cantabrigienſi, in quo doctrina celeberrimi Duporti & Rainbowi uſus fuit, amicitiamque ſimul intimam Dn. Hollings & Ezechiæ Burtoni, qui libro ejus de Legibus naturæ alloquium ad lectorem præmiſit, nec non Samuelis Morelandi, & Pepyſii, cui tractatum de ponderibus & menſuris Judæorum, & Orlandi Bridgmanni, celebrum de Legibus naturæ inſcripſit, ſibi conciliavit. Atque hæc ipſa Bridgmanni amicitia ipſum præcipue, præterquam quod ex libris ſuis innotuit, in theatrum orbis prodire juſſit: ipſe enim cum amico ſuo Burtono a ſacris domeſticis Bridgmanno fuit, quum hic magni ſigilli cuſtos eſſet. Poſteaquam magnam undique ex Academicis exercitiis laudem reportaſſet, & Theologiæ Baccalaureus eſſet creatus, vitam Academicam primum cum officio Paſtoris Brantonienſis in Comitatu Northamtonienſi commutavit, in quo ita ſe geſſit, ut patroni ſui

ſui maximam ſimul approbationem & amicitiam mereretur. Et quanquam ipſi anguſta Miniſterii campeſtris functio ſufficere videretur; eſſetque natura ab omni ambitu ſpartæ lautioris alieniſſimus; viſum tamen utique fuit providentiæ divinæ eum rebus majoribus præficere, inque dignitatem Miniſtri verbi ad Ædem omnium Sanctorum in urbe Stamfordienſi, ſupra dicti Bridgmanni opera, provehere. Multis ipſum laboribus hæc provincia cumulabat: præter officium Miniſtri enim lectionem hebdomadalem in ſe ſuſcepit, quo factum eſt, ut trinis vicibus per ſingulas ſeptimanas ſermo ipſi ad populum habendus fuerit. Omnibus tamen iſtis rebus non ſolum facillime & expedite defungebatur; ſed & præterea ſtudia Philoſophica, Mathematica, ac Philologica non negligebat, tantamque ſibi eruditionis famam ac laudem undique colligebat, ut ab Academia & amicis ad ſupremum in Theologia gradum Academicum ambiendum egregie ſollicitaretur. Ornatus eſt hac dignitate, poſtquam, nec Sancto Petro ullam in reliquos Apoſtolos jurisdictionem conceſſam fuiſſe, nec ſeparationem ab Eccleſia Anglicana eſſe ſchiſmaticam, defendiſſet A. 1680, tanto cum applauſu, ut fama & memoria promotionis ejus longo poſt tempore recentiſſima fuerit. Tandem ob inſignes admodum dotes & maximam innocentiæ laudem ad munus Epiſcopi Petroburgenſis ab ipſo Rege fuit evectus, ea tempeſtate, qua nonniſi eruditionis & integritatis vitæ in eligendis Epiſcopis habebatur ratio, propter motus, qui paulo anteceſſerant; atque hoc omne factum eſt ipſo nec petente nec ſciente, adeo, ut ipſi ſua nominatio ex lectione demum novellarum publicarum innoteſceret. Ceterum vir erat omni laude digniſſimus, erga omnes ſincerus & candidus, nec vanæ gloriolæ nec applauſus cupiens, in ſermonibus ad populum ſine fuco & phaleris oratoriis, plenus tamen ſacri fervoris, in officio rerum ſuarum, ad exceſſum fere, indulgens ac mitis, erga egenos maxime liberalis, domi ſuæ hoſpitalis, non ſumtuoſus. In omni ſtudiorum genere non perfunctorie verſatus quidem fuit, imprimis tamen ſe antiquiſſimorum temporum inquiſitioni, mathematicis diſciplinis & lectioni Scriptu-

ræ in fontibus totum mancipavit. Debet ipsi orbis eruditus *Disquisitionem philosophicam de legibus naturæ*, in qua primus fere res morales via demonstrationis exponere aggressus est. Successit *tentamen de Ponderibus & Mensuris Judæorum*, & novissime, quam modo recensuimus, *historia Phœnicia Sanchoniathonis*, cujus & alteram partem exspectare jubemur, *originem gentium antiquissimæ* inscriptam. Molitus est etiam Expositionem Epistolarum ad Romanos & Galatas, verum intercesserunt hoc opus fata optimi Præsulis, quibus jubentibus sub initium anni 1719 nonagenario fere propinquus animam pientissimam efflavit.

A NEW SURVEY OF GREAT-BRITAIN &c. sive *MAGNA BRITANNIA ET HIBERNIA Antiqua & Nova.* *Vol. I & II.*

Sabaudiæ Londin. *(in the Savoy)* apud M. Nutt & J. Morphew, 1720, 4.

Alph. 8 pl. 9 Tabb. æn. geogr. & topogr. 28.

HAud inutilem laborem suscepit Anglus quidam eruditus rerumque patriarum studiosus, qui, cum nondum omnibus satisfacere intellexisset Camdeni ejusque Commentatorum Britanniam, novum opus condere atque inde ab A. 1714, emissis quovis fere mense, ut lectorum opem continuo quasi sollicitaret, paucis plagulis (quas nunc demum in duo Volumina componere cœpere typographi) in lucem edere constituit. Et hactenus quidem Volumine I, præmissis, quæ tum generatim de Britannia, ejusque primis habitatoribus, nominibus item Britanniæ & Albionis, veterumque Britonum moribus, tum speciatim de rebus illic a Romanis gestis, de conversione gentis ad Christianismum, de Saxonum adventu, conversione, nominibus, de Danis & Normannis, de Britanniæ divisione, titulis honorum, judiciis, fluminibus, notari merentur, de provincia Bed-

Bedfordienſi, Berchenſi, Buckingenſi, Cantabrigienſi, Cheſtrienſi, Cornubia, Cumbria, Derbia, Devonia, Dorſettia, Dunelmia, Eſſexia, Volumine vero II de Glocestria, Southamtonia, Hereſordia, Hertfordia, Huntingdonia, Cautia, Lancaſtria, Leiceſtria & Lincolnia, adjectis ubique tabulis Geographicis, diſſeruit; unde facile conjectamus, duo minimum adhuc exſpectanda eſſe volumina, quæ, ſi eodem modo ut priora particulatim edentur, ut de Middleſexia jam factum eſt, vix intra octennium proditura ſperamus. Etſi vero nihil temere omittat eorum, quæ vel Camdeno, vel Hollandio aliisque, qui illum ſupplere conati, obſervata ſunt, alium tamen ordinem ſequitur, & cujusque provinciæ antiquitates primum, ſtatumque Geographicum & politicum, tum hiſtoriam naturalem, Eccleſiaſticam & literariam, quo vitæ eruditorum aliorumque clarorum in Republ. virorum referuntur, familiasque illuſtres conſiderat, libris poſt Camdenum editis imo & MStis quibusdam identidem in conſilium vocatis. Qua in re obſervamus tamen non eandem ubique diligentiam adhibitam, & nunc antiquitates, nunc Hiſtoriam Naturalem, aut Literariam, ut in Cheſtria, deſiderari aut leviter ſaltem attingi, prout ſcilicet vel plura vel pauciora Autori ſubſidia ſuppetebant. Subjicitur ſingulis provinciis tabula, in qua præter inſignia illius, conſpectus brevis exhibetur eorum quæ ad dignitatem & amplitudinem ejus pertinent, ex. gr. de Bedfordia notatur, mitti e provincia quatuor delegatos ad Parliamentum, complecti eam urbes 10, parochias 116, centurias, quas vocant, *(Hundreds)* agrorum 9, ſeu jugera circiter 260000, domus 12170, & in ambitu milliaria circiter 73. Ceterum uti ſpeciminibus dandis ſupersedere nos poſſe exiſtimamus, quod pleraque hic per compendium expoſita deprehendamus, ita vitam apprecamur Autori induſtrio, ut telam cœptam abſolvat feliciter, Neque tamen erit ab hoc loco alienum indicare eruditis, quod novam nunc Britanniæ Camdenianæ editionem, antecedentibus longe auctiorem, paret eruditiſſimus antiquitatum patriæ ſcrutator *Edmundus Gibſon*, quam brevi prodituram ſperamus.

ALBER.

ALBERTI RIPERI DISSERTATIO DE Lege ac Legibus divinis positivis universalibus in specie; opus posthumum.

Hamburgi, apud Theod. Christoph. Felginer, 1722, 8. Plag. 14.

DEfuncto ante aliquod tempus schediasmatis hujus Autore admodum juvene, Frater ejus, rei litterariæ commodo se consulturum esse duxit, si posthumi operis curam susciperet. Divisum illud est in tres partes, quibus de Lege generaliter, de Legibus divinis, & deniq; de Legibus divinis positivis universalibus speciatim Autor commentatur. Hunc autem potissimum scopum sibi præfixit, ut sub examen revocaret Fundamenta Juris N. & G. ab Ill. Christiano Thomasio edita, quorum fere singula capita explodit, non oblitus ea Viri doctissimi cogitata, quæ aliis in scriptis leguntur & referri huc possunt, redarguere. Nec Grotio & Pufendorffio parcit, sed quæ in Juris Nat. doctrina ipsis a Theologis alias fuerunt exprobrata, novis argumentis petit, & quæ Joh. Seibitzius in Germanico scripto, *Christi Ecclesia regnum non mundanum*, de custodia primæ tabulæ summis potestatibus abroganda nuper asseruerat, data opera p. 86 refellit. Audax facinus, quod Thomasium adoriatur, in præsamine deprecatus est, num vero causa superior discesserit nec ne, sine prolixo controversiarum recensu, qui ab instituto horum Actorum alienus est, dijudicari nequit.

* * *

Cum nuper admodum Roma ad nos allata fuerit Tabula ære incisa, qua Fascia Isiaca Statuæ Capitolinæ depingitur, simulque omnia, quæ ad ejus illustrationem pertinent, accurate & magna eruditionis apparatu a Rev. P. Melchiore a Briga, *e Soc. J. annotantur atque apte uno conspectu exhibentur, dignam rem putavimus, quem hic integram exhiberemus, judicium meum Lectori permittentes.*

FASCIA

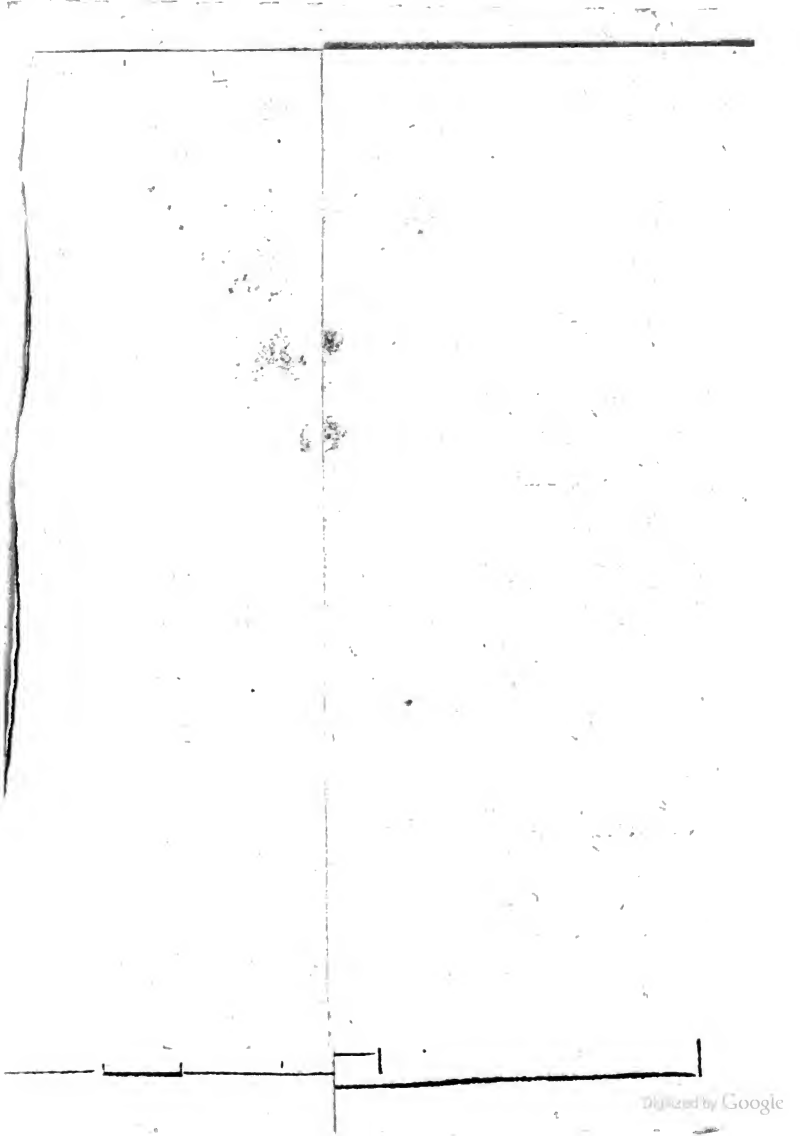
Digitized by Google

Digitized by Google

JOH. CHRISTOPHORI STURMII, IN UNIVERSITATE Norimbergensium Altorfina Philos. Nat. & Mathematum P. P. Physicæ electivæ, sive hypotheticæ, Tomus II, partem Physicæ specialem complectens, cum Præfatione CHRISTIANI WOLFII, Conf. aul. Boruss. & P. P. O.

Norimbergæ, sumtibus Wolfgangi Maur. Endteri, 1722, 4. Alph. 8 Tabb. æn. 15.

CUm primus operis in suo genere excellentis Tomus A. 1697 prodiret, de eo abunde diximus in Actis ejusdem anni p. 474 & sqq. B. Autoris in scientiam naturalem merita Cel. *Wolfius* in præfatione hujus II Tomi recenset. Studia scilicet mathematica, sine quibus friget studium physicum, in Academiis German. instauravit, primus collegia experimentalia introduxit, cum nec in patriis, nec in exteris esset, qui tale quid auderet, accuratum ac circumspectum se præstitit in exprimentando, acutum in rationibus reddendis & sedulum in Autoribus perlustrandis, multisque præclaris scriptis, Collegio experimentali curioso, conamine Physicæ conciliatricis, compendio Physicæ modernæ sanioris, & insigni Physicæ electivæ seu hypotheticæ opere, cujus nunc prodit Tomus alter, scientiam rerum naturalium haud parum promovit. Opus hoc historiam naturæ accurata phænomenorum recensione in compendio sistit, ad causas eorum investigandas manu ducit, fida hypothesium recensione in historiam Physicæ literariam introducit; epieriſi superadditæ monstratur, quid hactenus in Philosophia naturali præstitum sit. Tomus secundus tres habet sectiones. Prima est de Geocosmo seu mundo elementari; secunda de Macrocosmo seu mundo sidereo; tertia denique Geocosmi specialiora complectitur. Sectio prima in quinque articulos abit. Primus eorum de Geocosmo generatim, secundus de igne, tertius de aqua, quartus de terra tractat. Secundæ sectionis pars generalior quinque articulis constat. Primo eorem mundus in abstracto & mathematice consideratur: secundus mundi partes ac divisionem physicam expendit: tertius cœli stellarumque communes affectiones

in motu maxime consistentes recenset: quartus earundem stellarum affectiones alias, in positu magis, quam motu consistentes enarrat: quibus alia adhuc cœli phænomena superadduntur. Ejusdem sectionis secundæ pars specialior articulo primo de Sole, secundo de Luna, tertio de Tellure inter planetas primarios ex mente *Copernicanorum* relata, quarto de duobus supremis Planetis Jove & Saturno, quinto de Marte, Venere & Mercurio agit. Sectio denique tertia ex quinque itidem componitur articulis. Eorum primus fossilia, secundus aquarum quædam specialia, tertius aeris specialioria, quartus meteora realia, quintus meteora emphatica considerat. Singuli articuli in sua distribuuntur capita. En paucis totius operis œconomiam!

Methodum quod attinet, tenendum est, Autorem eadem prorsus uti, qua usus fuerat in Tomo primo. In singulis nempe capitibus primum phænomena accurate recenset, mox varias Physicorum hypotheses explicat, quibus eadem salvare studuere; tandem epicrisin eclecticam super enarratas hypotheses superaddit, suum de hypothesibus judicium interponens. Sed agedum! enarremus quædam specialiora, ex ipsius præsertim epicrisibus. Corpora partialia Geocosini ex quatuor elementis vulgaribus de igne, aqua & aere mixtionem suam necessario habere docet, quod intra massarum illarum ambitum omnia comprehendantur: Sphæram tamen ignis sub concavo Lunæ esse fictitiam, cum in ipsa zona torrida montes reperiantur perpetuis nivibus tecti. Jungenda tamen esse quatuor elementis *Aristotelicis*, quæ ex subdivisione tertii *Cartesiani* resultent, duo adhuc reliqua *Cartesii* elementa, primum nempe, sive materiam subtilissimam, & secundum, sive ætherem. Gravitatem ignis absolutam per *Boylii* experimenta extra omnem dubitationem positam esse, adeoque elementa *Aristotelica* omnia esse gravia, causam gravitatis optime explicante *Hugenio*. Ætheris gyrationem, unde causa gravitatis pendeat, causam naturalem habere non posse; sed ad arbitrium & sapientissimam Dei dispositionem reducendam esse. Particulas ignis esse subtilissimas atque rigidissimas & celerrime moveri, sed non omnes ejusdem figuræ, ponderis ac molis, nec eadem celeritate moveri, cum non omnis ignis idem sit caloris

gra-

gradus. Esse autem ignem urentem sensibiliter subsantiam compositam ex duabus diversissimis portionibus, quarum altera mere passiva ex diversarum terrestrium congestione absolvatur; altera magis actuosa isti torpidæ congestioni motum celerrimum communicet. *Aristotelem* quoque agnovisse gravitatem aeris, & vesicarum aere inflato expansarum ponderatione probasse. Aquæ tribuendas esse partes ab invicem separatas, & ab interfluente subtiliore quadam materia leviter sublevatas, graves denique ac lævigatas seu lubricas. *Cartesii* particulas teretes & quasi vermiculares tamdiu retinendas, donec alia figura salvandis phænomenis aptior excogitetur. Aquæ marinæ salem concretum ac nativum esse, ad natatilium corporum carnes a putrefactione diutius conservandas. *Cartesium* nullibi in rerum physicarum explicatione magis ingenii sui vim demonstrasse, quam in iridis & æstus marini argumentis, cujus & *Honorati Fabri* hypotheses de æstu marino phænomenis salvandis omnium accommodatissimæ sint. Terræ motus oriri ex accensione halituum sulphureorum in cavernis subterraneis. Hæc quidem ex parte generaliori de mundo elementari delibasse sufficiat, ut appareat, quibus Autor principiis utatur ad phænomena circa corpora terrestria obvia solvenda. Ex sectione secunda de mundo sidereo non opus est, ut specimina quædam in medium afferamus, cum non modo, quæ ibi occurrunt, hodie notissima sint, sed & ab Autore in Mathesi Juvenili, ubi de Astronomia agit, jam pleraque exposita, tum etiam dudum ante in Tabulis Astronomicis, aut si mavis in Astronomia in tabulas redacta succincte proposita. Plurima quoque hic reperies, quæ non tam in Physica, quam in Astronomia & Geographia locum habent. Properemus itaque ad sectionem tertiam mundi elementaris inanimati specialiora complexam. In viribus pulveris pyrii seu tormentarii explicandis *Gassendo* applaudit, quem adeo distincte & plene, eaque simplicitate totum effectum declarare ac deducere affirmat, ut dubitet, an quisquam alius eum clarius exponere unquam possit, *Cartesianam* vero explicationem nimia sua subtilitate mediocribus ingeniis tædiosiorem accidere posse judicat. Quid de ambræ natalibus firmiter statuendum sit, definire

non audet. De Chymicorum elementis probat, quæ *Boylius* in Chymiſta ſceptico judicat. Virgulam divinatoriam cum *Agricola*, viro rerum metallicarum peritiſſimo, rejicit: metallorum transmutationem inter impoſſibilia refert. In metallorum geneſi *Carteſianam* hypotheſin omnibus præfert, tanquam omnium probabiliſſimam ac cæteras facilitate ſaltem antecellentem. Ramenta tenuia materiæ lapideſcentis facieculis natura planis innumerabilibus mediante unctuoſitate quadam cohærere primum, dein caloris ope ſenſim exſiccari, denique interventu circumprimentis aeris ita firmiter connecti, ut progreſſu temporis in duriſſimam firmitatem coaleſcant. Hanc lapidum geneſin experientia confirmat. Addit enim, in vicinis oppido *Altorfio* devolvi nonnunquam pluviarum impetu arenarum volumina quædam, interventu uliginoſæ humiditatis leviter primum cohærentia, poſtea vero temporis lapſu magis magisque conſolidari & indurari ſolita, ut apertum videatur, arenoſa illa ſaxa non adeo vaſtæ molis, quæ in imo convallium iſtorum paſſim inordinate circumjecta cernuntur, alia jam ſatis dura, alia friabiliora adhuc, nihil aliud eſſe, quam congeſtas a pluviis arenas. Attractionem magneticam preſſioni aeris tribuit, aeris inter ferrum & magnetem per effluvia magnetica rarefacti elatere debilitato. Circa declinationem magnetis theoriam *Hallejanem* amplectitur, miſſa *Carteſiana*, quarum illam a celeberrimo Autore per literas communicatam accepit, antequam publicis typis deſcriberetur. Fontium originem cum *Veſſio*, *Honorato Fabri* & *Mariotto* ab aquis pluvialibus deducit. Ventis omnibus unam generalem cauſam aſſignari non poſſe, *Kirchero* largitur: præcipuam tamen eorum cauſam eſſe vaporum in anguſtis locis acceleracionem. Nubium generationem & in aere librationem omnium optime explicaſſe *Carteſium* & *Honoratum Fabri*, neque hic excluſa vult illa filamenta, quibus tanquam vinculis colligentur ex illorum mente partes nubium in ſublimi pendularum. Filamenta Mariæ pro genuinis aranearum filis perperam haberi, quin potius viſcoſas eſſe exhalationes, quæ in fruticum ramis graminumque foliis collectæ lenique aeris flatu deinceps inſequente nocte in filamina exporrectæ eo modo formentur,

quo

quo ex massa vitrea adhuc calente solius motus interventu filamina nentur adeo subtilia ac flexilia, ut rhombis & girgillis instar filorum lineorum circumvolvi queant. Fulgur explicaturus cum *Gassendo* ad glomeres fulminares confugit, quos cum globis ferreis pulvere nitrato repletis, Granaten & Bomben nostratibus dictis, comparat. In iridis natura explicanda *Cartesium* sequitur: at ejusdem de parhelis hypothesin rejicit & *Gassendianam* eidem pariter ac *Fabrianæ* præfert.

DISSERTATIONES PHYSICO-ANATOMICÆ de Dura Meninge Humana, novis experimentis & lucubrationibus auctæ & illustratæ ab ANTONIO PACCHIONO, Regiens. Medico & Anatomico Romano.

Romæ, typis Antonii de Rubeis, 1721, 8. Plag. 15 & fig. æn. Tab. 1.

QUanta sit Clarissimi Pacchioni industria in rimanda Duræ Matris fabrica, detegendisque ejusdem glandulis conglobatis & ab his prodeuntibus vasis lymphaticis, vel ex his Actis abunde patet, dum Dissertationes ejus A. 1703 Mense Augusto p. 360, A. 1706 M. Majo p. 117 & A. 1715 M. Oct. p. 452 recensuimus, & potissimas controversias innuimus. Quanquam autem Clar. Autor opus hoc ad umbilicum deduxisse sibi fuerit visus, novas tamen ei Fontanus lites movit, & experimentum Ridleji, a nobis in Actis A. 1705 M. Majo p. 215 recensitum, non minus systemati Bagliviano, quam Pacchioniano de motu duræ Matris adversari credebatur. Aliam igitur Dissertationem conscribere necesse duxit Autor, in qua suam sententiam magis corroboraret, & quantum Baglivianum a suo systemate discederet, demonstraret. Ut autem rebus his dubiis aliquam lucem fœneraretur, & inanes imposterum evitaret lites, ad Scientiarum Bononiensis Instituti Academicos rem detulit, eorum judicium publice expetens, quod etiam impetravit. In fasciculum igitur collegit & has & priores Dissertationes atque Epistolas, numero X, præsenti in opere; de quarum V posterioribus cum

locis supra allegatis jam diſſeruerimus, de V. prioribus nunc pauca dicturi ſumus.

Diſſertatio Epiſtolaris ad Academicos Bononienſes eſt data, in qua Clar. Pacchionus Fantoni aliquot objectiones diluit, Baglivi de dura Matre ſyſtema ſuſpectum reddit, Ridleji experimentum expendit, & aerem ad cerebrum deducendi reducendique vias & actiones indicat. Fantonus ſcilicet aqueum humorem in glandulis duræ Matris ſegregari, & fluere lympham in tubulis lymphaticis, concedit quidem, liquidi tamen fluxum verſus ſinum longitudinalem magis, quam verſus ambitum cerebri verisimilem, magisque naturæ legibus conſonum eſſe affirmat, atque humorem non madefaciendis menyngibus, ſed lubricando ſinui diluendoque ſanguini inſervire; addit ulterius, lymphaticorum cum præfatis glandulis commercium per fibrillas, velut excretorios ductus, aſſequi impoſſibile eſſe, cum nullibi *filamenta* deſint, quæ arteriolæ ſint, aut venulæ, aut nervuli, aut excretorii tubuli, aut propria vincula, aut ſoluti membranarum funiculi, quæ ſingula expendere tam puſilla & implicita per ſenſus non liceat. Pacchiono vero canalium & glandularum lymphæ aſcenſus non ex eo tantum difficilis videtur, quod tertius, ſeu etiam laterales duræ matris ſinus, non modo unica membrana ſatis forti, ſed duplicata communiantur; verum inſuper, quia nulla alia in præfatum ſinum pateant præter cæcas Williſii cavitates perexigua ſanguineorum oſtiola, quæ partim venoſa, aliquot etiam arterioſa cum ſint, hinc adductam neceſſitatem ſanguinis in ſinu contenti a lympha diluendi infringi putat; imprimis cum ſanguis, poſito quod a ſolis venis ſuppeditetur, in validiſſimum ſinum longitudinalem deſtillans, rapidiſſimo motu in laterales ſinus protruderetur, niſi oppoſitæ ſuiſſent valvulæ. Et cum venulæ ita hunc ſinum ſubeant, ut dimidius earum numerus a parte poſteriore antrorſum, alter vero ab anteriore retrorſum ſanguinem effundat, id cruori potius intra ſinum retardando, quam ad alium finem inſtitutum a natura eſſe, hariolatur. A ſitu etiam glandularum & lymphaticorum aliud petit argumentum, utpote qui doceat, liquidum menyngibus, non ſinui inſervire, quoniam glandulæ eidem non modo

Digitized by Google

do ſinui minus, membranis plus cohæreſcant, verum per tres vel quatuor transverſos digitos a ſinu diſcedant, & quandoque inferius diſpergantur, tenuique membranæ cerebri in nonnullis tenaciſſime adhæreant: hinc cum lymphatica vaſa ſerpentino tractu quaquaverſum ad baſin usque cranii deſcendant, & homo maximam diei partem erectus traducat, arduum valde & contortum putat eſſe ex ipſa quoque capitis orbiculari figura aſcenſum ad verticem usque; eique obſtare non minus menyngis & falcis ſtructuram, ac motum, quippe, quia organa iſta ad verticem ſatis valida & compoſita ſunt, glandulæ autem & lymphatica ſimpliciora mollioraque deprehenduntur, vix ſine diffractione, aliove ſimili incommodo, contentum liquidum adverſus ſuperioris reſiſtentiæ & compreſſionis vires diffluere valeret, partesque menyngum ad verticem poſitæ exareſcerent. Denique neminem rerum Anatomicarum adeo imperitum pronunciat, qui vaſa lymphatica a vinculis, arteriolis, venis &c. ſi non oculis nudis, certe armatis diſtinguere neſciat. Quibus expoſitis ſyſtematis Bagliviani inventionis gloriam ſibi conſtanter vindicat. Ad experimentum Ridleijanum quod attinet, ſuſpectum illud pronunciat, contrario experimento edoctus. Poſtquam enim ſpiritum vini atramento imbutum intra humanæ carotidis truncum majorem ſæpius ſyringa injecit, ejus tinctura, aliquoties cruoris lotura, ſpiritum vini redolens, plus minusve intra longitudinalem ſinum penetravit; ſibi tamen adverſum illud, ſi ſuccederet, non agnoſcit; dum Ridley per ipſum nihil aliud probet, quam motum cordis ſyſtalticum ad amuſim reſpondere rhythmo arteriarum cerebri, menyngum, & fortaſſe ſinus etiam longitudinalis, ipſe vero de menyngis motu loquatur. Ut vero ſuam ſententiam clarius exponat Clar. Pacchionus, ſupponit, cerebrum conflari ex corticali ſeu glandulosa, & medullari ſeu nerveo-fibroſa parte pro ſpiritibus animalibus ſecernendis & ad motus oſcillatorios ſeu ſyſtalticos, ſine ulla pulſandi aut vibrandi facultate inſtituendos, deferendis; præterea variis gaudere inæqualis magnitudinis anfractibus, ſive etiam ventriculis, fornice, rimulis, ſepto, atque protuberantiis, non modo ut levius reddatur, nec in ſe ipſum concidat, verum

verum etiam, ut per illa diverticula expeditius liquorum commeatus patefiat; liquores esse lympham & aerem: lympham quidem, in eo a lympha sanguinis & lymphaticorum distinctam, quod secus ac hæc, si igne tentetur, neque bullas concipiat, neque ullam sui partem coagulatam relinquat; aerem vero, non solum illum, qui cum arterioso sanguine intra calvariam assurgit, sed subtilius quid ab aere separatum & pluribus capitis meatibus contiguum, oriputa, naribus, & auribus, quod fermenti instar, seu menstrui dissolventis chymici, lympham, quo minus in gelatinam faceſſat, disponat. Exinde concludit, dum sanguis arterioſus, sanguinis aer, & aer purus cerebrum & ejus cavitates attingunt, hos ventriculorum in cerebro aliorumque sinuum parietes maxime distendere atque inflare, adeo ut cerebri & cerebelli corpus in amplum magis spatium extendatur, & quasi ad extra trudatur; in hoc vero nisu cum protrusa liquida perpetuo manere non possint; necessario sequi, ut per aliquod temporis intervallum ab eo cessare, & intermittere cogantur: solam tamen hanc cessationem protrusionis ad liquidorum intra cerebrum ejusdemque cerebri nisum cohibendum non sufficere; adesse ergo duram menyngem, quæ contranitentis & comprimentis musculi locum sustineat. In II Dissertatione Epistolari legitur Matthæi Bazzoni, Instituto Bononiensi a secretis, Responsio, duræ Matris structuram usumque muscularem confirmans, anceps interea reddens Academicorum judicium pro definiendo lymphæ menyngeæ defluxu. In III Fantonus usum ab Autore duræ Matri assignatum concedit, novaque glandulosa corpora in dura Menynge ad longitudinalem sinum frontem inter & occiput medio fere loco observasse se, significat, quorum usum esse putat, ut duræ Menyngis non solum superficiem irrigent, verum etiam cum pia Matre cerebri corticem alluant, quotiescunque cerebrum ad duræ Matris contactum accedit. Hacque ratione utrorumque assertum conciliari gaudet. In IV Pacchionus Fantoni novæ lymphæ fontes agnoscit, tanquam veros, aptissimosque ad utramque componendam sententiam. In V adducit Autor Mangeti defensiones aliquot adversus Ridley, pro systematis Pacchioniani confirmatione.

RELA-

RELATIO BREVIS HISTORICO-PHYSICO-Medica de Cerevisia Regio-Lotharienſi, vulgo Duckſtein dicta, recenſita & delineata a FR. ERNESTO BRUCKMANNO, Med. Doct. & Practico Brunſuicenſi.

Helmſtadii, typis Hermanni Danielis Hammii, 1722, 4. Plag. 7.

PRimus Protoplaſtorum noſtrorum, reliquorumque deinde mortalium potus fuit aqua, hinc lac, egregium alimentum pariter ac medicamentum; cui, cum homines frugalitatis limites ſingulos magis magisque transgrederentur, ſufficiebatur vinum, optimum conſervans & reſtaurans laſſatorum ac deficientium machinæ noſtræ corporeæ ſpirituum; ſed & hujus defectus & penuria hinc inde apparuit, poſtquam ſcilicet multiplicata mortalium gens varias regiones colere atque inhabitare cœperat. Ad fruges igitur ſe recepefunt homines, & primum quidem ad hordeum, hinc ad triticum, oryzam, milium, avenam, &c. quæ cum aqua macerarunt, & potum inde confecerunt, quem cereviſiam vocamus. Cum autem nec fruges ubique locorum terra ferre poterat, aquam cum radicibus & herbis coctam vel ſaltem infuſam, uti eſt infuſum herbæ Thée Indorum, vices cereviſiæ & vini ſupplere oportuit. Inter cereviſias cuncta, quæ Regio-Lotharii coquitur, & ob virtutes medicamentoſas egregia, & ob famam, dum ex ducatu Brunſuicenſi per totam ferme Germaniam vehitur, notiſſima ſit, de hac quædam in chartam conjicere & juris publici facere propoſuit Clar. Bruckmannus.

Præmiſſis igitur paucis de Cereviſiæ antiquitate, inventore, & etymologia in genere, ad Regio-Lotharienſem ſe convertit, quæ ab oppido, Kœnigs-Lutter, quod tribus milliaribus Brunſuico, duobus Helmſtadio diſtat, ita vocatur, & Germanice Duckſtein, a ſaxo tophaceo ejusdem nominis, ſuper quod oppidum hoc exſtructum, & ex quo aqua, Lutter dicta, ſcaturit, audit. Paratur ex maltho triticeo, & quanquam tales cereviſiæ

ob ſal craſſum & crudum tartarum, quo ſcatet triticum, calefacere inſigniter, nutrire valde & pinguefacere corpora, ſanguinem viſcoſiorem reddere, aſthma & reſpirationis difficultatem, aliosque pectorales affectus excitare, viſcera obſtruere, alvum nimis lubricam reddere, & denique nephritidi fomitem ſubminiſtrare vulgo dicantur, tantum tamen abeſſe putat Noſter, ut hæc quidem cereviſia ullas noxas bibentibus afferat, ut potius modice calefaciat, ſi non ad voluptatem & in nimis magna copia, ſed pro fallenda tantum ſiti hauriatur; nutrimentum afferat corpori, ſed laudabile atque machinæ noſtræ amicum; ſanguinem fluidiorem & floridiorem reddat; nec pectori officiat, cum aſthma & difficilis reſpiratio morbi ſint in oppido Lutterano rariſſimi & plane ferme ignoti; glandulas & vaſa deobſtruat, facile per renes, ureteres & veſicam tranſeat, alvum non nimis lubricet, niſi recens fuerit, nec a fecibus rite purgata, quem etiam aliæ cereviſiæ præſtant effectum; & denique nephritidi nullam ſuppeditet occaſionem, ſiquidem nephritis, calculus, podagra, & reliquæ arthritidis ſpecies, imo omnes morbi tartareorum nomine venientes, ab incolis dicti oppidi ignorantur. Cavendum interim docet Cl. Autor, ne malthum nimis ſit toſtum, nec nimis exſiccatum, & induratum, quod cereviſiæ huic, quæ inter albas ſic dictas numeratur, non colorem tantum præter naturalem rufeſcentem & brunum, ſaporemque aduſtum conciliaret, ſed bibentibus quoque inextingibilem ſitim, fauciumque ariditatem ſuſcitaret, ac capitis dolorem & temulentiam induceret, non ſine vitæ & ſanitatis incommodo. Nec in impalpabilem farinam illud frangi & contundi debere, monet, ſiquidem tum aqua cocta per filtrum ſtramineum non tranſiret, & cereviſia ad ultimam guttam turbida maneret; cum viciſſim, ſi nimis groſſe comminuatur, virtutes ſuas menſtruo commode haud poſſit ſuppeditare. Quanquam autem hanc cereviſiam nullus ingrediatur lupulus, virtutes tamen, quas lupulatis tribuunt Scriptores, abunde poſſidet, id eſt, acidos & viſcidos humores corrigit, atque obſtructiones tollit. Menſtruum, in quo coquitur cereviſia hæc, eſt aqua fontana Lutterana

na, pellucidiſſima, puriſſima & dulciſſima. Breviter, bonitatem cereviſiæ Ducktſteinenſis dignoſcunt incolæ, ſi ſit clara, & pellucida, cerei coloris, odoris fragrantis, & ſaporis ſubduleis ac gratis; nec inquinata cocculis de Levante vel herba & floribus Chamæleagni, ac ſi in vitrum infuſa lineas, literas vel circulos, Hebræorum characteribus analogos, ducat. Præter uſum in vita communi cum aliis cereviſiis communem, medicas etiam obtinet vires, quatenus 1) ventriculum & viſcerum tonum roborat, 2) ciborum appetitum excitat, 3) chylificationem juvat, 4) ſalſum ſanguinis ſerum & muriaticum temperat, viſcidum, lentum corrigit, diluit, & per excernicula propellit; unde ad ſcabiem & ſcorbutum conducit, 5) nullam ſtranguriam excitat, cui ſubjecti ſunt, qui inſuetam bibunt cereviſiam, 6) optimus eruditorum exiſtit potus, cum nec obſtructiones gignat, nec malo hypochondriaco fores aperiat, & 7) ſolatur eos, qui arthritide, podagra, calculo vel hydrope decumbunt.

VITA JOHANNIS BARWICK, S.T.P. ECCL. Chriſti & S. Mariæ Dunelmenſis primum, S. Pauli poſtea Londinenſis Decani &c. a PETRO BARWICK, M. D. conſcripta.

Londini, typis Gul. Bowyer, 1721, 8.
Alph. 1 pl. 12.

SAncta eſt imprimis Collegio S. Johannis Cantabrigienſi Johannis & Petri Barwickorum fratrum memoria, quod vitam illius ab hoc exaratam ſtudioſe hactenus in Bibliotheca ſua ſervavit. Hanc cum luce dignam exiſtimaret Editor, ob arcana cumprimis ſtudia, a Joanne pro Regno Britannico poſt inteſtinos motus in priſtinum ſtatum reſtituendo impenſa, ſimul operæ pretium putavit, de biographo Petro nonnihil in præfatione commentari, quem Medicam artem feliciſſime Londini, ipſo etiam diræ peſtis tempore, exercuiſſe, & Harvæanæ ſcholæ principem ejus de ſanguinis e corde per totam œconomiam anima-

lem circuitu doctrinam & calamo & ore strenue defendisse, tandemque nonagenario proximum A. 1705 die 4 Sept. decessisse testatur. Sed ad ipsam Johannis vitam pergimus. Is A. 1612 d. 28 Apr. in agri Westmorienſis pago natus, tenuis sortis parentibus, cum sub modicis præceptoribus nondum literarum famem expleviſſet, Cantabrigiam se recepit, & paulatim Puritanorum ausibus obstitit, tandemque A. 1640 Regis Caroli I partes aperte secutus, quicquid vel signati æris vel argentei supellectilis in Collegio S. Johannis corradi poterat, frustra in itinere insidiante Cromwello, ad Regem misit Nottinghamum, quo tempore is publice conqueſtus erat, nihil de propriis reditibus a malæ fidei subditis sibi relictum esse, unde famem toleraret. At Cromwellus, hac fide Cantabrigienſium in Regem cognita, milites immittit, Rectores Academiæ cum Sociis, duriter aliquandiu habitos, in exilium mittit, e quibus cum plerique ad Regem se conferrent, Barwickus Londini clam speculatorem agere & res regias procurare maluit, ubi Thomæ Montano, Epiſcopo Dunelmenſi, a sacris fuit. Hic continuo ad Regios & literas misit arcano charactere exaratas, & libros clanculum pro Regia causa impressos, amicosque Regi sub manu conciliavit Viros prudentes, in quibus Cresſetus maxime celebratur. Inclinabant interea res Regis, Oxonii commorantis, qui posſquam se delusum a Senatoribus Weſtmonaſterii congregatis cerneret, Scotis se credere constituit, pacta tamen antea cum illis fide, & stipulatione Legati Gallici, in illorum castris degentis, interposita, quod cultu Rege digno excepturi & contra omnes injurias propugnaturi sint. Sed hi, posſquam a Rege obtinuerant, ut omnes copiæ, sive in Anglia, sive sub Duce Montis-Roſano in Scotia militantes, exauctorarentur, Regem perfide Anglis ducenis millibus vendunt ac tradunt. Ab his etsi in arctiſſimam custodiam detrusus esset, evenit tamen, ut ad novum ejus famulitium Cresſetus, belle amorem erga Regem dissimulans, deligeretur & rei imprimis domeſticæ præficeretur, qui adeo curavit, ut & Rex ab insidiis, quæ ei per veneficia intentabantur, immunis esset, & commercia cum Barwicko continuari possent. Imo ipse Barwickus cum Rege, ali-

aliquandiu liberalius habito, coram consilia communicabat, & continno ultro citroque commeabat. Imo & crescente Cromwellii & militum potentia, dum ille abesset, in domandis quippe Scotis occupatus, novamque reconciliationis cum Rege spem fecissent cum Senatu Regni cives Londinenses, Noster continuo se ad Regem in insulam Vectim conferebat, indeque Londinum revolabat. Et cum hi quoque tractatus irriti fuissent, nondum desistebat literas ad Caroli II exulis socios identidem de rebus Anglicis mittere, quæ cum tandem tabellarii, cui creditæ fuerant, perfidia proditæ essent, diligenter investigatus tandemque in latebris suis inventus Barwickus, durissimo carceri, quamvis jam pridem tussi & cruenta sanguinis profusione maceratus, ab hostibus traditus, minisque & promissis sollicitatus incredibili constantia vota illorum fefellit. Quanta vero felicitate & morbum & insidias omnes superaverit, tandemque post biennii & quatuor mensium captivitatem amicorum opera reductus in libertatem fuerit, prolixe Autor edisserit. Sed nec inde segnius promovit Regis exulis causam, cujus variæ ad nostrum epistolæ hic sistuntur, quin & Monkium per amicos in partes has pertraxit, cumque is Londinum cum exercitu perveniisset, tandemque post varias artes, novo regni senatu convocato, apertiora fidei in Regem signa dedisset, de Episcopis in pristinum statum restituendis imprimis sollicitus, ipse eorum nomine Bredam profectus est ad Regem. Quo demum in thronum re posito, cum favore Regis eximio gauderet, noluit tamen suis rebus prospicere, de amicis promovendis Regique commendandis unice sollicitus; imo Carleolensem cathedram Episcopalem deprecatus, suscepti tamen Cantabrigiæ Doctoris Theologiæ honoribus, Dunelmensem & mox Londinum accersitus, S. Pauli Decanatum admisit. Hic cum ecclesiæ curam summa fide gessisset, tandem hæmoptysi, veteri morbo, per biennium fere conflictatus, animam efflavit die 22 Oct. 1664. Epimetri loco Autor impudentiam redarguit Joh. Gaudeni, qui, cum Cromwelli tempore Regni & Ecclesiæ hostibus se adjunxisset, obtinuit tamen malis artibus a Rege Carolo II Episcopatum, & Regi fra-

trique ejus Jacobo persuadere ausus est, quasi ipse librum, qui Εικὼν Βασυλικὴ inscribitur, Carolo I suppositum, exaraverit. Accessit & postremo Appendix, qua & Dissertatio inauguralis Barwici, qua *Exomologesin primitivæ Ecclesiæ esse Disciplinam piam, ejusque restitutionem maxime optandam*, probat, & Epistolæ fere quadraginta tum Caroli II, tum Hydei Cancellarii, tum aliorum, lectu non indignæ, continentur.

MISCELLANIES COLLECTED BY JOHN AUBREY.

id est,

MISCELLANEA, DE SINGULARIBUS dierum & locorum Fatis, Ostentis, Ominibus, Somniis, Visionibus, Vocibus ac pulsibus auditis, Vaticiniis, Miraculis, Oraculis, rebus magicis & similibus, collecta a JO. ALBERICO, Armigero.

Londini, apud A. Bettesworth, & reliquos, 1721, 8. Plag. 16.

JOhannes Albericus, in oppido Witoniæ Eston-Pierfii A. 1626 natus, primas literas Malmesburii a Roberto Latimero edoctus, intimam cum Cel. Hobbesio amicitiam coluit. Hinc adolescens apud Oxonienses Collegio Trinitatis 1642 adscriptus, Antonio Wood, cujus intima amicitia fruebatur, in consignandis Athenis Oxon. adjutor fuit. Neque minus ad insigne illud opus *Monastici Anglicani* operam singularem attulit, dum antiquissimæ Abbatiæ de Osney prope Oxonium ruinas, paulo ante quam bello civili funditus destruerentur, a Venceslao Hollar delineari, ac Tomo II p. 136 inseri curavit, quanquam plurima utique hujus Monastici exempla figura illa destituantur. Defuncto A. 1646 Parente, opimam ejus hæreditatem adiit, sed ita simul domesticis negotiis occupatus fuit, ut Juris studium,

um, quod jam amplexus erat, dimittere fere cogeretur. Anno 1660 ex Hibernia redux, naufragio pæne periit, nec multo post 1661 uxorem adversa, ut videtur, Junone duxit, hinc 1662 in Societatem Regiam receptus, Aurelianum demum in Galliam 166[illegible] urrit. *Vitam Hobbesii*, Anglica lingua ab ipso conscriptam, Latinitate donatam, Richardus Blackburnius 1681 publici juris fecit. Historiam quoque Comitatus *Surriensis* sub titulo *A Perambulation of Surrey* post viginti fere annorum laborem absolvit A. 1692, *Wiltunensem* vero, ut & *Architectonica Angliæ sacra*, affecta reliquit. Tandem, fortunam plerumque adversam expertus, Oxonii, incertum quo anno, decessit. Quantum ad præsens opus, quod A. 1696 ipse edidit, sed multum auxit postea atque emendavit, dignum id visum fuit librariis, quod iterum cum supplementis illis ederetur; quanquam non diffiteamur, exempla hic ad modum locorum communium collecta non adeo omnia probanda videri, ac meliora forte atque certiora colligi potuisse, qua de re penes lectores sit judicium. Nos interim vel animi gratia nonnulla delibabimus. Diem In- p. 4.
nocentibus Infantibus dicatum nefastum existimasse Ludovicum XI Galliæ Regem, Cominæus tradit, graviter quippe succensentem iis, qui rem alicujus momenti ad ipsum hoc die detulissent. Sed lubet hic addere veteres rhythmos Monachi cujusdam de diebus singulorum mensium fatalibus, raro obvios:

Januar. *Prima dies Mensis, & septima truncat ut ensis.* 8, 18.
Februar. *Quarta subit mortem, prosternit tertia fortem.*
Mart. *Primus mandentem, disrumpit quarta bibentem.*
April. *Denus & undenus est mortis vulnere plenus.*
Majus. *Tertius occidit, & septimus ora relidit.* (ex re & lædo)
Junius. *Denus pallescit, quindenus fœdera nescit.*
Julius. *Ter-decimus mactat, Julii denus labefactat.*
August. *Prima necat fortem, sternit secunda cohortem.*
Sept. *Tertia Septembris & denus fert mala membris.*

Octob.

Octob. *Tertius & denus est, sicut mors, alienus.*

Nov. *Scorpius est quinctus, & tertius e nece cinctus.*

Dec. *Septimus exanguis, virosus denus & anguis.*

p. 37. Crux argentea, Cardinali Volfæo præferri solita, ex [illegible]bata sponte decidens, pro omine fuit, quandoquidem paulo post Regis jussu carceri mancipatus fuit. Cum statua Caroli I Thamesi adveheretur, avis incognita supervolans gutta sanguinis vel
38. certe rubri coloris destillante illam fœdavit, quæ deleri penitus
39. haud potuit. Eodem quoque die, quo Comitia Anglicana Carolo I exitiosa cœperant, sceptrum de manu statuæ Regiæ, in
119. palatio Ill. Trenchardi positæ, prolapsum fertur. Nec infeliciter vaticinatus idem Carolus I, cum ad mortem damnatus, Tribunum Tomlinson ita compellaret: *At nunc demum divino quodam afflatu certissime persuadeor, Filium quondam meum Regno potiturum.* Plura quoque sinistra omina in festivitate coronationis Jacobi II animadversa notat Autor, nutante quippe non
41. semel in capite corona, & aulæo, sub quo per plateas incedebat, ingenti venti impetu disrupto, ut cetera taceamus. Nec vanum
135. fuit Angli cujusdam Poetæ de Jacobi I seu apud Scotos VI morte vaticinium, quod Latine ita expressit Buchananus:

Sexte, verere Deos, vitæ tibi terminus instat,
Cum tuus in medio ardebit carbunculus igne.

Res eventum fortita; nam cum Jacobus I Cantabrigiæ foco assideret, carbunculus ex annulo ipsius in ignem prolapsus, ipse vero paulo post exstinctus est. Sed satis de his & forte plusquam satis.

Ceterum quoniam supra in libri hujus recensione Woodi *Athenarum Oxonienſium*, nec non *Monastici Anglicani*, mentionem fecimus, nolumus ignorare Lectores nostros, Athenas illas superiori anno quingentis fere vitis e schedis Autoris auctas denuo prodiisse Londini, & Monasticum, cujus hactenus tria Volumina exstant, duos insuper tomos sub titulo *Two Additional Volumes to the Monasticon Anglicanum* prelo ibidem nuper fuisse subjectos.

* * *

ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ
Calendis Decembris Anno MDCCXXII.

STUDIO D' ARCHITETTURA CIVILE &c.

i. e.

SCHOLA CIVILIS ARCHITECTURÆ, continens ornamenta januarum & feneſtrarum, cum menſuris, Ichnographia, Orthographia & Sectionibus verticalibus, e potioribus Florentiæ ædificiis deſumta; Autore FERDINANDO RUGGIERI, Architecto.

Florentiæ, ap. Jo. Caj. Tartini & Sanct. Franchi, 1722, fol. reg. Tabb. æn. LXXX.

INter omnia Architecturæ genuinæ exemplaria, qualia per Italiam paſſim extant, tanti ſemper habita ſunt Florentina palatia, ut Maximilianus primus ipſam urbem ſingularem pronunciaverit, & dignam, quæ non niſi feſtis diebus publico conſpectui exponatur. Fidem faciunt dicto, quæ ab Autore hujus collectionis afferuntur documenta omni exceptione majora, e præſtantiſſimis Michaelis Angeli Buonarruoti, Ammanati, Agnoli, Buontalenti, Doſii, Vaſari, Bolognæ, Foggini, Cigoli, Nigetti-aliorumque ſtructuris petita, quibus dictæ urbis ſpectaculum tam magnificum reddiderunt. Ea collectio præter dedicationem operis inſcripti Magno Florentiæ, Duci & brevem præfationem, cum indice contentorum, nil exhibet aliud, quam Ichnographicas & Orthographicas feneſtrarum & januarum conſtructiones, ex inſignioribus palatiis deſumtas, quarum & menſuræ & delineationes & figuræ æri elegantiſſime inciſæ eundem autorem habent. Orthographiam vero duplicem exhibet, alteram a fronte, alteram a latere,

cui addit & sectionem verticalem totius & partium, ut coronidis postium &c. e majori scala vel modulo constructarum. Ipsorum palatiorum Orthographias non nisi paucas inseruit, quatenus ipsis opus erat ad januarum & fenestrarum symmetriam in ipso opere manifestandam. Prolixam vero illarum tractationem singulari operi servat, cujus editionem post reliquos binos tomos ejusdem cum præsente instituti pollicetur.

ANECDOTA GRÆCA SACRA ET PROfana, ex Codicibus manu exaratis nunc primum in lucem edita, versione Latina donata, & notis illustrata a JO. CHRISTOPH. WOLFIO *Pastore ad D. Cathar. Hamburg. & Scholarcha.*

Tomus I & II.

Hamburgi, apud Theodor. Christoph. Felginer, 1722. 8. Alph. 1 pl 20½.

S. Rev. Autor de Græcorum literis & antiquitate tam sacra, quam profana, ut de Hebræorum illis, bene meriturus consilium optimum cepit opuscula nonnulla hucdum vel prorsus non, vel non ita, ut par erat, edita in lucem proferendi. Et in hujus Collectionis Volumine I familiam ducit commentatio Photii, Patriarchæ Constantinopolitani, contra Manichæos seu Paulicianos, veterum Manichæorum propaginem ipsius ætate repullulascentem. Illius libri quatuor in Bibliothecis, sed raro admodum obvii, delituerunt, donec Celeberr. Montfauconii opera factum est, ut liber I in Catalogo Bibliothecæ Coislinianæ Paris. 1715 fol. edito cum versione Latina compareret. Cum vero integrum opus ex Vaticano, ut conjectura fit, Codice a recentiore manu eleganter descriptum ex Lucæ Holstenii dono in Bibliotheca publica Hamburgensi exstaret, non committendum putavit. Noster, ut ejus editio, a Viris præstantissimis, *Abr. Hinckelmanno*, *Sebast. Gotfr. Starckio* & *Laur. Alexandro Zacagnio*, jam fato functis, promissa, differretur. Itaque Tomo I duos priores ejus libros exhibet, posteriores secundo Tomo inserturus. Primum illum a Clar. Montfau-

Montfauconio editum repetiit ideo, quod in majori illo opere sepultus magis quam obvius videretur, neque insuper deesset occasio, & contextum ipsum & versionem Latinam passim beneficio Codicis Holstenianι emendandi. Quæ res eo felicius processit, quod *Petri Siculi* Historia Manichæorum & recensio Historiæ Paulicianorum ab *Eutŷmio* in Panopliæ, Tergobysii Græce primum A. 1710 fol. editæ, tit. 21 ex Photio facta, & a Nostro diligenter collata, suppetias ferret. Hoc ipsum exemplis quibusdam evincemus. Sic §. 1 p. 3 vox καθωμιλημένῳ cum λόγῳ conjuncta in versione neglecta erat, quam S. Rev. Editor per *popularem* recte reddidit. Pag. 4 pro ἐπεκόμασε restituit ἐπεκώμασε, pro quo Euthymius eodem sensu habet εἰσεκώμασε. Pag. 7 verba ἢ ἀντὶ τῦ Παυλοιωάννας καλεῖσθαι αὐτὲς, ὅπερ νῦν ὀνομάζονται ita vertit: *& pro eo, quod Pauloioannes dici debebant, appellari ita, ut nunc vocantur*, i. e. Pauliciani. Versio prior habet: *& Pauloioannes illos etiam nunc appellari.* P. 9 optime legitur: ἃ ἢ pro εἰ καί, quod ex Coislinιano editum erat. P. 10 verbum κατέχειν ad sensus complementum necessarium in textu restituitur. Omittimus plura exempla, in sequentibus obvia, cum hæc sufficiant, nec de re judicari, nisi inspecta commentatione ipsa, possit. Id tamen monendum est, passim Nostrum, sed rarius tamen, Holstenianum Codicem deserere & Coislinianum, ex quo Cl. Montfauconius edidit, sequi: interdum vero etiam abire ab utroque. Sic p. 58 vicus memoratur, quem Coislinianum exemplar Διωφείδα, Holstenianum vero Διωφίδα appellat. At eum Διοδωφείδα vocari debere, tum origo nominis, quod a *Diodoro* quodam, testibus Actis Archelai p. 68, petitum est, tum Epiphanii autoritas hæresi LXVI n. 11 credere jubet. Ceterum liber hic I occupatur in enarranda Manichæismi veteris, imprimis autem recentioris, i. e. Paulicianorum historia. Cumque Petri Siculi historia Manichæorum a Matth. Radero edita in plerisque ita cum Photiana ista recensione conspiret, ut etiam interdum verba ipsa referat, non dubitat Noster, alterum alterius vestigia in scribendo legisse. Cum vero uterque Scriptor in eandem ætatem incidat, atque adeo difficulter definiri possit, quis scripserit prior, Noster in præfatione non præ-

ter rem suspicatur, Petrum Siculum in priori commentationis suæ parte, in qua etiam convenientiæ illius specimina inprimis occurrunt, Photium secutum esse, in iis vero, quæ ad res suæ ætate a Paulicianis gestas, ipsique, ut testatur, visas pertinent, suum sibi ducem extitisse. Libro II Photius contra Manichæos demonstrat, Deum eundem & animarum & corporum & rerum omnium, quæ sensibus percipiuntur, conditorem esse. Atque id quidem interdum facit argumentis ex ratione petitis, sed rarius, præcipuum vero præsidium in oraculis Novi Testamenti, quod amplectebantur Manichæi, ita collocat, ut argumenta inde deducta nec ingenio nec robore destituantur. In notis, quæ libro I copiosius adsperse sunt, ita versatur S. R. Editor, ut inprimis textui consulat, deinde vero & argumentum ipsum, ubi opus est, & Græcam linguam illustret. Ita p. 3 de varia ratione nomen Μάνης flectendi: p. 6 de nomine Paulicianorum ejusque origine; p. 7 de metonomasia hæreticis recepta: p. 19 de abusu nominis Christiani iisdem familiari: p. 24 de elogiis Petro ab antiquitate collatis: p. 28 de πρεσευχαῖς, quo nomine Ecclesiæ olim vocabantur: p. 31 de voce νεταίριος: p. 32 de προσκυνήσεις Evangeliis præstari solita, commentatur. Omittimus reliqua. Inter ea quoque observandum, quod p. 227 & 231 ostendit, verbum βάλλω & hinc derivata cum verbo λαμβάνω ejusque compositis sæpe a librariis in scriptione confundi, ut v. c. pro ἔβαλε scriptum sit ἔλαβε & vicissim. Emendatur quoque p. 54 feliciter locus *Historiæ hæreseos Manichæorum* a Cl. *Pfaffio* cum Lactantii epitome Institutionum divinarum editæ. Cum enim ibi p. 183 legatur: *post cujus* (Curbicii) *mortem non solum libros, quos Terebinthus reliquerat, sed & pecuniam Curbicii sumens, Trembi discipulos acquisivit, quorum unus Thomas, alius Abda, tertius & Hermas*; Noster pro *Trembi* ostendit legendum esse *tres sibi*, qui & deinde memorantur: pro *Abda* vero *Addas*, quo nomine Historicis aliis appellatur. Sic & ibidem p. 182 pro *Capitulorum* substituendum esse *Capitulum* monet. Post Photii hos libros exhibentur notæ & emendationes, quas Vir doctus ad exemplar Dionis Chrysostomi, quod in Bodlejana Bibliotheca inter libros Seldenianos exstat, manu sua scri-

ſcripſerat. Has Noſter olim Oxonii deſcripſit, & luce dignas cenſuit, eo quod contextum Græcum feliciter integritati ſuæ vindicare atque adeo ad curandam novam diſertiſſimi Scriptoris editionem multum aliquando conferre poſſe viſæ ſunt. Cum vero Autor emendationum ſuarum aut correctæ verſionis rationes nunquam dederit, Noſter eas de propriis addidit, ubi opus iis videbatur. Atque illas quidem initio aliis literis exſcribi curavit, deinde vero id facere neglexit, ſufficere ratus, ſi in univerſum in præfatione moneret, eas ſibi acceptas ferendas eſſe. Hic vero ut plurimum Autori adſentitur, interdum tamen eundem deſerit, v. c. p. 219 & 220, ubi etiam oſtenditur, quinam ſint *Φράτορες*. Adde p. 221, ubi emendatio quædam ingenioſa quidem ſed parum veriſimilis judicatur. Autorem nec in Anglia exſpiſcari, nec conjectura certa aſſequi potuit. Erant quidem cauſæ, cur *Jo. Boiſio*, *Henr. Savilio*, *Gerh. Langbænio*, *Th. Gatakero*, *Andr. Dounæo*, vel ipſi etiam *Jo. Seldeno* adſcriberentur; ſed obſtant tamen & aliæ, quæ rem dubiam relinquunt, ceu ex ipſa præfatione pluribus intelligitur.

In altero Tomo præſtitit S. Rev. Autor, quæ in præfatione ad I Tomum exſpectare juſſit. Primo quidem loco exhibentur duo poſteriores libri Photii contra Manichæos nunc primum editi & Latine redditi. Eorum alter divinam originem legis Moſaicæ ſive Veteris Teſtamenti in univerſum adſtruit, & a Manichæorum exceptionibus vindicat. Alter vero ſummam exhibet eorum, quæ libro II & III diſputata erant. Tertius ille liber pro concione primum dictus, & deinde a Photio recognitus fuiſſe Noſtro videtur. Id enim ut credatur, ſuadet initium ejus, ubi ſatis diſerte audientium benevolentiam ſibi expetit: quemadmodum & in fine p. 110 commentationem hanc ſuam Photius *διάλεξιν* & *ὁμιλίαν* appellat. Confer notas Editoris p. 1, ubi & monitum videbis, ſecundum quoque librum non minus publice pronunciatum videri. Ad quarti libri conſcriptionem ſuppeditata eſt occaſio Photio ab Arſenio monacho, cui inſcribitur. Hic enim, ceu proœmium ejus docet, miſit ſibi a Photio voluerat ſuas commentationes Manichæis oppoſitas. Eas vero cum aliis ſuis libris ſibi ſublatas queritur p. 113, quod Editor ſa-

ctum esse suspicatur in alterutro exiliorum, in quæ conjectum se aliquando vidit Photius. Sed vel sic tamen confirmat, se præcipua eorum, quæ memoria servaverit, in summam hic collaturum esse; donec priorum sibi copia iterum fiat. Qui ipsum hunc librum cum prioribus istis duobus contulerit, intelliget, præcipua Scripturæ loca & argumenta, quæ contra Manichæos urserat Photius, hic repetita esse, sed nova quadam ratione, atque ita, ut hinc inde nova quoque præsidia appareant. Euthymius hoc libro non usus est in Panoplia sua, sive quod non vidit unquam, sive quod eo carere se posse censuit, cum præcipua in prioribus occurrerent. In notis suis Editor eodem modo, quo in superioribus, versatus est, nisi quod hic sit brevior, cum argumentationes Photii raro luce aliqua indigerent. Interim Græcæ literæ subinde illustrantur, v. c. p. 1, ubi vox λῆμμα ex Philosophorum Græcorum scholis exponitur. P. 3 observatur, Photium τὸ ἐρευνᾶτε, quod Joh. V, 39 legitur, imperandi notione accepisse, quam & plerique Doctorum veterum amplectantur. Quam varie vox δικαίωμα usurpetur, ostenditur p. 5, quod idem sit de voce οἰκονομία p. 6, nec non de ἐπιδημία, quam Scriptores Ecclesiastici de salutari Christi, Domini nostri, adventu in carnem adhibent, mutuati forte a gentilibus Scriptoribus, qui adventum Deorum suorum in urbes præ ceteris amatas hac voce exprimere solebant; confer *Henr. Valesii* notas ad Eusebii Hist. Eccles. p. 185 b. Atque hæc specimini loco sufficiant. Quod ad Photium ipsum attinet, is Scripturæ S. oracula non tam cumulat adversus Manichæos, quam strenue potiora urget. Digna imprimis sunt, quæ legantur, ea, quæ de verbis Christi Matth. XIX, 8 p. 5 sqq. commentatur, quamvis ea ad palmarium argumentum non pertineant. Id denique prætereundum non est, quod in calce præfationis ab Editore contra *Casimirum Oudinum* recte observatur. Is in Commentario de Scriptoribus Ecclesiæ antiquis, non ita pridem edito, Tomo II p. 204 tradit, quatuor illos Photii libros, qui nunc lucem viderunt, eosdem esse cum libris quatuor, quos Antonium Possevinum in calce Apparatus Sacri ex Catalogo MSS. Græc. Biblioth. Heidelberg. p. 81, tanquam *Metrophanis* Archiep. Smyrnensis

nomen

nomen præ se ferentes, recenset. Addit idem Oudinus, eos Metrophani falso, Photio autem recte tribui. At S. Rev. Editor manifestum facit, utramque scriptionem diversam esse, & a suo quamque Autore, cujus nomen præfert, profectam. Afferuntur ibidem nonnulla de Petro Siculo, moneturque ex Ant. Augustini Touttei sententia, in notis ad Cyrillum Hierosolymitanum p. 101, Photium Cyrilli de Manichæis narrationem ex Pet. Siculi recensione, in Historia Manichæorum facta, legisse.

Photii ista in hoc Volumine sequitur initium Dialogi inter Gregorium Nyssenum & Macrinam sororem *de anima & resurrectione* habiti, una cum parte collationis cum edito & duobus codicibus manu exaratis institutæ. Editus is quidem est in utraque editione Parisiensi, sed utrobique, inprimis vero in priore, mendose & corrupte, ut commentatio curare & eleganter scripta medica manu digna esse videretur. Eam itaque attulit Noster, varietatem lectionum ex Codice MS. Uffenbachiano, quem Cl. *Jo. Henr. Majus* in Parte II. Bibliothecæ Uffenbachianæ MS. p. 425 describit, Illustris *Steinelii* opera nactus. Cum illis conjunxit lectiones, quas ex alio Codice Rev. *Zachar. Hasselmanni* hausit, ita quidem comparatas, ut plerumque illa alterius codicis confirment. Ut autem appareret, quantum ex his codicibus opis afferatur ad recognoscendam Gregorii commentationem, initium ejus integrum, quatenus illorum ope emendatum est, cum notis suis exhibet Editor, deinde vero, ne longior esset, varietates legendi nudas proposuit, illis, quæ per spatii angustiam omitti hic debebant, sequenti Volumini servatis.

Colophonem denique imponunt Epistolæ Libanii, quarum Centuriam integram Noster Lipsiæ 1711, 8 cum versione sua & notis edidit, septem. Eas ex Codice Berolinensi Regio descriptas accepit ab eruditissimo *Maturino Veyssiere la Croze*, cum aliis aliis, in posterum in lucem proferendis. Septem istæ cum Latina versione & notis hic exstant, in quibus varia erudite afferuntur, quæ ad literas & Antiquitates Græcas pertinent. Sic v. c. p. 331 illustratur Græcorum proverbium πρὸς θμὸς Σιμωνίδης ex Libanii Operibus Tom. II p. 177, nec minus aliud

ὅτε

ὅτε μικρὸν ὅτε μέζον p. 336, item ὁ περιφόρητος Λητέμων. Ostenditur etiam, quis sit Ζεὺς Μειλίχιος p. 336. Quem S. Matthæus σκυθρωπὸν vocat, eum Libanius appellat σκυθρωπάσαντα p. 344, ubi conferendæ sunt notæ.

FRIDERICI WILHELMI SOMMERI, Urat. Ser. Duci Wurtenbergio-Olsnensi in Regiminea Consiliis, Regnum Vannianum, antiquam Silesiam complectens; accedunt ejusdem Lemmata Historica ad Ducatum & urbem Uratislavienſem pertinentia, & STENI Bregensis descriptio Silesiæ, imprimis Uratislaviæ &c.

Uratislaviæ, apud Mich. Hubertum, 1722, 4. Alph. 1 pl. 6.

INter graviora negotia, quæ Ampliſſ. Sommerus egregii publici cauſa ſuſtinet, hoca ſe impetrare non potuit, ut non ſæpius ad meliores literas, veteres ſuos amores, divertat, ubi tamen ita res ſuas eum inſtituere videmus, ut ſimul omne ſtudium ad cariſſimam Patriam, Sileſiam, Sileſiæque caput Uratislaviam, urbem, quæ inter reliquas, velut inter ignes Luna minores, eminet, illuſtrandas ornandasque conferat. Expreſſit noa ita pridem elegantiſſimo carmine *Sileſiam ante Piaſtum*; nunc hoc opere, cujus titulum dedimus, cum Antiquitates ſuæ gentis, tum inprimis Uratislavienſes perſequitur, quod tripartitum eſſe ipſa libri rubrica indicat. Inciderat nempe Nobiliſſimus Autor in Ortelii Tabulam Daciæ Mœſiarumque, in qua cum videret, triangularem intra Mariſum Tibiſcumque fluvios terram præ ſe ferre ſplendidum Regni Vanniani titulum, inceſſit eum cupido in maximi Regis, Vannii, res regnique fines ſane ampliores, quam Ortelio viſum, inquirere, &, quantum in tam abſtruſa antiquitate licet, commentari. Hoc ita præſtitit, ut capite I Antiquæ Sileſiæ faciem, a Lygiis Quadisque nobiliſſimis gentibus olim habitatæ, cap. II Sileſiæ res ante Vannium, Tudri imprimis & Marobodui & Catualdæ Regnum, quibus Quadi & Lygii paruerunt, C. III ipſum Vannium Regem,

Qua-

Quadum ortu, sed a Druso suis gentibus impositum, posi diuturnum regnum Vangionis & Sidonis propinquorum seditionibus expulsum, C. IV Regni Vanniani amplitudinem, vires & terminos, non Marum vel Morum, Moraviæ fluvium, ex Nostri sententia, & Cusum, qui potius Tissus est, corrupta veterum codicum lectione; (hi enim agri redeuntibus ex Italia Quadis & Vannio ipsi recenti Regi dati sunt ab Romanis) sed amplissimos Marcomannorum Quadorumque & Lygiorum limites, cum, Vannio in Pannoniam rejecto, illis Vangio, his Sido, Reges, obtigerint, C. V Silesiam post Vannium ad Antoninum usque, C. VI Romanorum in alendis inter Germanas gentes discordiis artes, C. VII Silesiæ res ab Antonino ad Slavorum usque adventum, ubi Furtii, Ariogæsi, Gajovomari, Semnonis, Viduarii, Gabiniique Principum nomina occurrunt, C. VIII nonnulla de sacrificiis Quadorum, Lygiorumque in Sabotho & de Diis eorum tradiderit. Deeus huic commentationi conciliat & lucem fœneratur tabula regni Vanniani æri incisa, in qua etiam nummus Antonianus Regem Quadis datum exhibens, & ex archetypo delineatus, & Urna maxima Maslæ in Silesia A. 1705 eruta conspicitur, literis his Romanis: D. MART. OS IIII. OLL LI inscripta. Sane mirum est in istis regionibus tam remotis a Danubio, Romani Imperii limite, tale quid repertum; de nummis enim minus ambigitur, præda Romana, ad alia forte inutili, quam ad memoriam prosperæ expeditionis conservandam. Sunt reperti Maslæ aureus Aureliani, argentei Cæsaris, Faustinæ, L. Veri, æneus M. Valerii Corvini, a Cl. Hermanno in Maslographia memorati, quibus postea accessere, Nostro p. 10 tradente, tres Antonini, unus Commodi, & Faustinæ alius, &, qui in pago Ranserensi, uno a Uratislavia lapide, effossus est, Hadriani, capite laureato Imperatoris, & in aversa æternitatis imagine ornatus, additis literis: IMP. CAESAR TRAIAN. HADRIAN. AVG. P. M. TR. P. COS. II. AETER. AVG. Marobodui nomen esse Germanicum Meerboth, vix dubitabunt nostri sermonis periti. Valde tamen jucundum est legere ea quæ p. 17 afferuntur, ante V Secula illud nomen in Silesia non fuisse ignotum: in privilegio, quod

Boleslaus Calvus Dux Lignicenſis Sibotheni de nobili familia Ovium (quæ ſam Celſiſſima Schafgotſchiana audit) ſuper arcem Kemnitz an. 1243 conceſſit, teſtem adfuiſſe Dn. Meerbotho de Czeteros in Vriburg Ducis Boleslai Armigerum; anno quoque 1418, cum furibunda plebs Julio nienſe Uratislaviæ curiam occuparet, diemque nefaſtum efficeret, inter Senatores, qui fuga ſibi conſuluerunt, unum Meerboth fuiſſe appellatum. Regnum Vannianum excipiunt Lemmata Hiſtorica de Ducatu & urbe Uratislavienſi, in quibus conficiendis non modo editis Hiſtoriarum monumentis, ſed ineditis etiam, Danielis Rapoldi Hiſtoria MSta de illuſtriſſimo Sileſiæ Ducatu, quam Cl. Rhonius extare neſcivit, Pohlii Annalibus Urbis, Franciſci Fabri Köckritzii originibus Uratislavienſibus, Henelii ab Hennenfeld Breslographia renovata, Caſp. Sommeri Sileſia Pia, Roſitzii Chronica & Numero Epiſcoporum Uratislavienſium, Georgii Schönborneri libera Viadri in Oceanum navigatione, Theatro Monetario Haunoldino uſus eſt Ampliſſimus Autor. Præmiſſis nonnullis de Ducatu & Urbe generatim, quæ antiqua ſatis eſt, ſed incertæ originis, quod A. 1200 ingenti incendio omnia ejus monumenta conflagrarunt, C. 2 res Sileſiæ a Piaſto usque ad Miecislaum, C. 3 res Sileſiæ & Urbis a Miecislao usque ad Uladislaum II Sileſiæ Ducem, C. 4 Uratislavienſis Ducatus ſub Boleslao I, C. 5 Henricus I Barbatus & Henricus II Pius, Duces Uratislavienſes, C. 6 Henricus III & IV, C. 7 Henricus V & VI, exhibentur, quæ primæ Sectionis ſunt, res propriorum Ducum exponentis. Sectio II Ducatum Uratislavienſem ſub Bohemiæ Regibus diverſarum familiarum ſiſtit, ſub Joanne puta, qui primus Sileſiam ſuo regno junxit, Carolo IV Imp. Wenceslao, Sigismundo, Alberto II, Ladislao poſthumo, Matthia Corvino, Uladislao & Ludovico. Sectione tertia res Ducatus Uratislavienſis ſub Bohemiæ Regibus Auſtriaca ſtirpe oriundis traduntur, capitibus IV, quorum primum eſſe Ferdinandum I Imperatorem, noviſſimum invictiſſimum Carolum, quis eſt, qui neſciat. De dignitate Urbis & Ducatus Uratislavienſis Sectione IV diſſeritur, in quibus omnibus, ſive ordinem & varietatem rerum, ſive ſcripturæ genus ſpecies, hanc commenta-

mentationem nitidam & concinnam rerum Uratislavienſium epitomen merito dixeris. Ultimo loco memoranda eſt M. Bartholomæi Steni, Bregenſis, Ordinis Crucigerorum Sacerdotis, deſcriptio Sileſiæ, imprimis Uratislaviæ. Scripſit ille Seculo poſt Chriſtum natum XV, ſtylo pro illorum temporum ratione ſat eleganti, inſigniorum locorum & urbium deſcriptiones, tribus, ut fama fert, libris, ex quibus non pauca in ſuam Sileſiam magnam transtulit Joannes Heſſus, & ex hoc Bregæ deſcriptionem Nic. Henelius in Sileſiographiam ſuam renovatam. Ipſum opus periiſſe videbatur, ſed bono fato partem ejus ante aliquot annos reperit Cl. Mentzius noſter, qui cum iſtam manu ſcriptam cum Ampliſſ. Autore noſtro communicaſſet, hic vero ex Heneliano fragmento etiam Autoris nomen intellexiſſet, non potuit non, notulis nonnullis inſtructam, Uratislaviæ aliorumque quorundam locorum deſcriptionem hic ſubjungere, ea lege, ut, ſi & reliqua benigno fato invenirentur, ſibi eadem pari pietate reſtituere liceat. Sane ſumma cura in deſcribenda Uratislavia verſatus eſt Stenus, gratamque operam navavit poſteris, qui urbis faciem, qualis ante tria fere ſecula fuit, cum eadem, uti hodie eſt, non ſine voluptate conferre poſſunt. Neque hic ſubſtitit Nobiliſſimi Autoris diligentia. Præter urbis Ichnographiam & inſignia, ære nitide expreſſa, per modum Appendicis adjecta ſunt: 1) Genealogia Ducum Uratislavienſium omnium, 2) Diploma, quo Joannes Lucenburgicus Bohemiæ Rex Ducatum Uratislavienſem Regno Bohemiæ illatum eſſe confitetur, 3) Transactionis Trencinenſis Tabulæ, quibus Caſimirus Rex Poloniarum a Sileſiis Principibus cum Bohemorum Regibus geſta ratihabet, 4) Excerpta rerum Uratislavienſium ex Roſitzii Chronico & numero Epiſcoporum Uratislavienſium MSto, 5) Caroli V Imperatoris Auguſti Privilegium, quo Inſignia Civitatis Uratislavienſis auxit, & 6) Literæ Uladislai Regis, quibus Ladislaum Regem veneno, ut tunc fama erat, non eſſe peremtum publice teſtatur, ex omiſſis merito huc revocandæ. Spirant hæc omnia ſummum amorem tenerrimumque affectum, cum erga hiſtoricas literas, tum erga Patriam, ejusque Proceres, & ſummum Principem, cui illa paret, unde

adeo ſperamus amantiſſimo Civi porro res patrias curæ cordique fore.

HISTORIA ROMANA AB V.C. VSQVE AD tempus Conſtantini M. item templorum LXXVI Romæ exiſtentium, & indulgentiarum. Opuſculum ob inſigne de JOANNA PAPISSA teſtimonium ſummopere æſtimandum. Poſt CCXXIII annorum decurſum editum e muſeo GOTTFRIDI TENTZELII, Eccleſiaſtæ Arnſtadienſis.

Arnſtadiæ, literis Bachmannianis, 1722, 8. Pl. 8.

OPuſculum hoc, (quod, uti exitus ejus p. 112 docet, impreſſum (a) fuerat Romæ per Magiſtrum Stephanum Planck, Patavienſem, anno Domini M. CCCC. XCIX) ob inſigne de Joanna Papiſſa teſtimonium dignum viſum luce publica, e ſuo muſeo nunc producit Rev. Tentzelius, præmiſſa Celeb. Jo. Chriſtoph. Olearii, in his Actis noſtris ſæpius laudati, Diſſertiuncula, in qua præcipui de Papiſſa illa teſtes, qui quidem ante Lutherum vixerunt, citantur nominatim. Ad ipſum libellum quod attinet, in eo perbreviter ac ſtylo prorſus incomto deſcribitur primo hiſtoria ſeptem Regum Romanorum, deinde Imperatorum usque ad Conſtantinum M. Poſtea p. 38 ſqq. exhibentur indulgentiæ ſeptem eccleſiarum principalium urbis Romæ: ubi & reliquiæ Sanctorum recenſentur in iſtis eccleſiis aſſervatæ. Denique p. 58 ſqq. cætera quoque templa Romanæ urbis una cum reliquiis ſacris ibi depoſitis deſcribuntur. Nec tacenda eſt, quæ p. 35 ſqq. exſtat, Oratio de ſancta Veronica, ſic incipiens:

Salve, ſancta facies noſtri redemtoris,
In qua nitet ſpecies divini ſplendoris.

Ceterum libuit doctiſſimo Editori accuratiſſime ad primam editio-

(a) Adi & de hoc libello *Nova Literaria*, quæ hic Lipſiæ patrio ſermone ſolent emitti, & quidem anni huius ipſius 1722 p. 247 ſq.

editionem recudendum curare hunc libellum. Unde cum prima illa editio ſervet illius ævi indoctam orthographiam, prætereaque mendis typographicis ita abundet, ut abundare vix magis poſſit; facile intelligitur, vix quicquam fingi poſſe hoc libro vitioſius. Ac videtur plus gratiæ a lectoribus ſuis initurus fuiſſe Rev. Editor, ſi mendas ſuſtuliſſet, facilioremque ita reddidiſſet ejus libri uſum. Sed haud dubie graves is habuit cauſas, cur eo labore ſuperſederet. Speciminis loco ex quarta decimaque paginis exhibemus ſimulque eluimus mendas quatuor. Et priore quidem pagina *v. 6* pro *quem* ſcribendum erat *quam*; ac *v. 23* pro *contemptator Amalius eques* ex Ovidii Faſt. lib. III, 49 reponendum *contemtor Amulius æqui*. In poſteriore vero pagina ridicule editum aſt *pyleus* pro *Ptolemæus*. Scilicet in Godice MS. abbreviata ſcriptura exſtabat *ptleus*. Ibidem pro *petitus Egypto* edendum erat *potitus Ægypto*.

THEOPHILI SIGEFRIDI BAYERI, Regiomontani, de nummis Romanis in agro Pruſſico repertis Commentarius. Accedit ejusdem epiſtola de Theophraſti, Delii Præſidis, monumento.

Lipſiæ, apud Jo. Frid. Gleditſchii fil. 1722, 4, pl. 9 & duæ plagulæ fig. æn.

CUm in Pruſſia ſubinde reperti fuerint nummi Romani, non immerito eruditi incolæ diſquiſierunt, quomodo huc ii delati fuerint. Cl. Autor noſter varias aliorum conjecturas profert in medium, ipſe pronus eſt ad credendum, a mercatoribus eos fuiſſe huc aſportatos. Ceterum dubium hic eſt, utrum Romani mercatores, an Germanici huc iſtos advexerint. Atque hoc ipſum occaſionem Autori præbet oſtendendi, ſuccinum Pruſſicum in Græcia cognitum fuiſſe, jam ante bellum Perſicum, ac plurium veterum Hiſtoricorum ea de re narrationes conſiderat. Simul tamen docet, non ipſos Græcos in Pruſſiam veniſſe ad petendum inde ſuccinum, ſed id accepiſſe a Venetis. Tarentinos quoque mercatores, qui id ab Illyriis accepiſſe vi- Cap. I. II.

Cap. III. deantur, Romæ ejus usum vulgasse contendit. Nec vero desunt, qui a Romanis militibus in hæc loca delatos fuisse illos nummos credant. Sed ab his quidem Nosler dissentit, cum latus nunquam Romanos exercitus veniisse in Prussiam. Rediens igitur ad mercatores, non dubitat, negotiatores succinarios fuisse in Germania, imo & Romæ fuisse artifices succino elaborando operam navantes. De Neronе certe memoriæ proditum est, ab eo Julianum quendam equitem Romanum missum fuisse in Prussiam, qui ingentem inde succini copiam in urbem referret. Non obiter hanc historiam perstringit Nosler, sed curate inquirit, quo tempore ea ablegatio facta sit, & quis fuerit Julianus ille. Quid? ipsum spectaculum, in quo Nero tantam vim succini
IV. profudit, haud gravatur cum cura describere. Ut ad nummos in Prussia repertos revertamur, observat Nosler, non reperiri antiquiores Neronianis, nec recentiores ævo Justiniani & Justini Thracis. Ex quo colligit, omnem mercatum succini ab eo tempore neglectum fuisse, nulloque id in pretio haberi cœpis-
V. se. Hinc docet, per Germanos illatos in Prussiam fuisse nummos
VI. Romanos: eaque occasione de nummorum usu apud veteres Germanos paulatim recepto docte disserit. Cur porro in Prussia non alii nummi frequentius reperiantur nummis M. Aur. Antonini, haud negligenter dispicit Nosler, ejusque rei causam producit satis verosimilem. Ceterum cum & Constantinopolitani nummi in Prussia reperti sint, quomodo hi istuc perlati fuerint, expendit, atque argumentis usus non contemnendis negat, mercatores Constantinopolitanos succinum petisse e Prussia. Nec hanc prætermittit occasionem docte disputandi
VII. de nummis Byzantiis. Sequitur, ut de usu Romanorum nummorum apud veteres Prussos dispiciamus. Ubi quidem Nosler censet, eos illic memoriæ duntaxat causa asservatos, ac denique inter res pretiosas in sepulcra injectos fuisse. Qua occasione non solum docet, aliis quoque gentibus moris fuisse, nummos sepulcris indere, sed etiam de monumentis quibusdam sepulcralibus differit non ita pridem in Prussia erutis, & hic æri
VIII, IX. incisis. Ultimo loco complures exhibet Romanos nummos in Prussia repertos, eosque paucis interpretatur.

Quod

* Quod ad Cl. Autoris Epistolam *de Theophrasti, Delii Præsidis, monumento* attinet, discimus hinc primo, hoc monumentum, quod hic æri incisum spectare licet, ex Delo insulæ advectum Londini exstare inter marmora regia. De tempore, quo collocata fuit hæc statua, non eadem omnium adhuc fuit sententia. Noster persuasum habet, id nec post Mithridaticum bellum, nec ante Corinthum deletam factum esse; cujus rei perquam erudita profert argumenta, historiamque Deli insulæ ita persequitur, ut facile suam rei antiquariæ & curiositatem & peritiam approbet antiquitatum studiosis lectoribus. p. 53 sqq.

قصة يوسف النجار

sive

HISTORIA JOSEPHI FABRI LIGNARII, Liber apocryphus, ex Codice MS. Bibliothecæ Reg. Paris. nunc primum Arabice editus, nec non versione Latina & notis illustratus a GEORGIO WALLIN, Sueco.

Lipsiæ, literis Andreæ Zeidleri, 1722, 4.
Alph. 1 plag. 6.

FAbulam complectitur non historiam hic liber apocryphus, inter illa librorum monstra jure numerandus, quæ hæreticorum maxime oriunda semine aut nunquam nasci aut statim post ortum extingui satius fuisset. Et quidem adeo nefarius & nugivendulus fuit autor hujus fabulæ, ut quemadmodum librum de *transitu* seu obitu *B. Mariæ* alii impostores *S. Joanni Evangelistæ*, vel *Jacobo*, vel *Melitoni Episcopo Gardensi*, adscripserunt, ita ille hanc *historiam Josephi*, non contentus Apostolis & famulis, ad ipsum Dominum JESUM CHRISTUM, ceu verum autorem, quem in monte Oliveti ad discipulos suos loquentem & Josepho parentantem introducit, referre non erubuerit. *Stilus* per omnia humilis est & simplicissimus, a flosculis & metaphoris, ut plurimum longe petitis, recentiorum Arabum procul remotus, ceterum impurus, nævisque & solœcismis

cissimis quam sæpissime scatens: quam culpam tamen non tam autori quam translatori tribuendam censet Clariss. *Wallin*, S. Theologiæ Lector Gymnasii Hernosandici in Angermanica Sueciæ provincia, quippe qui hunc libellum, ut multos alios libros apocryphos, lingua Hebræa contextum, ac deinde in Arabicum sermonem versum, cum Jo. Bollando, arbitratur. De ætate fabulæ vix quidquam definire licet. Silent primorum seculorum scriptores, qui alias sat multa ejusmodi ψευδεπιγραφα commemorarunt: charta & character codicis Arabici, quem in manibus habuit doctissimus Editor, a reliquorum Arabicorum codicum, etiam recentiorum, indole parum differt: quin occurrunt quoque, ab initio & sub finem historiæ, nonnullæ locutiones novitatem satis aperte spirantes. Sed uti has posterioribus forsan temporibus ab aliis additas Cl. *Wallin* suspicatur, ita res ipsas, dogmata, & scribendi modum respiciens, tantum non omnia cum antiquis potius quam hodiernis Orientalium moribus doctrinaque convenire judicat. „Sic de *extrema* „*unctione* observandum putamus, inquit, eam, si a Christo ipso „instituta ceu sacramentum fuisset, ut *occidentalis* non tantum „*Romana*, sed etiam recentior *orientalis* Ecclesia contendit, si „tantæ sit necessitatis & usus, ut supplicia animarum ejus bene„ficio post mortem mitigentur, utique Josepho nostro fuisset „collata, ejusque mentionem minime intermisisset Autor præ„sentis libelli: verum si a posteriorum seculorum ævo, novo„rum inventorum fœcunda matre, eam removemus, (*deri*„*vamus*) omnis mirandi simul evanesceet occasio: erat enim „*sacramentum extremæ unctionis* antiquis res omnino, quid„quid de Jac. V, 14, 15 jactitent Novatores, inaudita.„ Hanc & ejusmodi quasdam alias antiquitatis notas in Autore suo reperit Cl. *Wallin*, quas nunc pluribus persequi nihil attinet. De ipsa potius libelli editione, atque adeo de scopo & methodo nobilissimi Editoris, nonnulla restant, quæ præterire minime possumus. Scilicet cum nuper in Gallia peregrinans commoraretur Vir doctissimus, esset que occasio, Bibliothecam splendidissimam Regis Galliæ frequentandi, inter alios Codices Arabicos manu exaratos præsens sese obtulit *Historia Josephi Fabri Lignarii*,

Digitized by Google

gitarii, quam Cl. *Renaudotius* in Catalogo Codicum MSS. Arab. Bibliothecæ Reg. Pariſ. non perfecto ipſo libello, appellavit *Hiſtoriam Joſephi Mercatoris*, putans ſine dubio, hic agi de Joſepho Jacobi filio, Patriarcha V.T. cujus fabulam ex Corano edidit *Erpenius*. cum tamen in Arabico non ſit تاجر, ut facile legere potuit Renaudotius, nam levis eſt differentia, ſed تجار. Hunc igitur tractatum, ut breviorem, elegit Noſter, dignumque judicavit, (nescius nimirum adhuc, quid præcipue contineret,) circa quem, ceu rem quandam ſeriam & ſacram, ſtudium, quod linguæ Arabicæ deſtinavit, eſſet occupatum. Itaque deſcribi eum ſummo cum ſtudio, manu cujusdam Arabis, curavit, deſcriptum ſæpius cum eo perlegit, menda paſſim in archetypo obvia emendavit, & Latine in proprium uſum & exercitium primo quidem tranſtulit: jam vero translatum, in capita & verſus, ut melius cum textu Arabico ab imperitioribus conferri verſio poſſit, diviſum, punctis etiam vocalibus & apicibus veſtitum, plurimisque notis atque obſervationibus, partim Philologicis, partim Theologicis & potiſſimum Antipapiſticis, auctum, in lucem edere & cum aliis eorundem ſtudiorum cupidis communicare placuit. Quamvis enim noſſet, libellum eſſe ejusmodi, qualem ſupra deſcripſimus, hoc eſt, ut ipſe loquitur, æternis tenebris quam luce digniorem; tamen etiam illud ſcivit, non deeſſe Theologis cauſas, queis vulgari ſine ſcandalo poſſe tales libros apocryphos probent. „Forte, inquit, quia nus„quam melius divinæ veritatis jubar putatur exſplendeſcere„ quam ſi e regione ipſi opponatur craſſa figmentorum errorum„que caligo, haut aliter ac inter nos fieri ſolet, dum monſtroſo„rum fœtuum adſpectu perculſi, formæ humanæ, ad naturæ le„ges juſta membrorum proportione productæ, elegantiam„ veneramur & majeſtatem„ Accedit, præſentem fabulam, ſi cum reliquis prius editis, itemque cum recentiorum monachorum fabulis conferatur, licet fabula ſit fabulaque maneat, inter peſſimas tamen, judicio Editoris noſtri non eſſe reponendam. Quod ut eo certius conſtaret, neve quid ſupereſſet periculi, quod redundare inde in lectorem minus cautum poſſet, non modo artes, fallacias, erroresque autoris data quavis occaſione in

notis suis detegere, sed & harmoniam inter istas res & inter dogmata, ritus, superstitiones, modosque loquendi, Judaicæ, Muhammedicæ, Orientalis Christianæ, & cumprimis Occidentalis Romanæ Ecclesiæ, intercedentem, sine ullius tamen personæ præjudicio, ut ipse ait, ostendere atque ante oculos ponere Noster laboravit.

LUTETIA PARISIORUM, ERUDITA SUI temporis, h.e. annorum hujus Sec. XXI & XXII. Autore G. W. S.

Norimbergæ 1722, 8.
Plag. 12.

IDem elegantissimi hujus libelli Autor est, quem modo produximus, Georgius Wallin Suecus, qui initiales literas G.W.S. titulo adscripsisse satis habuit. Utilem vero operam suscepit, quando Parisiis degens statum omnem literarium, qualis illic est, diligenter annotavit, nec invidit orbi erudito. Quæ IX hujus tractatus capitibus continentur, ad notitiam præcipuorum Autorum spectant, Lutetiæ tum viventium, qui scriptis editis in studiis imprimis Linguarum, Grammaticis & Criticis, in Eloquentia, Antiquitatibus, Historia Ecclesiastica & Theologia inclaruerunt. Neque tamen alios plane tacuit, qui rebus Mathematicis & Physicis, aliisque Philosophicis, item Medicis vel Jure occupantur. Secundo capite etiam enumerationem præcipuorum librorum exhibet, qui ad mensem usque Martium præsentis anni Parisiis comparuerunt: tertio vero eorum, qui sub prelis tum temporis sudabant. In recensione Literatorum plerumque ætatem, domicilium, & indicem scriptorum; libris novis pretium & locum, ubi venduntur; iis, qui actu imprimuntur, leges subscriptionum adjecit. Et ne quid deesset, quod ad statum literarum desiderari posset, quarto integro capite de Universitate Parisina, Collegiis & Academiis seu Societatibus egit. Singulare est, neque fortasse omnibus notum, quod de Academia Politices & Status memorat, erecta regnante Ludovico XIV, ubi ex memoriis, ut ait, Tractatibus aliisque actis magis secretis arca-

na

na Imperii edocentur, & unde nobiliora ingenia in futura tempora maximique momenti ministeria præparantur. Statum Ecclesiæ Gallicanæ attigit, quatenus Archiepiscoporum & Episcoporum hujus temporis notitia absolvitur, quorum Catalogum inseruit capiti quinto. Sexto de Bibliothecis potioribus; septimo de Ephemeridibus, quæ in usu hodie sunt Lutetiæ; octavo de Typographis & Bibliopolis Parisinis loquitur. Diariis reliquis Gallicis omnibus præfert Diarium Verodunense, *le Journal de Verdun*, quod successit inde ab aliquot annis libello *la Clef du Cabinet*. Singularem humanitatem erga exteros tum omnium in genere Gallorum, tum Bibliothecariorum & Bibliopolarum ex merito prædicat; quæ res facile inveniet fidem apud eos, quibus constat, etiam summo loco natos & in amplissima dignitate constitutos haud pati se humanitate a quoquam vel officio vinci. In caput novum opusculi appendicem, varia a se observata, quæ locum alibi non inveniebant, ut de Cathedra Aquinatis, de differentia Abbatum, & alia conjecit. Addidit versionem Latinam Literarum Societati Regiæ a Magno Moscoviæ Duce nuper una cum mappa Hydrographica maris Caspii transmissarum, & Oden Anacreonticam Boivini ad Dominam d' Agnesseau, quæ nuper una cum aliis hujus Autoris Parisiis excusa fuit. Ceterum laudem meretur Cl. Autoris institutum, quod ut alii alibi pari felicitate imitentur, serio optamus.

INDEX AUTORUM,

Quorum Libri aut Inventa hoc Volumine recensentur.

* Nota, Typographum saltum fecisse a p. 136 ad p. 187.

I. Libri Theologici & ad Historiam Ecclesiasticam spectantes.

ADelmanni *Opuscula cum not. P. Galeardi.* 483
Andalæ *(Ruardi) Exegesis illustrium locorum S. Scripturæ.* 300
Clavis Apocalyptica. ibid.

Anonymi *Meditat. de Historia Judæorum ad probandam inde veritatem religionis Christianæ.* 294
Vita Josephi, fabri lignarii Arabice, cum Vers. & notis Georg. Wallin. 567
De la Barre (*F. P.*) *Doctrina Protestantium ex Missali Romano demonstrata.* 501
S. Basilii *Opera ex Ed. Juliani Garnier. Tomus I.* 465
Bingham (*Jos.*) *Antiquitates Ecclesiæ Christianæ. Volumen VII.* 424
Bomble (*Christ. Jo.*) *Analysis & Chronotaxis Apocalyptica.* 95
Brett (*Thomæ*) *Collectio præcipuarum Liturgiarum Eccles. Christ.* 333
Carpzovii (*Jo. Gottlob*) *Introductio ad libros Poeticos V. T.* 217
ad libros Propheticos V. T. 305
Christi *Historia supposititia Josephi, fabri lignarii, cum vers. & not. Georgii* Wallin. 567
Cuperi (*Lucæ*) *παραρτήματα τῆς χρονολογίας & Historiæ Sacræ.* 208
Drake (*Sam.*) *Epistola de aqua non necessario calici Eucharistico admiscenda.* 344
S. Gaudentii *Orationes, cum not. Pauli Galeardi.* 482
Grabii (*Jo. Ern.*) *Diss. de forma consecrationis Eucharisticæ.* 276
Josephi (*Flavii*) *Opera, ex Ed. Jo. Hudsonii.* 235
Johnson (*Jo.*) *Collectio legum & canonum ad Eccl. Angl. spectantium.* 420
Lampe (*Frid. Adolphi*) *Synopsis Historiæ S. & Eccles.* 44
Langii (*Joach.*) *Historia Eccles. ab O. C. ad Sec. XVIII.* 452
Moreti (*Petri*) *Diss. de ritu ostensionis sacrarum reliquiarum.* 299
Mosheim (*Jo. Laur.*) *Vindiciæ antiquæ Christianorum disciplinæ contra Jo. Tolandum, cum vita Tolandi.* 492
Pezii (*Bernardi*) *Thesaurus Anecdotorum novissimus.* 1
Pfaffii (*Christ. Matthæi*) *Institutiones Historiæ Eccles.* 71
La Placette (*Joan.*) *de Scepticismo Rom. Ecclesiæ.* 77
Ramperti *Opuscula, cum not. P. Galeardi.* 482
Vitriarius (*M. V.*) *de statu animæ separatæ post mortem.* 393

Digitized by Google

Vitringæ (*Campegii*) *Animadv. ad Methodum Homiliar. Eccl.* 67
Wæchtleri (*Chriſtfried*) *de Codice MS. Orationum XV Gregorii Nazianz. Epiſtola ad Chriſtoph. Joſt Zanthier.* 133
Wallin (*Georgii*) *Verſio Vitæ Arabicæ Joſephi, fabri lignarii, cum notis.* 567
Wölfii (*Jo. Chriſtoph.*) *Anecdota Græca Sacra & Profana. Tomus I & II.* 554

II. Libri Juridici.

Berenger *Bar. a* Beaufin (*Hectoris*) *Diſputatio ad L. 40 ff. de Legat. l.* 248
Branchu (*Baltb.*) *Obſervationes ad Jus Rom. &c.* 248
Van Bynckershœck (*Corn.*) *de Foro Legatorum tam in Cauſa civili quam criminali.* 507
Gundling (*Nic. Hier.*) *de emptione uxorum, dote & Morgengaba, ex Jure Germ.* 429
Johnſon (*Jo.*) *Collectio omnium Legum, Canonum, Reſponſorum Eccleſ. ad regimen & religionem Eccl. Anglic. ſpectantium. Partes II.* 420
Riperi (*Alberti*) *Diſſ. de Lege, ac Legibus divinis poſitivis univerſalibus in ſpecie.* 536
Speneri (*Jac. Car.*) *Tract. de dativa Tutela Sub-Vaſallorum S. Rom. Imp.* 117

III. Libri Medici & Phyſici.

Albini (*Eleaſaris*) *Hiſtoria naturalis inſectorum Anglicorum.* 18
Algœwer (*Dav.*) *Specimen Hyetometriæ curioſæ.* 216
Anonymi de motu ſive de motus principio & natura. 322
Acta Medicorum Berolinenſium. Vol. IX & X. 443
Bellingeri (*F.*) *Tractatus de Variolis.* 90
Bœckleri *Collectio Obſervationum in lue Maſſilienſi factarum* 441
Breynii (*Jo. Phil.*) *Epiſt. de Melonibus petrefactis Montis C[illegible] vulgo creditis.* 439

Digitized by Google

Bruckmanni (*Fr. Ern.*) *Relatio de Cerevisia Regio-Lotharienſi.* 545

Freind (*Jo.*) *Epiſt. de purgantibus in ſecundaria Variolarum confluentium febre.* 92

s' Graveſande (*Guil. Jac.*) *Phyſices Elementa Mathematica.* 19

Harris (*Gualteri*) *Diſſertat. de peſte.* 87

Deſcriptio inoculationis variolarum. 87

Hartſœker (*Nic.*) *Collectio variorum fragm. Phyſicorum.* 318

Hoffmanni (*Frid.*) *Medicinæ rationalis ſyſtematicæ Tomus II.* 315

Medicina conſultoria. Pars I. 358

Leutmanni (*Jo. Georgii*) *Tr. de horologiis automatis. P. II.* 228

Mulleri (*Jo. Henr.*) *Collegium experimentale.* 80

Pacchionii (*Ant.*) *Diſſ. de Dura Menynge humana.* 541

Quincy (*Jo.*) *Diſpenſatorium Collegii Medicorum Londinenſis.* 111

Robinſon (*Nic.*) *Tr. de arenulis & calculo.* 221

Rzaczynski (*Gabriel.*) *Hiſtoria Naturalis Poloniæ & Lithuaniæ.* 10

Swedenborgii (*Em.*) *Prodromus Principiorum rerum naturalium.* 83

Nova Obſervata circa ferrum & ignem &c. 225

Miſcellanea Obſervata circa res naturales &c. 262

Methodus nova inveniendi longitudines locorum &c. 266

Strother (*Eduardi*) *Modi tractandi Variolas experientia ſulti.* 123

Sturmii (*Jo. Chriſtoph.*) *Phyſicæ electivæ ſeu hypotheticæ Tomus II.* 537

Terranei (*Laur.*) *Tr. de Glandulis &c.* 257

Thummigii (*Lud. Phil.*) *Obſervationes de Anatomia Foliorum.* 24

Wolfii (*Chriſtiani*) *Varia Experimenta naturæ & artis. Tomus I.* 31

Tomus II. 435

IV. Libri

Digitized by Google

IV. Libri Mathematici.

Anonymi *Tentamen de uſu ſtudii Mathematici.* 96
Bernoulli (*Jo.*) *Theorema novum habens utilitatem in dividendis multiplicandisque angulis, nec non in condendis Tabulis ſinuum tangentium & ſecantium.* 361
Variæ Solutiones & conſtructiones Problematis de Curvis motis ſecundum axem & ſe mutuo conſtanter ad angulos datos ſecantibus. 396
Facciolati (*Jac.*) *ad Mathematicam Oratio.* 509
Mac Laurin (*Colini*) *Geometria organica.* 323
Ruggieri (*Ferdinandi*) *Schola Civilis Architecturæ, continens ornamenta januarum & feneſtrarum ex ædificiis Florentinis deſumta.* 553
Sharpe (*A.*) *Geometria promota &c.* 229
Sturmii (*Jo. Chriſtoph.*) *Prælectiones Academicæ, ex Ed. Dav Algæweri.* 370
Swedenborgii (*Eman.*) *Methodus nova inveniendi longitudines locorum terra marique.* 266
Taylor (*B.*) *Literæ ad J. B. M. datæ Londini d. 6 Jul. 1722.* 452

V. Libri Hiſtorici, Geographici &c.

Alberici (*Jo.*) *Miſcellanea de ſingularibus dierum & locorum fatis, oſtentis ominibus, ſomniis &c.* 550
Anonymi Diſſertatio de Dario Medo. 201
Magna Britannia & Hibernia. Pars I & II. 534
Hiſtoria Romana ab U. C. ad Conſtantinum M. ex Ed. Gottfr. Tentzelii. 564
Hiſtoria Sugerii Abb. S. Dionyſii, Miniſtri Status &c. 286
Meditat. de Hiſtoria Judæorum. 294
Arcana Collectio rerum a Legatis Angl. in Hiſpania ab A. 1667 ad 1678 geſtarum. 327
Diarium Vazſtenenſe, cum not. Er. Benzelii. 354
Aubray *vide* Albericus.
Barwick (*Petri*) *Vita Johannis Barwick.* 547

Digitized by Google

Basnagii (*Jac.*) *Diss. historica de Duellis & ordinibus equestribus.* 212
Buderi (*Chr. Gottlieb*) *Vitæ Clariss. JCtorum.* 413
Bulstrodii (*Rich.*) *Commentarii in regimen Caroli I & II Reg. Angl.* 329
Eccardi (*Jo. Georg.*) *Historia Geneal. Princip. Saxoniæ &c.* 97
Echard (*Jac.*) *vide* Quetif.
Facciolati (*Jac.*) *Vita Georgii Card. Cornelii.* 512
Grævii (*Jo. Georgii*) *Thesaurus Antiq. & Hist. Italiæ a P. Burmanno continuatus. Tomus IV & V.* 187
Hueberi (*Philiberti*) *Austria ex Archivis Mellicensibus illustrata.* 283
Josephi (*Flavii*) *Opera, ex Ed. Jo. Hudsonii.* 235
Leporini (*Christ. Polyc.*) *Vitæ eruditorum ab initio A. 1719 in Germania denatorum. Pars V. VI. VII. IIX.* 272
A Ludewig (*Jo. Petri*) *Reliquiæ MStorum omnis ævi diplomatum & monumentorum. Tomus IV.* 310
Le Neve (*Jo.*) *Vitæ Episcoporum Eccl. Anglic.* 109
Payne (*S.*) *Vita Richardi Cumberlandi.* 532
Quetif (*Jac.*) & *Jac.* Echardi *Scriptores Ordinis Prædicatorum. Tomus II.* 474
Sanchoniathonis *Historia Phœnicia cum not. R. Cumberland.* 524
A Seelen (*Jo. Henr.*) *Athenarum Lubecensium Pars IV.* 499
Sommeri (*Frid. Wilh.*) *Regnum Vannianum.* 560
Lemmata historica ad Ducatum & urbem Uratislaviensem. 560
Sprotti (*Thomæ*) *Chronica ex Ed. Th. Hearne.* 107
Steni *Bregensis descriptio Silesiæ, imprimis Uratislaviæ.* 560
De la Torre *Historia arcana aularum Europæ a primo tractatu partitionis Hisp. ad secundum. Tomus I.* 385
Triveti (*Nic.*) *Annales sex Regum Angliæ.* 105
Vertot *de fœde Britonum inter Gallos stabilita.* 115
De Waldkirch (*Jo. Rud.*) *Introductio in Historiam status & fœderum Helvetiæ.* 136
Wallin (*Georgii*) *Lutetia erudita.* 569
Zeltneri (*Gust. Ge.*) *Vitæ Theologorum Altorfinorum.* 455

VI. Libri

VI. Libri Miſcellanei.

Ainsworth *(R.) Monumenta Vetuſtatis Kempiana.* 54
Altilii *(Gabr.) Epithalamium.* 130
Bayeri *(Theoph. Sigefr.) Comm. de nummis Romanis in agro Pruſſico repertis.* 565
Epiſtola de Theophraſti, Delii Præſidis, monumento. 565
Boldetti *(Marc. Ant.) Obſervationes in Cœmeteria SS. Martyrum & Veterum Chriſtian. Romæ.* 513
A Briga *(Melch) Faſcia Iſiaca Statuæ Capitolinæ explicata.* 537
Camariotæ *(Matthæi) Orationes II in Plethonem de Fato.* 274
Caryophili *(Blaſii) Diſſertatt. Miſcellanearum Pars I.* 244
Chishull *(Edmundi) Comm. in Inſcriptionem Sigeam* Βουζοφηδὸν *exaratam.* 58
Ciceronis *(M. T.) Epiſtolarum ad diverſos editio nova Gottlieb Cortii.* 270
de officiis Libri III, ex ed. Joach. Meieri. 496
Clarke *(Jo.) Diſquiſitio de cauſa & origine mali.* 346
Clodii *(Jo. Chriſtian.) Conſilium de nova Bibliotheca Orientali edenda.* 281
Cortii *(Gottlieb) Additam. ad recenſionem Editionis Horatii per A. Cuningam.* 381
La Croze *(Maturini Veyſſiere) Epiſtola de libris MSptis haud procul mari Caſpio repertis.* 414
Elementa linguæ Tanguticæ. 417
Cuningamii *(Alex.) Animadv. in R. Bentleij Notas & Emendat. ad Horatium.* 377
Denores *(Jaſonis) Inſtitutio in Ciceronis Philoſophiam.* 496
Eccardi *(Jo. Ge.) Epiſtola de nummis quibusdam explicatu difficilioribus.* 65
Exercitationum ſubſeciva rum Francofurtenſium Tomus III. Sectio II. 446
Faſcitelli *(Honorati) Poemata.* 130
Haſſen *(Martini) Synopſis Scientiæ de Prudentia Morali.* 40

Digitized by Google

Haym (*Nic. Eranc.*) *Thesauri Britannici Vol. I. Pars I.* 49
Pars II. 240
Heumanni (*Christoph. Aug.*) *Anthologia Latina.* 79
Poecile, seu Epistolæ Miscell. & Dissertationes varii argumenti. 497
Q. Horatii Flacci *Poemata, ex ed. Alex. Cuningamii.* 377
Huetii (*Petri Dan.*) *Cogitationes variæ, seu Huetiana.* 462
Kappii (*Jo. Erhardi*) *Clariss. Virorum Orationes selectæ.* 230
Kederi (*Nic.*) *Nummus aureus Othinum exhibens.* 372
Lactantii (*L. Cæcilii Firm.*) *Symposium, ex ed. C. A. Heumanni.* 312
Mauracordati (*Jo. Nic.*) *liber de Officiis, Gr. & Lat.* 331
Obrechti (*Ulr.*) *Schediasma in Somnium Scipionis.* 496
Pezii (*Bernardi*) *Thesaurus Anecdotorum novissimus.* 1
Rachelii (*Sam.*) *Comm. in Officia Ciceronis.* 496
Reusch (*Echardi*) *Capita Deorum &c. in gemmis Ebermayerianis illustrata.* 62
Sannazarii (*Actii Synceri*) *Poemata.* 130
Trappii (*Josephi*) *Prælectiones Poeticæ. Volumen III.* 126
Vitriarius (*M. J.*) *de statu animæ separatæ post mortem.* 393
Wolfii (*Chr.*) *Meditationes politicæ de Societate humana & de Republ.* 36
Wolfii (*Jo Christoph.*) *Bibliothecæ Hebreæ Pars II.* 194
Anecdota Græca Sacra & Profana. Tomus I & II. 554

INDEX RERUM NOTABILIORUM

in hoc Volumine obviarum.

Abbreviatorum *Societas num olim fuerit in Italia?* 193
Abdominis *vulnus absolute lethale.* 361
Academia *Politices & Status Parisiis fundata.* 570
Academiarum *cura.* 38
Acidi *theoria.* 85.86
Acta Eruditorum *contra Mich. Lequien*

Digitized by Google

Lequien & Dominicanos vindicata. 481-*sq*
Actii *nomen unde petierit Sanazarius?* 131
Adamus *ut vocetur Sanchoniathoni?* 528
Adami Murimuthensis *Chronicon promissum.* 107
Adelmannus *num idem ac Alemannus?* 491
quando vixerit? 490 sq.
num Germanus? 491
Æmilius (*Th. Badia*) Consilii de emend. Eccles. *autor.* 478
Æolipilæ. 20
Æolipilarum *phænomena.* 35
Æquitas *in quo consistat?* 43
naturalis quatenus in Rep. attendenda? 39
Aer *in corporibus delitescit.* 34
ut vi spiritus vini evacuetur? 34
in oculos ut incurrat? 432
Aeris *gravitas novo experimento probata.* 32.32
specifica determinata. 34
elasticitas stabilita. 33
per aquam depressi subtilitas. 36
existentia & proprietates. 81 sq.
gravitatem Aristoteles agnovit. 539
compressi effectus singulares. 436
In Aere *res venenatæ.* 316
Aerometri *descriptio.* 35
Æschylus *conciliatus.* 206
Æsculapius *Rubriæ genti cultus.* 67
Æstus *marini hypothesis Newtoniana.* 23
Æras *aurea, argentea, ænea, ferrea, quænam S. Scripturæ & Ovidio?* 209
Ætheris *gyratio unde?* 538
Agnus *paschalis an per domos occisus in Festo Paschæ.* 487
Ainsworth (*R.*) *laudatus.* 54
Albedo *unde oriatur?* 86
Albericus (*Jo.*) *Ant. Woodio ad* Athenas Ox. *opem tulit.* 550
Monast. Angl. *auxit.* 550
Albertinus *laudatus.* 78
Alexipharmacus *pulvis Bellingeri.* 92
Allodia *a Vet. Germanis vendita.* 351
Alphonsus X *R. Cast. notatus.* 347
Altaria, *Martyrum sepulcra.* 515
Martyria & confessiones dicta. 515
Althoferi (*Christoph.*) *vita.* 459
Altilii (*Gabr.*) *Epithalamium.* 131
Amnites *Poloniæ.* 12
De Amos *Prophetæ varia.* 310
Anathema Maharanata *quid?* 426

Anatum *ferarum magna copia in Volhynia.* 15
Anglia *cenſu Pontifici obnoxia.* 106
Angliæ *Reges ut dominatum Pontificis admiſerint?* 422 ſq.
In Anglia *validæ adhuc Pontif. Conſtitutiones.* 423
Anglicæ *Eccleſiæ facies.* 73
errores qui & quando orti? 422
Angulorum *ſectio promota.* 362
Anhaltinæ *origines.* 100
Anima *ut corpori unita?* 42
mundi univerſalis defenſa. 321
Animæ *ſeparatæ poſt mortem ſtatus.* 393
Animæ *præexiſtunt.* 394
Animalium *in vacuo phænomena.* 83
Animalcula *ſpermatica defenſa.* 321
Annius Viterb. (*Jo.*) *accuſatus & defenſus.* 474
Antiquitatis *contemptus, ſeculi depravati indicium.* 463
Antlia *pneumatica levi ſumtu paranda.* 34
Antliæ *pneumaticæ novus mechanismus.* 264.265
Antonini (*M. Aur.*) *nummi cur frequentiſſimi in Pruſſia?* 566
Apanagiati *Ducum filii olim non Principes.* 352
Apanagii & *Paragii Juris Corpus promiſſum.* 497
Apocalyptica *Analyſis.* 95
Clavis. 303
Apocryphi *libri cur vulgandi?* 569
Apoſtaſiæ *pœna.* 428
Aqua *cur non ſuper eadem acris quantitate impregnetur?* 322
marina cur ſalſa? 539
materia primæva Telluris. 263
Aquæ *gravitas abſoluta.* 32
vi caloris expanſio illuſtrata. 36
proprietates. 82
theoria. 84.539
pluvialis quantitas ut obſervetur? 438
plurium annorum. 227
Per Aquam *veritatem probandi ratio.* 216
Aquarum *motus ab aere.* 82
Martialium Olonicenſium ingredientia. 441
Aquearum *particularum figura.* 84.538. ſq.
Aquilo *Ovidii, perſecutio Labani.* 209
Arbitrium *Numinis quantum valeat in univerſo?* 348.349
Arborum *tracheæ.* 24
Archimedeum *vitrum.* 265
Architecti *Florentini illuſtres.* 553
Arcuum *ſectio promota.* 362

Argenti

Argenti *puri vena in Corylo.* 12
D'Argentre (*Bertramus*) *refutatus.* 116
Arianorum *errores quinam?* 392
Aristotelis *Ethica notata.* 41
Arithmetica *sacra.* 371
Arithmeticæ *literalis usus.* 371
Arlunus (*Bernardinus*) *de Bello Venetoeditus.* 191
Armorica *unde dicta?* 117
Arnicæ *veræ usus.* 446
Ex Arnicæ *veræ usu hæmoptoe.* 445
Arnulphi *Hist. Mediol. recusa.* 189
Ars *experimentandi delineata.* 81
Ex Arsenico *hausto mors.* 358sq.
Arthritis *vaga cur lethalis?* 444
Artium *manuariarum cura.* 38
Arvalis *nomen pro* Arvalo *repositum.* 192
Ascia *cur olim sepulcris incisa?* 517
Asciticus *curatus.* 444
De Asclepiadis *Prusiensis icone Diss.* 247
De Asse *& partibus Diss.* 57
Astræa *Ovidii, Esther.* 209
Astrologia *nova Kepleri.* 371
Astrologiæ *judiciariæ vanitas.* 371
Astyages *an Darius?* 205
Asyli *jus Legatorum ædibus negatum.* 509
Athei *refutati.* 297
Atheismi *causæ.* 298
Atrophia *mortui anatome.* 444
Attagenarum *magna copia in Polonia & Lithuania.* 15
Attractio *universalis impugnata.* 319
Attractionis *magneticæ causa.* 540
Augustinus (*Ant.*) *notatus.* 57
Avis *Nivalis.* 16
S. Remigii. 16
Austria *ex Archivis Mellicens. illustrata.* 283
Austriæ *heros olim fœmina.* 352
Ab Austria (*Joannis*) *sub Carolo II R. Hisp. molimina.* 328
Austriaci *Juris Codex editus.* 351
Autodidacti. 273

Bælius (*Petr.*) *notatus.* 295. 298
Bagliviani *systematis inventor est Pacchionus.* 543
Baieri (*Jo. Guil.*) *vita.* 461
Bamberga *quo titulo Cunigundæ donata?* 432
Barnabæ *Evangelium explosum.* 423
Barometri *inventor.* 436
structura & usus. 436
Barthius (*Casp.*) *vindicatus.* 486. 487
De S. Basilii *Operum genuinitate disquisitio.* 472 ff.

Bedfordiæ *vires ac ſtatus.* 535
Belcarius (*Franc.*) *graviter notatus.* 462
Bellarminus *refutatus.* 278. ſq.
Belli *jura.* 40
Belus *idem ac* Phut. 529
Bembi (*Petri*) Hiſt. Veneta *recuſa.* 191
Benivoli *nomen.* 486
Bentlejus (*Rich.*) *notatus & refutatus.* 377. ſq.
Benzelii (*Erici*) *promiſſa.* 357
S. Bernardi *zelus injuſtus.* 293
Bernardus (*Eduardus*) *laudatus.* 463
Bernoulli (*Nic.*) *refutatus.* 448
(*Joh.*) *notatus.* 322
Berolinenſium *morborum hiſtoria.* 443
Berwick (*Jo.*) *vita.* 547
Betulæ *ramus in gleba ſalis.* 11
Bibliorum *editiones variæ.* 196
Bibliotheca *Orient. nova promiſſa.* 281
Hebræa nova. 194
Billii (*Jac.*) *Notæ Crit. in Greg. Naz. illuſtratæ & notatæ.* 133
Le Blanc *laudatus.* 78
Blondus (*Flav.*) *multa quam vera ſcribere maluit.* 491
Blondi (*Fl.*) *lib.* de origine & geſtis Venet. *recuſus.* 190. ſq.
Boivini *Ode Anacreontica edita.* 571
Bonum *ſummum ut a felicitate ſumma differat?* 41
Boſſu *laudatus.* 129
Boſtoni (*Jo.*) *Speculum Cœnobitarum promiſſum.* 107
Boves *copioſi in Ruſſia & Podolia.* 15
Boutanenſis *ſcribendi character.* 416
Bracceæ *a quo inventæ?* 108
Branchu (*Balth.*) *Obſerv. ad Jus Rom. illuſtratæ.* 248 ſq.
Britannia Minor *Gallicis Regibus ſubjecta.* 116
unde dicta? 117
Britanniæ Magnæ *topographia nova.* 534. ſq.
Britannicus *Theſaurus novus.* 49
Brixianarum *fœminarum magnificentia.* 489
Buderi (*Chr. Gottlieb.*) *promiſſa.* 414
Bullarum *vis ingens.* 266
Buzicus *quid notet?* 98. 103
Bzovius (*Abr.*) *qua re provocaverit G. Herwartum?* 480
Ordinis ſui præconium. 480

De Cabbala *Diſſertatio.* 209. ſq.
Cadaveris *virilis ſingularia.* 448
Cadaverum *cruentatio.* 17
ſpectra. 17
De Cajetano (*Th. de Vio*) *varia.* 476
Cai-

Digitized by Google

Cainanis *nomen unde in geneal. Patriarch. apud Lucam irrepserit?* 46
Cainus *quo nomine veniat apud Sanchoniathonem.* 528
Calamus *Alexandrinus unde Celso dictus?* 245
Calce *obductorum parietum exhalationes noxiæ.* 317
De Calculo *tractatus.* 221
Calculo *mortui anatome.* 444
Calculus *humanus dissolvi potest.* 223
Calicis *Eucharistici mixtura olim recepta.* 337
non necessaria? 344. sq.
Caloris *natura.* 20
materia. 438
productio. ib.
quantum imbibant corpora? 431
Calorem *experimentandi instrumenta.* 438
Camariotæ (*Matth.*) *ætas.* 274
virtutes & vitia. 274
Camdeni (*Guil.*) Annal. Elis. *nova ed. quanti Anglis veniat?* 107
Camera *obscura.* 82
Camini *veterum.* 271
constructio singularis. 226. 264
Campanella (*Th.*) *ab Atheismi crimine liberatus.* 480
cur in carcerem conjectus? 480
Campestris (*Lamb.*) *an ediderit Colloquia Erasmi?* 476
Cancellarii *Germaniæ & aulæ diversi.* 352
Cancrorum *magnus proventus in Polonia.* 14
Candelæ *sebaceæ extinctæ fœtor noxius.* 317
Cani (*Melch.*) & *Barth. de Carranza æmulatio.* 479
Canonis *Biblici constitutio.* 453
Cantalupi (*Nic.*) Hist. de antiqu. Univ. Cantabr. 108
Capellanus (*Jo.*) *cur tot autorum odiis petitus?* 464
Capellani (*Jo.*) *Puella Aurelian. defensa.* 464
Capita *duo inversa in nummis quid?* 65
Ex Carbonibus *ligneis exhalationes noxiæ.* 317
Carolus I *R. A. ab Henr. Vanio proditus.* 330
Carolus II *R. H. simulator eximius.* 328. sq.
ejus character. 386
De Carolo I *R. A. omina finistra.* 552
Carpiones *magni.* 14
De Carranza (*Barth.*) *Melch. Cani æmulus.* 479
defensus. ib.
Cartesii *inventa palmaria in physicis.* 539

Digitized by Google

Caryophili (*Blasii*) *promissa.* 247 sq.
Castitas *explicata.* 37
Cave (*Guil.*) *notatus.* 135
Celinus *Ovidii*, Esavus. 210
Cellarii (*Christoph.*) *Diss.* de genuina Josephi de Herodibus hist. *recusa.* 240
Celsitudinis *titulum quibus concedant Angli?* 329
Centui *oscillationis inventionem sibi vindicat Taylor.* 452
Cerevisiæ *Regio-Lotharienses nomen & virtutes.* 545
De Cermenate (*Jo.*) Hist. Mediol. *recusa.* 189
Cervus *collum reclinans saltationis satyricæ symbolum in nummis.* 242
Ceteji *sunt Pergameni.* 64
Chaucerus *cum Virgilio aut Homero an comparandus?* 130
Chirothecis *quibus indui debeant, qui reliquias populo ostendunt?* 300
Christi *missio divina probata.* 295
divinitas probata. 392
incarnatio quo schemate olim adumbrata? 487
De Christo *testimonium Josephi an genuinum?* 238
Christocraticum *in Eccl. regimen probatum.* 453
Chymia *Geometrice explicata.* 83
Cisneri (*Nic.*) *vita edita.* 414
Civium *numerus ut augendus?* 38
officia. 40
Clacii (*Georg*) *Observat. Chir. Practicæ sunt Collegium Stahlianum.* 445
Clementis *ad Cor. Epistolæ genuina.* 46
Clericus (*Jo.*) *notatus.* 219. 220
Clerici *cædes qua pœna olim vindicata?* 106
Coccejus *Theol. laudatus.* 301
Codices *antiqui recensiti.* 2. ff.
De Codicum *Hebraic. antiquitate & bonitate Diss.* 196
Cœci *eruditi.* 498
colores distinguentes. 17
Cœlius Rhodig. *illustratus.* 134
Cœmeteria *Martyrum & Vet. Christ. illustrata.* 513. sq.
S. Cœnæ *substantialia quænam?* 344
institutionis verba nova ratione explicata. 506
In S. Cœna *precum ad Deum pro Spir. S. necessitas asserta.* 277. 337
Collinius (*Ant.*) *autor libri* de libert. cogit. 495
Colores *unde ortum trahant?* 22

Colorum

Digitized by Google

Colorum *experimenta.* 432
De Coloribus *regulæ.* 86
Commodi *Imp. nummus explicatus.* 344
Comœdiæ *argumentum quod?* 128
recentiorum præ antiquæ præstantia. 128
Gallorum defectus, 128
usus in Rep. 39
Concionandi *methodus nova.* 67
Concubinæ *quæ dictæ tempore Caroli M.* 431
Conglaciationis *phænomena.* 408
Conjugii *definitio.* 37
& sponsalium jura. 37
Conjugum *officia.* 37
Conringii (*Henr.*) *cum Tabore controversia.* 414
Conscientiæ *examen commendatum.* 71
Constantini M. *laudes & nævi.* 454
cura in corporibus Sanctorum servandis. 522
Contareni (*Casp.*) *liber* de Rep. Venet. *recusus.* 190
Contraria *principia num dentur in universo?* 347
Convulsio *ex delirio periodico hyperico curata.* 443
Corasii (*Jo.*) *vita edita.* 414
Cordis *Thuri os.* 15
Corii *materia aqua specifice gravior.* 35
Cornelii (*Georg.*) *Card. & Episc. Patavini vita.* 512
Corpora *electiva quæ dicantur?* 20
Corporum *regularium dimensio.* 230
Cortii (*Gottlieb*) *in Epist. famil. Ciceronis merita.* 270
In Corylo *argenti puri vena.* 12
A Costa (*Jani*) *vita edita.* 414
Costæ *tredecim in sinistro pectoris latere.* 444
De Cracovitio *fabula.* 498
Crassi (*Nic.*) *liber* de forma Reip Ven. *recusus.* 190
Elogia Patritior. Ven. *recusa.* 191
Vita. 193 sq.
Crellius (*Nic.*) *cur capite damnatus?* 48
Crinesii (*Christoph.*) *vita.* 458
Cromwelli *in Cantabrig. furor.* 548
La Croze (*Matur. Veiss.*) *laudatus.* 559
Crugerii (*Pancratii*) *diræ persecutionis causa.* 499 sq.
Crypta *subterranea in Podolia.* 12
Cujacius *illustratus.* 255. 256
Cultus *divini cura ut instituenda?* 38
Cumberlandi (*Rich.*) *odium erga Papatum.* 524

Cumberlandi (*Rich.*) *vita, character & scripta.* 532 ff.
Cuningamus (*Alex.*) *notatus.* 382 ff.
Cursu *veloces sunt monticolæ circa Cracoviam.* 16
Curvæ *motæ secundum axem & se mutuo constanter ad angulos rectos secantes.* 396
Curvarum *descriptio universalis.* 323 ff.
secundi generis numerus demonstratus. 324
algebraicarum descriptio per data puncta. 326
Cyrenium. *nummus explicatus.* 344

Dacerius *notatus.* 129
Dallæus *laudatus.* 78
De Daniele *Proph. varia.* 309
De Dario *Medo Dissertatio.* 201 ff.
Dartis (*Jo.*) *vita edita.* 414
Denores (*Jo.*) *vita edita.* 496
Densitates *Planetarum.* 23
Deistæ *refutati.* 297
Dei *simplicitas e ratione demonstrata.* 391
unitas probata. 392
Deorum *capita in gemmis.* 62
Desiderii *R. Longob. Stemma.* 101
Deubelii (*Jo.*) *vita.* 457
Devisæus *autor libri* Mercure Galant. 495
Diarium *Verodunense commendatum.* 571
De Diebus *Mensium fatalibus carmen vetustum,* 551
Dii *tutelares ventriculis conditi.* 55
S. Dionysii *Abbatia quando condita?* 286
Abbatiæ status corruptus olim unde? 287 sq.
Diplomatum *Mellicens. collectio.* 283 ff.
Disciplina *Eccl. per omnia sæcula qualis fuerit?* 425 ff.
Divinum *in disciplinis Mathematicis.* 371
Dominicanorum *calumnia evidens.* 481 sq.
illustrium vita. 474 ff.
Dominicanum *Gynecæum.* 481
Dominorum *officia.* 37
Domus *status.* 37
Donelli (*Hug.*) *vita edita.* 414
Dortous de Meyran *notatus.* 320
Dotalitii *origo.* 430. sq.
Drama *ut cum Epico carmine conveniat?* 127. 129
De Druy *liber contra duella laudatus.* 217
Duckstein *unde dictum?* 545
Duella *quibus de causis olim instituta?* 212. 215
Principum. 213
a Pontifice & Concil. probata. 213. 215

Duello-

Duellorum *regulæ.* 215
usus. 213
Duellis *num Deus præsit?* 213
quinam exemti fuerint? 215
De Duellis *Tractatus,* 211.ff.
Dupinius *notatus.* 287.486.487
Durrii (*Jo. Conr.*) *vita.* 460
In Dysenteria *intestinorum excrescentiæ verrucoso-cristosæ.* 445

Ebionæi *a Nazaræis diversi.* 493
Ecclesia *num possit errare?* 77 sq.
Ecclesiæ *primitivæ unitas in quo consistat?* 424
caput visibile non necessarium. 425
per omnia sæcula disciplina. 425.ff.
emendatio pridem desiderata, 478
Ecclesiastica *Historia nova.* 45. 71. 452
Ecujer, *vox Gall. unde dicta?* 463
Edictum *Præsidum illustratum.* 271
Publicianum. 447
Eduardi VI *R. A. Liturgia prior.* 343
Educatio *liberorum quibus absolvatur partibus?* 37
Elasticæ *vis aeris effectus.* 34
Elasticitas *aeris simplicissime experimento probata.* 33
Electricitas *vitri experimentis comprobata.* 20
Electricitatis *notio.* 20
Elementa *rerum materialium qualia sint?* 349
ex bullulis constant. 266
quæ & quot? 538
Aristotelica quatenus locum habeant? 538
Cartesiana quatenus admittenda? 538
Engelberti *Abbatis ætas.* 5
Epicum *carmen ut cum dramate conveniat?* 127.129
Epici *carminis objectum quod?* 129
De Epico *carmine Diss.* 129
Epicuri *nummus explicatus.* 343
Epicuræi *refutati.* 297
Epicycloidum *Theoria promota.* 325
Epigrammatis *definitio.* 79
Epigrammatum *selectus novus.* 79
De Epigrammaticis *judicia.* 79
Epiphanius *levitatis etc. accusatus.* 493
Eratosthenis *Cyrenæi Canon editus.* 525
Eruditorum *vitæ.* 272
Esavus, *Celinus Ovidii.* 210
Esprits forts *quinam?* 298
Esther, *Astræa Ovidii.* 209

Digitized by Google

Ethica *ut a Jure Nat. & Morali doctrina differat?* 41
Aristotelis notata, ib.
Etymologici *Germanici specimen.* 498
Eva *ut dicatur apud Sanchoniathonem?* 528
Evangeliorum *Codex MS. Brix. laudatur.* 487
Evaporationis *per diem quantitas.* 438
Eucharistiæ *consecratio num sola recitatione verborum institutionis absolvatur?* 278 sq. 336 sq.
De Eucharistiæ *vet. solennibus restituendis libri Anglici.* 334
In Eucharistia *ut panis & vinum mutentur in C. & S. C.* 279. 338
Oratio Domin. necessaria, 339
realis præsentia asserta. 341
Eunomii *liber apologeticus editus.* 473
Eusebius Rom. *vero nomine J. Mabillon.* 514
Excommunicatio *qualis & quando olim facta?* 426
Excommunicationis *olim effectus.* 426
Excommunicationi *quinam olim subjecti?* 427
Existimatio *an ab aliorum opinione pendeat?* 213
Experimenti *definitio.* 41
Experimentorum *fines.* 31. 32
ad hist. nat. usus. 83
Experimentandi *enchireses ubi descriptæ?* 33. 34
ars delineata. 81
Explicit, *vox in fine Codd. quid?* 464

Fabricii (*J. A.*) *judicium de Josepho.* 239
(*Jo.*) *vita.* 459. 460
Facius (*Barth.*) de bello Ven. Clod. *recusus.* 191
Faderphium *quid?* 431
Fanshaw (*Rich.*) *Epistolæ commendatæ.* 327
Fascitelli (*Honorati*) *Carmina edita.* 131
De Fato *sententia Plethonis refutata.* 275
De Fatis *collectanea.* 550 sq.
Faverollii (*Fr.*) *in edendo Bassio opera.* 466
Febris *Miliaris an Veteribus cognita?* 272
Femoris *luxatio extrorsum & sursum facta rara.* 446
Ferri *fundendi circumstantiæ.* 223. 229
Fibulæ *quotuplicis generis.* 57
Fichardi (*Jo.*) *vita edita.* 414

Digitized by Google

Ficulnea *folia protoplastorum quid?* 209
Figura *Planetarum sphærica unde?* 23
Filamenta *Mariæ quid?* 540
Fistularum *in plantis diversitas.* 26.27
Flamines *qui?* 490
Flavedinis *genesis.* 86
Florentinorum *ædes illustres.* 553
Florentis (*Fr.*) *vita edita.* 414
Fluida *calefacta in vacuo plus aeris emittunt.* 35
calore rarefiunt. 438
Fluidorum *æquilibrium examinatum.* 32
materia in perpetuo motu. 33
pressio stabilita. ib.
leviorum per gravi-ora ascensus. 36
Fœminæ *pauperes concubinæ dictæ.* 431
Foliorum *anatomia novis inventis locupletata.* 24
rami ut ex petiolo exoriantur? 28.29
pori detecti. 30
materia aqua specifice gravior. 31
Fons *salutaris in Palatinatu Cracov.* 13
Fontanini (*Justi*) *Diss.* de Corona ferrea *recusa.* 189
Fontium *origo.* 540
Friderici *Austr. D. uxor ultima quænam?* 102
Fridericus *Barbarossa a Papa pedibus non conculcatus.* 192
Frigefactio *ut fiat?* 438
Frigoris *patientissimi in Polonia.* 18
Fulgur *quid sit?* 541
Fumi *avertendi remedium.* 264
Fungorum *comestorum noxæ.* 317

Gale (*Th.*) *laudatus.* 463
Gallorum *humanitas laudata.* 571
Gatti (*Ant.*) Hist. Gymn. Ticin. *recusa.* 190
Gandenius (*Jo.*) *num libri* Icon Regia *autor?* 495.549 sq.
S. Gaudentii *vita.* 483 sq.
Gaudentii *plures.* 483 sq.
Gaufridi Monumeth. *fides lubrica.* 116
Gelu *mortui anatome.* 444
Gemaricorum *Doctorum catalogus.* 198
Gemmæ *Ebermayerianæ explicatæ.* 62
Generationis *definitio.* 394
Genethliaca *fundamenta Astrologiæ eversa.* 371
Gentilium *corpora num cum Christianis permista?* 517 sq.
Geometria *promota.* 229
Gigantes *Ovidii, corrupti ante diluvium homines,* 209

De Gilberto Porretano *controversia.* 293
Glaciei *formatio.* 320
De Glandulis *Tractatus.* 257
De Gog & Magog *Disquisitio.* 305
Gonorrhœæ *sedes.* 261
Got[illegible]*ngua Sec. IX Italis recepta.* 490
Grabius (*Jo. Ern.*) *Eccl. Angl. non prorsus addictus.* 281
Græcæ *voces Latina civitate donatæ.* 488
Grammatica *methodus nova, persecutionis diræ causa.* 499
De Grassis (*Paridis*) *promissa.* 282
Gravesandus *notatus.* 435
Gravidarum *variolæ ut tractandæ?* 92
Gravitas *aeris novo experimento stabilita.* 32 sq.
corporum diversa. 82
universalis impugnata. 319
Gravitatis *lex.* 23
causa mechanica numdetur? 319
causa. 538
Gravium *calore ac frigore alteratorum phænomena.* 82
lapsus per experimenta examinatus. 435
Gregorius Naz. *cur sede pulsus?* 489
Gregorii Naz. *Orationum XVI Codex MS. laudatus.* 133 sq.
Nysseni & *Macrinæ dialogus* de anima & resurrect. *recusus.* 559
Groti (*Aloysii*) *vita.* 498
Gundling (*Nic. Hier.*) *laudatus.* 429
notatus. 496.497
Gustus *rerum spiritualium circumstantiæ.* 448
Gynecæum *Dominicanum.* 481

De Habacuc *varia.* 311
Hackspan (*Theod.*) *vita.* 459
Hæmoptoe *ex Arnicæ vere usu.* 445
Hæretici *cur multiplicati?* 454
an puniendi? 454
Contra Hæreticos *leges in Cod. Theod. quare latæ?* 426
De Haggæo *varia.* 311
Hallii *merita in Josephum Hudsoni.* 239
Von der Hardt (*Henr.*) *notatus.* 218.219.220
Hartmannus, *Prof. Regiom. notatus.* 454
Hebræa *Bibliotheca nova.* 194
Ab Hebræis *literæ omnes derivatæ.* 61
Hectica *mortui anatome.* 434
Hedeni (*Jo. Conr.*) *vita.* 460
Hegesippus *an Nazaræus?* 494

Helenium *fanum quodnam?* 245
Helvetiorum *Jus publ. novum.* 136
Henrici V *Imp. iter Romam & tractatus cum Paschali II.* 289
De Herbelotii *Bibl. Or. judicium.* 281
Hermaphroditicum *monstrum.* 445
Heumanni (*C. A.*) *promissum.* 498
Hibernia *Anglis qua lege a Pont. permissa?* 106
Pontifici censu obnoxia. 106
Hieroglyphica *lintea cur mumiis imposita?* 55
Hieronymus *accusatus.* 493
Hirundinum *hybernacula.* 16
De Hispanica *successione consilia Portocarreri Card.* 385. sq.
Historia *Eccl. nova.* 45. 71. 452
Hobbesianæ *vitæ autor Jo. Aubrey.* 551
Hogostratus (*Jac.*) *vindicatus.* 478
Homerus *explicatus.* 64
Honoris *falsi principia.* 212
Hornius *refutatus.* 489
Horologium *tempus apparens indicans.* 228
Horologii *examinatorii descriptio.* 228
repetitorii descriptio. 229
De Hosea *varia.* 310
De Hottingeri *Bibl. Or. judicium.* 282
Hudsoni (*Jo.*) *scripta.* 235
vita. 244
Huetii (*P. D.*) *vita denuo edita.* 462
amor in litteras. 462
commercia cum doctis. 462
Hydrops *pectoris.* 445
Hydrope *pericardii cum venæ pulmonalis ruptura defuncti anatome.* 446
In Hydrope *succi Iridis nostratis usus.* 446
Hyems *rigida A. 1709 in Polonia.* 17
Hygrometrorum *genera & fundamenta.* 438
Hyetometriæ *specimen.* 226
Hygroscopiorum *phænomena.* 82. 83
Ex Hyperico *delirio periodico convulso curata.* 443
Hypothesium *in physicis utilitas defensa.* 319. 320
Hyssopus *quid sit?* 247

Jacobus *Patriarcha, Jupiter Ovidii.* 210
De Jacobo I *R. A. vaticinium.* 552
De Jacobo II *R. A. præsagium Caroli II.* 330

In Jacobi II *R. A. coronatione omina siniſtra.* 552
Jannotii (*Donati*) Orig. Venetæ *recuſæ.* 190
Japetus *& Aſia Ovidii, Abraham & Sarah.* 210
Iconis Regiæ *verus autor.* 495. 549 ſq.
Icones *Impp. in nummis Gr. cur aliter ac in Lat. repræſentatæ?* 51
Idioſyncraſia *ſingularis.* 17
Idiolatriæ *pœna.* 427 ſq.
יהוה *vox ut enuntianda?* 209
De Jeremia *varia.* 308
De Jeſaia *varia.* ib.
Ignis *proprietates.* 20
omnibus corporibus continetur. ib.
in vacuo extinguitur. ib.
facultates. 82
ex clibano prorumpentis phænomena ſingularia. 428
aere indiget. ib.
ſub concavo Lunæ fictitius. 538
gravitas aſſerta. ib.
particularum figura. 538 ſq.
phænomena ſingularia. 227 ſq.
fatui cauſa. 266
De Imitatione Chriſti *libri titulus unde?* 464
Imperfectiones *creaturarum num ſint mala?* 347. 348
Inflexio *luminis.* 20. 21
Influxus *Lunæ rejectus.* 371
aſtrorum examinatus. 371
Inſcriptionis *Sigeæ explicatio.* 59
Inſcriptionum *legibus Digeſtorum præmiſſarum utilitas.* 446
De Inſcriptionibus *ſepulcr. vet. Chriſt. tractatio.* 519 ſq.
Inſectorum *Angl. Hiſtoria naturalis.* 18
Inſtrumentum *anaclaſticum.* 439
uterinum novum. 447
Interſtitiales *aquæ figuræ.* 84
Inteſtinorum *excreſcentiæ verrucoſo-criſtoſæ in dyſenteria.* 445
Inveſtituraria *hæreſis inveſtigata.* 287. 288
De Joanne *Papiſſa teſtimonium.* 564
De Jobo *ejusq; libro varia.* 218
De Joele *varia.* 310
Jordani (*Jac.*) *vita.* 457
Joſephus *Patriarcha, Phœbus Ovidii.* 210
Joſephi, *fabri lignarii, hiſtoria apocrypha.* 567 ſq.
Joſephi *Editionem qui fruſtra tentarint?* 235
teſtimonium de Chriſto num genuinum? 238

De

De Josephi *Chron. falsa Tr.* 108
De Josepho *judicium J. A. Fabricii.* 239
Jovii (*Ben.*) Hist. Novocom. *recusa.* 189
(Pauli) animus ingratus. 192
Iris *Lunaris candidi coloris.* 18
Iridis *natura explicata.* 541
Isiaca *fascia explicata.* 537
Italiæ *Histor. Thesaurus Grævianus continuatus.* 187
Judæi *cur Christum non putaverint Messiam?* 296 ff.
Judæorum *reædificandi Templi conatus irritus.* 73
Judaicæ *Historiæ Breviarium.* 295
Anti- Judaicorum *scriptorum Catalogus.* 199
Judiciorum *constitutio.* 40
Judicium *personæ & officium.* ib.
Julius Cæsar *tributum Anglis imponit.* 108
Juno *Ovidii, Lea.* 210
Jupiter *Ovidii, Jacobus.* 210
Jureconsulti *celebres.* 413. 446 sq.
Theologi. 273
Juris *gentium & civ. differentia.* 44
per semiseculum Professores. 273
Austriaci Codex editus. 351
naturalis extensio. 39
Juris *naturalis principia.* 273
ab Ethica & doctrina morali differentia. 41
Justiniani (*Bern.*) Hist. Veneta *recusa.* 190

Kempisii (*Th.*) *liber* de Imit. C. *illustratus.* 498
unde titulum acceperit? 464
Keplerus (*Jo.*) *Astrologiæ favet.* 271
De Keri & Ketib *Dissertat.* 197
Kirchmanni (*Jo.*) *Epistolæ editæ.* 500
controversia Græmm. cum Rhenio. 500
Kœnigii (*Georgii*) *vita.* 457
Κύριε ἐλέησον *formula gentilibus usitata.* 76

Labynitus *num nomen Regibus commune?* 203
Lactantius *dictus Cicero Christianus.* 312
Lactantii *patria & nomen.* 313
In Lactantium *de Mort. Persec. emendationes.* 314
Læsæ *Majestatis crimen.* 40
Lamecus, *Lycaon Ovidii.* 209
Lampe (*F. A.*) *notatur.* 48
Langii (*Jo. Mich.*) *vita.* 461
Lapides *gentilium sepulcrales a Christianis adhibiti.* 520
Lapidum *genesis experientia confirmata.* 540

Digitized by Google

Lapidum *generatio.* 221
Larva *in dramate rejecta.* 127
Laternæ *magicæ phænomena.* 21. 82
descriptio. 21
Latinæ *linguæ usus cur primum in sacra introductus?* 503
cur hodie e sacris eliminandus? 503
Latinius (*Latinus*) *notatus.* 475
Latonia *Ovidii, Dina.* 210
Laurentius (*Jo.*) de desponsatis Ven. *recusus.* 191
Lea, *Juno Ovidii.* 210
Lebus *quænam urbs fuerit?* 447
Legati *bona mobilia num possint arresto affici?* 509
Legatorum *ædibus jus asyli negatum.* 509
De Legatorum *foro Dissert.* 507 sq.
Legatum *ad promovendum Physicam.* 321
Leges *illustratæ aut explicatæ: L. 22 C. de fidejuss. & mand.* 248
2. §. 2 ff. de hered. Vend. 249
45 ff. de usuris. ib
1 I. de donat. 251
35 ff. de mort. caus. donat. 252
1 §. 6 ff. de postulando. 252
16 §. 4 ff. de hered. pet. 253
11 §. 1 L. 13 pr. ff. d. t. 253
§. 3 I. de Interdict. ib.
4 §. 1 L. 6 pr. ff. de L. Commiss. 254
§. 7 I quibus ex caus. man. non lic. ib.
Nov. 119 c. 2. 255
§§. 1 ff. de Constit. pec. ibid.
8 ff. de judiciis. ibid.
Legum *civilium ratio.* 39
necessitas. ib.
differentia. ib.
custodia. ib.
De Legibus *divinis posit. univ. Dissert.* 536
Lelandi (*Jo.*) *Itinerarium Angliæ, quanti veneat in Anglia?* 107
Lentium *opticarum proprietates.* 82
Leonis Africani *de Viris Arabiæ ill. libellus promissus.* 282
Lequien (*Mich.*) *notatus.* 481
Lethargo *mortui anatome.* 444
Lex *naturalis quid?* 43
Alimentaria. 271
fundamentalis Reip. 38
Libanii *Epistolæ quædam editæ.* 559
Libido *explicata.* 37
De Libra *Rom. disquisitio.* 58
Ligna *petrefacta.* 11

Digitized by Google

Ligni *materia aqua ſpecifice gravior.* 35
Lintea *hieroglyphica cur mumiis impoſita?* 55
Liturgiæ *uſus.* 74
Liturgiarum *in Euchariſtia uſitatarum Collectio nova.* 333 ſſ.
De Liturgiis *Diſſ.* 74 ſſ.
Lobinovius *refutatur.* 116
Lobkovitii *cum Gremonvillio lites.* 328
Longitudo *maris per Lunam obſervanda.* 267
Lotharius II *cujus ope poſt Henr. V in Imp. electus?* 291
De Lotharii II *Imp. anima fabula.* 108 ſq.
Lubecenſes *Phyſici.* 273
Scholarum Rectores. 273
Lubecenſium *eruditorum vitæ.* 499 ſſ.
Lucius *piſcis prægrandis.* 14
A Ludewig (*Jo. Petri*) *promiſſa.* 353
Ludi *equeſtres in Conciliis damnati.* 214
Lumen *a corporibus attrahitur.* 20. 21
Luminis *attritu corporum productio.* 20
idea unde? ib.
proprietates. 20. 21
inflexio probata. ib.
refractio? 21. 82
reflexio. 21. 82
Luminis *divergentis decrementum.* 82
experimenta. 439
quantitatem ut metiri liceat? 439
Lunæ *theoria ex cauſis phyſicis explicata.* 23
denſitas. ib.
Lutetia *Pariſ. erudita.* 570 ſſ.
Lycaon *Ovidii, Lamecus.* 209
Lymphæ *in cerebro uſus.* 542
conditio 544
Lymphaticorum *vaſorum in cerebro terminus.* 542

Mabillonius (*Jo.*) *notatur.* 2. 519
Maccabæorum *libros Joſephus non ſcripſit.* 238
Machinarum *hydraulicarum deſcriptio.* 82
Maffeus (*Scip.*) *laudatur.* 211. 490
Maffei (*Scip.*) *Ep.* de fabula equ. ord. Conſtantini *cur ſuppreſſa?* 214
Magiſtri *auctionum & publicanorum.* 271
Magnes *cur ferrum attrahat?* 540
cur declinet? ib.
Magnetis *phænomena.* 83
Magneticæ *declinationis theoria Halleiana probata.* 540
Majeſtas *ſummorum imperantium.* 39

Majestatis *læsa crimen.* 40
Maimburgius *notatur.* 290
De Malachia *varia.* 312
Mali *causa & origo.* 346.347
Malorum *distinctio.* 347
Manichæi *refutati.* 556
admittunt N. Test. ib.
Manometrum *novum Wolfii.* 436.437
Monometri *inventor, structura & usus.* 436
Manfonus (*Fr. Ramos*) *refutavit* Reginæ Chr. jura in Brab. 327
De Mansfeldica *tutela controversia.* 118
Manuscripta *ad Mare Caspium reperta.* 375
Marani (*Guil.*) *vita edita.* 414
Marchia *Saxonica duplex.* 98
Marci (*Conr.*) *vita.* 458
Margaritæ *Polonicæ.* 12
Maris *longitudo per Lunam observanda.* 267
Marmor *Polonicum.* 12
Martinizii *consilia.* 388
Martyrum *cœmeteria illustrata.* 513 ff.
reliquiæ ad templa & altaria struenda necessariæ. 515
ut olim custoditæ? 518.519
De Masora *Dissertatio.* 196 sq.
Materiæ *quantitas in planetis.* 23
Materiæ *quantitas in universo a mero Dei arbitrio pendet.* 348
Mathematicæ *praxeos scopus.* 83
usus. 96.509 ff.
universalis notio. 371
incomprehensibilia. 371
Ad Mathematicam *oratio.* 509
In Mathematicis *divinum.* 371
Matrimonii *fines.* 37
Matthæus Westmon. *Trivetum exscripsit.* 105
Matthiæ (*Christiani*) *vita.* 457
Maurocordati (*Alex.*) *gesta & scripta.* 331 ff.
(*Nic.*) *fata & scripta.* 332 sq.
Medici *Theologi,* 273
ante annum 40 mortui. 273
num interfit Mathem. tractare? 510
cur a se invicem dissentiant? 446
Medicina *consultatoria.* 358
Medulla *in petiolis foliorum descripta.* 26,27
Mehlthau *unde dicatur?* 318
Meieri (*Joach.*) *promissum.* 497
Melchisedecus *idem qui Schemus.* 210
A Mellen (*Jac.*) *promissa.* 501

Digitized by Google

Melones *petrefacti montis Carmel.* 439
Membranæ *in osseam substantiam mutatæ.* 444
Menes *quis?* 530
De Mensium *singulorum diebus fatalibus carmen vetustum.* 551
Menynx *dura humana examinata.* 541
musculi vices subit. 544
Menyngis *duræ corpuscula glandulosa nova.* 544
De Mercaturis *veterum Diss.* 345
Mercure Galant *autor quis?* 495
Mercurius *in tenebris lucet.* 20. 83
in barometro cur altitudinem variet? 320
num semper cæloso reno ascendat? 436
Mercurii *gravitas absoluta.* 32
Merseburg *vocis etymon.* 353
Metallorum *genesis Cartes. probata.* 540
mixturæ ut mechanice sint cognoscendæ? 265
tranmutatio impossibilis. 540
Metamorphosis *Ovidii cum Hist. S. comparata.* 208
De Micha *varia.* 311
Microscopiorum *descriptio.* 21
phænomena. 82
Mictus *cruentus rarus.* 359
Miliaris *febris an veteribus cognita?* 273
Milii *magnus proventus in Ukraina.* 13
Millennium *quid in Apocalypsi?* 304 sq.
Millepedarum *generatio stupenda.* 321
Miltoni *poema epicum laudatum.* 130
Mingere ad parietem, *phrasis biblica vindicata.* 497
Ministetiales *provinciæ quæ?* 351
Ministri *Eccl. officium.* 68 ff.
Minium *Cappadocium unde dictum?* 246
Synopium unde dictum? ib.
Minorellus (*Th.*) *laudatur.* 247
Mischnicorum *Doctorum Catalogus.* 198
Misnensium *Marchionum Origo.* 99
stirpes variæ. ib.
De Missa *Diss. historica.* 75
Missæ *Ambros. Gelas. Gregor. & Mezarabicæ fata.* 75. 76
Mocenici (*Andr.*) *Hist. belli Cameracenses recusa.* 191
Mogulicæ *literæ unde ortæ?* 415
Monastici Anglicani *Tomi novi.* 552

Mons *admirabilis in Palatinatu Cracov.* 13
Monſtrum *acephalicum & bermaphroditicum.* 445
Montfauconius (*Bern.*) *notatur.* 61
Montfauconii (*Bern.*) *Diſſ. de veteri Literarum Hebr. pronuntiatione.* 198
Montium *in Suecia diverſitas.* 263
ortus. ib.
Moralis *doctrina ut ab Ethica & Jure Nat. differat?* 41
Morborum *cura quæ gerenda?* 39
contagioſorum cauſa. 320
ortus. 350
Berolinenſium Hiſtoria. 443
cauſæ. 315
A Morbis *præſervatio.* 315
De Morgengaba *tractatio.* 432 ff.
Morgengabæ *titulo quæ transferantur vel minus?* 434
Mornæi (*Pleſſii*) *liber* de ver. rel. Chriſt. *rejectus.* 462 ſq.
Mortis *definitio.* 394
origo. 350
Mortui *falſo crediti.* 373
eruditi extra patriam. 273
Super Mortuorum *Indices Reflexiones.* 443
Pro Mortuis *preces num efficaces?* 338
Motus *ellipticus planetarum unde oriatur?* 23
principium. 322.323
corporum curvas datas in mediis quibuscunque deſcribentium. 326
leges arbitrariæ. 348
legum ratio. 349.350
Motuum *cæleſtium cauſa phyſica.* 23
Movendi *potentia rebus cogitantibus ineſt.* 323
Mumiæ *Polonicæ.* 17
Mumiarum *Kempianarum integritas.* 55
Mundi *æternitas a Cheynæo male probata.* 319
Ex Mundi *imperfectione difficultates ortæ tolluntur.* 349
Muratorii (*Lud. Ant.*) *de Corona ferrea Diſſ. recuſa.* 189
Myrrha *Troglodytica Plinio incongrue dicta.* 245

Nabuchodonoſor *idem ac* Laboroſoarchod. 202
De Nahumo *varia.* 311
Naturæ *leges quid?* 43
Naturalium *rerum principia.* 83
Navigiorum *examen,* 270
Nazaræorum *hiſtoria.* 493 ff.
Nero *ſuccini profuſor.* 566
Neſtorianorum *ſedes ubi?* 341
Le Neve (*Jo.*) *ſcripta.* 110

New-

Newtonus (*Is.*) *notatus.* 318
Newtoni (*Is.*) *inventa Physica ubi explicentur?* 20
merita extolluntur. 326
Nitri *theoria.* 86
proventus magnus in Polonia. 12
Nobilium *diversa genera.* 351. 352
Nomina *propria, etiam Deorum, Christianis retenta.* 521
De Notariis *observata.* 487
Notkeri Balbuli *obitus.* 58
Nubes *ut in guttas resolvantur?* 436
Nubium *pondus ut determinetur?* 438
generatio. 540
libratio in aere unde? 540
Nuenarius (*Herm.*) *an orationem habuerit coram Carolo V?* 478
Nummi *explicati.* 53. 57. 65. 242. 372. 565 ff.
aurei num. S. C. sub Impp. cusi? 66
Romani ut in Prussiam delati? 566
Nummorum *in Anglia variorum Thesaurus novus.* 49
Nummos *sepulcris inferendi mos.* 566
Numus *unde dictus?* 108
Nundinæ *Romanæ.* 271
Nuptiæ *olim emptione factæ.* 429
Nurrius (*Nic.*) *refutatus.* 314
Nyæus *autor* Hist. & defens. Canonis. 495
De Obadia *varia.* 310
Obligatio *civilis ut instituenda?* 39
Oculi *structura explicata.* 21
Oculorum *vitia per remedia optica corrigenda.* 21
Olei *theoria.* 86
Olonicensium *aquarum Martialium ingredientia.* 441
De Ominibus *collectanea.* 550
Opacitas *unde oriatur?* 21
Opera *Musica rejecta.* 127
unde orta? ib.
Orationes *variorum collectæ.* 231 ff.
Ordo *Constantinianus a quo re vera institutus?* 214
Ordinum *equestrium origo vera & imaginaria.* 214
Orientalis *Bibliotheca promissa.* 281
Oropesanus *Comes Austriacis favet.* 387
Orthopnoea *ex hydrope pectoris.* 445
Oscula *oculorum.* 271
Oseulum *cum Morgengaba conjunctum.* 434
De Ottone IV *Imp. moribundo prodigium suspectum.* 106
Oudinus (*Casim.*) *notatus.* 558

Ovidii *cum Historia S.* comparatio. 209 ff.
Ouigur *quid?* 415
Pacchonus *systematis Bagliviani inventor.* 543
Palma *in cœmeteriis signum martyrii.* 518
De Palz (*Jo.*) *Augustinianis immerito ereptus.* 482
Panis *subcineritius videtur spongiticus.* 487
Papa *cur Gallis in successione Hisp. faventior?* 387
cur Austriacis infensior. 388
Papebrochius *notatus.* 519
Paracelsi *(Theoph.) de thesauro in Russia detegendo vaticinium.* 376
Parrheliorum *causæ.* 541
Parthicorum *Regum series ex nummis.* 243
Particulæ *sublunares omnes transparentes.* 86
Particularum *elementarium figuræ.* 266
Passiones *animæ explicatæ.* 322
Pathologiæ *fundamenta.* 315
Patinus *(Car.) notatus.* 57
Patres *suis se fontibus irrigant.* 487
se mutuo laudant. 489
Patris Patriæ *titulus Sugerio datus.* 293
illustratus. 498
Paulicianorum *historia.* 555
Pauperes *fœminæ concubinæ dictæ.* 431
Pax *inter Pontif. & Protest. a quibus impedita?* 463
Pearsonii *(Jo.) Epist. de falsa Josephi Chronologia.* 108
Pecunia *unde dicta?* 108
Pelagianæ *hæreseos propagatio mira unde?* 455
Perdicum *copia in Pol. & Lith.* 15
Peregrinandi *vox quid notet?* 491
Peregrinationum *sacr. antiquitas.* 489
In Peripneumonia *diarrhœa salutaris.* 443
Perraltus *refutatus.* 463
Perronii *Card. character.* 462
De Pervigilio *Paschali scriptores.* 487
Pestis *causa.* 124. 320. 321
Polonica. 17
Massilienfis causa. 87. 441
convenientia cum variolis & morbillis. 442
Circa Pestem *Massil. observationes.* 441
Contra Pestem *remedia.* 88. 125. 322
præservatio. 89
In Peste *num domus occludendæ?* 88
fonticulorum usus proficuus. 89
Peste *defuncti anatome.* 442
De Peste *dissertatio.* 87
Petavii *in Scaligerum odium unde?* 464

Petioli *a furculo arboris exortus.* 28
Petri *M. Mosc. Ducis Epistola ad Acad. scient. Paris.* 571
Petrificantes *aquæ.* 13. 14
Peziorum *Fratrum* (*Hier. & Bern.*) *laudes.* 1
itinera. 2
Pfizer (*Jo. Jac.*) *vita.* 462
Phænomenon *singulare.* 321
Pharmacopœia *Collegii Londin.* 121
Phavorinus *illustratus.* 134
Phereponus (*Jo.*) *vero nomine* Clericus. 73
Philastrius *a Moshemio promissus.* 484 490
De Philippi I *R. G. repudio Bertheæ narratio.* 288
Philippi Pulcri *R. G. Ordinatio duellis præscripta.* 217
Phœbus *Ovidii, Josephus.* 210
Phosphorus *in vacuo lucet.* 20
Phosphori *Hist. & phænomena.* 439
causa. 266
Phosphororum *lumen unde?* 320
Photii *Commentatio contra Manichæos seu Paulicianos edita.* 554 ff.
Physica *cœlestis Newtoni.* 22. 23
experimentalis Geometrice explicata. 83
legato promota. 321
Physicæ *praxeos scopus.* 83
eclecticæ systema. 537
elementa Mathematica. 19
Physici *Lubecenses.* 273
Picardi (*Jo.*) *vita.* 456
Picturis *quibus exornata fuerint cœmeteria Martyrum?* 515
Pinaster *Bellonii quid?* 14
Pineta *nulla in Polonia.* 14
Piper *Libicum unde dictum?* 245
Planetarum *lumen quis diuqtiri docuerit?* 439
theoria. 22
Plantarum *anatomia illustrata.* 24
medicinalium ferax Polonia. 13
Platinæ (*Barth. Sacchi*) Hist. Mantuæ *recusa.* 190
Plethonis *de fato sententia refutata.* 275
Plicæ *Polonicæ* 17
Plinii *locus notabilis.* 463
Plumbi *theoria.* 86. 87
Pluvia *accersitur circa Cracoviam, cum prata desecantur.* 13
Podagra *cur moriantur ægri?* 444
Poeseos *Hebræorum indoles.* 217 sq.
In Poeticos *libros Vet. Test. Introductio.* 217
Politices *methodus nova.* 45
Academiæ fundata. 570
cum Ethica connexio. 36
Poloniæ *Historia naturalis.* 19
Polyedra *nova.* 230
Pontifex *Rom. poterat in jus vocari.* 508
Pontificiæ *Constitutiones adhuc in Anglia validæ.* 423
Portocarreri *Card consilia de successione Hispanica.* 385 ff.
Potentia *imperantium ut limitanda?* 39. 40
movendi rebus cogitantibus ineft. 323
Preces *pro mortuis an efficaces?* 338
Precum *in S. Cœna ad Deum pro Spiritu S. necessitas asserta.* 277. 337
De Prierio (*Sylvestro*) *Tract. de arte & modo inquir. hæret. abjudicatus.* 476 ff.
Principia *rerum naturalium.* 83
Principum *reditus.* 40
Processus *forma.* 40
Prophetæ *veri ut a falsis secernendi?* 307

In Propheticos *libros Introductio.* 305
Proteſtantium *doctrina e Miſſali Romano demonſtrata.* 502
Providentia *divina a Cheynæo male probata.* 319
Prudentiæ *moralis Syſtema novum.* 40
Prunarum *in vacuo phænomena.* 82
Prytanea *cui rei deſtinata?* 62
De Pſalmis *Davidis tractatio.* 219
Phychopannychitarum *error.* 393
Publicii Lucinii *verum nomen Nic. Craſſus.* 194
Pulmones *natantes ſignum infallibile fœtus vitalis.* 444
Pulveris *pyrii vires unde?* 539
Puricelli (*Jo. Petri*) Baſil. Ambroſ. Mediol. Deſcriptio *recuſa.* 189

Quercus *annoſa.* 14
Rationis *humanæ excellentia.* 371
In Rectoratu *Academ. mortui.* 273
Reditus *Principum.* 49
Reflexio *luminis.* 21
Reformationis *neceſſitas e Pontif. Conſtitut. probata.* 422
Refractio *luminis unde?* 21. 22
Refrangibilitas *luminis Newtoniana.* 82
Refrangibilitatis *in lumine diverſitas.* 22
Regimen *literarum quid ſit?* 37
ſupremi magiſtratus. 40
Reipubl. *neceſſitas adſtructa.* 38
perfectio in quo conſiſtat? ibid.
ſimilitudo cum ſociet. paterna & domo. ibid.
Religionis *Chriſtianæ veritas aſſerta.* 294. ſſ.
progreſſus admirabilis. 296
Reliquiæ *Sanctorum quænam?* 521
ut dicantur? 522
Reliquiarum *oſtenſionis ritus explicatus.* 299
cultus defenſus. 521 ſſ.
De Reliquiis *Sanctor. Quæſt. variæ.* 523
Renaudotius *notatus.* 569
Repotia *Romanorum quid?* 433
Rerumpubl. *formæ diverſæ.* 38
Reubus *vox Genes. unde?* 450
Rheinhart (*Luc. Fr.*) *vita.* 450
Rheum *barbaricum unde dictum?* 245
Richteri (*Dav.*) *Vita J. Denores.* 496
notæ in J. Denores de Philoſ Ciceronis. 496
Ritteri (*Georgii*) *vita.* 457
Riveti *acerbitas notata.* 463
De Riviere *vero nomine Montfaucon.* 73
Romæ *deſtinatio prima.* 48
In Romana *hiſtoria fabulæ.* 498
Ros *venenoſus.* 318
Roſſus (*Jo.*) *Trivetum exſcripſit.* 105
Rubedinis *geneſis.* 86
Rubei (*Octavii*) *Monum. Brixiana Latine verſa.* 190.
Rudbeckii (*Olai*) *Index vocum Lappo-Hebraicarum.* 198
Specimen Theſauri Polyglotti. 201
Rudolphus *Henrici IV. Imp. Anti-Cæſar inter ſanctos relatus.* 353
Ruhlmannus (*Godofr Haudatus.* 376
Ruperti *Palatini ardor præceps.* 330
Ruſſiæ & *Brunſv. Ducum cognatio.* 101

Sabaudiæ *Ducum Origines.* 101
Sabellici (*M. Ant. Coccii*) Hiſt. Veneta *recuſa.* 191

Sagit-

Sagittarii (*Casp.*) *de Eccardo II Diss. recusa.* 99
Salis *communis theoria.* 84. 85
in aqua resoluti ratio. 83
universi volatilis theoria. 86
fodinæ Polonicæ. 13
marini ortus unde? 539
In Salis *gleba betulæ ramus.* 11
Salium *in aquis resolutorum subtilitas.* 35
De Salomonis *Proverbiis, Ecclesiaste & Cantico Canticorum varia.* 219. 220
Saltationis *apud Ephesios symbola.* 242
Sanchoniathonis *Genealogia Patriarch. cum Mosaica comparata* 526
Sanctorum *vitæ cur plerumque fabulosæ?* 117
Sanctos *sub altaribus condendi mos.* 490
Sanguis *aerem in poris continet.* 35
Martyrum gypso collectus. 489
quo modo & quibus vasis custoditus? 518
Sannazarius *cur dictus Actius?* 131
Sannazarii (*Jac. seu Actii Sinceri*) *vita.* 131 seq.
Sarcerii (*Erasmi*) *vita.* 499
Saturnus *Ovidio Deus unus.* 209
Sauberti (*Jo.*) *vita.* 458 460
Saxones *fœminæ forma præstantiores.* 430
Saxonica *Marchia duplex.* 98
Saxonicæ *domus origines.* 98
Scachus *notatus.* 519
Scaligerorum, *Patris & Filii, character.* 463
De Scepticismo *Rom. Eccl. liber.* 77
Schemus *idem qui Melchisedec.* 210
Scholæ *machanicæ.* 28
Scholarum *Rectores emeriti.* 273
Scholarum *cura in Rep.* 28
Schopperi (*Jac.*) *vita.* 457
Schumacherus (*Jo. Dan.*) *laudatus.* 374. 416
Schwageri (*Jo. Leonh.*) *vita.* 460
Scotia *Angliæ olim subjecta.* 106
a Pontifice vindicata. ib.
Scripturæ *S. loca explicata aut illustrata:*
Genes. XXXVI, 31. 506
XLIX, 10. 301
Num. XXI, 8. 9. 302
Deut. XXI, 22. 23. 302
1 *Reg. XVII,* 21. 394
Prov. XVIII, 19. 134
Ezech. V, 1. 506
Zach. III, 9. 303
Matth. V, 20. 302
XI, 21. 302
XIX, 8. 558
Joan. III, 14. 15. 302
VI, 26. 507
63. 337
Act. VII, 20. 468
XX, 10. 394
Galat, III, 13. 302
Jac. V, 14. 15. 568
Sectio *conica ut per data quinque puncta describenda?* 324
A Seelen (*Jo. Henr.*) *vita & scripta.* 501
Segmentorum *circularium tabulæ quando condantur?* 229, 230.
Seigneur, *vox Gall. unde dicta?* 463
Semiramis *Ovidio Thamar.* 210
Sennus *idem ac Melchisedecus.* 528
Sengwerdus *notatus.* 34
Senna *Alexandr. unde dictum?* 246
Sepuleri *fossor apud vet. Chr. quot nominibus dictus?* 517
accurate depictus. 517
Sepulcra *vet. Christ. ubi?* 516
quibus nominibus

bus appellari fuerint? 521
Servorum *officia.* 87
Sharpii (*Jo.*) *vita.* 114
Siberus (*Urb. Godofr.*) *vindicatus.* 491
Sicilia *cur Proserpinæ obvenerit?* 433
Siculi (*Petri*) *Hist. Manichæorum edita.* 555
Silesia ante Piastum, *liber laudatus.* 560
Situs *particularum quot modis varietur?* 84
Slicherus (*Janus*) *laudatus.* 211
Societatis *definitio.* 36
paternæ definitio. 37
herilis singularia. 37
Societates *scientiarum & artium.* 38
Societatum *beatitudo.* 36
differentia unde desumatur. 36
Sociniani *refutati.* 392.393
Socinianorum *errores unde?* 455
Solida *calore rarefiunt.* 438
Soni *ortus.* 83
Sonntag (*Christoph.*) *vita.* 460
Sophocles *notatus.* 128
Specira *cadaverum.* 17
Specularis *lapis.* 470
Speculorum *phænomena.* 21
cauſticorum ratio. 438
Spelmanni (*Henr.*) *de vocum compendiis Specimen.* 108
Spenceri *carmina notata.* 130
Spinosa *notatus.* 219.220
Sprembergeri (*Jo. Chiliani*) *vita.* 457
Stagna *ampla in Russia.* 14
De Statuis *veterum Diss.* 56
Statura *humana decrevit.* 463
Statuta *quinam condere debeant?* 39
Stellæ (*Ant.*) Elogia Venet. *recusa.* 191
Stellata *figura in nummis quid?* 52
Stephanus (*Henr.*) *illustratus.* 134
Strategi *templi quinam?* 458
Stratorum *diversitas.* 263
Strype (*Jo.*) *laudatus.* 109
Studia *permutantes.* 273
Stupri *multa apud Bojos.* 430
Sturmii (*Jo. Christoph.*) *in Physicam merita.* 537
Succinum *Prussicum Græcis pridem notum.* 565
in lacubus & collibus fabulosis repertum. 14
Indicum quid? 441
Succus *nutritius ut ex foliis in arborem descendat?* 28
Sugerius *quando mortuus?* 286
quæ opera reliquerit genuina? 286 (a).
Sugerii *vita.* 287 ff.
Suiceri *Thesaurus illustratus.* 135
Sylvæ *lapideæ in Polonia.* 11
Symmachiani *a Nazaræis diversi.* 324
Symposium *Lactantii vindicatum.* 313
Syriæ *Regum series ex nummis.* 51
Systema *Newtonianum de causis physicis motuum cœlestium impugnatum.* 319
Systematis *mundani perfectio difficulter dijudicatur.* 346

Taboris (*Jo. Ott.*) *vita edita.* 414
De Talmude *tractatio.* 198 ff.
Tanguticæ *linguæ elementa.* 417
Tartaricæ *linguæ veteris characteres detecti.* 414.415
Tassoni *Carmina notata.* 130
Taylori *epistola apologetica.* 452
Telescopiorum *phænomena.* 82
Telluris *materia primæva.* 263

Tem-

Temporis *divisiones*. 229
medii ab apparente differentia. 229
Tennisoni (*Th.*) *vita*. 113 sq.
Terentius *notatus*. 128
Terræ *motuum causa*. 539
Tertulliani *Apologeticus emendatus*. 498
Testes *naribus attrahendi ritus apud Germanos*. 352
De Tetzelio *varia*. 476. 477
Theæ *potus utilitas*. 446
Theologi *Jureconsulti?* 273
Theologia *Mathemat. explosa*. 510
Theologorum *Altorphin. vitæ*. 455
De Theophrasti, *Delii Præsidis, monumento Diss*. 567
Therapeutæ *quinam?* 214
Thermometra *Mercurialia cum Florentinis concordantia*. 437
Thermometri *structura & usus*. 437
Mercurialis inventor. 437
Thermometrorum *ratio*. 20
Tillotsoni (*Jo.*) *Vita*. 111 sq.
Sermones posthumi quanti venditi? 113
Tiridates *in nummis*. 67
Tolandus (*Jo.*) *refutatus*. 312. 492 ss.
Tolandi (*Jo.*) *vita*. 494 sq.
Tollius (*Jac.*) *notatus*. 73
Tormenta *pneumatica*. 82
Tortus (*Matth.*) *vero nomine Rob. Bellarminus*. 73
Tracheæ *pomorum detectæ*. 35
arborum. 24
Trachearum *in plantis existentia probata*. 24, 25
Tragœdia *Satyrâ species*. 129
Tragœdiarum *usus in Rep*. 39
Trajectoriarum *problema excussum*. 449. 450
Transelementio *num per æolipilas probetur?* 35
Trevoltiensis *Diarii scriptores notati*. 305 sq.
Trinitatis *mysterium rationi non adversum*. 391
Tuborum *opticorum descriptio*. 21
Turellus (*Nic.*) *notatus*. 393
De Tutela *dativa subvasallorum Imp. Tract*. 117
Typographiæ *in Suecia initia*. 357
De Typographiis *Judæor. Diss*. 199

Vacuum *assertum*. 23
disseminatum impugnatum. 319
Valacrii (*Jo.*) Spectacula Veneta *recusa*. 191
Vanniani *Regni descriptio*. 560
Vapores *quando in nubes coeant?* 436. 437
quam figuram habeant? ib.
Vaporum *descensus num gravitatem aeris imminuat?* 435
De Varel (*Edonis Hilderici*) *vita*. 456
De Varillasio (*Ant.*) *judicium*. 463. 464
Variolæ *gravidarum ut tractandæ?* 92
epidemicæ unde dependeant? 123
Variolarum *inoculatio*. 89
præservatio. 90
cura. 91. 123
De Variolis *tractatus*. 90
In Variolis *venæsectio noxia*. 90
salis volatilis succini usus. 91
De Variolarum *confluentium febre secundaria per purgantia curanda Tractatus*. 92
Variolantium *atmosphæra sit temperata*. 90
hæmorrhagiæ per vesicatorium sistendæ. 91
Vaso-

Vaſorum, *in quibus ſunt reliquiæ Sanctorum, varia nomina.* 524
Vaſtenenſe *Diarium vulgatum.* 354
Vegetabilia *petrefacta.* 263
Velſeri *Opera ubi proſtent?* 65
Venenoſæ *aquæ in Polonia.* 14
Ventus Ovidii, *nuntii Jacobi ad Eſavum.* 209
Ventorum *geneſis num per æolipilas explicari poſſit?* 35
cauſa. 540
indicium ex barometro fumendum. 436. 437
excitandorum modi. 437
Veritas *quid?* 502
Veritatis *probandæ media apud veteres* 216
Verodunenſe *Diarium optimum.* 571
Vertot *Abbatis ſcripta.* 115
Uffenbachianus *Codex Gregorii Nyſſeni laudatus.* 559
Viarum *ſecuritas.* 39
De Villa (*Ant.*) Pyctomachia Veneta *recuſa.* 191
Vincentii Liberi Batavi *verum nomen Nic Craſſus.* 193
Virginum *ſubbaſtatio ubi ſolennis?* 430
Virgulæ *divinatoriæ veritas.* 540
Vipſania Agrippina *in nummo.* 66
Virtutis *deſcriptio & ſpecies.* 42
Vitunculi *vitrei in aqua aſcendentes & deſcendentes.* 436
Vis *centripeta curvarum in medio quovis reſiſtente.* 326
Vitionis *ratio.* 82
Vita *ſolitaria cur homini non conveniat?* 36
Vites *viniferæ in Polonia.* 13
Vitrum *Archimedeum.* 264. 265
Vitrorum *cauſticorum ratio.* 438
Vitrioli *ſpiritus copioſe ſumtus an venenum?* 361
Umbilicalis *funiculi ſanguis a fœtu foras eſt exprimendus.* 50
Unctio *extrema in Gr. & Lat. Eccl. recepta.* 558
veteribus incognita. 558
Ungerti (*Jo.*) *vita.* 458
Unio *hominis cum Deo ut fiat?* 275
In Unionem *Proteſtantium epigramma.* 80
Univerſi *imperfectiones.* 247
Voetius (*Gisb.*) *notatus.* 309
Volcarti (*Georgii*) *vita.* 455
De Volſco *Card. omen finiſtrum.* 552
Voluntas *ut ab intellectu differat?* 42
Voluntatis *morbi unde?* 42
Voraces *homines.* 16
Uratisla viæ *res deſcriptæ.* 562 ſq.
Urethræ *virilis glandulæ novæ.* 257
Urnæ *foſſiles ſeu nativæ.* 11
Urſi *vivaces.* 15
Utopia *literata promiſſa.* 498
Utriculi *plantarum deſcripti.* 239

Waldemarus *Pſeudo-Marchio Brand.* 450. 451
Walſinghamus (*Th.*) *Trivetum ſcripſit.* 125
Wegleiteri (*Chriſtoph.*) *vita.* 460
Weinmanni (*Jo.*) *vita.* 459
Witichindi *ſtemma examinatum.* 97
Wolfii (*Chriſt.*) *in phyſicis principia.* 31
Woodi (*Ant.*) Athenæ Oxon. *denuo editæ.* 552

Xenophontis *Cyropædiæ titulus unde?* 454
De Xenophontis *Cyropædia judicium.* 202

De Zacharia *varia.* 311
Zeltneri (*Guſt. Ge.*) *vita.* 460
Zodiaci *ſigna apud Ovidium, Jacobi Patr. liberi.* 210
Zwetlenſe *diplomatarium.* 551

) o (

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google